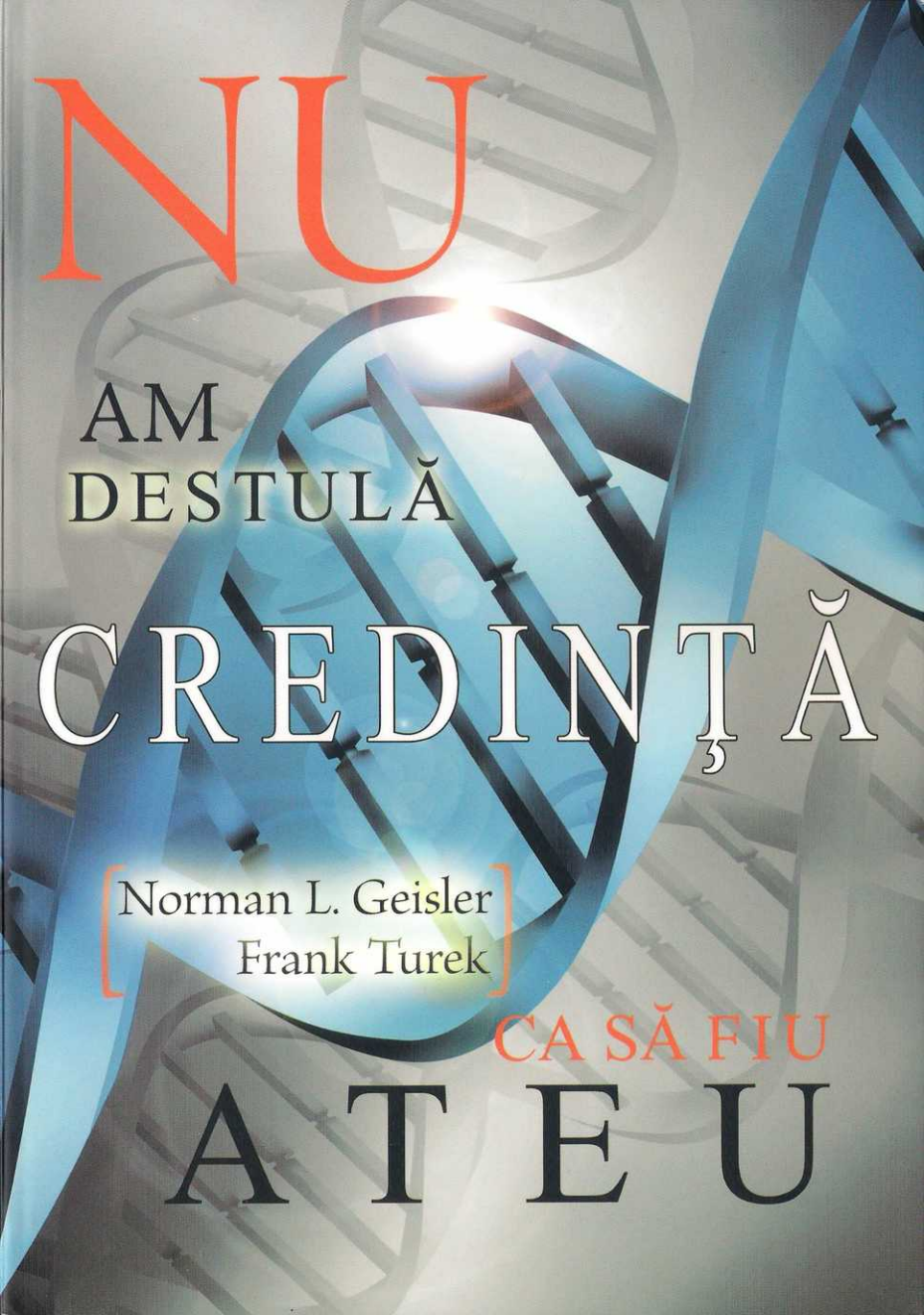

NU

AM
DESTULĂ

CREDINȚĂ

[Norman L. Geisler
Frank Turek]

CA SĂ FIU

A T E U

„Clară, completă, convingătoare – această carte formidabilă îi va ajuta atât pe creștini cât și pe necreștini să înțeleagă baza rațională a creștinismului. Mi-aș fi dorit ca ea să fi existat și pe vremea când eu însumi eram ateu – m-ar fi ajutat să câștig timp prețios în călătoria mea spirituală spre Dumnezeu!”

— LEE STROBEL – autor al cărților *Pledoarie pentru Cristos*
și *Pledoarie pentru credința creștină*

„Oricât de multe dovezi s-ar aduce, ele nu pot converti un necredincios. Aceasta este doar lucrarea lui Dumnezeu. Dar demersul lui Norman Geisler și Frank Turek în această carte ar trebui să răscolească pe oricine pretinde că este ateu ... poate suficient de mult pentru a-l convinge să pornească în căutarea lui Dumnezeu, care a existat tot timpul.”

— CAL THOMAS – foiletonist și moderator al emisiunii
After Hours de pe canalul Fox News

„Geisler și Turek ridică o mulțime de întrebări spinoase și, ca întotdeauna, răspund la ele cu pricepere și profunzime. Cartea aceasta este o completare valoroasă la multele scrieri contemporane de apologetică creștină.”

— RAVI K. ZACHARIAS – președinte al Misiunii Ravi Zacharias International

Norman Geisler a scris singur sau în colaborare aproximativ șaiszeici de cărți, între care menționăm *The Baker Encyclopedia of Christian Apologetics* și lucrarea în patru volume *Systematic Theology*. A predat cursuri la nivel universitar și postuniversitar timp de aproape patruzeci de ani și a conferențiat în toate cele cincizeci de state ce compun SUA, precum și în alte douăzeci și cinci de țări. Geisler deține un doctorat în Filozofie (Ph.D.) de la Universitatea Loyola și slujește acum ca rector la Seminarul Evanghelic de Sud, în apropiere de Charlotte, Carolina de Nord.

Frank Turek deține două diplome de masterat și acum își desfășoară studiile doctorale în domeniul apologeticii la Seminarul Evanghelic de Sud, unde și activează ca prorector. Este un vorbitor apreciat, apărând în numeroase emisiuni TV sau radio, inclusiv la *The O'Reilly Factor*, *Hannity and Colmes* și *Politically Incorrect*. Prima lui carte, *Legislating Morality: Is It wise? Is It Possible?* (scrisă tot în colaborare cu dr. Geisler) a câștigat Medalia de Aur a Asociației Editorilor Creștini Evanghelicilor pentru cea mai bună carte la categoria ei.

Editura
Cartea Creștină

www.ecc.ro

ISBN 978-973-9317-92-4

9 789739 317924

„Clară, completă, convingătoare – această carte formidabilă îi va ajuta atât pe creștini cât și pe necreștini să înțeleagă baza rațională a creștinismului. Mi-aș fi dorit ca ea să fi existat și pe vremea când eu însumi eram ateu – m-ar fi ajutat să câștig timp prețios în călătoria mea spirituală spre Dumnezeu!”

LEE STROBEL – autor al *Pledoariei pentru Cristos* și al
Pledoariei pentru credința creștină

„Această carte, extrem de plăcută la citit, pledează strălucit pentru creștinism pornind dinspre problema adevărului spre inspirația Bibliei. Și verdictul ei este clar: creștinii se bazează pe mormane de dovezi solide, în timp ce scepticii se agață doar de credința lor oarbă și dogmatică. Dacă rămâi sceptic și după ce citești *Nu am destulă credință ca să fiu ateu*, atunci cred că refuzi să accepți adevărul!”

JOSH MCDOWELL – lector și autor al cărții
Mărturii care cer un verdict

„Este într-un tot adevărat că ateismul necesită multă necredință oarbă în timp ce calea logicii și a rațiunii conduce direct la Evanghelia lui Isus Cristos. Norman Geisler și Frank Turek arată într-un mod convingător de ce.”

PHILLIP E. JOHNSON – autor al cărților *Darwin on Trial*,
Reason in the Balance și *The Wedge of Truth*

„*Nu am destulă credință ca să fiu ateu* te va echipa, îndemna și încuraja să «dai socoteală de nădejdea pe care o ai ... cu blândețe și cu teamă».”

HANK HANEGRAAFF – Președinte al Institutului Creștin de
Cercetare și moderator al emisiunii *Bible Answer Man*

„Oricât de multe dovezi s-ar aduce, ele nu pot converti un necredincios. Aceasta este doar lucrarea lui Dumnezeu. Dar demersul lui Norman Geisler și Frank Turek în această carte ar trebui să răscolească pe oricine pretinde că este ateu ... poate suficient de mult pentru a-l convinge să pornească în căutarea lui Dumnezeu, care a existat tot timpul.”

CAL THOMAS – foiletonist și moderator al emisiunii
After Hours de pe canalul Fox News

„Idei false ce urmăresc să submineze și să distrugă credința creștină îi bombardează neîncetat pe elevii de liceu și pe studenții de colegiu. Cartea aceasta oferă un antidot foarte eficient împotriva acestora. Geisler și Turek prezintă informații cruciale de care aceștia au nevoie pentru a nu se lăsa abătuți din cale de atacurile ideologiilor seculare ce prezintă știința, filozofia și studiile biblice drept inamice ale credinței creștine.”

WILLIAM A. DEMBSKI – autor al cărții *The Design Revolution*

„Geisler și Turek ridică o mulțime de întrebări spinoase și, ca întotdeauna, răspund la ele cu pricepere și profunzime. Cartea aceasta este o completare valoroasă la multele scrieri contemporane de apologetică creștină.”

RAVI K. ZACHARIAS – președinte al Misiunii Ravi Zacharias International

„Nu am destulă credință ca să fiu ateu este o lucrare de excepție a lui Norman Geisler – ea face o apărare logică, rațională și intelectuală a credinței creștine. Colaborarea lui cu Frank Turek a produs o carte ce reprezintă o lectură absolut obligatorie pentru orice filozof profesionist sau amator.”

JOHN ANKERBERG – autor și moderator al emisiunii *The John Ankerberg Show*

„Oricine poate înțelege explicația deosebit de clară conținută în această carte ce își propune să demonstreze că moralitatea ca atare indică spre Dumnezeu. Ateii pot crede în legea morală, dar fără Dumnezeu ei nu au posibilitatea de a-și justifica credința.”

J. BUDZISZEWSKI – fost ateu, profesor de științe ale guvernării și de filozofie la Universitatea din Austin, statul Texas, autor al cărții *What We Can't Not Know*

Cuvânt înainte de David Limbaugh

NU AM DESTULĂ CREDINȚĂ CA SĂ FIU ATEU

Norman L. Geisler

Frank Turek

Editura Cartea Creștină
Oradea, 2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GEISLER, NORMAN

Nu am destulă credință ca să fiu ateu / Norman Geisler și Frank Turek ; trad.: Florin Mermeze ; ed.: Agnes Dragomir. - Oradea : Cartea Creștină, 2007

ISBN 978-973-9317-92-4

I. Turek, Frank

II. Mermeze, Florin (trad.)

III. Dragomir, Agnes (ed.)

211

231.11

Prima ediție

Nu am destulă credință ca să fiu ateu
de Norman L. Geisler & Frank Turek

© 2007 Editura Cartea Creștină

str. Cuza-Vodă nr. 85

410097 Oradea - Bihor, România

Tel.: 0259-436.738, 0359-432.616; Fax: 0259-436.152

E-mail: smr@ecc.ro; Pagina web: WWW.ECC.RO

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în limba română.

*Orice reproducere sau selecție de texte din această carte
este permisă doar cu aprobarea în scris a Editurii Cartea Creștină.*

Consilier editorial: Agnes Dragomir

Traducerea: Florin Mermeze

Editarea: Agnes Dragomir

Coperta: Adrian Abrudan

Tehnoredactarea: Marcel Eugen Budea

ISBN 978-973-9317-92-4

Cuprins

Cuvânt înainte de <i>David Limbaugh</i>	7
Prefață: De câtă credință ai nevoie ca să crezi ce spune această carte? ..	13
Mulțumiri	15
Introducere: Capacul de pe cutia cu puzzle-ul vieții	17
1 Putem noi suporta adevărul?	37
2 De ce să creadă cineva ceva?	53
3 La început a existat un mare VAL	75
4 Planul divin	97
5 Apariția vieții: lege naturală sau miracol divin?	115
6 Noi forme de viață: De la protoplasmă la om prin regnul animal	139
7 Maica Tereza contra Hitler	171
8 Miracolele: semne ale lui Dumnezeu sau credulitate	197
9 Avem noi mărturii timpurii cu privire la Isus?	221
10 Avem o mărturie directă despre Isus?	251
11 Principalele motive pentru care știm că scriitorii Noului Testament au spus adevărul	275
12 A înviat Isus cu adevărat dintre cei morți?	299
13 Cine este Isus: Dumnezeu sau doar un mare învățător moral?	327
14 Ce a învățat Isus despre Biblie?	353
15 Concluzie: Judecătorul, Robul Împărat și imaginea de pe capacul cutiei	375
Apendicele 1: Dacă există Dumnezeu, de ce există atâta rău în lume? ..	387
Apendicele 2: Nu este doar interpretarea ta?	400
Apendicele 3: De ce Seminarul Isus pentru Isus nu vorbește pentru Isus	407
Note	411

Cuvânt înainte

Ca unul care am venit la Cristos după ani de scepticism, nutresc o afecțiune specială pentru apologetica creștină. Ea este una dintre pasiunile mele. Există o mulțime de dovezi ce atestă credibilitatea Scripturii, autoritatea Bibliei în calitate de Cuvânt inspirat al lui Dumnezeu și acuratețea Bibliei în descrierea evenimentelor istorice pe care le tratează, inclusiv viața pământească a lui Isus Cristos. De fapt, există dovezi puternice și convingătoare că creștinismul este singura religie adevărată, că Dumnezeul triunic care Se revelează pe paginile ei este singurul Dumnezeu al universului și că Cristos a murit pentru păcatele noastre pentru ca noi să putem trăi.

Desigur, dovezile nu pot înlocui credința, care este esențială pentru mântuirea noastră și pentru comuniunea noastră cu Dumnezeu. De asemenea, studiul apologeticii nu înseamnă lipsă de respect față de credința noastră, ci mai degrabă o completează, o informează, o susține și o revigorează. Dacă nu ar fi așa, Biblia nu ar spune: „Fiți totdeauna gata să răspundeți oricui vă cere socoteală de nădejdea care este în voi” (1 Pet. 3:15).

Nu am destulă credință ca să fiu ateu este cea mai bună carte pe care o cunosc capabilă a-i învăța pe credincioși cum să-și justifice credința și pe scepticii care manifestă deschidere față de adevăr. Această carte se va dovedi o unealtă indispensabilă pentru evanghelizare, mai ales în discuțiile cu necredincioșii ce se confruntă cu obstacole „intelectuale” în calea credinței. Așa cum știm, obstacolele intelectuale sunt de obicei doar o scuză pentru necredincioși, dar atunci când îndepărtăm substanța scuzei lor, ei rămân descoperiți în fața adevăratelor obstacole ce le bazează calea, față în față cu demonii lor adevărați.

Dar cred că mai există un motiv important pentru mandatul biblic de a „fi gata să răspundem”. Pregătirea noastră în acest sens nu ne ajută doar să comunicăm mai eficient Evanghelia, ci ne va înarma de asemenea cu uneltele necesare ca să ne putem împotrivi îndoielilor săcâitoare pe care le încercăm în momentele de slăbiciune. Iar aceasta ne va întări credința, deoarece ne pune în față dovezile în sprijinul creștinismului.

Cine se îndoiește că este necesar să fim mai bine echipați cu dovezi, fie ca să evanghelizăm mai bine, fie pentru a ni se întări propria credință? Ca și cum n-ar fi suficient că trebuie să luptăm cu ispitele cărnii, ne confruntăm zilnic și cu influențe exterioare negative. În timpurile moderne, aceste influențe au devenit tot mai sinistre și mai subtile, întocmai așa cum ne-a avertizat Biblia că se va întâmpla.

În trecut, necredincioșii erau nevoiți să decidă dacă creștinismul este singura religie adevărată, dacă vreuna din mai multele religii este adevărată sau dacă în ultimă instanță există Dumnezeu. Dar în general ei nu s-au confruntat cu povara de a stabili dacă adevărul însuși există.

Cultura noastră postmodernă a abuzat de ideea de adevăr. Ea ne învață că adevărul și moralitatea sunt relative, că nu există adevăr absolut. Pentru elita intelectuală care domină universitățile noastre și mass-media, aceste idei sunt considerate erudite și progresiste, chiar dacă toți înțelegem intuitiv că adevărul absolut există și, mai important, ne conducem viețile bazați pe această recunoaștere.

Dacă întâlnești un asemenea geniu care este convins că adevărul e un construct social definit de cei puternici pentru a rămâne la putere, întreabă-l dacă ar fi dispus să-și verifice teoria sărind de pe cea mai înaltă clădire din preajmă. Ai putea de asemenea să-l testezi cu privire la Legea noncontradicției. Întreabă-l dacă crede că două lucruri contradictorii pot fi adevărate în același timp. Dacă are nesinceritatea intelectuală de a spune „da”, întreabă-l cât este de sigur că adevărul absolut nu există. Este el absolut sigur?

Da, adevărul este o victimă a culturii noastre populare. Iar când adevărul dispare, autoritatea Evangheliei este subminată, deoarece Evanghelia ne spune totul cu privire la Adevăr. Putem vedea azi peste tot dovezi în acest sens. Noțiunile moderne de „toleranță” și „pluralism” sunt o consecință directă a asaltului culturii asupra adevărului.

Seculariștii liberali insistă că toleranța este virtutea cea mai înaltă. Dar ei nu spun ce înțeleg prin „toleranță”. Pentru ei, toleranța nu presupune a-i trata respectuos și civilizat pe cei cu idei diferite. Ea înseamnă a afirma validitatea ideilor afirmate de ei, ceea ce creștinii nu pot face fără să renunțe la propriile lor convingeri. De exemplu, dacă ești de acord cu interdicția biblică asupra comportamentului homosexual și-l consideri păcătos, nu poți afirma în același timp că un astfel de comportament nu este păcătos.

Secularistul postmodern nu trebuie să se confrunte cu aceste probleme întrucât respinge ideea de adevăr absolut și legea noncontradicției. El poate merge fericit pe drumul lui predicând tuturor toleranța, fără a fi nevoit să explice vreodată contradicțiile intrinseci ale vederilor lui.

Dar la o privire mai atentă, neguțătorii toleranței se vor dovedi necinstiți și din cauză că nu practică ceea ce predică – cel puțin în fața creștinilor supărător de încăpățânați. Ei nu sunt absolut deloc dispuși să „tolereze” premisa creștină că Isus Cristos este Calea, Adevărul și Viața. Pentru ei, recunoașterea acesteia înseamnă în mod necesar negarea concepției lor despre toleranță, care susține că toate ideile au o valoare egală. Când se pune problema tratamentului aplicat creștinilor, în ingeniozitatea lor infinită ei formulează o excepție la cerința privind toleranța universală.

Pentru ei, pretențiile de adevăr exclusiv ale creștinismului sunt exagerate – atât de greșite încât îi descalifică pe creștini de la toleranță din partea altora. De exemplu, directorul secular al unei universități a tras la răspundere o profesoară conservatoare pentru că a prezentat cursanților ei niște texte literare dintr-o perspectivă creștină, între care un articol despre cum ar trebui abordată homosexualitatea de către profesori. Directorul respectiv a exclamat: „Nu putem tolera intolerabilul”. După cum se poate vedea, reprezentanții relativismului pot ieși cu multă ușurință din încurcătura în care sunt puși de pozițiile lor imposibil de apărat. În acest scop, ei mută pur și simplu stâlpii porții. Și să nu mai vorbim atunci de definirea adevărului de pe poziții de putere!

Credința creștinilor că religia lor este singura adevărată nu-i face pe creștini intoleranți față de alții sau lipsiți de respect cu privire la dreptul acestora de a crede și de a se închina așa cum aleg ei. În cultura noastră modernă este teribil de multă confuzie cu privire la aceste distincții și încrederea creștinilor în sistemul lor este folosită ca să-i descrie pe creștini ca pe niște intoleranți față de alte sisteme de credință. Nimic nu poate fi mai departe de adevăr. În plus, creștinismul nu este singura religie cu pretenții de adevăr exclusiv. Toate marile religii au asemenea pretenții. Multe din ideile centrale ale principalelor religii nu pot fi reconciliate, ceea ce dezmente teza foarte la modă a pluralismului că toate religiile sunt în esență la fel.

Auzim sau citim adesea că toți oamenii, indiferent unde s-ar afla, se închină aceluiași Dumnezeu folosind limbi și culturi diferite. Cu tot respectul cuvenit, această idee este vădit absurdă. De exemplu, islamul afirmă că Cristos a fost un simplu profet, nu Dumnezeu. Așa cum a remarcat C. S. Lewis, dacă Cristos nu este Dumnezeu, atunci nu este posibil ca El să fi fost un profet exemplar sau un mare învățător moral, deoarece a pretins că este Dumnezeu. Dacă nu a fost cine a spus că este, atunci a fost fie un mincinos, fie un nebun, nicidecum un mare învățător moral sau profet.

Ca un alt exemplu evident, pretențiile anumitor religii orientale că Dumnezeu se găsește în toate lucrurile și că nu există o distincție clară între Creator și creație sunt total ireconciliabile cu creștinismul. Exemplele sunt nesfârșite, dar ideea e că deși diferitele religii pot împărtăși unele valori ce se suprapun, multe dintre credințele lor fundamentale nu pot fi puse în acord. Poate că oamenii se simt mai bine pretinzând că toate religiile sunt în esență același lucru, dar se poate dovedi cu ușurință că această idee este falsă.

Dar corectitudinea politică din cultura noastră iese de obicei învingătoare. Chiar și multe din bisericile noastre au fost corupte de eronatele noțiuni de toleranță și pluralism. Acestea au permis ca teologia lor să fie diluată și au îngăduit ca autoritatea Scripturii să fie denigrată în favoarea ideilor „evolute” ale societății cu privire la moralitate. Numai o versiune a creștinismului care propovăduiește că toate religiile sunt la fel este tolerantă și iubitoare. Creștinismul tradițional, bazat pe Biblie, este intolerant, insensibil, exclusivist și lipsit de dragoste.

Dar cât de iubitor trebuie să fii ca să devii un complice la distrugerea adevărului însuși – la golirea de conținut a Evangheliei? Cât de sensibil trebuie să fii ca să-i ajuți pe oameni să se depărteze de pe calea Vieții? În calitate de creștin, cum poți explica decizia voluntară a lui Cristos prin care S-a supus umilinței și înjosirii de a-Și asuma un trup uman, de a experimenta separarea totală de Tatăl, de a accepta fizic întreaga mânie a Tatălui revărsată asupra tuturor păcatelor trecute, prezente și viitoare ale omenirii și de a suferi chinul de nedescris și moartea pe cruce, dacă toate celelalte căi spre Dumnezeu sunt la fel? Ce insultă enormă este aceasta la adresa lucrării lui Cristos încheiate pe cruce! Ce act de neascultare deliberată față de porunca pe care ne-a dat-o Cristos de a răspândi Evanghelia până la marginile pământului! Căci dacă toate religiile sunt la fel, atunci Îl facem mincinos din Cristos și transformăm Marea Însărcinare într-o farsă inutilă, deoarece stingem orice imbold în direcția evanghelizării.

Nu sugerez că creștinii ar trebui să facă evanghelizare într-un mod strident și fără niciun fel de respect față de alții. Evident, trebuie să onorăm principiul că toți oamenii sunt egali înaintea lui Dumnezeu și îndreptățiți la o protecție egală în fața legii, precum și la un tratament corect, amabil și plin de respect. Dar aceasta nu presupune că ar exista vreun imperativ moral ca să adoptăm ideea că toate sistemele de credință sunt la fel de adevărate. Dimpotrivă, există un imperativ moral care ne cere să nu facem acest lucru.

Textul biblic la care am făcut referire mai sus și care ne învață să fim pregătiți să dăm socoteală de credința noastră este urmat imediat de

următorul avertisment: „Dar [faceți aceasta] cu blândețe și teamă, având un cuget curat; pentru ca cei ce bârfesc purtarea voastră bună în Cristos să rămână de rușine tocmai în lucrurile în care vă vorbesc de rău” (v. 15b-16).

Dar se cuvine să ținem seama și de fraza următoare. „Căci este mai bine, dacă așa este voia lui Dumnezeu, să suferiți pentru că faceți binele decât pentru că faceți răul! Cristos, de asemenea, a suferit odată pentru păcate, El, Cel neprihănit, pentru cei nelegiuți, ca să ne aducă la Dumnezeu” (v. 17-18). Trebuie să predicăm adevărul, chiar dacă acest lucru ne face nepopulari, chiar dacă ne atrage acuzația că suntem intoleranți ori lipsiți de afecțiune, chiar dacă ne aduce la suferință sau persecuție. Da, trebuie să evanghelizăm cu blândețe și cu respect, dar mai presus de orice trebuie să evanghelizăm. Nu trebuie să ne lăsăm reduși la tăcere de poliția toleranței.

Intru adesea în contact cu oameni care fie nu cred în creștinism, fie cred, dar au rezerve serioase față de unele părți ale Bibliei sau față de anumite elemente ce țin de doctrina creștină. Nu sunt deloc expert în teologie. Deci ce le spun acestor oameni? Mai mult decât să le sugerez să citească Biblia de la început până la sfârșit, cum pot să-i ajut să descopere adevărurile pe care eu însumi le-am descoperit destul de târziu?

Există atât de multe cărți deosebite disponibile care pot fi de ajutor, dar se pare că fiecare dintre ele are unele neajunsuri. Sunt prea academice, sau incomplete, sau prea dificil de citit. Pentru a asigura toate informațiile necesare, de obicei sunt nevoit să recomand mai multe cărți, ceea ce reduce semnificativ șansele ca vreuna dintre ele să fie citită.

Nu cu mult timp în urmă un prieten mi-a cerut să-i sugerez o bibliografie în domeniul apologeticii pe care să o recomande fratelui său necredincios. Știam că aceasta era o ocazie unică în viitorul apropiat; așa că trebuia să vin cu cartea perfectă. Sincer să fiu, am amânat decizia pentru că nu mă puteam decide între trei sau patru dintre lucrările mele favorite, niciuna dintre ele nefiind, după părerea mea, suficientă în sine.

Tocmai pe când mă pregăteam să mă eschivez și eram gata să recomand mai multe cărți în locul uneia singure, am primit o notiță din partea lui Frank Turek, care-mi cerea să-i recenz *Nu am destulă credință ca să fiu ateu*. După ce am citit primele câteva capitole ale cărții, am devenit convins că primirea acestei cărți era de-a dreptul providențială.

În sfârșit, m-am gândit, iată o carte care acoperă toate problemele într-o formă ușor de citit. După ce am lecturat-o, i-am spus lui Frank că aceasta este cartea pe care am așteptat-o pentru a sluji ca unealtă în evanghelizare – capabilă să explice ideile și să dezvăluie adevărul într-un

mod ce depășea puterile mele. După publicarea acestei cărți va exista o sursă pe care să o pot recomanda scepticilor, îndoielnicilor sau creștinilor ce au nevoie de niște dovezi care să le întărească credința. Cunosc deja zece persoane cărora le voi da această carte. Ea este cu adevărat un dar cerosc.

Frank Turek, pe care am ajuns să-l apreciez ca pe un gentleman deosebit și ca pe un mare erudit creștin, a scris această carte în colaborare cu uriașul între uriași în domeniul apologeticii creștine – dr. Norman Geisler. Sunt în posesia câtorva din celelalte lucrări ale lui Geisler, dintre care menționez *Christian Apologetics* (*Apologetica creștină*, Societatea Misionară Română, 1993), *When Critics Ask* și *When Skeptics Ask*. Interesant este că cel ce mi l-a recomandat pentru întâia dată pe dr. Geisler a fost prietenul și pe atunci vecinul meu, dr. Steve Johnson, absolvent al Seminarului Teologic Dallas și unul din mentorii mei spirituali. Steve mi-a împrumutat (nu-mi mai amintesc dacă i-am înapoiat-o vreodată!) o casetă video în care dr. Geisler explica adevărurile creștinismului într-un mod cât se poate de interesant și de captivant. Atunci am luat decizia să cumpăr și să studiez câteva din incredibilele lui cărți de apologetică.

Doresc să recomand toate cărțile lui Norman Geisler. Dar *Nu am destulă credință ca să fiu ateu* este tocmai ceea ce dr. Geisler ar prescrie ca sursă unică pentru cei ce nu par a fi dispuși să parcurgă mai multe cărți. Trebuie să admit că titlul m-a intrigat în mod deosebit, deoarece am crezut întotdeauna că este nevoie de multă credință pentru a fi ateu. Este evident că e necesară mai multă credință ca să crezi că ființele umane au evoluat printr-o interacțiune întâmplătoare a moleculelor (care ele însele au trebuit să ia ființă într-un fel sau altul) decât să crezi într-un Creator.

Această carte mi-a stârnit interesul și pentru că înainte să trateze despre adevărul creștinismului, ea discută adevărul în sine, dovedind într-un mod convingător că există un adevăr absolut. Ea demolează absurditățile relativismului moral și ale postmodernismului, după care trece la o abordare sistematică a adevărilor inevitabile ale religiei creștine. Această carte trebuia să fie scrisă și, mai mult, ea trebuie publicată. Așa că pun capăt entuziasmului și las ca această carte să fie trimisă la tipar. Multe suflete flămânde așteaptă adevărurile ce sunt prezentate într-un mod atât de strălucit în această lucrare.

DAVID LIMBAUGH

Prefață

*De câtă credință ai nevoie ca să crezi ce
spune această carte?*

Scepticii religioși cred că nu există deloc garanția că lucrări ca aceasta comunică informații obiective, deoarece ele sunt scrise de oameni religioși care își urmăresc propria agendă. De fapt, acesta este modul în care scepticii privesc Biblia însăși – o consideră o carte plină de prejudecăți scrisă de oameni cu prejudecăți. Aprecierile lor pot fi adevărate în cazul unor cărți ce tratează teme religioase, dar nu sunt adevărate în cazul tuturor. Cu alte cuvinte, nu poți avea încredere în nimic din ce citești despre religie – inclusiv în cărțile scrise de atei sau de sceptici – deoarece fiecare scriitor are un punct de vedere în legătură cu religia.

Așadar, ce înseamnă aceasta pentru tine, cititorule? Ar trebui să arăți neîncredere în ce scrie un ateu despre creștinism doar pentru că e ateu? Nu neapărat, pentru că s-ar putea să spună adevărul. Ar trebui să fii neîncrezător în ce scrie un creștin despre ateism doar pentru că este creștin? Iarăși, nu neapărat – și el poate să spună adevărul.

Dar cum rămâne cu agenda pe care o urmărește orice autor? Îi afectează ea în mod fatal obiectivitatea? Dacă da, atunci nicio carte nu e obiectivă, nici măcar cele scrise de atei și de sceptici. De ce? Pentru că *toate* cărțile sunt scrise cu un anumit scop, toți autorii își au agenda lor și toți (sau cel puțin majoritatea) cred ceea ce scriu! Dar aceasta nu înseamnă că ceea ce scriu ei este fals sau lipsit de obiectivitate. Deși autorii nu sunt aproape niciodată neutri cu privire la subiectul pe care îl tratează (ei sunt mânați de un interes personal să scrie despre acesta), ei își pot prezenta totuși subiectele într-un mod obiectiv.

De exemplu, supraviețuitorii Holocaustului care au scris despre experiențele lor nu au fost cu siguranță niște spectatori neutri. Ei au crezut cu pasiune că națiștii greșesc, și au dorit să-și consemneze experiențele pentru ca lumea să nu uite niciodată Holocaustul și au nutrit speranța că el nu se va mai repeta niciodată. Oare pasiunea sau agenda

lor i-a făcut să denatureze faptele? Nu neapărat. De fapt, este posibil ca pasiunea lor să fi produs efectul contrar. Deși pasiunea îi poate face pe unii să exagereze, ea îi poate impulsiona pe alții să fie cu atât mai meticuloși și mai exacti, ca să nu compromită credibilitatea mesajului pe care vor să-l comunice.

După cum vei vedea, noi considerăm că autorii Bibliei au mers pe această cale a meticulozității și a exactității. Acesta este și drumul pe care încercăm să-l adoptăm noi înșine în această carte. (Iar când vei fi terminat de citit cartea, sperăm că ne vei spune dacă crezi că am reușit în demersul nostru.)

Între timp, dacă ești cumva un sceptic, te rog să nu uiți că va trebui să crezi sau să nu crezi ceea ce spunem pe baza dovezilor pe care le prezentăm și nu pentru că avem un anumit set de convingeri religioase. Amândoi suntem creștini, dar nu am fost întotdeauna creștini. Am ajuns să credem în urma dovezilor care ne-au fost prezentate. Așadar, problema nu e *că* suntem creștini: *de ce* suntem creștini e ceea ce contează. Și tocmai pe acest aspect pune accentul cartea de față.

NORMAN GEISLER ȘI FRANK TUREK

Ianuarie 2004

Mulțumiri

Există mai mulți oameni deosebiți care au avut destulă credință ca să vadă această carte terminată. Soțiile noastre, Barbara Geisler și Stephanie Turek, stau în capul listei. Fără dragostea și sprijinul lor, această carte nu ar fi putut exista.

Mai mulți cercetători și prieteni au recenzat diferite porțiuni din manuscris și ne-au oferit mai multe sugestii utile. Wayne Frair a avut amabilitatea de a-și sacrifica un număr de ore pentru a critica cele două capitole ce tratează evoluția. Fred Heeren a făcut același lucru în cazul capitolului despre Big Bang. J. Budziszewski a adus câteva idei profunde și valoroase pentru finalizarea capitolului despre Legea Morală (nimeni nu înțelege mai bine ca el acest subiect). Barry Leventhal ne-a ajutat cu amintirile și expertiza lui personală la capitolul despre experiența convertirii lui și despre profețiile mesianice. Alte sugestii importante au venit din partea lui Bill Dembski, Mark Pustaver, Stephanie Turek, precum și Randy și Luci Hough. Desigur, responsabilitatea deplină și finală pentru conținutul acestei cărți ne revine însă nouă.

Mulțumiri de asemenea lui Wes Yoder de la Biroul Ambassador Speaker pentru încurajările lui și pentru că ni l-a prezentat pe Marvin Padgett de la Crossway Books. Marvin a avut suficientă credință pentru a se implica în acest proiect și pentru a păstra titlul neobișnuit al cărții. Bill Deckard de la Crossway merită și el mulțumirile noastre pentru munca de editare făcută cu multă pricepere. Mulțumiri și lui Josh Dennis, care a creat o copertă excelentă.

În sfârșit, îi suntem recunoscători și lui David Limbaugh, care nu doar că a scris cuvântul înainte dar a făcut aceasta cu multă râvnă și pricepere. Entuziasmul său pentru Cristos și dorința lui de a apăra credința creștină sunt o inspirație pentru noi. Sperăm că această carte va produce într-o oarecare măsură mai mulți creștini care să îi împărtășească pasiunea.

Introducere

Capacul de pe cutia cu puzzle-ul vieții

„Cine pretinde că este sceptic cu privire la un set de credințe este de fapt un adevărat credincios într-un alt set de credințe.”

PHILLIP E. JOHNSON

Încă din prima zi a semestrului, profesorul universitar de religie i-a avertizat ferm pe studenții care-l ascultau cu ochii larg deschiși. „Vă rog să vă lăsați acasă credințele religioase!” le-a cerut el. „Când vom studia Vechiul Testament, voi face unele observații care vor intra poate în conflict cu ceea ce ați învățat la școala duminicală. Nu doresc să jignesc pe nimeni, dar vreau să fiu cât mai obiectiv cu putință în analizarea textului.”

Aceasta mi s-a părut extraordinar. În definitiv, eu (Frank) m-am înscris la acest curs pentru că eram în toiul unei căutări spirituale. Nu doream niciun parti-pris religios. Doream doar să știu dacă Dumnezeu există sau nu. În ce loc mai bun, mă gândeam, aș putea găsi obiectivitate cu privire la Dumnezeu și Biblie dacă nu într-o școală seculară precum Universitatea din Rochester?

De la bun început, profesorul a adoptat o poziție foarte sceptică cu privire la Vechiul Testament. A afirmat imediat teoria că Moise nu a scris primele cinci cărți ale Bibliei și că multe dintre așa-zisele pasaje profetice ale Bibliei au fost scrise post-factum. El a sugerat de asemenea că evreii au crezut inițial în mai mulți dumnezei (politeism), dar că un Dumnezeu a câștigat în cele din urmă bătălia, deoarece persoanele care au editat în final Vechiul Testament erau niște „monoteiști fanatici”.

Majoritatea studenților nu erau deloc deranjați de analiza lui, cu excepția unui tânăr ce stătea cu vreo două rânduri în fața mea. Pe măsură ce semestrul avansa, acest student devenea în mod vizibil tot mai tulburat de teoriile sceptice ale profesorului. Într-o zi, când

profesorul a început să critice unele porțiuni din Isaia, studentul acesta nu și-a mai putut domoli nemulțumirea.

„Nu este adevărat!” a izbucnit el. „Acesta este Cuvântul lui Dumnezeu!”

„Tipul ăsta-i prea religios”, i-am șoptit celui ce ședea lângă mine.

„Iată, ne-a reamintit profesorul tuturor, v-am spus încă de la început că trebuie să vă lăsați acasă credințele religioase. Nu vom putea să fim obiectivi dacă nu sunteți capabili să faceți lucrul acesta.”

„Dar dumneavoastră înșivă nu sunteți obiectiv, a declarat acuzator studentul ridicându-se în picioare. Sunteți exagerat de sceptic.”

Unii colegi din sală au început să-l bombardeze pe student.

„Lasă profesorul să predea!”

„Șezi jos!”

„Aici nu suntem la școala duminicală!”

Profesorul a încercat să dezamorseze situația, dar studentul nervos a ieșit ca o furtună și nu s-a mai întors niciodată.

Deși nutream o oarecare simpatie pentru acest student și îmi puteam da seama că profesorul își avea propriile prejudecăți antireligioase, voiam totuși să aud mai mult din ce avea de spus despre Vechiul Testament, și mai ales despre Dumnezeu. La sfârșitul semestrului, eram destul de convins că profesorul avea dreptate – Vechiul Testament nu trebuia luat literal. Totuși, nu aveam încă un răspuns la întrebarea mea cea mai importantă: există Dumnezeu cu adevărat? Mă simțeam total neîmplinit când s-a încheiat ultima oră de curs. Nu aveam nicio concluzie, niciun răspuns. Așa că m-am apropiat de profesor, care era înconjurat de studenți ce-i adresau tot felul de întrebări de final.

„Domnule profesor, am zis după ce am așteptat până au plecat aproape toți ceilalți, mulțumesc pentru curs. Cred că am descoperit o nouă perspectivă. Dar mai am o întrebare foarte importantă”.

„Desigur, continuă”, a zis el.

„M-am înscris la acest curs ca să aflu dacă există Dumnezeu cu adevărat sau nu. Ei bine, ... există?”

Fără să ezite o clipă, mi-a răspuns scurt:

„Nu știu”.

„Nu știți?”

„Nu, n-am deloc idee.”

Am rămas uluit. Îmi venea să-l mustru zicând: „Stați puțin, predați în curs că Vechiul Testament este fals, dar nu știți dacă Dumnezeu există sau nu? Vechiul Testament ar putea fi adevărat dacă Dumnezeu ar exista!” Dar întrucât notele finale nu erau date încă, m-am abținut din prudență. Dar, am ieșit din sală nemulțumit de tot semestrul. Aș fi arătat

respect pentru un răspuns „da” sau „nu” argumentat cu multă competență, dar nu și pentru un „nu știu” – același răspuns l-aș fi putut primi de la orice om mai puțin informat de pe stradă. Mă așteptam la mult mai multe din partea unui profesor universitar specializat în religie.

Mai târziu mi-am dat seama că așteptările mele erau prea înalte pentru o universitate modernă. Termenul „universitate” este de fapt un cuvânt compus format din „unitate” și „diversitate”. Când cineva frecventează o universitate, este de presupus că va fi călăuzit să găsească unitatea în diversitate – mai exact, cum se integrează toate disciplinele cunoașterii (artele, filozofia, științele fizice, matematica etc.) pentru a da o imagine unificată a vieții. O sarcină cu adevărat mare, dar una pe care universitatea modernă nu doar că a abandonat-o, ci a inversat-o de-a dreptul. În loc de *universități*, avem acum *pluraversități*, instituții care consideră la fel de valide toate punctele de vedere, oricât de ridicole ar fi – cu excepția aceluia că poate fi adevărată o singură religie sau concepție despre lume. Acesta este singurul punct de vedere considerat intolerant și fanatic în majoritatea campusurilor universitare.

În ciuda negărilor ce pornesc din universitățile noastre, noi credem că *există* totuși o cale de a descoperi unitatea în diversitate. Și dacă am descoperi această unitate, ar fi ca și cum am putea vedea imaginea de pe capacul unei cutii conținând un joc de puzzle. Întocmai cum este greu să asamblezi piesele unui puzzle dacă nu ai imaginea de pe capacul cutiei, tot astfel numeroasele piese ale vieții nu au niciun sens în lipsa unei imagini de ansamblu unificatoare. Deci, întrebarea ce se pune este: este cineva în posesia capacului ce conține imaginea acestui puzzle pe care îl numim viață? Multe religii ale lumii pretind că ele dețin această imagine. Are vreuna dintre ele dreptate?

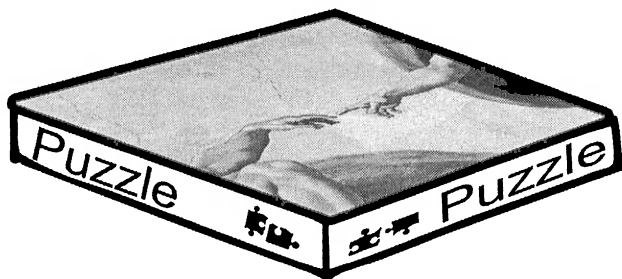

Fig. I.1

RELIGIA ȘI IMAGINEA DE PE CAPAC

Religiile lumii sunt adesea încercări de a oferi o imagine pe capacul cutiei care să îți permită să vezi cum numeroasele piese ale puzzle-lui vieții alcătuiesc o imagine completă și coerentă. De obicei această imagine începe – dintr-un motiv întemeiat – cu o afirmație despre Dumnezeu. Ceea ce crede cineva despre Dumnezeu îi afectează toate celelalte convingeri. Când Mortimer Adler a fost întrebat de ce partea despre „Dumnezeu” era cea mai amplă în cadrul secțiunii Mari Cărți din seria Lumea Occidentală (pe care a editat-o), el a remarcat cu multă profunzime că tema Dumnezeu are mai multe implicații decât orice altă temă. Într-adevăr, cele mai importante întrebări din viață sunt:

1. Originea: De unde am venit?
2. Identitatea: Cine suntem?
3. Semnificația: De ce suntem aici?
4. Moralitatea: Cum ar trebui să trăim?
5. Destinul: Încotro ne îndreptăm?

Răspunsurile la toate aceste întrebări depind de existența lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu există, atunci viața ta are o semnificație și un scop ultim. Dacă viața ta are un scop real, atunci există un mod corect și un mod greșit de a o trăi. Alegerile pe care le vei face acum nu te vor afecta numai aici, ci și în eternitate. Pe de altă parte, dacă nu există Dumnezeu, atunci viața ta nu înseamnă în ultimă instanță nimic. Întrucât viața nu are un scop de durată, nu există nici un mod corect sau un mod greșit de a o trăi. Și nu contează cum trăiești sau ce crezi – destinul tău este țărână.

Așadar, care religie a lumii răspunde corect la întrebarea despre Dumnezeu? Oferă vreuna dintre ele adevărata imagine a vieții? Înțelepciunea comună spune nu, și aceasta din mai multe motive.

Mai întâi, mulți spun că este nerezonabil să crezi că numai o singură religie poate fi adevărată. Dacă ar fi adevărată o singură religie, aceasta ar însemna că miliarde de oameni religioși ce aderă la toate celelalte credințe religioase greșesc azi și au greșit mereu de-a lungul secolelor. (Și ar fi o mare problemă dacă creștinismul ar fi adevărat, deoarece creștinismul pare să afirme că necreștinii vor merge în iad!) Mai există de asemenea teama întemeiată că cei ce cred că ei dețin adevărul se vor dovedi intoleranți cu aceia care nu doresc să-l accepte.

Americanii comozi sunt cei mai dispuși să creadă că nicio religie nu deține adevărul unic. Acest sentiment este ilustrat adesea de parabola preferată de mulți profesori universitari: este vorba de parabola celor

șase orbi și a elefantului. În această parabolă, fiecare orb pipăie o parte diferită a elefantului și, prin urmare, ajunge la o concluzie diferită cu privire la obiectul din fața lui. Unul apucă un colț de fildeș și spune: „Este o sulită!” Altul pipăie trompa și spune: „Este un șarpe!” Cel ce îmbrățișează unul dintre picioare pretinde: „Este un copac!” Orbul care ține în mână coada crede: „Am o funie!” Acela care pipăie urechea consideră: „Este un evantai!” Iar cel ce se sprijină de trunchiul elefantului este sigur: „Este un perete!” Se afirmă că acești orbi reprezintă religiile lumii, pentru că fiecare dintre ei ajunge la o concluzie diferită cu privire la ce pipăie. La fel ca oricare din acești orbi, ni se spune, nicio religie nu deține adevărul absolut. Nicio religie nu deține întreaga imagine de pe capacul cutiei cu puzzle-ul vieții. Religiile sunt doar niște cărări diferite ce urcă spre același vârf. Desigur, această concepție este deosebit de atrăgătoare pentru gândirea deosebit de tolerantă a americanului de rând.

În America, adevărul în religie este considerat un oximoron. Nu există adevăr în religie, ni se spune. Totul este o chestiune de gust sau de opinie. Ție îți place ciocolata, mie îmi place vanilia. Ție îți place creștinismul, mie îmi place islamul. Dacă budismul e bun pentru tine, atunci el este adevărat pentru tine. În plus, nu trebuie să mă judeci pentru convingerile mele!

Cea de-a doua problemă majoră în legătură cu adevărul religios este că unele piese ale vieții par să sfideze orice explicație – adică nu par să se încadreze în nicio imagine prezentată pe capacul religios. În această categorie intră existența răului și tăcerea lui Dumnezeu în fața manifestărilor răului. Acestea sunt obiecții deosebit de puternice pentru oricine pretinde că există un Dumnezeu (teist) atotputernic. Mulți sceptici și atei susțin că dacă ar exista realmente un Dumnezeu adevărat și puternic, atunci El ar interveni să înlăture orice confuzie. În definitiv, dacă Dumnezeu există undeva acolo, de ce pare să Se ascundă? De ce nu Se arată pur și simplu ca să demaște religiile false și să pună capăt întregii controverse? De ce nu intervine să oprească tot răul din lume, inclusiv toate războaiele religioase, care sunt o pată atât de neagră pe numele Lui? Și de ce permite să li se întâmple lucruri rele unor oameni buni? Acestea sunt întrebări dificile pentru oricine pretinde că religia teistă este adevărată.

În sfârșit, mulți intelectuali moderni sugerează că nicio imagine de pe capacul religios al puzzle-ului vieții nu este legitimă. De ce? Pentru că, spun ei, numai știința deține adevărul. Nu doar că evoluția a zădărnicit nevoia de Dumnezeu, continuă ei, dar numai ce este verificabil într-un laborator poate fi considerat adevărat. Cu alte cuvinte,

numai știința operează cu fapte reale, în timp ce religia rămâne ancorată doar în sfera credinței. De aceea, nu are rost să cauți dovezi sau fapte pentru a sprijini religia, deoarece aceasta ar fi ca și cum ai aduna fapte pentru a dovedi că înghețata cu ciocolată are un gust mai bun decât înghețata cu vanilie. Preferințele nu pot fi dovedite. Prin urmare, întrucât aceștia insistă că religia nu este niciodată o chestiune de fapte obiective, ci ea ține exclusiv de gustul subiectiv, orice imagine a vieții derivată din religie nu poate oferi înfățișarea obiectivă a vieții pe care o căutăm.

Așadar, unde ne conduc toate acestea? Este oare zadarnică orice căutare după Dumnezeu și după imaginea de ansamblu de pe cutia vieții? Ar trebui să presupunem că viața nu are semnificație obiectivă și că fiecare dintre noi ne inventăm propria imagine religioasă subiectivă? Ar trebui să ne mulțumim cu răspunsul „nu știu” al profesorului?

Noi, autorii acestei cărți, nu credem așa ceva. Noi considerăm că există un răspuns real. Și în ciuda obiecțiilor puternice pe care le-am identificat (și pe care le vom aborda în capitolele următoare), credem că răspunsul este foarte rezonabil. De fapt, noi credem că răspunsul este mai rezonabil și necesită mai puțină credință decât orice alt răspuns posibil, inclusiv cel al ateului. Să începem să arătăm ce vrem să spunem.

CE FEL DE DUMNEZEU?

Înainte de a trece mai departe, să ne asigurăm că înțelegem clar terminologia pe care o vom folosi. Cele mai multe dintre principalele religii ale lumii se încadrează într-una din următoarele trei concepții religioase despre lume: teism, panteism și ateism.

Teistul este persoana care crede într-un Dumnezeu personal care a creat universul dar nu este parte din univers. Această imagine este aproximativ echivalentă cu aceea a unui pictor și a picturii lui. Dumnezeu este asemenea pictorului, iar creația Lui este asemenea picturii. Dumnezeu a făcut pictura și atributele Lui sunt exprimate în ea, dar Dumnezeu nu este pictura. Principalele religii teiste sunt creștinismul, iudaismul și islamul.

Prin contrast, *panteistul* este persoana care crede într-un Dumnezeu impersonal care *este* literalmente universul. Astfel, în loc să *creeze* pictura, Dumnezeu *este* pictura. De fapt, panteiștii cred că Dumnezeu este tot ce există: Dumnezeu este iarba; Dumnezeu este cerul; Dumnezeu este copacul; Dumnezeu este cartea aceasta; Dumnezeu ești tu; Dumnezeu sunt eu etc. Principalele religii panteiste sunt de proveniență răsăriteană și între ele se numără hinduismul, unele forme de budism și mai multe forme de „New Age”.

Ateul, desigur, este persoana care nu crede în niciun fel de Dumnezeu. Pentru a continua analogia noastră, ateii cred că ceva ce pare a fi o pictură există dintotdeauna fără să o fi pictat cineva. În această categorie s-ar putea încadra umaniștii religioși.

Iată o modalitate simplă de a reține aceste trei concepții religioase despre lume: teismul – Dumnezeu *a făcut* totul; panteismul – Dumnezeu *este* totul; ateismul – *fără* Dumnezeu. În fig. 1.2 teismul este reprezentat prin mâna care *ține* lumea, panteismul prin mâna *în* lume, iar ateismul prin *nimic* altceva decât lumea.

Cele trei concepții religioase majore despre lume

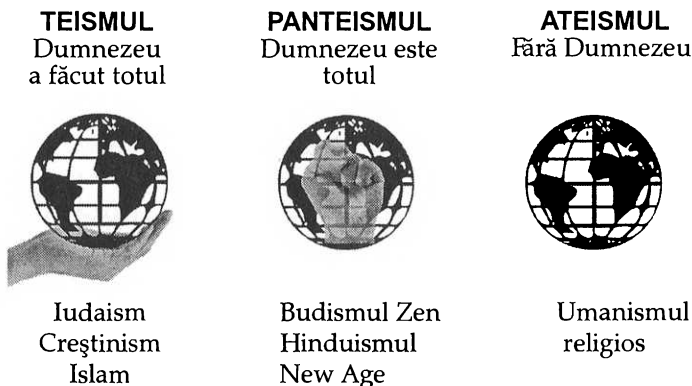

Fig. 1.2

Un alt termen pe care îl vom folosi frecvent este cuvântul *agnostic*. Acesta denotă o persoană care nu este sigură dacă Dumnezeu există sau nu.

Acum că ne-am definit termenii, să ne întoarcem la problema credinței și a religiei.

CREDINȚĂ ȘI RELIGIE

În ciuda caracterului său aparent convingător, pretenția că religia e o simplă chestiune de credință nu reprezintă nimic mai mult decât un mit modern – cu alte cuvinte nu este adevărată. Deși religia necesită desigur credință, religia nu se limitează *doar* la credință. *Faptele* sunt și ele esențiale pentru toate religiile, deoarece toate concepțiile religioase despre lume și viață – inclusiv ateismul – emit pretenții de adevăr, și

multe din aceste pretenții de adevăr pot fi evaluate prin investigație științifică și istorică.

De pildă, teiștii (de ex. creștinii, musulmanii, evreii) afirmă că universul a avut un început, în timp ce mulți ateii și panteiști (de ex., adeptii New Age, hindușii) spun că acesta nu a avut un început (că universul este etern). Aceste enunțuri sunt reciproc exclusive. Ele nu pot fi amândouă corecte. Este adevărat fie că universul a avut un început, fie că nu a avut. Dacă investigăm natura și istoria universului, putem ajunge la concluzia rezonabilă că o concepție este corectă, iar cealaltă greșită.

Pretinsa înviere a lui Cristos constituie un alt exemplu în acest sens. Creștinii pretind că Isus a înviat din morți, în timp ce musulmanii afirmă că Isus nici măcar nu a murit. Iarăși, una din aceste concepții este corectă, iar cealaltă greșită. Cum putem ști care dintre ele este corectă? Evaluând fiecare dintre aceste pretenții de adevăr conflictuale în lumina dovezilor istorice.

Trebuie remarcat că pe lângă diferitele religii care încearcă să răspundă la aceste întrebări, și oamenii de știință au ceva de spus cu privire la ele. Cu alte cuvinte, și știința și religia discută despre aceleași lucruri: De unde a apărut universul? De unde a apărut viața? Sunt posibile miracolele? și așa mai departe. Altfel spus, știința și religia nu se exclud reciproc, așa cum au sugerat unii.

Desigur, nu toate enunțurile religioase sunt deschise investigației științifice sau istorice. Unele dintre ele sunt dogme neverificabile. Cu toate acestea, validitatea multor credințe religioase poate fi testată. Unele credințe sunt rezonabile – ele pot fi dovedite cu un grad înalt de certitudine – în timp ce altele sunt vădit nerezonabile.

PROBLEMELE CREȘTINISMULUI

Este creștinismul rezonabil? Noi credem că da. Totuși, până nu se face o investigație minuțioasă a dovezilor cu o minte deschisă, credința în creștinism poate părea problematică. Mai întâi, există numeroase obiecții *intelectuale*, cum ar fi cele menționate mai sus (problema răului și obiecțiile multor oameni de știință).

În al doilea rând, există obstacole *emoționale* ce obstrucționează uneori acceptarea creștinismului. Exclusivismul creștin, doctrina despre iad și ipocrizia creștinilor sunt piedici emoționale în calea aproape a tuturor. (De fapt, ipocrizia din biserică îi dezgustă probabil pe oameni mai mult decât orice alt factor. Cineva a spus odată că cea mai mare problemă a creștinismului sunt creștinii!)

În final, există și motive *volitionale* pentru a respinge creștinismul, și

anume moralitatea creștină, ce pare să restricționeze alegerile noastre în viață. Întrucât cei mai mulți dintre noi nu vrem să dăm socoteală în fața nimănui, nu există în noi dorința naturală de a ne abandona libertatea în fața unui Dumnezeu nevăzut.

Dar, în ciuda acestor obstacole intelectuale, emoționale și voliționale, îndrăznim să afirmăm că nu credința în creștinism este dificilă, ci mai degrabă credința în ateism sau în orice altă religie. *Cu alte cuvinte, considerăm că de îndată ce te uiți la dovezi, este nevoie de mai multă credință ca să fii necreștin decât ca să fii creștin.* Această afirmație poate părea contrară intuițiilor noastre, dar ea este înrădăcinată pur și simplu în faptul că orice concepție religioasă despre lume și viață are nevoie de credință – chiar și concepția care spune că nu există Dumnezeu.

De ce? Deoarece ca ființe umane limitate, noi nu deținem acel tip de cunoaștere care să ne pună la dispoziție dovezi absolute pentru existența ori inexistența lui Dumnezeu. Dincolo de cunoașterea propriei noastre existențe (știu că exist, deoarece trebuie să exist ca să îmi pun această întrebare), noi funcționăm în sfera probabilității. La orice concluzie am ajunge cu privire la existența lui Dumnezeu, este întotdeauna posibil să fie adevărată concluzia contrară.

De fapt, este posibil ca propriile noastre concluzii din această carte să fie greșite. Noi nu credem că sunt greșite, deoarece avem dovezi solide în sprijinul lor. De fapt, noi credem că concluziile noastre sunt adevărate dincolo de orice îndoială rezonabilă. (Acest tip de certitudine, să zicem o certitudine de peste 95 de procente, este cel mai bun rezultat la care pot ajunge ființele umane failibile și finite pentru majoritatea întrebărilor, și este mai mult decât suficient chiar și pentru cele mai importante decizii ale vieții.) Cu toate acestea, este necesar un anumit grad de credință pentru a depăși posibilitatea de a greși.

CREDINȚA UNUI ATEU

Deși concluziile noastre reclamă o anumită măsură de credință, se uită adesea că credința este necesară pentru a crede orice concepție despre lume, inclusiv ateismul și panteismul. Ne-am adus aminte recent de acest adevăr atunci când la unul din seminarele noastre am întâlnit un ateu numit Barry. Lui Barry nu-i venea să creadă că un prieten comun, Steve, devenise creștin.

El a zis: „Nu-l pot înțelege pe Steve. Pretinde că este intelectual, dar nu poate răspunde la toate obiecțiile pe care i le-am prezentat împotriva creștinismului. El spune că nu are toate răspunsurile pentru că este încă nou în credință și mai are de învățat”.

Eu (Frank) i-am replicat: „Barry, este practic imposibil să cunoști *totul*

cu privire la un anumit subiect, și e cu siguranță imposibil când acest subiect este un Dumnezeu infinit. Astfel, trebuie să vină un moment în care să-ți dai seama că ai destule informații pentru a ajunge la o concluzie, chiar dacă unele întrebări rămân fără de răspuns”.

Barry a fost de acord, fără să-și dea seama că și el făcea exact lucrul pentru care îl dojenea pe Steve. Barry decisese că perspectiva lui – ateismul – era corectă, chiar dacă nu avea informații complete pentru a o susține. Știa el cu certitudine că nu există Dumnezeu? Investigase el toate argumentele și toate dovezile privind existența lui Dumnezeu? Deținea el informații exhaustive în legătură cu subiectul Dumnezeu? Putea el să răspundă la toate obiecțiile aduse ateismului? Cu siguranță că nu. De fapt, așa ceva ar fi de-a dreptul imposibil. Întrucât și Barry, asemenea lui Steve, funcționează în sfera probabilității mai degrabă decât în aceea a certitudinii absolute, el trebuie să aibă totuși o anumită măsură de credință pentru a crede că Dumnezeu *nu* există.

Deși afirma că este agnostic, Carl Sagan și-a declarat totuși *credința în materialismul ateist* atunci când a pretins: „cosmosul este tot ce a fost sau tot ce va fi vreodată”.¹ Cum de *știa* el cu siguranță lucrul acesta? Nu știa. Cum ar fi putut ști? El era o ființă umană limitată, cu o cunoaștere limitată. Sagan opera în sfera probabilității, la fel ca și creștinii care afirmă că Dumnezeu există. Dar întrebarea care se pune este: cine are mai multe dovezi pentru concluzia lui? Care concluzie este mai rezonabilă? Așa cum vom vedea atunci când ne vom uita la dovezi, ateul are nevoie de mai multă credință decât creștinul.

Poate că te gândești: „Ateul are nevoie de mai multă credință decât creștinul! Oare ce vor să spună Geisler și Turek prin asta?” Vrem să spunem că cu cât deții mai puține dovezi pentru poziția ta, cu atât ai nevoie de mai multă credință ca s-o crezi (și vice versa). Credința umple un gol în sfera cunoașterii. Și se dovedește că ateii au goluri mai mari în cunoaștere, deoarece au de departe mai puține dovezi pentru credințele lor decât creștinii pentru ale lor. Cu alte cuvinte, dovezile empirice, forensice și filozofice sprijină puternic concluzii compatibile cu creștinismul și incompatibile cu ateismul. Iată aici câteva exemple de atare dovezi, pe care le vom discuta mai pe larg în capitolele următoare:

1. Dovezile științifice confirmă cu putere că universul a explodat în ființă din nimic. Fie că cineva a creat ceva din nimic (concepția creștină), fie că nimeni nu a creat nimic din nimic (concepția ateistă). Care dintre aceste două concepții este mai rezonabilă? Concepția creștină. Care concepție necesită mai multă credință? Concepția ateistă.

2. Cea mai simplă formă de viață conține o informație echivalentă cu 1.000 de enciclopedii. Creștinii cred că doar o ființă inteligentă poate crea o formă de viață care să conțină echivalentul a 1.000 de enciclopedii. Ateii cred că o asemenea formă de viață poate fi creată de forțe naturale lipsite de inteligență. Creștinii au dovezi pentru a-și susține concluzia. Întrucât ateii nu au astfel de dovezi, convingerea lor necesită mult mai multă credință.
3. Cu sute de ani în urmă, scrieri străvechi prevesteau venirea unui Om care ar fi de fapt Dumnezeu. Acest om-Dumnezeu, se prezicea, Se va naște într-o anumită cetate într-o anumită linie genealogică, va suferi într-un anume fel, va muri la un anumit moment și va învia din morți pentru a ispăși păcatele lumii. Imediat după timpul prezis, mai mulți martori oculari au proclamat și pe urmă au consemnat în scris că evenimentele prezise s-au împlinit. Acești martori oculari au suferit persecuție și moarte, când ar fi putut să se salveze negând respectivele evenimente. Mii de oameni din Ierusalim s-au convertit după ce au văzut ori au auzit despre acele evenimente, iar credința lor s-a răspândit rapid în toată lumea veche. Istoricii și scriitorii antici fac aluzie sau confirmă evenimentele, iar arheologia le coroborează. După ce au văzut dovezile din creație că Dumnezeu există (punctul 1 de mai sus), creștinii cred că aceste direcții de argumentare probează dincolo de orice îndoială rezonabilă că Dumnezeu a acționat în respectivele evenimente. Ateii trebuie să aibă mult mai multă credință pentru a nega prezicerile, mărturia martorilor oculari, disponibilitatea martorilor oculari de a suferi și de a muri, originea bisericii creștine și mărturia coroborativă a altor scriitori, descoperirile arheologice, precum și alte dovezi pe care le vom investiga mai târziu.

Acum, poate cele trei puncte de mai sus au născut în mintea ta mai multe întrebări și obiecții. Așa ar trebui, deoarece am lăsat deoparte multe detalii pe care le vom prezenta pe larg pe paginile acestei cărți. Important este deocamdată să înțelegi ce vrem să spunem când afirmăm că toate concepțiile despre lume – inclusiv ateismul – necesită un grad oarecare de credință.

Până și scepticii au credință. Ei au credința că scepticismul este adevărat. La fel, agnosticii au credința că agnosticismul este adevărat. Nu există poziții neutre când este vorba de credințe (convingeri). Așa cum s-a exprimat cu multă competență Phillip Johnson: „Cel ce pretinde că este sceptic cu privire la un set de credințe este de fapt un adevărat

credincios într-un alt set de credințe”.² Cu alte cuvinte, atei, care sunt în mod natural sceptici cu privire la creștinism, se dovedesc a fi credincioși convinși în ateism. Așa cum vom vedea, dacă sunt sinceri cu dovezile de care dispun, ei au nevoie de mult mai multă credință pentru a-și păstra crezurile ateiste decât le trebuie creștinilor pentru a-și păstra propriile convingeri.

DESCOPERIREA IMAGINII DE PE CAPAC

Noi susținem că există dovezi puternice în sprijinul creștinismului. Cum vom aborda aceste dovezi? Încă din 1996, am călătorit împreună prin toată țara conducând un seminar numit „Cele douăsprezece argumente, care dovedesc că creștinismul este adevărat”, în care pornim de la problema adevărului și înaintăm pe cale logică până la concluzia că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu. Cartea aceasta va urma în general aceeași progresie logică în douăsprezece puncte:

1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul adevărului este fals.
3. Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de
 - a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic/principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)
4. Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.
5. Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (sunt acte ale lui Dumnezeu care confirmă un cuvânt din partea lui Dumnezeu).
6. Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:
 - a. mărturiile primare
 - b. depozițiile martorilor oculari
 - c. mărturii neinventate (autentice)
 - d. martori oculari care nu s-au înșelat
7. Noul Testament spune că Isus a afirmat că este Dumnezeu.
8. Afirmția lui Isus de a fi Dumnezeu a fost confirmată miraculos de:
 - a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la Sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea Învierii Lui din morți și apoi Învierea Sa efectivă.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.

10. Tot ce învață Isus (care e Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce o contrazice este fals).

Înainte să trecem la expunerea acestor argumente, să mai remarcăm cinci aspecte:

În primul rând, nu sugerăm că punctele de mai sus sunt adevărate prin definiție. Majoritatea lor sunt premise care trebuie confirmate prin dovezi. De exemplu, punctul 3 pretinde: „Este adevărat că Dumnezeu teist există”. Acest enunț nu este adevărat doar pentru că spunem noi. El trebuie sprijinit de dovezi solide, de argumente convingătoare. Vom prezenta argumentele în cauză atunci când vom ajunge să tratăm această problemă în carte.

În al doilea rând, trebuie observat că pornim de la scepticismul absolut. Adică pornim de la persoana care spune că nici măcar nu crede în adevăr. Trebuie să pornim de aici deoarece dacă concepția predominantă în cultura noastră este corectă – aceea că nu există adevăr – atunci nu poate fi *adevărat* că există un Dumnezeu teist sau că există un cuvânt *adevărat* din partea lui Dumnezeu. Totuși, dacă există adevăr și dacă acest adevăr poate fi cunoscut, atunci putem merge mai departe și să investigăm adevărul existenței lui Dumnezeu și celelalte puncte care urmează (de ex., că miracolele sunt posibile; că Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric ș.a.m.d.).

În al treilea rând, *dacă* această direcție de argumentare este corectă (și acesta este un „dacă” foarte mare, pe care cartea de față va încerca să-l confirme), ea neagă prin necesitate celelalte religii acolo unde acestea se deosebesc de Biblie. (Cuvintele pe care tocmai le-am spus par incredibil de arogante și de îndrăznețe, și le vom lămuri ceva mai târziu.) Aceasta *nu* înseamnă că toate celelalte religii sunt complet false sau că nu dețin niciun adevăr. Aproape toate religiile conțin unele adevăruri. Vrem doar să spunem că *dacă Biblia este adevărată*, atunci toate pretențiile specifice care contrazic Biblia trebuie să fie false. De pildă, dacă Biblia este adevărată și dacă ea afirmă că există un Dumnezeu dincolo de univers care a creat și susține universul (teismul), atunci orice pretenție care neagă teismul (de ex., ateismul) trebuie să fie falsă. La fel, dacă Biblia este adevărată și dacă ea afirmă că Isus a înviat din morți, atunci negarea de către Coran a acestui fapt trebuie să fie falsă. (Apropo, reversul va fi de asemenea adevărat. Dacă dovezile ar proba că Coranul este adevărat, atunci Biblia ar fi falsă în enunțurile ei care contrazic Coranul.)

În al patrulea rând, aducem dovezi în favoarea creștinismului

deoarece trebuie să ne trăim viețile bazați pe adevăr. Socrate a spus odată că o viață nesupusă reflexiei nu merită trăită.³ Noi credem că o credință nesupusă reflexiei nu merită crezută. În plus, contrar opiniei populare, creștinii nu trebuie doar „să creadă și să nu cerceteze”. Creștinilor li se *poruncește* să știe ce cred și de ce cred lucrurile respective. Li se poruncește să le răspundă acelor ce pun întrebări (1 Pet. 3:15), și să demoleze argumentele ce se ridică împotriva credinței creștine (2 Cor. 10:4-5). Întrucât Dumnezeu este rațional (Is. 1:18) și vrea ca și noi să ne folosim rațiunea, creștinii nu primesc niciun fel de premii pentru prostie. De fapt, folosirea rațiunii este cuprinsă chiar în cea mai mare poruncă, pe care Isus a rezumat-o astfel: „Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu toată *mintea* ta” (Matei 22:37).⁴

În sfârșit, suntem întrebați adesea: „Dacă creștinismul se sprijină pe așa de multe dovezi, de ce nu-l cred mai mulți oameni?” Răspunsul nostru este că deși noi credem că dovezile pe care le vom prezenta în continuare arată dincolo de orice îndoială rezonabilă că Biblia este adevărată, oricâte dovezi am aduce, ele nu pot obliga pe nimeni s-o creadă. Credința necesită nu doar consimțământul minții, ci și al voinței. Deși mulți necreștini își pun întrebări intelectuale sincere, am descoperit că încă și mai mulți par să se împotrivească creștinismului la nivelul voinței lor. Cu alte cuvinte, problema nu e că nu ar avea dovezi suficiente ca să creadă, ci mai degrabă nu *vor* să creadă. Marele ateu Friedrich Nietzsche este un exemplu foarte bun al acestui tip de persoană. El a scris: „Dacă cineva ni L-ar dovedi pe acest Dumnezeu al creștinilor, ar trebui să fim încă și mai puțin dispuși să credem în El”⁵; și „preferințele noastre sunt cele care decid împotriva creștinismului, nu argumentele”.⁶ Este deci evident că necredința lui Nietzsche se baza și pe voința lui, nu doar pe intelectul său.

Aici un sceptic ar putea inversa argumentul și să spună că mai degrabă creștinul este cel care *vrea* pur și simplu să creadă. Adevărat, mulți creștini cred doar pentru că așa vor ei, și nu-și pot justifica credința cu dovezi. Ei pur și simplu cred că Biblia este adevărată. Însă a crede doar că ceva este adevărat nu conferă veridicitate lucrului respectiv. Ceea ce vrem noi să spunem este că mulți necreștini fac același lucru: ei fac un „salt orb al credinței” afirmând că convingerile lor necreștine sunt adevărate doar pentru că *vor* ei ca ele să fie adevărate. În capitolele următoare vom analiza dovezile mai în profunzime ca să vedem cine trebuie să facă un salt mai mare.

Scepticul ar putea să întrebe: „Dar de ce ar *vrea* cineva ca creștinismul să fie fals? De ce nu ar dori cineva darul gratuit al iertării?” Bună

întrebare, dar noi credem că răspunsul rezidă în factorii voliționali la care ne-am referit ceva mai înainte. Și anume, mulți cred că dacă acceptă adevărul creștinismului vor trebui să-și schimbe gândirea, prietenii, prioritățile, stilul de viață sau principiile morale, iar ei nu sunt gata să renunțe la controlul asupra propriilor vieți pentru a face respectivele schimbări. Ei consideră că viața va fi mai ușoară și mai amuzantă fără asemenea schimbări. Poate că își dau seama că deși creștinismul vorbește despre iertare, el mai cere și lepădare de sine și purtarea crucii. Într-adevăr, creștinismul este gratuit, dar el te poate costa viața.

Există o diferență între a *dovedi* o afirmație și a *accepta* o afirmație. Poate că vom reuși să dovedim că creștinismul este adevărat dincolo de orice îndoială rezonabilă, dar numai *tu* poți alege să-l accepți. Te rog să-ți pui această întrebare pentru a vedea dacă ai deschiderea să-l accepți: Dacă cineva ți-ar da răspunsuri rezonabile la cele mai importante întrebări și obiecții pe care le ai cu privire la creștinism – rezonabile până acolo încât creștinismul pare adevărat dincolo de orice îndoială rezonabilă – ai deveni creștin? Gândește-te o clipă la această întrebare. Dacă răspunsul tău *sincer* este nu, atunci împotrivirea ta față de creștinism este emoțională sau volițională, nu doar intelectuală. Oricât de multe dovezi ți-am aduce, ele nu te vor convinge, deoarece nu dovezile îți stau în cale – ci *tu* însuși. În ultimă instanță, numai tu singur știi dacă ești cu adevărat deschis în fața dovezilor ce afirmă creștinismul.

Una din frumusețile creației lui Dumnezeu este aceasta: dacă nu dorești să accepți creștinismul, ești liber să-l respingi. Această libertate de alegere – chiar și libertatea de a respinge adevărul – este ceea ce ne face să fim creaturi morale și ne dă posibilitatea să ne alegem destinul final. Iar aceasta ne aduce chiar la motivul existenței noastre și la esența întrebării de ce nu ni Se revelează Dumnezeu chiar atât de clar cum am dori noi. Căci dacă Biblia este adevărată, atunci Dumnezeu ne dă fiecăruia dintre noi prilejul să facem o alegere cu consecințe eterne între a-L accepta sau a-L respinge. Și pentru a Se asigura că alegerea noastră este cu adevărat liberă, El ne așează într-un mediu plin de dovezi ale existenței Lui, dar fără prezența Lui *directă* – o prezență atât de puternică, încât ne-ar înăbuși libertatea noastră și astfel ne-ar anula posibilitatea de a-L respinge. Cu alte cuvinte, *Dumnezeu a asigurat în viața aceasta suficiente dovezi pentru a convinge pe cine vrea să creadă, dar a lăsat totodată și unele ambiguități ca să nu-l forțeze pe cel ce nu vrea să creadă.* În felul acesta, Dumnezeu ne dă ocazia fie să-L iubim, fie să-L respingem, fără a ne viola în vreun fel libertatea. De fapt, scopul acestei vieți este ca noi să luăm această decizie în mod liber, fără a fi constrânși. Căci dragostea trebuie să fie dăruită prin definiție în mod liber. Ea nu

poate fi impusă. Iată de ce a scris C. S. Lewis: „Irezistibilul și Indiscutabilul sunt cele două arme pe care însăși natura planului Său [al lui Dumnezeu] Îi interzice să le folosească. Simpla nesocotire a voinței omului (ceea ce ar face, cu siguranță, prezența Lui resimțită chiar în cea mai mică și mai neînsemnată măsură) ar fi inutilă pentru El. El nu poate silui, El poate doar curta”.⁷

Sperăm că dovezile pe care le prezentăm în această carte te vor curta într-o oarecare măsură și te vor atrage la Dumnezeu. Ține minte că acestea nu sunt dovezile noastre, ci ale Lui. Noi doar le prezentăm într-o ordine logică. Apelând cât mai des posibil la istorisiri și ilustrații din lumea reală, intenționăm să facem ca această carte să fie o lectură plăcută și ca raționamentele ei să poată fi urmărite cu ușurință.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

Așa cum am văzut deja, multe pretenții de adevăr religios pot fi supuse investigației și plauzibilitatea lor poate fi testată. Întrucât toate concluziile pe care le impun asemenea pretenții de adevăr se bazează mai degrabă pe probabilitate decât pe certitudine absolută, toate – inclusiv pretențiile ateiste – necesită o anumită măsură de credință. Când vom analiza dovezile în capitolele următoare, vom vedea că concluzii precum „Dumnezeu există” și „Biblia este adevărată” sunt în mod evident dincolo de orice îndoială rezonabilă. *Prin urmare, este necesară mult mai multă credință ca să fii necreștin decât ca să fii creștin.*

Dar, am recunoscut de asemenea că dovezile singure nu pot convinge pe nimeni să devină creștin. Unii ateii și necreștini pot respinge creștinismul nu pentru că dovezile sunt inadecvate, ci fiindcă nu vor să-l accepte. Unii oameni preferă să înăbușe adevărul în loc să trăiască în conformitate cu el. *De fapt, noi, oamenii, avem tendința fatală de a încerca să ajustăm adevărul așa încât acesta să se potrivească dorințelor noastre în loc să ne ajustăm dorințele în conformitate cu adevărul.*

Dar stai puțin. Oare nu cumva există și o a treia alternativă? De ce nu ai putea rămâne agnostic, ca profesorul de Vechiul Testament despre care am vorbit la începutul acestui capitol? El a spus că nu știe dacă există Dumnezeu sau nu. Unii ar putea crede că o astfel de persoană are o minte deschisă. Poate că așa este. Însă există o mare diferență între a avea o *mintă deschisă* și a avea o *mintă goală*. În lumina dovezilor, noi credem că agnosticismul presupune decizia de a avea o minte goală. În definitiv, nu cumva motivul pentru care ar trebui să avem o minte deschisă este tocmai acela de a fi capabili să recunoaștem adevărul atunci când îl vedem? Ba da. Atunci ce trebuie să facem când există

suficiente dovezi care ne îndrumă spre adevăr? De exemplu, ce ar trebui să facem când vedem dovezi dincolo de orice îndoială rezonabilă că George Washington a fost primul președinte al Statelor Unite? Ar trebui noi să rămânem „cu mintea deschisă” în fața întrebării cine a fost primul președinte? Nu, aceasta ar însemna să fim cu *mintea goală*. Unele întrebări și-au primit deja răspunsul definitiv. Așa cum vom vedea, există destule dovezi în sprijinul creștinismului pentru a trage concluzii rezonabil de certe în privința lui.

Așa cum a remarcat Mortimer Adler, concluziile noastre despre Dumnezeu influențează toate domeniile vieții noastre. Ele ne dau cheia pentru a găsi unitate, diversitate și sens ultim în viață. Aceasta este literalmente cea mai importantă întrebare pe care trebuie să și-o pună orice ființă umană. Din fericire, dacă raționamentul nostru este corect, la sfârșitul călătoriei noastre exploratorii vom descoperi imaginea de pe capacul cutiei cu puzzle-ul vieții. Să facem, așadar, primul pas în această călătorie. Ea începe cu întrebarea despre adevăr.

Capitolele 1-2

vor acoperi

- 1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul adevărului este fals.
3. Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de
- a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic/principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)
4. Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.
5. Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (sunt acte ale lui Dumnezeu care confirmă un cuvânt din partea lui Dumnezeu).
6. Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:
- a. mărturiile primare
 - b. depozițiile martorilor oculari
 - c. mărturii neinventate (autentice)
 - d. martori oculari care nu s-au înșelat
7. Noul Testament spune că Isus a afirmat că este Dumnezeu.
8. Afirmția lui Isus de a fi Dumnezeu a fost confirmată miraculos de:
- a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la Sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea Învierii Lui din morți și apoi Învierea Sa efectivă.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.
10. Tot ce învață Isus (care e Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce o contrazice este fals).

Putem noi suporta adevărul?

„Din când în când oamenii se împiedică de adevăr, dar cei mai mulți se ridică de jos și se grăbesc mai departe ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.”

WINSTON CHURCHILL

În filmul *A Few Good Men*, Tom Cruise joacă rolul unui avocat în marină care îl interoghează pe un colonel de marină, interpretat de Jack Nicholson, cu privire la uciderea unuia din oamenii lui Nicholson. Scena dramatică din sala de judecată se transformă într-o dispută verbală pe un ton ridicat când Cruise îl acuză pe Nicholson că ar fi complice la crimă:

Cruise: „Domnule colonel, ați ordonat Codul Roșu!”

Judecătorul: „Nu trebuie să răspundeți la această întrebare!”

Nicholson: „Voi răspunde la întrebare ... vreți răspunsuri?”

Cruise: „Cred că sunt îndreptățit să le primesc”.

Nicholson: „Vreți răspunsuri!”

Cruise: „Vreau adevărul!”

Nicholson: „Nu puteți suporta adevărul!”

Nicholson și-ar putea striga întrebarea pentru întreaga Americă nu numai pentru Cruise, deoarece se pare că mulți din țara noastră nu pot suporta adevărul. Pe de o parte, noi pretindem adevărul în practic orice domeniu al vieților noastre. De exemplu; pretindem adevărul din partea:

- celor dragi (nimeni nu dorește minciuni din partea partenerului de viață sau din partea propriului copil)
- medicilor (dorim prescrierea tratamentului adecvat și efectuarea procedurilor medicale corecte)
- agenților de bursă (pretindem să ne spună adevărul cu privire la companiile pe care ni le recomandă)
- tribunalelor (vrem să-i condamnăm doar pe cei cu adevărat vinovați)
- angajatorilor (vrem să ne spună adevărul și să ne plătească corect)

liniilor aeriene (cerem avioane cu adevărat sigure și piloți cu mintea limpede)

De asemenea, așteptăm să ni se spună adevărul atunci când luăm o carte de referință, când citim un articol sau urmărim știrile; vrem adevărul din partea celor ce se ocupă cu publicitatea, din partea dascălilor și a politicienilor; presupunem că indicatoarele, flacoanele cu medicamente și etichetele de pe produsele alimentare ne dezvăluie adevărul. De fapt, pretindem adevărul pentru aproape fiecare fațetă a vieții care ne afectează banii, relațiile, siguranța sau sănătatea.

Pe de altă parte, în ciuda pretențiilor noastre ferme în ce privește adevărul din aceste domenii, mulți dintre noi afirmăm că nu suntem interesați de adevăr atunci când este vorba de moralitate sau de religie. De fapt, mulți resping deschis ideea că vreo religie ar putea fi adevărată.

Așa cum suntem siguri că ai remarcat deja, există aici o contradicție enormă. De ce pretindem adevărul în toate domeniile cu excepția moralității și religiei? De ce spunem: „Lucrul acesta este adevărat pentru tine, dar nu și pentru mine”, atunci când vorbim despre moralitate sau religie, dar nu ne gândim niciodată la o astfel de absurditate atunci când vorbim cu un agent de bursă despre banii noștri sau cu un doctor despre sănătatea noastră?

Deși puțini ar recunoaște lucrul acesta, respingerea adevărului religios și moral are adesea la bază motive mai degrabă voliționale decât intelectuale – pur și simplu nu *vrem* să fim considerați responsabili în fața vreunui standard moral sau a vreunei doctrine religioase. Așa că acceptăm orbește pretențiile autocontradictorii de adevăr ale intelectualilor ce promovează corectitudinea politică și care ne spun că adevărul nu există; că totul este relativ; că nu există absoluturi; că totul este o chestiune de opinie; că nu trebuie să judeci; că religia ține de credință, nu de fapte! Poate că Augustin a avut dreptate când a afirmat că noi iubim adevărul când ne luminează, dar îl urâm când ne condamnă. Poate că nu suntem în stare să suportăm adevărul.

Pentru a ne vindeca de schizofrenia noastră culturală, trebuie să ne punem patru întrebări cu privire la adevăr:

1. Ce este adevărul?
2. Poate fi cunoscut adevărul?
3. Pot fi cunoscute adevărurile cu privire la Dumnezeu?
4. Și ce dacă? Cui îi pasă de adevăr?

Vom discuta aceste întrebări în capitolul de față și în cel care urmează.

CE ESTE ADEVĂRUL? ADEVĂRUL DESPRE ADEVĂR

Ce este adevărul? La un nivel foarte elementar adevărul este „a spune lucrurile cum sunt”. Când guvernatorul roman Pilat L-a întrebat pe Isus „Ce este adevărul?” acum aproape 2.000 de ani, el nu s-a așteptat ca Isus să răspundă. În schimb, Pilat a acționat ca și când ar fi cunoscut cel puțin o parte din adevăr. Cu privire la Isus, el a declarat: „Nu găsesc nicio vină în omul acesta” (vezi Ioan 18:38). Achitându-L pe Isus, Pilat „a spus lucrurile așa cum sunt”.

Adevărul poate fi definit și drept „ceea ce corespunde propriului său obiect” sau „ceea ce descrie starea reală a lucrurilor”. Judecata lui Pilat a fost adevărată deoarece se potrivea cu obiectul ei; ea descria starea reală a lucrurilor. Isus era într-adevăr nevinovat.

Contrar cu ceea ce se predă azi în multe școli publice, adevărul nu este relativ, ci absolut. Dacă ceva este adevărat, atunci acel ceva este adevărat pentru toți oamenii, în toate timpurile și în toate locurile. Toate pretențiile de adevăr sunt absolute, înguste și exclusive. Să ne gândim puțin la enunțul „totul este adevărat”. Avem de-a face aici cu o pretenție absolută, îngustă și exclusivă. Ea exclude opusul ei (adică pretinde că enunțul „totul este neadevărat” este greșit). De fapt, toate adevărurile își exclud opusul. Chiar și adevărurile religioase.

Lucrul acesta a devenit de o claritate de-a dreptul comică atunci când cu mai mulți ani în urmă (eu, Norm) am intrat într-o dezbatere cu umanistul religios Michael Constantine Kolenda. Dintre numeroșii atei cu care am purtat polemici, el a fost unul din puținii care au citit cu adevărat cartea mea *Apologetica creștină* înainte de dezbatere.

Când i-a venit rândul să vorbească, Kolenda a ridicat cartea mea și a declarat: „Creștinii ăștia sunt niște oameni cu o gândire foarte îngustă. Am citit cartea doctorului Geisler. Și știți ce crede el? Crede că creștinismul este adevărat și că tot ce este opus acestuia e fals! Creștini sunt oameni cu o gândire foarte îngustă!”

Ei bine, și Kolenda scrisese o carte, pe care am citit-o la rândul meu înainte de dezbatere. Cartea se numea *Religion Without God* [*Religia fără Dumnezeu*] (ceea ce este ca un fel de roman de dragoste fără partener!). Când mi-a venit rândul să vorbesc, am ridicat cartea lui Kolenda și am declarat: „Umaniștii ăștia sunt niște oameni cu o gândire foarte îngustă. Am citit cartea doctorului Kolenda. Știți ce crede el? Crede că umanismul este adevărat și tot ce este opus acestuia e fals! Umaniștii aceștia sunt oameni cu o gândire foarte îngustă!”

Ascultătorii au început să chicotească pentru că au prins ideea. Pretențiile de adevăr ale umaniștilor sunt la fel de înguste ca acelea ale creștinilor. Căci dacă umanismul este adevărat, atunci tot ce se opune

umanismului este fals. La fel, dacă creștinismul este adevărat, atunci tot ce se opune creștinismului este fals.

Există multe alte adevăruri despre adevăr. Iată câteva dintre ele:

- adevărul este descoperit, nu inventat. El există independent de cunoașterea lui de către cineva. (Gravitația a existat și înainte de Newton.)
- adevărul este transcultural; dacă ceva este adevărat, este adevărat pentru toți oamenii, din toate locurile și din toate timpurile ($2+2=4$ pentru oricine, oriunde și oricând).
- adevărul este neschimbător chiar dacă *credințele* noastre despre adevăr se schimbă. (Când am început să credem că pământul este rotund și nu plat, *adevărul* cu privire la pământ nu s-a schimbat, ci doar *credința* noastră cu privire la pământ.)
- credințele nu pot schimba un fapt, oricât de sincer ar fi ele susținute. (Cineva poate crede cu toată sinceritatea că pământul este plat, dar aceasta face doar ca respectiva persoană să greșească într-un mod sincer.)
- adevărul nu este afectat de atitudinea celui care îl afirmă. (O persoană arogantă nu poate face ca adevărul pe care îl declară să fie fals. O persoană smerită nu poate face eroarea pe care o declară să fie adevărată.)
- toate adevărurile sunt adevăruri absolute. Chiar și adevărurile care par să fie relative sunt de fapt absolute. (De exemplu, „Mie, Frank Turek, mi-e cald la data de 20 noiembrie 2003” poate părea un adevăr relativ, dar este de fapt absolut adevărat pentru oricine și oriunde că Frank Turek a avut senzația de căldură în ziua menționată.)

Pe scurt, *crezuri* contrare sunt posibile, dar *adevăruri* contrare nu sunt posibile. Noi putem *crede* că totul este adevărat, dar nu putem *face* ca totul să fie adevărat.

Lucrul acesta pare destul de evident. Dar ce facem cu aserțiunea modernă conform căreia nu există niciun adevăr? Două personaje din desenele animate ne pot ajuta în acest sens.

Tactica struțului

Dacă ți-ar spune cineva: „Am o idee care îți va revoluționa total capacitatea de a identifica repede și clar enunțurile și filozofiile false din cultura noastră”, ai fi interesat? Asta vom face în continuare. De fapt, dacă ar fi să selectăm o singură abilitate a gândirii pe care să o apreciem drept cea mai valoroasă dintre toate pe care le-am învățat în numeroșii

noștri ani de seminar și învățământ postuniversitar, aceasta ar fi: cum să identificăm și să respingem enunțurile autocontradictorii. Un incident dintr-o emisiune de radio recentă va demonstra ce înțelegem prin afirmații autocontradictorii.

Moderatorul liberal al emisiunii, Jerry, prelua apelurile telefonice pe tema moralității. După ce a ascultat numeroase persoane afirmând cu curaj că o anumită poziție morală este adevărată, a sunat cineva care a izbucnit pur și simplu: „Jerry! Jerry! Nu există adevăr!”

Eu (Frank) am luat telefonul și am început să formez furios numărul. Ocupat. Ocupat. Ocupat. Am vrut să intervin în discuție și să spun: „Jerry! Am o întrebare pentru cel ce a zis: «Nu există adevăr» – Este lucrul acesta adevărat?”

Dar nu am reușit să obțin legătura telefonică. Iar Jerry, desigur, a fost de acord cu cel ce a sunat, fără să-și dea seama că pretenția acestuia nu putea fi adevărată – deoarece se contrazicea singură.

O afirmație autocontradictorie este o afirmație care nu-și atinge propriul standard. Așa cum suntem siguri că vă dați seama, enunțul ascultătorului că „nu există adevăr” se pretinde a fi adevărat și astfel se contrazice singur. E ca și cum ai spune: „Nu pot rosti un cuvânt în propria mea limbă”. Dacă cineva ți-ar spune vreodată lucrul acesta, cu siguranță că i-ai răspunde: „Stai puțin! Declarația ta trebuie să fie falsă deoarece tocmai ai rostit-o în propria ta limbă!”

În cultura noastră postmodernă se fac multe afirmații autocontradictorii, și odată ce ți-ai cultivat capacitatea de a le depista, vei deveni un apărător neînfricat al adevărului. Fără îndoială că ai auzit oameni spunând: „Toate adevărurile sunt relative!” și „Nu există absoluturi!” Acum te vei înarma ca să respingi asemenea aserțiuni absurde arătând pur și simplu că ele nu își onorează propriile criterii. Cu alte cuvinte, întorcând un enunț autocontradictoriu împotriva lui însuși poți arăta cât de absurd este el.

Acest proces de întoarcere a enunțului autocontradictoriu împotriva lui însuși noi îl numim „tactica struțului” deoarece ne aduce aminte de celebrele personaje din desenele animate Road Runner (Struțul) și Wile E. Coyote (Coiotul Willie). Așa cum poate că vă aduceți aminte din desenele animate de sâmbăta dimineața, tot ce-și dorește Coiotul este să-l prindă pe agiul Struț și să-l transforme în masa lui de seară. Dar Struțul este pur și simplu prea rapid și prea isteț pentru el. Tocmai când Coiotul câștigă teren, Struțul se oprește brusc la marginea prăpastiei lăsându-l pe Coiot să-l depășească și să rămână o clipă suspendat în aer, sprijinit de nimic. De îndată ce Coiotul își dă seama că sub el nu se mai găsește pământul ferm, se prăbușește în vale și se face bucățele.

Ei bine, tactica struțului poate fi aplicată și relativiştilor și postmoderniştilor din zilele noastre. Ea îi ajută pe aceştia să-şi dea seama că argumentele lor nu îşi pot susţine propria greutate. În consecinţă, ele se prăbuşesc grămadă. Iar tu vei părea un suprageniu! Să ducem aşadar tactica struțului la colegiu ca să-ţi arătăm ce vrem să spunem.

Struțul merge la colegiu

Tactica struțului este deosebit de necesară studenţilor de colegiu de astăzi. De ce? Pentru că dacă îi ascuţi pe mulţi dintre profesorii noştri universitari, îţi vor spune că nu există adevăr. Ceea ce ne uimeşte pe noi este faptul că părinţi din întreaga lume plătesc literalmente mii de dolari pentru educaţia de colegiu a fiilor şi fiicelor ca aceştia să poată fi învăţaţi „adevărul” că nu există adevăr, fără să mai menţionăm alte enunţuri postmoderne autocontradictorii cum ar fi: „Toate adevărurile sunt relative” (este şi acesta un adevăr relativ?); „Nu există absoluturi” (eşti absolut sigur?); şi „Este adevărat pentru tine, dar nu şi pentru mine!” (este această afirmaţie adevărată doar pentru tine, sau este ea adevărată pentru oricine?) Chiar dacă „Adevărat pentru tine, dar nu şi pentru mine” pare a fi mantra zilelor noastre, în realitate lumea nu funcţionează așa. Încearcă să spui lucrul acesta funcţionarului de la bancă, poliţistului sau agentului fiscal şi vezi cât de departe poţi să ajungi!

Desigur, aceste mantre moderne sunt false deoarece se contrazic singure. Dar pentru cei ce încă le mai cred orbeşte avem câteva întrebări: dacă nu există niciun adevăr, atunci de ce să mai încercăm să învăţăm ceva? De ce i-ar mai asculta studenţii pe profesori? În definitiv, profesorul nu deţine adevărul. Ce rost mai are să mergi la şcoală, ba chiar să şi plăteşti pentru ea? Ce rost mai are să ascuţi interdicţiile morale ale profesorului de a nu copia la teste sau de a nu plagia eseurile?

Ideile au consecinţe. Ideile bune au consecinţe bune, iar ideile rele au consecinţe rele. De fapt, mulţi studenţi înţeleg implicaţiile acestor idei postmoderne rele şi se comportă ca atare. Dacă îi învăţăm pe studenţi că nu există bine şi rău, de ce ne mai mirăm când doi studenţi îşi împuşcă colegii de clasă sau când o mamă adolescentă îşi abandonează bebeluşul într-o ladă de gunoi? De ce s-ar comporta ei „bine” când noi îi învăţăm că nu există un „bine”?

C. S. Lewis a demonstrat cât este de absurd să aştepţi virtute din partea unor oameni care sunt învăţaţi că virtutea nu există: „Cu un înfiorător simplism, extirpăm organul şi pretindem funcţia. Creăm

oameni fără piept și ne așteptăm să fie plini de virtute și spirit întreprinzător. Luăm în derâdere onoarea și ne mirăm când găsim trădători printre noi. Castrăm și cerem scopiților să fie productivi”.¹

Adevărul este însă acesta: ideile false despre adevăr duc la idei false despre viață. În multe cazuri, aceste idei false asigură o justificare aparentă pentru ceea ce este de fapt un comportament imoral. Căci dacă poți uide conceptul de adevăr, atunci poți uide conceptul de religie adevărată sau de moralitate adevărată. Mulți oameni din cultura noastră au încercat să facă lucrul acesta, iar ultimii patruzeci de ani de declin religios și moral le trâmbează succesul. Dar din nefericire, consecințele devastatoare ale eforturilor depuse de ei nu sunt valabile doar pentru ei – sunt valabile pentru noi toți.

Așadar, adevărul există. El nu poate fi negat. Cine neagă adevărul emite enunțul autocontradictoriu că nu există adevăr. În această privință, ei se aseamănă mult cu Winnie the Pooh – răspund bății la ușă spunând: „Nu e nimeni acasă!”

Să vedem acum în ce fel ne poate ajuta tactica struțului să răspundem la pretenția de adevăr a scepticului care spune că „adevărul nu poate fi cunoscut!”

POATE FI CUNOSCUȚ ADEVĂRUL? CIOC, CIOC...

Creștinii evanghelici cred că trebuie să asculte porunca lui Isus de a face „ucenici din toate națiunile” (Matei 28:19). Ca să-i ajute pe creștini să îndeplinească această „Mare Însărcinare”, D. James Kennedy a creat o tehnică de evanghelizare de la ușă la ușă, numită „Evanghelizare Masivă” (EM). Dacă ești creștin, tehnica evanghelizării masive îți permite să evaluezi rapid dacă o persoană este spirituală sau nu. După ce te prezinți, trebuie să pui întrebări ca acestea persoanei care-ți deschide ușa:

1. Îmi permiteți să vă pun o întrebare spirituală?

Și

2. Dacă ar fi să muriți la noapte și ați sta în fața lui Dumnezeu, și Dumnezeu v-ar întreba: „De ce ar trebui să te las să intri în cerul Meu?” ce I-ați spune?

Majoritatea oamenilor sunt suficient de curioși ca să răspundă „Da” la întrebarea 1. (Dacă ei întreabă: „Ce vreți să spuneți prin «o întrebare spirituală»?” mergi mai departe și pune-le cea de a doua întrebare.) Cât privește cea de-a doua întrebare, manualul de EM prevede că

necreștinul va răspunde de obicei indicând „faptele bune”. Știi, ceva de genul: „Dumnezeu mă va accepta pentru că sunt în esență o persoană de treabă. N-am omorât pe nimeni; merg la biserică; dăruiesc celor săraci ...” În cazul acesta, manualul EM îți spune să răspunzi cu Evanghelia (literal, „vestea bună”): că nimeni (nici chiar tu) nu a reușit să se ridice la nivelul standardului perfect al lui Dumnezeu, și nicio faptă bună nu poate șterge faptul că deja ai păcătuit; dar vestea bună este că poți fi mântuit de pedeapsă dacă îți pui încrederea în Cristos, care a fost pedepsit în locul tău.

Deși această tehnică a dat rezultate, unii necreștini nu răspund la cele două întrebări așa cum ne-am așteptat noi. De exemplu, într-o seară (eu, Norm) am decis să fac evanghelizare masivă alături de un alt membru al bisericii din care fac parte. Iată cum s-au derulat lucrurile:

Cioc, cioc.

„Cine-i acolo?” (La ușă a ieșit un bărbat.)

Am întins mâna și i-am zis: „Bună ziua! Numele meu este Norm Geisler, acesta este prietenul meu, Ron, și suntem de la biserica din capătul străzii”.

„Eu sunt Don”, a răspuns omul, în timp ce ochii lui ne măsurau cu repezițiune.

Eu am trecut imediat în acțiune cu întrebarea 1: „Don, te superi dacă îți punem o întrebare spirituală?”

„Nu, dă-i drumul”, a zis Don cu curaj, dornic după câte se pare să aibă la desert un credincios intransigent.

Atunci i-am pus întrebarea numărul 2: „Don, dacă ar fi să mori la noapte și ai sta în fața lui Dumnezeu, iar Dumnezeu te-ar întreba: «De ce ar trebui să te las să intri în cerul Meu?», ce I-ai spune?”

Don a ripostat: „I-aș spune lui Dumnezeu: «De ce *nu* m-ai lăsa să intru în cerul Tău?»”

Am simțit un nod în gât ... nu ar fi trebuit să răspundă în felul acesta! Vreau să spun: acest răspuns nu era menționat în carte!

După un scurt moment de panică, am înălțat o rugăciune scurtă și am replicat: „Don, dacă am fi bătut la ușa ta dorind să-ți intrăm în casă, iar tu ne-ai fi întrebat: «De ce ar trebui să vă las să intrați în casa mea?» iar noi am fi răspuns: «De ce *nu* ne-ai lăsa să intrăm?» ce ai spune?”

Don și-a îndreptat degetul spre pieptul meu și a răspuns cu asprime: „V-aș spune eu unde să mergeți!”

Am replicat imediat: „Exact asta îți va spune și Dumnezeu!”

Don a rămas năucit o clipă, după care și-a făcut ochii mici și a zis: „Ca să-ți spun adevărul, eu nu cred în Dumnezeu. Sunt ateu”.

„Ești ateu?”

„Chiar așa!”

„Ei bine, ești absolut sigur că nu există Dumnezeu?”, l-am întrebat.

A făcut o pauză și a răspuns: „Ei bine, nu, nu sunt *absolut* sigur. Bănuiesc că e posibil să existe un Dumnezeu”.

„Deci nu ești chiar ateu, atunci – ești agnostic”, l-am înștiințat eu, „deoarece ateul spune: «Știu sigur că Dumnezeu nu există», pe când agnosticul spune «Nu știu dacă Dumnezeu există sau nu».”

„Da ... bine; bănuiesc că atunci sunt agnostic”, a admis el.

Acesta era un adevărat progres în discuția noastră. Printr-o singură întrebare am trecut de la ateism la agnosticism! Dar mai trebuia să aflăm ce fel de agnostic era Don.

Așa că l-am întrebat: „Don, ce fel de agnostic ești?”

El a râs și a întrebat: „Cum adică?” (Probabil că se gândea: „Cu o clipă în urmă eram ateu – acum nu știu nici măcar ce fel de agnostic sunt!”)

„Ei bine, Don, există două tipuri de agnostici”, i-am explicat. „Există agnosticul *obișnuit*, care spune că *nu* știe nimic cu certitudine, și apoi există agnosticul *încăpățânat* care afirmă că *nu poate* ști nimic cu certitudine.”

Don era sigur pe poziția lui. Așa că a zis: „Sunt tipul *încăpățânat*. Nu se poate ști nimic cu certitudine”.

Recunoscând natura contradictorie a pretenției lui, am inițiat tactica struțului și l-am întrebat: „Don, dacă spui că nu poți ști nimic cu certitudine, atunci cum poți ști cu certitudine *lucrul acesta?*”

Vădit încurcat, a întrebat: „Ce vrei să spui?”

I-am explicat totul în alte cuvinte: „Cum *știi* cu certitudine că nu poți *ști* nimic cu certitudine?”

Am putut vedea beculețul aprinzându-i-se dar am decis să mai adaug o idee: „În plus, Don, nu poți fi sceptic cu privire la tot, deoarece aceasta ar însemna că trebuie să te îndoiești și de scepticism; dar cu cât te îndoiești mai mult de scepticism cu atât mai sigur devii”.

S-a muiat. „Bine, bănuiesc că *pot* cunoaște câte ceva cu certitudine. Atunci probabil că sunt un agnostic *obișnuit*.”

Acum ajungeam într-adevăr undeva. Cu doar câteva întrebări, Don a trecut de la ateism prin agnosticismul *încăpățânat* la agnosticismul *obișnuit*.

Am continuat: „Dacă admiți acum că *poți* ști, de ce *nu* știi că Dumnezeu există?”

Ridicând din umeri, a răspuns: „Pentru că nimeni nu mi-a arătat vreo dovadă, bănuiesc”.

Apoi am lansat întrebarea de un milion de dolari: „Ai fi dispus să asculți câteva dovezi?”

„Desigur”, a replicat el.

Acesta este tipul cel mai bun de oameni cu care poți să vorbești: cineva care este dispus să cerceteze sincer dovezile. Disponibilitatea este un lucru esențial. Dovezile nu-i pot convinge pe cei ce nu vor să le accepte.

Dar întrucât Don era dispus să asculte, i-am dat o carte de Frank Morison intitulată *Who Moved the Stone?* (*Cine a răsturnat piatra?*)² Morison fusese un sceptic care s-a apucat să scrie o carte împotriva creștinismului dar până la urmă dovezile l-au convins că creștinismul este adevărat. (De fapt, primul capitol din *Who Moved the Stone?* se numește chiar „Cartea care a refuzat să fie scrisă”.)

La puțin timp după aceea l-am vizitat din nou pe Don și el a descris dovezile prezentate de Morison ca fiind „foarte convingătoare”. Câteva săptămâni mai târziu, la mijlocul unui studiu pe Evanghelia după Ioan, Don l-a acceptat pe Isus Cristos ca Domnul și Mântuitorul lui personal.

Astăzi Don este diacon într-o biserică baptistă aproape de St. Louis, Missouri. În fiecare duminică dimineața, timp de mai mulți ani, el conduce autobuzul bisericii prin cartier pentru a-i îmbarca pe copiii ai căror părinți nu vor să vină la biserică. Slujirea lui are o semnificație specială pentru mine (Norm), deoarece doi bărbați asemenea lui Don (dl. Costie și dl. Sweetland) m-au transportat și pe mine cu autobuzul bisericii de peste 400 de ori – în fiecare duminică, de când aveam nouă ani până la șaptesprezece, și am putut să-L accept pe Cristos la șaptesprezece ani în mare măsură datorită slujirii lor. Bănuiesc că este adevărat proverbul: „Ce dai, aceea primești”, chiar dacă este vorba doar de autobuzul școlii duminicale.

POT FI ADEVĂRATE TOATE RELIGIILE?

Morala istorisirii mele despre evanghelizarea masivă este că agnosticismul sau scepticismul total este autocontradictoriu. Agnosticii și scepticii emit pretenția de adevăr că nu pot fi emise pretenții de adevăr. Ei spun că adevărul nu poate fi cunoscut, dar apoi pretind că concepția lor este adevărată. Dar nu le poți avea pe amândouă.

Așadar am stabilit că adevărul poate fi cunoscut. De fapt, el este de netăgăduit. Și ce-i cu asta? Nu pot fi adevărate toate religiile? Din nefericire, există confuzie în această privință nu doar în lumea seculară ci și printre unii pastori.

Profesorul de seminar Ronald Nash a auzit un bun exemplu în acest context. El ne-a povestit despre un student de-al său care s-a întors acasă în Bowling Green, Kentucky, pentru vacanța de Crăciun, cu vreo doi ani

în urmă. Pe când se afla în vacanță, acest student care crede Biblia a decis să se aventureze într-o duminică și să participe la serviciul unei biserici la care nu mai fusese niciodată înainte. Dar de îndată ce pastorul a rostit prima frază din predică, studentul și-a dat seama că a făcut o greșală – pastorul contrazicea Biblia.

„Tema predicii mele din această dimineață”, a început pastorul, „este că toate credințele religioase sunt adevărate!” Studentul se foia mereu în scaun în timp ce pastorul continua să-l asigure pe fiecare membru din adunare că orice credință religioasă ar avea, ea este „adevărată!”

La sfârșitul predicii, studentul a vrut să plece neobservat, dar robustul pastor îmbrăcat în robă aștepta la ușă îmbrățișându-l cu putere pe fiecare enoriaș care trecea.

„Fiule, a întrebat pastorul după ce l-a salutat pe student, de unde ești?”

„De fapt, sunt din Bowling Green, domnule. Am venit acasă într-o vacanță de la seminar.”

„Seminar! Bun. Ce convingeri religioase ai, fiule?”

„Aș prefera să nu spun, domnule.”

„De ce nu, fiule?”

„Pentru că nu vreau să vă jignesc, domnule.”

„O, fiule, nu mă poți jigni. În plus, nu contează ce convingeri ai – ele sunt adevărate. Așadar, ce crezi?”

„OK”, a cedat studentul. S-a înclinat spre pastor, și-a făcut mâna căuș la gură și a șoptit: „Domnule, cred că o să ajungeți în iad!”

Fața pastorului s-a înroșit în timp ce se străduia să-i răspundă. „O! Cred că am făcut o greșală! Nu pot fi adevărate toate credințele, deoarece credința ta nu este cu siguranță adevărată!”

Într-adevăr, așa cum și-a dat seama și pastorul, credințele religioase nu pot fi toate adevărate, deoarece multe credințe religioase se contrazic unele pe altele – ele învață lucruri opuse. De exemplu, creștinii conservatori cred că cei ce nu L-au acceptat pe Cristos ca Mântuitorul lor au ales iadul ca destinația lor ultimă. De obicei se neglijează faptul că și mulți musulmani cred același lucru despre nemusulmani – că se îndreaptă spre iad. Iar hindușii cred în general că toți oamenii, indiferent de convingerile lor, sunt prinși într-un ciclu nedefinit al reîncarnării bazat pe fapte. Aceste credințe contradictorii nu pot fi toate adevărate.

De fapt, religiile lumii au mai multe credințe contradictorii decât complementare. Ideea că toate religiile învață în esență același lucru – că trebuie să ne iubim unii pe alții – dovedește o greșită înțelegere a religiilor lumii. Deși cele mai multe religii au un cod moral similar

deoarece Dumnezeu a implantat binele și răul în conștiințele noastre (vom discuta despre aceasta în capitolul 7), ele sunt în dezacord în legătură cu aproape toate subiectele majore, inclusiv natura lui Dumnezeu, natura omului, păcatul, mântuirea, cerul, iadul și creația!

Gândește-te numai: *natura lui Dumnezeu, natura omului, păcatul, mântuirea, cerul, iadul și creația*. Acestea sunt temele cu adevărat importante! Iată câteva din deosebirile majore:

- evreii, creștinii și musulmanii cred în diferite versiuni ale unui Dumnezeu teist, în timp ce majoritatea hindușilor și a adeptilor New Age cred că tot ce există face parte dintr-o forță impersonală, panteistă pe care ei o numesc Dumnezeu.
- mulți hinduși cred că răul este o iluzie totală, în timp ce creștinii, musulmanii și evreii cred că răul este real.
- creștinii cred că oamenii sunt mântuiți prin har în timp ce toate celelalte religii, dacă cred în mântuire, învață un tip de mântuire dobândit prin faptele bune (dar definiția „binelui” și condiția de la care este mântuit omul diferă foarte mult).

Acestea sunt doar câteva din numeroasele diferențe esențiale. Așa că s-a cam isprăvit cu ideea că toate religiile învață în esență aceleași lucruri!

Adevăr contra toleranță

Deși majoritatea *religiilor* conțin unele credințe care sunt adevărate, nu toate *credințele* religioase pot fi adevărate deoarece se exclud reciproc – adică învață lucruri opuse. Cu alte cuvinte, unele credințe religioase trebuie să fie greșite. Dar în America de azi nu ai voie să spui așa ceva. Trebuie să fii „tolerant” față de toate credințele religioase. Iar în cultura noastră de astăzi, toleranță nu mai înseamnă să suporti ceva ce crezi că e fals (în definitiv, nu tolerezi lucruri cu care ești de acord). *Toleranță înseamnă acum că trebuie să accepți fiecare credință ca fiind adevărată!* Pus într-un context religios, lucrul acesta este cunoscut sub denumirea de pluralism religios – credința că toate religiile sunt adevărate. Însă noua definiție a toleranței ridică o serie de probleme.

În primul rând, suntem recunoscători că avem libertate religioasă în această țară și nu credem în impunerea vreunei religii prin lege (vezi cartea noastră *Legislating Morality*).³ Suntem foarte conștienți de pericolele intoleranței religioase și credem că oamenii care au credințe religioase diferite trebuie acceptați și respectați. Dar aceasta nu înseamnă că personal ar trebui să îmbrățișăm concepția imposibilă că toate credințele religioase sunt adevărate. Dat fiind că credințele care se exclud reciproc nu pot fi adevărate, nu are sens să pretindem că ar fi. De

fapt, la un nivel individual poate fi periculos să facem lucrul acesta. Dacă creștinismul este adevărat, atunci ar fi periculos pentru destinul tău etern să nu fii creștin. La fel, dacă islamul este adevărat, atunci ar fi periculos pentru destinul tău etern să nu fii musulman.

În al doilea rând, pretenția că „nu trebuie să pui la îndoială credințele religioase ale cuiva” este ea însăși o credință religioasă pentru pluraliști și este la fel de exclusivistă și de „intolerantă” ca și credința religioasă a unui creștin sau musulman. Cu alte cuvinte, pluraliștii cred că toate credințele non-pluraliste sunt greșite. Așadar, pluraliștii sunt la fel de dogmatici și lipsiți de orizont ca oricine emite pretenții de adevăr în piața publică. Și ei vor ca toți cei ce nu sunt de acord cu ei să vadă lucrurile în maniera lor.

În al treilea rând, interdicția de a chestiona credințele religioase este și ea o poziție morală absolută. De ce să nu chestionăm credințele religioase? Ar fi imoral să facem lucrul acesta? Și dacă da, după standardul cui? Au pluraliștii vreun motiv întemeiat să sprijine *credința lor* că nu trebuie să chestionăm credințele religioase, sau este doar opinia lor personală pe care vor să ne-o impună nouă celorlalți? Dacă nu ne pot furniza motive întemeiate pentru un astfel de standard moral, de ce ar trebui să le permitem să ni-l impună? Și de ce încearcă pluraliștii să ne impună această poziție morală? Nu este o atitudine tocmai „tolerantă” din partea lor.

În al patrulea rând, Biblia le poruncește creștinilor să cerceteze credințele religioase (de ex., Deut. 13:1-5; 1 Ioan 4:1; Gal. 1:8; 2 Cor. 11:13 etc.). Întrucât creștinii au credința religioasă că trebuie să cerceteze credințele religioase, atunci pluraliștii – potrivit propriului lor standard – ar trebui să accepte și această credință religioasă. Dar, desigur, ei nu fac lucrul acesta. Ironia este că pluraliștii – campionii noii toleranțe – nu sunt deloc toleranți. Ei îi „tolerează” doar pe cei ce sunt deja de acord cu ei, ceea ce după orice definiție nu înseamnă toleranță.

În al cincilea rând, pretenția pluralistului că nu trebuie să punem la îndoială credințele religioase derivă din falsa interdicție culturală de a emite judecăți. Interdicția judecăților este falsă deoarece nu reușește să își satisfacă propriul standard. Enunțul „Nu trebuie să judeci” este el însuși o judecată! (Pluraliștii înțeleg greșit comentariile lui Isus privind judecata [Matei 7:1-5]. Isus nu interzice judecata ca atare, ci doar judecata ipocrită.) De fapt, toți – pluralistul, creștinul, ateul, agnosticul – emit judecăți. Așadar problema nu este dacă emitem sau nu judecăți, ci dacă emitem judecăți *corecte*.

În final, sunt pluraliștii gata să accepte ca adevărate credințele religioase ale teroriștilor musulmani – mai ales atunci când aceste

credințe spun că toți ne-musulmanii (inclusiv pluraliștii) ar trebui omorâți? Sunt ei gata să accepte ca adevărate credințele religioase ale celor care cred în sacrificarea copiilor sau alte lucruri îngrozitoare? Sperăm că nu.

Deși se cuvine să respectăm drepturile altora de a crede ce vor ei, am fi nesăbuiți, și poate chiar lipsiți de dragoste, dacă am accepta tacit toate credințele religioase ca fiind adevărate. De ce ar presupune aceasta lipsă de dragoste? Pentru că *dacă* creștinismul este adevărat, atunci ar însemna lipsă de dragoste să sugerezi cuiva că credințele sale religioase care vin în contradicție cu creștinismul sunt și ele adevărate. A afirma o asemenea eroare i-ar menține pe calea pierzării. În schimb, dacă creștinismul este adevărat, atunci va trebui să le spunem cu bunățate adevărul, deoarece numai adevărul îi poate face liberi.

Odată am fost orb dar acum văd

Ce ne spune vasta pluralitate de credințe religioase despre adevărul în religie? La prima vedere, s-ar părea că existența atâtor credințe contradictorii nu face decât să întărească parabola elefantului pe care am menționat-o în introducere – și anume că adevărul din religie nu poate fi cunoscut. Dar lucrurile stau exact invers.

Ca să-ți împrăpățez memoria, parabola spune că șase orbi au început să examineze un elefant. Fiecare orb pipăie o parte diferită a elefantului și ajunge astfel la o concluzie diferită cu privire la obiectul din fața lui. Unul apucă colțul de fildeș și spune: „Este o sulită!” Un altul apucă trompa și zice: „Este un șarpe!” Cel ce îmbrățișează piciorul pretinde: „Este un copac!” Orbul care ține în mână coada crede: „Am o funie!” Cel ce pipăie urechea conchide: „Este un evantai!” Iar cel ce se sprijină de o latură a elefantului este sigur: „Este un perete!” Se afirmă că acești orbi reprezintă religiile lumii pentru că fiecare ajunge la o concluzie diferită cu privire la ce pipăie. La fel ca orbii, ni se spune, nicio religie nu deține adevărul. Adevărul religios este relativ de la individ la individ. El este subiectiv, nu obiectiv.

Toate acestea pot părea convingătoare până îți pui o întrebare: „Care este perspectiva celui ce spune parabola?” Hm, să vedem, cel ce spune parabola... El pare să aibă o perspectivă *obiectivă* asupra întregii întâmplări, deoarece poate vedea că orbii greșesc. Exact! De fapt, el nu ar ști că orbii greșesc dacă nu ar avea o viziune obiectivă despre ce este adevărat!

Așadar, dacă cel ce relatează parabola poate avea o perspectivă obiectivă, de ce nu ar putea și orbii să aibă o asemenea perspectivă? Dacă orbii ar putea să vadă, și ei și-ar da seama că inițial s-au înșelat. În fața lor se afla un elefant, nu un perete, un evantai sau o funie.

Și noi putem vedea adevărul religios. Din nefericire, mulți dintre cei ce contestă că există adevăr în religie nu sunt *realmente* orbi ci doar *cu premeditare* orbi. Poate că nu vrem să recunoaștem că există adevăr în religie deoarece acest adevăr ne va condamna. Dar dacă ne deschidem ochii și încetăm să ne mai ascundem în spatele unor absurdități autocontradictorii ca aceea că adevărul nu poate fi cunoscut, atunci vom fi în stare să vedem și noi adevărul. Nu doar în domeniile în care avem nevoie de el – bani, relații, sănătate, justiție etc. – ci și în religie. Așa cum a spus orbul vindecat de Isus: „[odată] eram orb, și acum văd”.

Aici scepticul ar putea spune: „Așteaptă puțin! Chiar dacă parabola cu elefantul este inadecvată, aceasta nu dovedește că adevărul din religie poate fi cunoscut. Ai dovedit doar că adevărul poate fi cunoscut, dar nu neapărat adevărul din religie. De fapt, n-au infirmat David Hume și Immanuel Kant ideea de adevăr în religie?”

Deloc, și vom discuta de ce în capitolul următor.

REZUMAT

1. În ciuda relativismului care emană din cultura noastră, adevărul este absolut, exclusiv și cognoscibil. A nega adevărul absolut și cognoscibilitatea lui înseamnă a te contrazice singur.
2. Tactica struțului întoarce afirmația asupra ei însăși și ne ajută să demascăm afirmațiile contradictorii (și deci false) care sunt atât de frecvente astăzi. Între acestea se includ afirmații precum: „Nu există adevăr!” (Este *aceasta* adevărat?); „Orice adevăr este relativ!” (Este *acesta* un adevăr relativ?); și „Nu poți cunoaște adevărul!” (Atunci cum știi *aceasta*?). În esență, orice afirmație care este neafirmabilă (deoarece se contrazice singură) trebuie să fie falsă. Relativiștii sunt înfrânți prin propria lor logică.
3. Adevărul nu este dependent de sentimentele sau preferințele noastre. Ceva este adevărat fie că ne place, fie că nu.
4. Contrar opiniei populare, religiile majore ale lumii nu „învață toate aceleași lucruri”. Între ele există deosebiri esențiale și le unesc doar acorduri superficiale. Religiile nu pot fi toate adevărate, deoarece ele învață lucruri opuse.
5. Întrucât, din punct de vedere logic, nu toate religiile pot fi adevărate, nu putem fi de acord cu noua definiție a toleranței care ne pretinde să acceptăm ideea imposibilă că toate credințele religioase sunt adevărate. Trebuie să respectăm credințele altora, dar să le spunem totodată cu multă dragoste adevărul. În definitiv, dacă îi iubești și îi respecti cu adevărat pe oameni, le vei spune cu tact adevărul despre acele informații care pot avea consecințe eterne.

2

De ce să creadă cineva ceva?

„Oamenii ajung aproape invariabil la convingerile lor nu pe bază de dovezi ci pe baza a ceea ce consideră atrăgător.”

BLAISE PASCAL

Autorul și conferențiarul James Sire conduce un seminar deosebit de interesant pentru studenții de colegiu și de universitate din toată țara. Seminarul acesta se numește *De ce să creadă cineva ceva?*

Cu un titlu atât de incitant, evenimentul atrage de obicei mulți ascultători. De obicei prelegerea începe cu următoarea întrebare: „De ce cred oamenii ceea ce cred?” În ciuda mării diversități de răspunsuri, Sire arată că motivația din spatele fiecărui răspuns se încadrează într-una din aceste patru categorii: sociologică, psihologică, religioasă și filozofică.¹

Motivații sociologice	Motivații psihologice	Motivații religioase	Motivații filozofice
Părinți	Confort	Sfânta Scriptură	Consecvență
Prieteni	Pacea minții	Pastor/Preot	Coerență
Societate	Semnificație	Guru	Integralitate (cea
Cultură	Scop	Rabin	mai bună
	Speranță	Imam	explicație pentru
	Identitate	Biserică	toate dovezile)

Tabelul 2.1

Începând de la stânga, Sire discută pe rând toate motivele din fiecare categorie și îi întreabă pe studenți: „Este acesta un motiv întemeiat ca să crezi în ceva?” Dacă are studenți foarte deștepți (așa cum are la Seminarul Evanghelic de Sud!), dialogul decurge cam în felul următor:

Sire: Văd că mulți dintre voi ați citat factori sociologici. De exemplu, mulți oameni au anumite convingeri pentru că părinții lor au aceleași convingeri. Credeți că acesta este un motiv suficient de întemeiat să crezi în ceva?

Studentii: Nu, părinții pot greși uneori!

Sire: OK, ce credeți despre influențele culturale? Considerați că oamenii trebuie să creadă în ceva doar pentru că respectiva convingere este acceptată din punct de vedere cultural?

Studentii: Nu, nu neapărat. Naziștii au avut o cultură care accepta uciderea tuturor evreilor. Fără îndoială că lucrul acesta nu a făcut credința lor să fie corectă!

Sire: Bine. Acum, unii din voi ați menționat factori psihologici cum ar fi confortul. Este acesta un motiv destul de bun pentru a crede în ceva?

Studentii: Nu, noi nu ne simțim „confortabil” cu un asemenea argument! Serios vorbind, confortul nu este un test pentru adevăr. Credința că există un Dumnezeu căruia îi pasă de noi ne-ar putea crea un anumit confort, dar aceasta nu înseamnă neapărat că El există cu adevărat. De asemenea, un consumator de droguri poate găsi consolare temporară într-un anumit tip de drog, dar acel drog ar putea de fapt să-l ucidă.

Sire: Afirmati, așadar, că adevărul este important, deoarece pot exista consecințe dacă te înșeli în privința lui?

Studentii: Da, dacă cineva greșește cu privire la un drog, ar putea să consume prea mult din acel drog și să moară. La fel, dacă cineva greșește cu privire la grosimea gheții, ar putea să cadă în apă și să moară înghețat.

Sire: Așadar, din motive pragmatice este rezonabil să credem doar lucruri care sunt adevărate.

Studentii: Desigur. Pe termen lung, adevărul protejează iar eroarea dăunează.

Sire: OK. Deci, motivele sociologice și psihologice nu reprezintă temeiuri suficiente pentru a crede în ceva. Ce se poate spune despre motivațiile religioase? Unii au menționat Biblia; alții au menționat Coranul, iar alții și-au primit credințele de la preoți sau guru. Ar trebui să credem în ceva doar pentru că așa spune o sursă religioasă sau o carte sfântă?

Studentii: Nu, pentru că atunci se ridică întrebarea: „A cui scriptură sau a cui sursă ar trebui s-o credem?” În definitiv, ele învață lucruri contradictorii.

Sire: Îmi puteți da un exemplu?

Studentii: Ei bine, Biblia și Coranul, de exemplu, nu pot fi ambele adevărate pentru că se contrazic una pe cealaltă. Biblia afirmă că Isus a murit pe cruce și a înviat trei zile mai târziu (1 Cor. 15:1-8), în timp ce Coranul afirmă că El a existat, dar că nu a murit pe cruce (Sura 4:157). Dacă una dintre aceste cărți are dreptate, cealaltă greșește. Pe urmă, iarăși, dacă Isus n-a existat niciodată, atunci ambele greșesc.

Sire: Așadar, cum putem să judecam între Biblie și Coran?

Studentii: Avem nevoie de dovezi din afara acestor așa-numite scripturi care să ne ajute să descoperim care dintre ele este adevărată, dacă până la urmă este vreuna adevărată.

Sire: De unde putem obține aceste dovezi?

Studentii: Ne-a mai rămas categoria filozofică.

Sire: Dar cum poate fi o dovadă filozofia cuiva? Nu este ea doar o opinie personală?

Studentii: Nu, nu înțelegem filozofia în *acest* sens al cuvântului, ci în sensul clasic al cuvântului, în care filozofie înseamnă a găsi adevărul prin logică, dovezi și știință.

Sire: Excelent! Având, deci, această definiție în minte, să reluăm întrebarea noastră și pentru categoria filozofică. Este oare ceva demn de crezare dacă este rațional, dacă este sprijinit de dovezi și dacă explică cel mai bine toate datele?

Studentii: Ni se pare cât se poate de corect!

După ce am demascat justificările inadecvate pentru credințe, am curățat drumul pentru ca cel ce caută adevărul să identifice justificările adecvate. Aceasta este ceea ce face un apologet. Apologetul este o persoană care arată în ce fel raționamentele sau dovezile întemeiate sprijină sau contrazic o anumită credință. Este exact ceea ce încercăm să facem în cartea de față, și este ceea ce face și Sire la seminarul lui.

Abordarea socratică a lui Sire îi ajută pe studenți să înțeleagă cel puțin trei lucruri. În primul rând, că orice învățătură – religioasă sau de altă natură – merită crezută numai dacă duce la adevăr. Indiferența față de adevăr poate fi periculoasă. De fapt, a crede o eroare poate avea

consecințe mortale, atât temporale cât și – dacă vreuna din mai multe învățături religioase este adevărată – eterne.

În al doilea rând, multe credințe pe care oamenii de azi le susțin nu sunt sprijinite de dovezi, ci numai de preferințele subiective ale celor ce aderă la ele. Așa cum spunea Pascal, oamenii ajung aproape invariabil la convingerile lor nu pe bază de dovezi ci pe baza a ce consideră atrăgător. Dar adevărul nu este o chestiune subiectivă de gust, ci o realitate obiectivă.

În final, pentru a descoperi adevărul, trebuie să fii gata să renunți la preferințele subiective în favoarea faptelor obiective. Și faptele pot fi cel mai bine descoperite prin logică, dovezi și știință.

Deși apelul la logică, la dovezi și la știință pare modul cel mai bun de a ajunge la adevăr, există unii care mai au o obiecție. Această obiecție privește logica – a cui logică ar trebui s-o folosim – a celor din Răsărit sau a celor din Apus? Ravi Zacharias povestește o anecdotă amuzantă care va da un răspuns la această întrebare.

LOGICA APUSEANĂ CONTRA LOGICII RĂSĂRITENE?

Ravi Zacharias, un apologet și un autor creștin născut în India, călătorește în toată lumea mărturisindu-și credința creștină. El are un intelect pătrunzător și o personalitate antrenată, ceea ce îl face foarte apreciat în colegii și campusurile universitare.

Recent, după o expunere într-un campus american pe tema unicității lui Cristos, Ravi a fost acuzat de unul din profesorii universității respective că nu înțelege logica răsăriteană. Când a venit momentul de întrebări și răspunsuri, profesorul a spus: „Dr. Zacharias, prezentarea dumneavoastră prin care arătați că Cristos a pretins și a dovedit că ar fi singura cale spre mântuire este greșită pentru oamenii din India deoarece folosiți logica «ori ... ori ...». În Răsărit noi nu folosim logica «ori ... ori ...» – aceasta este o logică apuseană. În Răsărit noi folosim logica «și ... și ...». Astfel, mântuirea nu este *fie* prin Cristos, *fie* prin nimic altceva, ci *și* prin Cristos *și* în alte moduri”.

Ravi a găsit situația de-a dreptul ironică întrucât el însuși s-a născut și a crescut în India. Și iată un profesor american, născut în Apus, care-i spunea lui Ravi că nu înțelegea bine cum stau lucrurile în India! Împrejurarea era atât de șocantă încât Ravi a acceptat invitația profesorului la prânz ca să discute problema în continuare.

Alături de ei la masă se afla și un coleg al profesorului; în timp ce Ravi și colegul mâncau, profesorul nostru a folosit toate șervețelele de pe masă ca să-și formuleze argumentul despre cele două tipuri de logică – unul apusean și unul răsăritean.

„Există două tipuri de logică”, continua să insiste profesorul.

„Nu, nu cred că vorbești serios”, continua să răspundă Ravi.

„Categoric, ba da!” susținea profesorul.

Polemica a continuat mai bine de treizeci de minute: profesorul argumenta, scria și desena tot felul de schițe. A devenit atât de absorbit de formularea ideilor lui încât a uitat să-și mai mănânce mâncarea, care se sleia încetul cu încetul în farfuria lui.

După ce și-a terminat mâncarea, Ravi a hotărât să apeleze la tactica struțului pentru a-l combate pe profesorul confuz, dar insistent. L-a întrerupt zicând: „Domnule profesor, cred că putem soluționa această divergență foarte rapid printr-o singură întrebare”.

Ridicându-și ochii de pe foaia pe care desena frenetic, profesorul a făcut o pauză și a zis: „Bine, dă-i drumul”.

Ravi s-a aplecat înainte, s-a uitat țintă la profesor și l-a întrebat: „Spui că atunci când sunt în India trebuie să folosesc *ori* «logica și ... și», *ori* nimic altceva?”

Profesorul s-a uitat inexpresiv la Ravi, care a repetat întrebarea cu o intonație mai evidentă: „Spui că atunci când sunt în India, trebuie să folosesc *ori* – și Ravi a făcut o pauză pentru efect – „«logica și ... și ...», *ori*”, – o altă pauză – „nimic altceva?”

Ravi ne-a mărturisit ulterior că următoarele cuvinte ieșite din gura profesorului au răsplătit cu prisosință răbdarea de a-i fi ascultat bâlbâielile incoerente. După ce a aruncat o privire timidă colegului său, profesorul s-a uitat în jos la mâncarea lui sleită și a murmurat: „Logica «*ori ... , ori ...*» pare să iasă la suprafață, nu-i așa?” Ravi a adăugat: „Da, chiar și în India ne uităm în ambele direcții înainte să trecem strada deoarece *ori* sunt eu, *ori* este autobuzul, nu amândoi!”

Într-adevăr, logica „*ori ... , ori ...*” pare să iasă la suprafață. Profesorul folosea logica „*ori ... , ori ...*” pentru a dovedi logica „*și ... , și ...*”, și cu aceeași problemă se confruntă toți cei care încearcă să argumenteze împotriva principiilor fundamentale ale logicii. Ei sfârșesc prin a-și tăia singuri craca de sub picioare.

Închipuie-ți cum ar fi fost dacă profesorul ar fi spus: „Ravi, calculele tale matematice sunt greșite în India deoarece folosești o matematică apuseană și nu una răsăriteană”. Sau să presupunem că ar fi declarat: „Ravi, calculele tale de fizică nu se aplică în India deoarece folosești o gravitație apuseană și nu una răsăriteană”. Am fi remarcat imediat absurditatea din raționamentul profesorului.

De fapt, în ciuda a ceea ce cred relativiștii, lucrurile funcționează în Răsărit la fel ca și în alte părți. În India, întocmai ca în Statele Unite, autobuzele te rănesc când te lovesc, $2+2=4$, și aceeași gravitație ne ține

pe toți pe pământ. La fel, uciderea este un lucru rău în India așa cum este și aici. Adevărul este adevăr indiferent din ce țară vii. Și adevărul este adevăr indiferent ce crezi tu despre el. Întocmai cum aceeași gravitație îi ține pe toți oamenii pe pământ indiferent dacă ei cred sau nu în ea, aceeași logică se aplică tuturor oamenilor indiferent dacă cred lucrul acesta sau nu.

Așadar, care este ideea aici? Aceea că există un singur tip de logică care ne ajută să descoperim adevărul. Este acea logică zidită în natura realității pe care nu putem evita să o folosim. În ciuda acestui fapt, oamenii vor încerca să-ți spună că logica nu se aplică la realitate sau că logica nu se aplică la Dumnezeu, sau că există mai multe tipuri de logică² ș.a.m.d. Dar spunând aceste lucruri, ei folosesc tocmai logica pe care o neagă. E ca și cum ai folosi legile aritmeticii pentru a dovedi că aritmetica nu este o știință de încredere.

Este important să adăugăm aici că noi nu ne angajăm în simple jocuri de cuvinte. Tactica struțului apelează la legile de necontestat ale logicii pentru a arăta că o mare parte din ce crede cultura noastră în general despre adevăr, religie și moralitate este categoric fals. Enunțurile autocontradictorii nu pot fi adevărate, dar mulți americani le cred oricum. Dar ne contrazicem singuri, asumându-ne anumite riscuri.

A FI SAU A NU FI ARS, IATĂ PROBLEMA

Tactica struțului este atât de eficace deoarece folosește legea non-contradicției. Legea noncontradicției este un principiu axiomatic fundamental care afirmă că două enunțuri contradictorii nu pot fi ambele adevărate în același timp și în același sens. Pe scurt, el afirmă că opusul a ce e adevărat este fals. Cu toții cunoaștem intuitiv această lege, și o folosim în fiecare zi.

Să presupunem că într-o zi vezi pe stradă un cuplu de căsătoriți – prieteni de-ai tăi – și o întrebi pe femeie dacă este adevărat că așteaptă un copil. Dacă ea răspunde „da”, iar soțul ei spune „nu”, nu spui: „Mulțumesc mult, mi-a fost de ajutor!” Te gândești: „Poate ea nu i-a spus încă sau poate au înțeles greșit întrebarea (sau poate ceva mai rău!). Dar de un lucru ești sigur: Nu pot avea dreptate amândoi! Pe baza legii non-contradicției acest lucru devine de la sine înțeles.

Când se investighează orice chestiune legată de realitate, inclusiv chestiunea privitoare la existența lui Dumnezeu, se aplică aceeași lege a noncontradicției. Fie au dreptate teiștii – Dumnezeu există – fie au dreptate ateii – Dumnezeu nu există. Nu pot fi corecte ambele poziții. În mod similar, fie Isus a murit și a înviat din morți așa cum pretinde

Biblia, fie nu, așa cum pretinde Coranul. Una are dreptate, iar cealaltă greșește.

De fapt, un filozof musulman medieval cu numele de Avicenna a sugerat un mod sigur de a-i corecta pe cei ce neagă legea non-contradicției. El a afirmat că cine neagă legea noncontradicției ar trebui bătut și ars până când recunoaște că a fi bătut nu este tot una cu a nu fi bătut, și a fi ars nu este tot una cu a nu fi ars! (O măsură cam extremă, dar ai prins ideea!)

Deși oamenii rezonabili nu au nicio problemă cu legea noncontradicției, unii filozofi foarte influenți au negat-o implicit în teoriile lor. Poate că cei mai influenți dintre aceștia au fost David Hume și Immanuel Kant. Mulți oameni poate că nu au auzit niciodată despre Hume și Kant, dar învățăturile lor au exercitat o influență foarte mare asupra gândirii moderne. De aceea este important să ne referim pe scurt la fiecare dintre ei. Vom începe cu Hume.

SCEPTICISMUL LUI HUME: AR TREBUI SĂ FIM SCEPTICI CU PRIVIRE LA EL?

Poate că David Hume este responsabil mai mult decât oricine altcineva pentru scepticismul predominant în ziua de azi. Ca empirist, Hume credea că toate ideile semnificative sunt fie adevărate prin definiție, fie trebuie să se bazeze pe experiența senzorială. Întrucât, potrivit lui Hume, nu există experiențe senzoriale pentru concepte ce trec dincolo de lumea fizică, orice afirmații metafizice (adică despre concepte situate în afara lumii fizice, inclusiv despre Dumnezeu) nu ar trebui să fie crezute – deoarece sunt lipsite de sens. De fapt, Hume a afirmat că propozițiile pot avea sens numai dacă îndeplinesc una din următoarele două condiții:

- dacă pretenția de adevăr este un raționament abstract precum o ecuație matematică sau o definiție (de ex., „ $2+2=4$ ” sau „toate triunghiurile au trei laturi”); sau
- dacă pretenția de adevăr poate fi verificată empiric printr-unul sau mai multe din cele cinci simțuri.

Deși a pretins că este un sceptic, Hume nu a fost cu siguranță sceptic cu privire la aceste două condiții – el era absolut convins că deține adevărul. De fapt, el își încheie lucrarea *Inquiry Concerning Human Understanding* (Cercetare asupra intelectului omenesc, București, 1987) cu această afirmație emfatică: „Dacă iei în mână orice carte, de pildă, o carte de teologie sau de metafizică, întreabă-te: «Conține ea raționamente

abstracte despre numere sau cantități?» Nu. «Conține ea raționamente experimentale despre fapte sau existență?» Nu. Atunci arunc-o în foc, deoarece nu conține altceva decât speculații și iluzii”.³

Vezi implicațiile celor două condiții ale lui Hume? Dacă are dreptate, atunci orice carte care vorbește despre Dumnezeu este lipsită de sens. Ai putea foarte bine să folosești toate scrierile religioase ca să aprinzi focul cu ele!

Aproape două sute de ani mai târziu, în secolul al XX-lea, filozoful Alfred J. Ayer a convertit cele două condiții ale lui Hume în principiul verificabilității empirice. Principiul verificabilității empirice pretinde că o propoziție poate avea sens numai dacă este adevărată prin definiție sau dacă este verificabilă empiric.

Pe la mijlocul anilor '60 această concepție a ajuns la modă în secțiile de filozofie ale universităților din toată țara, inclusiv la Universitatea din Detroit unde eu (Norm) eram student. De fapt, am studiat un curs întreg de pozitivism logic, care era un alt nume purtat de concepția filozofică a lui Ayer. Profesorul care ne predă acel curs, un pozitivist logic, era un om ciudat. Deși pretindea că este catolic, el refuza să creadă că are vreun sens să se vorbească despre existența unei realități dincolo de lumea fizică (adică despre metafizică, despre Dumnezeu). Cu alte cuvinte, era un ateu convins care ne-a declarat că dorește să convertească întreaga clasă la tipul său de ateism semantic. (L-am întrebat odată: „Cum puteți să fiți și catolic și ateu?” Ignorând două milenii de învățătură catolică oficială, el a replicat: „Nu trebuie să crezi în Dumnezeu ca să fii catolic – trebuie doar să respecti regulile!”)

În prima zi a cursului, profesorul a cerut clasei să facă scurte referate pe baza unor capitole din cartea lui Ayer, *Logic, Truth, and Language* (*Logică, adevăr și limbaj*). Eu m-am oferit să prezint un referat pentru capitolul intitulat „Principiul verificabilității empirice”. Nu uita: acest principiu era fundamentul de bază al pozitivismului logic și deci al întregului curs.

La începutul orei următoare, profesorul a zis: „Domnule Geisler, te vom asculta pe tine primul. Expunerea ta să nu dureze mai mult de douăzeci de minute ca să aveam timp suficient pentru discuții”.

Ei bine, întrucât am apelat la tactica fulgerătoare a struțului, nu mă deranja deloc constrângerea temporală. M-am ridicat în picioare și am zis simplu: „Principiul verificabilității empirice afirmă că există doar două tipuri de propoziții semnificative: 1) cele care sunt adevărate prin definiție și 2) cele care sunt verificabile empiric. Întrucât principiul verificabilității empirice nu este nici adevărat prin definiție, nici verificabil empiric, el nu poate fi semnificativ”.

Aceasta a fost tot, așa că m-am așezat.

O tăcere șocantă s-a lăsat peste sala de clasă. Dar cei mai mulți studenți puteau să-l vadă pe Coyote clătinându-se în aer. Ei au înțeles că principiul verificabilității empirice nu putea avea sens după propriul său standard. El se anihila singur dispărând în neant. Deja în a doua oră de curs, temelia întregului curs fusese distrusă! Despre ce avea să vorbească profesorul în următoarele paisprezece săptămâni?

Vă voi spune despre ce avea să vorbească. În loc să admită că tot cursul și întreaga lui perspectivă filozofică erau autocontradictorii și deci false, profesorul a înăbușit acest adevăr, a dat din colț în colț și m-a bănuțit tot timpul că eu aș fi în spatele a tot ce a mers rău pentru el în restul semestrului. Loialitatea sa față de principiul verificabilității empirice – în ciuda erorii sale evidente și fatale – era în mod clar o chestiune de voință, nu de minte.

Ar putea fi spuse mult mai multe despre Hume, mai ales despre argumentele lui împotriva miracolelor, pe care le vom analiza în capitolul 8. Dar deocamdată ajunge atât: empirismul tare al lui Hume și cel al ucenicului său devotat, A. J. Ayer, este autocontradictoriu. Pretenția că „ceva poate avea sens doar dacă este verificabil empiric sau adevărat prin definiție” se anulează singură, deoarece această afirmație nu este nici verificabilă empiric și nici adevărată prin definiție. Cu alte cuvinte, Hume și Ayer încearcă să dovedească prea mult, deoarece metoda lor de identificare a propozițiilor cu sens exclude prea mult. Desigur, pretențiile ce sunt verificabile empiric sau adevărate prin definiție au sens. Dar respectivele enunțuri nu încorporează *toate* enunțurile cu sens așa cum susține Hume și Ayer. Astfel, în loc să arunci „în foc” toate cărțile despre Dumnezeu, așa cum sugerează Hume, ai putea folosi cărțile lui Hume ca să întreții focul.

AGNOSTICISMUL LUI KANT: AR TREBUI SĂ FIM AGNOSTICI CU PRIVIRE LA EL?

Impactul lui Immanuel Kant a fost chiar și mai devastator pentru concepția creștină despre lume decât cel al lui David Hume. Căci dacă filozofia lui Kant este corectă, atunci nu există nici o cale de a cunoaște *ceva* despre lumea reală, nici măcar despre lucrurile verificabile empiric! De ce? Pentru că potrivit lui Kant, structura simțurilor tale și a minții tale este cea care formează toate datele senzoriale, așa că nu cunoști niciodată cu adevărat lucrul *în sine*. Cunoști doar lucrul *asa cum îți apare el ție* după ce mintea și simțurile tale îl formează.

Ca să înțelegi mai bine despre ce este vorba aici, uită-te o secundă pe

ferastră la un pom. Kant afirmă că pomul la care crezi că privești îți apare în felul în care îți apare pentru că mintea ta formează datele senzoriale pe care le primești de la pom. De fapt, tu nu cunoști pomul în sine; cunoști doar fenomenele pe care mintea ta le categorisește cu privire la el. Pe scurt, nu poți cunoaște pomul real așa cum e el în sine însuși, ci numai așa cum îți apare ție.

Ei poftim! Cum se face că persoana obișnuită de pe stradă nu se îndoiește de ce vede cu proprii săi ochi, în timp ce așa-ziii filosofi cu minte sclipitoare se îndoiesc? Cu cât studiem mai mult filosofia, cu atât suntem mai convinși de următorul lucru: dacă vrei să faci ca ceva evident să pară obscur, lasă un filozof să se ocupe de el!

Cu toate acestea, nu putem evita să studiem filosofia deoarece, așa cum s-a exprimat C. S. Lewis, „Filozofia bună trebuie să existe, dacă nu din alt motiv, cel puțin pentru ca filosofia rea să primească un răspuns”.⁴ Filosofia lui Kant este o filozofie rea, și totuși i-a convins pe mulți oameni că există o prăpastie de netrecut între ei și lumea reală; că nu există nicio cale de a cunoaște sigur cum este lumea, și cu atât mai puțin cum este Dumnezeu. Potrivit lui Kant, suntem închiși într-un agnosticism total cu privire la lumea reală.

Din fericire, există un răspuns simplu cu privire la toate acestea – tactica struțului. Kant comite aceeași greșală ca și Hume – el violează legea noncontradicției, adică își contrazice propria premisă atunci când afirmă că *nimeni nu poate cunoaște lumea reală, deși el pretinde că cunoaște* ceva despre ea, și anume că lumea reală nu poate fi cunoscută! Așadar, Kant afirmă că *adevărul* despre lumea reală este că nu există *adevăruri* despre lumea reală.

Intrucât aceste afirmații autocontradictorii pot aduce confuzie chiar și în mințile cele mai ascuțite, să privim greșeala lui Kant și într-un alt mod. Kant mai face o eroare logică numită eroarea „nimic altceva decât”. Ea este o eroare deoarece afirmațiile tip „nimic altceva decât” implică o cunoaștere „mai mult decât”. Kant afirmă că el știe că datele ce ajung la creierul lui nu sunt *nimic altceva decât* fenomene. Dar pentru a ști aceasta, el ar trebui să fie capabil să vadă ceva *mai mult decât* fenomenele. Cu alte cuvinte, pentru a diferenția între un lucru și un alt lucru, trebuie să poți percepe unde se termină unul și unde începe celălalt. De exemplu, dacă pui o bucată de hârtie albă pe un birou negru, singurul mod de a ști unde se termină hârtia este să te uiți la biroul care o mărginește. Contrastul dintre hârtie și birou îți va permite să vezi limitele hârtiei. La fel, pentru ca Immanuel Kant să poată diferenția lucrul din lumea reală de ceea ce percepe mintea lui, el ar trebui să fie în stare să le vadă pe ambele. Dar tocmai acest lucru spune el că nu poate

fi făcut! El afirmă că numai *fenomenele* minții pot fi cunoscute, nu și *numenele* (termenul folosit de el pentru lumea reală).

Dacă nu există nicio modalitate de a distinge între fenomene și numene, atunci nu poți vedea prin ce se diferențiază ele. Și dacă nu poți vedea prin ce se diferențiază acestea, atunci este mult mai logic să presupui că ele sunt la fel – cu alte cuvinte, că ideea din mintea ta reprezintă fidel lucrul din lumea reală.

Ceea ce afirmăm noi aici este că tu cunoști *într-adevăr* lucrul în sine. Tu *cunoști* cu adevărat pomul pe care îl vezi pentru că el ți se imprimă în minte prin simțurile tale. Cu alte cuvinte, Kant a greșit: nu mintea ta formează copacul, ci *copacul formează mintea ta*. (Gândește-te la un sigiliu de ceară: nu ceara este cea care se imprimă în sigiliu; sigiliul este cel care se imprimă în ceară.) Între mintea ta și lumea reală nu există o prăpastie. De fapt, simțurile sunt ferestrele tale spre lume. Iar simțurile, asemenea ferestrelor, sunt ceva *prin care* privim la lumea din afară. Ele nu sunt acel ceva *la care* privim.

În cadrul unui curs de filozofie pe care îl predam (eu, Norm), am prezentat erorile din filozofia lui Kant în felul următor. Am zis: „În primul rând, dacă Immanuel Kant pretinde că nu poate ști nimic despre lumea reală (lucrul în sine) atunci de unde știe că lumea reală există? Și în al doilea rând, concepția lui este autocontradictorie pentru că pretinde că *nu poți ști* nimic despre lumea reală deși el afirmă că *știe* că lumea reală nu poate fi cunoscută!”⁵

Atunci un student a sărit: „Nu! Nu poate fi chiar atât de ușor, dr. Geisler. Nu poți distruge teza centrală din ultima sută de ani de gândire filozofică prin doar două afirmații simple!”

Citând din sursa mea favorită – *The Reader's Digest* – am răspuns: „„Asta se întâmplă când o teorie frumoasă întâlnește o adunătură brutală de fapte». În plus, cine a spus că o negare trebuie să fie complexă? Dacă cineva face o greșală simplă, e necesară o simplă corecție pentru a o scoate la iveală”. Nu este nimic complex în tactica struțului; ea este pur și simplu rapidă și eficientă.

HUME ȘI KANT GREȘESC. ȘI CE DACĂ?

Deoarece Hume și Kant violează legea noncontradicției, încercările lor de a distruge toate adevărurile „religioase” dau greș. Simplul fapt că Hume și Kant greșesc nu presupune neapărat că noi avem dovezi care să confirme, să zicem, existența lui Dumnezeu. Tactica struțului poate dovedi doar că o propoziție este falsă. Ea nu asigură dovezi pozitive care să ateste adevărul unui enunț.

Așadar, este adevărat că există un Dumnezeu teist? Există vreă dovadă cognoscibilă care să ne ofere o certitudine rezonabilă într-o direcție sau alta? Sunt oare posibile dovezi clare în sprijinul existenței unui Dumnezeu nevăzut? Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie să cercetăm mai întâi cum poate fi cunoscut adevărul însuși.

CUM CUNOAȘTEM ADEVĂRUL?

Să reluăm ce am învățat până acum: adevărul există, și el este absolut și remarcabil. A afirma că „adevărul nu poate fi cunoscut” reprezintă o contradicție în termeni, deoarece chiar această afirmație pretinde că este un adevăr *binecunoscut, absolut*. De fapt, ori de câte ori spunem ceva, noi sugerăm că cunoaștem cel puțin unele adevăruri deoarece *orice* poziție despre *orice* subiect presupune un anumit grad de cunoaștere. Dacă afirmi că poziția cuiva este greșită, trebuie să *cunoști* ce este corect pentru a putea face un asemenea enunț (nu poți ști ce este greșit dacă nu știi ce este corect). Chiar dacă spui: „Nu știu”, recunoști că știi ceva; și anume *știi* că nu știi mai multe despre subiectul în discuție, nu că nu știi *absolut* nimic.

Dar cum cunoaștem noi adevărul? Altfel spus, prin ce proces descoperim adevăruri despre lume? Procesul de descoperire a adevărului începe cu legile axiomatice ale logicii numite principii primare. Ele sunt numite principii primare pentru că nu există nimic în spatele lor. Ele nu sunt dovedite de alte principii; sunt pur și simplu inerente în natura realității și de aceea sunt astfel axiomatice. Așadar, noi nu învățăm aceste principii primare; le cunoaștem pur și simplu. Toți oamenii cunosc intuitiv aceste principii chiar dacă omul nu s-a gândit la ele explicit.

Două din aceste principii sunt legea noncontradicției și legea terțului exclus. Am văzut deja realitatea și valoarea legii noncontradicției. Legea terțului exclus ne spune că ceva fie *este*, fie *nu este*. De exemplu, Dumnezeu fie există, fie nu există. Isus fie a înviat dintre cei morți, fie nu a înviat. Nu există o a treia posibilitate.

Aceste principii primare sunt unelte pe care le folosim pentru a descoperi toate celelalte adevăruri. De fapt, fără ele nu putem afla nimic altceva. Principiile primare sunt pentru cunoaștere ceea ce sunt ochii pentru vedere. Întocmai cum ochii tăi au trebuit puși în trupul tău ca să poți vedea, la fel principiile primare trebuie puse în mintea ta ca să poți ști ceva. Din cauza acestor principii primare putem învăța despre realitate și să descoperim în ultimă instanță imaginea de pe capacul cutiei ce conține acest puzzle pe care noi îl numim viață.

Deși ne folosim de aceste principii primare pentru a descoperi adevărul, ele singure nu ne pot spune dacă o anumită propoziție este adevărată sau nu. Ca să înțelegi ce vrem să spunem, să analizăm următorul argument logic:

1. Toți oamenii sunt muritori.
2. Spencer este om.
3. Prin urmare, Spencer este muritor.

Legile axiomatice ale logicii ne spun că concluzia, „Spencer este muritor” este o concluzie validă. Cu alte cuvinte, concluzia rezultă în mod necesar din premise. Dacă toți oamenii sunt muritori și dacă Spencer este om, atunci Spencer este muritor. Dar legile logicii nu ne spun dacă premisele, și prin urmare concluzia, sunt adevărate. Poate *nu* toți oamenii sunt muritori; poate Spencer nu este om. Logica în sine nu ne poate spune nici una, nici alta.

Această idee poate fi văzută cu mai multă ușurință când luăm în considerare un argument valid care nu este adevărat. Să analizăm următorul exemplu:

1. Toți oamenii sunt reptile cu patru picioare.
2. Zachary este om.
3. Prin urmare, Zachary este o reptilă cu patru picioare.

Sub aspect logic, acest argument este valid, dar cu toții știm că el nu este adevărat. Argumentul este valid deoarece concluzia urmează din premise. Dar concluzia este falsă pentru că prima premisă este falsă. Cu alte cuvinte, un argument poate fi corect din punct de vedere logic, și totuși fals deoarece premisele argumentului nu corespund realității. Așadar, numai până aici ne poate duce logica. Logica ne poate spune că un argument este fals, dar nu ne poate spune singură care premise sunt adevărate. De unde știm că Zachary este om? De unde știm că oamenii nu sunt reptile cu patru picioare? Avem nevoie de mai multe informații pentru a descoperi aceste adevăruri.

Noi obținem aceste informații observând lumea din jurul nostru și apoi trăgând concluzii generale în urma observațiilor noastre. Când observi ceva mereu și mereu, s-ar putea să ajungi la concluzia că acolo există un principiu general. De exemplu, când scapi în repetate rânduri un obiect de pe masă, observi desigur că obiectul cade întotdeauna la podea. Și dacă reiei acțiunea aceasta de suficiente ori, în cele din urmă înțelegi că trebuie să existe un principiu general cunoscut sub numele de gravitație.

Această metodă de a trage concluzii generale din observații specifice

se numește inducție (care este identificată de regulă cu metoda științifică). Pentru a înțelege clar lucrurile va trebui să facem distincție între inducție și deducție. Procesul prin care aliniem premisele într-un argument și ajungem la o concluzie validă se numește deducție. Este exact ce am făcut în argumentele de mai sus. Dar procesul prin care descoperim dacă *premisele* dintr-un argument sunt adevărate necesită de obicei inducție.

Cele mai multe lucruri pe care le cunoaștem, le cunoaștem prin inducție. De fapt, te-ai folosit deja intuitiv de inducție pentru a cerceta adevărul premiselor din argumentele de mai sus. Mai concret, ai stabilit că întrucât fiecare om pe care l-ai observat tu este un mamifer cu două picioare, omul Zachary nu poate fi reptilă cu patru picioare. Ai făcut același lucru și în legătură cu mortalitatea lui Spencer. Deoarece toți oamenii despre care ai auzit tu vor muri în ultimă instanță, ai ajuns la concluzia generală că toți oamenii sunt muritori, inclusiv individul pe nume Spencer. Aceste concluzii – oamenii au două picioare, gravitația și mortalitatea omului – sunt toate concluzii inductive.

Cele mai multe concluzii bazate pe inducție nu pot fi considerate absolut certe, ci doar foarte probabile. De exemplu, ești absolut sigur (100% sigur) că gravitația face ca toate obiectele să cadă? Nu, fiindcă nu ai văzut toate obiectele căzând. La fel, ești absolut sigur că toți oamenii sunt muritori? Nu, pentru că nu i-ai văzut pe toți oamenii murind. Poate că există cineva undeva care nu a murit sau nu va muri în viitor.

Prin urmare, dacă concluziile inductive nu sunt certe, pot fi ele demne de încredere? Da, dar în grade diferite de certitudine. Așa cum am afirmat și mai înainte, întrucât nicio ființă umană nu posedă o cunoaștere infinită, majoritatea concluziilor noastre inductive pot fi greșite. (Există o singură excepție importantă, care se numește „inducția perfectă”, în cazul căreia sunt cunoscute toate elementele particulare. De exemplu, „toate literele de pe pagina aceasta sunt negre”. Această inducție perfectă asigură certitudinea concluziei deoarece poți observa și verifica singur că toate literele sunt într-adevăr negre.)

Dar chiar și atunci când nu avem informații complete sau perfecte, avem adesea suficiente informații pentru a trage concluzii cu o certitudine rezonabilă despre cele mai multe chestiuni din viață. De exemplu, întrucât s-a observat practic că fiecare om moare, concluzia ta că toți oamenii sunt muritori este considerată adevărată dincolo de orice îndoială rezonabilă; adică este mai mult de 99% certă, dar nu este dincolo de orice îndoială. Este necesară o oarecare credință – deși una foarte mică – pentru a o crede.⁶ Același lucru se poate spune și despre concluzia că gravitația afectează toate obiectele, nu doar pe unele.

Această concluzie este practic certă dar nu absolut certă. Cu alte cuvinte, putem fi siguri dincolo de orice îndoială *rezonabilă*, dar nu siguri dincolo de *orice* îndoială.

CUM CUNOAȘTEM ADEVĂRURILE DESPRE DUMNEZEU?

Așadar, ce are de-a face observația și inducția cu descoperirea existenței lui Dumnezeu? Totul. De fapt, observația și inducția ne ajută să investigăm întrebarea religioasă fundamentală: „Există Dumnezeu?”

Poate că spui: „Stai puțin! Cum putem noi folosi observația pentru a investiga o ființă neobservabilă numită Dumnezeu? În definitiv, dacă Dumnezeu este invizibil și imaterial, așa cum pretind majoritatea creștinilor, evreilor și musulmanilor, atunci cum ne pot ajuta simțurile noastre să adunăm informații despre El?”

Răspuns: Folosim inducția ca să-L investigăm pe Dumnezeu în același mod în care o folosim pentru a investiga alte lucruri pe care nu le putem vedea – adică observând efectele lor. De exemplu, nu putem observa gravitația în mod direct ci doar efectele ei. La fel, nu putem observa direct mintea umană, ci doar efectele ei. Pornind de la aceste efecte, noi facem o deducție rațională cu privire la existența unei cauze.

De fapt, cartea pe care o citești acum este un exemplu relevant. De ce presupui că această carte este efectul unei minți umane? Pentru că întreaga ta experiență observațională îți spune că o carte este un efect ce rezultă numai în urma unei inteligențe preexistente (adică, a unui autor). Nu ai văzut niciodată vântul, ploaia sau alte forțe naturale producând o carte; ai văzut doar oameni făcând lucrul aceasta. Astfel, deși nu ai văzut pe nimeni scriind această carte, ai tras concluzia că ea trebuie să aibă cel puțin un autor.

Când emiți raționamentul că această carte are un autor, tu aduci laolaltă observația, inducția și deducția. Dacă ar fi să-ți notezi gândurile într-o formă logică, ele ar arăta ca acest argument deductiv:

1. Toate cărțile au cel puțin un autor (premisă bazată pe investigația inductivă).
2. *Nu am destulă credință ca să fiu ateu* este o carte (premisă bazată pe observație).
3. Prin urmare, *Nu am destulă credință ca să fiu ateu* are cel puțin un autor (concluzie).

Știi că argumentul este valid datorită deducției, și știi că argumentul este adevărat deoarece premisele lui sunt adevărate (lucru pe care l-ai verificat prin observație și inducție).

Și acum iată marea întrebare: Așa cum o carte necesită o inteligență umană preexistentă, există oare efecte observabile ce par să necesite o inteligență supranaturală preexistentă? Altfel spus, există efecte observabile care să indice spre Dumnezeu? Răspunsul este da, și primul efect este universul însuși. O cercetare a începutului acestuia va fi pasul următor în demersul nostru de a descoperi imaginea de pe capacul cutiei.

Dar înainte să vedem dovezile ce se referă la începutul universului, să mai luăm în discuție o obiecție cu privire la adevăr. Și aceasta este: „Și ce dacă? Cui îi pasă de adevăr?”

ȘI CE DACĂ? CUI ÎI PASĂ DE ADEVĂR?

Uneori îi întrebăm pe studenții noștri: „Care este cea mai mare problemă în America astăzi? Ignoranța sau indiferența?” Un student a răspuns: „Nu știu și nici nu-mi pasă!”

Aceasta rezumă foarte bine problema de azi a Americii. Mulți dintre noi sunt ignoranți și nepăsători cu privire la adevăr – dar nu și când este vorba de bani, medicamente sau alte lucruri tangibile pe care le-am menționat ceva mai înainte. De aceste lucruri ne pasă foarte mult. Dar mulți oameni sunt ignoranți și indiferenți cu privire la adevărul în moralitate și religie (știm că tu nu faci parte din această categorie, fiindcă îți faci timp să citești această carte). Oare au dreptate oamenii care au adoptat laitmotivul „orice merge” al culturii noastre, sau chiar contează adevărul în moralitate și religie?

El contează realmente. Cum știm lucrul acesta? Mai întâi, chiar dacă oamenii s-ar putea să *pretindă* că adevărul în moralitate nu contează, ei nu mai sunt de aceeași părere când cineva îi tratează într-un mod imoral. De exemplu, ei pot afirma că minciuna nu este imorală, dar urmărește-i cât de ultragiați moral se simt atunci când îi minți (mai ales dacă sunt mințiți în legătură cu banii lor!).

Auzim adesea că „așa-i în economie, prostule!” Dar gândește-te numai cât de bună ar fi economia noastră dacă toți ar spune adevărul. Nu ar mai exista situații gen Enron sau Tyco. Nu ar mai exista scandaluri sau corupție. Nu ar mai exista reglementări guvernamentale împovărătoare. Desigur, economia este importantă, dar ea este direct afectată de moralitate! Moralitatea stă practic la baza a tot ce facem. Ea nu ne afectează doar financiar ci, în unele circumstanțe, și social, psihologic, spiritual ori chiar fizic.

Un al doilea motiv pentru care adevărul în moralitate contează este acela că succesul în viață depinde adesea de alegerile morale pe care le

facem. Aici se includ alegerile privitoare la sex, căsătorie, copii, droguri, bani, tranzacții ș.a.m.d. Unele alegeri aduc prosperitate, altele duc la ruină.

În al treilea rând, așa cum am arătat într-o carte anterioară, *Legislating Morality*,⁷ toate legile legiferează moralitatea. Singura întrebare este: „A cui moralitate va fi legiferată?” Să ne gândim puțin. Toate legile declară bun un anumit comportament și rău opusul lui – iar aceasta înseamnă moralitate. A cui moralitate ar trebui legiferată în chestiuni precum avortul sau eutanasia? Asemenea chestiuni influențează direct viața și sănătatea unor oameni reali. Dacă este greșit din punct de vedere moral să ucizi oameni nevinovați, oare acest adevăr nu ar trebui legiferat? La fel, a cui moralitate ar trebui legiferată cu privire la alte chestiuni de politică publică care pot afecta viața, sănătatea sau banii? Răspunsurile pe care le legiferăm pot avea un impact dramatic asupra vieții, libertății și fericirii fiecărui cetățean în parte.

Nu există niciun dubiu că ceea ce credem că este adevărat în domeniul moralității influențează direct și profund viețile oamenilor. A contat că Curtea Supremă a Statelor Unite (reflectată în decizia *Dred Scott* din 1857) a considerat că negrii nu sunt cetățeni ci proprietatea stăpânilor de sclavi? A contat că naștii au crezut că evreii sunt inferiori rasei ariene? Contează astăzi ce credem despre la statutul moral al oamenilor din alte categorii rasiale sau religioase? Desigur! Adevărul în moralitate contează.

Dar adevărul în religie? Acest adevăr ne poate influența chiar mai profund decât adevărul din moralitate. Un ofițer de marină m-a ajutat (pe mine, Frank) să înțeleg aceasta în 1988, pe când eram încă începător în credință.

La vremea aceea, echipajul nostru de zbor din cadrul Marinei Statelor Unite era desfășurat într-o țară din Golful Persic. Era aproape de sfârșitul războiului dintre Iran și Irak, dar tensiunile erau încă mari. Când te afli într-un loc străin și periculos, reflectezi mai serios și mai frecvent la viața ta și la fragilitatea ei.

Într-o zi făceam tocmai lucrul acesta – adică vorbeam despre Dumnezeu și despre viața de după moarte. Pe parcursul conversației, prietenul meu a făcut un comentariu care mi-a rămas întipărit în minte până în ziua de azi. Referindu-se la Biblie, el a spus: „Eu nu cred în Biblie. Dar dacă ea *este totuși* adevărată, atunci am încurcat-o”.

Avea, desigur, dreptate. Dacă Biblia este *adevărată*, atunci prietenul meu și-a ales un destin etern extrem de neplăcut. De fapt, dacă Biblia este adevărată, atunci destinul etern al fiecăruia dintre noi poate fi citit pe paginile ei. Pe de altă parte, dacă Biblia nu este adevărată, atunci

mulți creștini risipesc inutil timp, bani și, în unele cazuri, își riscă chiar și viața predicând creștinismul în teritorii ostile. În oricare din aceste situații, adevărul în materie de religie contează.

El contează și dacă o altă religie este adevărată. De exemplu, dacă Coranul este adevărat, atunci sunt într-o încurcătură la fel de mare ca și colegul meu necreștin. Pe de altă parte, dacă ateii au dreptate, atunci am putea foarte bine să mințim, să înșelăm și să furăm pentru a obține ceea ce vrem pentru că această viață este tot ce există, și nu există niciun fel de consecințe în eternitate.

Dar să uităm pentru o clipă de eternitate. Să ne gândim la implicațiile de acum ale învățăturilor religioase din întreaga lume. În Arabia Saudită unii copii sunt învățați în școli că evreii sunt porci și că nemusulmanii (infidelii) trebuie omorâți (deși, din fericire, majoritatea musulmanilor nu cred că nemusulmanii ar trebui omorâți, musulmanii militanți extrag această învățătură despre *Jihad* direct din Coran⁸). Este oare adevărat că există în cer un Dumnezeu cu numele de Allah care vrea ca musulmanii să-i omoare pe toți nemusulmanii (între care probabil te numeri și tu)? Contează acest „adevăr” religios? Contează, atunci când acești copii devin adulți și zdrobesc avioane de clădiri și se aruncă în aer în zone populate. Oare nu ar fi mai bine să-i înveți adevărul religios conform căruia Dumnezeu dorește ca fiecare să-și iubească aproapele?

Saudiții îi învață pe copiii lor că evreii sunt porci, dar în țara noastră, din cauza unui curriculum unilateral la biologie, noi îi învățăm pe copiii noștri că nu există de fapt nicio diferență între *orice* om și un porc. În definitiv, dacă suntem doar produsul unor forțe naturale oarbe – dacă nu ne-a creat nicio divinitate cu un scop și o valoare specială – atunci nu suntem nimic mai mult decât niște porci cu creiere mai mari. Contează acest „adevăr” religios (ateist)? Contează, atunci când copiii acționează conform implicațiilor acestui adevăr. În locul unor buni cetățeni care îi văd pe oameni ca fiind făcuți după chipul lui Dumnezeu, noi producem criminali care nu văd nicio semnificație sau valoare în viața umană. Ideile au consecințe.

Sub aspect pozitiv, Maica Tereza a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de viață din India tocmai contestând credințele religioase ale multora din cultura hindusă. Credința hindusă în karma și în reîncarnare îi face pe mulți hinduși să ignore strigătele suferinzilor. De ce? Pentru că ei cred că cine suferă își merită soarta deoarece a făcut ceva rău într-o viață anterioară. Astfel, dacă îi ajuți pe oamenii în suferință, tu interferezi cu karma lor. Dar Maica Tereza i-a învățat pe hindușii din India principiile creștine de îngrijire a celor săraci și în suferință. Contează această idee religioasă? Întreabă milioanele de

oameni a căror viață au fost influențate de ea. Contează doctrina religioasă despre karma? Întrebă milioanele de oameni care suferă și acum.

Ideea fundamentală este prin urmare aceasta: Indiferent care ar fi adevărul în domeniul religiei și moralității, viațele noastre sunt foarte afectate de el astăzi și poate chiar în veșnicie. Cei ce spun într-un mod ușuratic: „Și ce dacă? Cui îi pasă de adevăr în moralitate și religie?” ignoră realitatea și patinează orbește pe o gheață subțire. Suntem datori față de noi înșine și față de alții să găsim adevărul real, și pe urmă să acționăm pe baza lui. Să începem, deci, cu întrebarea: „Există Dumnezeu?”

REZUMAT

1. Oamenii își primesc adesea credințele de la părinți, de la prieteni, de la religia din copilărie sau din cultură. Uneori își formulează credințele doar pe baza simțirilor. Deși astfel de credințe pot fi adevărate, există și posibilitatea ca ele să nu fie adevărate. Singurul mod de a ajunge la o certitudine rezonabilă este să verifici credințele cu ajutorul dovezilor. Și pentru aceasta trebuie să apelezi la principii filozofice sănătoase, inclusiv la cele din logică și din știință.
2. Logica ne spune că opozițiile nu pot fi adevărate în același timp și în același sens. Ea este o parte a realității însăși, de aceea este la fel în America, în India și pretutindeni în univers.
3. Folosind tactica struțului, putem vedea că Hume nu este sceptic cu privire la scepticism, iar Kant nu este agnostic cu privire la agnosticism. Prin urmare, concepțiile lor se anulează singure. Este posibil să cunoaștem adevăruri despre Dumnezeu.
4. Multe adevăruri despre Dumnezeu pot fi cunoscute prin efectele create de El, pe care le putem observa. Prin mai multe observații (inducție) putem trage concluzii rezonabile (deducții) despre existența și natura lui Dumnezeu (ceea ce vom face în capitolele care urmează).
5. Adevărul în moralitate și religie are consecințe temporale și poate chiar eterne. Indiferența și ignoranța pot fi fatale. Ceva ce nu cunoști sau nu-ți dorești să cunoști îți *poate* face totuși rău.
6. Așadar, de ce ar trebui să credem în ceva? Pentru că există dovezi care sprijină credințele, și pentru că credințele au consecințe.

Capitolele 3-7 vor acoperi

1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul adevărului este fals.
- 3. **Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de**
 - a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic/principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)
4. Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.
5. Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (sunt acte ale lui Dumnezeu care confirmă un cuvânt din partea lui Dumnezeu).
6. Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:
 - a. mărturiile primare
 - b. depozițiile martorilor oculari
 - c. mărturii neinventate (autentice)
 - d. martori oculari care nu s-au înșelat
7. Noul Testament spune că Isus a afirmat că este Dumnezeu.
8. Afirmția lui Isus de a fi Dumnezeu a fost confirmată miraculos de:
 - a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la Sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea Învierii Lui din morți și apoi Învierea Sa efectivă.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.
10. Tot ce învață Isus (care e Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce o contrazice este fals).

3

La început a existat un mare VAL*

*„Știința fără religie este șchioapă; religia fără știință
este oarbă.”*

ALBERT EINSTEIN

FAPTE „IRITANTE”

Era anul 1916 și lui Albert Einstein nu îi plăcea unde îl conduc calculele lui. Dacă teoria relativității generale era adevărată, aceasta însemna că universul nu este etern, ci are un început. Calculele lui Einstein revelau într-adevăr un început clar al timpului, materiei și spațiului. Dar aceasta se opunea credinței lui că universul este static și etern.

Mai târziu Einstein a numit această descoperire a lui „iritantă”. El voia ca universul să existe autonom – să nu se bazeze pe nicio cauză exterioară – dar se părea că universul este un efect gigantic. De fapt, lui Einstein i-au displicut atât de mult implicațiile relativității generale – teorie care este confirmată acum cu o exactitate până la a cincea zecimală – încât a introdus o constantă cosmologică (pe care unii au numit-o de atunci „un factor falsificator”) în ecuațiile lui pentru a arăta că universul este static și pentru a evita implicația unui început absolut.

Dar factorul falsificator al lui Einstein n-a avut viață lungă. În 1919, cosmologul britanic Arthur Eddington a condus un experiment în timpul unei eclipse solare care a confirmat că relativitatea generală este adevărată – universul nu este static, ci are un început. Asemenea lui Einstein, nici Eddington nu a fost mulțumit de implicații. El a scris mai târziu: „Din punct de vedere filozofic, ideea unui început al ordinii naturale prezente îmi repugnă.... Mi-ar plăcea să găsesc o porțiță de scăpare valabilă”.¹

* În original, SURGE, care formează un acrostih ce va sta la baza demonstrației de pe paginile următoare. Așadar, în continuare noi vom repsecta inițialele originale ale autorului.

În 1922, matematicianul rus Alexander Friedmann arătase deja oficial că factorul falsificator al lui Einstein este o eroare algebrică. (Incredibil, în încercarea lui de a evita un început, marele Einstein a operat o împărțire la zero – ceva ce până și școlarii știu că nu se poate face!) Între timp, astronomul olandez Willem de Sitter descoperise că relativitatea generală necesita ca universul să se extindă. Iar în 1927, expansiunea universului a fost observată efectiv de către astronomul Edwin Hubble (poartă același nume ca telescopul spațial).

Privind prin telescopul de 100 de inch (2,54 m) de la Observatorul Mount Wilson din California, Hubble a descoperit o „deplasare spre roșu” a luminii ce venea de la toate galaxiile observabile, ceea ce însemna că respectivele galaxii se îndepărtează de noi. Cu alte cuvinte, relativitatea generală era din nou confirmată – universul pare să se extindă dintr-un singur punct ce exista în trecutul îndepărtat.²

În 1929 Einstein a făcut o călătorie la Mount Wilson pentru a privi el însuși prin telescopul lui Hubble. Dar ceea ce a văzut era de necontestat. Dovezile *observaționale* arătau că universul se extinde într-adevăr, așa cum prezicea relativitatea generală. După ce constanta cosmologică s-a prăbușit definitiv sub greutatea dovezilor, Einstein nu mai putea să-și păstreze credința într-un univers etern. Mai târziu a spus că constanta cosmologică a fost „cea mai mare gafă din viața mea” și și-a redirecționat eforturile pentru a găsi imaginea de pe capacul cutiei cu puzzle-ul vieții. Einstein a mărturisit că dorește „să știe cum a creat Dumnezeu lumea. Nu mă interesează un fenomen sau altul, ori spectrul cutărui sau cutărui element. Vreau să cunosc gândul Lui, restul sunt detalii”.³

Deși Einstein a afirmat că el crede într-un Dumnezeu panteist (un dumnezeu care *este* universul), comentariile lui prin care recunoaște creația și gândul divin descriu mai bine un Dumnezeu teist. Și oricât de „iritantă” ar fi, teoria relativității generale pe care a elaborat-o este astăzi unul din cele mai puternice argumente în sprijinul unui Dumnezeu teist. De fapt, relativitatea generală susține unul din cele mai vechi argumente formale în favoarea existenței unui Dumnezeu teist – argumentul cosmologic.

ARGUMENTUL COSMOLOGIC – ÎNCEPUTUL SFÂRȘITULUI PENTRU ATEISM

Nu te lăsa intimidat de această denumire cu rezonanțe tehnice: „cosmologic” vine de la cuvântul grecesc *cosmos*, care înseamnă „lume” sau „univers”. Cu alte cuvinte, argumentul cosmologic este argumentul

bazat pe începutul universului. Dacă universul a avut un început, atunci el a avut și o cauză. În forma logică, argumentul decurge în felul următor:

1. Tot ce a avut un început a avut o cauză.
2. Universul a avut un început.
3. Prin urmare, universul a avut o cauză.

Așa cum am arătat în capitolul anterior, pentru ca un argument să fie adevărat trebuie să fie valid din punct de vedere logic și ca premisele lui să fie adevărate. Acesta este un argument valid, dar sunt oare premisele lui adevărate? Să cercetăm puțin premisele.

Premisa 1 – Tot ce a avut un început a avut o cauză – aceasta este legea cauzalității, care este principiul fundamental în știință. Fără legea cauzalității, știința ar fi imposibilă. De fapt, Francis Bacon (părintele științei moderne) a spus: „Adevărata cunoaștere este cunoașterea cu ajutorul cauzelor”.⁴ Altfel spus, știința este o căutare a cauzelor. Tocmai asta și fac oamenii de știință – încearcă să descopere ce a cauzat ce.

Dacă există un lucru pe care l-am observat cu privire la univers, acesta este că lucrurile nu se întâmplă fără o cauză. Când un om șofează pe șosea, mașinile nu apar niciodată în fața mașinii lui de nicăieri, fără șofer sau fără o cauză. Știm că mulți ofițeri de poliție aud o asemenea teorie, dar ea nu este deloc adevărată. Există întotdeauna un șofer sau vreo altă cauză în spatele apariției unei mașini. Nici măcar marele sceptic David Hume nu a putut nega legea cauzalității. El a scris: „nu am afirmat niciodată o propoziție atât de absurdă că ceva ar putea apărea fără o cauză”.⁵

De fapt, a nega legea cauzalității înseamnă a nega raționalitatea. Însuși procesul gândirii raționale ne cere să alăturăm gânduri (cauze) care să ducă la concluzii (efecte). Așa că dacă cineva îți spune vreodată că nu crede în legea cauzalității, întreabă pur și simplu respectiva persoană: „Ce te-a *determinat* (cauzat) să ajungi la această concluzie?”

Întrucât legea cauzalității este bine stabilită și de necontestat, premisa 1 este adevărată. Dar ce putem spune despre premisa 2? A avut universul un început? Dacă nu, atunci el nu a avut nevoie de o cauză. Dacă da, atunci universul trebuie să fi avut o cauză.

Până la Einstein, atei se puteau consola cu credința că universul este etern, că nu a avut nevoie de o cauză. Dar de atunci au fost făcute cinci descoperiri științifice care dovedesc dincolo de orice îndoială rezonabilă că universul a avut un început. Și acest început s-a produs prin ceea ce oamenii de știință numesc acum „Big Bang”. Dovezile în sprijinul Big-Bang-ului pot fi reținute cu ușurință prin acronimul SURGE.

LA ÎNCEPUT A EXISTAT UN MARE VAL

Cam la câțiva ani odată, principalele periodice – *Time*, *Newsweek* și altele asemenea lor – prezintă câte un editorial despre originea și destinul universului. „Când a început universul?” și „Când se va sfârși el?” sunt două din întrebările investigate în astfel de articole. Faptul că universul a avut un început și va pieri până la urmă nici măcar nu este pus în discuție în aceste reportaje. De ce? Pentru că oamenii de știință știu că una din cele mai validate legi din natură – legea a doua a termodinamicii – presupune un început și un sfârșit al universului.

S – Legea a doua a termodinamicii

Legea a doua a termodinamicii ne furnizează S-ul în acronimul nostru SURGE. Termodinamica este studiul materiei și al energiei, iar cea de-a doua lege a termodinamicii afirmă, printre altele, că universul își epuizează energia utilă. Cu fiecare moment care trece, cantitatea de energie utilă din univers se diminuează, conducându-i pe oamenii de știință la concluzia evidentă că într-o zi toată energia va dispărea și că universul va pieri. Asemenea unei mașini care aleargă pe șosea, într-o zi universul va rămâne și el fără combustibil.

Poate că te grăbești să spui: „Și ce dacă? Cum dovedește aceasta că universul a avut un început?” Să privim lucrurile în felul următor: *Prima* lege a termodinamicii afirmă că cantitatea de energie din univers este constantă.⁶ Cu alte cuvinte, universul are o cantitate finită de energie (așa cum și mașina ta are doar o cantitate finită de combustibil). Acum, dacă mașina ta are doar o cantitate finită de combustibil (*prima* lege) și dacă ori de câte ori este în stare de funcționare ea consumă în continuu combustibil (*a doua* lege), ar mai putea ea funcționa dacă ar merge deja de un timp infinit? Nu, sigur că nu. Acum ar fi fără benzină. Tot așa, universul nu ar mai avea energie dacă ar exista din eternitate. Dar iată-ne aici – luminile încă merg, așa că universul trebuie să fi început cândva într-un trecut finit. Altfel spus, universul nu este etern – el a avut un început.

Lanterna oferă un alt mod de a privi universul. Dacă lași o lanternă pornită peste noapte, ce intensitate va mai avea lumina ei dimineața? Una slabă, pentru că bateriile își vor fi consumat cea mai mare parte din energia lor. Ei bine, universul este asemenea unei lanterne aproape epuizate. Mai are doar o cantitate finită de energie pe care s-o consume. Dar întrucât universul mai are încă ceva energie în baterie (nu este încă complet mort), înseamnă că el nu poate fi etern – adică el trebuie să fi avut un început – căci dacă ar fi etern, bateria s-ar fi epuizat până acum.

Cea de-a doua lege a termodinamicii este cunoscută și ca legea entropiei, care este un mod sofisticat de a spune că natura tinde să aducă totul la o stare de dezordine. Adică cu timpul lucrurile se deteriorează de la sine. Mașina ta se deteriorează; casa ta se deteriorează; trupul tău se deteriorează. (De fapt, cea de-a doua lege este motivul pentru care mulți dintre noi se îmbolnăvesc de „sindromul șifonierului” când îmbătrânesc – costumul de mire intră tot mai greu pe noi cu fiecare an ce trece!) Dar dacă universul devine tot mai puțin ordonat, atunci de unde a provenit ordinea inițială? Astronomul Robert Jastrow aseamănă universul cu un ceas tras.⁷ Dacă un ceas se află în stare de funcționare, înseamnă că cineva trebuie să-l fi tras.

Acest aspect al celei de-a doua legi a termodinamicii ne spune și că universul a avut un început. Dacă mai există ceva ordine în univers – așa cum mai există ceva energie utilă – înseamnă că universul nu poate fi etern, deoarece dacă ar fi etern, am fi ajuns până acum la o dezordine (entropie) totală.

Acum câțiva ani, un student implicat într-o lucrare creștină într-un campus al Ligii Ivy m-a invitat (pe mine, Norm) să vorbesc acolo despre un subiect înrudit. În timpul prelegerii, le-am spus studenților în esență ceea ce am scris aici, dar cu mult mai multe detalii. După prelegere, studentul care mă invitase acolo m-a rugat să iau masa cu el și cu profesorul lui de fizică.

Pe când ședeam și mâncam, profesorul mi-a spus răspicat că e sceptic în ce privește argumentul meu că cea de-a doua lege a termodinamicii presupune un început al universului. De fapt, el afirma că e materialist și crede că numai lumea materială există și că aceasta a existat dintotdeauna.

„Dacă materia este eternă, ce faceți cu cea de-a doua lege a termodinamicii? I-am întrebat.

El a replicat: „Orice lege are o excepție. Aceasta este excepția pe care o văd eu la această lege”.

Puteam să-l combat întrebându-l dacă acesta este un mod corect de a face știință, să presupui că orice lege are o excepție. O asemenea abordare nu pare foarte științifică și poate chiar să fie autocontradictorie. Poate fi o contradicție în termeni să te întrebi: „Legea conform căreia «fiecare lege are o excepție» are ea însăși o excepție?” Dacă da, poate legea a doua a termodinamicii este excepția la legea că fiecare lege trebuie să aibă o excepție.

Dar nu am urmat această cale de argumentare deoarece m-am gândit că va face excepție de la ea. În schimb, m-am îndepărtat puțin de la cea de-a doua lege a termodinamicii și m-am hotărât să-i pun câteva întrebări în legătură cu materialismul.

„Dacă totul este material, l-am întrebat, atunci ce este o teorie științifică? În definitiv, teoria care afirmă că totul este material nu este materială; ea nu este alcătuită din molecule“.

Fără să ezite o clipă a replicat: „O teorie este ceva magic“.

„Magic? am repetat eu, fără să-mi cred urechilor ce auzeam. Pe ce bază faceți această afirmație?“

„Pe baza credinței“, a răspuns el prompt.

„Credință în magie? m-am gândit în mine însumi. Nu pot să cred ce aud! Dacă credința în magie este tot ce au mai bun de oferit materialişti, atunci eu *nu am destulă credință ca să fiu un materialist!*“

Privind lucrurile retrospectiv, găsesc că acest profesor a avut un scurt moment de candoare absolută. Știa că nu poate da un răspuns valid în fața dovezilor zdrobitoare ce vin în sprijinul celei de-a doua legi a termodinamicii, ca atare a recunoscut că poziția lui nu se întemeiază pe dovezi sau pe o judecată sănătoasă. În felul acesta, el a mai oferit un exemplu de voință ce refuză să creadă ceea ce mintea știe că este adevărat, și al felului cum concepția ateilor se bazează pe credința pură.

Profesorul avea dreptate într-o singură privință: că avea nevoie de credință. De fapt, el avea nevoie de un *salt* al credinței pentru a ignora voit cea mai bine statornicită lege în întreaga natură. Iată ce a spus Arthur Eddington despre cea de-a doua lege a termodinamicii acum mai bine de optzeci de ani:

Legea ce afirmă că entropia crește – cea de-a doua lege a termodinamicii – deține, cred eu, poziția supremă între legile naturii. Dacă cineva îți arată că teoria ta favorită cu privire la univers intră în dezacord cu ecuațiile lui Maxwell – atunci s-a zis cu ecuațiile lui Maxwell. Dacă se dovedește că ea este contrazisă de observație – ei bine, experimentele încurcă lucrurile câteodată. Dar *dacă se constată că teoria ta este împotriva celei de-a doua legi a termodinamicii nu-ți mai pot da nicio speranță; nu-i rămâne nimic decât să se prăbușească în cea mai profundă umilire.*⁸

Deoarece mi-am dat seama că profesorul nu era interesat să accepte adevărul, nu i-am pus și alte întrebări care puteau să-l umilească. Dar întrucât nu puteam ignora puterea celei de-a doua legi asupra trupurilor noastre, am comandat amândoi desertul. Niciunul din noi nu era dispus să nege că aveam nevoie să înlocuim energia pe care tocmai o folosisem!

U – Universul se extinde

Numai teoriile științifice solide sunt capabile să prezică fenomene care nu au fost observate încă. Așa cum am văzut, teoria relativității generale

a prezis un univers în expansiune. Dar abia după ce legendarul astronom Edwin Hubble a privit prin telescopul lui, un deceniu mai târziu, oamenii de știință au putut să confirme în sfârșit că universul se extinde, și că se extinde dintr-un singur punct. (Astronomul Vesto Melvin Slipher era foarte aproape de a face el însuși această descoperire în 1913, dar Hubble a fost cel care a pus toate piesele laolaltă, la sfârșitul anilor '20.) Universul în expansiune este cea de a doua direcție de argumentare științifică în sprijinul ideii că universul a avut un început.

Dar în ce fel dovedește universul în expansiune faptul că a existat un început? Dacă am putea urmări o înregistrare video a istoriei universului derulată invers, am vedea toată materia din univers restrângându-se într-un punct, nu de mărimea unei mingi de baschet, nu de mărimea unei mingi de golf, nici chiar de mărimea unei gămlii de ac, ci într-un punct ce nu este nimic din punct de vedere matematic și logic (adică e nonspațial, nontemporal și nonmaterial). Cu alte cuvinte, odată nu a existat nimic, și apoi, BANG, a existat ceva – întregul univers a explodat în ființă! Aceasta, desigur, este ceea ce se numește de obicei „Big Bang” (Marea explozie).

Este important să înțelegem că universul nu se extinde într-un spațiu vid, ci că spațiul însuși se extinde – înainte de Big Bang nu a existat spațiu. Este de asemenea important să înțelegem că universul n-a apărut dintr-un material preexistent, ci din nimic – înainte de Big Bang nu a existat materie. De fapt, din punct de vedere cronologic, nu a existat un „înainte” de Big Bang, deoarece în afara timpului nu există „înainte”, iar anterior Marii Explozii nu a existat timp.⁹ Timpul, spațiul și materia au intrat în existență la Big Bang.

Aceste fapte le dau multă bătaie de cap ateilor, așa cum s-a întâmplat și într-o seară ploioasă din aprilie 1998 în Georgia. În seara aceea (eu, Frank) am participat la o dezbatere la Atlanta pe marginea întrebării: „Există Dumnezeu?” William Lane Craig a adoptat poziția afirmativă, iar Peter Atkins s-a plasat pe poziția negativă. Dezbaterea a fost extrem de aprinsă și chiar amuzantă pe alocuri, în parte datorită moderatorului, William F. Buckley, jr (Buckley nu și-a ascuns deloc preferința pentru poziția pro-Dumnezeu a lui Craig: după ce l-a prezentat pe Craig și acreditările lui impresionante, Buckley l-a introdus pe Atkins prin remarca plină de umor: „Iar de partea diavolului este dr. Peter Atkins!”)

Unul din cele cinci argumente ale lui Craig pentru existența lui Dumnezeu a fost argumentul cosmologic așa cum este el sprijinit de dovada Big Bang-ului pe care o discutăm aici. El a arătat că universul – timpul, materia și spațiul – a explodat din nimic, fapt pe care Atkins îl

recunoscuse în cartea lui și l-a reafirmat ulterior în dezbateră din seara la care ne referim.

Întrucât Craig a vorbit primul, el și-a informat ascultătorii că Atkins încearcă să explice universul dintr-o perspectivă ateistă: „În cartea lui, *The Creation Revisited*, dr. Atkins se străduiește din greu să explice cum s-a putut naște universul fără o cauză. Dar în final el descoperă că este prins în capcana autocontradicției. El [scrie]: «Să ne întoarcem în timp până la momentul creației, când timpul și spațiul nu existau». În acel timp înainte de timp, el își imaginează un vârtej de praf de mărimea unor puncte matematice care se recombina mereu și mereu până când în final ajung prin încercări și eliminări succesive să formeze universul nostru spațio-temporal”.¹⁰

Craig a continuat arătând că poziția lui Atkins nu este o teorie științifică, ci mai degrabă o metafizică popularizatoare ce se contrazice singură. Este o metafizică popularizatoare deoarece este o explicație contrafăcută – nu există absolut nicio dovadă științifică care s-o sprijine. Și este autocontradictorie pentru că presupune timpul și spațiul înainte ca timpul și spațiul să fi existat.

Deoarece Craig nu a avut posibilitatea să dialogheze cu Atkins direct pe această temă, după dezbateră Ravi Zacharias și cu mine ne-am înscris la cuvânt ca să-i punem întrebări lui Atkins în legătură cu poziția lui. Din nefericire, timpul a expirat înainte ca vreunul din noi să poată pune vreo întrebare, așa că l-am abordat pe Atkins la sfârșitul programului.

„Dr. Atkins, a început Ravi, recunoașteți că universul a explodat din nimic, dar explicația pe care o dați dumneavoastră începutului este ambiguă cu privire la ce înseamnă «nimic». Punctele matematice prinse în vârtej nu înseamnă chiar nimic. Până și ele sunt ceva. Cum explicați aceasta?”

În loc să se refere la acest subiect, Atkins a sucombat verbal în fața celei de-a doua legi a termodinamicii. El a declarat: „Vedeți, domnilor, sunt foarte obosit. Nu mai pot răspunde acum și la alte întrebări”. Cu alte cuvinte, scăderea nivelului său energetic dovedea că legea a doua a termodinamicii este validă. Atkins nu mai avea literalmente nimic de spus!

Ei bine, potrivit dovezilor aduse de cosmologia modernă, universul nu avea literalmente nimic din care să apară. Totuși, când a trebuit să dea o explicație ateistă acestui fapt, Atkins nu a pornit de la nimic, ci de la puncte matematice și de la timp. Desigur, nu ne putem închipui în ce fel ar fi putut punctele matematice și timpul să cauzeze universul, dar am vrut să evidențiem faptul că ateii precum Atkins ar trebui să poată explica în ce fel a apărut universul din absolut nimic.

Ce este nimicul? Aristotel a găsit o definiție bună pentru el: că *nimic este ceea ce visează pietrele!* Nimicul din care a apărut universul nu este format din „puncte matematice”, așa cum sugerează Atkins și nu este nici „energie pozitivă și negativă” așa cum a scris Isaac Asimov, care și el este ateu.¹¹ Nimic înseamnă literalmente lipsa totală a oricărui *lucru* – adică exact ceea ce visează pietrele.

Autorul britanic Anthony Kenny și-a descris cu multă onestitate condiția de ateu în lumina dovezilor în favoarea unui Big Bang. El a declarat: „Potrivit teoriei Big Bang, toată materia din univers a început să existe la un moment dat din trecutul îndepărtat. Un susținător al acestei teorii, cel puțin dacă este ateu, trebuie să creadă că materia universului a venit din nimic și prin nimic”.¹²

R – Radiația generată de Big Bang

Cea de a treia direcție de argumentare științifică în sprijinul ideii că universul a avut un început a fost descoperită întâmplător în 1965. Aceasta s-a întâmplat atunci când Arno Penzias și Robert Wilson au detectat o radiație ciudată cu antena lor de la laboratoarele Bell din Holmdel, New Jersey. Indiferent în ce direcție își întorceau antena, misterioasa radiație nu dispărea. Inițial au crezut că ar putea fie cauzată de gunoiul de la porumbeii Jersey Shore care își făcuseră cuib pe antenă, așa că au îndepărtat și păsările și gunoiul. Dar când ei și-au reluat măsurătorile, au văzut că radiația mai era încă prezentă, continuând să vină din toate direcțiile.

Ceea ce detectaseră Penzias și Wilson s-a dovedit a fi una din cele mai incredibile descoperiri ale ultimului secol – una care avea să le asigure premiul Nobel. Acești doi cercetători de la laboratoarele Bell au descoperit reminiscențele marii explozii inițiale!

Cunoscută tehnic sub numele de radiație cosmică de fond, această reminiscență este de fapt lumină și căldură degajată de Big Bang. Lumina nu mai este vizibilă acum, deoarece lungimea ei de undă a fost întinsă de universul în expansiune până la valori ceva mai mici decât cele produse de un cuptor cu microunde. Dar căldura mai poate fi încă detectată.

Deja din 1948, trei oameni de știință au prezis că această radiație ar mai putea fi prezentă în cosmos dacă Big Bang-ul ar fi existat cu adevărat. Dar dintr-un motiv sau altul nimeni nu a încercat s-o detecteze înainte ca Penzias și Wilson să dea întâmplător peste ea după aproape douăzeci de ani. După ce descoperirea a fost confirmată, ea a distrus definitiv orice sugestie că universul ar fi veșnic neschimbător. Astronomul agnostic Robert Jastrow a spus:

Nu s-a găsit nicio altă explicație pentru radiația cosmică de fond decât Big Bang-ul. Argumentul decisiv, care l-a convins aproape până și pe ultimul Toma ncredinciosul, este că radiația descoperită de Penzias și Wilson are exact lungimea de undă pe care ne-am aștepta să o aibă în cazul luminii și căldurii produse de Big Bang. Susținătorii teoriei Stării Staționare au încercat cu disperare să găsească o explicație alternativă, dar nu au reușit. În prezent, teoria Big Bang nu are rivali.¹³

Drept consecință, descoperirea radiației cosmice de fond a distrus complet orice speranță într-o stare staționară a universului. Dar acesta nu a fost sfârșitul descoperirilor. Aveau să urmeze mai multe dovezi în favoarea teoriei Big Bang. De fapt, dacă cosmologia ar fi un joc de fotbal american, adepții teoriei Big Bang ar fi chemați să formeze „grămada” odată cu această nouă descoperire.

G – Semințele Marii Galaxii

După ce au descoperit universul în expansiune și radiația cosmică de fond, conform previziunilor, oamenii de știință și-au îndreptat atenția spre o altă previziune ce avea să confirme teoria Big Bang. Dacă Big Bang-ul a avut loc într-adevăr, oamenii de știință erau de părere că ar trebui să vedem fluctuații ușoare în temperatura radiației cosmice de fond descoperite de Penzias și Wilson. Aceste fluctuații de temperatură au permis materiei să se închege prin atracția gravitațională în galaxii. Dacă ar fi fost descoperite, ele ar fi alcătuit cea de-a patra direcție de argumentare științifică în favoarea ipotezei că universul a avut un început.

Căutarea acestor fluctuații a fost intensificată în 1989 când NASA a lansat satelitul în valoare de 200 milioane \$ numit COBE (Exploratorul Fondului Cosmic). Înzestrat cu instrumente extrem de sensibile, COBE era capabil să detecteze dacă aceste fluctuații au existat cu adevărat sau nu în radiația cosmică de fond și să le stabilească cu precizie valoarea.

Când coordonatorul de proiect, astronomul George Smoot, a anunțat descoperirile satelitului COBE în 1992, șocantele lui cuvinte au fost citate în publicații de peste tot în lume. El a spus: „Dacă ești religios, e ca și cum te-ai uita la Dumnezeu”. Astrofizicianul Michael Turner de la Universitatea din Chicago n-a fost mai puțin entuziasmat când a afirmat: „Importanța acestei [descoperiri] este covârșitoare. Au descoperit Sfântul Graal al cosmologiei”. Iar astronomul Stephen Hawking de la Cambridge a fost și el de acord cu aceste aprecieri, numind descoperirile „cele mai importante ale secolului, sau poate chiar ale tuturor timpurilor”.¹⁴ Dar ce a descoperit COBE ca să merite asemenea descrieri extraordinare?

Nu numai că satelitul COBE a descoperit fluctuațiile pe care oamenii de știință le căutau, dar aceștia au rămas uluiți de precizia lor. Fluctuațiile arată că explozia și expansiunea universului au fost suficiente de mari pentru a produce suficientă materie încât aceasta să se adune în galaxii, dar nu atât de multă încât universul să se prăbușească în sine însuși. O variație oricât de mică într-o direcție sau în cealaltă, și niciunul din noi nu am mai fi aici ca să vorbim despre asta. De fapt, fluctuațiile sunt atât de exacte (cu o precizie de 1 la o sută de miimi) încât Smoot le-a numit „semne ale creării universului” și „amprentele Făcătorului”.¹⁵

Dar aceste fluctuații de temperatură nu sunt niște simple puncte pe graficul unui om de știință. COBE a luat și imagini în infraroșu ale fluctuațiilor. Acum, să nu uităm că ceea ce observăm noi în spațiu ține deja de domeniul trecutului, fiindcă lumina are nevoie de un timp îndelungat ca să ajungă de la obiectele îndepărtate până la noi. Așa că imaginile luate de satelitul COBE sunt de fapt imagini din trecut. Adică arată materia existentă în univers într-o fază foarte timpurie, care ulterior s-a adunat în galaxii și în mănunchiuri de galaxii. Smoot a numit această materie „semințe” ale galaxiilor așa cum există ele astăzi (imaginile în cauză pot fi văzute pe website-ul satelitului COBE, <http://Lambda.gsfc.nasa.gov>). Aceste „semințe” sunt cele mai mari structuri detectate vreodată, cele mai mari dintre ele având dimensiuni de până la o treime din universul cunoscut. Aceasta înseamnă 10 miliarde de ani lumină sau 60 de miliarde de trilioane (adică 60 urmat de 21 zerouri) de mile.¹⁶

Acum înțelegi de ce unii oameni de știință au folosit cuvinte atât de grandioase în aprecierile lor la adresa descoperirii. S-a mai descoperit ceva prezis de teoria mării explozii inițiale, și descoperirea a fost atât de mare și atât de precisă încât a provocat o adevărată explozie în rândul oamenilor de știință!

E – Teoria relativității generale a lui Einstein

E-ul din acronimul SURGE îl reprezintă pe Einstein. Teoria lui privind relativitatea generală este cea de-a cincia direcție de argumentare științifică ce atestă că universul a avut un început, și descoperirea ei a fost începutul sfârșitului pentru ideea că universul este etern. Teoria însăși, care a fost confirmată până la a cincea zecimală, necesită un început absolut al timpului, spațiului și materiei. Ea arată că timpul, spațiul și materia sunt interactive. Adică sunt interdependente – nu îl poți avea pe unul fără celelalte.

Pornind de la teoria relativității generale, oamenii de știință au prezis și apoi au descoperit expansiunea universului, radiația cosmică de fond

și marile seminte galactice, ce au fost reglate atât de fin încât au permis universului să se formeze și să ajungă în starea lui prezentă. Și mai adăugăm la aceste descoperiri și legea a doua a termodinamicii, și în felul acesta avem cinci argumente științifice foarte puternice în favoarea ideii că universul a avut un început – un început, am putea spune, ce a fost ca un mare VAL (SURGE).

DUMNEZEU ȘI ASTRONOMII

Așadar, universul a avut un început. Ce semnificație are acest lucru pentru problema existenței lui Dumnezeu? Ocupantul de acum al poziției lui Edwin Hubble la observatorul Mount Wilson are câteva lucruri de spus pe această temă. Numele lui este Robert Jastrow, un astronom pe care l-am mai citat deja în acest capitol. Pe lângă faptul că este directorul Observatorului Astronomic de la Mount Wilson, Jastrow mai este și fondatorul Institutului Goddard pentru Studii Spațiale la NASA. Evident, acreditările lui ca om de știință sunt impecabile. Iată de ce cartea lui, *God and the Astronomers*, (*Dumnezeu și astronomii*) a produs o impresie atât de puternică asupra celor ce investighează implicațiile Big Bang-ului, adică asupra celor care ridică întrebarea: „Indică oare Big Bang-ul spre existența lui Dumnezeu?”

Jastrow arată chiar în deschiderea capitolului 1 că nu are niciun fel de preocupări religioase. El spune: „Când un astronom scrie despre Dumnezeu, colegii lui presupun imediat fie că e depășit, fie că a înnebunit. În cazul meu ar trebui să se înțeleagă de la început că sunt agnostic când este vorba de religie”.¹⁷

Ținând deci seama de agnosticismul lui Jastrow, citatele lui teiste sunt cu atât mai incitante. După ce explică unele din dovezile în favoarea Big Bang-ului pe care tocmai le-am trecut și noi în revistă, Jastrow scrie: „Vedem acum că dovezile astronomice duc la o concepție biblică despre originea lumii. Detaliile diferă, dar elementele esențiale din teoriile astronomice și din relatările biblice conținute în Geneza sunt aceleași: lanțul evenimentelor ce au dus la apariția omului au început brusc și dramatic la un moment definit în timp, printr-o străfulgerare de lumină și energie”.¹⁸

Dovezile zdrobitoare în sprijinul teoriei marii explozii inițiale și compatibilitatea ei cu relatarea Genezei l-au făcut pe Jastrow să remarce într-un interviu: „Astronomii constată acum că au devenit celebri deoarece au dovedit, prin propriile lor metode, că lumea a început brusc într-un act de creație din care pot fi deviate semintele fiecărei stele, ale fiecărei planete și ale fiecărui lucru viu care există în cosmos și pe

pământ. Și au găsit că toate acestea au fost produse de niște forțe pe care nici măcar nu pot spera să le descopere vreodată... *Faptul că operează niște forțe pe care eu sau oricine altcineva le-ar putea numi forțe supranaturale este acum, cred eu, o realitate dovedită științific*".¹⁹

Evocând supranaturalul, Jastrow reia concluzia la care a ajuns contemporanul lui Einstein, Arthur Eddington. Așa cum am arăta deja, deși a găsit teoria einsteiniană „respingătoare”, Eddington a recunoscut totuși: „Începutul pare să ridice niște dificultăți insurmontabile dacă nu acceptăm să-l privim ca fiind pur și simplu supranatural”.²⁰

De ce ar recunoaște Jastrow și Eddington că în univers operează niște forțe „supranaturale”? De ce nu ar fi putut forțele naturale să producă universul? Pentru că acești oameni de știință știu foarte bine că forțele naturale – ca dealtfel, întreaga natură – au fost create la Big Bang. Cu alte cuvinte, Big Bang-ul a fost punctul de început al întregului univers fizic. Timpul, spațiul și materia au luat ființă în acest moment de timp. Înainte de Big Bang nu a existat lume naturală sau lege naturală. Întrucât o cauză nu poate veni după efectul ei, forțele naturale nu pot explica Big Bang-ul. Prin urmare, universul trebuie să fi fost cauzat de ceva din *afara naturii*. Tocmai acesta este sensul cuvântului *supranatural*.

Descoperitorii radiației cosmice de fond, Robert Wilson și Arno Penzias, nu au fost nici ei niște scripturiști. Amândoi au crezut inițial în teoria stării staționare. Dar din cauza dovezilor care continuau să se înmulțească, ei și-au schimbat concepțiile și au recunoscut că există fapte în concordanță cu ceea ce afirmă Biblia. Penzias recunoaște: „Teoria stării staționare s-a dovedit a fi atât de neatrăgătoare încât oamenii au respins-o. Cel mai simplu mod de a potrivi observațiile cu numărul minim de parametri era a postula că universul a fost creat din nimic, într-o clipă, și că el continuă să se extindă”.²¹

Wilson, care participase cândva la un curs cu Fred Hoyle (cel care a popularizat teoria stării staționare în 1948), a afirmat: „Din punct de vedere filozofic, mi-a plăcut teoria stării staționare. Dar este evident că a trebuit să renunț la ea”.²² Atunci când scriitorul unor cărți științifice, Fred Heeren, l-a întrebat dacă dovezile în favoarea Big Bang-ului indică spre un Creator, Wilson a răspuns: „Cu siguranță a existat ceva care a pornit totul. Desigur, dacă ești o persoană religioasă, nu-mi vine în minte o teorie despre originea universului care să se potrivească mai bine cu Geneza”.²³ George Smoot a repetat aprecierea lui Wilson când a spus: „Fără îndoială că există o paralelă între evenimentele marii explozii inițiale și ideea creștină de creație din nimic”.²⁴

IMPERIUL CONTRAATACĂ (DAR SE EPUIZEAZĂ)

Ce au de spus ateii despre toate acestea? Am văzut deja punctele vulnerabile în explicațiile lui Atkins și Isaac Asimov – ei pornesc de la *ceva*, nu de la absolut nimic. Există vreo altă explicație ateistă care să poată fi mai plauzibilă? Până acum nu am văzut niciuna. Ateii au venit cu alte teorii, dar toate au erori fatale.²⁵ Să discutăm pe scurt câteva dintre ele.

Teoria creațiilor succesive – Această teorie sugerează că universul se extinde și se contractă la infinit. Ea îi ajută pe susținătorii ei să evite un început propriu-zis. Dar problemele pe care le ridică sunt numeroase, ceea ce a făcut ca ea să cadă în dizgrație.

În primul rând, și cel mai evident, nu există dovezi care să sprijine un număr infinit de explozii (în definitiv, aceasta nu este teoria unei mari explozii inițiale urmată de altele mai mici!). Se pare că Universul a explodat o singură dată din nimic, nu în repetate rânduri din material existent.

În al doilea rând, nu există suficientă materie în univers pentru a atrage totul din nou laolaltă. Universul pare setat să-și continue extinderea indefinit.²⁶ Lucrul acesta a fost confirmat în 2003 de Charles Bennett de la Centrul Goddard pentru Zboruri Spațiale din cadrul NASA. După ce a privit datele înregistrate de ultima sondă spațială a NASA, el a afirmat: „Universul se va extinde la infinit. Nu se va contracta niciodată asupra sa însuși și nu se va prăbuși într-un mare colaps.”²⁷ De fapt, astronomii descoperă acum că viteza de extindere a universului crește, ceea ce face ca un colaps să fie și mai improbabil.²⁸

În al treilea rând, chiar dacă ar exista destulă materie pentru a permite ca universul să se contracte și să „explodeze” din nou, teoria creațiilor succesive contrazice a doua lege a termodinamicii, deoarece ea presupune în mod fals că fiecare contracție și explozie se face fără pierdere de energie. Un univers „care ar exploda” în mod repetat s-ar epuiza până la urmă, întocmai cum o minge căzută la pământ își încetinește salturile până când în cele din urmă se va opri de tot. Așadar, dacă universul s-ar extinde și s-ar contracta *la infinit*, el s-ar fi epuizat deja.

În sfârșit, nu am mai fi apucat ziua de azi dacă universul s-ar extinde și s-ar contracta la infinit. Un număr infinit de big bang-uri este realmente o imposibilitate (vom dezvolta acest subiect ceva mai târziu). Și chiar dacă ar fi existat un număr *finit* de explozii, teoria nu poate explica ce anume a cauzat prima explozie. Înaintea primei explozii nu exista nimic care să explodeze!

Teoria timpului imaginar – Și alte încercări ateiste de a explica în ce fel a explodat universul în existența din nimic sunt la fel de eronate. De exemplu, în efortul de a evita un început absolut al universului, Stephen Hawking a formulat o teorie care postulează un „timp imaginar”. Am putea la fel de bine s-o numim o „teorie imaginară”, deoarece Hawking însuși admite că teoria lui este „doar o sugestie [metafizică]” ce nu poate explica evenimentele din timpul real. „În timpul real, recunoaște el, universul are un început...”²⁹ De fapt, potrivit lui Hawking, „aproape toată lumea crede acum că universul, și timpul însuși, au început la Big Bang”.³⁰ Prin urmare, așa cum recunoaște chiar el, teoria imaginară a lui Hawking nu rezistă atunci când este aplicată la lumea reală. Timpul imaginar este exact ceea ce-i sugerează numele – imaginație pură.

Principiul de incertitudine – Întrucât există câteva dovezi foarte solide cu privire la începutul universului, unii atei au ajuns să pună sub semnul îndoielii prima premisă din argumentul cosmologic – legea cauzalității. Acesta este un teren periculos pentru atei, care de obicei se mândresc că sunt apărători ai rațiunii și ai științei. Așa cum am arătat mai înainte, legea cauzalității este fundamentul întregii științe. Știința este o căutare a cauzelor. Dacă distrugi legea cauzalității, distrugi știința însăși.

Atei încearcă să ridice îndoieli asupra legii cauzalității apelând în acest sens la sprijinul fizicii cuantice, în special la principiul de incertitudine al lui Heisenberg. Acest principiu postulează că nu putem prezice simultan poziția și viteza particulelor subatomice (de ex., electronii). Argumentul ateului sună astfel: dacă la nivel subatomic cauzalitatea nu este necesară, atunci poate că nu este necesară nici cauzalitatea întregului univers.

Din fericire pentru știință, această încercare a ateilor de a arunca îndoiala asupra legii cauzalității dă greș. De ce? Deoarece confundă *cauzalitatea* cu *predictibilitatea*. Principiul de incertitudine postulat de Heisenberg *nu* dovedește că mișcarea electronilor este necauzată, ci descrie doar incapacitatea noastră de a *prezice* poziția și viteza lor la un moment dat. Simplul fapt că noi nu putem prezice ceva nu înseamnă că acel ceva nu are o cauză. De fapt, teoreticienii cuantici recunosc că este posibil să nu putem prezice simultan viteza și poziția electronilor din cauză că tocmai încercările noastre de a le observa fac ca mișcărilor lor să devină impredictibile! La fel ca apiculorul care își introduce capul în stupul de albine, și noi trebuie să agităm electronii pentru a-i observa. Și această deranjare a electronilor l-ar putea face pe omul de știință să vadă prin microscop doar propriile lui gene.

Până la urmă, nicio teorie ateistă nu respinge convingător vreuna din cele două premise ale argumentului cosmologic. Universul a avut un început și, de aceea, are nevoie de o cauză.

RELIGIA ȘTIINȚEI

Atunci de ce nu acceptă toți oamenii de știință această concluzie în loc să încerce evitarea faptelor și a implicațiilor acestora prin tot felul de explicații nerealiste și neplauzibile? Comentariile lui Jastrow în această privință sunt din nou revelatoare (să nu uităm că Jastrow este agnostic). Jastrow observă:

Teologii sunt în general fascinați de *dovada* că universul a avut un început, dar astronomii sunt în mod ciudat nemulțumiți. Reacțiile lor ne demonstrează ceva interesant în legătură cu gândirea științifică – o gândire considerată foarte obiectivă – atunci când dovezile descoperite chiar de știință intră în conflict cu *articolele de credință ale profesiei noastre*. Se pare că omul de știință se comportă la fel ca noi toți ceilalți atunci când credințele noastre intră în conflict cu dovezile. Devenim iritați, pretindem că respectivul conflict nu există sau îl mușamalizăm cu ajutorul a numeroase expresii lipsite de sens.³¹

Expresiile pe care am văzut că le folosesc Atkins și Asimov pentru a explica începutul universului – „puncte matematice”, respectiv „energie pozitivă și negativă” – ne apar cu siguranță ca fiind lipsite de înțeles. Și într-adevăr, ele nu explică nimic.

În ce privește sentimentele „iritante” ale lui Einstein stârnite de teoria generală a relativității și de expansiunea universului, Jastrow scrie: „Acesta este un limbaj curios de emoțional pentru o discuție despre formule matematice. Presupun că ideea unui început în timp al universului l-a deranjat pe Einstein din cauza implicațiilor ei teologice”.³²

Toți știu că teiștii au credințe teologice. Dar adesea se trece cu vederea că și oamenii de știință atei și panteiști au credințe teologice. Așa cum s-a remarcat mai sus, Jastrow numește unele din aceste convingeri „articolele de credință ale profesiei noastre” și afirmă că unele din aceste convingeri alcătuiesc „religia științei”. El scrie:

Există în știință un fel de religie ... fiecare efect trebuie să aibă o cauză a lui; nu există o Cauză primară... Dar această credință religioasă a omului de știință este violată de descoperirea că lumea a avut un început în niște condiții în care legile cunoscute ale fizicii nu mai sunt valide și ca rezultat al unor forțe sau circumstanțe pe care nu le putem descoperi.

Când așa ceva se întâmplă, omul de știință își pierde controlul. Dacă ar examina serios implicațiile, ar deveni de-a dreptul traumatizat. Și așa cum se întâmplă de obicei în cazul unei traume, mintea reacționează ignorând implicațiile – în știință lucrul acesta este cunoscut drept „refuz de a specula” – sau bagatelizând originea lumii numind-o Big Bang, ca și cum universul ar fi o pocnitoare.³³

Traumatizați sau nu, oamenii de știință trebuie să se confrunte cu implicațiile dovezilor în favoarea unui Big Bang. S-ar putea să nu le placă dovezile sau implicațiile lor, dar aceasta nu va modifica faptele. Întrucât dovezile arată că timpul, spațiul și materia au fost create în momentul mării explozii inițiale, cea mai probabilă concluzie științifică este că universul a fost cauzat de ceva din *afara* timpului, spațiului și a materiei (adică de o Cauză eternă). Când oamenii de știință evită această concluzie reducând-o la simple „expresii lipsite de sens” sau „refuzând să speculeze” pe această temă, se pare că ei refuză în realitate să accepte faptele și cele mai rezonabile concluzii ce decurg din ele. Aceasta este o problemă ce ține de voință, nu de minte. Dovezile sunt obiective; lipsiți de obiectivitate sunt oamenii de știință neîncrezători în ele.

CE SE ÎNTÂMPLĂ DACĂ TEORIA BIG BANG ESTE GREȘITĂ?

Până acum am prezentat dovezi științifice solide (SURGE) în sprijinul ideii că universul a avut un început. Dar să presupunem că într-o zi oamenii de știință se trezesc și constată că toate calculele lor sunt greșite – că nu a existat un Big Bang. Dată fiind gama largă de dovezi în favoarea acestei teorii și capacitatea ei de a prezice corect atât de multe fenomene observabile, abandonarea totală a teoriei mării explozii inițiale este extrem de improbabilă.

Lucrul acesta este recunoscut până și de către atei. Victor Stenger, fizician care a predat la Universitatea din Hawaii, a scris odată că „universul a explodat din nimic”.³⁴ Stenger a recunoscut recent că Big Bang-ul pare a fi o explicație din ce în ce mai probabilă. „Trebuie să lăsăm deschisă posibilitatea ca [Big Bang-ul] să fie greșit”, a declarat el, „dar... cu fiecare an care trece și pe măsură ce ne parvin tot mai multe date astronomice, acestea sunt tot mai compatibile cel puțin cu imaginea de ansamblu a teoriei mării explozii inițiale”.³⁵

Și într-adevăr, în 2003 au apărut și mai multe dovezi care atestă că teoria Big Bang-ului este corectă. Sonda WMAP (Sonda Wilkinson pentru studiul anizotropiei microundelor) de la NASA a confirmat descoperirile predecesoarei sale COBE și a retransmis imagini de treizeci

și cinci de ori mai exacte decât cele ale lui COBE privind fluctuațiile radiației cosmice de fond.³⁶ De fapt, observațiile spațiale sprijină atât de mult concepția teistă despre lume, încât, reflectează George Will: „În curând Uniunea Libertăților Civile Americane, sau Poporul pentru Calea Americană, sau vreo altă organizație similară a secularismului litigios, va intenta proces împotriva NASA sub acuzația că telescopul spațial Hubble oferă în mod neconstituțional mângâiere oamenilor cu înclinații religioase”.³⁷

Cu toate acestea, să subliniem pentru o clipă poziția scepticului. Să presupunem că la un moment dat în viitor teoria Big Bang va fi considerată greșită. Va însemna aceasta că universul este etern? Nu, și aceasta din mai multe motive.

În primul rând, cea de-a doua lege a termodinamicii (S-ul din SURGE) sprijină Big Bang-ul, dar nu este dependentă de el. Faptul că universul își epuizează energia utilă și se îndreaptă spre dezordine este absolut indiscutabil. În cuvintele lui Eddington, cea de-a doua lege a termodinamicii „deține supremația printre legile naturii”. Ea este adevărată chiar dacă teoria Big Bang nu este adevărată.

În al doilea rând, același lucru se poate spune și despre teoria relativității generalizate a lui Einstein (E-ul din SURGE). Această teorie, bine confirmată de observație, presupune un început al spațiului, materiei și timpului indiferent dacă totul a început sau nu printr-o explozie.

În al treilea rând, există dovezi științifice și din domeniul geologiei care atestă că universul a avut un început. Așa cum am învățat mulți dintre noi la orele de chimie din liceu, elementele radioactive se descompun cu timpul în alte elemente. De exemplu, uraniul radioactiv se transformă în cele din urmă în plumb. Aceasta înseamnă că dacă toți atomii de uraniu ar avea o vechime infinită, până acum s-ar fi transformat toți în plumb, dar acest lucru nu s-a întâmplat. De aceea, pământul nu poate avea o vechime infinită.

În final, există și un argument filozofic ce sprijină ideea unui început al universului. Acest argument este atât de solid din punct de vedere rațional, încât unii îl consideră dovada cea mai puternică dintre toate. El se numește argumentul cosmologic *Kalam* (cuvânt arab ce înseamnă „etern”) și sună astfel:

1. Un număr infinit de zile nu are sfârșit.
2. Dar astăzi este ultima zi istoriei (istoria fiind ansamblul tuturor zilelor).
3. Prin urmare, nu a existat un număr infinit de zile înainte de ziua de azi (adică timpul a avut un început).

Pentru a înțelege acest argument, privește figura de mai jos (fig. 3.1) ce reprezintă linia timpului, în care segmentele marchează zilele. Cu cât mergi mai la stânga, cu atât pătrunzi mai adânc în trecutul istoric. Acum, să presupunem o clipă că această linie se întinde la nesfârșit spre stânga așa încât nu poți vedea dacă sau unde începe. Dar când te uiți la dreapta vezi sfârșitul liniei, deoarece ultimul ei segment este ziua de azi. Ziua de mâine nu a sosit încă, dar când va sosi, vom mai adăuga un segment (adică o zi) la capătul din dreapta al liniei.

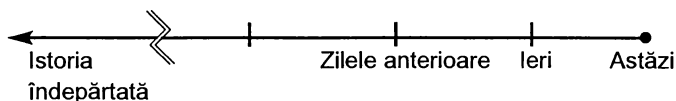

Fig. 3.1

Acum, iată cum dovedește aceasta că timpul a avut un început: dat fiind că linia se sfârșește în mod sigur la dreapta, linia timpului nu poate fi infinită întrucât ceva infinit nu are capăt. În plus, la ceva ce este infinit nu poți adăuga nimic, dar ziua de mâine va mai adăuga încă o zi la linia noastră. De aceea, linia timpului este incontestabil finită.

Dar să privim acest argument și dintr-un alt unghi. Dacă ar fi existat un număr infinit de zile înainte de ziua de azi, atunci ziua de astăzi nu ar mai fi sosit niciodată. Dar iată-ne aici! Așa că trebuie să fi fost un număr *finit* de zile înaintea zilei de azi. Cu alte cuvinte, chiar dacă nu putem vedea acest lucru, când ne uităm la stânga, unde începe linia, știm că ea trebuie să fi început undeva, deoarece ar fi putut trece doar o cantitate finită de timp pentru ca ziua de azi să sosească. Un număr infinit de zile nu poate fi traversat. De aceea, timpul trebuie să fi avut un început.

Unii ar putea spune că dacă există numere infinite, de ce nu ar putea exista și zile infinite? Deoarece există diferență între o serie infinită abstractă și o serie infinită concretă. Prima este pur teoretică, pe când a doua ar fi reală. Din punct de vedere matematic, putem concepe un număr infinit de zile, dar în realitate nu am putea niciodată număra sau trăi un număr infinit de zile. Am putea concepe un număr infinit de puncte matematice între două cărți pe o etajeră, dar nu am putea introduce un număr infinit de cărți între ele. Aceasta este distincția între abstract și concret. Numerele sunt abstracte. Zilele sunt concrete. (Apropo, aceasta întărește argumentul nostru anterior privind motivul pentru care nu ar fi putut exista un număr infinit de explozii în istoria

cosmologică a universului. Un număr infinit de evenimente reale este imposibil.)

Ceea ce afirmăm noi aici este că universul, printr-un Big Bang sau altfel, a avut un început. Adică argumentul cosmologic este adevărat pentru că ambele premise ale lui sunt adevărate: tot ce există are o cauză, iar universul există. Și deoarece universul a avut un început, trebuie să fi avut un Începător.

CINE L-A FĂCUT PE DUMNEZEU?

În lumina tuturor dovezilor ce sprijină un început al universului spațio-temporal, Începătorul trebuie să existe în afara universului spațio-temporal. Dar atunci când se sugerează că Dumnezeu este acest Începător, ateii se grăbesc să ridice străvechea întrebare: „Cine L-a făcut pe Dumnezeu? Dacă totul are nevoie de o cauză, atunci și Dumnezeu are nevoie de o cauză!”

După cum am văzut deja, legea cauzalității este însuși fundamentul științei. Știința este o căutare a cauzelor, și această căutare se bazează pe observația noastră repetată că tot ce are un început are o cauză. De fapt, întrebarea „Cine L-a făcut pe Dumnezeu?” arată cât de în serios luăm noi legea cauzalității. Considerăm de la sine înțeles că totul are nevoie de o cauză.

Atunci Dumnezeu de ce nu are nevoie de o cauză? Pentru că argumentul ateului înțelege greșit legea cauzalității. Legea cauzalității nu afirmă că *totul* are nevoie de o cauză, ci mai degrabă că *tot ce începe să existe* are nevoie de o cauză. Dumnezeu nu a început să existe. Nimeni nu L-a făcut pe Dumnezeu. El este necreat. Ca ființă eternă, Dumnezeu nu a avut un început, și astfel nu a avut nevoie de o cauză.

„Dar stai puțin, va protesta ateul, dacă tu poți avea un Dumnezeu etern, atunci și eu pot să am un univers etern! În definitiv, dacă universul este etern, atunci el nu a avut o cauză”. Da, din punct de vedere logic este posibil ca universul să fie etern și deci să nu aibă o cauză. De fapt, există doar două posibilități: fie universul este etern, fie ceva din afara universului este etern. (Întrucât ceva există incontestabil astăzi, ceva trebuie să fi existat dintotdeauna; și aici avem doar două opțiuni: universul sau ceva ce a cauzat universul.) Pentru ateu, problema este că deși *din punct de vedere logic* este posibil ca universul să fie etern, acest lucru nu pare posibil și *din punctul de vedere al realității*. Pentru că toate dovezile științifice și filozofice (SURGE, descompunerea radioactivă și argumentul cosmologic *Kalam*) ne spun că universul nu poate fi etern. Astfel, excluzând una din cele două variante, ne rămâne

doar cealaltă variantă – și anume că ceva din afara universului este etern.

Reducând totul până la ultimele sale consecințe avem doar două posibilități pentru tot ce există: fie că 1) a existat dintotdeauna și este, prin urmare, necauzat, fie că 2) a avut un început, și deci a fost cauzat de altceva (nu poate fi autocauzat, deoarece ar trebui să fi existat deja ca să poată cauza ceva). Numeroasele dovezi de care dispunem ne arată că universul a avut un început, așa că trebuie să fi fost cauzat de altceva – de ceva din afara lui. Trebuie remarcat că această concluzie este în acord cu religiile teiste, dar ea nu se bazează pe acestea – ea se bazează pe o logică sănătoasă și pe dovezi solide.

Așadar cum arată această Primă Cauză? Unii ar putea crede că este nevoie să te bazezi pe Biblie sau pe o altă așa-numită revelație religioasă ca să poți răspunde la această întrebare, dar, din nou, nu avem nevoie de scriptura nimănui ca să găsim un răspuns la această întrebare. Einstein a avut dreptate când a spus: „Știința fără religie este șchioapă; religia fără știință este oarbă”.³⁸ Știința poate informa și confirma religia, ceea ce și face argumentul cosmologic. Cu alte cuvinte, putem descoperi unele caracteristici ale Primei Cauze pornind chiar de la dovezile pe care le-am discutat în acest capitol. Doar pe baza acestor dovezi noi putem să știm că Prima Cauză trebuie să fie:

- existentă prin ea însăși, nontemporală, nonspațială și imaterială (întrucât Prima Cauză a creat timpul, spațiul și materia, ea trebuie să se situeze în afara timpului, spațiului și materiei). Adică nu are limite, sau este infinită;
- inimaginabil de puternică, pentru a crea întregul univers din nimic;
- extrem de inteligentă, ca să proiecteze universul cu o precizie atât de incredibilă (vom vorbi mai pe larg despre aceasta în capitolul următor);
- personală, pentru a alege să convertească nimicul în universul material spațio-temporal (o forță impersonală nu are capacitatea de a lua decizii).

Aceste caracteristici ale Primei Cauze sunt exact caracteristicile pe care teiștii le atribuie lui Dumnezeu. Din nou, ele nu se bazează pe religia sau pe experiența subiectivă a cuiva, ci se deduc din dovezile științifice pe care tocmai le-am analizat, și ele ne ajută să vedem o porțiune deosebit de importantă a imaginii de pe capacul cutiei ce conține puzzle-ul pe care noi îl numim viață.

CONCLUZIE: DACĂ NU EXISTĂ DUMNEZEU, DE CE EXISTĂ CEVA ÎN LOC SĂ NU EXISTE NIMIC?

Cu câțiva ani în urmă, eu (Norm) am polemizat cu un ateu de la Universitatea din Miami pe marginea întrebării „Există Dumnezeu?” După ce am prezentat mai multe din dovezile pe care le-am trecut în revistă aici, am avut prilejul să mai pun oponentului meu câteva întrebări. Iată ce l-am întrebat:

„Domnule, am câteva întrebări pentru dumneavoastră: Mai întâi, dacă nu există Dumnezeu, de ce există ceva în loc să nu existe nimic?” Au mai urmat câteva întrebări, în speranța că va răspunde la ele pe rând.

Acum, de obicei când intri într-o dezbatere cu cineva, tu de fapt urmărești să-i convingi pe ascultători, nu te aștepti să-l faci pe oponentul tău să admită că greșește. El este mult prea bine ancorat în poziția lui, și majoritatea interlocutorilor au prea multă mândrie ca să recunoască o greșeală. Dar de data aceasta aveam în fața mea un om cu totul diferit. El m-a surprins cu afirmația: „În ce privește prima întrebare, ea este o întrebare bună. Este *cu adevărat* bună”. Și fără vreun alt comentariu, a continuat să răspundă la a doua întrebare.

După ce a ascultat dovezile în favoarea existenței lui Dumnezeu, această persoană a început să-și pună întrebări asupra propriilor convingeri. A mai participat la o dezbatere cu el organizată ulterior, în cadrul căreia și-a exprimat îndoielile cu privire la ateism. Credința lui în ateism a început să se clatine.

„De fapt, dacă nu există Dumnezeu, de ce există ceva în loc să nu existe nimic?” este o întrebare la care toți va trebui să răspundem. Și pe baza dovezilor existente ne rămân doar două opțiuni: fie că *nimeni* nu a creat ceva din nimic, fie că *cineva* a creat ceva din nimic. Care dintre variante este mai plauzibilă? Nimicul a creat ceva? Nu. Până și Julie Andrews a știut lucrul acesta atunci când a cântat: „Nimic nu se naște din nimic. Nici nu ar putea vreodată!” Iar dacă nu poți să crezi că nimicul a cauzat ceva, *atunci nu ai destulă credință ca să fii un ateu!*

Cea mai rezonabilă variantă este că Dumnezeu a creat totul. Robert Jastrow a sugerat aceasta la sfârșitul cărții sale *God and the Astronomers*, când a spus: „Pentru omul de știință care trăiește prin credința în puterea rațiunii, povestea se încheie ca un coșmar. Tocmai a escaladat munții ignoranței și este pe punctul de a cuceri vârful cel mai înalt; dar când urcă și ultima stâncă ce i-a mai rămas, este întâmpinat de un grup de teologi care stau acolo de secole”.³⁹

Planul divin

„Numai un novice care nu știe nimic despre știință ar putea spune că știința îndepărtează de credință. Dacă studiezi cu adevărat știința, ea te va apropia de Dumnezeu.”

JAMES TOUR, SPECIALIST ÎN NANOȘTIINȚĂ

Dovezile astronomice în sprijinul existenței lui Dumnezeu *trebuie* să fie convingătoare, dacă fizicieni atei recunosc că „universul a explodat din nimic”, iar astronomi agnostici pretind că la început au acționat niște „forțe supranaturale”, așa încât oamenii de știință ajung iarăși la acel „grup de teologi care stau acolo de secole.” (vezi capitolul 3). Dar dovezile științifice în favoarea existenței lui Dumnezeu nu se sfârșesc odată cu argumentul cosmologic. Pentru mulți, *precizia* cu care universul a explodat în ființă dovedește încă și mai convingător că Dumnezeu există.

Această dovadă, cunoscută sub denumirea sa specializată drept argumentul teleologic, își primește numele de la cuvântul grecesc *telos*, care înseamnă „plan” (sau „design”). Argumentul teleologic sună astfel:

1. Orice plan are un Proiectant.
2. Universul are un plan foarte complex.
3. Prin urmare, universul a avut un Proiectant.

Isaac Newton (1642-1727) a confirmat implicit validitatea argumentului teleologic atunci când și-a exprimat uimirea în fața planului pe care îl scotea la iveală sistemul nostru solar. El a scris: „Acest sistem deosebit de frumos format din soare, planete și comete a putut apărea doar prin sfatul și stăpânirea unei Ființe inteligente și puternice.”¹ Dar William Palley (1743-1805) a fost cel care a conferit celebritate argumentului, atunci când a făcut afirmația rezonabilă că orice ceas necesită un ceasornicar. Imaginează-ți că te plimbi prin pădure și găsești pe jos un Rolex încrustat cu diamante. Ce concluzie

tragi cu privire la cauza acelui ceas: a fost produs de vânt și de ploaie? De eroziune? De o conlucrare a forțelor naturale? Bineînțeles că nu! Nu există absolut nicio îndoială în mintea ta că o ființă inteligentă a făcut acel ceas și că cineva urmărit de ghinion l-a pierdut din greșeală acolo.

Oamenii de știință descoperă acum că universul în care trăim se aseamănă celui Rolex încrustat cu diamante, cu singura diferență că universul este proiectat cu mai multă precizie decât ceasul. De fapt, universul este reglat cu o finețe extraordinară pentru a face cu puțință viața pe pământ – o planetă pe care există zeci de condiții favorabile vieții, atât de improbabile și interrelaționate între ele, încât o transformă într-o mică oază în mijlocul unui univers vast și ostil.

Aceste condiții de mediu extrem de precise și interdependente (care sunt numite „constante antropice”) formează așa-numitul „principiu antropic”. „Antropic” vine de la cuvântul grecesc ce exprimă noțiunea de „om” sau de „bărbat”. De fapt, principiul antropic este doar o denumire sofisticată ce se referă la dovezile tot mai numeroase de care dispun oamenii de știință care cred că universul este extrem de fin ajustat (proiectat) pentru a susține viața umană pe pământ.

Într-un univers vast și ostil, noi pământeni semănăm cu astronauții care pot supraviețui doar în limitele restrânse ale navei lor cosmice. La fel ca orice navă cosmică, pământul susține viața în timp ce se rostogolește cu repeziciune prin spațiul lipsit de viață. Dar tot ca o navă cosmică, o ușoară modificare sau un defect în vreunul dintre parametrii săi – fie din univers, fie de pe pământ – poate altera fatal fereastra foarte îngustă de condiții favorabile de care avem nevoie ca să putem supraviețui.

Apollo 13, una din cele mai dificile și mai celebre misiuni din istoria NASA, ne va ajuta să înțelegem mai bine această idee. Așadar, ne vom petrece următoarele câteva pagini la bordul navei *Apollo 13* și, pe parcursul călătoriei noastre, vom arăta câteva din constantele antropice care fac posibilă viața noastră.

HOUSTON, AVEM O PROBLEMĂ!

Este 13 aprilie 1970, la mai mult de două zile de când comandatul misiunii, Jim Lovell, împreună cu alți doi astronauți au părăsit atmosfera pământului la bordul lui *Apollo 13*. Acum ei zboară prin spațiu cu o viteză de peste 2.000 de mile (3.200 km.) pe oră, anticipând nerăbdători o plimbare pe care puținii o mai făcuseră înaintea lor – o plimbare pe suprafața lunii. Totul decurge conform planului pe nava lor magnific proiectată. Ca să cităm cuvintele lui Lovell însuși, el și echipajul sunt „grași, uluiți și fericiți”. Dar toate acestea sunt pe cale să se schimbe.

La 55 de ore și 54 de minute de la începutul misiunii, la puțină vreme după încheierea unei transmisii TV spre pământ – Lovell își scoate încă microfoanele, când aude o bubuitură puternică. Inițial el crede că este o glumă a pilotului Jack Swigert, care acționează pe ascuns o supapă zgomotoasă. Dar când vede expresia neliniștită de pe fața lui Swigert – expresie ce spune „Nu e vina mea!” – Lovell își dă repede seama că nu-i vorba de o glumă.

Dialogul dintre astronauții Lovell, Swigert și Fred Heise cu Charlie Duke (care se găsea la sol, în Huston, decurge astfel:

Swigert: Houston, avem o problemă aici.

Duke: Aici Houston. Repetați vă rog.

Lovell: Huston, avem o problemă. Avem pierdere de energie la tronsonul B.

Duke: Recepționat. Pierdere de energie la tronsonul B.

Haise: OK. În clipa asta, Huston, nivelul de energie... este bun. Am avut o explozie destul de puternică după care au pornit semnalele de avarie și de alarmă. Și din câte îmi amintesc, tot la tronsonul B am avut și o scânteie electrică ceva mai devreme.

Duke: Recepționat, Fred.

Haise: Șocul a zdruncinat probabil senzorul de la rezervorul 2 de oxigen, unde am înregistrat oscilații între 20 și 60 la sută. Acum este la limita de sus.

În faza aceasta, astronauții nu știu sigur ce se întâmplă. Senzorii de la rezervorul de oxigen par să o fi luat complet razna, semnalând că rezervoarele mai conțin ori abia 20 la sută din oxigen, ori imposibila cantitate de peste 100 la sută. Între timp, în ciuda observației inițiale a lui Haise că „nivelul de energie este bun”, semnalele multiple de avarie majoră în sistemul electric al navei arată tocmai contrariul.

În câteva minute, natura sinistră a avariei devine evidentă. Problema de pe *Apollo 13* nu este una de instrumentație, ci defecțiunea este una cât se poate de serioasă. Nava spațială – acum la aproape 200.000 de mile marine (370.400 km) distanță de pământ și îndepărtându-se tot mai mult de casă – pierde masiv oxigen și energie. Două din cele trei celule de combustibil sunt goale, iar cea de-a treia se golește și ea rapid. Haise informează baza Houston cum stau cu energia:

Haise: AC2 arată zero... Acum avem pierdere de energie și la tronsonul A... ce indică 25,5. Tronsonul B este la zero acum.

Apoi Lovell raportează nivelul oxigenului:

Lovell: Rezervorul 2 are 0 oxigen. Recepționat?

Houston: Rezervorul 2 are 0 oxigen.

Pe urmă, când Lovell privește prin hublou, observă că nava pierde ceva ce pare a fi un gaz.

Lovell: Houston, pierdem ceva în spațiu. Văd ceva chiar acum prin hublou.

Houston: Recepționat.

Lovell: Pierdem... Pierdem ceva în spațiu.

Houston: Recepționat. Pierdeți ceva în spațiu.

Lovell: E un gaz cu siguranță.

Ulterior s-a confirmat că acel gaz era oxigenul. Deși echipajul nu știa încă lucrul acesta, rezervorul 2 de oxigen tocmai explodase și explozia lui avariase și rezervorul 1 de oxigen. Lovell nu poate să vadă avaria, ci doar gazul care se scurge.

Constanta antropică 1: nivelul de oxigen – Pe pământ oxigenul reprezintă 21 la sută din atmosferă. Valoarea aceasta este o constantă antropică ce face posibilă viața pe pământ. Dacă oxigenul ar fi reprezentat 25 la sută din atmosferă, ar fi izbucnit spontan incendii; dacă ar fi fost de 15 la sută, oamenii s-ar fi sufocat. Lovell și echipajul lui trebuie să găsească acum o modalitate de a menține nivelul necesar de oxigen pe nava lor.

Dar oxigenul nu este singura lor problemă. La fel ca în atmosfera de pe pământ, o modificare operată într-o constantă poate afecta alte câteva constate care sunt și ele necesare vieții. Explozia creează nu doar o criză de oxigen, ci și una de electricitate și apă. Pe *Apollo 13* apa și electricitatea sunt produse prin combinarea oxigenului cu hidrogenul în celulele de combustibil. Fără oxigen nu s-ar mai putea produce aer, apă sau energie. Și întrucât ei se găsesc în vidul cosmic, nu pot avea nicio sursă de oxigen din afară.

Situația este atât de greu de imaginat încât Jack Swigert avea să spună mai târziu: „Dacă cineva ne-ar fi introdus această situație în simulator”, adică dacă ar fi sugerat că se va produce o avarie cvadruplă la celulele de alimentare cu combustibil 1 și 3 și la rezervoarele de oxigen 1 și 2, „i-aș fi spus: «Las-o baltă, nu ești realist.»”

Din nefericire, de data aceasta nu erau în simulator, ci într-o situație reală de criză pe o navă spațială ce parcursese deja două treimi din drumul ei spre lună. Ce mai puteau face acum? Exista totuși o barcă de

salvare: modulul lunar este dotat cu provizii ce ar putea fi folosite într-o situație de urgență. Modulul lunar este acel vehicul aerospațial atașat modulului de comandă, cu ajutorul căruia doi dintre astronauți urmau să coboare pe lună în timp ce al treilea astronaut ar fi orbitat deasupra lor. Desigur, aselenizarea avea să fie contramandată: noua misiune a lui *Apollo 13* devine acum salvarea vieții astronauților.

În încercarea de a economisi energie, de care vor avea nevoie la reintrarea în atmosfera terestră, astronauții opresc total energia în modulul de comandă și trec în modulul lunar. Dar nici chiar în modulul lunar ei nu sunt în afara oricărui pericol. Pentru a reveni pe pământ, ei trebuie să ocolească luna, ceea ce le va lua timp – timp pe care ei nu îl au. Modulul lunar are provizii suficiente să susțină doar doi oameni timp de aproximativ patruzeci de ore, dar ei sunt *trei* oameni și vor mai avea nevoie de *patru zile* pentru a ajunge acasă.

În consecință, fac toate eforturile posibile pentru a economisi apă, oxigen și electricitate. Toate sistemele neesențiale sunt închise – inclusiv căldura – și astronauții își reduc rația de apă la o singură cană mică pe zi. Haise se îmbolnăvește și face curând febră, și până la urmă toți trei ajung să se deshidrateze, ceea ce le îngreunează capacitatea de concentrare.

Din nefericire, după închiderea majorității sistemelor automate, concentrarea devine vitală. Pe lângă ocolul lunii, echipajul mai trebuie să facă și câteva corecții manuale în cursul navei ca să ajusteze unghiul de reintrare în atmosferă și să grăbească întoarcerea acasă. Pentru aceasta, ei trebuie să piloteze naveta manual orientându-se după stele. Dar întrucât resturile rezultate în urma exploziei continuă să se învâртеască în jurul navei în vidul spațiului, astronauții nu pot distinge stelele de lumina solară ce se reflectă în resturi. În consecință, sunt obligați să folosească doar pământul și soarele ca puncte de referință, aliniindu-le pe acestea într-unul din hublourile navei.

Folosind această metodă mai degrabă primitivă, ei își verifică mereu și mereu calculele ca să se asigure că sunt corecte. Nu există loc pentru erori. De fapt, trebuie să orienteze nava pentru reintrarea în atmosferă la cel puțin 5,5 grade și la cel mult 7,3 grade sub orizontul pământului (din punctul lor de referință). Dacă deviază de la aceste valori, nava fie va rata intrarea în atmosfera pământului, fie va lua foc din cauza unei coborâri prea abrupte.

Constanta antropică 2: transparența atmosferică – Fereastra mică în care trebuie să se încadreze astronauții la intrarea în atmosferă reflectă standardele de precizie la care a fost proiectat universul. Deși atmosfera le creează probleme astronauților, calitățile ei sunt absolut esențiale

pentru viața de pe pământ. Gradul de transparență a atmosferei este de asemenea o constantă antropică. Dacă atmosfera ar fi mai puțin transparentă, la suprafața pământului nu ar ajunge suficientă radiație solară. Dacă ar fi mai transparentă de atât, am fi bombardati cu prea multă radiație solară. (Pe lângă transparența atmosferică, compoziția atmosferică și nivelurile ei precise de nitrogen, oxigen, dioxid de carbon și ozon sunt și ele constante antropice.)

Constanta antropică 3: atracția gravitațională lună-pământ – Când astronauții își încep ocolul în jurul lunii, ei întâlnesc o altă constantă antropică.² Aceasta privește atracția gravitațională dintre pământ și lună. Dacă această atracție ar fi mai mare decât este ea acum, efectele ei mareice asupra oceanelor, atmosferei și perioadei mișcării de revoluție ar fi devastatoare. Dacă ar fi mai mică, modificările orbitale ar provoca instabilitate climaterică. Dar în oricare dintre situații, viața pe pământ ar fi imposibilă.

După ce ocolesc luna, astronauții se îndreaptă în sfârșit spre casă. Dar mai apare o problemă. Condițiile precare dinăuntrul navei duc la contaminarea aerului. Consumând oxigenul, astronauții provoacă o nouă criză prin simplul fapt că expiră. Cu alte cuvinte, nivelul dioxidului de carbon crește periculos în interiorul navei. Dacă nu găsesc o modalitate de a schimba filtrele de dioxid de carbon din modulul lunar, cei trei se vor otrăvi din cauza propriei lor respirații!

Centrul de control al misiunii le cere să desfacă filtrele suplimentare din modulul de comandă (acea parte a navei pe care o evacuasera și unde energia fusese oprită total) și să verifice dacă le pot folosi în modulul lunar. Dar în loc să primească mult-necesarele vești bune, astronauții își dau curând seama că mărimea și forma filtrelor din modulul lunar nu se potrivesc cu cele din modulul de comandă! Se pare că contractorul A nu s-a pus de acord cu contractorul B! Frustrat, directorul de zbor Gene Krantz – care a încurajat echipa de la centrul de control prin celebrele cuvinte „Eșecul nu este o opțiune!” – exclamă: „Spuneți-mi că acesta nu este un proiect guvernamental!”

Bâjbâind după o soluție, inginerii NASA de la sol încep ceea ce avea să rămână cunoscut drept o reparație de ultim moment – fac schimb de idei în încercarea de a găsi o modalitate pentru a potrivi filtrele pătrate de pe modulul de comandă în orificiile rotunde de pe modulul lunar folosindu-se exclusiv de materialele existente pe navă. Găsesc o soluție care cred că va funcționa și comunică echipajului procedura pe care vor trebui s-o urmeze. Reparația ad-hoc presupune folosirea ingenioasă de

carton, ciorapi spațiali, pungi de ambalaj și bandă adezivă (da, este folositoare chiar și în spațiu – nu plecați niciodată de acasă fără ea!).

Constanta antropică 4: nivelul dioxidului de carbon – Desigur, un astfel de echipament nu este necesar aici pe pământ, deoarece nivelul indispensabil de dioxid de carbon este menținut pe cale naturală în atmosfera terestră. Acesta este o altă constantă antropică. Dacă nivelul de CO_2 ar fi mai mare decât este acum, s-ar dezvolta un efect de seră necontrolat (și am arde cu toții complet). Dacă nivelul ar fi mai scăzut ca acum, plantele nu ar mai putea realiza eficient procesul de fotosinteză (ne-am sufoca toți – exact soarta pe care astronauții încercau s-o evite).

Din fericire, filtrele astfel confecționate au funcționat și au asigurat echipajului timpul valoros de care aveau nevoie (și aer respirabil). Dar curând a sosit momentul ca echipajul să ejecteze modulul de serviciu defect. Pe măsură ce acesta se îndepărtează de ei, cei trei au posibilitatea să vadă pentru întâia dată proporțiile avariei: explozia de la rezervorul de oxigen a desprins un panou de aproximativ 3,50 m pe 1,80 m dintr-o latură a modulului, a îndoit celulele de combustibil și a avariat o antenă. Dacă explozia s-ar fi produs cu numai *jumătate* din amplexarea acestuia lângă scutul termic al modulului de comandă, ea ar fi dus la distrugerea catastrofală a navei și la pierderea echipajului.

Când se apropie momentul intrării în atmosferă, echipajul revine în modulul de comandă și încearcă să-l cupleze din nou la sursele de energie. Aceasta este singura lor speranță de a ajunge înapoi acasă (modulul lunar nu are scut termic). Dar cu toate trei celulele de combustibil moarte și având la dispoziție doar energia din baterie, procedura normală de pornire nu poate funcționa. Nu vor putea fi activate toate sistemele, pentru că nu există suficient curent electric în baterie! În consecință, trebuie să se bazeze pe o procedură nouă de pornire pusă la punct de inginerii și astronauții NASA de la sol.

Pentru a complica lucrurile și mai mult, pe panourile de control ale modulului de comandă s-a format condens din cauza temperaturii scăzute de numai 38 grade F (aproximativ 3,3 grade Celsius). Se vor scurtcircuita oare panourile la pornire? Se vor activa sistemele de care au nevoie? Acesta este un mediu periculos pentru a se folosi curentul electric, dar ei nu au de ales.

În ciuda pericolului, noua procedură de pornire a sistemelor electrice reușește și astronauții își pun centurile pregătindu-se pentru intrarea în atmosfera terestră. Pe pământ, toată lumea urmărește cu sufletul la gură ce se întâmplă cu cei trei bărbați. Buletinele de știri și conferințele de presă prezintă mereu informații de ultimă oră. Congresul aprobă o

rezoluție prin care le cere americanilor să se roage, iar papa îndeamnă și el lumea să se roage în timp ce acești trei bravi americani, aflați într-un vehicul spațial avariat, se apropie cu repeziciune de atmosfera terestră. Nu peste mult timp vor fi atrași de gravitația pământului cu o viteză maximă de aproape 25.000 de mile (aprox. 40.000 km) pe oră, adică aproape 7 mile (aprox. 11 km) *pe secundă!*

[illegible]

În timp ce astronautii plonjează spre pământ în nava lor avariata, nimeni nu e sigur dacă vor supraviețui reintrării violente și foarte fierbinți în atmosferă. Prea multe întrebări rămân încă fără niciun răspuns: Este scutul termic intact? Se află nava poziționată în unghiul de intrare corect? Vor funcționa bateriile de pe modulul de comandă? Se vor deschide parașutele așa cum trebuie? Și ca totul să fie și mai complicat, în zona de recuperare s-a emis un avertisment de taifun.

În fața tuturor acestor incertitudini, astronauții din spațiu mulțumesc echipajului de la sol înaintea celor trei minute de întrerupere a semnalului radio ce însoțește de obicei reintrarea.

Swigert: Ei bine, vreau să vă spun că faceți o treabă foarte bună.

Houston: Şi voi la fel, Jack.

Swigert: Știu că și ceilalți de aici doresc să vă mulțumească tuturor de acolo pentru treaba grozavă pe care ați făcut-o.

Lovell: Asa este, Joe.

Houston: Vă asigur că tuturor ne-a făcut plăcere să lucrăm cu voi.

Lovell: Ce maniere alese aveți!

Houston: Este cel mai drăguț lucru pe care l-a spus cineva vreodată.

Houston: OK. Pierdem semnalul imediat... bun venit acasă.

Swigert: Vă mulțumim.

În timpul intrării, un aparat de zbor C-135 patrulează în zonă pentru a asigura comunicarea cu centrul de control al misiunii. Dar după cele trei minute nu se reia contactul cu astronautii. Tensiunea crește.

Houston: *Apollo 13* ar fi trebuit să reia până acum legătura cu noi. Așteptăm să ni se raporteze recuperarea de către ARIA (Instrumentarea la Distanță a Aparatelor Apollo).

Centrul: Rețeaua, nu aveți încă niciun contact cu ARIA?

Rețeaua: Deocamdată nu. (O pauză lungă.)

Patru minute de la intrare, și încă niciun semnal. Nicio intrare n-a mai durat atât de mult.

Houston: Așteptăm raportarea recuperării.

Într-un final, aparatul de zbor recepționează un semnal de la capsula spațială.

Houston: Ni s-a raportat că ARIA a primit un semnal.

Dar încă nu exista confirmarea că echipajul este în viață.

Houston: Odissey, aici Houston. Așteptăm. Terminat.

Spre ușurarea tuturor, se aude în sfârșit vocea lui Swigert:

Swigert: OK, Joe.

Houston: OK. Te auzim, Jack!

Astronauții sunt în viață, dar mai rămâne un ultim obstacol: două tipuri de parașute, mai întâi parașutele mici și apoi parașutele principale, trebuie să funcționeze, altfel totul va fi pierdut. Dacă parașutele nu se vor deschide, astronauții se vor spulbera când capsula va izbi oceanul cu o viteză de 300 de mile (480 km) pe oră.

Houston: Mai sunt două minute până la deschiderea parașutelor mici.

Așteptare...

Houston: Două parașute mici s-au deschis. Urmează parașutele principale. (Pauză) Așteptăm confirmarea deschiderii parașutelor principale.

Parașutele principale se deschid conform planului, iar Houston reușește să stabilească contactul vizual.

Houston: Odissey, aici Houston. Vă vedem pe ecranele principale. Arătați grozav!

În sfârșit, după patru zile de suspans greu de exprimat în cuvinte, astronauții, centrul de control al misiunii și restul lumii au putut răsufla ușurați:

Houston: Aplauze foarte puternice aici la Centrul de control!...
Aplauze foarte puternice în timp ce *Apollo 13*, agățată de parașutele principale, apare clar pe ecranele televizoarelor.

Amerizarea are loc la 1:07 p.m. (ora Coastei de Est) în data de 17 aprilie 1970.

PRINCIPIUL ANTROPIC: PLANUL SE VEDE ÎN FIECARE DETALIU

Când unii de la Centrul de control și-au exprimat îndoielile că astronauții se vor întoarce vii, directorul de zbor Gene Krantz le-a contraccarat pesimismul prin cuvintele: „Domnilor, cred că acesta este momentul nostru de glorie”. Și așa a și fost. Misiunea *Apollo 13* a devenit celebră ca un „eșec încununat de succes”. Astronauții nu au putut să se plimbe pe lună, dar s-au întors cu bine pe pământ, în ciuda unor condiții aproape letale.

La fel cum echipajul a supraviețuit în ciuda tuturor previziunilor în acele condiții ucigătoare, și noi supraviețuim în ciuda oricăror așteptări pe această planetă minusculă numită Pământ. Navele Apollo, asemenea pământului nostru, au fost proiectate să conserve viața umană în mediul deosebit de ostil al spațiului cosmic. Întrucât ființele umane pot supraviețui în niște condiții de mediu foarte limitate, aparatele spațiale trebuie proiectate cu o precizie incredibilă din mii de componente. Dacă un lucru oricât de mic se defectează, viața umană este în pericol.

Pe *Apollo 13* lucrul acela mic care a pus în pericol echipajul părea prea minor ca să conteze – rezervorul numărul 2 de oxigen s-a deplasat accidental cu aproximativ 5 cm în jos înainte de instalarea lui. Această simplă deplasare cu 5 cm a avariat peretele subțire al rezervorului și a dezlănțuit o cascadă de evenimente care în cele din urmă au dus la explozia lui.⁴ Din cauza relației de interdependență dintre componentele navei, defectarea sistemului de oxigen a determinat defectarea altor sisteme și aproape că a dus la pierderea navei și a echipajului. Gândește-te numai – acea mică deplasare de 5 cm a cauzat toate problemele pe care astronauții au fost nevoiți să le depășească pentru a supraviețui, a dus la scăderea cantității de oxigen, apă și energie, la creșterea cantității de dioxid de carbon și la erori de navigație.

Ca acea mică schimbare în structura navei, orice modificare minusculă în ordinea universului ne poate cauza mari probleme. Așa cum am văzut, oamenii de știință au descoperit că universul – la fel ca o navă spațială – este proiectat cu multă precizie pentru a crea acel înveliș

foarte restrâns de condiții care protejează viața aici pe pământ. Orice ușoară deviere în vreunul din numeroșii factori fizici și ambientali (pe care noi i-am numit „constante”) ar putea pune capăt și existenței noastre. Și asemenea componentelor de pe *Apollo 13*, aceste constante sunt interdependente – o mică modificare într-una dintre ele poate afecta sau distruge condițiile necesare vieții.

Gradul de reglare fină a universului face din principiul antropic poate cel mai puternic argument în favoarea existenței lui Dumnezeu. Nu este vorba de câteva constante definite în linii foarte generale care ar fi putut rezulta la întâmplare. Nu, ci există peste 100 de constante foarte precis definite, care indică în mod convingător spre un Proiectant inteligent.⁵ Până acum am identificat cinci dintre aceste constante. Iată încă zece:

1. Dacă forța centrifugă a mișcărilor planetare nu ar contrabalansa cu precizie forțele gravitaționale, nimic nu ar putea rămâne pe orbită în jurul soarelui.
2. Dacă universul s-ar fi extins cu o rază de o milionime de ori mai mică, extinderea s-ar fi oprit, iar universul s-ar fi prăbușit în sine înainte să se fi format vreo stea. Dacă s-ar fi extins mai repede, nu s-ar mai fi format nicio galaxie.
3. Toate legile fizicii pot fi descrise ca o funcție a vitezei luminii (egală cu 299.792.458 metri pe secundă). Chiar și cea mai ușoară variație în viteza luminii ar modifica alte constante și ar împiedica astfel existența vieții pe pământ.
4. Dacă nivelurile vaporilor de apă din atmosferă ar fi mai mari decât sunt acum, un efect de seră necontrolat ar provoca temperaturi prea mari pentru a permite viața umană; dacă ar fi mai mici, un efect de seră insuficient ar face ca pământul să fie prea rece pentru a susține viața umană.
5. Dacă Jupiter nu ar fi pe orbita lui curentă, pământul ar fi bombardat cu material cosmic. Câmpul gravitațional al lui Jupiter acționează ca un aspirator cosmic, atrăgând asteroizi și comete care ar putea lovi pământul.
6. Dacă grosimea scoarței terestre ar fi mai mare, ea ar absorbi prea mult oxigen pentru ca viața să mai poată fi susținută. Dacă ar fi mai subțire, activitatea vulcanică și tectonică ar face viața imposibilă.
7. Dacă rotația pământului ar dura mai mult de douăzeci și patru de ore, diferențele de temperatură ar fi prea mari între zi și noapte. Dacă perioada de rotație ar fi mai scurtă, vitezele vânturilor atmosferice ar fi prea mari.

8. Înclinația axei pământului la 23 de grade este și ea optimă. Dacă aceasta ar fi ușor diferită, temperaturile la suprafața terestră ar fi extreme pe pământ.
9. Dacă ritmul descărcărilor atmosferice (al fulgerelor) ar fi mai mare, ar exista prea multe incendii; dacă ar fi mai mic, s-ar fixa prea puțin nitrogen în sol.
10. Dacă ar fi mai multă activitate seismică, s-ar pierde mult mai multe vieți; dacă ar fi mai puțină, nutrienții de pe fundul oceanelor și din râurile curgătoare nu ar mai fi reciclați pe continente prin mișcările tectonice. (Da, până și cutremurele de pământ sunt necesare pentru a susține viața așa cum o cunoaștem!)

Astrofizicianul Hugh Ross a calculat probabilitatea ca aceste constante, dar și altele – 122 în total – să existe astăzi la întâmplare (adică fără un plan divin) *pentru o singură planetă din univers*. Presupunând că în univers există 10^{22} planete (un număr foarte mare: 1 urmat de 22 zerouri), răspunsul lui este șocant: o șansă la 10^{138} – adică o șansă la unu urmat de 138 de zerouri!⁶ Există doar 10^{70} atomi în tot universul. În consecință, există zero șanse ca o planetă din univers să dispună de condiții favorabile vieții de care beneficiem noi, *dacă nu există un Proiectant inteligent în spatele tuturor lucrurilor*.

Laureatul premiului Nobel Arno Penzias, unul din cei doi descoperitori ai radiației cosmice de fond, a exprimat această idee în felul următor: „Astronomia ne conduce la un eveniment unic, la un univers care a fost creat din nimic și care a fost calibrat cu multă finețe pentru a asigura exact condițiile necesare pentru a susține viața. În absența unui accident absurd de improbabil, observațiile din știința modernă par să sugereze că la baza universului stă un plan care ar putea fi considerat supranatural”.⁷

Cosmologul Ed Harrison folosește cuvântul „dovadă” atunci când vorbește despre implicațiile principiului antropic în discuția despre existența lui Dumnezeu. El scrie: „Avem aici dovada cosmologică a existenței lui Dumnezeu – argumentul lui Paley – adusă la zi și revizuită. Reglarea fină a universului asigură o dovadă *prima facie* în sprijinul unui plan deistic”.⁸

DOVEZI CE CONFIRMĂ EXISTENȚA LUI DUMNEZEU! CUM RĂSPUND ATEII?

Cum răspund ateii la această „dovadă ce confirmă existența lui Dumnezeu”? Unii recunosc existența unui Proiectant de un anume fel.

Ateismul astronomului Fred Hoyle a fost clătinat de principiul antropic și de complexitatea pe care a descoperit-o în viață (despre care vom vorbi în următoarele două capitole). Hoyle a ajuns la concluzia: „O interpretare de bun simț a faptelor sugerează că un supraintelect s-a jucat cu legile fizicii, ale chimiei și biologiei, și că în natură nu există forțe oarbe despre care merită să vorbim”.⁹ Deși Hoyle a răspuns ambiguu la întrebarea cine este acest „supraintelect”, el a recunoscut că reglarea fină a universului necesită inteligență.

Alți atei recunosc că există un plan, dar pretind că nu există și un Proiectant. Ei spun că totul este rezultatul întâmplării. Dar cum pot ei vorbi serios despre întâmplare când practic există o probabilitate zero ca toate cele peste o sută de constante să aibă valorile actuale în absența unei inteligențe? Nu le e ușor. Ateii au trebuit să recurgă la o speculație de-a dreptul nerealistă pentru a acorda șansei o șansă. Și speculația lor se numește teoria universului multiplu.

Potrivit teoriei universului multiplu, există un număr infinit de universuri, iar noi se întâmplă să fim suficient de norocoși ca să populăm universul în care există condițiile cele mai adecvate pentru viață. Dat fiind numărul infinit de universuri, spun atei, și în alte părți trebuie să se regăsească condițiile din universul nostru, inclusiv condițiile favorabile vieții.

Dar există multiple probleme cu această explicație a universului multiplu. În primul rând, și cel mai important, *nu există nicio dovadă care s-o confirme!* Dovezile arată că întreaga realitate finită a luat ființă printr-un Big Bang. Și realitatea finită este tocmai „universul” nostru. Dacă există și alte realități finite, acestea se găsesc dincolo de capacitatea noastră de a le depista. Nimeni nu a adus vreodată o dovadă că astfel de universuri ar exista. Iată de ce această teorie a universurilor multiple nu este altceva decât o născocire metafizică – un basm bazat pe o credință oarbă – la fel de în afara realității ca și „timpul imaginar” al lui Stephen Hawking.

În al doilea rând, așa cum am discutat în capitolul precedent, un număr infinit de lucruri finite – indiferent dacă vorbim despre zile, cărți, explozii sau universuri – este practic o imposibilitate. Nu poate exista un număr nelimitat de universuri limitate.

În al treilea rând, chiar dacă ar exista și alte universuri, ele ar avea nevoie de aceeași reglare fină pentru a intra în existență ca și universul nostru (amintește-ți de precizia extremă a Big Bang-ului despre care am vorbit în capitolul precedent). Așadar, postularea universurilor multiple nu elimină necesitatea unui Proiectant – mai degrabă *multiplică* necesitatea unui Proiectant!

În al patrulea rând, teoria universului multiplu este atât de cuprinzătoare, încât *orice eveniment* poate fi explicat de ea. De exemplu, dacă punem întrebarea: „De ce au lovit avioanele acelea World Trade Center și Pentagonul?”, nu mai trebuie să dăm vina pe teroriștii musulmani: teoria ne permite să afirmăm că pur și simplu se întâmplă să trăim în acel univers în care respectivele avioane – deși par să fi intrat deliberat în clădiri – au lovit accidental clădirile. Prin teoria universului multiplu îl putem disculpa chiar și pe Hitler. Poate că trăim din întâmplare într-un univers unde Holocaustul pare să fie crimă, dar de fapt evreii au conspirat în secret cu germanii și s-au trimis singuri în cuptoare. De fapt, teoria universului multiplu este atât de largă încât poate fi folosită pentru a-i scuza până și pe atei care au inventat-o. Poate că trăim într-un univers în care oamenii sunt suficient de iraționali ca să sugereze că o asemenea absurditate este adevărată!

În sfârșit, teoria universului multiplu este doar o încercare disperată de a evita implicațiile planificării inteligente. Ea nu multiplică șansele, ci mai degrabă absurditățile. Este ca și cum astronautii de pe *Apollo 13* ar nega că NASA a proiectat și a construit nava lor, în favoarea teoriei neconfirmate că există un număr infinit de nave ce apar în mod natural și că ei au noroc să fie într-una care din întâmplare susține viața. O astfel de teorie este desigur absurdă și absurditatea ei evidentă arată cât de puternice sunt dovezile în favoarea unui plan. Dovezile extreme necesită teorii extreme care să le justifice.

DUMNEZEU? „PRIVEȘTE LA CERURI”

La 1 februarie 2003, președintele George W. Bush a apărut solemn la televizor și s-a adresat astfel poporului american: „Dragi concetățeni, ziua aceasta a adus niște vești teribile și multă tristețe în țara noastră. La ora 9 din dimineața aceasta, Centrul de control din Houston a pierdut contactul cu nava spațială *Columbia*. Puțin după aceea au fost văzute resturi căzând din cer peste statul Texas. *Columbia* este pierdută; nu există supraviețuitori”.¹⁰

Călătorind cu 12.500 mile (aprox. 20.100 km) pe oră, *Columbia* s-a dezintegrat la întoarcerea sa în atmosfera terestră. Cea de-a doua mare tragedie în care era implicată o navă spațială a zguduit națiunea, dar nu a împiedicat-o să meargă înainte. „Cauza pentru care ei au murit rămâne, a jurat președintele. Omenirea este călăuzită în întunericul de dincolo de lumea noastră de inspirația unor noi descoperiri și de dorința de a înțelege. Călătoria noastră în spațiu va continua.”

Totuși, călătorind prin spațiu, omul va pătrunde doar într-o parte infimă din el. Există 100 de miliarde de stele în galaxia noastră, iar distanța medie între aceste stele este de 30 de trilioane de mile. (Apropo, această distanță este și ea o constantă antropică. Dacă stelele ar fi mai apropiate sau mai îndepărtate unele de altele, orbitele planetare ar interfera.)

Cât de mult înseamnă 30 trilioane de mile? Să vedem lucrurile în felul următor: când nava spațială este pe orbită, ea călătorește cu aproximativ 17.000 mile (aprox. 27.350 km) pe oră – aproape 5 mile (8 km) pe secundă. Dacă ai urca într-o navă spațială și ai zbura prin spațiu cu aproape cinci mile pe secundă, ți-ar lua 201.450 de ani ca să traversezi 30 de trilioane de mile! Cu alte cuvinte, dacă ai fi urcat într-o navă spațială pe vremea lui Cristos și ai fi pornit într-o călătorie de la soarele nostru spre o altă stea aflată la o depărtare medie, până acum ai fi parcurs doar a suta parte din drum. Incredibil.

Acum, nu uita că această distanță separă doar două din cele 100 de miliarde de stele din galaxia noastră. Numărul de stele din univers este aproximativ egal cu numărul firelor de nisip de pe toate plajele planetei noastre. Și călătorind cu cinci mile pe secundă, ți-ar trebui peste 200.000 de ani ca să parcurgi drumul de la un fir de nisip la altul! Cerurile sunt absolut uluitoare.

Dacă vrem să ne facem o idee despre cum este Dumnezeu, Biblia ne spune să „privim la ceruri”. Dând glas argumentului teleologic cu mult înaintea lui Newton și Paley, David a scris în Psalmul 19: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu, și întinderea lor vestește lucrarea mâinilor Lui”. Vreo două secole mai târziu, profetul Isaia a pus o întrebare din partea lui Dumnezeu: „Cu cine Mă veți asemăna, ca să fiu deopotrivă cu el? zice Cel Sfânt” (40:25). Răspunsul se află în versetul următor: „Ridicați-vă ochii în sus și priviți la ceruri” (v. 26). Și Isaia continuă afirmând că Dumnezeu cunoaște toate stelele cerurilor pe nume!

De ce ne cere Dumnezeu să-L comparăm cu cerurile? Pentru că Dumnezeu nu are limite, și din perspectiva noastră nici cerurile nu au limite. Dumnezeu este limitatorul nelimitat – Creatorul necreat – al tuturor lucrurilor. El este Ființa existentă prin Sine, infinită, care a creat acest univers vast și minunat din nimic și pe care îl susține astăzi. În experiența noastră există o singură entitate care ne poate oferi o analogie cu infinitatea lui Dumnezeu. O imagine menită să-L descrie pe Dumnezeu nu este suficientă.¹¹ Aceasta n-ar putea decât să limiteze măreția Lui. Numai cerurile pot să arate infinitatea Lui.

Numai infinitatea poate descrie toate atributele lui Dumnezeu, inclusiv puterea, cunoașterea, dreptatea și dragostea Lui. Acesta este motivul pentru care Biblia face trimitere la ceruri pentru a ne ajuta să

înțelegem înălțimea infinită a dragostei lui Dumnezeu. Psalmul 103:11 spune: „Cât sunt de sus cerurile față de pământ, atât este de mare dragostea Lui pentru cei ce se tem de El”. Cât sunt de sus cerurile față de pământ? Când te gândești că 30 de trilioane de mile separă stelele între ele, care de altfel sunt la fel de numeroase ca toate firele de nisip de pe toate plajele globului, ai putea spune foarte bine: „Cerurile sunt infinit de sus”. Așa este, și aceasta este înălțimea dragostei lui Dumnezeu.

Poate că dragostea infinită a lui Dumnezeu l-a determinat pe președintele Bush să-l citeze pe Isaia în ultimul omagiu adus echipajului de pe *Columbia*: „Astăzi vedem în ceruri distrugere și tragedie. Dar undeva mai departe decât putem noi ajunge cu privirea există mângâiere și speranță. În cuvintele profetului Isaia: «Ridicați-vă ochii în sus, și priviți! Cine a făcut aceste lucruri? Cine a făcut să meargă după număr, în șir, oștirea lor? El le cheamă pe toate pe nume; așa de mare e puterea și tăria Lui, că una nu lipsește». Același Creator care numește stelele știe și numele celor șapte suflete pe care le plângem noi astăzi. Echipajul navetei *Columbia* nu a revenit în siguranță pe Pământ; dar ne rugăm ca toți să fi ajuns în siguranță acasă”.¹²

CONCLUZIE

Cu aproape 2000 de ani în urmă, Pavel a scris cam pe la începutul scrisorii lui către Romani: „Însușirile nevăzute ale Lui, puterea Lui veșnică și dumnezeirea Lui se văd lămurit de la facerea lumii, când te uiți cu băgare de seamă la ele în lucrurile făcute de El. Așa că nu se pot dezvinovăți”. Dovada existenței unui Proiectant se vede clar în creație, dar adesea noi o considerăm ceva de la sine înțeles.

C. S. Lewis, în clasică lui carte *Scrisorile lui Zgândărilă*, analizează cu multă pătrundere tendința noastră de a trata ca pe ceva de la sine înțeles lumea uimitoare ce ne înconjoară. Stăpânul demonilor, Zgândărilă, îi scrie unui demon începător, Pelinișor, și îl învață cum să-i împiedice pe oameni să devină creștini. Iată ce îl sfătuiește: „Continuă să-i arăți valoarea *obișnuitului*. Mai presus de orice, nu încerca să folosești știința (vreau să spun adevărata știință) ca apărare împotriva creștinismului. L-ar încuraja în mod cert să se gândească la realități pe care nu le poate vedea și atinge. Au existat cazuri triste printre fizicienii moderni”.¹³ Aceste „cazuri triste” sunt, desigur, fizicienii care s-au arătat onești față de dovezile pe care le-au avut și au devenit creștini.

Așadar Lewis a descoperit o tendință pe care mulți dintre noi o avem. În ritmul trepidant al vieții noastre, rareori ne oprim ca să observăm lumea din jurul nostru și de aceea tindem să considerăm

minunățiile acestui univers ca fiind ceva obișnuit. Dar așa cum am văzut deja, numai ceva obișnuit nu sunt. Acum știința ne arată mai clar ca niciodată că universul nostru are un plan și o complexitate incredibilă. Ea ne oferă o nouă perspectivă asupra unei lumi pe care de asemenea o considerăm de la sine înțeleasă.

Astronauții dobândesc în navele lor cosmice o perspectivă nouă care îi ajută să conștientizeze că universul nu este defel ceva banal. Când primii astronauți au pășit pe suprafața lunii și au văzut răsăritul *pământului* – ceva ce nicio altă ființă umană nu mai văzuse vreodată – au citit cu reverență din cartea Genezei: „La început, Dumnezeu a făcut cerurile și pământul”. Ce altceva ar fi fost mai potrivit în asemenea momente? Dacă ai fi recitat teoria universului multiplu cu siguranță că ea nu ar fi putut exprima emoția pe care o trăiau. Ei aveau în fața ochilor dovada unui plan al universului dintr-un unghi din care acesta nu se mai revelase nimănui până atunci și au fost copleșiți de înțelegerea faptului că o creație uimitoare necesită un Creator uimitor. John Glenn a dat glas convingerilor acestora când, la vârsta de șaptezeci și șapte de ani, a privit cosmosul de la bordul navei spațiale *Discovery* și a remarcat: „A privi această creație și a nu crede în Dumnezeu, mi se pare ceva imposibil”.

Emoția generată de experiența lor dovedește natura intuitivă a argumentului teleologic. Nu este nevoie să-ți spună nimeni că ceva ce este proiectat într-un mod minunat necesită un proiectant. Este de la sine înțeles. Cu toate acestea, să reafirmăm argumentul teleologic sub aspectul său formal, punând un accent deosebit pe ceea ce tocmai am descoperit în acest capitol:

1. Orice plan are un Proiectant.
2. Așa cum a dovedit principiul antropic, noi știm *dincolo de orice îndoială rezonabilă* că universul are un plan.
3. Prin urmare, universul are un Proiectant.

Nu există nicio altă explicație plauzibilă pentru principiul antropic decât un Proiectant cosmic. Așa că atei trebuie să recurgă la măsuri extreme pentru a nega evidența. Când ei inventează teorii ipotetice care nu sunt sprijinite de nicio dovadă – și care sunt practic imposibile – ei părăsesc domeniul rațiunii și al raționalității și intră în sfera credinței oarbe. Fizicianul Paul Davies scrie: „Poate unora le este mai ușor să creadă într-un șir infinit de universuri decât într-o Divinitate infinită, dar credința lor trebuie să se bazeze mai degrabă pe credință decât pe observație”.¹⁴

Ateii îi acuză pe oamenii „religioși” că cred fără a ține seama de datele observației. Dar ironia este că tocmai atei sunt cei ce se agață de o credință oarbă. Creștinii au motive temeinice, bazate pe observație (cum ar fi teoria Big Bang și principiul antropic) ca să creadă ceea ce cred. Pe când atei nu au. *Iată de ce nu avem destulă credință ca să fim atei.*

Această credință oarbă a ateului dovedește că respingerea unui Proiectant nu ține de *gândire* – nu lipsesc probele sau justificarea intelectuală în favoarea existenței unui Proiectant. Din contră, dovezile sunt de-a dreptul impresionante. Problema ține mai degrabă de *voință* – unii oameni, în ciuda dovezilor, pur și simplu nu *vor* să admită că există un Proiectant. De fapt, un critic al principiului antropic a recunoscut odată în *New York Times* că adevărata lui obiecție este una „complet emoțională”, deoarece argumentul „miroase a religie și a plan inteligent”.¹⁵ Asta da obiectivitate științifică!

În capitolul 6 vom vorbi mai pe larg despre astfel de motivații în negarea dovezilor puternice ce confirmă existența lui Dumnezeu. Dar mai întâi, în capitolul 5, să mai analizăm câteva probe convingătoare în sprijinul unui Proiectant – acele probe care se găsesc în viața însăși.

Apariția vieții: lege naturală sau miracol divin?

„Dumnezeu nu a săvârșit niciodată vreun miracol pentru a convinge un ateu, deoarece lucrările Lui obișnuite aduc suficiente dovezi.”

ARIEL ROTH

DU GUNOIUL – MAMA

Johnny, un băiat de șaisprezece ani, a ieșit din dormitorul lui și s-a împleticit spre bucătărie ca să-și mănânce cerealele favorite – Alpha-Bits. Când a ajuns la masă, a fost surprins să constate că cutia cu cereale era răsturnată și că literele din cutie formau pe șervețel următorul mesaj „DU GUNOIUL – MAMA”.

Amintindu-și recenta lecție de biologie din liceu, Johnny nu a atribuit mesajul mamei sale. În definitiv, tocmai învățase că viața însăși este produsul unor legi naturale și lipsite de rațiune. Dacă așa stau lucrurile, s-a gândit Johnny, de ce n-ar fi posibil ca un mesaj simplu precum „Du gunoiul – mama” să fie și el produsul unor legi naturale lipsite de rațiune? Probabil că pisica a răsturnat cutia, sau poate chiar un cutremur de pământ a zguduit întreaga casă. Așa că nu are sens să tragi concluzii pripite. Oricum, Johnny nu dorea să ducă gunoiul afară. Nu avea el timp pentru treburi casnice. Era vacanța de vară, iar el dorea să meargă pe plajă. Mary avea să fie și ea acolo.

Întrucât pe Mary o plăcea și Scott, Johnny dorea să pornească devreme spre plajă ca să ajungă acolo înaintea lui. Dar când Johnny a ajuns pe plajă, a văzut că Mary și Scott se plimbau de-a lungul țărmului. Urmându-i de la distanță, s-a uitat în jos și a văzut în nisip desenată o inimă în interiorul căreia stăteau scrise cuvintele „Mary îl iubește pe Scott”. Preț de o clipă, Johnny a simțit cum i se strânge inima. Dar gândul la ora de biologie l-a scos din disperarea lui profundă. „Poate că și de data aceasta este tot o acțiune a legilor naturale!” s-a gândit el.

„Poate că niște crabi de nisip sau chiar un val neobișnuit a produs din întâmplare acest mesaj de dragoste.” Nu avea sens să tragă o concluzie care nu îi era deloc pe plac! Tot ce-i mai rămânea de făcut lui Johnny era să ignore dovada coroborantă a celor doi tineri care se țineau de mână.

Consolat că principiile învățate la ora de biologie îl puteau ajuta să evite concluzii care nu-i plăceau, Johnny a decis să se întindă pe nisip câteva minute și să se bucure de soare. Dar când și-a lăsat capul pe prosopul de plajă a observat pe cer mesajul: „Bea Coca-Cola” scris cu litere albe și vapoaze pe fundalul albastru al cerului. „O formațiune neobișnuită de nori?” s-a întrebat Johnny. „Vârtejuri, poate?”

Nu, Johnny nu mai putea ignora realitatea. „Bea Coca-Cola” era un mesaj real. Un asemenea mesaj este o dovadă sigură a unei inteligențe. Nu putea fi rezultatul unor forțe naturale, deoarece nimeni n-a văzut vreodată forțele naturale creând mesaje. Chiar dacă nu a văzut niciun avion pe cer, Johnny știa că trebuie să fi trecut recent un aeroplan care să fi scris reclama. În plus, își dorea să creadă mesajul – soarele fierbinte l-a topit și a făcut să-i fie sete după o Coca-Cola.

VIAȚĂ SIMPLĂ? NU EXISTĂ AȘA CEVA!

Trebuie să joci cărți cu doar jumătate din pachet sau să te arăți deliberat orb ca să sugerezi că mesaje precum „Du gunoiul – mama” și „Mary îl iubește pe Scott” sunt acțiunea unor legi ale naturii. Și totuși, aceste concluzii sunt perfect compatibile cu principiile predate de obicei la orele de biologie din liceu sau de la colegiu. În cadrul acestora, biologi ce se situează pe poziții naturaliste afirmă dogmatic că mesaje cu mult mai complicate sunt niște produse oarbe ale legilor naturale. Ei fac această afirmație în încercarea de a explica originea vieții.

Biologii naturaliști afirmă că viața a apărut spontan din substanțe anorganice urmând niște legi naturale, fără vreo intervenție inteligentă. O asemenea teorie putea să i se pară plauzibilă unui om de știință din secolul al XIX-lea, care nu dispunea de tehnologia necesară pentru a investiga celula și pentru a descoperi complexitatea ei uimitoare. Dar astăzi această teorie naturalistă intră în contradicție flagrantă cu tot ce știm despre legile naturale și despre sistemele biologice.

Începând din anii '50, tehnologia avansată i-a ajutat pe oamenii de știință să descopere o lume minusculă ce respectă un plan impresionant și are o complexitate uluitoare. În timp ce telescoapele noastre privesc tot mai departe în spațiu, microscopul nostru pătrund tot mai

adânc în componentele vieții. Dacă observațiile noastre spațiale au produs principiul antropocentric în fizică (pe care l-am discutat în capitolul precedent), observațiile noastre în studiul vieții au produs un principiu antropocentric la fel de impresionant în domeniul biologiei.

Ca să poți înțelege mai bine ce vrem să spunem, să luăm ca exemplu așa-numita viață „simplă” – un animal unicelular cunoscut sub numele de amibă. Evoluționiștii naturaliști pretind că această amibă unicelulară (sau ceva asemenea ei) s-a format prin generare spontană (adică fără intervenție inteligentă) într-un mic iaz cald undeva pe pământul foarte primitiv. Potrivit teoriei lor, întreaga viață biologică a evoluat din acea primă amibă fără absolut nicio dirijare inteligentă. Evident, aceasta este teoria macroevoluției: de la embrion, la reptilă, la om; sau altfel spus de la protoplasmă la om prin regnul animal.

Cei ce cred această teorie a originii sunt desemnați prin mai multe nume: evoluționiști naturaliști, materialști, umaniști, atei și darwiniști (în continuarea acestui capitol și în următorul, ne vom referi la ei numindu-i darwiniști sau atei. (Nu îi includem aici pe cei ce cred în evoluția teistă – adică cei ce cred că evoluția a fost dirijată de Dumnezeu). Dar indiferent cum îi numim pe adepții acestei teorii, întrebarea-cheie pentru noi este aceasta: „Este teoria lor adevărată?” Se pare că nu.

Lasă afirmațiile darwiniste conform cărora oamenii descind din maimuțe sau păsările au evoluat din reptile. Principala problemă pentru darwiniști nu este să explice cum aceste forme de viață se raportează unele la altele (deși, așa cum vom vedea în capitolul următor, ea este totuși o problemă majoră). Problema crucială a darwiniștilor este să explice cum au apărut primele forme de viață. Pentru ca macroevoluția naturalistă, nedirijată, să fie adevărată, primele forme de viață trebuie să fi apărut spontan din substanțe anorganice. Din nefericire pentru darwiniști, primele forme de viață – de fapt, orice formă de viață – nu sunt în nici un caz „simple”. Lucrul acesta a devenit extrem de clar în 1953 când James Watson și Francis Crick au descoperit ADN-ul (acidul dezoxiribonucleic), substanța chimică ce codifică instrucțiunile pentru formarea și înmulțirea tuturor ființelor vii.

ADN-ul are o structură elicoidală care arată ca o scară răsucită. Laturile scării sunt formate din molecule alternative de dezoxiriboză și fosfat, iar treptele scării sunt alcătuite din patru baze de nitrogen dispuse într-o ordine specifică. Aceste baze de nitrogen (sau baze azotate) sunt adenina, timina, citozina și guanina, care sunt reprezentate de obicei prin literele A, T, C și G. Aceste litere formează ceea ce este cunoscut drept alfabetul genetic din patru litere. Acest alfabet seamănă cu alfabetul limbii noastre în ce privește capacitatea lui

de a comunica un mesaj, cu excepția faptului că alfabetul genetic are doar patru litere în loc de treizeci și una.¹ Întocmai cum ordinea specifică a literelor în această frază comunică un mesaj unic, la fel și ordinea specifică de A, T, C și G într-o celulă vie determină compoziția genetică unică a respectivei entități vii. Un alt nume ce poate fi dat unui mesaj sau unei informații, indiferent dacă este vorba de o frază sau de ADN, e acela de „complexitate specificată”. Cu alte cuvinte, informația nu este doar complexă – ea conține și un mesaj specific.

Incredibila complexitate specificată a vieții devine evidentă atunci când ne uităm la mesajul conținut în ADN-ul unei amibe unicelulare (o creatură atât de mică încât pe o suprafață de 2,5 cm am putea înșira mai multe sute de amibe). Darwinistul convins Richard Dawkins, profesor de zoologie la Universitatea Oxford, recunoaște că mesajul existent doar în nucleul celular al micuței amibe este superior aceluia din toate cele treizeci de volume ale *Enciclopediei Britanice* la un loc, iar întreaga amibă stochează la fel de multă informație în ADN-ul ei cât 1.000 de seturi complete de *Enciclopedii Britanice*!² Cu alte cuvinte, dacă ar fi să notezi toate literele A, T, C și G din interiorul unei „amibe pe nedrept numită «primitivă»” (așa cum o descrie însuși Dawkins), literele ar umple 1.000 de seturi complete ale *Enciclopediei*!

Acum, mai trebuie să subliniem că aceste 1.000 de enciclopedii nu conțin litere la întâmplare, ci litere într-o ordine foarte specificată – la fel ca orice enciclopedie reală. Deci iată întrebarea-cheie pentru darwiniștii precum Dawkins: Dacă niște mesaje simple precum „Du gunoiul – mama”, „Mary îl iubește pe Scott” și „Bea Coca-Cola” necesită o ființă inteligentă, atunci cum se face că un mesaj care ar încăpea doar în 1.000 de enciclopedii nu are nevoie?

Darwiniștii nu pot răspunde la această întrebare recurgând doar la felul cum acționează legile naturale. De aceea, definesc regulile științei atât de îngust, încât inteligența este exclusă în start, lăsând ca doar legile naturale să stabilească regulile jocului. Înainte de a arăta cum și de ce fac darwiniștii lucrul acesta, să vedem care sunt principiile științifice ce ar trebui folosite pentru a descoperi cum a început prima formă de viață.

INVESTIGAREA ORIGINII PRIMEI FORME DE VIAȚĂ

Mulți evoluționiști și mulți creaționiști vorbesc ca și când ar ști dincolo de orice îndoială cum a apărut prima formă de viață. Desigur, nu este posibil ca să aibă dreptate și unii și alții. Dacă unii au dreptate, ceilalți greșesc. Așadar cum putem descoperi cine are dreptate?

În orice caz, un lucru e cert, deși este adesea trecut cu vederea: niciun om nu a *observat* apariția primei forme de viață. Acesta a fost un eveniment istoric unic și irepetabil. Nimeni nu a fost prezent să-l vadă – nici evoluționiștii, nici creaționiștii nu au fost acolo și este evident că nu putem călători înapoi în timp ca să observăm direct dacă prima formă de viață a fost creată de o de inteligență sau a apărut prin legi naturale din materiale lipsite de viață.

Aceasta ridică o întrebare importantă: dacă nu putem observa în mod direct trecutul, atunci ce principii științifice putem folosi pentru a descoperi ce anume a cauzat prima formă de viață? Folosim aceleași principii pe care le utilizează în fiecare zi sistemul nostru judiciar – principiile forensice. Cu alte cuvinte, întrebarea privind originea vieții este o întrebare forensică ce ne solicită să punem cap la cap tot felul de dovezi, cam așa cum adună și detectivii dovezi după săvârșirea unei crime. Detectivii nu pot merge înapoi în timp ca să fie martori la crimă. Nici nu pot învia victima și să intre în laborator pentru a face tot felul de experimente care să le permită să observe ce s-a întâmplat, să repete mereu și mereu crima până descoperă totul. Ei trebuie să utilizeze principiile științei forensice pentru a afla ce s-a întâmplat cu adevărat.

Principiul central în știința forensică este principiul uniformității, care susține că în trecut au acționat aceleași cauze pe care le observăm noi astăzi. Cu alte cuvinte, în principiul uniformității noi presupunem că lumea a funcționat în trecut la fel cum funcționează și astăzi, mai ales când este vorba de cauze. Dacă „Du gunoiul – mama” necesită o cauză inteligentă astăzi, atunci orice mesaj similar din trecut necesită și el o cauză inteligentă. Invers, dacă legile naturale sunt responsabile pentru totul astăzi, atunci principiul uniformității ne va face să tragem concluzia că legile naturale au fost responsabile pentru tot și în trecut.

Să ne gândim la Marele Canion. Ce l-a cauzat? L-a văzut cineva formându-se? Nu, dar conform principiului uniformității, putem trage concluzia că responsabile pentru producerea lui sunt procesele naturale, mai ales eroziunea apei. Putem trage cu încredere această concluzie, chiar dacă nu am fost acolo ca să vedem exact ce s-a întâmplat, deoarece putem observa aceleași procese naturale creând canioane și astăzi. Vedem aceasta în natură atunci când observăm efectul apei asupra unei bucăți de uscat. Putem chiar să intrăm în laborator și să turnăm în mod repetat apă peste un calup de pământ, și vom obține întotdeauna un canion.

Să luăm acum o altă formațiune geologică: muntele Rushmore. Ce l-a cauzat? Simțul comun ne dictează să nu sugerăm niciodată că fețele prezidențiale întipărite în muntele Rushmore ar fi rezultatul unor legi

naturale. Eroziunea nu ar putea realiza așa ceva. „Simțul comun” este de fapt principiul uniformității. Întrucât nu observăm niciodată astăzi legi naturale care să dăltuiască un bust foarte detaliat al unui președinte, tragem în mod corect concluzia că legile naturale nu au putut face un asemenea lucru nici în trecut. Astăzi vedem cum doar ființele inteligente creează sculpturi cu multe detalii. În consecință, conchidem în mod rezonabil că la un moment dat în trecut o ființă inteligentă (un sculptor) a creat respectivele chipuri în muntele Rushmore.

Tot așa, când ne uităm la prima formă de viață unicelulară, principiul uniformității ne spune că numai o cauză inteligentă putea să asambleze astfel echivalentul a 1.000 de enciclopedii. Nimeni n-a văzut niciodată legile naturale creând nici măcar un mesaj simplu precum „Bea Coca-Cola”, cu cât mai puțin un mesaj lung care să încapă în 1.000 de enciclopedii.

Atunci de ce ajung darwiiniștii la concluzia că prima formă de viață a apărut spontan din substanțe chimice anorganice fără vreo intervenție inteligentă? Generarea spontană a vieții nu a fost observată niciodată. De când Pasteur și-a sterilizat retorta, una din cele mai elementare observații ale științei a fost că viața apare numai dintr-o viață similară ei. Combinând substanțe chimice într-o eprubetă, oamenii de știință nu au reușit să obțină nici măcar o moleculă de ADN, cu cât mai puțin viață.³ De fapt, toate experimentele care au fost proiectate să genereze spontan viața – inclusiv acum discreditatul experiment Urey-Miller – nu numai că au eșuat, dar au și făcut uz într-un mod nelegitim de inteligență.⁴ Cu alte cuvinte, oamenii de știință concep în mod inteligent experimente, și tot nu pot face ceva ce ni se spune că a fost făcut de legile oarbe ale naturii. Atunci ce să credem: că niște procese lipsite de rațiune pot să facă ceea ce oameni de știință eminenți nu pot face? Și chiar dacă cercetătorii ar fi reușit să creeze în cele din urmă viață în laborator, aceasta ar dovedi mai degrabă creația. De ce? Pentru că eforturile lor ar arăta că e nevoie de multă inteligență pentru a crea viață.

Insistă darwiiniștii asupra generării spontane deoarece nu văd dovezile ce atestă un plan? Categorie nu. De fapt, lucrurile stau exact invers – ei văd clar dovezile! De exemplu, Richard Dawkins și-a intitulat cartea *The Blind Watchmaker* (Ceasornicarul orb) ca răspuns la argumentul lui William Paley pe care l-am citat în capitolul nostru dinainte. Aparența unui plan al vieții este recunoscută pe prima pagină a cărții *The Blind Watchmaker*. Dawkins scrie: „Biologia este studiul unor lucruri complicate ce par a fi proiectate cu un scop”.⁵ Două pagini mai încolo, deși recunoaște „arhitectura complexă și ingineria precisă” a vieții umane și a fiecăreia dintre trilioanele de celule ce compun trupul uman, Dawkins neagă categoric că viața umană sau orice altă viață ar fi

fost proiectată. Se pare că Dawkins refuză să permită observației să intervină în concluziile lui. Această atitudine este foarte ciudată pentru cineva care crede în supremația științei, și ținând seama că aceasta din urmă ar trebui să se bazeze pe observație.

Francis Crick, unul dintre descoperitorii ADN-ului și un darwinist înflăcărat, este de acord și el cu Dawkins în ce privește aparența unui plan. De fapt, aparența unui plan este atât de clară, încât avertizează că „biologii nu trebuie să uite niciodată că ceea ce văd nu a fost proiectat, ci mai degrabă a evoluat”.⁶ Acest scurt avertisment de aducere aminte adresat de Crick biologilor l-a făcut pe Phillip Johnson, autor și lider în mișcarea Planului Inteligent, să remarce: „Biologii darwiniști trebuie să-și repete mereu și mereu acest avertisment, altfel ar putea deveni conștienți de realitatea ce le sare cu putere în ochi și care încearcă să le capteze atenția”.⁷

Complexitatea ADN-ului nu reprezintă singura problemă pentru darwiniști. Originea lui este de asemenea o problemă. Există o dilemă dificilă de tip „oul sau găina”, deoarece producerea ADN-ului se bazează pe proteine, iar producția de proteine se bazează ea însăși pe ADN. Așadar ce a apărut întâi, proteinele sau ADN-ul? Una trebuie să fi existat deja pentru ca cealaltă să poată fi creată.

Atunci de ce ignoră Crick, Dawkins și alții din tabăra lor implicațiile clare ale dovezilor ce le sar pur și simplu în ochi? Pentru că ideologia lor preconcepută – naturalismul – îi împiedică până și să ia în calcul o cauză inteligentă. Așa cum vom vedea în continuare, aceasta este o știință de proastă calitate și ea duce la concluzii greșite.

ȘTIINȚA DE BUNĂ CALITATE CONTRA ȘTIINȚEI DE PROASTĂ CALITATE

Se crede îndeobște că așa-numita controversă creație-evoluție (numită adesea acum controversa dintre planul inteligent și naturalism) presupune un război între religie și știință, între Biblie și știință, sau între credință și rațiune. Această percepție este perpetuată de mass-media, care prezintă constant dezbaterea în termenii filmului din 1960 *Inherit the Wind* (Moștenește vântul), inspirat din „procesul maimuțelor” ce a avut loc în 1925. Cunoști cu siguranță această situație. În esență, ea decurge în felul următor: iată că iarăși vin fundamentalistii ăia ticniți, care vor să-și impună religia lor dogmatică, ignorând știința obiectivă.

În realitate însă, nimic nu poate fi mai departe de adevăr. *Controversa creație-evoluție nu înseamnă religie contra știință sau Biblie contra știință – e știință de bună calitate contra știință de proastă calitate.* În mod similar, ea nu

opune credința rațiunii – ci credința *rezonabilă* unei credințe *nerezonabile*. S-ar putea să te surprindă să vezi cine practică știința de proastă calitate și cine are o credință nerezonabilă.

Așa cum am mai menționat deja, știința este o căutare a cauzelor. Din punct de vedere logic, există doar două tipuri de cauze: cauze inteligente și cauze non-inteligente (adică naturale). Marele Canion a avut o cauză naturală, iar Muntele Rushmore a avut o cauză inteligentă (vezi fig. 5.1). Din nefericire, în discuția asupra apariției primelor forme de viață, dariniștii ca Dawkins și Crick exclud cauzele inteligente înainte de a se uita la dovezi. Cu alte cuvinte, concluziile lor sunt introduse dinainte în presuposițiile lor. Generarea spontană prin acțiunea legilor naturale *trebuie* să fie cauza vieții, din cauză că nici măcar nu iau în considerare alte opțiuni.

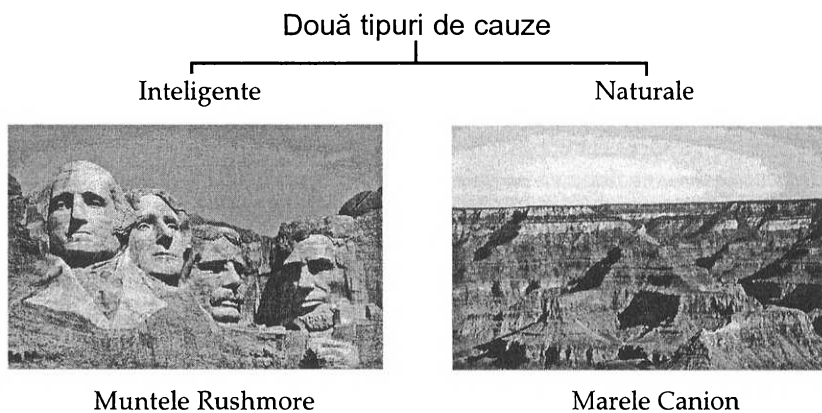

Fig. 5.1

Generarea spontană este ceea ce criticii evoluției numesc o istorie „pur și simplu”. Evoluționiștii nu aduc dovezi în sprijinul generării spontane. Aceasta nu este sprijinită de observații empirice sau de principiile științei forensice. Este istorie „pur și simplu” din cauză că viața există, și întrucât *cauzele inteligente sunt excluse din start*, nu mai poate exista nicio altă explicație posibilă.

Problema cu care se confruntă dariniștii este imensă. Biochimistul Klaus Dose recunoaște că după mai bine de treizeci de ani de cercetări în domeniul originii vieții s-a ajuns la „o mai bună înțelegere a imensității problemei pe care o reprezintă originea vieții pe pământ mai degrabă decât la o soluție. În prezent, toate discuțiile despre teoriile și

experimentele de principiu din domeniu sfârșesc fie în impas, fie cu recunpașterea ignoranței”.⁸ Francis Crick se lamentează: „De fiecare dată când scriu o lucrare despre originea vieții, jur că nu voi scrie alta, pentru că există prea multă speculație pornind de la prea puține fapte”.⁹

Există dovezi atât de puternice în favoarea inteligenței și împotriva naturalismului, încât evoluționiști proeminenți au sugerat că primele forme de viață au fost aduse pe pământ de către extraterestri. Fred Hoyle (aceiași evoluționist care a popularizat teoria stării staționare despre care am discutat în capitolul 3) a fost cel care a lansat această teorie de avangardă (numită „panspermie”, însemnând „semințe pretutindeni”) după ce a calculat că probabilitatea ca viața să fi apărut prin generare spontană este practic zero. (Desigur, panspermia nu rezolvă problema – doar o amână cu un pas: cine i-a făcut pe extraterestri inteligenți?)

Oricât de deplasată ar fi această teorie, măcar adepții panspermiei recunosc că în spatele miracolului uimitor pe care îl numim viață stă o inteligență de un fel sau altul. Totuși, când evoluționiști de vârf trebuie să recurgă la extraterestri ca să explice originea vieții, poți să-ți dai seama că cea mai simplă formă de viață trebuie să fie incredibil de complexă.

Un alt susținător al panspermiei, Chandra Wickramasinghe, recunoaște că darwiniștii recurg la o credință oarbă atunci când vine vorba de generarea spontană. El remarcă: „Apariția vieții într-o supă primordială pe pământ *este doar un articol de credință* de care oamenilor de știință le vine greu să se lepede. Nu există nicio dovadă experimentală care să susțină această teorie în momentul de față. De fapt, toate încercările de a crea viață din neviață, începând cu Pasteur, au eșuat”.¹⁰ Microbiologul Michael Denton, deși el însuși ateu, adaugă: „Complexitatea chiar și a celei mai simple celule cunoscute este atât de mare încât este imposibil să accepți că ea ar fi putut fi asamblată brusc printr-un eveniment ciudat și extrem de improbabil. O asemenea apariție nu s-ar distinge prin nimic de un miracol”.¹¹

În lumina unor explicații gen „pur și simplu”, așa cum sunt generarea spontană și panspermia, cine crezi că practică o știință de proastă calitate: oamenii numiți batjocoritor „religioși” (teiști/creaționiști) sau cei așa-numiți „luminați” (atei/darwiniști), care sunt de fapt la fel de religioși ca „religioși”? Fizicianul și informaticianul Hubert Yockey își dă seama că darwiniștii sunt cei ce practică o știință de proastă calitate. El scrie: „Credința că viața pe pământ a apărut spontan din materia lipsită de viață *este pur și simplu o chestiune de credință* în reducționismul strict și se bazează total pe ideologie”.¹²

Yockey are dreptate. Darwiniștii cred în mod fals că pot reduce viața la componentele ei chimice anorganice. Aceasta este ideologia reducționismului. Pentru darwiniștii precum Dawkins și Crick, care trebuie să creadă că există numai lumea materială (nu și una imaterială), viața nu poate fi nimic mai mult decât niște substanțe chimice. Dar viața este în mod evident mai mult decât niște simple substanțe chimice. Ea conține un mesaj – ADN-ul – care este *exprimat* în substanțe chimice, dar aceste substanțe chimice nu pot determina mesajul așa cum nici substanțele chimice care compun cerneala și hârtia nu pot determina propozițiile de pe această pagină. Un mesaj arată spre ceva ce se găsește dincolo de substanțele chimice. Mesajul conținut în viață, întocmai ca cel de pe această pagină, arată spre o inteligență situată dincolo de elementele chimice care îl exprimă. (Evident realizăm că viața este în mod cert ceva *mai mult* decât substanțe chimice cu un mesaj, dar ideea de bază aici este că ea nu este mai puțin de atât.)

Așadar, dintr-un devotament orb față de ideologia naturalistă și reducționistă – care este împotriva oricărei observații și rațiuni – darwiniștii afirmă dogmatic că viața a apărut spontan din componentele ei chimice lipsite de viață. Ironia este că ei înșiși i-au acuzat pe creaționiști multă vreme tocmai de aceasta – că permit ideologiei să anuleze observația și rațiunea. Dar realitatea este că darwiniștii sunt cei care permit *credinței lor* să anuleze observația și rațiunea. Creaționiștii și susținătorii Planului Inteligent nu fac altceva decât să opereze deducții raționale pe baza dovezilor. Ei urmează dovezile exact acolo unde acestea duc – înapoi la o cauză inteligentă.

Yockey nu este singurul care spune că darwiniștii au o prejudecată filozofică împotriva cauzelor inteligente. Phillip Johnson este un bisturiu foarte ascuțit care despică lemnul petrificat al naturalismului în comunitatea științifică. El arată în mod corect că „darwinismul se bazează pe un angajament *a priori* față de materialism, și nu pe o evaluare neutră din punct de vedere filozofic a dovezilor. Dacă separăm filozofia de știință, fortăreața lor mândră se prăbușește”.¹³

Și nu doar criticii evoluției văd această prejudecată; darwiniști proeminenți o recunosc și ei. De fapt, Dawkins însuși a recunoscut această prejudecată atunci când a răspuns la o întrebare pusă prin e-mail de către Phillip Johnson. „Angajamentul [nostru] filozofic față de materialism și reducționism este adevărat, scria Dawkins, dar aş prefera să-l caracterizez drept un angajament filozofic față de o explicație reală, în opoziție cu absența oricărei explicații, aceasta din urmă fiind poziția pe care o adoptați dumneavoastră”.¹⁴ (Dawkins poate să creadă că are o „explicație reală”, dar, așa cum am văzut,

explicația lui vine împotriva tuturor dovezilor observaționale și forensice.)

Dacă Richard Dawkins mărturisește doar cu jumătate de glas această prejudecată, darwinistul Richard Lewontin de la Universitatea Harvard face o mărturisire completă. Iată în ce termeni recunoaște Lewontin că darwiniștii acceptă absurdă istorie „pur și simplu”, care se împotrivesc simțului comun, din cauza unui angajament anterior față de materialism:

Disponibilitatea noastră de a accepta enunțuri științifice care se împotrivesc simțului comun este cheia pentru înțelegerea confruntării reale dintre știință și supranatural. Noi luăm partea științei în ciuda absurdității evidente a unora din constructele ei, în ciuda neputinței sale de a-și împlini multe dintre promisiunile extravagante cu privire la sănătate și viață, în ciuda toleranței comunității științifice față de așa-numitele istorii „pur și simplu” lipsite de substanță, deoarece *ne-am asumat un angajament aprioric față de materialism*. Aceasta nu înseamnă că metodele și instituțiile științei ne obligă să acceptăm o explicație materială pentru lumea fenomenală ci, din contră, *suntem forțați de adeziunea noastră a priori la cauzele materiale să creăm un aparat de investigare și un set de concepte care produc explicații materiale, oricât de contraintuitive, oricât de mistificatoare ar fi ele pentru neinițiați*. În plus, materialismul acesta este absolut, deoarece *nu putem permite o intervenție divină*.¹⁵

Ei bine, acum iese la iveală adevărul adevărat. Nu dovezile sunt cele care sprijină darwinismul – de fapt, potrivit lui Lewontin și simțului comun, explicațiile darwiniste sunt „contraintuitive”. Adevărul adevărat este că darwiniștii au definit știința în așa fel încât singurul răspuns posibil este darwinismul. Orice altă definiție l-ar permite lui Dumnezeu – ferească Sfântul – să intervină!

În capitolul următor vom cerceta care ar fi posibilele motivații pentru a-L ține pe Dumnezeu departe. Deocamdată, ideea principală ce se desprinde de aici este aceasta: evenimentul necesar care justifică teoria ateistă a macroevoluției – generarea spontană a primei forme de viață – este crezut din cauza unor presupuziții filozofice false deghizate în știință, și nu fiindcă ar exista observații științifice legitime care să sprijine generarea spontană. Știința falsă este o știință de proastă calitate, și darwiniștii sunt cei ce o practică. Credința în generarea spontană izvorăște din credința lor oarbă în naturalism. E nevoie de o credință extraordinară ca să crezi că prima creatură unicelulară a apărut prin acțiunea unor legi naturale, deoarece e ca și cum ai crede că o explozie într-o tipografie ar putea produce 1000 de enciclopedii! Ateii nu pot să

explice nici măcar originea tipografiei, cu cât mai puțin aceea a 1.000 de enciclopedii. *Prin urmare, nu avem destulă credință ca să fim ateii.*

SĂ ACORDĂM TIMP ȘI ȘANSĂ UNEI ȘANSE!

„Nu te grăbi așa!” spun darwiniștii. „Ai trecut cu vederea timpul și șansa ca explicații plauzibile pentru generarea spontană a vieții.”

Să dăm timpului mai mult timp!

Darwiniștii resping concluzia că pentru crearea primei forme de viață a fost nevoie de inteligență, sugerând că un interval mai îndelungat de timp ar permite legilor naturale să acționeze. Să lăsăm să treacă mai multe miliarde de ani și vom obține în sfârșit viața. Este plauzibil așa ceva?

Să revenim pentru o clipă la Muntele Rushmore. Darwiniștii afirmă că știința se bazează pe observație și repetiție. Perfect, să presupunem că observăm și repetăm un experiment în cadrul căruia lăsăm legile naturale să acționeze asupra unei stânci în următorii zece ani. Vom obține vreodată chipurile de pe Muntele Rushmore? Niciodată.

Poate că spui: Probabil legile naturale ar putea face lucrul acesta dacă le-am lăsa să acționeze miliarde de ani. Nu, n-ar face-o. De ce? Pentru că natura duce la dezordine, nicidecum la mai multă ordine (faptul că natura duce lucrurile spre dezordine este un alt aspect al legii a doua a termodinamicii). Scurgerea unei perioade mai îndelungate de timp va înrăutăți lucrurile pentru darwinist, nu le va îmbunătăți. Cum așa?

Să presupunem că urci cu un avion la 300 de m deasupra casei tale și arunci de acolo confeti roșii, albe și albastre. Ce șanse sunt ca ele să formeze steagul american pe peluza din fața casei? Foarte reduse. De ce? Pentru că legile naturale vor amesteca sau împrăștia la întâmplare acele confeti. Poate că spui: „Să le lăsăm mai mult timp”. OK, să ridicăm avionul la 3.000 metri pentru a acorda legilor naturale mai mult timp de acțiune asupra bucăților de hârtie. Va mări oare aceasta probabilitatea ca steagul să se formeze pe peluza ta? Nu, un timp mai îndelungat va reduce de fapt probabilitatea să ai steagul american pe peluza ta deoarece legile naturale vor avea mai mult timp să facă ceea ce știu să facă – să creeze dezordine și să împrăștie acele confeti la întâmplare.

Prin ce diferă această situație de originea primelor forme de viață? Darwiniștii ar putea spune că a doua lege a termodinamicii nu se aplică continuu în cazul sistemelor vii. În definitiv, ființele vii cresc și pot

deveni mai ordonate. Da, ele cresc și devin mai ordonate, dar pierd energie în procesul creșterii. Hrana care intră într-un sistem viu nu este procesată cu o eficacitate de 100 %. Deci a doua lege se aplică și în cazul sistemelor vii. Dar nu aceasta este esența problemei. Esența este următoarea: noi *nu* vorbim despre ce poate face o ființă vie odată ce e vie; *vorbim în primul rând despre obținerea unei ființe*. Cum a apărut viața din substanțe chimice anorganice, fără intervenția vreunei inteligențe, dacă substanțele chimice anorganice sunt supuse celei de-a doua legi a termodinamicii? Darwiniștii nu au răspuns la această întrebare, ci doar credință.

Să acordăm șansei o șansă!

Oare am putea explica incredibila complexitate specificată numai în termenii șansei? Nicio șansă! Ateii și teiștii deopotrivă au calculat probabilitatea ca viața să fi apărut întâmplător din substanțe chimice anorganice. Cifrele la care au ajuns sunt extrem de mici – practic zero. De exemplu, Michael Behe a afirmat că probabilitatea de a obține *o singură moleculă de proteină* (care conține aproximativ 100 aminoacizi) din întâmplare ar fi cam ca aceea a unui om legat la ochi de a găsi un fir de nisip însemnat în Deșertul Sahara, și aceasta de trei ori la rând. Și o moleculă de proteină nu înseamnă viață. Pentru a obține viața este nevoie de 200 de astfel de molecule de proteine puse laolaltă!¹⁶

Această probabilitate este practic zero. Dar noi credem că ea este chiar *faptic* zero. De ce? Pentru că „șansa” nu este o cauză. Șansa este un *cuvânt* pe care îl folosim pentru a descrie posibilități matematice. Nu are nicio putere proprie. Șansa nu este *nimic*. Este lucrul la care visează pietrele.

Dacă cineva dă cu banul, ce șanse are să obțină cap? Cincizeci la sută, zicem noi. Da, dar ce *cauzează* banul să vină cap? Șansa? Nu, cauza primară este o ființă inteligentă care decide să arunce banul și să aplice o anumită cantitate de forță. Unele cauze secundare, cum ar fi forțele fizice generate de vânt și de gravitație, influențează și ele rezultatul. Dacă am cunoaște toate aceste variabile, am putea calcula rezultatul dinainte. Dar întrucât nu cunoaștem aceste variabile, folosim cuvântul „șansă” pentru a ne ascunde ignoranța.

Nu ar trebui să le permitem ateilor să-și ascundă ignoranța în spatele cuvântului „șansă”. Dacă ei nu cunosc un mecanism natural prin care ar fi putut apărea prima formă de viață, atunci ar trebui să-și admită ignoranța în loc să sugereze un cuvânt fără putere care nu este el însuși o cauză. Teoria „șansei” este doar un alt exemplu de știință de proastă calitate practică de către darwinisti.

ȘTIINȚA ESTE O SCLAVĂ A FILOZOFIEI

Din nefericire, darwiniștii au reușit să convingă publicul că singura știință de proastă calitate e aceea care nu împărtășește convingerile darwinismului (și că aceea nu este de fapt știință, spun ei – ci doar religie deghizată în știință). De fapt, adevărul este tocmai contrariul. Darwiniștii sunt cei care practică știința de proastă calitate, deoarece știința lor este clădită pe o filozofie falsă. În consecință, religia lor naturalistă seculară este ceea ce îi face să ignore dovezile științifice detectabile empiric ce atestă existența unui plan.

Ce lecție se desprinde din știința de proastă calitate practică de darwiniști? Pentru a răspunde la această întrebare, să ne uităm mai îndeaproape la dezbaterile pe care am citat-o în capitolul 3 dintre creștinul William Lane Craig și darwinistul Peter Atkins.¹⁷ Să ne amintim că dezbaterile avea ca temă existența lui Dumnezeu. La un moment dat, Atkins a afirmat că Dumnezeu nu este necesar deoarece știința poate explica totul.

„Nu este nevoie de Dumnezeu, a declarat Atkins. Totul din lumea aceasta poate fi înțeles și fără invocarea unui Dumnezeu. Trebuie să accepți că aceasta este o posibilă concepție ce poate fi adoptată cu privire la lume.”

„Desigur, este posibilă”, a recunoscut Craig. „Dar ...”

[Întrerupând] „Negi că știința poate explica totul?” a întrebat provocator Atkins.

„Da, neg într-adevăr că știința poate explica totul”, a răspuns Craig.

„Prin urmare, ce nu poate ea explica?” a dorit să afle Atkins.

Având experiența multor dezbateri, Craig era pregătit să dea un răspuns cu mai multe fațete. „Cred că există numeroase lucruri ce nu pot fi dovedite științific, dar pe care suntem cu toții destul de raționali ca să le acceptăm”, a spus el. Și Craig a citat următoarele cinci credințe raționale ce nu pot fi dovedite de către știință:

1. matematica și logica (știința nu le poate dovedi deoarece știința le presupune),
2. adevărurile metafizice (cum ar fi acela că există și alte minți în afara minții mele),
3. judecățile etice (nu poți dovedi științific că naștii au fost răi, deoarece moralitatea nu se supune metodei științifice),
4. judecățile estetice (frumosul, la fel ca și binele, nu poate fi dovedit științific), și, ca o ironie,
5. știința însăși (credința că metoda științifică descoperă adevărul nu

poate fi dovedită de însăși metoda științifică); (mai multe despre aceasta ceva mai jos).

(După acest baraj de exemple ce contracarau punctul de vedere al lui Atkins, moderatorul William F. Buckley, jr, nu și-a putut ascunde satisfacția pentru răspunsul lui Craig. S-a uitat atent la Atkins și i-a spus: „Ei bine, introdu asta în pipă și rumegă“.)

Craig avea dreptate. Metoda științifică ce constă în căutarea cauzelor prin metoda observației și a repetiției este doar *un* mijloc de descoperire a adevărului. Ea nu este *singurul* mijloc de descoperire a adevărului. Așa cum am văzut în capitolul 1, legile nonștiințifice (filozofice), cum ar fi legile logicii, ne ajută și ele să descoperim adevărul. De fapt, aceste legi sunt folosite chiar de metoda științifică!

În plus, pretenția lui Atkins că știința poate explica totul este falsă nu doar din cauza celor cinci contraexemple ale lui Craig; ci și fiindcă se contrazice singură. De fapt, Atkins a vrut să spună: „Știința este singura sursă obiectivă de adevăr“. Dacă verificăm această afirmație cu ajutorul tacticii struțului, din capitolul 1, vedem că ea este autocontradictorie și, prin urmare, falsă. Afirmația „Știința este singura sursă de adevăr obiectiv“ se pretinde a fi un adevăr obiectiv, dar ea nu este un adevăr științific, ci unul de natură filozofică – deci nu poate fi dovedită de știință – prin urmare, se contrazice singură.

Aceasta ne conduce la poate cea mai importantă lecție pe care o putem învăța de la știința de proastă calitate practică de darwiniști: *știința este întemeiată pe filozofie. De fapt, știința este o sclavă a filozofiei.* O filozofie de proastă calitate duce la o știință de proastă calitate, iar o știință de bună calitate necesită o filozofie de calitate. De ce? Pentru că:

1. **Știința nu poate fi făcută fără filozofie.** Presupozițiile filozofice sunt utilizate în căutarea cauzelor, deci nu pot fi rezultatul acestora. De exemplu, oamenii de știință presupun (prin credință) că rațiunea și metoda științifică ne permit să înțelegem corect lumea din jurul nostru. Lucrul acesta nu poate fi dovedit de știința însăși. Uneltele științei – legile logicii, legea cauzalității, principiul uniformității sau credibilitatea observației – nu pot fi dovedite pe cale experimentală. Adevărul lor trebuie presupus tocmai pentru a putea *realiza* experimentul! Astfel, știința este întemeiată pe filozofie. Din nefericire, mulți din așa-numiții oameni de știință sunt foarte slabi filozofi.
2. **Presupozițiile filozofice pot influența dramatic concluziile științifice.** Dacă un om de știință presupune dinainte că nu pot

exista decât cauze naturale, atunci probabil că oricâte dovezi i s-ar aduce, el nu va putea fi convins că prima amibă unicelulară sau orice altă entitate proiectată a fost creată de o inteligență. Când darwiniștii *presupun* că sunt imposibile cauzele inteligente, atunci legile naturale sunt singurele legi admise în joc. La fel, dacă un creaționist exclude în avans cauzele naturale (noi nu cunoaștem pe nimeni care să facă lucrul acesta), el riscă să rateze răspunsul corect. Dar omul de știință ce păstrează o *mente deschisă* atât în fața cauzelor naturale cât și în fața cauzelor inteligente poate urma dovezile oriunde ar duce acestea.

3. **Știința nu spune de fapt nimic – oamenii de știință sunt cei ce vorbesc.** Datele sunt întotdeauna interpretate de oamenii de știință. Când aceștia lasă ca preferințele lor personale sau presuposițiile lor filozofice nedovedite să dicteze interpretarea dovezilor, ei fac exact lucrul de care îi acuză pe oamenii religioși – lasă ca ideologia să le dicteze concluziile. Când se întâmplă lucrul acesta, concluziile lor trebuie puse în discuție, deoarece s-ar putea ca acestea să nu fie mai mult decât presuposiții filozofice care se dau drept fapte științifice.

MATERIALISMUL FACE CA RAȚIUNEA SĂ FIE IMPOSIBILĂ

Atunci când coborâm la sursa problemei, descoperim că știința de proastă calitate practică de darwiniști este generată de filozofia falsă a naturalismului sau a materialismului ce stă la baza concepției lor despre lume. De ce este fals materialismul? Iată cinci motive pentru care materialismul nu este rezonabil:

În primul rând, așa cum am arătat deja, există un mesaj inerent în viață, în termeni de specialitate numit complexitate specificată, care nu poate fi explicat pe cale materialistă. Acest mesaj nu poate fi explicat prin legi naturale neinteligente, așa cum nici mesajul acestei cărți nu poate fi explicat prin legile neinteligente ale cernelii și hârtiei.

În al doilea rând, gândurile și teoriile omului nu sunt doar materiale. Fără îndoială că în procesul de gândire al omului sunt implicate și substanțele chimice, dar ele nu pot explica toate gândurile omului. *Teoria* materialismului nu este alcătuită din molecule. În mod similar, gândurile cuiva, fie ele pline de dragoste sau de ură, nu sunt substanțe chimice. Cât cântărește dragostea? Care este compoziția chimică a urii? Aceste întrebări sunt absurde, deoarece gândurile, convingerile și emoțiile nu au exclusiv o bază materială. Și dacă ele nu au exclusiv o bază materială, materialismul este fals.

În al treilea rând, dacă viața nu ar fi nimic mai mult decât materie, atunci am putea să luăm toate materialele vieții – sunt aceleași materiale care se găsesc și în noroi – și să facem din ele o ființă vie. Dar nu putem. Este clar că în viață există ceva mai mult decât materie. Ce materialist este capabil să explice de ce un trup este viu și un alt trup este mort? Ambele trupuri conțin aceleași substanțe chimice. Atunci de ce un trup este viu în clipa aceasta și mort în următoarea? Și ce combinație de materiale poate explica conștiința? Atkins însuși, în dezbaterea lui cu Craig, a recunoscut că explicarea conștiinței reprezintă o problemă serioasă pentru atei.

În al patrulea rând, dacă materialismul este adevărat, atunci toți cei care de-a lungul istoriei umane au avut o experiență spirituală de un gen sau altul s-au înșelat. Deși acest lucru este posibil, ținând cont de numărul enorm de experiențe spirituale, el e totuși improbabil. Este greu de crezut că toți marii lideri spirituali și toți gânditorii din istoria omenirii – inclusiv unele din mințile cele mai raționale, mai științifice și mai critice – s-au înșelat complet în legătură cu experiența lor spirituală. Aceasta îi include pe Avraam, Moise, Isaia, Kepler, Newton, Pascal și Isus Cristos Însuși. *Dacă este adevărată fie și o singură experiență spirituală din întreaga istorie a lumii, atunci materialismul este fals.*

În final, dacă materialismul este adevărat, atunci rațiunea însăși este imposibilă. Pentru că dacă procesele mentale nu sunt nimic altceva decât niște reacții chimice petrecute în creier, atunci nu există niciun motiv ca să credem că *ceva* este adevărat (inclusiv teoria materialismului). Substanțele chimice nu pot evalua dacă o teorie este adevărată sau nu. Substanțele chimice nu raționează, ele reacționează.

Aici există o ironie deosebită, deoarece darwiniștii – care pretind că apără adevărul și rațiunea – au făcut ca adevărul și rațiunea să fie imposibile prin teoria lor materialistă. Deci chiar și atunci când darwiniștii au dreptate cu privire la ceva, concepția lor despre lume nu ne dă niciun motiv ca să-i credem – deoarece rațiunea însăși este imposibilă într-o lume guvernată exclusiv de forțe chimice și fizice.

Mai mult, într-o lume darwinistă nu numai că rațiunea este imposibilă, dar nu poate fi justificată nici afirmația darwinistului conform căreia ar trebui să ne bazăm doar pe rațiune. De ce nu? Pentru că rațiunea necesită *credință*. Așa cum a subliniat J. Budziszewski: „Lozinca «Numai rațiunea!» este o absurditate. Rațiunea însăși presupune credință. De ce? Pentru că apărarea rațiunii numai *prin* rațiune este circulară, deci lipsită de valoare. Singura noastră garanție că rațiunea umană funcționează este Dumnezeu care a făcut-o”.¹⁸

Să analizăm argumentul lui Budziszewski pornind de la sursa

rațiunii. Capacitatea noastră de a raționa poate avea una din următoarele două surse: fie o inteligență preexistentă, fie materia oarbă. Ateii/darwiniștii/materialiștii consideră, *prin credință*, că mințile noastre au apărut din materia oarbă fără vreo intervenție inteligentă. Afirmăm că perspectiva lor se bazează pe credință deoarece contrazice toate observațiile științifice, care demonstrează că efectul nu poate fi superior cauzei sale. Nu poți da ceea ce nu ai, și cu toate acestea materialiștii cred că materia moartă, lipsită de inteligență a produs viață inteligentă. Aceasta e ca și cum ai crede că Biblioteca Congresului a rezultat în urma unei explozii într-o tipografie!

Este mult mai rezonabilă credința că mintea umană a fost făcută după asemănarea Marii Minți – Dumnezeu. Cu alte cuvinte, mințile noastre pot înțelege adevărul și pot raționa despre realitate deoarece au fost alcătuite de Arhitectul adevărului, al realității și al rațiunii însăși. Materialismul nu poate explica rațiunea mai bine decât explică viața. El este pur și simplu nerezonabil. *Prin urmare, nu avem destulă credință ca să fim materialiști!*

ATEUL CONTRA CONSULTANTULUI GÂNDIRII CRITICE

Însuși faptul că darwiniștii cred că își au rațiunile lor ca să fie ateii presupune în realitate că Dumnezeu există. Cum așa? Fiindcă *rațiunile* necesită un univers *rezonabil*, un univers care presupune ordinea, logica, planul și adevărul. Dar ordinea, logica, planul și adevărul pot exista și pot fi cunoscute numai dacă există un izvor și un standard obiectiv neschimbător al lor. Pentru a putea spune că ceva este *nerezonabil*, darwiniștii trebuie să știe ce este *rezonabil*. Pentru a spune că ceva *nu* este proiectat, darwiniștii trebuie să știe ce este *proiectat*. Pentru a spune că ceva *nu* este adevărat, darwiniștii trebuie să știe ce este *adevărul* ș.a.m.d. La fel ca toate concepțiile nonteiste despre lume, darwinismul împrumută de la concepția teistă despre lume pentru a da inteligibilitate propriei sale concepții.

Această tendință a ateilor de a împrumuta involuntar de la concepția teistă despre lume și viață a fost dovedită magnific de către Pete Bocchino¹⁹ la o ședință unde se discuta programa școlară elaborată de Ministerul Educației din Statul Georgia. Pete, care lucra la vremea aceea în cadrul unei misiuni creștine cunoscută pe plan internațional, a fost cooptat în subcomitetul ce avea în dezbatere analiza și îmbunătățirea programei școlare pentru clasele VI-XII din școlile publice la materii precum științele politice și guvernamentale, dreptul, etica și formarea caracterului.

Prima dintr-o serie de întâlniri ce aveau să se întindă pe tot parcursul săptămânii s-a desfășurat într-o sală spațioasă, unde membrii subcomitetului au fost invitați să se prezinte pe rând. Pete, care fusese prins în trafic, a întârziat ratând astfel momentul prezentărilor. Când președintele subcomitetului l-a văzut intrând și îndreptându-se spre locul lui i-a spus că toți ceilalți se prezentaseră deja și l-a rugat și pe Pete să-și spună numele, pregătirea profesională și ocupația. Pete a spus cum se numește și a precizat că are o licență de inginer mecanic. Gândul lui a fost: „Nu vreau să aduc în discuție creștinismul în acest context, spunându-le că lucrez pentru o misiune creștină internațională”. Așa că a zis criptic: „În prezent lucrez pentru o organizație nonprofit ca și consultant al gândirii critice”.

Președintele a întrebat: „Ca ce?!”

„Consultant al gândirii critice”, a repetat Pete.

„Cu ce se ocupă mai concret un consultant al gândirii critice?” a stăruit președintele.

„Ei bine, suntem deja în întârziere, și nu vreau să răpesc din timpul comitetului, a replicat Pete, dar veți afla pe parcursul săptămânii”.

Desfășurându-și activitatea programată pentru acea săptămână, comitetul a luat în dezbateri o serie de teme cum ar fi diversitatea, toleranța, drepturile omului și alte subiecte controversate. La un moment dat, pe când discutau despre standardele psihologiei, Pete a remarcat că standardele nu conțineau și o definiție a personalității. Aceasta era o scăpare serioasă a programei de psihologie; așa că Pete a formulat următoarea definiție a personalității pornind de la o secțiune din cartea lui Mortimer Adler intitulată *Haves Without Have-Nots*.²⁰

Curs: psihologie / Subiect: unicitatea

Standard: Evaluează unicitatea naturii umane și conceptul de personalitate.

1. intelect / gândire conceptuală
2. libertate de a alege / liberul arbitru
3. responsabilitate etică (standarde)
4. responsabilitate morală (obligații), și
5. drepturi inalienabile ale personalității.

Imediat după ce acest standard a fost pus în discuție, o educatoare ce stătea vizavi de Pete – și care mărturisise că este atee – era pe punctul de a-și arăta dezacordul cu acest standard. Dar înainte ca ea să spună ceva, Pete a oprit-o și s-a adresat grupului:

Cine dorește să conteste acest standard, se va angaja în următoarele acțiuni:

1. Mă va angrena într-o gândire conceptuală (vezi punctul 1 de mai sus).
2. Își va exercita „libertatea” de a face acest lucru (vezi punctul 2 de mai sus).
3. Va crede că există o responsabilitate etică de a-i învăța pe elevi ce este corect/adevărat (vezi punctul 3 de mai sus).
4. Mă va considera responsabil din punct de vedere moral să-i învăț pe elevi adevărul (vezi punctul 4 de mai sus).
5. Va avea dreptul să nu fie de acord cu poziția mea (vezi punctul 5 de mai sus).

Așadar, dacă cineva nu este de acord cu aceste criterii, respectiva persoană confirmă de fapt validitatea fiecăruia dintre ele.

A urmat un moment de tăcere, după care președintele a luat cuvântul și a zis: „Acum știm cu ce se ocupă un consultant al gândirii critice!” Apoi a cerut secretarului comitetului să includă standardul între recomandări.

Recurgând la puțină gândire critică, vedem că concepția darwinistă despre lume se prăbușește nu doar fiindcă îi lipsesc dovezile, ci și pentru că darwiniștii trebuie să împrumute de la concepția teistă despre lume ca să-și formuleze argumentele. Intelectul, liberul arbitru, moralitatea obiectivă și drepturile omului, la fel ca și rațiunea, logica, planul și adevărul pot exista numai dacă există Dumnezeu. Și totuși, darwiniștii apelează la unele sau chiar la toate aceste realități atunci când își susțin concepția lor ateistă despre lume. Dar nu le pot avea pe ambele.

DARWINIȘTII AU O IMAGINE GREȘITĂ PE CAPACUL CUTIEI

În introducerea acestei cărți am afirmat că o concepție despre lume seamănă cu imaginea de pe capacul unei cutii de puzzle care îți permite să asamblezi numeroasele piese ale puzzle-ului vieții într-o imagine completă, unitară. Dacă imaginea de pe capacul cutiei este corectă, piesele devin inteligibile în lumina imaginii de ansamblu.

Dar ce se întâmplă când descoperi piese ce nu se potrivesc cu imaginea pe care o ai tu pe capac? Judecata sănătoasă îți spune că ai un alt capac, așa că va trebui să cauți capacul potrivit. Din nefericire, darwiniștii nu vor să facă lucrul acesta. Dovezile indică în mod convingător că ei nu au capacul potrivit, dar ei refuză categoric să

accepte această posibilitate (cu atât mai puțin să caute capacul potrivit). Imaginea lor preconcepută de pe capac nu presupune cauze inteligente. Cu toate acestea, așa cum recunosc ei înșiși, au descoperit multe piese în puzzle care sugerează clar că au fost proiectate de o inteligență. Prin urmare, ei încearcă să potrivească piesele teiste într-un puzzle ateist/materialist. Și cum fac lucrul acesta?

În loc să renunțe la capacul nepotrivit și să-l caute pe cel bun, darwiniștii insistă pur și simplu că piesele nu sunt ceea ce par a fi. Ei încearcă să potrivească toate piesele – de la universul proiectat cu multă precizie până la celula bogată în informație – într-un puzzle care nu conține aceste piese. Procedând astfel, ei nesocotesc observația, care este însăși esența științei empirice pe care pretind că o apără. Așa cum recunosc ei înșiși, darwiniștii rămân fideli din punct de vedere filozofic imaginii de pe capacul lor, indiferent cum arată piesele puzzle-ului.

Dar cum poți găsi capacul potrivit al puzzle-ului vieții? A ajunge la capacul potrivit nu este o chestiune de preferință (ție îți place ateismul, mie îmi place teismul). Nu, ci este o chestiune de realitate obiectivă. Folosind principiile primare ale logicii și principiile corecte ale investigației științifice, am descoperit în capitolele 3 și 4 că universul nostru este un univers teist. Dacă este un univers teist, atunci naturalismul este fals. Și dacă naturalismul este fals, atunci s-ar putea ca darwiniștii să nu interpreteze corect dovezile.

Este important să avem capacul potrivit, deoarece el ne asigură contextul adecvat pentru interpretarea dovezilor. Contextul este cadrul mai larg în care apar dovezile. Dacă contextul nostru este greșit, putem să ajungem la concluzii greșite despre dovezile pe care le observăm. De exemplu, dacă ți-aș spune că tocmai am văzut un bărbat spintecând cu un cuțit burta unei femei, probabil că ai ajunge la concluzia că omul acela a făcut ceva rău. Dar ce se întâmplă dacă îți spun și contextul – cadrul – în care a avut loc acel incident: eram în sala de nașteri a unui spital, omul acela era medic, și inima bebelușului tocmai încetase să mai bată. Ce crezi despre acel bărbat acum? Odată ce înțelegi cadrul, întreaga ta concepție despre dovezi se schimbă: acum îl consideri pe respectivul om un erou și nu un nemernic, deoarece a încercat să salveze viața bebelușului.

La fel, dovezile din biologie trebuie interpretate în lumina cadrului mai larg care ne este cunoscut. Așa cum am descoperit deja, cadrul mai larg pe care îl cunoaștem deja este că acesta e un univers teist. Dincolo de lumea naturală există o Ființă imaterială, puternică și inteligentă care a creat universul și l-a proiectat cu multă precizie pentru a permite viața pe pământ. Cu alte cuvinte, noi știm dincolo de orice îndoială rezonabilă

că Proiectantul face parte din imaginea de pe capacul cutiei, deoarece dovezile ne arată că El a proiectat deja acest univers minunat cu o complexitate și precizie uluitoare.

În lumina faptului că acest Proiectant există, atunci când vedem sisteme biologice care îi fac până și pe darwiniștii ca Richard Dawkins să admită că „par să fi fost proiectate cu un scop”, poate ar trebui să conchidem că acestea chiar *au fost proiectate cu un scop*. Așa cum arată William Dembski: „Dacă o creatură arată ca un câine, miroase ca un câine, latră ca un câine, simte ca un câine și pufăie ca un câine, cade în responsabilitatea aceluia care insistă că nu este câine să aducă dovezi în sprijinul poziției sale”.²¹ Dacă universul este creat și proiectat, este de așteptat ca și viața să fie creată și proiectată. (Cel puțin este *posibil* ca viața să fi fost creată de o inteligență. Excluderea în avans a acestei posibilități este evident nelegitimă.)

Așadar, concluzia că viața este produsul unui Proiectant inteligent este rezonabilă deoarece nu reprezintă o dovadă izolată, ci este consecventă cu alte descoperiri științifice. Sau, ca să păstrăm metafora puzzle-ului nostru, este o piesă care se îmbină perfect cu celelalte piese ale puzzle-ului.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

Întrucât am tratat o mulțime de lucruri în acest capitol, să rezumăm tot ce am spus în câteva idei principale:

1. Viața nu este alcătuită numai din substanțe chimice. Dacă ar fi așa, combinarea într-o eprubetă a substanțelor chimice care compun viața ar produce viață. Evident, viața este mai mult decât niște simple substanțe chimice; ea include de asemenea o complexitate specificată (care își are originea doar într-o minte). Prin urmare, materialismul este fals. (Mai există numeroase alte motive pentru care materialismul este fals, inclusiv faptul că rațiunea însăși ar fi imposibilă într-un univers materialist.)
2. Nu se cunoaște nicio lege naturală care să creeze complexitatea specificată (informația). Conform observației, numai inteligența creează o complexitate specificată (vezi de ex., „Du gunoiul – mama”, „Bea Coca-Cola”, Muntele Rushmore etc.).
3. Cea mai simplă formă de viață conține o complexitate specificată uluitoare – echivalentul a 1.000 de seturi complete din *Encyclopedia Britannica*. Einstein a afirmat: „Dumnezeu nu joacă zaruri cu

universul”.²² Avea dreptate. Așa cum a zis Phillip Gold, „Dumnezeu joacă scrabble!”²³

4. Știința este căutarea unor cauze pornind de la o filozofie. Există doar două tipuri de cauze, inteligente și naturale, dar darwiniștii exclud pe temeiuri filozofice cauzele inteligente înainte chiar de-a se uita la dovezi. Iată de ce atunci când darwiniștii văd cele 1.000 de enciclopedii – nesocotind observația și fără să recunoască planul evident al acestora – ei afirmă totuși că ele trebuie să aibă o cauză naturală. Dar dacă niște enunțuri ca „Du gunoiul – mama” necesită o cauză inteligentă, atunci același lucru este valabil și în cazul a 1.000 de enciclopedii.
5. Generarea spontană a vieții, de care darwinismul are nevoie pentru a-și susține teoria, nu a fost observată niciodată. Ea este afirmată doar prin credință. Și în lumina puternicelor dovezi cosmologice și teleologice care atestă că universul nostru este un univers teist (și din multe alte motive), credința darwinistă în naturalism (sau în materialism) este și ea un articol de credință. Prin urmare, darwinismul nu este nimic mai mult decât o religie seculară ce se dă drept știință.

Scepticul ar putea să spună: „Stai puțin! Nu te grăbi așa! Ce te face să crezi că Planul Intelligent este științific? Oare nu este Planul Intelligent doar un alt exemplu de eroare tip «Dumnezeul golurilor» – care Îl introduce pe Dumnezeu în ecuație deoarece nu s-a descoperit încă o cauză naturală? De ce să renunțăm la a mai căuta cauze naturale? De fapt, Planul Intelligent pare a fi doar creaționism biblic în șase zile reintrodus ilegitim în dezbaterea publică sub un nume nou. Și cum rămâne cu dovezile ce atestă evoluția unor noi forme de viață pe care nu le-ai menționat încă?”

Vom răspunde la toate aceste întrebări, și la altele, ale darwinistului în capitolul următor. Dar nu ne vom mulțumi doar cu aceasta, ci vom mai prezenta câteva piese din puzzle care confirmă că susținătorii Planului Intelligent, și nu darwiniștii, sunt cei care dispun de imaginea corectă pe capacul cutiei lor.

Noi forme de viață: De la protoplasmă la om prin regnul animal

„În gimnaziu m-au învățat că transformarea broaștei într-un prinț este un basm. La universitate m-au învățat că transformarea broaștei într-un prinț este o realitate!”

RON CARLSON

În filmul *Contact*, Jodie Foster joacă rolul unui om de știință implicat, împreună cu echipa din care face parte în programul SETI (Search for Extra-Terrestrial Intelligence – Cercetări pentru Căutarea Inteligenței Extraterestre). Programul SETI, care este o instituție reală, întrunește oameni de știință care scanează spațiul cosmic în scopul de a găsi semne clare de viață inteligentă. Dar ce constituie un semn clar de viață inteligentă? Un mesaj. Ceva de genul „Du gunoiul – mama”.

În film, Foster devine deosebit de emoționată când antena ei recepționează unde radio ce par să aibă un tipar inteligent: „Unu, doi, trei, cinci, șapte, unsprezece ... acestea sunt numere prime!” exclamă ea. „Acestea nu pot fi fenomene naturale!”

Într-adevăr, se pot produce unde radio aleatorii pe cale naturală, dar undele care conțin un mesaj au întotdeauna o sursă inteligentă. Numerele prime, în ordine de la unu la 101, formează un mesaj care poate veni doar de la o ființă inteligentă.

Foster este atât de încrezătoare că a descoperit viață extraterestră inteligentă, încât își face publică descoperirea. Guvernul și oficialii militari se adună în jurul institutului unde lucrează ea. „Dacă este o sursă atât de inteligentă, atunci de ce nu vorbește în limba engleză?” întreabă un oficial în derâdere.

„Pentru că matematica este singurul limbaj universal!” ripostează Foster.

Desigur, are dreptate. De fapt, alfabetele, și deci limbajul însuși, pot fi reduse în ultimă instanță la numere. De aceea alfabetul unei limbi este identic din punct de vedere matematic cu alfabetul genetic al ADN-ului și comparația între informația conținută într-o celulă și aceea din enciclopedia este mai degrabă o relație unu la unu decât o simplă analogie.

Deși mai târziu Foster și colegii ei au descoperit un mesaj mai complex codat în undele radio, ei sunt absolut siguri că doar numerele prime dovedesc că mesajul provine de la o viață inteligentă. De ce sunt ei atât de siguri de acest lucru? Pentru că observația repetată ne spune că numai ființele inteligente creează mesaje și că legile naturale nu pot crea niciodată asemenea mesaje. Când vedem o înșiruire de numere prime, ne dăm seama că ea necesită o cauză inteligentă întocmai ca un mesaj precum „Du gunoiul – mama” și „Mary îl iubește pe Scott”.

Filmul *Contact* se bazează pe un roman al lui Carl Sagan, un evoluționist convins care credea în generarea spontană și care a fost unul dintre inițiatorii programului SETI. Ironia constă în faptul că Sagan era absolut convins că un simplu șir de numere prime dovedește existența unei ființe inteligente, dar echivalentul a 1.000 de enciclopedii în prima formă unicelulară de viață nu face aceasta. *E nevoie de multă credință ca să nu crezi în Dumnezeu. Mai multă decât avem noi!*

În plus, iată ce a scris Sagan despre creierul uman:

Conținutul de informații din creierul uman exprimat în biți este probabil comparabil cu numărul total de conexiuni între neuroni – adică de aproximativ o sută de trilioane de biți. Dacă această informație ar fi scrisă în engleză, să zicem, ea ar umple vreo douăzeci de milioane de volume, cam câte cuprind cele mai mari biblioteci ale lumii. Echivalentul a douăzeci de milioane de cărți se află înăuntrul capului fiecăruia dintre noi. Creierul este un loc foarte mare într-un spațiu foarte mic... Neurochimia creierului este uluitor de aglomerată. Sunt circuitele unei mașinării mult mai minunat concepută decât oricare altă mașinărie creată de oameni.¹

De fapt, Sagan a *subestimat* conținutul de informație al creierului; l-a estimat la echivalentul a douăzeci de milioane de cărți. Dar cifra este totuși uluitoare. Pentru a conceptualiza aceasta, imaginează-ți că te afli pe terenul central din Madison Square Garden cu câteva ore înainte de începerea unui joc de baschet. Ești singur în teren și vezi aproape 20.000 de locuri goale peste tot în jurul tău. Câte cărți ar trebui să stivuiești pe

fiecare loc pentru a introduce douăzeci de milioane de cărți în acea arenă?

Va trebui să așezi 1.000 de cărți *pe fiecare loc* pentru a reuși să introduci douăzeci de milioane de cărți în Madison Square Garden. Gândește-te la aceasta! Acoperișul nu este suficient de înalt ca să permită așa de multe cărți; va trebui să scoți acoperișul și să stivuiești în continuare! Atât este de specificată și de complexă informația dintre urechile tale. Sagan a avut dreptate atunci când a spus că creierul este un loc foarte mare într-un spațiu foarte mic, și este incomensurabil mai sofisticat decât tot ce au creat vreodată oamenii.

Acum să trecem în revistă faptele: Sagan a înțeles că creierul uman conține informații ce echivalează cu douăzeci de milioane de cărți. A înțeles de asemenea că această informație este cu mult mai specificată și mai complexă decât un șir de numere prime. Atunci de ce a considerat că un mesaj radio simplu necesită o ființă inteligentă, dar nu și cel lung cât douăzeci de milioane de cărți? L-am mai putea întreba pe Sagan și pe colegii lui darwiniști următorul lucru: Dacă ființele umane *inteligente* nu pot crea ceva care să semene cu creierul uman, de ce ne-am aștepta ca legile naturale *neinteligente* să facă lucrul acesta?

Răspunsul darwinist va implica de obicei „selecția naturală”. Dar este ea îndeajuns pentru a explica noile forme de viață? În definitiv, e un drum lung de la o singură celulă la creierul uman.

CE SE POATE SPUNE DESPRE NOILE FORME DE VIAȚĂ?

Înainte ca să discutăm despre originea noilor forme de viață, va trebui să reluăm problema originii primei forme de viață. Desigur, este un drum lung de la o singură celulă la creierul uman, dar călătoria poate fi și mai lungă de la substanțele chimice anorganice la prima celulă. Aceasta este cea mai dificilă problemă pentru darwiniști. De unde a venit *prima* formă de viață?

Îți dai seama cât este de uriașă această problemă pentru darwiniști? Dacă darwiniștii nu au o explicație pentru prima formă de viață, atunci ce rost mai are să vorbim despre noi forme de viață? Dacă s-ar dovedi totuși posibil, procesul macroevoluției nici măcar nu ar putea începe fără o viață preexistentă.

Dar așa cum am văzut în capitolul precedent, acest lucru nu îi oprește pe darwiniști. Împotriva oricăror dovezi empirice și forensice, darwiniștii inventează o istorie „pur și simplu” – generarea spontană sau panspermia – care le pune la dispoziție în mod magic prima formă de viață de care au nevoie. Aceasta nu este știință – este o glumă. De

fapt, chiar ne aduce aminte de o glumă. Steve Martin a spus odată: „Știu cum poți să fii milionar și să nu plătești niciodată taxe! Mai întâi, fă rost de un milion de dolari, OK, apoi ...”

Poziția darwiniștilor devine și mai problematică dacă ne gândim că ei nu au o explicație nici măcar pentru originea substanțelor anorganice, atunci cum ar putea să aibă una pentru originea vieții. Așa cum am văzut în capitoul 3, una dintre cele mai profunde întrebări este: „Dacă nu există Dumnezeu, atunci de ce există ceva în loc să nu existe nimic?” Am văzut că ateii nu au niciun răspuns plauzibil la această întrebare. Nu este suficient să vină cu sugestii – trebuie să prezinte dovezi clare dacă vor să fie riguroși din punct de vedere științific. Este evident că ei nu știu de unde a venit universul. O imagine adecvată pe capacul cutiei (o concepție despre lume) ar trebui să poată explica în mod plauzibil toate datele. Dacă respectiva imagine nu poate răspunde la întrebările fundamentale privind originea lumii sau originea vieții, ea nu este o imagine viabilă. În acest caz, ar fi bine să cauți alta.

Chiar dacă înțelegem că imaginea de pe capacul darwinist este fundamental eronată, să vedem câteva din pretențiile darwiniștilor în legătură cu originea noilor forme de viață. Teoria lor se numește macroevoluție.

Microevoluție contra macroevoluție

Îți aduci aminte de macroevoluție – de la protoplasmă la om prin regnul animal. Concepția aceasta susține că toate formele de viață au descins dintr-un strămoș comun – din prima creatură unicelulară – și că toate acestea s-au întâmplat prin intermediul unor procese naturale fără vreo intervenție inteligentă. Dumnezeu nu a fost implicat. A fost un proces complet orb.

Darwiniștii afirmă că macroevoluția s-a realizat prin selecția naturală. Dar expresia „selecție naturală” este un termen impropriu. Întrucât procesul evoluției este prin definiție unul lipsit de inteligență, nu poate exista nicio „selecție”. Este un proces orb. Expresia „selecție naturală” înseamnă pur și simplu că fapăturile cele mai adaptate supraviețuiesc. Și ce dacă? Lucrul acesta este adevărat prin definiție – cei mai adaptați supraviețuiesc (o asemenea afirmație se numește tautologie – adică este un argument circular care nu dovedește nimic). Logic vorbind, aceste creaturi sunt cel mai bine echipate din punct de vedere genetic sau structural pentru a se raporta la schimbarea condițiilor de mediu (din această cauză ele supraviețuiesc).

Ca un exemplu de „selecție naturală”, să vedem ce se întâmplă cu bacteriile atacate de antibiotice. Când bacteriile supraviețuiesc unui

tratament cu antibiotice și se înmulțesc, bacteriile care supraviețuiesc pot fi rezistente la respectivul antibiotic. Și ele sunt rezistente la antibiotic deoarece bacteria-mamă posedă capacitatea genetică de a rezista la el, sau fiindcă o mutație biochimică rară le ajută să supraviețuiască (spunem „rară”, pentru că mutațiile sunt aproape întotdeauna dăunătoare). Întrucât bacteriile sensibile mor, acum se multiplică și domină bacteriile supraviețuitoare.

Darwinistii spun că bacteriile supraviețuitoare au evoluat. Adaptându-se la mediu, bacteriile supraviețuitoare ne oferă un exemplu de evoluție. Destul de corect, dar ce fel de evoluție? Răspunsul pe care îl vom da este absolut crucial. De fapt, în afară de presupuzițiile filozofice pe care le prezentăm acum, definirea conceptului de „evoluție” este poate cel mai controversat aspect în dezbaterea creație-evoluție. Aici erorile și asumțiile false ale darwinistilor încep să se înmulțească asemenea bacteriilor, dacă nu sunt verificate de cei care cred că observația este importantă pentru știință. Și iată ce ne spune observația: *bacteriile care supraviețuiesc rămân întotdeauna bacterii*. Ele nu evoluează într-un alt tip de organism. Aceasta ar însemna macroevoluție. Nu s-a observat niciodată că selecția naturală ar crea tipuri noi.

Însă darwinistii pretind că faptele dovedesc tocmai macroevoluția. Ei afirmă că aceste *microschimbări* observabile pot fi extrapolate pentru a dovedi că s-a produs o *macroevoluție* observabilă. Ei nu fac distincție între *microevoluție* și *macroevoluție*, și ca atare folosesc dovezile din *microevoluție* spre a dovedi *macroevoluția*. Nereușind să facă această distincție crucială, darwinistii pot amăgi publicul larg făcându-l să creadă că o schimbare observabilă într-un organism dovedește că întreaga viață a evoluat din prima creatură unicelulară.

De aceea este esențial să facem distincțiile corecte și să expunem toate presupuzițiile ascunse atunci când discutăm despre controversa creație-evoluție. Astfel, dacă te întreabă cineva vreodată: „Crezi în evoluție?” va trebui să întrebi respectiva persoană: „Ce înțelegi prin evoluție? Te referi la *microevoluție* sau *macroevoluție*?” *Microevoluția* a fost observată; dar ea nu poate fi folosită ca dovadă pentru *macroevoluție*, care nu a fost observată niciodată.

Darwinistii sunt maeștri în definirea termenului „evoluție” într-un sens suficient de larg încât dovezile dintr-o situație să poată fi considerate dovezi și în cealaltă. Din nefericire pentru ei, publicul începe să se prindă de această tactică, în mare măsură mulțumită cunoscutelor lucrări ale profesorului în drept de la Berkeley, Phillip Johnson. Johnson a expus pentru prima dată această prestidigitație

darwinistă în cartea lui de pionierat în acest domeniu, *Darwin on Trial*. Aici el spune că „Niciuna din «dovezi» nu este suficient de convingătoare ca să credem că selecția naturală poate produce specii noi, organe noi sau alte schimbări majore, ori măcar schimbări minore ce să fie permanente”.² Biologul Jonathan Wells este de acord cu această apreciere atunci când scrie: „Mutațiile biochimice nu pot explica schimbările majore din organisme pe care le vedem în istoria vieții”.³

De ce nu poate selecția naturală să facă lucrul acesta? Iată cinci motive:

1. Barierele genetice – Darwiniștii afirmă că microevoluția din interiorul tipurilor dovedește macroevoluția. Dacă aceste schimbări mici se pot produce în niște intervale atât de scurte de timp, gândește-te numai ce poate face selecția naturală într-o perioadă mai lungă de timp.

Din nefericire pentru darwiniști, se pare că tipurile de bază au zidite în ele anumite bariere genetice. De exemplu, crescătorii de câini se confruntă întotdeauna cu barierele genetice atunci când încearcă apelând la inteligența lor să creeze noi rase de câini. Câinii pot varia ca mărime de la Chihuahua la Marele Danez, dar în ciuda tuturor strădaniilor depuse de crescătorii inteligenți, câinii rămân întotdeauna câini. La fel, în ciuda celor mai serioase eforturi ale oamenilor de știință de a manipula drosofilele, experimentele lor nu au produs niciodată altceva decât tot drosofile (și încă unele infirme de cele mai multe ori).⁴ Lucrul acesta este deosebit de semnificativ, deoarece viața scurtă a drosofilelor permite oamenilor de știință să verifice într-un interval scurt de timp variații genetice apărute de-a lungul mai multor generații.

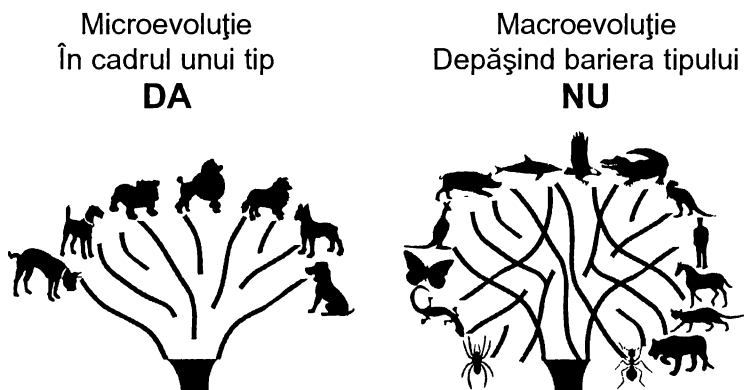

Fig. 6.1

Extrem de important, comparația între selecția naturală și selecția artificială practică de crescători este complet neîntemeiată, așa cum demonstrează tabelul 6.1. Cea mai mare deosebire constă în faptul că selecția artificială este dirijată de o inteligență, în timp ce selecția naturală nu.

Deosebiri cruciale:	SELECȚIA ARTIFICIALĂ	SELECȚIA NATURALĂ
Țelul	Se are în vedere un scop	Nu are în vedere niciun scop
Procesul	Proces dirijat de o inteligență	Proces orb
Alegerile	Alegere a raselor de către o inteligență	Nu se face o alegere inteligentă a raselor
Protecția	Rasele sunt protejate de procesele distructive	Rasele nu sunt protejate de procesele distructive
Caracteristici	Păstrează caracteristicile dorite	Elimină cele mai multe caracteristici
Întreruperi	Întreruperi continue până se ajunge la țelul dorit	Nu există întreruperi continue până se ajunge la un țel
Supraviețuire	Supraviețuire preferențială	Supraviețuire nepreferențială

Tabelul 6.1

Confuzia între procesele inteligente și cele neinteligente este o greșeală frecventă pe care o fac darwiniștii. Același lucru s-a întâmplat și când (eu, Norm) am dezbătut împreună cu umanistul Paul Kurtz subiectul evoluției în 1986. Dezbateră, moderată de apologetul TV John Ankerberg, a dus la următorul schimb de replici cu privire la macroevoluție:

Geisler: [Chandra] Wickramasinghe [*care este ateu*] a afirmat: „A crede că viața a apărut la întâmplare este ca și cum ai crede că un Boeing 747 a fost asamblat de o tornadă care s-a abătut într-un cimitir de fier vechi”. Îți trebuie să ai multă credință ca să crezi așa ceva!

Kurtz: Ei bine, Boeing-ul 747 a evoluat. Dacă ne întoarcem la frații Wright putem vedea că primul tip de avion pe care ei l-au creat ...

Geisler: Creat?

Kurtz: Da, dar ...

Ankerberg: Folosind inteligența ori la întâmplare? [râsete]

Kurtz: A existat o vreme când aceste forme s-au schimbat ...

Ankerberg: Dar nu au creat ei acele avioane folosind inteligența?

Kurtz: Folosesc doar analogia pe care a folosit-o și dr. Geisler.

Geisler: Ei bine, îmi susțineți argumentul! [râsete] Ar trebui să renunțați la el și să găsiți altul!

Kurtz: Nu, nu, eu cred că argumentul formulat de mine este bun, deoarece au existat modificări de la avioanele cele mai simple la cele mai complexe.

Geisler: Da, dar acele schimbări s-au produs prin intervenție inteligentă!

De fapt, modificarea direcționată a avioanelor *prin folosirea inteligenței* nu dovedește posibilitatea schimbării direcționate în ființele vii *în lipsa inteligenței*. Așa cum vom vedea în secțiunea următoare, nu s-a observat nicio modificare direcționată în ființele vii prin selecție naturală. Iar modificarea direcționată în ființele vii *cu ajutorul inteligenței* se lovește de barierele genetice. Astfel, chiar și atunci când este dirijată de o inteligență, evoluția întâmpină piedici. *Cu alte cuvinte, chiar și atunci când oamenii de știință manipulează inteligent creaturile urmărind un scop – care este anliteza procesului darwinist orb – macroevoluția tot nu funcționează!* Dacă oameni de știință inteligenți nu pot îndepărta barierele genetice, de ce ne-am aștepta să facă selecția naturală neinteligentă acest lucru?

2. Schimbarea ciclică – Nu doar că schimbarea întâmpină bariere genetice în interiorul tipurilor, dar schimbarea din interiorul tipurilor pare să fie ciclică. Cu alte cuvinte, schimbările nu sunt direcționate spre dezvoltarea unor forme noi de viață, așa cum cere teoria macroevoluției, ci se deplasează pur și simplu dintr-o direcție în alta în cadrul unor limite clare. De exemplu, cintezele lui Darwin variau în ce privește mărimea ciocului în funcție de vreme.⁵ Ciocurile mai lungi le ajutau să desfacă semințele mai mari și mai dure din timpul secetelor, iar ciocurile mai mici erau potrivite când vremea umedă producea multe semințe de dimensiuni mai mici și mai moi. Când vremea devenea secetoasă, proporția de cinteze cu cioc mare creștea față de cintezele cu cioc mic. Proporția se inversa după o perioadă mai îndelungată de vreme umedă. De remarcat că nu au apărut forme noi de viață (păsările au rămas întotdeauna cinteze); s-a modificat doar raportul dintre cintezele cu cioc mare și cintezele cu cioc mic. Mai trebuie, de asemenea, remarcat că selecția naturală nu poate explica în ce fel au apărut pentru prima dată cintezele. Cu alte cuvinte, selecția naturală poate să explice *supraviețuirea* unei specii, dar nu poate explica și *aparitiția* ei.

3. Complexitatea ireductibilă – În 1859, Charles Darwin scria: „Dacă s-ar putea demonstra că a existat un organ complex care nu s-ar fi putut forma prin modificări numeroase, succesive și aproape imperceptibile, teoria mea s-ar prăbuși”.⁶ Acum știm că în viață există multe organe, sisteme și procese care se potrivesc acestei descrieri.

Un exemplu de acest fel este celula. În vremea lui Darwin celula era o „cutie neagră” – un crâmpei minuscul de viață în interiorul căreia nimeni nu putea pătrunde. Dar acum că avem capacitatea să ne uităm în interiorul celulei, vedem că viața la nivel molecular este incomensurabil mai complexă decât a visat Darwin vreodată. De fapt, celula are o complexitate ireductibilă. Un sistem cu o complexitate ireductibilă este „alcătuit din mai multe părți perfect îmbinate și care interacționează între ele, contribuind împreună la funcția de bază a sistemului, iar îndepărtarea uneia dintre părți face ca întregul sistem să nu mai funcționeze adecvat”.⁷

Am folosit cuvintele lui Michael Behe, profesor de biochimie la Universitatea Lehigh, care a scris revoluționara carte *Darwin's Black Box: The Biochemical Challenge to Evolution*. Activitatea de cercetare a lui Behe dovedește că ființele vii sunt, în sensul propriu al expresiei, pline de mașinării moleculare ce îndeplinesc numeroase funcții vitale. Aceste mașinării au o complexitate ireductibilă, ceea ce înseamnă că toate părțile fiecărei mașinării trebuie să fie în același timp pe deplin formate și la locul lor, având dimensiunile potrivite și în ordinea de operare necesară pentru ca mașinaria să poată funcționa.

Motorul unei mașini este un exemplu de sistem cu o complexitate ireductibilă. Dacă se operează o modificare în mărirea pistoanelor, vor fi necesare modificări simultane și la arborele cu came, la sabot, la sistemul de răcire, la compartimentul motorului și la alte sisteme, altfel noul motor nu va funcționa.

Behe arată că ființele vii au o complexitate ireductibilă, întocmai ca un motor de mașină. În detalii minuțioase, el dovedește că numeroase funcții din trup – cum ar fi coagularea sângelui, cilii (organisme de propulsie celulară) și vederea – necesită sisteme cu o complexitate ireductibilă care nu s-ar fi putut dezvolta în maniera darwinistă graduală. De ce? Pentru că stările intermediare ar fi fost nefuncționale. Ca și în cazul unui motor de mașină, toate părțile potrivite trebuie să fie la locul lor în mărirea potrivită și în același timp ca să poată funcționa. Poți să construiești un motor piesă cu piesă (ceea ce necesită inteligență), dar nu poți conduce mașina spre serviciu cu jumătate de motor sub capotă. Așa cum nu ți-ai putea conduce mașina spre serviciu nici dacă o parte esențială a motorului ar fi modificată în timp ce altele nu sunt. Tot

așa, sistemele vii ar deveni repede nefuncționale dacă ar fi modificate bucată cu bucată.

Gradul de complexitate ireductibilă în ființele vii este uluitor. Adu-ți aminte că alfabetul genetic al ADN-ului este format din patru litere: A, T, C și G. Ei bine, *în fiecare celulă umană există aproximativ 3.000 de milioane de perechi ale acestor litere.*⁸ Nu numai că trupul tău conține *trilioane* de celule și produce milioane de celule noi în fiecare secundă, dar fiecare celulă are o complexitate ireductibilă și conține subsisteme și ele de o complexitate ireductibilă!

Descoperirile lui Behe sunt fatale pentru darwinism. Complexitatea ireductibilă înseamnă că viața nouă nu poate apărea prin metoda darwinistă a modificărilor imperceptibile, succesive de-a lungul unei perioade îndelungate de timp. Metoda darwinistă ar fi ca și cum forțele naturii – fără vreun ajutor inteligent – ar produce un motor de mașină de curse (adică, o amibă) și apoi ar modifica acest motor cu o complexitate ireductibilă în motoare intermediare succesive până când ar produce în final o navă spațială (adică, o ființă umană). Darwiniștii nu pot explica sursa materialelor ce alcătuiesc motorul, cu cât mai puțin felul în care a apărut primul motor cu o complexitate ireductibilă. De asemenea, ei nu pot demonstra nici procesul *noninteligent* prin care motorul a evoluat în navă spațială, asigurând propulsia la fiecare pas intermediar. Lucrul acesta rezultă clar din absența completă de explicații din partea darwiniștilor care să arate cum ar fi putut apărea treptat sistemele cu o complexitate ireductibilă. Behe scoate la iveală pretențiile lipsite de conținut ale darwiniștilor atunci când scrie:

*Ideea evoluției moleculare darwiniste nu are baze științifice. Nu există nicio lucrare în literatura științifică – în jurnale sau cărți – care să descrie cum s-a produs ori s-ar fi putut produce evoluția moleculară a unui sistem biochimic real și complex. Se afirmă că o astfel de evoluție a avut loc, dar absolut nicio afirmație de genul acesta nu este sprijinită de experimente sau de calcule pertinente. Întrucât nu există vreo autoritate pe care să-și bazeze pretențiile de cunoaștere, se poate spune pe drept cuvânt că afirmarea evoluției moleculare darwiniste este o simplă fanfaronadă.*⁹

Încercările slabe din partea darwiniștilor de a aborda complexitatea ireductibilă dovedește ce problemă mare este ea pentru teoria lor. Darwinistul Ken Miller a sugerat că complexitatea ireductibilă nu este adevărată, deoarece el poate arăta că exemplul de complexitate ireductibilă a lui Behe – o cursă de șoareci – nu este în realitate un complex ireductibil. Potrivit lui Behe, toate cele cinci piese ale unei curse de șoareci tradiționale trebuie să fie la locul lor în același timp, într-o

ordine funcțională, pentru ca respectiva cursă de șoareci să poată funcționa. Nu poți prinde șoareci numai cu o platformă și cu un arc, de exemplu. Dar Miller crede că poate dovedi netemeinicia argumentului adus de Behe construind o cursă de șoareci similară din doar patru piese. (Miller a adus în discuție punctul său de vedere în timpul unei dezbateri televizate la *PBS* la sfârșitul anilor '90.)

Dar critica lui Miller nu este la obiect. În primul rând, la fel ca orice darwinist tipic, Miller ignoră faptul că o cursă de șoareci necesită o inteligență care s-o construiască. În al doilea rând, Behe nu afirmă că *orice* cursă are nevoie de cinci piese – ci doar cursa tradițională. De aici rezultă că de fapt cursa de șoareci a lui Miller nu este precursoroarea fizică a cursei de șoareci tradițională a lui Behe. Cu alte cuvinte, pentru a transforma cursa lui Miller în cursa lui Behe ar fi nevoie de mai mult decât un pas aleatoriu (adică, darwinist) – ar fi nevoie de adăugarea unei piese foarte specifice și de câteva ajustări foarte specifice ale pieselor existente (ceea ce necesită inteligență). În al treilea rând, chiar dacă aceste schimbări s-ar putea face într-un fel prin procese oarbe, cursa de șoareci ar fi nefuncțională în perioada de tranziție. Dar pentru ca darwinismul să fie adevărat, funcționalitatea trebuie menținută în fiecare moment, deoarece ființele vii nu ar putea supraviețui dacă, să zicem, organele lor vitale nu și-ar îndeplini funcția lor obișnuită în perioadele de tranziție darwiniste lente, succesive.¹⁰ În sfârșit, cursa de șoareci este doar o ilustrație. Sistemele vii sunt incomensurabil mai complexe decât o cursă de șoareci. Prin urmare, argumentul lui Behe nu a fost, în mod categoric, respins de către Miller, și de niciun alt darwinist.¹¹

Într-o conferință organizată de Planul Inteligent în iulie 2002, unde am vorbit amândoi (Behe și cu mine, Frank), un darwinist a fost puțin cam combativ în momentul de întrebări și răspunsuri de după prelegeri. Am vrut să inversez situația și să-i pun și eu câteva întrebări, așa că am decis să mă așez lângă el în timpul prânzului.

„Ce faci cu argumentul complexității ireductibile expus de Behe?” l-am întrebat între feliile de pizza.

A făcut ochii mari și a zis: „O, nu-i mare lucru. În jurul sistemului sunt construite tot felul de schele biochimice menite a-i permite să evolueze treptat”.

Când l-am întâlnit pe Behe mai târziu în aceeași zi, i-am vorbit despre explicația darwinistului. Și mi-a arătat pe bună dreptate că: 1) nu există nicio dovadă că ar exista asemenea „schele” și 2) aceasta complică de fapt lucrurile pentru darwiniști, în sensul că, dacă aceste „schele” există cu adevărat, atunci cine le construiește exact unde trebuie? Aceasta ar necesita o inteligență.

Alții au încercat să descopere căi darwiniste în jurul complexității ireductibile, dar nu au reușit. Behe confirmă acest lucru atunci când spune categoric: „În prezent nu există nicio dovadă experimentală care să arate că selecția naturală poate să evite complexitatea ireductibilă”.¹²

Behe nu subestimează implicațiile complexității ireductibile și alte descoperiri ce atestă complexitatea vieții. El scrie: „Rezultatul acestor eforturi cumulate de a investiga celula – de a investiga viața la nivel molecular – este un strigăt tare, clar, pătrunzător ce confirmă existența unui plan. El este atât de lipsit de ambiguitate și atât de semnificativ încât trebuie considerat a fi una din cele mai mari realizări din istoria științei. Rivalizează cu descoperirile lui Newton și Einstein”.¹³

4. Neviabilitatea formelor de tranziție – O altă problemă cu care se confruntă plauzibilitatea ideii că selecția naturală creează noi forme de viață este faptul că formele de tranziție nu ar putea supraviețui. De exemplu, să ne gândim la afirmația darwinistă că păsările au evoluat treptat din reptile pe parcursul unor perioade îndelungate de timp. Aceasta ar necesita o tranziție de la solzi la pene. Cum ar putea supraviețui o creatură ce nu mai are solzi, dar nu are încă nici pene? Penele au o complexitate ireductibilă. O creatură acoperită cu o structură ce este doar pe jumătate pene nu poate să zboare. Ea ar fi o pradă ușoară pe uscat, în apă și în aer. Și fiind într-o fază intermediară între reptilă și pasăre, probabil că n-ar ști nici să-și găsească hrana. Astfel, darwinistii au o problemă dublă: mai întâi, ei nu au un mecanism viabil pentru trecerea de la reptilă la pasăre; și în al doilea rând, chiar dacă s-ar descoperi un mecanism viabil, ar fi imposibil ca formele de tranziție să supraviețuiască.

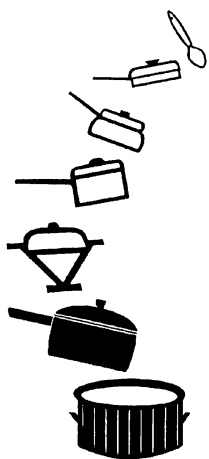

Fig. 6.2

5. Izolarea moleculară – Darwiniștii afirmă adesea că dovada strămoșului comun rezidă în faptul că toate ființele vii conțin ADN. De exemplu, Richard Dawkins afirmă: „Ceea ce ne face să știm sigur că suntem cu toții înrudiți, inclusiv cu bacteriile, este universalitatea codului genetic și a altor elemente biochimice de bază”.¹⁴ Darwiniștii cred că similaritatea de ADN între maimuțe și oameni, de exemplu, despre care unii spun că ajunge până la 85 sau chiar peste 95 la sută,¹⁵ sugerează convingător o relație ancestrală.

Dar dovedește ea existența unor *strămoși* comuni sau a unui *creator* comun? Ar putea fi interpretată în ambele feluri. Poate că darwiniștii au dreptate – este posibil să avem un cod genetic comun fiindcă descindem dintr-un strămoș comun. Însă ar putea la fel de bine să greșească – *poate că avem un cod genetic comun deoarece un creator comun a planificat să trăim împreună în aceeași biosferă*. În definitiv, dacă creaturile vii s-ar distinge între ele din punct de vedere biochimic, probabil că nu ar putea exista un lanț trofic. Poate că viața cu o structură biochimică diferită nu ar fi posibilă. Și chiar dacă ar fi posibilă, poate că nu ar putea supraviețui în această biosferă.

Să ne uităm la fig. 6.3. Similaritatea și progresia ar putea dovedi că oala a evoluat din linguriță? Nu. Similaritatea și progresia nu implică de la sine un strămoș comun. În acest caz, noi știm sigur că presupune existența unui creator sau a unui proiectant comun. Aceeași situație este valabilă și în cazul ființelor vii.

Similaritate și progresie

Oare similaritatea planului dovedește existența unui strămoș comun sau a unui proiectant comun?

A evoluat oala din linguriță?

Fig. 6.3

Așa cum am afirmat ceva mai înainte, capacitatea alfabetului genetic din ADN de a conține un mesaj se aseamănă cu capacitatea alfabetului limbii noastre de a conține un mesaj (singura diferență este că alfabetul ADN-ului are doar patru litere față de cele treizeci și unu ale alfabetului limbii noastre). Întrucât toate ființele vii au un ADN format din cele patru baze ale lui ce conțin nitrogen (reprezentate prin literele A, T, C și G), ne putem aștepta la un grad înalt de similaritate informațională între creaturi, indiferent dacă sunt sau nu înrudite ancestral.

Să folosim un exemplu din limba engleză care ne ajută să arătăm mai clar ce vrem să spunem. Iată două propoziții ce conțin exact aceleași litere:

Charles Darwin a fost un dumnezeu științific. (engl. *god*, dumnezeu)

Charles Darwin a fost un câine științific. (engl. *dog*, câine)

Deși literele din cele două propoziții sunt identice [în lb. engl.] și ordinea este aproape aceeași (peste 90 la sută), ușoara diferență din ordinea literelor generează sensuri distincte. În același fel, o mică diferență în ordinea literelor (A, T, C și G) ce compun ființele vii poate produce creaturi foarte îndepărtate pe ipoteticul arbore evolutiv. De exemplu, în timp ce unele studii arată că similaritatea de ADN între oameni și cea mai asemănătoare maimuță poate fi de aproximativ 90 la sută, există și studii care arată că similaritatea de ADN între oameni și *șoareci* este tot de aproximativ 90 la sută.¹⁶ Asemenea comparații sunt controversate și nu sunt pe deplin înțelese. Sunt necesare mai multe cercetări în acest domeniu. Dar dacă șoarecii sunt într-adevăr atât de apropiați din punct de vedere genetic de oameni și de maimuțe, aceasta ar complica foarte mult orice explicație darwinistă.

Dar să presupunem că studiile din viitor vor dovedi într-o zi că ADN-ul maimuței este într-adevăr mai apropiat de acela al oamenilor decât ADN-ul oricărei alte creaturi. Aceasta nu ar susține concluzia darwiniștilor că între om și maimuță există o relație ancestrală. Din nou, motivul similarității ar putea fi mai degrabă un creator comun decât un strămoș comun. Va trebui să găsim altă dovadă la nivel molecular care să ne ajute să aflăm dacă codul genetic comun dovedește un strămoș comun sau un creator comun.

Această altă dovadă a fost găsită – prin compararea secvențelor de proteine. Proteinele sunt cărămizile vieții. Ele sunt alcătuite din șiruri lungi de unități chimice numite aminoacizi. Majoritatea proteinelor conțin în structura lor peste 100 de asemenea aminoacizi, care trebuie să se găsească într-o ordine foarte precisă. Instrucțiunile pentru aranjarea

aminoacizilor în proteine sunt conținute în ADN, și ordinea lor este foarte importantă, pentru că orice variație face de obicei ca proteina să devină disfuncțională.

Și aici apare problema pentru darwiniști. Dacă toate speciile au un strămoș comun, ar trebui să găsim secvențe de proteine care să facă trecerea, să zicem, de la pește la amfibiu, sau de la reptilă la mamifer. Dar nu găsim asemenea secvențe. În loc de așa ceva, descoperim că tipurile de bază sunt izolate între ele din punct de vedere molecular, ceea ce pare să excludă orice relație ancestrală. Michael Denton observă:

La nivel molecular nu există nicio urmă de tranziție evolutivă pește – amfibiu – reptilă – mamifer. Astfel, amfibiile, considerate prin tradiție ca fiind intermediare între pește și vertebrele terestre, sunt sub raport molecular la fel de îndepărtate de pește ca orice alt grup de reptile sau de mamifere! Pentru cei familiarizați cu imaginea tradițională a evoluției vertebratelor, acest rezultat este într-adevăr uluitor.¹⁷

Astfel, chiar dacă toate organismele au un cod genetic comun, în grade diferite de asemănare, acest cod aranjează aminoacizii în proteine în așa fel încât tipurile de bază sunt izolate din punct de vedere molecular unele față de altele. Nu există tranziții darwiniste, numai goluri moleculare distincte. Darwiniștii nu pot explica prezența acestor goluri moleculare prin selecția naturală, așa cum nu pot explica nici golurile uriașe din resturile fosile (despre care vom vorbi în continuare).

Ce putem spune despre vestigiile fosile?

Așadar, să recapitulăm pe scurt ce am aflat până acum. Există cinci argumente care arată că selecția naturală nu a putut produce noi forme de viață:

1. Barierele genetice
2. Schimbarea ciclică
3. Complexitatea ireductibilă
4. Neviabilitatea formelor tranzitorii
5. Izolarea moleculară

Dar oare dovezile fosile nu susțin teoria darwinistă? Să vedem.

Fără să beneficieze de tehnologia actuală, Charles Darwin nu și-a dat seama de problemele pe care le întâmpina teoria lui la nivelul celular. Dar a recunoscut că dovezile fosile ridică o problemă serioasă pentru teoria lui, deoarece nu confirmă gradualismul. Iată ce a scris el: „Atunci de ce nu sunt toate formațiunile geologice și toate straturile pline de asemenea legături intermediare? Este evident că geologia nu scoate la iveală niciun lanț organic cu gradații atât de detaliate, și aceasta

este poate cea mai evidentă și cea mai serioasă obiecție care poate fi adusă împotriva teoriei mele”.¹⁸

Însă Darwin a crezut că descoperirile viitoare de noi fosile vor dovedi că teoria lui este adevărată. Timpul a dovedit că s-a înșelat în această privință. Contrar a ceea ce se spune în mass-media de obicei, dovezile fosile s-au dovedit deosebit de stânjenitoare pentru darwiniști. Dacă darwinismul ar fi adevărat, am fi găsit până acum mii, dacă nu milioane, de fosile de tranziție. În schimb, potrivit regretatului paleontolog de la Harvard, Stephen Jay Gould (care a fost evoluționist),

Istoria celor mai multe specii fosile presupune două trăsături foarte incompatibile cu gradualismul: 1). Staza. Majoritatea speciilor nu prezintă nicio schimbare direcțională în timpul existenței lor pe pământ. Vestigiile fosile le arată a fi foarte asemănătoare în momentul când dispar; modificările morfologice sunt de obicei limitate și fără o direcție clară. 2). Apariția spontană. O specie nu apare nicăieri treptat, prin transformarea continuă a strămoșilor ei, ci apare dintr-o dată și «complet formată». ¹⁹

Cu alte cuvinte, Gould recunoaște că tipurile fosile apar spontan, complet formate, și rămân neschimbate până la dispariția lor, fără să prezinte vreo modificare direcțională – exact ce ne-am așteptat să găsim dacă creația ar fi adevărată.

Dar în loc să adopte creaționismul, Gould a respins gradualismul darwinist și a formulat o teorie pe care a numit-o „echilibru punctual”. Echilibrul punctual sugerează că speciile au evoluat relativ repede pe parcursul unei perioade mai scurte de timp, ceea ce explică uriașele goluri din dovezile fosile. Gould nu a găsit niciun mecanism natural care să arate cum s-ar fi putut realiza acest lucru, dar fiind ateu el trebuia să explice cumva dovezile fosile. Acesta este un caz clasic în care se permite ca prejudecățile să corupă observațiile.

Dar am deviat de la subiectul nostru. Ideea pe care vrem s-o subliniem aici este că dovezile fosile se potrivesc mai bine cu creația supranaturală decât cu macroevoluția. De fapt, nu lipsesc verigile de legătură – lipsește lanțul!

Lipsește lanțul, deoarece aproape toate grupele majore de animale cunoscute apar abrupt și pe deplin formate în straturile fosilifere din perioada cambriană (pe care mulți oameni de știință o datează acum 600 – 500 de milioane de ani). Jonathan Wells scrie: „Dovezile fosile sunt atât de puternice, iar evenimentul este atât de dramatic, încât a ajuns să fie cunoscut drept «explozia cambriană», sau «big bang-ul biologic»”.²⁰

Aceste dovezi sunt, desigur, total incompatibile cu darwinismul. Toate grupurile animale apar separat, complet formate și în același timp. Aceasta nu probează o evoluție treptată ci o creație instantanee. Astfel, arborele darwinist pe care suntem atât de obișnuiți să-l vedem nu ilustrează corect adevăratele dovezi fosile. De fapt, așa cum observă Wells, „dacă ar fi să facem o analogie botanică, cred că ar fi mai potrivit un gazon decât un arbore”.²¹ Și respectivul gazon ar avea porțiuni cu diferite feluri de iarbă sau de plante, separate între ele prin spații mari de nimic altceva decât noroi.

Acum poate că te gândești: „Dar cum rămâne cu acea progresie de cranii pe care ne-am obișnuit s-o vedem? Nu arată aceasta că omul a evoluat din maimuțe?”

Cu câțiva ani în urmă (eu, Norm) am polemizat cu un darwinist care a înșirat pe o masă mai multe cranii ca să ilustreze că evoluția este o realitate. „Doamnelor și domnilor, aveți aici dovada evoluției”, a declarat el.

Ei bine, cum poți să ignori fosilele? Craniile arată ca și cum ar fi progresat. Arată ca și cum ar fi înrudite ancestral. Dar este aceasta o dovadă credibilă în favoarea darwinismului? Nu, nu este cu nimic mai bună ca dovada că oala mare a evoluat din linguriță.

Problema darwiniștilor este că vestigiile fosile nu pot stabili existența unor relații ancestrale. De ce nu? Pentru că, potrivit lui Michael Denton, „99 la sută din biologia oricărui organism este formată din organele lui moi, care ne sunt inaccesibile în fosile”.²² Cu alte cuvinte, este extrem de dificil să descoperim constituția biologică a unei creaturi privind doar la resturile ei fosile. Jonathan Wells observă: „Dovezile fosile se pretează la numeroase interpretări, deoarece speciemenle pot fi reconstituite în multe feluri, și aceasta fiindcă dovezile fosile nu pot stabili relații de tip strămoș-urmas”.²³

Ceea ce însă nu îi oprește pe darwiniști. Dat fiind că darwinismul *trebuie* să fie adevărat, datorită angajamentelor filozofice apriorice, darwiniștii *trebuie* să găsească dovezi care să-l susțină. Deci în loc să admită că fosilele nu pot stabili relații ancestrale, darwiniștii iau acel un singur procent pe care-l află din fosile și apoi se folosesc de celelalte 99 de procente pentru a spune că descoperirile lor fosile umplu orice gol doresc ei. Neavând niciun fel de fapte care să-i limiteze, darwiniștii sunt liberi să apeleze la imaginație pentru a construi „verigi lipsă” din resturi fosile extrem de banale cum ar fi un singur dinte. Iată de ce multe din așa-numitele „verigi lipsă” au fost demascate ulterior ca falsuri sau greșeli.²⁴ Henry Gee, autorul principal pe teme de știință al revistei *Nature*, scrie: „A lua un șir de fosile și a pretinde că acestea descind unele

din altele nu este o ipoteză științifică testabilă, ci o afirmație la fel de validă ca un basm pentru adormit copii – amuzantă, poate chiar instructivă, dar neștiințifică”.²⁵

Nu numai că dovezile fosile nu sunt adecvate pentru a stabili relații ancestrale, dar, în lumina a ceea ce știm acum despre complexitatea ireductibilă a sistemelor biologice, *dovezile fosile sunt de-a dreptul irelevante pentru acest lucru*. Similaritatea structurală sau anatomică între tipuri (numită uneori omologie) nu ne spune nici ea nimic despre existența unui strămoș comun. Michael Behe scrie:

Anatomia este, simplu spus, irelevantă pentru întrebarea dacă evoluția s-a putut produce la nivel molecular. La fel sunt și dovezile fosile. Nu mai contează dacă există goluri uriașe între vestigiile fosile sau dacă ele formează un șir la fel de continuu ca președinții Statelor Unite. Iar dacă există goluri, nu contează dacă ele pot fi explicate într-un mod plauzibil. Dovezile fosile nu pot spune dacă interacțiunile retinalului de 11 centimetri cu rodopsina, cu transducina și cu fosfodiesteraza [sisteme de o complexitate ireductibilă] puteau să se dezvolte pas cu pas.²⁶

Astfel, potrivit lui Behe, problemele de biologie le depășesc pe celea de anatomie când se pune problema plauzibilității macroevoluției. Întocmai cum cuprinsul unei cărți oferă mult mai multe informații decât coperta ei, biologia unei creaturi ne dă mult mai multe informații decât structura scheletului ei. Cu toate acestea, darwinistii susțin de multă vreme că similaritatea de structură între, să zicem, maimuțe și oameni dovedește existența unui strămoș comun (sau o descendență comună). *Le-a trecut vreodată prin minte că similaritatea de structură ar putea fi o dovadă că există un proiectant comun mai degrabă decât un strămoș comun?*²⁷ În definitiv, într-o lume guvernată de legi fizice și chimice specifice, probabil că doar o anumită gamă de structuri anatomice ar putea produce animale capabile să umble pe două picioare. Și întrucât toate creaturile care există trebuie să trăiască în aceeași biosferă, este de așteptat ca unele creaturi să aibă structuri similare.

În plus, deși este posibil ca maimuțele să aibă o structură similară cu oamenii, adesea se trece cu vederea faptul că maimuțele și oamenii nu seamănă aproape deloc cu șerpui, ciupercile și copacii. Dar potrivit darwinismului, toate ființele vii au evoluat din același strămoș. Pentru a susține darwinismul, trebuie să explici importanțele *disimilarități* dintre ființele vii. Va fi nevoie să explici cum palmierul, păunul, caracatița, lăcusta, liliacul, hipopotamul, ariciul, căluțul de mare, dionea,* omul și mușegaiul, de exemplu, au descins toate din prima viață cu o

* plantă insectivoră de mlaștină (n. trad.)

complexitate ireductibilă fără vreo intervenție inteligentă. Va mai fi necesar să explici cum au luat ființă prima viață și universul. Fără explicații viabile, pe care darwiniștii nu au reușit să le aducă, este nevoie de multă credință pentru a fi un darwinist. *Și de aceea nu avem destulă credință ca să fim darwiniști.*

ESTE PLANUL INTELIGENT O ALTERNATIVĂ INTELIGENTĂ?

Despre macroevoluție s-ar mai putea spune o mulțime de lucruri, dar spațiul nu ne permite să continuăm. Cu toate acestea, din datele pe care le-am investigat în acest capitol poate fi trasă o concluzie rezonabilă. În lumina dovezilor fosile, a izolării moleculare, a dificultăților ridicate de formele de tranziție, a complexității ireductibile, a schimbării ciclice și a barierelor genetice (dar și a faptului că ele nu pot explica originea universului sau a primei forme de viață) s-ar putea crede că darwiniștii vor admite în cele din urmă că teoria lor nu se potrivește cu dovezile observabile. În loc de așa ceva, darwiniștii continuă să expună istorii „pur și simplu” nefundamentate, care contrazic observațiile științifice. Ei insistă și acum că evoluția este un fapt, un fapt, un fapt!

Suntem de acord că evoluția este un fapt, dar nu în sensul în care îl înțeleg darwiniștii. Dacă definim evoluția ca fiind o „schimbare”, atunci cu siguranță că ființele vii au evoluat. Dar această evoluție se petrece la nivelul micro, nu macro. Așa cum am văzut deja, nu numai că lipsesc dovezi care să susțină macroevoluția, *dar există dovezi certe că ea nu a avut loc.*

Dacă macroevoluția nu este adevărată, atunci care este adevărul? Ei bine, dacă nu există o explicație naturală pentru originea noilor forme de viață, atunci trebuie să existe o explicație inteligentă. Este singura opțiune. Nu există cale de mijloc între inteligență și nonintelență. Fie că a fost implicată o inteligență, fie că nu a fost. Dar darwiniștilor nu le place această opțiune. Așa că după ce își epuizează capacitatea de a-și apăra adecvat poziția cu dovezi științifice lipsite de prejudecăți (ceea ce se întâmplă foarte repede), darwiniștii își îndreaptă tunurile spre susținătorii Planului Inteligent – adică aceia dintre noi care credem că în spatele universului și a vieții există o inteligență. Iată care sunt obiecțiile lor tipice, urmate de răspunsurile noastre.²⁸

Obiecție: Planul Inteligent nu este o știință.

Răspuns: Așa cum am văzut, știința este o căutare a cauzelor, și există doar două feluri de cauze: inteligente și noninteligente (naturale). Aprecierea darwiniștilor că Planul Inteligent nu este știință se bazează pe definiția lor preconcepută pentru știință. Dar acesta este un argument

circular! Dacă definiția pe care o dai științei exclude din start cauzele inteligente, nu vei considera niciodată că Planul Intelligent este o știință.

Ironia cu care se confruntă însă darwiniștii este aceasta: dacă Planul Intelligent nu este știință, atunci nici darwinismul nu este știință. De ce? Pentru că atât darwiniștii cât și adepții Planului Intelligent încearcă să descopere ce s-a întâmplat cândva în trecut. Întrebările ce vizează originea sunt întrebări forensice, și ca atare ne cer să folosim principiile științelor forensice, pe care le-am discutat deja. De fapt, pentru ca darwiniști să excludă Planul Intelligent din categoria științei, pe lângă faptul că vor trebui să se excludă pe ei înșiși, vor mai trebui să excludă și arheologia, criptologia, criminalistica și investigarea accidentelor, dar și Căutarea Inteligenței Extraterestre (SETI). Toate acestea sunt științe forensice legitime care caută în trecut cauze inteligente. Așadar ceva trebuie să fie greșit în definiția pe care darwiniștii o dau științei.

Tabelul 6.2 arată diferența dintre științele empirice și științele forensice:

Științele empirice (operaționale)	Științele forensice (ale originilor)
Studiază prezentul	Studiază trecutul
Studiază fenomene regulate	Studiază fenomene singulare
Studiază fenomene repetabile	Studiază fenomene irepetabile
Re-crearea este posibilă	Re-crearea este imposibilă
Studiază cum funcționează lucrurile	Studiază cum au început lucrurile
Testată prin experimente repetabile	Testată prin uniformitate
Întreabă cum operează un lucru	Întreabă care este originea unui lucru
Exemple: Cum cade apa? Cum se erodează stânca? Cum funcționează un motor? Cum aderă cerneala la hârtie? Cum funcționează viața? Cum operează universul?	Exemple: Care este originea unei centrale hidroelectrice? Care este originea Muntelui Rushmore? Care este originea unui motor? Care este originea acestei cărți? Care este originea vieții? Care este originea universului?

Tabelul 6.2

Obiecție: Planul Intelligent comite așa-numita eroare a Dumnezeuului golurilor

Răspuns: Eroarea Dumnezeuului golurilor se produce atunci când cineva crede în mod fals că Dumnezeu a cauzat un anumit eveniment, când de

fapt el a fost cauzat de fenomene naturale nedescoperite încă. De exemplu, oamenii au crezut că fulgerul este cauzat în mod direct de către Dumnezeu. Există un gol în cunoștințele lor despre natură, așa că ei au pus efectul pe seama lui Dumnezeu. Darwiniștii afirmă că teiștii fac același lucru când pretind că Dumnezeu a creat universul și viața. Au ei dreptate? Nu, și aceasta din mai multe motive.

În primul rând, când noi ajungem la concluzia că o inteligență a creat prima celulă sau creierul uman, nu spunem acest lucru doar pentru că ne *lipsesc* dovezile ce ar putea garanta o explicație naturală, ci și fiindcă avem dovezi pozitive, detectabile empiric *pentru* o cauză inteligentă. Un mesaj (cu o complexitate specificată) este detectabil empiric. Când detectăm un mesaj – cum ar fi „Du gunoiul – mama” sau conținutul a 1.000 de enciclopedii – știm că el trebuie să provină de la o ființă inteligentă deoarece întreaga noastră experiență observațională ne spune că mesajele vin doar de la ființe inteligente. De fiecare dată când observăm un mesaj, el vine de la o ființă inteligentă. La aceasta adăugăm faptul că nu am observat niciodată legile naturale creând mesaje, și știm că o ființă inteligentă trebuie să fie cauza mesajului. Concluzia noastră este validă din punct de vedere științific și ea se bazează pe observație și repetiție. Ea nu este un argument din ignoranță, și nici nu se bazează pe un „gol” în cunoștințele noastre.

În al doilea rând, oamenii de știință care susțin Planul Inteligent sunt deschiși atât în fața cauzelor naturale cât și în fața celor inteligente. Ei nu se opun continuării cercetărilor pentru găsirea unei explicații naturale pentru prima formă de viață. Ei observă pur și simplu că toate explicațiile naturale cunoscute dau greș și că toate dovezile detectabile empiric indică spre un Proiectant inteligent.

Acum, am putea pune la îndoială înțelepciunea de a se continua căutarea unor cauze naturale pentru viață. William Dembski, care a publicat o cercetare extinsă pe tema Planului Inteligent, întreabă: „În ce moment hotărârea [de a găsi o cauză naturală] se transformă în îndărătnicie? ... Cât timp trebuie să continuăm o cercetare înainte de a avea dreptul să abandonăm căutările și să declarăm nu doar că prelungirea căutărilor este zadarnică ci și că obiectul căutărilor este inexistent?”²⁹

Gândește-te la implicațiile întrebării lui Dembski. Ar trebui să ne continuăm căutarea unei cauze naturale pentru fenomene ca Muntele Rushmore sau pentru mesaje precum „Du gunoiul – mama”? Când putem declara cazul închis?

Walter Bradley, unul dintre autorii lucrării seminale *The Mystery of Life's Origin* (*Misterul originii vieții*), crede că „Nu există o explicație

naturală și [...] se pare că nici nu poate fi găsită vreuna” la originea vieții. După care adaugă: „Consider că oamenii care cred că viața a apărut în mod natural au nevoie de mult mai multă credință decât cei care au ajuns la concluzia rezonabilă că există un Proiectant Inteligent”.³⁰

Indiferent dacă crezi sau nu că ar trebui să continuăm căutarea unei explicații naturale, ideea esențială este că oamenii de știință care aderă la Planul Inteligent sunt deschiși atât față de cauzele naturale cât și față de cauzele inteligente. Fapt este însă că o cauză inteligentă se potrivește mai mult cu dovezile de care dispunem.

În al treilea rând, concluzia Planului Inteligent este falsificabilă. Cu alte cuvinte, Planul Inteligent ar putea fi infirmat dacă într-o zi s-ar descoperi că legile naturale creează o complexitate specificată. Dar despre poziția darwinistă *nu se poate* spune același lucru. Darwiniștii nu permit ca „istoria creației” susținută de ei să fie falsificată, deoarece, așa cum am arătat deja, ei nu acceptă să fie luată în considerare și alte istorii ale creației. „Știința” lor nu este provizorie sau deschisă corecțiilor; ea este mai închistată decât cea mai dogmatică doctrină bisericească pe care darwiniștii se pricep atât de bine s-o critice.

În sfârșit, darwiniștii sunt cei ce comit o eroare tip Dumnezeuul golurilor. Darwin însuși a fost acuzat odată că ar considera selecția naturală drept „o forță activă sau o divinitate” (vezi capitolul 4 din *Originea speciilor*). Or, se pare că selecția naturală *este* cu adevărat o divinitate sau un „Dumnezeu al golurilor” pentru darwiniștii de azi. Când sunt complet încurcați și nu mai știu ce să spună de modul în care au apărut sistemele biologice cu o complexitate ireductibilă și bogate în informații, ei își acoperă pur și simplu golul din cunoștințe pretinzând că selecția naturală, timpul și șansa le-au creat.

Dar capacitatea acestor mecanisme de a crea sisteme biologice bogate în informații contrazice dovezile observaționale. Mutațiile sunt aproape întotdeauna dăunătoare, iar timpul și șansa nu sunt de niciun folos darwiniștilor, așa cum am explicat deja în capitolul 5. În cel mai bun caz, selecția naturală poate produce schimbări minore în speciile vii, dar ea nu poate explica originea formelor de bază ale vieții. Pentru ca selecția naturală să se poată declanșa, trebuie să ai o ființă vie de la care să se pornească. Dar în ciuda dificultăților evidente cu care se confruntă mecanismul lor, darwiniștii insistă că el acoperă orice gol din cunoștințele lor. În plus, ei ignoră cu bună știință dovezile empirice pozitive, detectabile, care confirmă existența unei ființe inteligente. Aceasta nu este știință, ci dogma unei religii seculare. Darwiniștii, asemenea oponentilor lui Galileo, lasă ca religia lor să le anuleze observațiile științifice!

Obiecție: Planul Inteligent este motivat religios.

Răspuns: Această obiecție are două aspecte. Primul este că unii dintre adepții Planului Inteligent pot fi motivați religios. Și ce dacă? Face acest lucru ca Planul Inteligent să fie fals? Oare motivația religioasă a unor darwiniști face ca darwinismul să fie fals? Nu, adevărul nu stă în motivația oamenilor de știință, ci în calitatea dovezilor. Motivația sau prejudecata unui om de știință nu face neapărat ca el să greșescă. El poate împărtăși o prejudecată și totuși să aibă dreptate. Nu prejudecata sau motivația este chestiunea principală, ci adevărul este esențial.

Uneori obiecția pe care tocmai o discutăm este formulată în felul următor: „Nu poți crede nimic din ce spune omul acesta despre origini deoarece este creaționist!” Ei bine, dacă sabia aceasta taie, ea taie în ambele sensuri. Putem spune la fel de bine: „Nu poți crede nimic din ce spune omul acesta despre origini deoarece este darwinist!”

De ce se crede imediat că concluziile creaționistului sunt pline de prejudecăți, în timp ce concluziile darwinistului sunt considerate automat obiective? Pentru că majoritatea oamenilor nu își dau seama că ateii au și ei o concepție despre lume întocmai ca și creaționiștii. După cum vedem, concepția ateului despre lume nu este neutră și de fapt cere mai multă credință decât cea a creaționistului.

Acum, așa cum am arătat anterior, dacă prejudecățile filozofice sau religioase împiedică pe cineva să interpreteze corect dovezile, atunci avem motive să punem sub semnul întrebării concluziile la care acea persoană ajunge. În dezbaterea actuală, se pare că această problemă este mai serioasă pentru darwiniști decât pentru oricine altcineva. Totuși, chiar și dacă cineva este motivat religios sau filozofic, concluziile lui pot fi revizuite printr-o cercetare sinceră a dovezilor. Poate că oamenilor de știință din ambele tabere le este greu să fie neutri, dar dacă au integritate, ei pot fi obiectivi.

Cel de-al doilea aspect al acestei obiecții privește acuzația că susținătorii Planului Inteligent nu au niciun fel de dovezi care să le sprijine concepția – că ei nu fac altceva decât să repete ce spune Biblia. Dar nici acest aspect al obiecției nu rezistă. Chiar dacă convingerile acceptate de Planul Inteligent sunt *consecvente* cu Biblia, ele nu *se bazează* pe Biblie. Așa cum am văzut, Planul Inteligent este o concluzie bazată pe dovezi detectabile empiric, nu pe texte sacre. Michael Behe a remarcat: „Viața pe pământ la nivelul ei cel mai elementar, în componentele ei cele mai importante, este produsul unei activități inteligente. Concluzia planului inteligent decurge firesc din datele de care dispunem – nu din cărți sacre sau din credințe sectariste”.³¹

Planul Inteligent nu este nici „știință a creației”. Oamenii de știință care aderă la Planul Inteligent nu afirmă ceea ce afirmă așa-numiții „oameni de știință creaționiști”. Ei nu spun că datele sprijină fără niciun fel de ambiguitate concepția celor șase zile genezice formate din douăzeci și patru de ore, sau un potop universal. Ei recunosc că datele ce susțin Planul Inteligent nu se bazează pe o anumită eră geologică sau istorie a pământului. Adepții Planului Inteligent studiază aceleași lucruri din natură ca și darwiniștii – viața și universul însuși – dar ajung la o concluzie mai rezonabilă cu privire la cauza acestor lucruri. Pe scurt, indiferent de ce ar avea de spus Biblia în legătură cu acest subiect, *darwinismul este respins deoarece nu se potrivește cu datele științifice*, iar Planul Inteligent este acceptat pentru că se potrivește.

Obiecție: Planul Inteligent este fals pentru că așa-numitul plan nu este perfect.

Răspuns: Darwiniștii susțin de multă vreme că dacă ar fi existat un Proiectant, el și-ar fi proiectat creaturile mai bine. Stephen Jay Gould a exprimat această idee în cartea lui, *The Panda's Thumb*, unde aduce ca exemplu structura aparent suboptimală în cazul urșilor panda, care au o protuberanță osoasă în loc de degetul mare.

Problema pentru darwiniști este că de fapt acest argument se întoarce *în favoarea* existenței unui Proiectant în loc să fie un argument împotriva Sa. În primul rând, însuși faptul că Gould poate identifica ceva ca fiind suboptimal presupune că el știe ce este optimal. Nu poți ști că ceva este imperfect dacă nu știi ce este perfect. Așadar, observația lui Gould că o structură este suboptimală presupune recunoașterea implicită că putem detecta un plan în cazul degetului mare al ursului panda. (Apropo, acesta este încă un motiv pentru care darwiniștii greșesc când afirmă că Planul Inteligent nu este știință. Atunci când ei pretind că ceva nu este proiectat corect, ei insinuează că și-ar putea da seama dacă acel ceva *ar fi* proiectat corect. Aceasta dovedește ceea ce adepții Planului Inteligent au afirmat tot timpul – și anume că Planul Inteligent este o știință, deoarece planul poate fi detectat empiric.)

În al doilea rând, o structură suboptimală nu înseamnă că nu există niciun plan. Cu alte cuvinte, chiar dacă admiti că ceva nu este proiectat într-un mod optim, aceasta nu presupune că nu a fost proiectat deloc. Mașina ta nu este proiectată în mod optim, dar ea este proiectată – cu siguranță că nu a fost asamblată prin acțiunea legilor naturale.

În al treilea rând, pentru a afirma că ceva este suboptimal, tu trebuie să știi care au fost obiectivele sau scopurile Proiectantului. Dacă Gould nu știe ce a intenționat Proiectantul, atunci el nu poate spune că planul

nu îi îndeplinește intențiile. De unde știe Gould că degetul mare al ursului panda nu este exact ce a intenționat Proiectantul? Gould pornește de la presupoziția că urșii panda ar trebui să aibă degetele mari opozabile, ca oamenii. Dar poate că Proiectantul a vrut ca degetele mari ale ursului panda să fie exact așa cum sunt. În definitiv, degetul mare al ursului panda îl ajută foarte bine să decojească bambusul pentru a ajunge la interiorul lui comestibil. Poate că urșii panda nu au nevoie de degete mari opozabile fiindcă nu li se cere să scrie cărți, ca Gould; ei au nevoie de ele doar ca să despoaie bambusul de coajă. Gould nu-L poate învinui pe Proiectantul acelui deget, dacă scopul pentru care a fost creat este acela de a decoji bambusul.

În final, într-o lume constrânsă de realitățile fizice, orice plan se pretează la compromisuri. Laptopurile trebuie să păstreze echilibrul între mărime, greutate și performanță. Mașinile mari pot fi mai sigure și mai confortabile, dar ele sunt de asemenea mai greu de manevrat și consumă mai mult combustibil. Tavanele înalte fac ca încăperile să arate mai impresionant, dar consumă mai multă energie. Deoarece compromisurile nu pot fi evitate în această lume, inginerii trebuie să caute o poziție de mijloc care să atingă cel mai bine obiectivele urmărite. De exemplu, nu poți învinovăți designul unui autoturism că nu permite transportul a cincisprezece pasageri. Scopul lui este să transporte patru pasageri, nu cincisprezece. Constructorul mașinii a acceptat dezavantajul dimensiunilor reduse în favoarea economiei de combustibil și și-a atins obiectivul. La fel, s-ar putea ca structura degetului la ursul panda să fie un compromis care atinge totuși obiectivele avute în vedere. Degetul lui este foarte potrivit pentru decojirea bambusului. Poate că dacă degetul acesta ar fi fost proiectat altfel, el ar fi stânenit ursul panda în vreo altă privință. Noi pur și simplu nu știm acest lucru, dacă nu cunoaștem obiectivele Proiectantului. Ceea ce știm însă este că criticile lui Gould rămân fără ecou dacă nu cunoaștem aceste obiective.

ATUNCI DE CE MAI EXISTĂ DARWINIȘTI?

Dacă dovezile sunt atât de solide pentru Planul Inteligent, atunci de ce mai există darwiniști? În definitiv, oamenii aceștia nu sunt niște ignoranți – numele lor sunt precedate de obicei de literele dr.!

Primul lucru care trebuie remarcat este că problema aceasta nu este una strict intelectuală, în care darwiniștii examinează imparțial dovezile după care trag o concluzie rațională. Richard Dawkins a scris aceste cuvinte celebre: „Dacă întâlnești pe cineva care pretinde că nu crede în

evoluție, poți spune cu multă certitudine că acea persoană este ignorantă, stupidă sau nebună (ori rea, dar nu m-aș gândi la o atare posibilitate)".³² Desigur, comentariul lui Dawkins este pur și simplu fals. Există oameni inteligenți și cu doctorate care cred în Planul Intelligent. Întrebarea reală este: De ce aceste invective? De ce aceste emoții? De unde atâta ostilitate? Credeam că este vorba de știință. Trebuie să mai fie și altceva în joc aici.

Așa este. Să ne întoarcem la citatul lui Richard Lewontin din capitoul precedent. Să ne amintim de afirmația lui că darwiniștii cred în toate aceste absurdități din cauză că „materialismul este absolut. Căci nu putem permite o intervenție divină”. Acum, aici este adevărata problemă. Vor să-L țină pe Dumnezeu afară. Dar de ce nu doresc darwiniștii „o intervenție divină”? Sugerăm patru motive principale.

În primul rând, dacă recunosc existența lui Dumnezeu, darwiniștii vor trebui să admită că nu ei sunt cea mai înaltă autoritate când e vorba de adevăr. În prezent, în această lume avansată din punct de vedere tehnologic, oamenii de știință sunt autoritățile cele mai respectate – sunt noii preoți care fac posibilă o viață mai bună și reprezintă singura sursă de adevăr obiectiv. Dacă ar accepta posibilitatea existenței lui Dumnezeu ar însemna să renunțe la pretenția că ei sunt autoritatea supremă.

În al doilea rând, dacă ar recunoaște existența lui Dumnezeu, darwiniștii ar trebui să admită că nu dețin autoritatea absolută când vine vorba de explicarea cauzelor. Cu alte cuvinte, dacă Dumnezeu există, ei nu ar putea explica fiecare eveniment ca fiind rezultatul unor legi naturale predictibile. Richard Lewontin a formulat această idee în felul următor: „A recurge la o dumnezeire omnipotentă înseamnă a admite că la un anumit moment regularitățile naturii ar putea fi întrerupte, că miracolele s-ar putea produce”.³³ Așa cum a remarcat Jastrow, când lucrul acesta se întâmplă, „omul de știință își pierde controlul”, cu siguranță în favoarea lui Dumnezeu, și poate și în favoarea teologului.³⁴

În al treilea rând, dacă ar recunoaște că Dumnezeu există, darwiniștii ar risca să-și piardă siguranța financiară și admirația profesională. Cum așa? Pentru că în comunitatea academică există o presiune extraordinară de a publica lucrări în sprijinul evoluției. Găsește un subiect important, și s-ar putea să te trezești pe coperta lui *National Geographic* sau să fii invitat la emisiuni speciale de pe posturile de televiziune. Dacă nu vii cu nimic interesant, s-ar putea să te trezești fără slujbă, fără bani sau măcar fără aprecierea colegilor tăi materialişti. Așadar, există motivații legate de bani, siguranța slujbei și prestigiu pentru a promova concepția darwinistă despre lume.

În final, și poate cel mai important lucru, dacă ar recunoaște existența

lui Dumnezeu, darwiniștii ar trebui să recunoască de asemenea că nu au autoritatea de a defini binele și răul. Desființând supranaturalul, darwiniștii pot evita posibilitatea ca ceva să fie interzis din punct de vedere moral. Căci dacă nu există Dumnezeu, totul este permis, așa cum a remarcat un personaj dintr-un roman dostoevskian.³⁵ (Vom dezvolta subiectul relației dintre Dumnezeu și moralitate în capitolul următor.)

De fapt, Julian Huxley, care a fost un darwinist proeminent, a recunoscut că libertatea sexuală este una din cele mai răspândite motivații pentru susținerea dogmei evoluționiste. Când a fost întrebat în cadrul unui talk-show de Merv Griffin, „De ce cred oamenii în evoluție?” Huxley a răspuns cu onestitate: „Motivul pentru care acceptăm darwinismul chiar dacă nu avem dovezi este pentru că nu vrem ca Dumnezeu să Se amestece în moravurile noastre sexuale”.³⁶ De remarcat că el nu a menționat dovezi în sprijinul generării spontane sau dovezi bazate pe resturile fosile. Motivația pe care el a observat-o predominantă printre evoluționiști se bazează pe preferințele morale, nu pe dovezi științifice.

Lee Strobel, care și el a fost ateu, mărturisește că a avut aceeași motivație de a crede în darwinism. El scrie: „Eram mai mult decât bucuros să mă agăț de darwinism ca scuză pentru a mă debarasa de ideea de Dumnezeu, astfel încât să-mi pot urmări nestingherit planurile în viață fără nici un fel de restricții morale.”³⁷

Autorul și conferențiarul Ron Carlson a cunoscut darwiniști care au admis același lucru în fața lui. Într-o asemenea ocazie, după o prelegere despre problemele cu care se confruntă darwinismul și despre dovezile în favoarea unui Plan Inteligent, pe care a ținut-o la o universitate importantă, Carlson a luat masa cu un profesor de biologie care participase la prezentarea lui.

„Deci ce credeți despre prelegerea mea?” l-a întrebat Carlson.

„Ei bine, Ron, a început profesorul, ceea ce spui tu este adevărat și pare foarte rezonabil. Dar eu voi continua să predau darwinismul”.

Carlson a fost derutat. „De ce?” a întrebat el.

„Ei bine, ca să fiu sincer cu tine, Ron, fiindcă darwinismul este confortabil din punct de vedere moral.”

„Confortabil din punct de vedere moral? Ce vrei să spui?” a insistat Carlson.

„Vreau să spun că dacă darwinismul este adevărat – dacă nu există Dumnezeu și toți am evoluat dintr-o dezgustătoare algă verde – atunci pot să mă culc cu cine vreau, a observat profesorul. În darwinism, nu există responsabilitate morală”.³⁸

A fost un moment de deplină sinceritate. Desigur, aceasta nu

înseamnă că toți darwiniștii gândesc în felul acesta sau că toți darwiniștii sunt imorali – unii dintre ei trăiesc fără îndoială vieți mai morale decât mulți așa-numiți creștini. Această discuție scoate doar în evidență că pe unii darwiniști nu îi motivează dovezile, ci mai degrabă dorința de a nu se supune restricțiilor morale pe care le percep din partea lui Dumnezeu. Această motivație îi poate determina să suprimă dovezile în favoarea unui Creator ca să poată trăi în continuare așa cum vor ei să trăiască. (În acest sens, darwinismul nu se deosebește cu nimic de multe alte religii ale lumii, asigurând o cale pentru rezolvarea vinovăției generată de comportamentul imoral. Diferența este că unii darwiniști, în loc să recunoască vinovăția și să găsească modalități pentru ispășirea ei sau reguli pentru evitarea ei, încearcă să evite orice sugestie de vinovăție, afirmând că nu există comportament imoral pentru care să te simți vinovat!)

Aceste patru motivații pe care le-am sugerat nu ar trebui să ne surprindă. Sexul și puterea motivează multe din polemicile noastre culturale foarte intense, cum ar fi cele cu privire la avort și homosexualitate. Prea adesea în aceste dezbateri oamenii aleg o poziție sau alta în funcție de dorințele lor personale și nu pe baza unei analize atente a dovezilor.

La fel, credința în darwinism ține mai degrabă de voință decât de intelect. Uneori oamenii refuză să accepte ceea ce știu că este adevărat din cauza impactului pe care l-ar putea avea asupra vieții lor personale. Aceasta explică de ce unii darwiniști sugerează explicații atât de absurde și de contrare intuiției – explicații „împotriva oricărui simț comun”. În ciuda dovezilor clare în favoarea unui plan, acești darwiniști se tem de stăpânirea lui Dumnezeu în viața lor personală mai mult decât că ar putea ajunge la concluzii științifice greșite.

Aceasta nu înseamnă că toți darwiniștii au astfel de motivații pentru convingerile lor. Unii s-ar putea să creadă sincer că dovezile științifice sprijină teoria lor. Credem că aceștia ajung la concepția lor greșită din cauză că majoritatea darwiniștilor rareori studiază rezultatele la care ajung cercetătorii din alte domenii. În consecință, foarte puțini ajung să-și formeze o imagine de ansamblu.

Lucrul acesta este adevărat în special în cazul biologilor. Microbiologul Jonathan Wells observă: „Cei mai mulți biologi sunt oameni de știință onești, foarte muncitori, care se străduiesc să-și prezinte cât se poate de corect dovezile, dar rareori se aventurează în afara domeniilor specifice de studiu”.³⁹ Cu alte cuvinte, deși sunt onești în activitatea pe care o desfășoară, ei își văd doar partea lor din puzzle. Întrucât au fost învățați că imaginea darwinistă de pe capac este în

general adevărată (cu excepția unor detalii plictisitoare ce rămân încă nesoluționate), majoritatea biologilor își interpretează partea din puzzle cu această imagine în minte, acordând prezumția de nevinovăție concepției darwiniste și presupunând că dovezile cu adevărat decisive în favoarea darwinismului se găsesc într-un alt domeniu al biologiei. Astfel, chiar dacă ei nu pot găsi dovezile care să sprijine generarea spontană sau macroevoluția în partea lor din puzzle, ei sunt siguri că aceste dovezi trebuie să existe în alt domeniu din biologie, pentru că imaginea darwinistă de pe capac cere ca aceste lucruri să fie adevărate. În atare condiții paradigma evoluționistă rămâne necontestată de majoritatea biologilor.

CÂT DE IMPORTANTĂ ESTE VÂRSTA UNIVERSULUI?

Nu putem încheia discuția despre evoluție și creație fără să menționăm măcar vârsta universului. Întrucât există mai multe concepții cu privire la acest subiect, mai ales în cercurile creștine, nu avem aici suficient spațiu să le tratăm pe toate (ele sunt discutate pe larg în *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics* și în *Systematic Theology*, volumul 2).⁴⁰

Dorim totuși să precizăm că deși vârsta universului este cu siguranță o problemă teologică interesantă, cel mai important aspect nu este *când* a fost creat, ci mai degrabă faptul că el *a fost* creat. Așa cum am văzut, universul a explodat în ființă din nimic și a fost ajustat cu multă precizie pentru a susține viața pe pământ. Dat fiind că universul – inclusiv continuum-ul spațio-temporal – a avut un început, el a necesitat un Începător, indiferent cât de îndepărtat în timp ar fi fost acel început. Tot așa, deoarece universul a fost proiectat, el necesită un Proiectant, indiferent cât de demult ar fi fost el proiectat.

Putem discuta cât de lungi au fost zilele din Geneza, sau dacă presuposițiile pe care se bazează tehnicile de datare sunt valide. Dar în aceste discuții trebuie să avem grijă să nu neglijăm ideea cea mai importantă, și anume că creația are nevoie de un Creator.⁴¹

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

Să ne apropiem deci de concluzie. Există, în esență, doar două posibilități: fie ne-a creat Dumnezeu, fie noi L-am creat pe Dumnezeu. Fie că Dumnezeu există cu adevărat, fie că El este o simplă izvodire a minților noastre. Așa cum am văzut, darwinismul – nu Dumnezeu – este o izvodire a minții umane. Îți trebuie multă credință ca să fii darwinist. Pentru aceasta, va trebui să crezi că, *fără o intervenție divină*:

1. Ceva a apărut din nimic (originea universului).
2. Ordinea a apărut din haos (planul universului).
3. Viața a apărut din nonviață (ceea ce înseamnă că inteligența a apărut din noninteligență, iar personalitatea a apărut din nonpersonalitate).
4. Noile forme de viață au apărut din forme de viață existente deja, în ciuda dovezilor care arată contrariul, ca de exemplu:
 - (1) Barierele genetice
 - (2) Schimbarea ciclică
 - (3) Complexitatea ireductibilă
 - (4) Izolarea moleculară
 - (5) Neviabilitatea formelor de tranziție, și
 - (6) Dovezile fosile

Așadar dovezile nu sunt deloc favorabile macroevoluției. Dar ce putem spune despre macroevoluția teistă? Poate ceea ce nu poate fi explicat pe cale naturalistă devine inteligibil dacă Îl introducem pe Dumnezeu în scenariu.

De ce este nevoie de această sugestie? Dacă există dovezi pentru Dumnezeu și pentru macroevoluție, atunci le-am putea combina într-o singură teorie. Dar, așa cum am văzut deja, nu există dovezi care să sprijine macroevoluția. Nu există așa-numite dovezi contradictorii: unele dovezi care să demonstreze macroevoluția și alte dovezi care să o infirme. Dacă am avea, să spunem, dovezi fosile care să ateste milioane de forme de tranziție pe de-o parte, și creaturi de o complexitate ireductibilă pe de alta, atunci am putea sugera că Dumnezeu a dirijat evoluția prin acele goluri imposibil de trecut. Dar lucrurile nu stau așa, se pare că Dumnezeu nu a avut nevoie să dirijeze macroevoluția deoarece nu există dovezi să ne spună că macroevoluția ar fi avut loc!

În final, să ne uităm la dovezi cu o altă întrebare în minte: Cum ar trebui să arate dovezile dacă creația (Planul Inteligent) ar fi adevărată? Să luăm în considerare următoarele aspecte:

1. Un univers care a explodat în ființă din nimic
2. Un univers cu peste 100 de constante reglate cu o precizie foarte mare, capabile a susține viața pe această planetă infimă, îndepărtată, numită Pământ
3. Forme de viață care:
 - au fost observate a apărea doar din forme de viață existente în prealabil (nu s-a observat niciodată ca viața să apară spontan);

- conțin o complexitate specificată (informație) detectabilă empiric, ce echivalează cu conținutul a mii, poate chiar milioane de cărți (ceea ce înseamnă, așadar, mai mult decât substanțele chimice anorganice care le conțin);
- se transformă ciclic și doar într-o măsură limitată;
- nu pot fi create sau transformate treptat (adică au o complexitate ireductibilă);
- sunt izolate din punct de vedere molecular în limitele tipurilor de bază (nu există o evoluție ancestrală la nivelul moleculelor);
- lasă vestigii fosile ale unor creaturi pe deplin formate, care apar brusc, nu se transformă, și apoi dispar la fel de brusc.

O cercetare onestă a faptelor sugerează veridicitatea creației, nu a macroevoluției. Așa cum am văzut deja, ateii trebuie să facă eforturi foarte mari ca să evite niște concluzii evidente. *Iată de ce ei au nevoie de mult mai multă credință decât noi.*

La final, avem o propunere pentru soluționarea controverselor din această țară asupra modului cum ar trebui să se predea cunoștințele despre creație și evoluție în școlile publice. De ce nu s-ar putea preda materialul pe care l-am acoperit în capitolele 3-6? De remarcat că nu am citat versete biblice pentru a ne susține argumentele. Am menționat doar dovezi științifice. Așadar, aceasta nu este o bătălie a științei împotriva religiei; este o bătălie a științei *de bună calitate* împotriva științei *de proastă calitate*. În momentul de față majoritatea copiilor noștri învață o știință de proastă calitate pentru că li se predă doar evoluționismul. Nu ar trebui să fie așa. De ce ar fi neconstituțional să li se predea dovezile SURGE, să li se arate complexitatea chiar și a celor mai simple forme de viață, să se facă distincție între micro- și macroevoluție și între știința forensică și cea empirică, sau să li se expună problemele cu care se confruntă macroevoluția? Atunci de ce continuăm să-i îndoctrinăm pe copiii noștri cu o teorie eronată și șubredă, care se bazează mai mult pe presupoziii filozofice decât pe observații științifice? De ce să nu le punem la dispoziție toate dovezile științifice – pro și contra – și îi lăsăm să judece singuri? În definitiv, nu ar trebui să-i învățăm cum să gândească critic? Sigur că da. Însă darwinistii fac tot ce le stă în putință ca să se asigure că așa ceva nu se va întâmpla. Ar prefera mai degrabă să suprimă dovezile decât să permită ca acestea să fie prezentate onest. De ce? Pentru că acesta este singurul domeniu în care le lipsește credința – *lor le lipsește credința că teoria lor va continua să fie crezută și după ce copiii vor vedea toate dovezile.*

Maica Tereza contra Hitler

„Afirmăm ca fiind adevăruri de la sine înțelese că toți oamenii sunt creați egali, că sunt înzestrați de Creatorul lor cu anumite Drepturi inalienabile, că printre acestea se numără Viața, Libertatea și Căutarea Fericirii.”

DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ

EXISTĂ UN STANDARD?

Pe când luam cina împreună cu prietenul meu, Dave, la un restaurant din zona docurilor în Portland, Maine, conversația noastră a deviat spre religie. „Eu nu cred că vreo religie deține adevărul exclusiv”, a zis Dave. „Dar se pare că tu, Frank, ți-ai găsit un punct de sprijin. Ai găsit ceva ce este adevărat pentru tine, și cred că asta-i minunat.”

Pornind de la premisa lui că ceva poate fi adevărat pentru o persoană dar nu și pentru alta, l-am întrebat: „Dave, ce este adevărat pentru tine? Ce dă sens vieții tale?”

El mi-a răspuns: „Să fac bani și să-i ajut pe oameni!” Dave este un om de afaceri foarte prosper, așa că l-am mai presat puțin.

I-am zis: „Dave, cunosc directori de companii care au atins culmea succesului în afaceri. Și-au propus și au realizat lucruri extraordinare în viața lor ca oameni de afaceri, dar nu și-au propus nimic și au realizat prea puține în viața lor personală. Acum se apropie de pensionare și se întreabă: „Ce va fi acum?”

Dave a fost de acord cu mine și a adăugat: „Da, știu și eu că majoritatea directorilor executivi au trecut prin divorțuri urâte, de cele mai multe ori pentru că și-au neglijat familiile în goana lor după un dolar. Dar eu nu sunt așa. Eu nu-mi voi sacrifica familia pentru bani, iar prin afacerea mea vreau să-i ajut pe oameni”.

L-am laudat pentru loialitatea lui față de familie și pentru dorința de a-i ajuta pe oameni, dar mai rămăneau câteva întrebări. De ce se cuvine

să fim credincioși familiilor noastre? Cine a zis că trebuie „să îi ajutăm pe oameni”? Este „ajutorarea oamenilor” o obligație morală universală, sau este ea adevărată numai pentru tine dar nu și pentru mine? Sub ce aspect să-i ajutăm: Financiar? Emoțional? Fizic? Spiritual?

Am zis: „Dave, dacă nu există niciun standard obiectiv, atunci viața nu este decât un mare joc de Monopoly. Poți să câștigi mulți bani și multe proprietăți, dar la sfârșitul jocului, totul se întoarce înapoi în cutie. Oare la atât să se rezume viața?”

Incomodat de turnura conversației, Dave a schimbat repede subiectul. Dar sentimentul lui că trebuie să-i „ajute pe oameni” era corect; atâta doar că nu știa cum să-l justifice. De ce credea el că trebuie să-i „ajute pe oameni”? De unde i-a venit această idee? Și de ce suntem toți de acord cu el în adâncul sufletelor noastre?

Oprește-te și reflectează puțin la această idee: Oare nu cumva ești și tu ca Dave? Nu împărtășești și tu acest sentiment, adânc înrădăcinat în ființa ta, că toți ar trebui să-i „ajutăm pe oameni”? Cu toții avem acest sentiment. De ce? Și de ce majoritatea oamenilor par a intuit că trebuie să facă binele și să evite răul?

În răspunsurile la aceste întrebări găsim noi dovezi în favoarea Dumnezeuului teist. Ele nu sunt științifice – pe acelea le-am analizat în capitolele precedente – ci morale. Asemenea legilor logicii și ale matematicii, aceste dovezi nu sunt de natură materială dar sunt cât se poate de reale. Noi credem că ar trebui să facem binele și nu răul, că – asemenea lui Dave – ar trebui să-i „ajutăm pe oameni” – pentru că în inimile noastre a fost întipărită o lege morală. Cu alte cuvinte, întregii omeniri i-a fost dată „prescripția” de a face bine.

Unii numesc această prescripție morală „conștiință”; alții o numesc „lege naturală”; iar alții (precum Părinții noștri Fondatori) au numit-o „legea naturii”. Noi îi vom spune „lege morală”. Dar indiferent cum am numi-o, însăși prescrierea în inimile noastre, ale tuturor ființelor umane, a unui standard moral indică spre Acela care a prescris această lege morală. Fiecare prescripție presupune pe cineva care a prescris-o. La fel stau lucrurile și cu legea morală. Cineva trebuie să ne fi dat obligațiile morale pe care le avem.

Legea morală este cel de-al treilea argument al nostru în sprijinul existenței unui Dumnezeu teist (după argumentul cosmologic și cel teleologic). El sună astfel:

1. Fiecare lege are un legiuitor.
2. Există o lege morală.
3. Prin urmare, există un Legiuitor moral.

Dacă premisele 1 și 2 sunt adevărate, atunci concluzia urmează în mod necesar. Desigur, fiecare lege are un legiuitor. Nu poate exista nicio legislație fără un organ legislativ. Mai mult, dacă există obligații morale, atunci trebuie să existe și cineva față de care să fim obligați.

Dar există cu adevărat o lege morală? Părinții noștri Fondatori au crezut că da. Așa cum a scris Thomas Jefferson în Declarația de Independență, „Legea naturii” este „de la sine înțeleasă”. Nu este nevoie să-ți folosești rațiunea pentru a o descoperi, o cunoști pur și simplu. Poate că de aceea prietenul meu Dave a ajuns la un impas în raționamentul lui. El știa că a-i „ajuta pe oameni” este ceva ce trebuie făcut, dar nu putea să explice de ce fără să apeleze la un standard din afara lui. Fără un standard obiectiv al semnificației și al moralității, viața este lipsită de sens și nu mai există bine sau rău absolut. Totul devine doar o chestiune de opinie.

Când afirmăm că legea morală există, înțelegem prin aceasta că toți oamenii poartă întipărit în ei un sentiment elementar al binelui și răului. Toți știu, de exemplu, că dragostea este superioară urii și că curajul este mai bun decât lașitatea. Profesorul de la Universitatea din Austin, Texas, J. Budziszewski scrie: „Toți cunoaștem anumite principii. Nu există nicio țară în care crima să fie virtute, și recunoaștința viciu”.¹ C. S. Lewis, care meditat profund asupra acestei teme în lucrarea devenită clasică *Mere Christianity* (*Creștinismul redus la esențe*), a formulat aceeași idee astfel: „Imaginați-vă o țară în care oamenii ar fi admirați pentru că fug de pe câmpul de luptă, sau în care cineva s-ar simți mândru dacă i-ar înșela pe toți oamenii care au fost buni cu el. Ați putea la fel de ușor să vă imaginați o țară în care doi și cu doi fac cinci”.²

Cu alte cuvinte, toți știu că există obligații morale absolute. O obligație morală absolută este ceva obligatoriu pentru toți oamenii, întotdeauna și oriunde. Și o lege morală absolută presupune un Legiuitor moral absolut.

Aceasta *nu* înseamnă că toate problemele morale au răspunsuri ușor de găsit sau că nu există și unii care neagă moralitatea absolută. Există probleme dificile în sfera moralității, iar oamenii suprimă și neagă legea morală în fiecare zi. Dar înseamnă că există principii fundamentale ale binelui și răului pe care toți oamenii le cunosc, chiar dacă nu vor să le recunoască. Budziszewski numește această cunoaștere fundamentală a binelui și răului „ceea ce nu putem să *nu* știm”, în cartea lui cu același titlu.³

Nu putem să nu știm, de exemplu, că este rău să ucizi ființe umane nevinovate fără niciun motiv. Unii oameni s-ar putea să nege acest precept și să comită crime, dar adânc în inimile lor ei știu că crima este

ceva rău. Până și criminalii în serie știu că uciderea este ceva rău – deși este posibil să nu simtă muștrări de conștiință.⁴ Și la fel ca toate legile morale absolute, crima este un lucru rău pentru oricine și oriunde: în America, în India, în Zimbabwe și în orice altă țară, acum și pentru totdeauna. Asta spune legea morală fiecărei inimi umane.

CUM PUTEM ȘTI CĂ LEGEA MORALĂ EXISTĂ?

Există mai multe lucruri care ne fac să știm că legea morală există, și în continuare vom prezenta și apoi vom discuta opt astfel de motive. Chiar dacă unele se suprapun între ele, noi le vom discuta în această ordine:

1. Legea morală este incontestabilă.
2. O cunoaștem prin intermediul reacțiilor noastre.
3. Stă la baza drepturilor omului.
4. Este standardul neschimbător al justiției.
5. Definește diferența reală dintre pozițiile morale (de ex., Maica Tereza contra Hitler).
6. Întrucât știm ce este absolut rău, trebuie să existe un standard absolut al dreptății.
7. Legea morală este baza dezacordului politic și social.
8. Dacă nu ar exista o lege morală, nu am încerca să ne scuzăm când o încălcăm.

1. Legea morală este incontestabilă – Relatiștiții emit în esență două pretenții de adevăr: 1) nu există adevăr absolut; și 2) nu există valori morale absolute. Dar tactica struțului te va ajuta să dezamorsezi prima lor aserțiune: dacă nu există de fapt niciun adevăr absolut, atunci enunțul lor absolut conform căruia „Nu există adevăr absolut” nu poate fi adevărat. Poți astfel să îți dai seama că afirmația relativistului este irațională, pentru că ea afirmă exact lucrul pe care încearcă să-l nege.

Până și Joseph Fletcher, părintele eticii situaționale moderne, a căzut în această capcană. În cartea lui intitulată *Situation Ethics*, Fletcher a insistat că „situaționistul se ferește de cuvinte precum «niciodată», «perfect» și «întotdeauna» ... ca de ciumă, ca de altfel și de cuvântul «absolut»”.⁵ Desigur, aceasta ne aduce aminte de zicala „Niciodată să nu spui «niciodată»” sau „Întotdeauna ar trebui să evităm folosirea cuvântului «întotdeauna»”. Dar aceste afirmații nu evită tocmai ceea ce ni se spune că trebuie să evităm noi. Relatiștiții sunt absolut siguri că nu există absoluturi.

Asemenea adevărului absolut, și valorile absolute sunt de necontestat. Deși enunțul „Nu există absoluturi” nu este autocontradictoriu, existența valorilor absolute este practic incontestabilă. Căci cel ce neagă

toate valorile, își valorizează dreptul de a le nega. În plus, el vrea ca toți să-l valorizeze ca persoană, chiar și atunci când neagă existența valorilor pentru toți oamenii. Am înțeles acest lucru foarte clar cu mai mulți ani în urmă când am vorbit (eu, Norm) în fața unui grup de rezidenți bogați și bine educați din zona suburbană a orașului Chicago. După ce am sugerat că există valori morale obiective pe care suntem obligați să le respectăm, o doamnă s-a ridicat în picioare și a protestat cu vehemență: „Nu există valori reale. Totul este o chestiune de gust sau de opinie!” M-am împotrivit tentației de a-mi dovedi argumentul strigând la ea: „Șezi jos și taci din gură, intelectualo. Cine ți-a cerut părerea?!” Desigur, dacă aș fi fost atât de lipsit de curtoazie și de necioplit, ea s-ar fi plâns pe bună dreptate că i-am violat dreptul la opinie și dreptul de a și-l afirma. La care eu aș fi putut răspunde: „Nu ai acest drept – tocmai mi-ai spus că astfel de drepturi nu există!”

Plângerea ei ar fi dovedit că ea credea de fapt într-o valoare absolută – ea își valoriza dreptul de a afirma că nu există valori absolute. Cu alte cuvinte, chiar și cei ce neagă toate valorile își valorizează dreptul de a le nega. Și în aceasta constă inconsecvența. Valorile morale sunt practic incontestabile.

2. Reacțiile noastre ne ajută să descoperim legea morală (să facem distincția între bine și rău) – În scenariul de mai sus, reacția doamnei i-ar fi amintit că există valori morale absolute. Un profesor la o mare universitate din Indiana i-a oferit unuia din studenții lui relativști același gen de experiență nu cu mult timp în urmă. Respectivul profesor, care predă un curs de etică, le-a cerut studenților să scrie un eseu pe o temă la alegere, singura lor obligație fiind să susțină teza cu argumente și să o documenteze în mod corespunzător.

Un student, ateu, a scris cu multă elocvență despre relativismul moral. El a argumentat: „Toate principiile morale sunt relative; nu există un standard absolut de dreptate sau corectitudine; totul este o chestiune de opinie; ție îți place ciocolata, mie îmi place vanilia” ș.a.m.d. Lucrarea era bine argumentată și documentată. Avea lungimea cerută și a fost predată la termen într-o frumoasă mapă albastră.

După ce profesorul a citit întreaga lucrare, a scris pe coperta din față: „4 – nu-mi plac mapele albastre!” Când studentul și-a primit lucrarea s-a înfuriat. A năvălit în biroul profesorului și a protestat: „«4! Nu-mi plac mapele albastre!» Nu e cinstit! Nu e corect! Nu e drept! Nu mi-ați notat lucrarea pe baza meritelor ei!”

Ridicându-și mâna ca să-l liniștească pe studentul arogant, profesorul a replicat calm: „Stai puțin. Așteaptă. Am citit o mulțime de

lucrări. Dă-mi voie să mă uit ... nu cumva lucrarea ta făcea afirmația că nu există cinste, corectitudine și dreptate?"

„Ba da”, a răspuns studentul.

„Atunci, de ce-mi spui că nu am fost *cinstit, corect și drept*?” a întrebat profesorul. „Nu susținea lucrarea ta că totul este o chestiune de gust? Că ție îți place ciocolata, iar mie îmi place vanilia?”

Studentul a răspuns: „Da, aceasta este concepția mea”.

„Foarte bine, atunci, a confirmat profesorul. Mie nu-mi place culoarea albastră. De aceea ți-am dat un 4!”

Dintr-o dată s-a aprins becul în mintea studentului. Și-a dat seama că *de fapt* credea în absoluturi. Cel puțin credea în dreptate. În definitiv, își acuza profesorul de *nedreptate* pentru că i-a dat un 4 numai din cauza culorii mapei. Acest simplu fapt a distrus întreaga lui pledoarie în favoarea relativismului.

Morala acestei întâmplări este că există principii morale absolute. Și dacă vrei să-i faci pe relativiști să recunoască lucrul acesta, ajunge să-i tratezi incorect. Reacțiile lor vor revela legea morală înscrisă în inimile și mințile lor. În exemplul nostru, studentul și-a dat seama că există un standard obiectiv de corectitudine din *reacția* lui la tratamentul pe care i l-a aplicat profesorul. La fel, s-ar putea să nu cred că furtul este un lucru rău atunci când fur eu de la tine. Dar cât de jignit moral mă simt când furi tu de la mine!

Reacțiile noastre mai arată că relativismul în ultimă instanță este neviabil. Oamenii pot pretinde că sunt relativiști, dar ei nu doresc ca partenerii lor de viață să fie relativiști sexual. Ei nu doresc ca partenerii lor de viață să fie doar *relativ* fideli. Aproape toți bărbații relativiști se așteaptă ca soțiile lor să trăiască ca și când adulterul ar fi *absolut* greșit, și ar *reacționa* foarte negativ dacă soțiile lor ar practica relativismul comițând adulter. Și chiar dacă există câțiva relativiști care nu ar obiecta în legătură cu adulterul, crezi că ar accepta ei și moralitatea omorului sau a violului dacă cineva ar dori să-i ucidă ori să-i violeze? Desigur că nu. Relativismul contrazice reacțiile noastre și bunul nostru simț.

Reacțiile ne ajută să identificăm binele și răul chiar și la nivel de națiune. Când teroriștii musulmani au deturnat avioanele *noastre* în clădirile *noastre* în care erau cei dragi *nouă*, reacția *noastră* emoțională a fost pe măsura imensității acestei crime. Reacția noastră a întărit adevărul că fapta era absolut greșită. Cineva ar putea spune: „Dar Bin Laden și tovarășii lui de crimă au considerat că fapta este corectă din punct de vedere moral”. Asta, în parte, fiindcă nu ei au suferit consecințele crimei lor. Cum crezi că ar fi *reacționat* Bin Laden dacă noi am fi deturnat avioanele *lui*, în clădirile *lui*, în care erau cei dragi *lui*? Ar fi știut imediat că o asemenea faptă este incontestabil greșită.

Așadar, legea morală nu este întotdeauna vizibilă în acțiunile noastre, fapt dovedit de lucrurile îngrozitoare pe care oamenii și le fac unii altora. Dar ea strălucește în reacțiile noastre – ce facem atunci când noi înșine suntem tratați incorect. Cu alte cuvinte, *legea morală nu este întotdeauna standardul după care îi tratăm pe alții, dar este aproape întotdeauna standardul după care așteptăm ca alții să ne trateze pe noi*. Ea nu descrie cum ne comportăm noi în realitate, ci mai degrabă prescrie cum ar trebui să ne comportăm.

3. Fără legea morală, nu ar exista drepturi umane – Statele Unite ale Americii s-au constituit pe baza credinței în legea morală și în drepturile umane date de Dumnezeu. Thomas Jefferson a scris în Declarația de Independență:

Afirmăm ca fiind adevăruri de la sine înțelese că toți oamenii sunt creați egali, că sunt înzestrați de Creatorul lor cu anumite *Drepturi inalienabile*, că printre acestea se numără Viața, Libertatea și Căutarea Fericirii. Că guvernele sunt instituite printre Oameni pentru asigurarea *acestor drepturi*, derivându-și *puterile legitime* din consimțământul celor guvernați (sublinierea noastră).

Remarcă fraza: „sunt înzestrați de Creatorul lor cu anumite Drepturi inalienabile”. Cu alte cuvinte, Părinții Fondatori au crezut că drepturile omului sunt date de Dumnezeu și, ca atare, că ele sunt universale și absolute – sunt drepturile tuturor oamenilor, din toate locurile și în toate timpurile, indiferent de naționalitatea sau religia lor.

Jefferson și ceilalți Părinți Fondatori au recunoscut că există o autoritate superioară – „Creatorul” – la care ei puteau apela pentru a stabili temeiurile morale obiective ale independenței lor. Dacă și-ar fi început Declarația cu cuvintele: „Afirmăm ca fiind *opinia* noastră...” (în loc de „adevăruri” „de la sine înțelese”), ei nu ar fi exprimat o justificare morală obiectivă pentru Declarația lor de Independență. Ar fi avut doar opinia lor, care era contrară aceleia regelui George. Dar Fondatorii au apelat la „Creatorul” deoarece credeau că legea Lui morală este standardul ultim pentru bine și rău care putea să le justifice cauza. Și cauza lor era să pună capăt domniei regelui George în coloniile americane. Convingerea lor era că domnia lui George trebuia să înceteze fiindcă viola drepturile umane fundamentale ale coloniștilor.

Într-un sens, Părinții Fondatori se aflau în aceeași situație ca și Țările Aliate după cel de-al Doilea Război Mondial. Când criminalii de război naziști au fost aduși în fața instanței la Nuremberg, ei au fost acuzați de violarea drepturilor fundamentale ale omului așa cum sunt acestea definite de legea morală (care se exprimă în legislația internațională).

Această lege este cunoscută instinctiv de toți oamenii, și toate națiunile i se supun. Dacă nu ar fi existat o moralitate internațională care să tranșească legile guvernului secular german, Aliații nu ar fi avut niciun temei pe baza căruia să-i condamne pe naziști. Cu alte cuvinte, nu am fi putut spune că naziștii au făcut ceva absolut rău dacă nu am fi știut ce este absolut corect. Dar noi știm că ei au făcut ceva absolut rău, deci legea morală trebuie să existe.

4. Fără legea morală, nu am putea cunoaște dreptatea sau nedreptatea – Poate că cel mai popular argument împotriva existenței lui Dumnezeu este prezența și persistența răului în lume. Dacă există cu adevărat un Dumnezeu bun și drept, atunci de ce lasă El ca unor oameni buni să li se întâmple lucruri rele? Ateii au afirmat multă vreme că mai logic ar fi să credem că Dumnezeu nu există decât să tot încercăm să explicăm cum poate coexista Dumnezeu cu răul.

Un asemenea ateu a fost și C. S. Lewis. El credea că nedreptatea din lume îi confirmă ateismul, asta până când s-a gândit de unde știe el că lumea este nedreaptă. El a scris: „[Ca ateu] argumentul meu împotriva existenței lui Dumnezeu a fost că universul pare crud și nedrept. Dar cum am ajuns eu la ideea aceasta de drept și de nedrept? Cineva nu poate spune că o linie este strâmbă dacă nu are idee cum arată o linie dreaptă. Cu ce comparam universul atunci când spuneam că este nedrept?”⁶ Această înțelegere l-a determinat pe Lewis să abandoneze ateismul și să accepte până la urmă creștinismul.

La fel ca mine și ca tine, Lewis a putut percepe nedreptatea doar fiindcă există un standard neschimbător al dreptății înscris în inimile noastre. Într-adevăr, nu poți ști ce e rău dacă nu știi ce e bine. Și nu poți ști ce e bine dacă nu există un standard neschimbător al binelui în afara ta însuși. Fără acest standard obiectiv, orice împotrivire față de rău nu reprezintă nimic altceva decât opinia ta personală.

Îmi place (mie, Norm) să polemizez cu evreii ateu. De ce? Pentru că nu am întâlnit niciodată un evreu care să creadă că Holocaustul a fost doar o problemă de opinie. Toți cred că a fost cu adevărat rău, indiferent ce ar crede cineva despre el. În timpul unei dezbateri cu un evreu ateu, mi-am întrebant oponentul: „Pe ce bază afirmați că Holocaustul a fost rău?” El mi-a zis: „Pe baza simțului meu moral benign”.

Ce altceva putea spune? Dacă nu voia să recunoască existența unei legi morale obiective – dar aceasta însemna să recunoască și existența lui Dumnezeu – el nu avea nicio bază obiectivă să se împotrivescă Holocaustului. Împotrivirea lui nu ar avea mai multă greutate decât o opinie personală.

Dar cu toții știm că moralitatea Holocaustului nu este doar o

chestiune de opinie. Reacția ta în fața unui comentariu privind Holocaustul ar trebui să te ajute să înțelegi că există ceva cu adevărat rău în uciderea unor oameni nevinovați. În definitiv, nu reacționezi la fel dacă cineva îți spune „Mâncarea aceasta a fost minunată!” sau „Holocaustul a fost minunat!” Tu știi intuitiv că gustul cuiva pentru mâncare nu este același lucru cu gustul lui pentru rău. Există o diferență morală reală între mâncare și crimă – prima este o simplă preferință pe când cea de-a doua este o adevărată nedreptate. Reacțiile tale în fața unor asemenea comentarii te ajută să înțelegi diferența.

Vom discuta mai pe larg despre coexistența lui Dumnezeu cu răul în apendicele 1. Deocamdată, ideea principală este aceasta: dacă nu ar exista o lege morală, noi nu am fi capabili să percepem răul sau nedreptatea. Fără dreptate, nedreptatea este lipsită de sens. Tot așa, dacă nu există un standard neschimbător al binelui, nu există nici rău obiectiv. Dar cum toți știm că răul există, trebuie să existe și o lege morală.

5. Fără legea morală, nu am putea evalua diferențele morale – Să luăm ca exemplu cele două hărți ale Scoției din figura 7.1. Care hartă este mai bună? Cum poți să-ți dai seama care hartă este mai bună? Singurul mod de a afla lucrul acesta este să te uiți cum arată Scoția reală. Cu alte cuvinte, ar trebui să compari ambele hărți cu un loc real și neschimbător numit Scoția. Dacă Scoția nu există, atunci hărțile sunt lipsite de sens. Dar întrucât Scoția există, putem vedea că Harta A este mai bună, deoarece este mai apropiată de standardul neschimbător – de Scoția reală.

Hărți ale Scoției

Scoția reală și
neschimbătoare

Harta A

Harta B

Fig. 7.1

Exact același lucru îl facem atunci când evaluăm comportamentul Maicii Tereza în raport cu acela al lui Hitler. Apelăm la un standard neschimbător și absolut care se situează undeva dincolo de ambele comportamente. Acest standard este legea morală. C. S. Lewis a formulat ideea aceasta în felul următor:

Momentul în care spui că un set de idei morale poate fi mai bun decât altul, de fapt tu le evaluezi pe amândouă prin prisma unui standard și spui că unul dintre ele se conformează în mai mare măsură standardului decât celălalt. Dar standardul care le măsoară și le compară pe amândouă este ceva diferit de oricare din aceste două seturi de idei. De fapt, tu le compari pe amândouă cu o Moralitate Reală, admitând că există un Bine real, independent de ce cred oamenii, și că ideile unor oameni se apropie mai mult decât ale altora de Binele real. Putem spune lucrul acesta și în alt fel. Dacă ideile tale morale pot fi mai adevărate, iar cele ale naziștilor pot fi mai puțin adevărate, trebuie să existe ceva – o Moralitate Reală – prin raportare la care ele să fie adevărate.⁷

Dacă legea morală nu există, atunci nu există nicio diferență morală între comportamentul Maicii Tereza și cel al lui Hitler. De asemenea, afirmații precum „Uciderea este rea”, „Rasismul este greșit” sau „Nu ar trebui să abuzezi de copii” nu au niciun sens obiectiv. Ele reprezintă doar opinia cuiva, la fel ca „Ciocolata este mai bună decât vanilia”. De fapt, fără legea morală, nici măcar termenii valorizatori precum „bine”, „rău”, „mai bun”, „mai rău” nu ar avea un sens obiectiv atunci când ar fi folosiți într-un context moral. Dar noi știm că ei au sens. De exemplu, când spunem „Societatea merge spre bine” sau „Societatea merge spre rău”, noi comparăm societatea cu un standard moral situat dincolo de noi înșine. Acest standard este legea morală care este înscrisă în inimile noastre.

Pe scurt, a crede în relativismul moral înseamnă a susține că nu există diferențe morale reale între Maica Tereza și Hitler, între libertate și sclavie, între egalitate și rasism, între grijă și abuz, între dragoste și ură sau între viață și crimă. Dar noi știm cu toții că asemenea concluzii sunt absurde. Astfel, relativismul moral trebuie să fie fals. Și dacă relativismul moral este fals, atunci există o lege morală obiectivă.

6. Fără legea morală, nu am putea ști ce este bine sau rău – Când Alan Dershowitz, un agnostic declarat, a polemizat public în septembrie 2000 pe teme religioase cu Alan Keyes, care este romano-catolic, Dershowitz a fost întrebat de către unul dintre spectatori: „Ce face ca ceva să fie drept?”

Dershowitz a lăudat întrebarea și pe urmă a zis: „Noi știm ce este răul. L-am văzut”, apoi a enumerat câteva exemple evidente ale răului, cum ar fi Holocaustul și Cruciadele. După care Dershowitz s-a uitat atent la spectatori, și-a ridicat glasul și a declarat cu emfază: „NU ȘTIU CE ESTE DREPT! Știu ce este NEDREPT!”

Pe urmă aproape că a început să-și mustre ascultătorii: „Dar mai vreau să vă spun ceva, prieteni. Nici VOI nu știți ce este drept! În clipa în care crezi că știi ce este drept, în clipa în care crezi că ai răspuns la întrebarea ce este drept, chiar în clipa aceea pierzi un aspect foarte prețios al creșterii și al dezvoltării. Eu nu mă aștept să știu vreodată cu exactitate ce este drept, dar îmi dedic viața încercării de a afla”.⁸ La această remarcă, unii dintre spectatori au început să aplaude.

Lui Keyes nu i s-a dat posibilitatea să-i dea o replică lui Dershowitz. Dacă ar fi avut această ocazie ar fi putut să aplice tactica struțului ca să demaște contradicțiile interne din argumentul lui Dershowitz – de exemplu, l-ar fi putut întreba: „De unde știi că ceva este nedrept dacă nu știi ce este drept?” Într-adevăr, nu poți ști că 5 este răspunsul greșit la operația matematică $2+2$, dacă nu ai habar care este răspunsul corect! În același fel, Dershowitz nu are cum să știe ce este nedrept din punct de vedere moral dacă nu are habar ce este corect din punct de vedere moral.

În timpul dezbaterii, Dershowitz n-a întâmpinat nicio dificultate în a se dezlănțui împotriva unor lucruri pe care le considera rele din punct de vedere moral (de exemplu, legile împotriva homosexualității, legile împotriva avortului, rasismul, sclavia, codul moral al Cercetașilor, unirea bisericii cu statul etc.). Dar când pretindea că anumite lucruri sunt nedrepte, el afirma implicit că anumite lucruri sunt drepte. Orice negație implică o afirmație. Pentru a afirma că restricționarea avortului este greșită (negația), Dershowitz trebuie să știe că femeile au dreptul moral de a avorta (afirmația). Dar fără o lege morală, Dershowitz nu ar putea justifica această poziție morală sau oricare alta. Ea ar rămâne doar o opinie personală.

Este, de asemenea, culmea erorii și a aroganței să pretinzi că niciunul dintre ascultători nu știe ce e drept. Creștinii sunt adesea criticați deoarece afirmă că „ei dețin adevărul”, dar iată-l pe Dershowitz afirmând că *el deține adevărul că nimeni nu deține adevărul*. Pentru a ști că nimeni nu deține adevărul, Dershowitz ar trebui să știe *el însuși care este adevărul*.

Unii relativiști sunt faimoși pentru acest gen de aroganță autocontradictorie. Ei pretind că nu există adevăr, după care emit pretenții proprii de adevăr. Ei pretind că nu știu ce este drept, și apoi

afirmă că propriile lor cauze politice sunt drepte. Ei neagă legea morală într-o propoziție și o presupun în următoarea.

7. Fără legea morală, nu există temeuri morale pentru dezacordul politic sau social – Liberalii politici precum Alan Dershowitz și mulți artiști de la Hollywood sunt bine-cunoscuți pentru opoziția lor morală față de război, legile antiavort, legile împotriva homosexualității, reducerile de impozite și aproape tot ce ar putea susține „dreapta religioasă”. Problema lor este că mulți din ei sunt ateii, și deci nu au o bază morală obiectivă pentru pozițiile pe care le sprijină cu atâta vehemență. Căci dacă nu există o lege morală, atunci nicio poziție cu privire la nicio problemă morală nu poate fi obiectiv dreaptă sau nedreaptă – nici măcar pozițiile ateilor.

Fără o lege morală, nu ar fi deloc nedrept din punct de vedere obiectiv ca creștinii sau musulmanii să-și impună prin forță religia asupra ateilor. Nu ar fi deloc nedrept ca ateismul să fie scos în afara legii, ca proprietățile ateilor să fie confiscate și acordate lui Pat Robertson și Jerry Falwell. Atacarea homosexualilor, rasismul sau războaiele imperialiste nu ar fi nici ele nedrepte. După cum nu ar fi nedrept nici să se interzică avortul, măsurile anticoncepționale și chiar sexul liber consimțit între adulți! Cu alte cuvinte, fără o lege morală, ateii n-ar avea niciun temei moral să-și susțină cauzele politice favorite. Nu ar exista niciun *drept* la avort, la relații homosexuale sau la oricare altă cauză politică sacră pentru ei deoarece într-o lume nonteistă nu există drepturi. Până când ateii nu admit că există un Dumnezeu și că legea Lui morală acceptă sau poruncește activitățile în care sunt angajați, pozițiile lor nu sunt nimic mai mult decât simple preferințe subiective. Și nimeni nu are vreo obligație morală să fie de acord cu niște simple preferințe sau să le permită ateilor să-și impună preferințele legislative asupra celorlalți.⁹

Așadar, ironia este că răzvrătindu-se împotriva legii morale, ateii își subminează și propriile temeuri de a se răzvrăti împotriva a orice. De fapt, fără o lege morală, nimeni nu mai are niciun temei obiectiv ca să fie pentru sau împotriva unei cauze! Dar întrucât știm cu toții că temele referitoare la viață și la libertate sunt mai mult decât niște simple preferințe – că ele presupun drepturi morale reale – legea morală există.

8. Dacă nu ar exista o lege morală, nu am mai încerca să ne scužăm când o încălcăm – Ai remarcat vreodată că oamenii își găsesc scuze pentru comportamentul lor imoral? Găsirea unor scuze este de fapt o recunoaștere tacită că legea morală există. De ce să ne mai scužăm dacă nu există comportament imoral?

Până și virtutea numărul unu a culturii noastre atât de imorale – toleranța – revelează legea morală, deoarece toleranța însăși este un principiu moral. Dacă nu, de ce ar mai trebui ca cineva să fie tolerant? De fapt, legea morală ne cere să trecem dincolo de toleranță, la dragoste. Toleranța este prea slabă – toleranța spune: nu te băga și suportă-i. Dragostea spune: apropie-te de ei și ajută-i. Tolerarea răului presupune lipsa dragostei, dar tocmai acest lucru îl așteaptă de la noi mulți oameni din cultura noastră.

În plus, apelul la toleranță este o recunoaștere tacită că comportamentul ce trebuie tolerat este greșit. De ce? Pentru că nu este nevoie să insiști ca oamenii să tolereze un comportament bun, ci doar unul rău. Nimeni nu trebuie convins să tolereze comportamentul Maicii Tereza, ci doar comportamentul unor relativiști. În mod similar, nimeni nu își caută scuze că a acționat ca Maica Tereza. Ne căutăm scuze numai atunci când acționăm împotriva legii morale. Dar nu am face lucrul acesta dacă nu ar exista o lege morală.

ABSOLUT CONTRA RELATIV: DE CE ACEASTĂ CONFUZIE?

Dacă există într-adevăr o lege morală absolută așa cum susținem noi, atunci de ce cred atât de mulți că moralitatea este relativă? Și de ce atâția oameni par a avea valori diferite? Din punct de vedere rațional, motivul rezidă în incapacitatea de a face distincții corecte. Să vedem care sunt aceste distincții și să înlăturăm sferele de confuzie:

Confuzia #1 – Principiile morale absolute contra comportamentului schimbător

O greșeală frecventă a relativiștilor este confuzia între comportament și valoare. Adică ei confundă ceea ce *este* cu ceea ce *ar trebui* să fie. Ceea ce *fac* oamenii este supus schimbării, dar ce *ar trebui* să facă nu se schimbă niciodată. Aceasta este și diferența dintre sociologie și moralitate. Sociologia este *descriptivă*; moralitatea este *prescriptivă*.

Cu alte cuvinte, relativiștii confundă adesea situația comportamentală schimbătoare cu datoria morală neschimbătoare. De exemplu, când se discută un subiect moral cum este sexul premarital sau concubinajul, îi auzi adesea pe oamenii care îl susțin spunând ceva de genul: „Fă-o, trăim în secolul al XXI-lea!” ca și când comportamentele actuale ar dicta ce e bine și ce e rău. Pentru a ilustra absurditatea raționamentului relativist, nu trebuie decât să îndreptăm discuția spre o chestiune morală mai gravă cum ar fi crima, care și ea este mai frecventă în America de azi decât a fost cu cincizeci de ani în urmă. Câți relativiști

s-ar pronunța în favoarea uciderii, cerându-ne „Fă-o, trăim în secolul al XXI-lea!”? Acolo duce raționamentul lor atunci când confundă ce fac oamenii cu ce ar trebui să facă.

Un alt aspect al erorii *este-ar trebui* se manifestă atunci când oamenii sugerează că nu există o lege morală pentru că oamenii nu o respectă. Desigur, toți încalcă legea morală într-o măsură oarecare – de la minciunile nevinovate la crimă. Dar aceasta nu înseamnă că nu există o lege morală neschimbătoare, ci doar că toți o violăm. Toți facem greșeli de matematică, dar aceasta nu înseamnă că nu există reguli matematice neschimbătoare.

Confuzia #2 – Principiile morale absolute contra percepțiilor schimbătoare asupra faptelor

O altă confuzie care se face este între existența unei valori morale absolute și înțelegerea faptelor folosite în aplicarea acelei valori. De exemplu, așa cum a remarcat C. S. Lewis, la sfârșitul anilor 1700 vrăjitoarele erau considerate criminale și condamnate la moarte, dar acum nu sunt.¹⁰ Un relativist ar putea spune: „Vezi! Valorile noastre morale s-au schimbat, deoarece acum nu mai căutăm să ucidem vrăjitoarele. Moralitatea este relativă în funcție de timp și de cultură”.

Dar aserțiunea relativistului este incorectă. Nu s-a schimbat principiul moral că crima este ceva rău, ci doar percepția sau înțelegerea faptică asupra capacității „vrăjitoarelor” de a uide oameni prin blestemele lor. Acum oamenii nu mai cred că ele pot face așa ceva. Prin urmare, oamenii nu le mai consideră ucigașe. Cu alte cuvinte, *percepția asupra unei situații morale este relativă* (dacă vrăjitoarele sunt cu adevărat criminale), *dar valorile morale implicate în situație nu sunt relative* (crima a fost și va fi întotdeauna considerată ceva rău).

Neînțelegerea acestei distincții îi face pe oameni să creadă că diferențele culturale reflectă diferențe esențiale chiar în valorile morale fundamentale. De exemplu, unii cred că întrucât hindușii venerază vacile iar americanii le mănâncă, există o diferență esențială între valorile morale ale americanilor și cele ale hindușilor. Dar motivul pentru care oamenii din India consideră că vacile sunt sacre nu are nimic de-a face cu valorile morale esențiale – ci cu credința lor religioasă în reîncarnare. Indienii cred că vacile pot poseda sufletele unor oameni decedați și nu vor să le mănânce. În Statele Unite, noi nu credem că sufletele rudeniilor noastre decedate ar putea fi într-o vacă, așa că noi mâncăm fără niciun fel de probleme vacile. În ultimă analiză însă, ceea ce pare a fi o diferență morală este de fapt un acord – și noi, și ei credem că nu este bine s-o mănânci pe bunica! Valoarea morală fundamentală

că nu este bine s-o mănânci pe bunica este considerată absolută de oamenii din ambele culturi. Atâta doar că nu au căzut de acord dacă sufletul bunicii este în vacă sau nu!¹¹ Ei au *percepții* diferite *asupra faptelor* ce țin de valoarea morală, dar în esență sunt de acord că valoarea morală trebuie respectată.

Confuzia #3 – Principiile morale absolute contra aplicării lor la situații particulare

Așa cum am văzut, oamenii deosebesc binele de rău mai degrabă prin reacțiile lor decât prin acțiunile lor. Atunci când oamenii cad victimă unui comportament nedrept, ei înțeleg fără dificultate că respectivul comportament este absolut greșit. Și chiar dacă două victime nu sunt de acord cu privire la moralitatea unei fapte particulare, aceasta nu înseamnă că moralitatea este relativă. Legea morală absolută poate să existe chiar dacă oamenii nu reușesc să-și dea seama de ceea ce ar trebui să facă într-o anumită situație.

Să ne gândim la dilema morală folosită adesea de unii profesori universitari pentru a-i face pe studenții lor să creadă în relativism: într-o barcă de salvare proiectată pentru patru persoane se află cinci oameni care încearcă să supraviețuiască. Dacă unul dintre ei nu este aruncat peste bord, toți vor muri. Studenții se străduiesc să rezolve dilema, ajung la concluzii diferite, și pe urmă trag concluzia că dezacordul dintre ei dovedește că moralitatea este relativă.

Dar dilema dovedește tocmai opusul – că moralitatea este absolută. Cum așa? Pentru că *dacă moralitatea ar fi relativă nu ar mai exista nicio dilemă!* Dacă moralitatea ar fi relativă și nu ar exista dreptul absolut la viață, ai putea spune: „Nu contează ce se întâmplă! Să fie aruncați toți peste bord! Cui îi pasă?” Dar noi ne străduim să găsim o rezolvare la această dilemă tocmai fiindcă știm cât de valoroasă este viața.

Chiar dacă oamenii ar putea înțelege greșit moralitatea în situații complicate, ei o înțeleg corect în situații elementare. De exemplu, toată lumea știe că uciderea este ceva rău. Și Hitler a știut lucrul acesta. De aceea a trebuit să-i deumanizeze pe evrei, ca să poată astfel justifica uciderea lor. Până și canibalii par să știe că este greșit să ucizi ființe umane nevinovate. Chiar dacă există posibilitatea ca aceștia din urmă să creadă că oamenii din alte triburi nu au o natură umană este foarte probabil ca ei să-i considere totuși oameni. Altfel, a remarcat J. Budziszewski, de ce „îndeplinesc ei ritualuri ispășitoare atât de elaborate înainte să le ia viața?”¹² Ei nu ar îndeplini aceste ritualuri dacă nu ar crede că ceea ce se pregătesc să facă este ceva rău.

Astfel, elementele de bază sunt clare, chiar dacă nu și cele dificile.

Mai mult, faptul că există probleme dificile în moralitate nu infirmă existența unor legi morale obiective, așa cum nici problemele dificile din știință nu infirmă existența unor legi naturale obiective. Oamenii de știință nu neagă existența lumii obiective atunci când se confruntă cu o problemă dificilă în lumea naturală (adică atunci când nu cunosc răspunsul la acea problemă). Nici noi nu ar trebui să negăm existența moralității din cauză că nu reușim să cunoaștem răspunsul în câteva situații dificile.

În moralitate, la fel ca și în știință, există probleme ușoare și probleme dificile. Răspunsul la o problemă științifică simplă cum ar fi „De ce cad obiectele la pământ?” dovedește că există cel puțin o lege sau o forță naturală (gravitația). Tot așa, răspunsul corect la o întrebare morală simplă cum ar fi „Este justificat omorul?” dovedește că există cel puțin o lege morală (să nu ucizi). Dacă există o singură obligație morală (ca de exemplu să nu ucizi, sau să nu violezi, sau să nu torturezi bebelușii), atunci legea morală există. Și dacă legea morală există, atunci există un Legiutor moral.

Confuzia #4 – O poruncă absolută (ce) contra unei culturi relative (cum)

O altă diferență importantă, trecută adesea cu vederea de către relativiștii morali, există între absolutul poruncii morale și relativismul manifestării ei în diferite culturi. De exemplu, toate culturile au o formă oarecare de salut, care este o expresie a iubirii și respectului, ele diferă doar în ce privește forma salutului. În unele culturi este un sărut; în altele o îmbrățișare; iar în altele o strângere de mână sau o plecăciune. Toate culturile cred că *ceva* trebuie făcut, dar diferă *cum* trebuie făcut. Incapacitatea de a vedea această distincție îi face pe mulți să creadă în mod greșit că întrucât oamenii au practici diferite, ei au și valori diferite. Valoarea morală este absolută, dar felul în care este practică e relativ.

Confuzia #5 – Principiile morale contra dezacordurilor morale

Relativiștii citează subiectul controversat al avortului ca dovadă că moralitatea este relativă. Unii cred că avortul este acceptabil, în timp ce alții cred că este o crimă. Dar existența unor opinii diferite cu privire la avort nu înseamnă că moralitatea este relativă.

De fapt, în loc să fie un exemplu pentru relativitatea valorilor morale, întreaga controversă cu privire la avort există pentru că fiecare parte apără ceea ce ea consideră a fi o valoare morală *absolută* – protejarea vieții și libertatea de a alege (adică libertatea femeii de a-și „controla propriul trup”). Controversa vizează *care* valoare se aplică (sau are

prioritate) în situația avortului.¹³ Dacă cei nenăscuți nu ar fi ființe umane, atunci ar trebui promulgată o legislație care să favorizeze libertatea de a alege. Dar întrucât cei nenăscuți *sunt* ființe umane, legislația ar trebui să valorizeze viața, deoarece dreptul la viață are prioritate față de dreptul la libertate individuală. (Bebelușul nu este doar o parte din trupul femeii; el are propriul lui trup cu codul lui genetic unic, cu tipul lui de sânge propriu și o identitate sexuală proprie.) Chiar dacă există îndoieli în ce privește momentul când începe viața, beneficiul îndoielii ar trebui să funcționeze în direcția protejării vieții – oamenii rezonabili nu trag cu arma înainte de a fi *absolut* convinși că nu ucid un om nevinovat.

Să nu uităm că *reacția* noastră față de o anumită practică dovedește ce credem cu adevărat despre moralitatea ei. Ronald Reagan a spus odată în glumă: „Am remarcat că toți cei ce se pronunță în favoarea avortului s-au născut deja”. Într-adevăr, toți susținătorii avortului ar deveni dintr-o dată susținători ai vieții dacă ar fi ei înșiși în uter. *Reacția* lor în fața posibilității de a fi uciși le-ar aminti că avortul este de fapt un lucru rău. Desigur, cei mai mulți oameni știu în inimile lor că un copil nenăscut este o ființă umană, și de aceea știu că avortul este ceva rău. Până și unii dintre activiștii pro-avort recunosc lucrul aceasta.¹⁴ Deci, până la urmă, dezacordul moral nu există din cauză că moralitatea este relativă sau din cauză că legea morală nu este clară, ci fiindcă unii oameni suprimă legea morală ca să-și justifice acțiunile. Cu alte cuvinte, susținerea avortului este mai mult o chestiune de voință decât de intelect. (Pentru o discuție mai detaliată asupra acestei teme morale și a altora, vezi cartea noastră *Legislating Morality*.¹⁵)

Confuzia #6 – Scopurile (valorile) absolute contra mijloacelor relative

Adesea relativistii morali confundă scopul (valoarea însăși) cu mijloacele de a ajunge la acel scop. Unele dispute politice sunt de acest gen. În unele privințe (desigur, nu toate) liberalii și conservatorii vor aceleași lucruri – au aceleași *scopuri*, dar ei nu cad de acord asupra *mijloacelor* celor mai potrivite pentru a ajunge la ele.

De exemplu, în cazul săracilor, liberalii cred că cel mai bun mod de a-i ajuta este prin asistență guvernamentală. Dar întrucât conservatorii cred că o asemenea asistență creează dependență, ei preferă să le ofere săracilor oportunități economice, așa încât aceștia să se poată ajuta singuri. De remarcat că scopul este același (ajutarea săracilor), dar mijloacele sunt diferite. În mod similar, atât militariștii cât și pacifiștii doresc pacea (scopul); dar ei nu sunt de acord dacă o armată puternică este

cel mai bun mijloc de a se ajunge la această pace. Și unii și alții sunt de acord cu privire la *scopul* absolut; ei nu sunt de acord în legătură cu *mijlocul* relativ de a ajunge la el.

LEGEA MORALĂ: CE SPUN DARWINIȘTII?

Deci dovezile pentru legea morală sunt solide, iar obiecțiile la adresa ei sunt neîntemeiate. Dar cum abordează darwiniștii problema moralității? De fapt, majoritatea darwiniștilor evită complet acest subiect. De ce? Pentru că nu este ușor să explici cum poate exista un bine obiectiv și un rău obiectiv (ceea ce până și darwiniștii recunosc în inimile lor) dacă nu există un Legiutor moral.

Darwinistul Edward O. Wilson este o excepție notabilă. El pretinde că sentimentul moralității la om a evoluat în același fel în care am evoluat și noi – prin selecție naturală. Deși recunoaște că „s-au făcut prea puține progrese în cercetarea biologică a sentimentelor morale”, Wilson afirmă că procesul biologic de transmitere a genelor umane către urmași „de-a lungul a mii de generații a generat inevitabil și sentimentele morale”.¹⁶ Cu alte cuvinte, moralitatea este determinată material și genetic. Ea se bazează pe sentimente sau instincte moștenite, nu pe un standard obiectiv al binelui și răului. Am văzut deja că selecția naturală nu poate să explice apariția unor noi forme de viață (capitolul 6). Așa cum vom vedea în continuare, selecția naturală nu poate să explice nici „sentimentele morale” prezente în aceste noi forme de viață.

În primul rând, darwinismul afirmă că există numai materie, dar materia nu are moralitate. Cât cântărește ura? Există un atom pentru iubire? Care este compoziția chimică a moleculei crimei? Aceste întrebări sunt lipsite de sens pentru că particulele fizice nu sunt responsabile pentru moralitate. Dacă substanțele materiale ar fi singurele responsabile pentru moralitate, atunci Hitler nu ar fi avut nicio responsabilitate morală pentru ceea ce a făcut – pur și simplu a avut molecule rele. Dar așa ceva este o absurditate, și noi toți știm asta. Gândurile umane și legile morale transcendente nu au o natură materială, așa cum nici legile logicii și ale matematicii nu au o natură materială. Ele sunt entități imateriale ce nu pot fi cântărite sau măsurate prin metode fizice. În consecință, ele nu pot fi explicate în termeni materiali prin selecție naturală sau prin vreun alt mijloc ateist.

În al doilea rând, moralitatea nu poate fi doar un instinct, așa cum sugerează Wilson, pentru că: 1) noi avem instincte ce intră în conflict între ele și 2) ceva ne spune adesea să ignorăm instinctul mai puternic pentru a face un gest nobil. De exemplu, dacă auzi o persoană atacată

strigând după ajutor, instinctul tău mai puternic te îndeamnă poate să rămâi în siguranță și să nu te „implici”. Dar instinctul mai slab (dacă putem să-l numim așa) ți-ar putea cere să sari în ajutor. C. S. Lewis a exprimat această idee în felul următor:

Dar vei descoperi în sinea ta, în afară de aceste două impulsuri, un al treilea lucru care îți spune că ar trebui să urmezi impulsul de a ajuta și că ar trebui să suprimi impulsul de a fugi. Acum, lucrul acesta care judecă între cele două instincte și decide care dintre ele să fie încurajat, nu poate fi unul dintre ele. Este ca și cum ai spune că partitura muzicală care îți spune, la un moment dat, să cânti la pian o anumită notă și nu alta, este ea însăși una dintre notele claviaturii. Legea morală ne spune melodia pe care trebuie să o cântăm: instinctele noastre sunt doar claviatura.¹⁷

În al treilea rând, Wilson afirmă că morala socială a evoluat deoarece principiile morale ce promovau „cooperarea” i-au ajutat pe oameni să supraviețuiască împreună. Dar aceasta presupune că evoluția are un scop – supraviețuirea – când darwinismul nu postulează prin definiție niciun scop, deoarece evoluția este un proces orb. Și chiar dacă supraviețuirea este recunoscută ca scop, darwiniștii nu pot explica de ce oamenii se angajează cu bună știință în comportamente autodistructive (cum ar fi fumatul, beția, drogurile, sinuciderea etc.). De asemenea, darwiniștii nu pot explica de ce oamenii își înăbușă adesea propriile instincte de supraviețuire pentru a-i ajuta pe alții, riscând uneori să moară ei înșiși.¹⁸ Cu toții știm că există țeluri mai nobile decât simpla supraviețuire: soldații se jertfesc pentru țara lor, părinții pentru copiii lor și, dacă creștinismul este adevărat, Dumnezeu Și-a jertfit Fiul pentru noi.

În al patrulea rând, Wilson și alți darwiniști presupun că supraviețuirea este un lucru „bun”, dar nu există niciun bine real în afara legii morale obiective. De fapt, aceasta este problema pentru sistemele etice pragmatice și utilitariste care spun „Fă ceea ce dă rezultate” sau „Fă ceea ce produce binele”. Fă ceea ce dă rezultate în funcție de scopurile cui – ale Maicii Tereza sau ale lui Hitler? Fă orice aduce binele cel mai mare după a cui definiție a binelui – a Maicii Tereza sau a lui Hitler? Aceste sisteme etice trebuie să introducă pe furiș legea morală pentru a defini spre ce scopuri *ar trebui* să lucrăm și care este cel mai mare „bine”.

În al cincilea rând, darwiniștii confundă cum ajungem să cunoaștem legea morală cu *existența* legii morale. Chiar dacă reușim să ne cunoaștem unele „sentimente morale” cu ajutorul unor factori genetici și/sau de mediu, aceasta nu înseamnă că nu există nicio lege morală obiectivă în afara noastră.

Acest aspect a fost menționat în dezbaterile dintre Peter Atkins și William Lane Craig. Atkins pretindea că moralitatea a evoluat din genetică și din „creierile masive” ale ființelor umane. Răspunsul lui Craig a fost unul corect: „Asta ar dovedi în cel mai bun caz cum sunt descoperite valorile morale, și nicidecum că aceste valori sunt *inventate*”. De fapt, eu pot moșteni de la mama mea înzestrarea pentru matematică și ea mă poate învăța tabla înmulțirii, dar legile matematicii există indiferent cum ajung eu să le cunosc. La fel, și moralitatea există independent de modul în care ajung eu s-o cunosc.

În sfârșit, darwiniștii nu pot explica de ce *ar trebui* să ținem seama de un „sentiment moral” de origine biologică. De ce *n-ar trebui* ca oamenii să ucidă, să violeze și să fure pentru a obține ce vor, dacă nu există nimic în afară de lumea aceasta? De ce *ar trebui* ca cei puternici „să coopereze” cu cei mai slabi, când cei puternici pot supraviețui mai mult timp exploatându-i pe cei slabi? În definitiv, istoria este plină de criminali și de dictatori care și-au prelungit viața tocmai fiindcă n-au ținut seama de niciun „sentiment moral”, reprimându-și și eliminându-și adversarii.

IDEILE AU CONSECINȚE

Dacă darwiniștii au dreptate că moralitatea are o sursă naturală, atunci moralitatea nu este obiectivă sau absolută. Căci dacă nu există Dumnezeu și oamenii au evoluat din noroi, atunci nu avem **un** statut moral mai înalt decât noroiul, deoarece nu există nimic în afara noastră care să ne confere o moralitate sau o demnitate obiectivă.

Implicațiile acestui fapt nu au scăpat darwiniștilor și adepților acestora. De fapt, Adolf Hitler a folosit teoria lui Darwin ca justificare filozofică pentru Holocaust. În cartea *Mein Kampf* din 1924, Hitler scria:

Dacă natura nu vrea ca indivizii mai slabi să se împerecheze cu indivizi mai puternici, ea vrea cu atât mai puțin ca o rasă superioară să se amestece cu una inferioară; căci în asemenea cazuri toate eforturile ei, de-a lungul a sute de mii de ani, de a realiza o etapă superioară de ființare pe scara evolutivă, ar fi zădărnice.

Dar o astfel de conservare merge mână în mână cu legea inexorabilă că cel mai puternic și mai bun trebuie să triumfe și că el are dreptul să dăinuie. Cine vrea să trăiască trebuie să lupte. Cine nu vrea să lupte în această lume, unde lupta continuă este legea vieții, nu are dreptul să existe.¹⁹

La fel ca și alți darwiniști, Hitler personifică ilegitim natura atribuindu-i voință („natura nu *vrea*”). Dar ideea lui principală este că există rase superioare și rase inferioare, iar evreii, fiind o rasă inferioară,

nu au dreptul să existe dacă nu vor să lupte. Cu alte cuvinte, rasismul și apoi genocidul constituie concluzia logică a darwinismului. Pe de altă parte, iubirea și jertfa de sine reprezintă concluzia logică a creștinismului. Ideile au consecințe.

Asocierea dintre rasism și evoluție a fost evidențiată și în celebrul Proces Scopes din 1925. Manualul de biologie pentru liceu care a făcut obiectul procesului afirmă că sunt cinci rase de oameni și trăgea concluzia că rasa „caucaziană” este „cel mai evoluat tip dintre toate”.²⁰ Desigur, aceasta contrazice direct învățătura biblică (Gen. 1:27; Fapte 17:26, 29; Gal. 3:28), dar contrazice și Declarația de Independență („toți oamenii sunt creați egali”).

Mai recent, Peter Singer, profesor la Princeton și darwinist a folosit darwinismul pentru a afirma că „viața unui nou-născut are mai puțină valoare decât viața unui porc, a unui câine sau a unui cimpanzeu”.²¹ Da, ai citit bine.

Care sunt consecințele ideilor darwiniste scandaloase susținute de Singer? El crede că părinții ar trebui să-și poată uide nou-născuții până când aceștia împlinesc 28 de zile! Aceste convingeri sunt perfect compatibile cu darwinismul. Dacă toți am ieșit din noroi, atunci nu avem niciun temei să spunem că oamenii sunt mai buni din punct de vedere moral decât oricare altă specie. Singura întrebare este de ce să limităm omorul la 28 de zile, sau la 28 de luni sau la 28 de ani? Dacă nu există un Legiuitor moral, atunci omorul nu este ceva rău la orice vârstă! Desigur, darwiniștii ca Singer ar putea respinge această concluzie, dar ei nu au niciun temei obiectiv să o respingă dacă nu pot recurge la un standard situat dincolo de ei înșiși – la un Legiuitor moral.

James Rachels, autor al cărții *Created from Animals: The Moral Implications of Darwinism*, apără concepția darwinistă că specia umană nu are mai multă valoare inerentă decât orice altă specie. Vorbind despre oamenii retardați, el scrie:

Ce să spunem despre ei? Concluzia naturală, potrivit doctrinei pe care o discutăm [darwinismul], ar fi că au statutul unor animale. Și poate că ar trebui să mergem încă și mai departe și să conchidem că ar putea fi folosiți asemenea animalelor – probabil ca și cobai de laborator sau ca hrană?²²

Oricât de îngrozitor ar fi – folosirea oamenilor retardați asemenea șobolanilor de laborator sau ca hrană – darwiniștii nu pot oferi niciun argument moral pentru ca vreo ființă umană să nu fie folosită în acest mod. Experimentele de genul acelor comise de naziști nu pot fi condamnate de darwiniști pentru că în universul darwinist nu există niciun standard moral obiectiv.

Doi alți darwiști au scris recent o carte în care afirmă că violul este o consecință naturală a evoluției.²³ Potrivit autorilor Randy Thornhill și Craig Palmer, violul este „un fenomen biologic natural, rezultat al moștenirii evolutive a omului”, la fel ca „petele leopardului și gâtul lung al girafei”.²⁴

Oricât de șocante ar fi, aceste concluzii darwiniste cu privire la omor și viol nu ar trebui să surprindă pe nimeni care înțelege implicațiile morale ale darwinismului. De ce? Fiindcă potrivit darwiștilor, *toate* comportamentele sunt determinate genetic. Deși s-ar putea ca unii darwiști să nu fie de acord cu implicația că omorul și violul nu sunt rele (tocmai din cauză că legea morală le vorbește prin conștiința lor), aceste concluzii sunt consecința inexorabilă a concepției lor despre lume. Căci dacă există numai lucruri materiale, atunci omorul și violul nu sunt nimic mai mult decât rezultatul reacțiilor chimice din creierul unui criminal determinate de selecția naturală. Mai mult, omorul și violul nu pot fi obiectiv rele (adică împotriva legii morale), deoarece nu există niciun fel de legi, totul se reduce doar la substanțele chimice. Legile morale obiective necesită un Legiutor transcendent, dar concepția darwinistă despre lume L-a exclus în avans. Astfel, darwiștii consecvenți pot doar să aibă o aversiune personală față de omor și viol, acestea neavând cum să fie pentru ei rele morale reale.

Pentru a înțelege ce stă în spatele explicației darwiniste a moralității, trebuie să facem distincție între o afirmație și un argument. O afirmație prezintă doar o concluzie; pe de altă parte, un argument prezintă concluzia *și apoi o susține cu dovezi*. Darwiștii emit afirmații, nu argumente. Nu există dovezi empirice sau forensice că selecția naturală poate explica apariția unor noi forme de viață, cu atât mai puțin moralitatea. Darwiștii afirmă pur și simplu că principiile morale au evoluat pe cale naturală deoarece ei cred că omul a evoluat pe cale naturală. Și cred că omul a evoluat pe cale naturală, nu pentru că au dovezi care să le sprijine această credință, ci pentru că au exclus din start cauzele inteligente. Astfel, explicația dată de darwiști moralității se dovedește a fi doar o altă istorie „pur și simplu” bazată pe un raționament circular și pe presupuziții filozofice false.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

În cadrul seminarului nostru, „Cele douăsprezece argumente care arată că creștinismul este adevărat”, următoarele două afirmații cu privire la moralitate captează imediat atenția audienței:

Dacă nu există Dumnezeu, atunci ceea ce a făcut Hitler a fost doar o chestiune de opinie!

și

Dacă există cel puțin un lucru cu adevărat rău din punct de vedere moral – de exemplu, dacă este rău ca bebelușii să fie torturați sau este rău să pilotezi intenționat avioanele în clădiri cu oameni nevinovați în ele – atunci Dumnezeu există.

Aceste enunțuri îi ajută pe oameni să-și dea seama că fără o sursă obiectivă a moralității, toate așa-numitele probleme morale nu sunt nimic altceva decât preferințe personale. Lui Hitler i-a plăcut să-i ucidă pe oameni, iar Maicii Tereza i-a plăcut să-i ajute. Dacă nu există un standard dincolo de Hitler și de Maica Tereza, atunci nimeni nu face răul sau binele – totul se reduce la opinia cuiva în raport cu opinia altcuiva.

Din fericire, așa cum am văzut, *există* un standard moral adevărat dincolo de ființele umane. C. S. Lewis a scris: „Ființele umane, de pretutindeni de pe pământ, au această idee ciudată că trebuie să se comporte într-un anumit fel și nu se pot debarasa de ea. În al doilea rând, ei nu se comportă așa cum ar trebui. Ei cunosc Legea Naturii, dar o încalcă. Aceste două fapte sunt de importanță fundamentală pentru orice sistem de gândire clar cu privire la noi înșine și la universul în care trăim”.²⁵

Sperăm că și noi am dat dovadă de o gândire clară în acest capitol. Iată în rezumat câteva lucruri pe care le-am discutat:

1. Există un standard absolut al binelui și al răului care este înscris în inima oricărei ființe umane. Oamenii îl pot nega; îl pot suprima; acțiunile lor îl pot contrazice; dar *reacțiile* lor dovedesc că îl cunosc.
2. Relativismul este fals. Ființele umane nu *decid* ce e bine și ce e rău; noi doar *descoperim* ce e bine și ce e rău. Dacă ființele umane ar decide ce e bine și ce e rău, atunci oricine ar avea „dreptate” să afirme că violul, omorul, Holocaustul sau orice alt rău nu este cu adevărat rău. Dar noi știm intuitiv că aceste fapte sunt rele cu ajutorul conștiinței noastre, care este o manifestare a legii morale.
3. Această lege morală trebuie să aibă o sursă mai înaltă decât noi înșine, deoarece ea este o prescripție ce se află întipărită în inimile tuturor oamenilor. Întrucât o prescripție presupune întotdeauna pe cineva care o emite – ea nu apare din senin – trebuie să existe și Cineva care a prescris legea morală (Dumnezeu).
4. Această lege morală este standardul de dreptate al lui Dumnezeu, și ea ne ajută să judecăm între diferitele opinii morale pe care le

pot avea oamenii. Fără standardul lui Dumnezeu, rămânem doar cu atât – cu opinii umane. Legea morală este standardul final în funcție de care se măsoară totul. (În teologia creștină, legea morală este însăși natura lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, moralitatea nu este arbitrară – ea nu înseamnă: „Fă aceasta și nu fă cealaltă pentru că Eu sunt Dumnezeu și așa spun Eu”. Nu, Dumnezeu nu stabilește reguli dintr-un capriciu. Standardul dreptății *este* însăși natura lui Dumnezeu – dreptate infinită și dragoste infinită.)

5. Deși se crede în general că întreaga moralitate este relativă, valorile morale esențiale sunt absolute, și ele transcend culturile. Confuzia în această privință pornește adesea dintr-o înțelegere sau o aplicare greșită a absoluturilor morale, și nu dintr-o respingere reală a acestora. Adică valorile morale sunt absolute, chiar dacă felul în care le înțelegem noi sau circumstanțele în care ar trebui să le aplicăm nu sunt absolute.
6. Ateii nu au o bază reală pentru a susține un bine și un rău obiectiv. Dar aceasta nu înseamnă că atei nu sunt morali sau nu deosebesc binele de rău. Din contră, atei pot să înțeleagă și chiar înțeleg ce este bine și ce este rău deoarece legea morală este înscrisă în inimile lor, ca de altfel în inima tuturor oamenilor. Însă chiar dacă *cred* într-un bine și un rău obiectiv, ei nu își pot *justifica* credința (asta dacă nu recunosc existența unui Legiuitor moral, caz în care încetează să mai fie atei).

În final, ateismul nu poate justifica de ce este ceva bine sau rău din punct de vedere moral. El nu poate garanta drepturile omului sau dreptatea absolută în univers. Ca să fii ateu – un ateu consecvent – va trebui să crezi că omorul, violul, genocidul, tortura sau orice altă faptă îngrozitoare nu constituie un adevăr în sine. Prin credință, tu trebuie să accepți că nu există nicio diferență morală între un ucigaș și un misionar, între un dascăl și un terorist sau între Maica Tereza și Hitler. Sau va trebui să crezi că principiile morale absolute au apărut din nimic. Întrucât astfel de credințe sunt evident nerezonabile, *noi nu avem destulă credință ca să fim atei.*

Capitolul 8

va acoperi

1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul adevărului este fals.
3. Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de
 - a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic/principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)
- 4. **Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.**
5. **Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (sunt acte ale lui Dumnezeu care confirmă un cuvânt din partea lui Dumnezeu).**
6. Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:
 - a. mărturiile primare
 - b. depozițiile martorilor oculari
 - c. mărturii neinventate (autentice)
 - d. martori oculari care nu s-au înșelat
7. Noul Testament spune că Isus a afirmat că este Dumnezeu.
8. Afirmția lui Isus de a fi Dumnezeu a fost confirmată miraculos de:
 - a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la Sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea Învierii Lui din morți și apoi Învierea Sa efectivă.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.
10. Tot ce învață Isus (care e Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce o contrazice este fals).

Miracolele: semne ale lui Dumnezeu sau credulitate?

„Dacă admitem existența lui Dumnezeu, trebuie oare să admitem și Miracolul? Într-adevăr, într-adevăr, nu avem nicio garanție împotriva lui. Acesta este târgul.”

C. S. LEWIS

CINE REZISTĂ SELECȚIEI?

Să ne oprim o clipă și să punem laolaltă piesele puzzle-ului pe care le-am descoperit până acum. Amintește-ți, că suntem în căutarea unității în diversitate. Încercăm să punem laolaltă într-o imagine coerentă piese aparent diverse ale vieții. Imaginea coerentă pe care am construit-o până acum ne arată că adevărul există și poate fi cunoscut. Orice negare a adevărului presupune adevăr, așa că existența adevărului este inevitabilă. Și deși nu putem cunoaște adevărul la modul absolut din cauza limitărilor noastre umane, putem totuși cunoaște multe adevăruri la un grad înalt de certitudine (adică „dincolo de orice îndoială rezonabilă”). Unul din aceste adevăruri este existența și natura lui Dumnezeu. Din argumentele pe care le-am discutat – argumentul cosmologic, argumentul teleologic și argumentul moral – putem să cunoaștem dincolo de orice îndoială rezonabilă că există un Dumnezeu teist care are anumite caracteristici.

Din argumentul cosmologic știm că Dumnezeu este:

1. Existent prin Sine Însuși, atemporal, nonspațial, imaterial (întrucât El¹ a creat timpul, spațiul și materia, El trebuie să existe în afara timpului, spațiului și materiei). Cu alte cuvinte, El nu are limite. Adică este infinit.
2. Inimaginabil de puternic, deoarece a creat întregul univers din nimic.

3. Personal, deoarece a ales să convertească o stare de nimicnicie într-un univers material spațio-temporal (o forță impersonală nu are capacitatea de a face alegeri).

Din argumentul teleologic știm că Dumnezeu:

1. Are o înțelegere supremă, deoarece a proiectat viața și universul cu o complexitate și o precizie incredibile.
2. Urmărește diverse scopuri, deoarece a proiectat numeroasele forme de viață care să trăiască în acest mediu specific și ordonat.

Din argumentul moral știm că Dumnezeu este:

De o puritate absolută din punct de vedere moral (El este standardul neschimbător al moralității după care sunt măsurate toate acțiunile. Acest standard include dreptate infinită și dragoste infinită).

Teismul este termenul potrivit pentru a descrie un astfel de Dumnezeu. Iată acum care este adevărul uimitor în legătură cu aceste descoperiri: *Dumnezeul teist pe care L-am descoperit este compatibil cu Dumnezeul Bibliei, dar L-am descoperit fără să ne folosim de Biblie.* Am arătat că multe lucruri pot fi cunoscute despre Dumnezeul Bibliei prin raționamente sănătoase cu ajutorul științei și al filozofiei. De fapt, aceasta este exact ceea ce spune Biblia însăși (de ex., Psalmul 19; Rom. 1:18-20; 2:14-15). Teologii numesc această revelație a lui Dumnezeu *revelație naturală* sau *generală* (acea revelație care se vede în mod clar independent de orice text scriptural). Revelația Scripturii se numește *revelație specială*.

Așadar, noi știm prin revelația naturală că teismul este adevărat. Această descoperire ne ajută să vedem nu doar cum arată cu adevărat imaginea de pe capacul cutiei, ci și cum *nu poate* ea arăta. Întrucât opusul adevărului este falsul (capitolul 2), știm că orice concepție nonteistă despre lume trebuie să fie falsă. Sau, ca să ne exprimăm altfel, dintre religiile majore ale lumii, numai una dintre religiile teiste – iudaismul, creștinismul sau islamul – poate fi adevărată. Toate celelalte religii majore ale lumii nu pot fi adevărate, deoarece sunt nonteiste.

Pot fi adevărate (teiste)	Nu pot fi adevărate (nonteiste)
1. Iudaismul	1. Hinduismul (panteist și politeist)
2. Creștinismul	2. Budismul (panteist sau ateist)
3. Islamul	3. New Age (panteist)
	4. Umanismul secular (ateist)
	5. Mormonismul (politeist)
	6. Wicca (panteistă sau politeistă)
	7. Taoismul (panteist sau ateist)
	8. Confucianismul (ateist)
	9. Shintoismul (politeist)

Tabelul 8.1

Aceasta poate părea o pretenție enormă – să negi la ora actuală adevărul atâtor religii mondiale. Dar printr-o logică simplă – apelând la legea noncontradicției – religiile ce se exclud reciproc nu pot fi toate adevărate. La fel cum unii jucători de fotbal sunt pe drept tăiați de pe lista jucătorilor posibili pentru că le lipsesc înzestrările necesare, tot așa și unele religii ale lumii sunt pe bună dreptate scoase de pe lista posibilelor religii adevărate pentru că le lipsesc însușirile necesare.

Astfel, logic vorbind, dacă teismul este adevărat, atunci toate nonteisme sunt false. Aceasta nu înseamnă că toate învățăturile unei religii nonteiste sunt false sau că nu există nimic bun în aceste religii – există, desigur, adevăr și virtuți în majoritatea religiilor lumii. Înseamnă doar că din punctul de vedere al abordării lumii (adică al concepției despre lume), toate religiile nonteiste sunt clădite pe o temelie falsă. Deși unele detalii pot fi adevărate, esența oricărui sistem religios nonteist este falsă. Ele sunt sisteme eronate, chiar dacă conțin unele adevăruri.

De exemplu, hindușii învață în mod corect adevărul că seceri ceea ce semeni, chiar dacă concepția despre lume a hinduismului – că „tu” nu există cu adevărat deoarece totul este parte a unei realități indistincte numită Brahman – este falsă. Umaniștii seculari afirmă corect realitatea răului, în ciuda faptului că concepția umanistă despre lume – care neagă un standard obiectiv prin care putem depista răul – este falsă. Mormonii învață corect că există standarde morale pe care ar trebui să le respectăm, deși concepția mormonă despre lume că există mai mulți dumnezei este falsă.²

Acest ultim aspect cu privire la mormonism ridică o întrebare: De ce existența unui Dumnezeu teist infirmă politeismul? Ea neagă politeismul pentru că Dumnezeu este infinit, și nu poate exista mai mult de o singură Ființă infinită. Pentru a distinge o ființă de alta, ele trebuie să se deosebească unele de altele într-un fel. Dacă ele diferă în vreun fel, atunci uneia îi lipsește ceva ce cealaltă are. Și dacă unei ființe îi lipsește ceva ce alta are, atunci ființa aceea nu este infinită, deoarece unei ființe infinite nu-i lipsește prin definiție nimic. De aceea, poate exista o singură Ființă infinită.

Acum, cineva ar putea spune că există ființe finite (sau „dumnezei”) care sunt mai puternice decât ființele umane. De fapt, iudaismul, creștinismul și islamul învață toate despre existența îngerilor și a demonilor. Dar acesta nu este politeism, concepție care neagă existența unei Ființe supreme, infinite, eterne, căreia își datorează existența toate creaturile și față de care sunt responsabile în ultimă instanță toate creaturile. Întrucât teismul este adevărat, politeismul este la fel de fals ca ateismul, panteismul și toate celelalte concepții nonteiste despre lume.

Dar am deviat de la subiect. Ideea principală este că imaginea corectă de pe capacul cutiei prezintă un Dumnezeu teist. Aceasta înseamnă că numai una din cele trei religii teiste majore ale lumii poate pretinde că deține adevărul: iudaismul, creștinismul, sau islamul. Acum, din punct de vedere logic, este imposibil ca toate aceste religii teiste să fie adevărate – deoarece ele formulează pretenții ce se exclud reciproc. Mai mult, s-ar putea că niciuna dintre ele să nu fie complet adevărată. Poate că teismul lor este corect, dar nimic altceva. Există această posibilitate. Dar, întrucât știm dincolo de orice îndoială rezonabilă că Dumnezeu există și că El are caracteristicile pe care le-am enumerat mai sus – caracteristici ce includ un plan, un scop, dreptatea și dragostea – ne-am aștepta ca El să reveleze mai multe despre persoana Sa și despre scopul Lui cu viețile noastre. Aceasta ar cere ca El să comunice cu noi. Este așadar probabil ca una din aceste trei religii teiste majore să conțină o comunicare din partea lui Dumnezeu.

CUM COMUNICĂ DUMNEZEU?

După cum am văzut deja, Dumnezeu a comunicat deja cu noi prin creație și prin conștiință (revelația naturală sau generală), care ne oferă o idee de bază despre existența, puterea și cerințele Lui morale. Dar cum ar fi putut Dumnezeu să ni Se descopere pe Sine Însuși în așa fel încât să putem ajunge la o înțelegere mai detaliată a scopului Său ultim pentru noi?

De ce nu ar putea să ni Se înfățișeze fiecăruia din noi? Ar putea, dar aceasta ar interfera cu liberul nostru arbitru. C. S. Lewis are niște idei extraordinare pe această temă. În cartea *Scrisorile lui Zgândărilă*, demonul senior îi scrie următoarele ucenicului său, Pelinișor:

Precis te-ai întrebat deseori de ce Vrajmașul nu-Și folosește mai mult puterea pentru a Se arăta într-un mod perceptibil sufletelor oamenilor, în orice moment și în măsura în care vrea. Dar acum vezi că Irezistibilul și Indiscutabilul sunt cele două arme pe care însăși natura planului Său [al lui Dumnezeu] Îi interzice să le folosească. Simpla nesocotire a voinței omului (ceea ce ar face, cu siguranță, prezența Lui simțită chiar în cea mai mică și mai neînsemnată măsură) ar fi inutilă pentru El. El nu poate sili, El poate doar curta.³

Dacă Dumnezeu nu a ales opțiunea autoritară de a interacționa față în față cu fiecare persoană în parte de pe această planetă, atunci poate că a ales o metodă mai subtilă de comunicare. (De fapt, Biblia spune că Dumnezeu nu este întotdeauna atât de ușor de văzut cât am dori noi să fie [Is. 45:15].) Poate că Dumnezeu S-a manifestat într-un fel sau altul

unui grup select de oameni de-a lungul mai multor secole și i-a inspirat să scrie diverse lucruri la care au fost martori și pe care le-au auzit de la El. Un text scris este un mijloc fidel de comunicare ce poate fi copiat cu ușurință și transmis generațiilor următoare; dar el poate fi și ignorat cu ușurință de cei ce fără niciun fel de constrângere nu vor să fie deranjați de Dumnezeu.

Prin urmare, o carte ar fi foarte potrivită ca mijloc valid, dar nu foarte autoritar, de comunicare din partea lui Dumnezeu. Dar cartea cui? A comunicat Dumnezeu prin cartea evreilor, prin cartea creștinilor sau prin cartea musulmanilor? Cum am putea ști a cui carte este adevăratul mesaj din partea lui Dumnezeu?

SIGILIUL ÎMPĂRATULUI

În vremurile de dinaintea comunicațiilor în masă – când mesajele la mare distanță erau trimise personal – un împărat obișnuia să-și sigileze mesajul pe care-l trimitea. Acest sigiliu era un semn pentru destinatar că mesajul era autentic – că venea într-adevăr de la împărat și nu de la cineva care se dădea drept împăratul. Desigur, pentru ca sistemul să funcționeze, sigiliul trebuia să fie unul neobișnuit sau unic, ușor de recunoscut și numai regele trebuia să se afle în posesia lui.

Dumnezeu ar fi putut folosi și El un sistem similar pentru a-Și autentifica mesajele – mai concret, El ar fi putut recurge la miracole. Miracolele sunt neobișnuite și unice, ușor de recunoscut, și numai Dumnezeu le poate face. Până și scepticii, când cer un semn din partea lui Dumnezeu, recunosc implicit că miracolele ar putea dovedi existența Lui.

Ce este un miracol? Este un act special înfăptuit de Dumnezeu care întrerupe cursul normal al evenimentelor. Ateul Antony Flew a exprimat foarte bine ideea aceasta: „Un miracol este ceva ce nu s-ar întâmpla niciodată dacă natura ar fi lăsată de capul ei”.⁴ Deci am putea spune că legile naturale descriu ceva ce se întâmplă în mod regulat, prin cauze naturale; în schimb miracolele, dacă au loc, descriu ceva ce se întâmplă rar, prin cauze supranaturale.

Cu ajutorul miracolelor, Dumnezeu ar fi putut spune lumii ce carte sau care persoană vorbește din parte Lui. Astfel, dacă Dumnezeu ar fi vrut să trimită un mesaj prin Moise, Ilie, Isus, Pavel, Mahomed sau prin oricine altcineva, El și-ar fi putut realiza miracolele prin acea persoană.

Dacă Dumnezeu lucrează într-adevăr în felul acesta, atunci un miracol ar putea confirma un mesaj și un semn ar putea confirma o predică. Sau, ca să ne exprimăm altfel, un miracol este un act al lui

Dumnezeu ce are drept scop confirmarea cuvântului lui Dumnezeu transmis printr-un mesager al Său.

Dar se ridică întrebarea: Lucrează Dumnezeu în felul acesta? Folosește Împăratul universului astfel de semne? Sunt miracolele posibile? Lumea noastră seculară spune că nu. Dar așa cum vom vedea imediat, ei greșesc grav în această privință.

ESTE O CUTIE DESCHISĂ SAU ÎNCHISĂ?

Într-o călătorie recentă în Rusia, unde urma să se adreseze unei audiențe formate din educatori ruși, profesorul de seminar Ronald Nash trebuia să facă față unei mari provocări. Intenționa să le vorbească despre Dumnezeu, dar știa că nu va obține niciun rezultat dacă nu va putea învinge prejudecățile lor adânc-întrădăcinate față de teism. Timp de mai bine de șaptezeci de ani, rușii fuseseră îndoctrinați cu o concepție despre lume care îl excludea din start pe Dumnezeu. Religia oficială de stat este ateismul, și concepția ateistă despre lume afirmă că nu există nimic în afară de lumea naturală, materială. Potrivit ateilor, miracolele sunt imposibile deoarece nu există o lume supranaturală. A crede altfel înseamnă să crezi basme.

A crede în supranatural înseamnă a crede în basme. La începutul prelegerii Nash le-a arătat două cutii mici de carton. Una era deschisă și cealaltă închisă.

„Iată diferența dintre concepția voastră despre lume și concepția mea”, a început el. Și arătând spre cutia închisă a zis: „Voi credeți că universul fizic este închis; că universul este tot ce există și că nu există nimic în afara lui”.

Trecând la cutia deschisă a continuat: „Și eu cred că există un univers fizic; dar cred de asemenea că universul este deschis – că în afara universului mai există ceva ce noi numim Dumnezeu. Nash s-a oprit și a adăugat: și că Dumnezeu a creat cutia!”

Pe urmă a introdus mâna în cutia deschisă și a zis: „Așa cum eu pot introduce mâna în această cutie și să manevrez conținutul ei, tot așa și Dumnezeu poate să pătrundă în universul nostru și să realizeze ceea ce noi numim miracole”.⁵

Dintr-un motiv oarecare, ilustrația i-a impresionat profund pe ruși. Au început să se aprindă becuțele în mintea educatorilor din toată încăperea. Acești educatori acceptaseră că concepția naturalistă despre lume este corectă și nu luaseră în considerare și alte opțiuni. Dar Nash i-a ajutat să vadă că poate o altă variantă, ca de exemplu teismul, ar putea fi sprijinită de dovezi mai temeinice.

Așa cum am văzut în capitolele 3-7, teismul este susținut într-adevăr de dovezi mai puternice. Noi știm dincolo de orice îndoială rezonabilă că există un Dumnezeu teist. Și dacă Dumnezeu există, universul reprezentat de cutia închisă este fals. Cutia este deschisă, și ea a fost creată de Dumnezeu. În consecință, *este* posibil ca Dumnezeu să intervină în lumea naturală înfăptuind miracole. *De fapt, miracolele nu sunt doar posibile; sunt reale, fiindcă cel mai mare miracol dintre toate – crearea universului din nimic – a fost deja realizat. Iar în cazul Bibliei, dacă textul din Geneza 1:1 este adevărat – „La început, Dumnezeu a făcut cerurile și pământul” – atunci toate celelalte miracole relatate în Biblie devin ușor de crezut.*

Poate un Dumnezeu care a creat întregul univers din nimic să despartă Marea Roșie? Să coboare foc din cer? Să păstreze pe cineva nevătămat în pântecele unui pește mare timp de trei zile?⁶ Să prezică cu exactitate evenimente viitoare? Să transforme apa în vin? Să vindece instantaneu boli? Să învieze morți? Desigur. Toate aceste evenimente miraculoase sunt sarcini simple pentru o Ființă infinit de puternică care a creat universul.

Dar aceasta nu înseamnă și că Dumnezeu chiar *a realizat* aceste miracole biblice. Aceasta mai rămâne de văzut. Înseamnă doar că El le poate face – că asemenea miracole sunt posibile. Dat fiind că trăim într-un univers teist, excluderea în avans a miracolelor (așa cum procedează mulți atei) este evident ilegală. C. S. Lewis a spus: „Dacă admitem existența lui Dumnezeu, trebuie oare să admitem și Miracolul? Într-adevăr, într-adevăr, nu avem nicio garanție împotriva lui. Acesta este târgul”.⁷

Atunci, de ce spun atât de mulți oameni astăzi că miracolele nu sunt posibile sau că nu ar trebui să credem în ele? Cum pot scepticii să nu creadă în miracole când întregul univers pare să fie un miracol uimitor? Să analizăm puțin aceste întrebări înainte de a începe să investigăm dacă Dumnezeu a confirmat prin miracole adevărul iudaismului, al creștinismului sau al islamului.

OBIECȚII LA ADRESA MIRACOLELOR

Încă de pe la sfârșitul secolului al XVI-lea, au apărut două obiecții majore la adresa miracolelor, obiecții pe care va trebui să le cercetăm. Prima a fost formulată de Benedict Spinoza, iar cea de-a doua de către David Hume. Vom începe cu obiecția lui Spinoza.

Legile naturale sunt imuabile – Cel care a popularizat acest argument în anii '70 ai secolului al XVII-lea a fost Benedict Spinoza, un panteist evreu. Argumentul lui Spinoza împotriva miracolelor sună cam așa:

1. Miracolele sunt violări ale legilor naturii.
2. Legile naturale sunt imuabile.
3. Este imposibil să violezi legi imuabile.
4. Prin urmare, miracolele sunt imposibile.

Dacă Spinoza are dreptate – dacă legile naturale nu pot fi învinse, întrerupte sau împiedicate – atunci miracolele sunt imposibile.

Problema în cazul acestei obiecții este că ea consideră adevărat ceea ce trebuie demonstrat. Calificând legile naturale ca fiind imuabile, atunci, desigur, miracolele sunt imposibile. Dar tocmai aceasta este întrebarea! Cine a spus că legile naturale sunt imuabile?

Spinoza, fidel concepției lui panteiste despre lume, îl exclude nelegitim și din start pe Dumnezeu teist, deci și miracolele. Dar dacă Dumnezeu există, miracolele sunt posibile. Și așa cum am văzut, cel mai mare miracol dintre toate, crearea universului din nimic, s-a produs deja.

Creația însăși dovedește că legile naturale nu sunt imuabile. Ceva nu apare pe cale naturală din nimic. Și totuși, iată-ne aici.

Mai știm că legile naturale nu sunt imuabile deoarece ele sunt *descrieri* a ce se întâmplă, nu *prescrieri* a ce ar trebui să se întâmple. *Legile* naturale nu cauzează nimic, ele doar descriu ce se întâmplă cu regularitate în natură. Ele descriu efectele celor patru *forțe* naturale cunoscute – gravitația, magnetismul, forța nucleară tare și forța nucleară slabă. Când în scenariu intervin ființele inteligente, forțele naturale pot fi învinse. Știm că aceste forțe pot fi învinse deoarece noi înșine le învingem în fiecare zi.

De exemplu, când un jucător de baseball prinde mingea în cădere, el învinge forța gravitației. Facem același lucru ori de câte ori zburăm cu avionul sau țâșnim în cosmos. În toate aceste cazuri, gravitația nu este anulată, ci doar învinsă. Dacă niște ființe finite ca noi pot învinge forțele naturale, atunci cu siguranță că Ființa infinită care a creat aceste forțe poate face și Ea lucrul acesta.⁸

Miracolele nu sunt credibile – Acum câțiva ani, (eu, Norm) am fost invitat să vorbesc la Școala de Teologie a Universității Harvard, una din cele mai liberale școli de teologie din întreaga țară. Tema prelegerii mele a fost „Abandonarea prematură a evangheliismului de către Universitatea Harvard”. Chiar dacă pare incredibil, Universitatea Harvard, asemenea majorității școlilor din vremea ei, a fost înființată de creștinii evanghelici pentru a-i ajuta pe studenți să-L cunoască pe Isus Cristos. Carta Universității Harvard, elaborată în 1646, afirmă clar scopul fondării ei:

Fiecare student să fie clar educat și stimulat cu perseverență să reflecteze serios că principalul scop al vieții și al studiilor sale este să-L cunoască pe Dumnezeu și pe Isus Cristos, care este viața eternă (Ioan 17:3) și astfel să-L pună pe Cristos la bază, ca singura temelie a oricărei cunoașteri și învățături sănătoase. Și numai vederea Domnului dă înțelepciune, așa că fiecare să se dedice cu seriozitate căutării Lui prin rugăciunea în taina inimii” (Prov. 2:3).⁹

Cum de s-a îndepărtat Universitatea Harvard atât de mult de carta ei constitutivă? Pentru că s-a lăsat cucerită de unul din cele mai puternice argumente împotriva miracolelor formulate vreodată. Nu este vorba de argumentul lui Spinoza. Datorită progreselor în știința modernă și a unei mai bune înțelegeri a lumii naturale, puțini mai cred astăzi cu adevărat că legile naturale sunt imuabile. Argumentul împotriva miracolelor care este acceptat azi – și a fost acceptat și de Harvard – a fost formulat de marele sceptic David Hume (1711-1776), cam cu un secol după Spinoza.

Îți amintești că am vorbit deja despre Hume în capitolul 2. El a fost cel care a zis că orice discurs despre Dumnezeu este lipsit de sens deoarece nu conține observații empirice sau adevăruri axiomatice. Și am văzut cu acea ocazie că enunțul lui este autocontradictoriu.

Dar argumentul lui Hume împotriva miracolelor este ceva mai sofisticat și nu la fel de ușor de respins ca pledoaria lui împotriva discursului despre Dumnezeu. De fapt, argumentul lui Hume împotriva miracolelor este unul din stâlpii așa-numitului Iluminism (atunci se consideră că am devenit suficient de luminați ca să ne abandonăm credința superstițioasă în miracole și să ne încredem în rațiune și în adevărurile empirice descoperite prin metoda științifică). Argumentul lui Hume a contribuit la promovarea concepției naturaliste despre lume, care s-a răspândit ulterior prin simbioză cu teoria lui Darwin despre evoluție.

Redau în continuare esența materialului pe care l-am prezentat la Harvard în acea zi. Am început prin a explica pe înțelesul tuturor argumentul lui Hume împotriva miracolelor și apoi am început să-l critic. Iată argumentul lui Hume prezentat într-o formă silogistică:

1. Legea naturală descrie prin definiție evenimente regulate.
2. Miracolul este prin definiție un eveniment rar.
3. Dovezile ce atestă evenimentele regulate sunt întotdeauna mai numeroase decât dovezile în sprijinul unor evenimente rare.
4. Omul înțelept își bazează credința pe dovezile mai numeroase.
5. Prin urmare, un om înțelept nu ar trebui să creadă niciodată în miracole.

Dacă aceste patru premise sunt adevărate, atunci concluzia urmează în mod necesar – omul înțelept nu ar trebui să creadă niciodată în miracole. Dar din nefericire pentru Hume și pentru cei ce de-a lungul secolelor l-au crezut, argumentul lui conține o premisă falsă – premisa 3 nu este cu necesitate adevărată. Dovezile în favoarea unor evenimente regulate *nu* sunt întotdeauna mai numeroase decât dovezile care certifică evenimente rare.

La prima vedere, lucrurile nu par să stea așa. În era răspunsului imediat, pare să fie rezonabilă premisa 3. De exemplu, un arbitru de fotbal vede o fază de joc dintr-un anumit unghi în viteză normală, în timp ce noi putem s-o vedem din mai multe unghiuri luată cu încetinitorul. Noi dispunem de mai multe dovezi văzând faza mereu și mereu (un eveniment regulat) decât are arbitrul care o vede o singură dată (un eveniment rar).

Dar ceea ce poate fi adevărat în cazul unui joc de fotbal înregistrat pe casetă video nu este neapărat adevărat pentru orice eveniment din viață. Pentru a infirma premisa 3 va trebui să venim cu un contraexemplu. Putem da, de fapt, mai multe contraexemple, și ele sunt luate chiar din concepția naturalistă despre lume a lui Hume:

1. **Apariția universului a fost un eveniment unic.** A fost un eveniment rar, irepetabil, și totuși aproape toți naturaliștii cred că dovezile ce atestă Big Bang-ul confirmă faptul că universul a luat ființă printr-o explozie inițială.
2. **Apariția vieții a fost un eveniment unic.** Viața a apărut, de asemenea, printr-un eveniment rar, irepetabil, dar toți naturaliștii cred că viața a apărut spontan din neviață undeva pe pământ sau poate în altă parte din univers.
3. **Apariția unor noi forme de viață a fost, de asemenea, un eveniment unic.** Evenimentele rare, irepetabile ce au dus la apariția unor noi forme de viață sunt crezute dogmatic de majoritatea naturaliștilor, care afirmă că toate ființele vii au venit în existență printr-un proces macroevolutiv neobservat (adică, rar).
4. **De fapt, întreaga istorie a lumii este alcătuită din evenimente rare, irepetabile.** De exemplu, propria naștere a lui David Hume a fost un eveniment unic, și cu toate acestea nu i-a fost greu să creadă că acel eveniment s-a petrecut cu adevărat!

În fiecare din aceste contraexemple provenind chiar din concepția naturalistă despre lume susținută de Hume, a treia premisă a lui trebuie ignorată sau considerată falsă. Dacă Hume ar fi crezut cu

adevărat în această premisă, el nu ar mai fi crezut nici măcar în propria lui naștere sau în concepția naturalistă pe care o apăra cu atâta convingere!

Prin urmare, știm pe baza acestor contraexemple, că premisa a treia a lui Hume, și deci întregul lui argument, nu pot fi adevărate. Dar în ce constă, mai concret, problema tipului naturalist de gândire?

În primul rând, gândirea naturalistă confundă *plauzibilitatea* cu *posibilitatea*. Chiar dacă premisa 3 ar fi adevărată, argumentul nu ar infirma *posibilitatea* miracolelor; ci ar pune în discuție doar *plauzibilitatea* lor. Ca atare, chiar dacă ai fi martor ocular, să zicem, la învierea lui Isus Cristos din morți – dacă ai fi în mormânt alături de El, dacă te-ai asigura personal că trupul este mort și apoi L-ai vedea ridicându-Se și ieșind din mormânt – argumentul lui Hume afirmă că tu (o persoană „înțeleaptă”) nu ar trebui să crezi în înviere. Ceva este în neregulă cu un argument care îți cere să nu crezi în ceea ce ai verificat tu însuși ca fiind adevărat.

În al doilea rând, Hume confundă *probabilitatea* cu *dovada*. El nu *cântărește* dovezile ce atestă fiecare eveniment rar în parte; ci le *adaugă* dovezile aplicabile în cazul tuturor evenimentelor regulate și apoi sugerează că aceste din urmă dovezi fac ca toate evenimentele rare să fie nedemne de încredere. Dar raționamentul lui este eronat. În viață întâlnim multe evenimente improbabile (rare) pe care le credem atunci când avem dovezi solide în sprijinul lor. De exemplu, țintirea din prima (la jocul de golf) este un eveniment rar, dar atunci când vedem așa ceva nu ne vine greu să credem. Cu siguranță că nu vom spune jucătorului de golf: „Fiindcă evenimentele regulate sunt întotdeauna sprijinite de mai multe dovezi decât evenimentele rare, nu voi crede că ai nimerit decât dacă vei nimeri ținta de încă cinci ori la rând!” De asemenea nu vom spune unui câștigător la loterie care a avut o șansă de unu la 76 milioane că nu-și va primi banii până când nu va câștiga de cinci ori la rând! Nu, în aceste cazuri, dovezile ce atestă evenimentul rar sunt mai numeroase decât dovezile în favoarea unui eveniment regulat. Martori oculari obiectivi și judicioși pot dovedi o țintire rară, indiferent de câte ori a ratat ținta acel jucător de golf în trecut. Tot așa, un loz câștigător dovedește mai puternic că o anumită persoană a câștigat la loterie indiferent de câte ori a pierdut în trecut.¹⁰

Așadar, problema nu este dacă un eveniment este regulat sau rar – problema este dacă avem dovezi solide care să ateste acel eveniment. Noi trebuie să *cântărim* dovezile pe care ni le pune la dispoziție evenimentul respectiv, nu să *adăugăm* dovezi preluate de la evenimente din trecut.

În al treilea rând, argumentul lui Hume este circular. În loc să

evalueze veridicitatea dovezilor pentru fiecare miracol în parte, Hume exclude dinainte credința în miracole deoarece crede că uniformitatea experienței pledează împotriva lor. Ca de obicei, C. S. Lewis are niște gânduri extraordinare pe această temă:

Trebuie, desigur, să fim de acord cu Hume că dacă există o „experiență absolut uniformă” contra miracolelor, dacă, altfel spus, ele nu s-au întâmplat niciodată, atunci de ce nu s-au întâmplat. Din nefericire, noi știm că experiența contrară lor este uniformă numai dacă știm că toate relatările despre ele sunt false. Și putem ști că toate relatările sunt false numai dacă știm deja că nu au avut loc miracole. Argumentarea noastră se învârteste de fapt într-un cerc.”¹¹

Prin urmare, Hume comite aceeași greșală ca darwiniștii – el își ascunde concluzia în premisa argumentului printr-o presupuziție filozofică falsă. Presupuziția lui falsă este că toate experiențele umane sunt contrare miracolelor. Dar de unde știe el lucrul acesta? Nu îl știe, așa că îl presupune. După cum am văzut, miracolele sunt posibile fiindcă Dumnezeu există. Prin urmare, este posibil ca ființele umane să fi avut cu adevărat experiența unor miracole. Singurul mod de a ști cu siguranță acest lucru este să investighezi dovezile în cazul fiecărei pretenții de miracol în parte. A presupune că absolut toate pretențiile de miracol sunt false, așa cum face Hume, este fără îndoială ilegitim.

În sfârșit, Hume descrie corect miracolul ca fiind un eveniment rar, apoi îl condamnă tocmai pentru că este un eveniment rar! E ca și cum Hume ar spune: „Dacă miracolele ar fi mai frecvente, atunci le-am putea crede”. Dar dacă miracolele ar fi mai frecvente, să zicem, mai regulate (ca să folosim terminologia lui Hume), atunci ele ar înceta să mai fie miracole (evenimente rare) și le-am putea considera legi naturale sau fenomene naturale neexplicate încă. Dar dacă am considera că ele au o origine naturală, ele nu ne-ar mai capta atenția ca fapte speciale ale lui Dumnezeu. Raritatea este una dintre caracteristicile care disting un miracol de orice altceva! Ca să spunem altfel, miracolul ne atrage atenția tocmai fiindcă știm că nu ar putea fi produs prin acțiunea legilor naturale.

Prin urmare, după logica lui Hume, chiar dacă ar exista un Dumnezeu care înfăptuiește miracole, noi nu ar trebui să credem vreun miracol pe care îl face El pentru că miracolele nu sunt evenimente regulate. Din nou, ceva nu este în regulă cu un argument care îți spune să nu crezi ceva ce s-a întâmplat. Și ceva nu este în regulă cu un argument care cere ca miracolele să nu fie miracole pentru a fi crezute.

În concluzie, Hume declară nejustificat că singurele evenimentele credibile sunt cele regulate, și întrucât un miracol nu este un eveniment

regulat, el nu reușește să satisfacă acest criteriu artificial. Așa cum am arătat și ceva mai sus, dacă nu putem crede în evenimente rare atunci nu putem crede nimic din istorie, deoarece istoria este alcătuită din evenimente succesive rare și irepetabile. O asemenea poziție este vădit nerezonabilă.

După ce am spus toate acestea la Universitatea Harvard, n-am primit niciun fel de întrebări sau obiecții la critica pe care i-am făcut-o lui Hume, doar o tăcere uimită. Tot cam pe atunci (în anii '80) am fost invitat de un profesor de la o altă școală din Liga Ivy, de la Universitatea Princeton, ca să particip alături de el la o dezbatere pe aceeași temă. Respectivul profesor a cerut o copie a prezentării mele înainte de dezbatere, lucru ce este foarte neobișnuit. Elementul de surpriză într-o dezbatere conferă un avantaj pe care cei mai mulți combatanți nu vor să-l piardă. Dar eram atât de convins că critica mea la adresa lui Hume este corectă, încât i-am făcut pe plac profesorului. După ce mi-a citit critica la adresa lui Hume, acesta m-a contactat telefonic ca să-mi spună că ar prefera să țin o prelegere în fața studenților în loc să polemizez cu el, dar că va fi acolo ca să „conducă ostilitățile” în timpul special destinat întrebărilor și răspunsurilor. Am acceptat.

Când am ajuns la campus la data și la ora stabilită, profesorul nu era nicăieri de găsit. Asistentul lui mi-a spus că a intervenit o „urgență de natură personală” și că întrunirea fusese anulată. Am sfârșit prin a-mi prezenta critica în fața unui grup de studenți aduși de Ravi Zacharias de la Colegiul Nyack. Profesorul acela n-a mai răspuns niciodată la încercările mele ulterioare de a-l contacta.

Am primit un răspuns similar de la Antony Flew, în prezent unul din cei mai de seamă filozofi atei. La sfârșitul anilor '80, l-am rugat să comenteze cartea mea, *Miracles and Modern Thought*,¹² care critica numeroase argumente împotriva miracolelor, inclusiv al lui personal (care este foarte similar cu argumentul lui Hume). Flew a fost de acord să scrie o critică în următorul număr al unei importante reviste umaniste. Dar în acel articol, în loc să încerce să respingă argumentele pe care le-am prezentat, Flew a prezentat un compliment evaziv sugerând că ateii vor trebui să vină cu argumente mai bune împotriva miracolelor dacă doresc să dea o replică teiștilor contemporani.

Ezitatea de a discuta frontal erorile din argumentul lui Hume arată că necredința în miracole ține probabil mai mult de voință decât de intelect. Se pare că unii se agață necritic de argumentul lui Hume pentru că pur și simplu nu vor să admită că Dumnezeu există. *Dar întrucât noi știm că Dumnezeu există, miracolele sunt posibile. Orice argument ar putea fi adus împotriva miracolelor, inclusiv argumentul lui David Hume, este distrus*

de acest singur fapt. Căci dacă există un Dumnezeu care poate acționa, pot exista și acțiuni ale lui Dumnezeu (miracole).

Așadar, nu miracolele sunt greu de crezut – argumentul lui David Hume este greu de crezut! Am putea spune că este un „miracol”, și mulți oameni îl mai cred.

NU TOT CE SCLİPEȘTE ESTE *DUMNEZEU* – CE ESTE ȘI CE NU ESTE UN MIRACOL?

Așadar, cutia este deschisă – miracolele sunt posibile. Dar cum putem cunoaște un miracol dacă vedem unul? Pentru a răspunde la această întrebare, este important să definim ce este și ce nu este un miracol, așa încât să știm ce căutăm.

Așa cum vedem în tabelul 8.2, există cel puțin șase tipuri de evenimente neobișnuite, dintre care doar unul reprezintă miracolul.

EXISTĂ CEL PUȚIN ȘASE CATEGORII DIFERITE DE EVENIMENTE NEOBIȘNUITE:

	ANOMALIILE	MAGICIE	PSIHOSOMATICE	SEMNE SATANICE	PROVIDENȚA	MIRACOLUL
DESCRIERE	Ciudățeni ale naturii	Prestidigi- tație	Controlul materiei de către minte	Putere malefică	Evenimente pre-aranjate	Act divin
PUTERE	Fizică	Umană	Mentală	Psihică	Divină	Supranaturală
TRĂSĂTURI	Eveniment natural respectând un tipar	Nenatural și controlat de om	Necesită credință; nu dă rezultate în cazul unor boli	Rea, implică falsitatea, ocultă, limitată	Explicație naturală; context spiritual	Nu dă greș niciodată, imediat, durează, îi aduce glorie lui Dumnezeu
EXEMPLU	Bondarul	Iepurele în pălărie	Remediile psihosomatice	Influența demonică	Ceața din Normandia	Învierea din morți

Tabelul 8.2

Să aruncăm acum o scurtă privire asupra fiecăruia din aceste evenimente neobișnuite. Vom începe cu miracolele deoarece dacă știm ce sunt acestea, putem înțelege mai bine de ce alte evenimente neobișnuite nu sunt miracole.

Miracolul – Pentru ca o acțiune a lui Dumnezeu să fie un semn indiscutabil din partea Lui, aceasta va trebui să îndeplinească anumite criterii – criterii ce vor distinge acțiunile lui Dumnezeu de orice alt

eveniment neobișnuit. Asemenea sigiliului unui împărat, semnul lui Dumnezeu trebuie să fie unic, ușor de recunoscut și ceva ce doar Dumnezeu poate face. Cu alte cuvinte, miracolul are caracteristici ce nu pot fi explicate prin legi naturale, prin forțe naturale sau prin orice altceva din universul fizic. Cum ar arăta aceste criterii?

Așa cum am văzut din argumentul cosmologic, teleologic și moral, numai Dumnezeu are putere infinită (o putere ce depășește orice putere din lumea naturală), un plan și un scop absolut, precum și o puritate morală deplină. Prin urmare, pare rezonabil să presupunem că acțiunile Lui vor etala sau conține elemente ale acestor atribute. Așadar, criteriile ce disting miracolele autentice includ:

- A. Un început instantaneu al unei acțiuni puternice, fapt evidențiat de argumentul cosmologic (începutul universului);
- B. Un plan și un scop inteligent, ambele evidențiate de argumentul teleologic (planul riguros al universului cu scopul de a susține viața, precum și planul specific și complex al vieții însăși);
- C. Promovarea unui comportament bun sau corect, evidențiată de argumentul moral (legea morală ce ne îmboldește).

Componenta de putere a miracolelor (A) înseamnă că semnul nu poate fi explicat în termeni naturali. Căci dacă ar fi posibilă o cauză naturală, atunci semnul nu ar mai putea fi identificat în mod clar ca un miracol. Un miracol are o cauză supranaturală indiscutabilă – una care transcende natura.

Componenta de proiect sau de plan (B) înseamnă că orice semn care nu urmărește un scop evident – de a confirma un adevăr sau un mesager al adevărului sau de a-I aduce glorie lui Dumnezeu – nu este după toate probabilitățile un semn din partea lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, este improbabil ca Dumnezeu să facă miracole doar pentru a produce amuzament. Așa cum majoritatea împăraților pământești nu-și folosesc cu ușurință sigiliile, nici Împăratul Universului nu-și folosește sigiliul în scopuri frivole. Dacă El și-ar folosi miracolele doar pentru amuzament, atunci probabil că nu am recunoaște scopul Său când va încerca să confirme un nou adevăr sau un nou mesager. Pentru a nu transmite o alarmă falsă, miracolele trebuie să promoveze o pretenție de adevăr și să fie relativ rare, aceste condiții conferindu-le eficiență.

Componenta de moralitate a miracolelor (C) înseamnă că orice semn care este asociat unei erori sau imoralității nu poate veni din partea lui Dumnezeu. Eroarea și imoralitatea sunt împotriva naturii lui Dumnezeu,

deoarece El este standardul neschimbător al adevărului și moralității. El nu poate confirma eroarea și imoralitatea.

Aceste criterii – putere instantanee, plan inteligent și moralitate – ne ajută să stabilim care evenimente neobișnuite sunt semne autentice din partea lui Dumnezeu. Remarcă faptul că am extras aceste criterii din ceea ce am învățat despre Dumnezeu din lumea naturală și din ce am învățat despre limitele naturii însăși. Biblia confirmă evaluarea noastră citând evenimente ce se conformează acestor criterii.¹³ Și Biblia, și Coranul învață că scopul miracolelor este să confirme un cuvânt din partea lui Dumnezeu.¹⁴

Așadar, un eveniment asociat unei pretenții divine de adevăr care manifestă aceste caracteristici ar fi un miracol – adică o acțiune a lui Dumnezeu ce urmărește confirmarea unui cuvânt din partea lui Dumnezeu. De exemplu, ar fi un miracol dacă Isus – un om care a prezis că va învia din morți – ar fi înviat într-adevăr din morți. Un astfel de eveniment ar fi etalat o putere instantanee dincolo de posibilitățile naturale, anticipare și plan inteligent, precum și un scop moral – confirmând că Isus este de la Dumnezeu (și deci noi ar trebui să ascultăm ce ne spune El!). Nu există nicio forță naturală sau vreo altă sursă de putere care să poată explica un atare eveniment.

În plus, dacă Învierea a avut loc într-adevăr, ea nu s-a produs „din senin”, ci într-un context dat. Cu alte cuvinte, Învierea a fost un eveniment petrecut în contextul unui univers teist, în care un om care a pretins că vine de la Dumnezeu și care a făcut mai multe miracole a prezis că va învia din morți. Contextul acesta sugerează că avem de-a face cu un miracol și nu doar cu un eveniment natural care nu și-a găsit încă explicația. Pe scurt, dacă Învierea s-a produs cu adevărat (și vom investiga mai târziu această problemă), ea poartă de la un capăt la altul „amprentele” lui Dumnezeu.

Providența – Oamenii religioși, mai ales creștinii, vehiculează destul de liber termenul „miracol”. Ei identifică de foarte multe ori un eveniment ca fiind un miracol când el ar putea fi descris cu mai multă acuratețe ca un eveniment providențial.

Evenimentele providențiale sunt evenimente cauzate de Dumnezeu indirect, nu direct. Adică Dumnezeu folosește legi naturale pentru a le înfăptui. Am putea da ca exemplu în acest sens rugăciunea ascultată și întâmplările improbabile dar benefice. Asemenea evenimente pot fi deosebit de remarcabile și pot stimula credința, dar ele nu sunt supranaturale. De exemplu, ceața în Normandia a fost providențială, deoarece a ajutat la camuflarea atacului Aliat împotriva regimului nazist

rău. Nu a fost un miracol, deoarece a putut fi explicată prin legi naturale, dar este posibil ca Dumnezeu să Se fi aflat în spatele acestui eveniment. Prin contrast, un miracol ar fi presupus ca gloanțele să ricoșeze din piepturile tinerilor noștri în timp ce aceștia atacau țarmul.

Semnele satanice – O altă cauză posibilă a unui eveniment neobișnuit ar putea fi acțiunea unor ființe spirituale. Întrucât Dumnezeu există, este posibil să existe și alte ființe spirituale. Dar dacă Satan și demonii există, puterile lor sunt limitate. De ce? Pentru că, așa cum am amintit mai devreme în acest capitol, este imposibil să existe două ființe infinite. Fiindcă Dumnezeu este infinit, nicio altă ființă nu mai poate fi infinită.

Mai mult, dualismul pur – o putere bună infinită în opoziție cu o putere rea infinită – este imposibil. Nu există rău pur. Răul este absența binelui sau un parazit al binelui; el nu are o existență independentă. Răul este asemenea ruginii la o mașină. Dacă îndepărtezi toată rugina, vei obține o mașină mai bună. Dar dacă îndepărtezi toată mașina, nu mai rămâi cu nimic. Așadar, Satan nu poate fi echivalentul rău al lui Dumnezeu. De fapt, Satan are și unele atribute bune, puterea, liberul arbitru, gândirea rațională, dar le folosește în scopuri rele.

Concluzia este că Dumnezeu nu are egal. El este Ființa infinită care domnește supremă peste întreaga creație. În consecință, ființele spirituale create, dacă există, sunt limitate de Dumnezeu și nu pot săvârși acțiuni supranaturale de genul acelor pe care numai Dumnezeu le poate săvârși.

Așadar, numai prin revelație naturală – fără să apelăm revelația conținută în vreo carte religioasă – noi știm că dacă există alte ființe spirituale, acestea au puteri limitate. În trecut fie spus, și Biblia afirmă exact același lucru.

Dar cât de limitate sunt aceste alte ființe spirituale? Acum avem nevoie de revelația specială. Deși nu am ajuns să dovedim dincolo de orice îndoială rezonabilă că Biblia este adevărată, să presupunem totuși că ființele spirituale sunt reale și că ele pot interacționa cu lumea naturală, așa cum ne învață Biblia.

Potrivit Bibliei, numai Dumnezeu poate să creeze viața și să învieze morții (Gen. 1:21; Deut. 32:39). Vrăjitorii lui Faraon, care au reușit să imite primele două plăgi, nu au putut s-o imite și pe a treia, prin care a fost creată viață (în forma păduchilor). Acești vrăjitori au recunoscut că cea de-a treia plagă presupune „degetul lui Dumnezeu” (Ex. 8:19).

Satan se pricepe la trucuri mai bine decât cei mai competenți vrăjitori (magicieni) – și există multe exemple care să ateste aceasta în Biblie¹⁵ –

dar aceste trucuri nu întrunesc caracteristicile unui miracol adevărat. Așa cum am văzut, miracolele autentice îl determină pe om să Îl laude pe Dumnezeu, să spună adevărul și să promoveze un comportament moral. Semnele contrafăcute ale lui Satan nu duc la asemenea rezultate. Ele tind să glorifice persoana care pare a săvârși semnul, și sunt frecvent asociate cu eroarea și cu comportamentul imoral. În plus, este posibil să nu fie imediate, instantanee sau permanente.

Pe scurt, numai Dumnezeu săvârșește miracole adevărate; Satan falsifică miracolele. Exact acest termen îl folosește Biblia în 2 Tesaloniceni 2:9 când Pavel scrie cu privire la ele: „arățarea [nelegiuitului] se va face prin puterea lui Satan, cu tot felul de minuni, de semne și puteri mincinoase (*false*)”. Desigur, dacă nu ești atent, astfel de semne pot induce în eroare și ajung să fie confundate cu miracolele (Matei 24:24).

Tabelul 8.3 rezumă diferențele dintre un miracol divin și un semn satanic:¹⁶

Miracolul divin	Semnul satanic
• acțiune supranaturală reală • sub controlul Creatorului • niciodată asociat cu ocultul • legat de adevăratul Dumnezeu • asociat cu adevărul • asociat cu binele • implică profeții adevărate • Îl glorifică pe Creator	• doar o acțiune supranaturală • sub controlul creaturii • asociat cu ocultul • frecvent legat de dumnezei panteiști sau politeiști • asociat cu eroarea • asociat cu răul • implică profeții false • glorifică creatura

Tabelul 8.3

Psihosomaticul – Cu mulți ani în urmă, (eu, Norm) am dezvoltat ceea ce eu credeam că ar fi o alergie la flori. În primăvara aceea am început să iau un medicament puternic care să-mi ușureze simptomele alergice. Într-o duminică dimineată în acea primăvară, am fost invitat să predic într-o biserică locală, și am ajuns acolo ceva mai devreme, ca să pot sta de vorbă cu prezbiterii. Când am ajuns aproape de amvon am văzut niște flori pe o masă din apropiere. Am început să strănut aproape imediat și ochii au început să-mi lăcrimeze.

I-am zis unuia dintre prezbiteri: „Nu voi putea să predic cu aceste flori aici, deoarece mi se declanșează alergia. Vrei, te rog, să le muți?”

Omul s-a uitat la mine și mi-a zis: „Dar sunt din plastic!”

Mi-am zis: „Geisler, ai strănutat din cauza unor flori din plastic.

Alergia asta-i doar în capul tău!” Așa că am aruncat rețeta cu medicamente și nu am mai avut până astăzi probleme cu alergia.

Acum, poate nu toate alergiile sunt pur psihosomatice. Dar cu siguranță că există unele boli și remedii ce sunt psihosomatice, și asemenea cazuri sunt bine documentate. În *Anatomy of an Illness*, Norman Cousins prezintă în detaliu cum literalmente s-a vindecat de cancer râzând. Într-adevăr, stresul mental poate influența negativ sănătatea noastră fizică, în timp ce o atitudine mentală pozitivă, credința sau fericirea poate avea un efect pozitiv, vindecător (vezi Prov. 17:22).

Există totuși condiții medicale – ca de exemplu secționarea de mână sau membrele amputate – ce nu pot fi vindecate prin acțiunea minții asupra materiei, deoarece nu sunt boli psihosomatice. Ar fi nevoie într-adevăr de un miracol pentru a le remedia.

Concluzia este că remediile psihosomatice au o natură psihologică, nu supranaturală. Ele dovedesc că mintea poate exercita un impact limitat dar semnificativ asupra trupului. Ele nu trebuie confundate cu miracolele.

Magia – Poate cel mai familiar tip de eveniment neobișnuit este magia. Magia se bazează pe prestidigitatia umană sau pe derutarea minții. Un bun magician te poate face să crezi că a tăiat o femeie în două, a scos un iepure dintr-o pălărie sau a făcut să dispară un elefant. Dar totul este o iluzie, o șmecherie ingenioasă. Odată ce ai fost pus în temă, zici: „Cum de nu m-am gândit la asta?” Fiind deci o șmecherie (un truc) sub controlul omului, magia nu este un miracol. Numai Dumnezeu poate face un miracol.

Anomaliile – O anomalie este o ciudățenie neexplicată a naturii. De exemplu, cândva oamenii de știință nu puteau înțelege cum poate zbura un bondar; aripile lui erau prea mici în raport cu trupul lui. Așa că savanții considerau zborul bondarului o anomalie, până când au descoperit un gen de mecanism care compensa aripile mici. Ei știau că nu se confruntă cu un miracol, fiindcă puteau identifica un tipar observabil – toți bondarii zboară. Așa că au continuat să caute o explicație naturală, și au găsit-o.

Scepticul ar putea să se întrebe: „Atunci de ce nu poate fi considerată și învierea lui Isus Cristos o anomalie?” Pentru că Învierea a fost prezisă. În spatele ei a existat un plan inteligent – ea purta întru totul amprentele lui Dumnezeu. Anomaliile nu sunt asociate cu niciun fel de pretenții inteligente de adevăr și le lipsesc dimensiunile morală și teologică. Dacă învierea lui Cristos a avut loc cu adevărat, ea nu a fost o anomalie.

DE CE NU MAI VEDEM ȘI AZI MIRACOLE BIBLICE?

Mulți oameni de astăzi au o concepție foarte îngustă despre istorie și despre experiența umană. „Dacă eu personal nu văd întâmplându-se astăzi anumite evenimente, gândesc ei, probabil că ele nu s-au întâmplat niciodată”. Implicația pentru miracole este evidentă. Cu alte cuvinte, „Dacă astăzi nu se întâmplă miracole publice, de genul miracolelor biblice (dacă s-ar întâmpla, ele ar fi transmise pe canalul Fox News), de ce aş crede că s-au întâmplat în trecut?” Este o întrebare firească.

Dar în spatele ei se găsește o eroare frecventă, și anume credința că Biblia este plină de miracole care au avut loc în continuu de-a lungul istoriei biblice. Lucrurile însă stau doar în parte așa. Este adevărat că Biblia este plină de miracole, că ele s-au produs în aproximativ 250 de ocazii.¹⁷ Și majoritatea acestora sunt cuprinse în niște ferestre istorice foarte mici, pe parcursul a trei perioade distincte de timp – în timpul vieții lui Moise, a lui Ilie și Elisei, și a lui Isus și a apostolilor. De ce tocmai atunci? Pentru că atunci Dumnezeu a confirmat un adevăr (revelație) nou și noi mesageri care să comunice acel adevăr.¹⁸

Dacă majoritatea miracolelor sunt concentrate în aceste perioade, ce miracole există în celelalte perioade pe care Biblia le acoperă? Niciunul. De fapt, există goluri temporale uriașe în Biblie (chiar sute de ani) când nu sunt consemnate niciun fel de miracole din partea lui Dumnezeu. De ce? Pentru că Dumnezeu nu comunica oamenilor niciun cuvânt nou, și scopul celor mai multe miracole era să confirme un cuvânt nou din partea lui Dumnezeu.

Așadar, de ce nu vedem azi miracole biblice? Pentru că dacă Biblia este adevărată și completă, Dumnezeu nu mai confirmă o revelație nouă, și deci nu mai urmărește acest scop principal pentru săvârșirea de miracole astăzi. Nu mai există cuvânt nou din partea lui Dumnezeu care să aibă nevoie de confirmarea Lui.

Acum, nu dorim să fim înțeleși greșit aici. Noi *nu* spunem că Dumnezeu nu poate face miracole astăzi, sau că El nu face niciodată miracole. Ca Creator și Susținător suveran al universului, El poate face un miracol oricând dorește. Doar că este posibil ca acum să nu mai aibă niciun motiv de a-Și etala public puterea ca în vremurile biblice, fiindcă toate adevărurile pe care a vrut să le dezvăluie au fost deja dezvăluite și confirmate. La fel ca la o casă, temelia trebuie pusă o singură dată. Miracolele biblice sunt niște acțiuni divine speciale care au pus temelia pentru revelația Lui definitivă dată omenirii.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

1. Caracteristicile esențiale ale Dumnezeului biblic pot fi descoperite chiar și în afara Bibliei prin intermediul revelației naturale – cu ajutorul argumentelor cosmologic, teleologic și moral. Aceste argumente, care sunt susținute de dovezi foarte solide, ne arată că universul nostru este un univers teist. Dat fiind că universul acesta este teist, numai religiile teiste, cum sunt iudaismul, creștinismul și islamul au rezistat selecției adevărului până la acest punct. Toate religiile nonteiste sunt clădite pe o temelie falsă, deoarece greșesc în ce privește existența și natura lui Dumnezeu.
2. Fiindcă Dumnezeu există, miracolele sunt posibile. De fapt, cel mai mare miracol dintre toate – crearea universului din nimic – s-a produs deja, ceea ce înseamnă că Geneza 1:1 și toate celelalte miracole din Biblie sunt plauzibile. Argumentele împotriva miracolelor nu rezistă deoarece se bazează pe presupuziții filozofice false mai degrabă decât pe dovezi observaționale. În consecință, ele nu reușesc să infirme miracolele. Dumnezeu poate interveni în universul pe care l-a creat în ciuda a ceea ce spune David Hume.
3. Un miracol adevărat este o acțiune pe care numai Dumnezeu o poate săvârși, ceea ce înseamnă că va presupune caracteristici dumnezeiești cum ar fi puterea supranaturală, planul inteligent și promovarea comportamentului moral. Prin aceste caracteristici, miracolele se disting de alte tipuri de evenimente neobișnuite cum ar fi providența, semnele satanice, remediile psihosomatice, magia și anomaliile.
4. Datorită naturii Lui morale, este de așteptat ca Dumnezeu să ne comunice scopul Său specific mai amănunțit (adică dincolo de revelația naturală, printr-o revelație specială). Dumnezeu a putut folosi miracole ca semne din partea Lui prin care să ne confirme revelația Lui specială. Folosit în acest mod, un miracol este o acțiune a lui Dumnezeu de atestare a unui mesaj din partea lui Dumnezeu.

Singura noastră întrebare acum rămâne: „A folosit Dumnezeu miracolele pentru a confirma iudaismul, creștinismul sau islamul?” Vom începe să răspundem la ea în capitolul următor.

Capitolele 9-12 vor acoperi

1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul adevărului este fals.
3. Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de
 - a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic/principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)
4. Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.
5. Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (sunt acte ale lui Dumnezeu care confirmă un cuvânt din partea lui Dumnezeu).
- 6. **Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:**
 - a. mărturiile primare
 - b. depozițiile martorilor oculari
 - c. mărturii neinventate (autentice)
 - d. martori oculari care nu s-au înșelat
7. Noul Testament spune că Isus a afirmat că este Dumnezeu.
8. Afirmția lui Isus de a fi Dumnezeu a fost confirmată miraculos de:
 - a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la Sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea Învierii Lui din morți și apoi Învierea Sa efectivă.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.
10. Tot ce învață Isus (care e Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce o contrazice este fals).

Avem noi mărturii timpurii cu privire la Isus?

„Dovezile istorice ne ajută foarte mult să ne dovedim credința; de aceea, credința care ne mai trebuie pentru a umple golurile este rezonabilă.”

CRAIG BLOMBERG

EVANGHELIA DUPĂ NECREȘTINI

În anul 66 d.Cr., evreii din Palestina au inițiat împotriva stăpânirii romane o revoltă pe care – ca să ne exprimăm cât mai blând – romanii nu au apreciat-o deloc. Împăratul a trimis trupe conduse de generalul Vespasian pentru a înăbuși revolta și pentru a recâștiga controlul asupra teritoriilor răzvrătite. În anul 67, Vespasian a asediat orașul rebel Iotapata din Galileea. În cea de-a patruzeci și șaptea zi a asediului, un tânăr revoluționar evreu a ales să se predea superioarei armate romane în loc să se sinucidă – soartă pe care o aleseseră mulți dintre concetățenii lui. Acest tânăr a câștigat favoarea lui Vespasian și a fost dus mai târziu la Roma de către generalul Titus, fiul lui Vespasian, după ce, în anul 70, Titus a distrus Ierusalimul și templul iudaic.

Tânărul despre care vorbim a fost Flavius Josephus (cca 37 – cca 100), devenit ulterior cel mai mare istoric evreu al vremii lui. Josephus și-a început cariera de istoric la Roma, în slujba împăratului Domițian. Acolo și-a scris el autobiografia și două lucrări istorice majore. Una din aceste lucrări este acum faimoasa *Antichități iudaice*, pe care a terminat-o cam prin anul 93 d.Cr. În cartea 18, capitolul 3, secțiunea 3 a acesteia, Josephus, care n-a fost creștin, a scris aceste cuvinte:

Pe vremea aceasta [vremea lui Pilat] a trăit Isus, un om înțelept. Comportarea lui era sănătoasă și era cunoscut ca un om neprihănit. Mulți oameni dintre evrei și dintre păgâni au devenit ucenicii lui. Pilat l-a condamnat să fie răstignit și să moară. Dar cei ce deveniseră ucenicii

lui nu au renunțat la ucenicie. Ei au mărturisit că li s-a arătat la trei zile după răstignirea lui, și că era viu; în consecință, poate că era Mesia, cu privire la care profeții au relatat minuni.¹

Dar aceasta nu este singura mențiune pe care o face Josephus despre Isus.² Într-un alt pasaj din *Antichități*, Josephus relatează cum noul mare preot al evreilor (Ana cel tânăr) a profitat de o vacanță în conducerea romană pentru a-l uide pe Iacov, fratele lui Isus. Era anul 62 d.Cr., când guvernatorul roman Festus tocmai murise subit, fiind încă în exercițiul funcțiunii. Așa se face că s-au scurs trei luni până când succesorul lui, Albinus, a reușit să ajungă în Iudeea ca să-și ocupe postul, ceea ce i-a lăsat timp suficient lui Ana ca să-și facă lucrarea lui murdară. Josephus prezintă incidentul astfel:

Festus era mort acum, iar Albinus era încă pe drum; așa că [marele preot Ana] a adunat Sinedriul judecătorilor și l-a adus în fața lor pe fratele lui Isus, care se numea Cristos, al cărui nume era Iacov, și pe alți câțiva, [sau unii din însoșitorii lui], și de îndată ce a formulat o acuzație împotriva lor ca și călcători ai legii, i-a dat să fie împrășcați cu pietre.³

Așadar, avem aici nu doar încă o atestare din primul secol a lui Isus, ci și confirmarea că el a avut un frate numit Iacov care, pare evident, nu era pe placul autorităților iudaice. Nu cumva este posibil ca Iacov să fi fost martirizat deoarece era conducătorul bisericii din Ierusalim, așa cum sugerează Noul Testament?⁴

Cât de multe surse necreștine îl menționează pe Isus? Există zece scriitori necreștini cunoscuți, inclusiv Josephus, care îl menționează pe Isus într-un interval de 150 de ani de la vremea Lui.⁵ Prin contrast, în aceeași perioadă de 150 de ani, există nouă surse necreștine care îl menționează pe Tiberiu Cezar, *împăratul* roman din timpul lui Isus.⁶ Așadar, fără a lua în considerare și toate sursele creștine, Isus este menționat de o sursă mai mult decât împăratul roman. Dacă punem la socoteală și sursele creștine, autorii care îl menționează pe Isus întrec numeric sursele care îl menționează pe Tiberiu cu un scor de 43 la 10!⁷

Unele din aceste surse necreștine – cum ar fi Celsus, Tacit și Talmudul ebraic – pot fi considerate *anticreștine*. Deși aceste lucrări nu conțin declarații ale unor martori oculari care să contrazică evenimentele prezentate în Noul Testament, ele sunt scrise de autori care adoptă un ton categoric anticreștin. Ce putem afla din ele și din sursele necreștine mai neutre? Aflăm că ele recunosc unele fapte în legătură cu creștinismul timpuriu care ne ajută să alcătuim un fir narativ care este surprinzător de congruent cu acela din Noul Testament. Punând laolaltă toate cele zece referințe necreștine, vedem că:

1. Isus a trăit în timpul lui Tiberiu Cezar.
2. A trăit o viață neprihănită.
3. A fost un făcător de miracole.
4. A avut un frate numit Iacov.
5. A fost aclamat ca Mesia.
6. A fost răstignit sub Pilat din Pont.
7. A fost răstignit în ajunul Paștelui evreiesc.
8. Când a murit, s-a produs un cutremur de pământ însoțit de întuneric.
9. Ucenicii Lui au fost convinși că El a înviat din morți.
10. Ucenicii Lui au fost gata să moară pentru credința lor.
11. Creștinismul s-a răspândit rapid până la Roma.
12. Ucenicii Lui au negat zeii romani și l-au închinat lui Isus ca unui Dumnezeu.

În lumina acestor referințe necreștine, teoria că Isus n-ar fi existat niciodată este evident nerezonabilă. Cum ar fi putut toți scriitorii necreștini să conceapă un fir narativ consecvent cu Noul Testament, dacă Isus nu ar fi existat niciodată?

Dar implicațiile merg mult mai departe de atât. Ce ne spun toate aceste fapte despre Noul Testament? După câte se pare, sursele necreștine confirmă Noul Testament. Deși autorii necreștini nu își mărturisesc credința în Înviere, ei menționează că ucenicii au crezut cu siguranță în ea.

Dat fiind că, așa cum am văzut, existența lui Dumnezeu și posibilitatea miracolelor sunt ferm confirmate prin revelația naturală, iar istoria generală a lui Cristos și a Bisericii Primare este atestată și de surse necreștine, a făcut Cristos cu adevărat miracole, așa cum pretind ucenicii? Consemnează oare documentele Noului Testament o istorie reală? Este posibil ca ele să nu fie niște scrieri religioase pline de mituri și legende, așa cum presupun mulți oameni din lumea noastră modernă, ci să descrie evenimente care s-au petrecut în mod real cu vreo 2.000 de ani în urmă? Dacă da, atunci am înaintat deja mult în demersul nostru de a descoperi care religie teistă este adevărată.

Pentru a vedea dacă Noul Testament consemnează o istorie reală, va trebui să răspundem la două întrebări cu privire la documentele ce alcătuiesc Noul Testament:

1. Dispunem de copii fidele ale documentelor originale scrise în secolul întâi?
2. Spun aceste documente adevărul?

Pentru a crede mesajul Noului Testament, trebuie ca ambele întrebări să primească un răspuns afirmativ. Nu este suficient să dovedim că deținem o transcriere exactă a documentelor originale din primul secol (întrebarea 1), pentru că acele documente ar putea spune minciuni. Va trebui să deținem o transcriere exactă a respectivelor documente și să avem motive să credem că aceste documente prezintă ceva ce s-a întâmplat realmente acum aproape 2.000 de ani (întrebarea 2). Să începem cu întrebarea 1.

ÎNTREBAREA 1: AVEM O TRANSCRIERE EXACTĂ?

Cu siguranță că îți amintești de „telefonul fără fir” din copilărie. Jocul presupune ca un copil să transmită un mesaj verbal copilului de lângă el, care la rândul lui transmite ce a auzit copilului următor ș.a.m.d. Când mesajul ajunge la ultimul copil din lanț abia dacă mai seamănă cu ceea ce a spus primul copil. Pentru un observator ocazional, același tip de denaturare pare a contamina și documentele ce au fost transmise din generație în generație de-a lungul a 2.000 de ani.

Dar din fericire, Noul Testament nu a fost transmis în felul acesta. Întrucât conținutul Noului Testament nu a fost povestit de o persoană care apoi l-a spus alteia ș.a.m.d., telefonul fără fir nu se aplică aici. Evenimentele relatate în Noul Testament au avut numeroși martori oculari independenți, mulți dintre ei păstrându-le vii în amintire, iar nouă dintre ei și-au așternut în scris observațiile.

Aici trebuie să înlăturăm o înțelegere greșită foarte frecventă cu privire la Noul Testament. Când vorbim despre documentele Noului Testament, noi nu vorbim despre o singură scriere, ci despre 27 de scrieri. Noul Testament este alcătuit din 27 documente diferite care au fost scrise pe 27 suluri diferite de către nouă autori diferiți pe parcursul a 20 până la 50 de ani. Aceste scrieri individuale au fost adunate ulterior într-o carte pe care acum o numim Biblia. Așadar, Noul Testament nu este o singură sursă, ci o colecție de surse.

Dar există totuși o problemă: până acum nu a fost descoperit niciun document *original* al Noului Testament. Avem numai *copii* ale scrierilor originale, numite manuscrise. Ne va împiedica aceasta să știm ce au spus originalele?

Absolut deloc. De fapt, toate lucrările de referință din lumea antică sunt reconstituite în forma lor originală prin compararea manuscriselor care au supraviețuit. Pentru a reconstitui originalul, este bine să dispui de cât mai multe manuscrise care sunt scrise la puțin timp după original. Manuscrise mai multe și mai timpurii asigură de obicei o

mărturie mai credibilă și înlesnesc o reconstituire cât mai fidelă a originalului.

Cum stau documentele Noului Testament în această privință? Extrem de bine, și cu mult mai bine decât tot ce s-a păstrat din lumea antică. De fapt, documentele Noului Testament au manuscrise mai numeroase, mai timpurii și mai abundent atestate decât următoarele zece lucrări literare clasice adunate *la un loc*. Iată ce vrem să spunem:

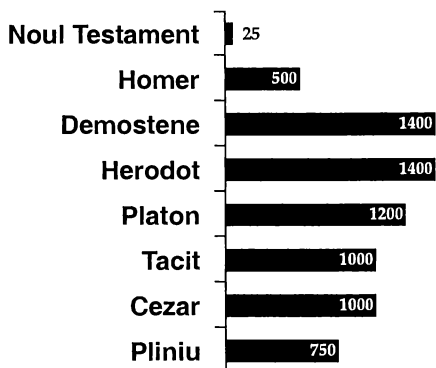
Manuscrise mai numeroase – La ultima numărătoare, au existat aproape 5.700 de manuscrise grecești ale Noului Testament. În plus, mai există peste 9.000 de manuscrise în alte limbi (de ex., în siriacă, coptă, latină, arabă). Unele din aceste aproape 15.000 de manuscrise sunt Biblii complete, altele sunt cărți sau pagini dispartate, și câteva sunt doar fragmente. Așa cum se vede în fig. 9.1 de pe pagina următoare, nu mai există nimic în lumea antică care să se apropie măcar de Noul Testament sub raportul atestării manuscriselor. Cea mai apropiată lucrare este *Iliada* lui Homer, cu 643 manuscrise. Majoritatea celorlalte lucrări supraviețuiesc în mai puțin de douăsprezece manuscrise,⁸ dar puțini istorici pun sub semnul întrebării istoricitatea evenimentelor pe care le descriu respectivele lucrări.

Manuscrise timpurii – Nu doar că există numeroase manuscrise ale Noului Testament, dar dispunem chiar de manuscrise care au fost scrise la puțin timp după originale. Cel mai timpuriu manuscris cert este un fragment din Ioan 18:31-33, 37-38, cunoscut sub numele de fragmentul John Rylands (deoarece este adăpostit în Biblioteca John Rylands din Manchester, Anglia). Cercetătorii îl datează între 117-138 d.Cr., dar unii afirmă că este chiar mai timpuriu. Acesta a fost descoperit în Egipt – de partea cealaltă a Mării Mediteraniene față de locul unde a fost probabil redactat în Asia Mică – ceea ce dovedește că Evanghelia după Ioan fusese copiată și se răspândise deja destul de mult înainte de începutul secolului al II-lea.

Mai timpurii chiar decât fragmentul John Rylands sunt nouă fragmente *incerte*, datate între 50 și 70 d.Cr., care au fost găsite împreună cu Sulurile de la Marea Moartă.⁹ Anumiți cercetători cred că aceste fragmente provin din șase cărți ale Noului Testament, între care Marcu, Fapte, Romani, 1 Timotei, 2 Petru și Iacov. Deși unii cercetători se împotrivesc acestei concluzii (poate din cauză că recunoașterea ei ar submina prejudecățile lor liberale conform cărora Noul Testament a fost scris mai târziu), ei nu au descoperit vreun text din afara Noului Testament de unde fragmentele ar putea face parte.¹⁰

Credibilitatea Noului Testament în comparație cu alte documente antice

Pauza de timp (în ani) între original și
primele copii care au supraviețuit

Numărul de copii manuscrise

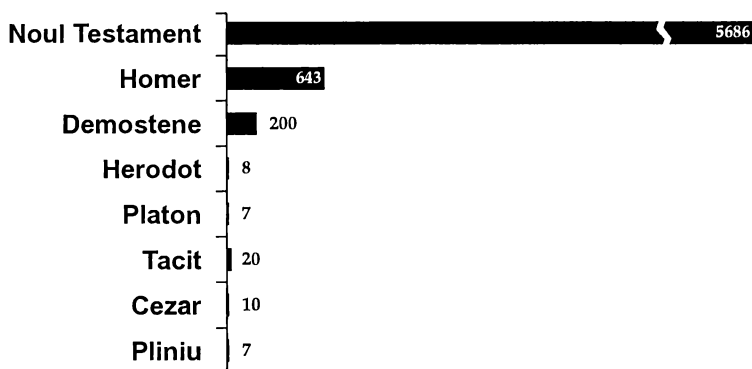

Fig. 9.1

Fragmentele au fost descoperite într-o peșteră despre care se confirmase anterior că ar conține materiale datate între 50 î.Cr. și 50 d.Cr. Cercetătorul care a identificat primul dintre aceste fragmente timpurii ca provenind din cărți ale Noului Testament a fost Jose O'Callahan, un renumit paleograf spaniol. *New York Times* a recunoscut implicațiile

teoriei lui O'Callahan, admitând că dacă ea este adevărată „ar dovedi că cel puțin una dintre Evangheliile – cea a Sf. Marcu – a fost scrisă la numai câțiva ani după moartea lui Isus”.¹¹

Dar chiar dacă acestea nu sunt fragmente autentice ale Noului Testament și fragmentul John Rylands este într-adevăr cel mai timpuriu, distanța în timp între original și prima copie care s-a păstrat este în continuare cea mai scurtă în raport cu tot ce se cunoaște din lumea antică.¹² *Iliada* urmează imediat după Noul Testament, cu un interval de aproximativ 500 de ani; dar majoritatea textelor antice sunt datate la 1.000 ani sau chiar mai mult după original. Distanța în timp în cazul Noului Testament este de aproximativ 25 de ani, poate și mai puțin. (Aceasta *nu* înseamnă că nu au existat și alte manuscrise datate în intervalul dintre original și prima copie; au existat cu siguranță. Înseamnă doar că acele manuscrise fie s-au deteriorat, fie au fost distruse, fie au rămas încă nedescoperite.)

Dar cât de vechi sunt manuscrisele cele mai îndepărtate în timp care ni s-au păstrat din cărțile complete ale Noului Testament? Manuscrise care alcătuiesc cărți complete ale Noului Testament datează din jurul anului 200 d.Cr. Ce se poate spune despre cele mai vechi manuscrise ce conțin Noul Testament? Un manuscris ce cuprinde cea mai mare parte a Noului Testament, între care toate Evangheliile, supraviețuiește din anul 250, iar un manuscris integral al Noului Testament (inclusiv un Vechi Testament grecesc), numit Codex Vaticanus, datează din jurul anului 325. Din același secol ne-au mai parvenit câteva manuscrise complete. Acestea au unele caracteristici ortografice și de punctuație ce sugerează că aparțin unei familii de manuscrise ce pot fi urmărite înapoi în timp până în 100-150 d.Cr.

Chiar și dacă cercetătorii ar avea numai aceste manuscrise numeroase și timpurii, ei ar putea reconstitui originalul Noului Testament cu multă precizie. Dar ei dispun de foarte multe atestări documentare aparținând lumii antice care fac ca reconstituirea Noului Testament să fie încă și mai sigură. Să vedem care sunt acestea.

Manuscrise mult mai bine documentate – Începând din luna februarie a anului 303 d.Cr., împăratul roman Dioclețian a ordonat trei edicte de persecuție împotriva creștinilor, deoarece credea că existența creștinismului încalcă legământul dintre Roma și zeii ei. Edictetele chemau la distrugerea bisericilor, a manuscriselor și a cărților, precum și la uciderea creștinilor.¹³

Sute, dacă nu mii, de manuscrise au fost distruse pe tot cuprinsul Imperiului Roman în cursul acestei persecuții, care a durat până în anul

311 d.Cr. Dar chiar dacă Dioclețian ar fi reușit să șteargă toate manuscrisele biblice de pe fața pământului, el nu ar fi putut să distrugă capacitatea noastră de a reconstitui Noul Testament. De ce? Pentru că părinții Bisericii Primare – bărbați din secolele al II-lea și al III-lea, cum ar fi Iustin Martirul, Irineu, Clement de Alexandria, Origen, Tertulian și alții – au citat Noul Testament atât de amplu (de 36.289 de ori, ca să fim exacti) încât doar pe baza citatelor date de ei am putea reconstitui întreg Noul Testament cu excepția a unsprezece versete.¹⁴ Altfel spus, poți merge la biblioteca ta publică locală, să iei lucrările primilor părinți ai Bisericii și să citești aproape tot Noul Testament doar din citatele acestora! Așadar, nu numai că avem mii de manuscrise, ci și mii de citate preluate din aceste manuscrise. Aceasta face ca reconstituirea textului original să fie practic certă.

Dar cât de certă? Cum pot fi reconstituite originalele, și cât de exact este Noul Testament astfel reconstituit?

Cum poate fi reconstituit originalul?

Aceste trei fapte – numărul mare al manuscriselor, datarea lor timpurie și documentarea lor amplă – îi ajută pe cercetători să reconstituie textele originale ale Noului Testament cu destulă ușurință. Procesul de comparare a numeroaselor copii și citate permite o reconstituire extrem de exactă a originalului, chiar dacă s-au strecurat unele erori în timpul copierii. Cum se face reconstituirea? Să luăm următorul exemplu. Să presupunem că avem patru manuscrise diferite care au patru erori diferite în același verset, să zicem Filipeni 4:13 („Pot totul în Cristos, care mă întărește.”). Iată ipoteticele copii:

1. Pot t#tul în Cristos, care mă întărește.
2. Pot to#ul în Cristos, care mă întărește.
3. Pot tot#l în Cristos, care mă întărește.
4. Pot totu# în Cristos, care mă întărește.

Este greu de descifrat sensul textului original? Absolut deloc. Prin comparare și verificare, originalul Noului Testament poate fi reconstituit cu multă precizie. Și reconstituirea Noului Testament este și mai ușoară, deoarece există de departe mai puține greșeli în manuscrisele reale ale Noului Testament decât am prezentat noi în exemplul de mai sus.

Să presupunem o clipă că Noul Testament este într-adevăr Cuvântul lui Dumnezeu. Scepticii ar putea întreba: „Ei bine, dacă Noul Testament

este într-adevăr Cuvântul lui Dumnezeu, de ce nu a păstrat Dumnezeu originalul?” Putem doar să speculăm aici, dar o posibilitate este că Cuvântul Lui putea fi păstrat mai bine prin copii decât prin documentele originale. De ce? Pentru că dacă originalul s-ar fi aflat în posesia unei singure persoane, acea persoană ar fi putut să-l schimbe. Dar dacă există copii răspândite în toată lumea antică, nu există probabilitatea ca un scrib sau un preot să fi putut altera Cuvântul lui Dumnezeu. Așa cum am văzut, procesul de reconstituire ne permite să identificăm și să corectăm cu mai multă ușurință diferitele variante și modificări survenite în copii. Astfel, ironia este că tocmai inexistența originalelor ar putea contribui la conservarea Cuvântului lui Dumnezeu mai bine decât existența originalilor.

Cât de exactă este reconstituirea?

Pentru a putea discuta despre acuratețea reconstituirii, trebuie să lămurim mai întâi concepțiile greșite pe care mulți critici le au cu privire la „erorile” din manuscrisele biblice. Unii au apreciat că în manuscrisele Noului Testament există în jur de 200.000 de erori. Mai întâi de toate, nu este vorba de „erori”, ci de variante, dintre care marea majoritate sunt de natură strict gramaticală (adică de punctuație și de ortografie). În al doilea rând, aceste variante sunt răspândite în aproape 5.700 de manuscrise, așa încât se consideră că ortografia unei singure litere într-un singur cuvânt dintr-un singur verset conținut în 2.000 manuscrise reprezintă 2.000 de „erori”.

Experții în critica textuală Westcott și Hort au apreciat că doar *una din șizeci* de variante are o oarecare semnificație. Aceasta ar permite o puritate a textului de 98,33 %.¹⁵ Philip Schaff a calculat că, dintre cele 150.000 variante cunoscute în vremea lui, numai 400 schimbau sensul pasajului, numai cincizeci aveau o importanță reală, și *nici măcar o singură* modificare nu afecta „un articol de credință sau o normă de conduită care să nu beneficieze de bogata atestare a altor pasaje sau texte certe, sau a sensului de ansamblu al învățăturii scripturale”.¹⁶

Nicio altă carte din antichitate nu este atât de bine documentată. Marele erudit în Noul Testament și profesor de la Princeton, Bruce Metzger, a apreciat că *Mahabharata* hinduismului este copiată cu o acuratețe de aproximativ 90 %, iar *Iliada* lui Homer cu o acuratețe de aproximativ 95 %. Prin comparație, el aprecia că Noul Testament are o acuratețe de aproximativ 99,5 %.¹⁷ Din nou, procentul 0,5 % ce rămâne incert nu afectează nicio doctrină a credinței creștine.

O autoritate în materie de manuscrise vechi, Fredric Kenyon, a rezumat foarte bine statutul Noului Testament când a scris:

Trebuie subliniat cu toată puterea că, în esență, textul Bibliei este cert: lucrul acesta este valabil mai ales în legătură cu Noul Testament. Numărul de manuscrise ale Noului Testament, al traducerilor timpurii din el și al citatelor ce se regăsesc la cei mai vechi autori ai Bisericii este atât de mare încât este practic sigur că interpretarea corectă a fiecărui pasaj îndoielnic s-a păstrat într-una sau alta din aceste autorități antice. Ceea ce nu se poate spune despre vreo altă carte veche a lumii.¹⁸

Așadar, știm că avem același Nou Testament care a fost scris acum aproape 2.000 de ani. Dar întrebarea care urmează este chiar mai importantă: Avem noi o copie fidelă a adevărului – sau a unei minciuni? Cu alte cuvinte, este Noul Testament credibil din punct de vedere istoric?

ÎNTREBAREA 2: ESTE NOUL TESTAMENT CREDIBIL DIN PUNCT DE VEDERE ISTORIC?

Atunci când punem întrebarea „Este Noul Testament credibil din punct de vedere istoric?” încercăm să descoperim dacă evenimentele majore prezentate în documentele Noului Testament s-au întâmplat cu adevărat. Mai concret, a existat realmente în urmă cu aproape 2.000 de ani un bărbat evreu cu numele de Isus, care a învățat niște adevăruri profunde, a făcut miracole, a fost crucificat de autoritățile romane și iudaice pentru că a pretins că este Dumnezeu și S-a arătat în fața mai multor martori după ce a înviat din morți, trei zile mai târziu?

Este important să reținem că deocamdată *nu* căutăm să descoperim dacă Noul Testament este fără greșală sau dacă este „Cuvântul lui Dumnezeu”. Încercăm doar să vedem dacă firul narativ de bază înfățișează fapte reale, sau o ficțiune. Pentru a afla lucrul acesta, va trebui să stabilim ce consemnări alcătuiesc Noul Testament. Oare cărțile Noului Testament au fost scrise imediat după evenimente de către martori oculari (sau de către cei care i-au intervievat pe martorii oculari), sau au fost redactate mult mai târziu de niște discipoli plini de prejudecăți, care au înflorit detaliile despre viața unei figuri istorice reale?

Pentru a găsi răspunsul la această întrebare, în următoarele câteva capitole vom testa documentele Noului Testament apelând la niște criterii pe care istoricii le folosesc adesea pentru a verifica credibilitatea unui anumit document istoric. Vom numi aceste criterii „teste istorice”. Ele includ:

- 1. Avem mărturii timpurii?** În general, cu cât sursele sunt mai timpurii, cu atât mai fidelă este mărturia.

2. **Avem mărturii directe (ale unor martori oculari)?** Martorii oculari sunt de obicei cel mai bun mijloc de a stabili ce s-a întâmplat cu adevărat?
3. **Avem mărturii care să provină din surse multiple, independente, de prima mână?** Mai mulți martori oculari independenți pot confirma dacă un eveniment a avut loc cu adevărat (că el nu este o ficțiune) și pot aduce detalii suplimentare ce ar putea scăpa unei singure surse. (De obicei, sursele independente credibile relatează aceeași întâmplare cu detalii diferite. Istoricii numesc uneori aceasta „coerență cu disimilitudine“.)
4. **Sunt martorii oculari demni de încredere?** Ar trebui să-i credem? Caracterul contează.
5. **Avem dovezi coroborante din arheologie sau de la alți autori?** Acestea adaugă confirmări suplimentare.
6. **Avem vreo atestare din partea inamicilor?** Dacă oponenții martorilor oculari recunosc anumite fapte despre care martorii oculari spun că sunt adevărate, atunci respectivele fapte sunt probabil adevărate (de exemplu, dacă mama ta spune că ești curajos, poate să fie adevărat; dar acest lucru este mai probabil și mai plauzibil dacă cel mai mare dușman al tău spune despre tine la fel).
7. **Există în mărturii evenimente sau detalii care sunt jenante pentru autori?** Dat fiind că celor mai mulți oameni nu le place să consemneze cu privire la ei înșiși informații negative, orice mărturie care pune autorul într-o lumină proastă este probabil adevărată.

De cele mai multe ori, documentele care trec majoritatea sau toate aceste teste istorice sunt considerate credibile dincolo de orice îndoială rezonabilă. Cum stau la acest capitol documentele Noului Testament? Vom vedea în continuarea acestui capitol și în următoarele trei capitole. Dar înainte să începem cu testul istoric numărul 1 (mărturiile timpurii), trebuie să îndepărtăm câteva obiecții care îi împiedică pe mulți sceptici până și să ia în discuție credibilitatea Noului Testament.

Obiecții obișnuite la adresa credibilității

Istoria nu poate fi cunoscută – Cel mai recent argument adus chiar și împotriva luării în discuție a credibilității documentelor Noului Testament este afirmația că istoria nu poate fi cunoscută. Ironia este că această obiecție vine de obicei tocmai din partea acelor care spun că *știu*

că prima formă de viață a apărut spontan din substanțe chimice anorganice și că toate formele de viață ulterioare au evoluat din această primă formă de viață fără niciun fel de intervenție inteligentă. Ei sunt absolut siguri de *această istorie*, în ciuda faptului că nu există martori oculari sau date coroborante care să susțină respectivele evenimente. Dar afirmă că învierea lui Isus Cristos – un eveniment pentru care există martori oculari și date coroborante – nu poate fi cunoscută!

Afirmația că istoria nu poate fi cunoscută contravine simțului comun. Oare nu știm sigur că George Washington a fost primul președinte al Statelor Unite? Că Lincoln a fost al șaisprezecelea președinte? Că Japonia a atacat Pearl Harbor la 7 decembrie 1941? Că echipa de baseball New York Mets a câștigat cupa mondială în 1969? Știm cât se poate de sigur. Scepticul greșeste. Putem cunoaște istoria și chiar o cunoaștem. De fapt, dacă nu am putea cunoaște istoria, nu am putea depista niciodată revizionismul istoric sau propaganda istorică, amândouă presupunând că există o istorie obiectivă ce poate fi cunoscută.

De ce să nu poată cineva cunoaște un eveniment din trecut? Răspunsul scepticului ar putea fi: „Deoarece nu ai acces la toate faptele!” La care noi replicăm: „Aceasta înseamnă că oamenii de știință nu pot cunoaște nimic, deoarece nu au acces la toate faptele”. Un atare enunț este evident absurd. Deși nu avem acces la toate faptele, putem totuși aduna suficiente fapte pentru a ajunge la o certitudine rezonabilă cu privire la ce s-a întâmplat.

O parte din confuzie este generată de incapacitatea de a „cunoaște”. Întrucât nu ne putem întoarce în timp ca să fim din nou martori la evenimentele istorice, cunoașterea noastră istorică se bazează pe probabilitate. Cu alte cuvinte, folosim același standard pe care îl folosesc și jurații pentru a stabili dacă un acuzat a comis o crimă sau nu: dincolo de orice îndoială rezonabilă. Dacă istoria nu ar putea fi cunoscută, nici jurații nu ar putea ajunge vreodată la un verdict! La urma urmei, jurații emit o judecată asupra vinovăției sau nevinovăției cuiva pe baza *cunoașterii* unui eveniment din trecut. Istoricii trebuie să descopere evenimentele trecutului întocmai ca poliția și criminaliștii – punând laolaltă dovezi și intervievând martori oculari. Și când fac lucrul acesta, ei folosesc adesea cele șapte teste istorice pe care le-am identificat mai sus.

În sfârșit, dacă nu am putea cunoaște istoria, atunci nici scepticii nu ar putea pretinde că creștinismul este neadevărat. Pentru a afirma că creștinismul este neadevărat, scepticul trebuie să cunoască istoria. De ce? Deoarece fiecare negație implică o afirmație. Ca să spună că Isus n-a înviat din morți (negația), scepticul trebuie să *cunoască* ce I s-a întâmplat lui Isus (afirmația).

Așadar, scepticii sunt prinși într-o dilemă. Dacă spun că istoria nu poate fi cunoscută, atunci ei își pierd dreptul de a declara că evoluția este adevărată și creștinismul este fals. Dacă recunosc că istoria poate fi cunoscută, trebuie să explice multiplele argumente istorice care atestă creația și creștinismul.

Documentele Noului Testament conțin miracole – De obicei, scepticii vin cu acuzația: „Noul Testament conține miracole; prin urmare, o bună parte din el *trebuie* să fie o poveste!” Am răspuns deja la această obiecție. Deoarece Dumnezeu există, miracolele sunt posibile. Și așa cum vom vedea în capitolul 13, evenimentele Noului Testament se desfășoară într-un context în care miracolele nu sunt doar posibile, ci au fost chiar prezise. Astfel, existența miracolelor nu neagă istoricitatea documentelor Noului Testament, ci mai degrabă întăresc istoricitatea lor (întrucât consemnează evenimente prezise).

Scriitorii Noului Testament au fost partinitori – Marele sceptic David Hume a afirmat că pentru a fi considerați credibili, martorii nu trebuie să fie partinitori. Așa că atunci când scepticii se uită la documentele Noului Testament, ei se întreabă adesea: „Cum poți afirma că sunt credibile când au fost scrise de oameni convertiți? Acestea sunt relatări cu prejudecăți scrise de oameni partinitori”.

Este adevărat că scriitorii Noului Testament *au fost* oameni convertiți și partinitori. Dar aceasta nu înseamnă că au mințit ori au exagerat. De fapt, s-ar putea chiar ca tocmai convertirea și partinirea lor să-i fi determinat să fie *mai* exacti. Să vedem de ce.

Cu câțiva ani în urmă, un așa-numit documentar despre Isus la un canal TV prin cablu a început cu următorul comentariu din partea naratorului: „Aproape tot ceea ce credem că știm cu privire la Isus provine din Evangheliile Noului Testament: Matei, Marcu, Luca și Ioan. Dar nu putem avea încredere că aceste cărți ne transmit informații fidele fiindcă au fost scrise de oameni convertiți”.

Acum, ce este rău în logica aceasta? Faptul că ea nu reușește să pună întrebarea cea mai importantă: *De ce au fost ei convertiți?* În realitate, prima și cea mai importantă întrebare *nu* este: „Care au fost credințele acestor scriitori ai Noului Testament?”, ci mai degrabă: „De ce s-au convertit ei la aceste convingeri noi?” Cu alte cuvinte, de ce și-au abandonat scriitorii Noului Testament dintr-o dată mijloacele de trai și tradițiile religioase pe care le prețuiseră atâta vreme pentru a adopta aceste convingeri noi?

(Eu, Frank) am pus această întrebare cu ceva vreme în urmă unor

musulmani negri în cadrul unei dezbateri radio. La fel ca musulmanii tradiționali, nici musulmanii negri nu cred că Isus a fost răstignit, și implicit nici că a înviat. Știind lucrul acesta, i-am întrebat: „De ce s-au convertit scriitorii Noului Testament dintr-o dată de la iudaism la credința că Isus a înviat din morți?”

Unul din ei a răspuns: „Pentru că voiau să aibă putere asupra oamenilor!”

Iar eu am continuat: „Ce putere au câștigat scriitorii Noului Testament afirmând că Isus a înviat din morți? Răspunsul este «niciuna». De fapt, în loc să câștige putere, au primit exact opusul – supunere, sclavie, persecuție, tortură și moarte”. La care interlocutorii mei au rămas fără replică.

Și eu am reluat întrebarea sub o altă formă: „Ce motiv ar fi putut avea scriitorii Noului Testament să născocească istoria Învierii dacă aceasta nu ar fi fost adevărată?”

Din nou, n-au știut ce să răspundă. De ce? Pentru că au început să-și dea seama că scriitorii Noului Testament aveau toate motivele din lume să *nege* Învierea în loc s-o proclame. Nu putea exista niciun motiv sau interes să născocești firul narativ al Noului Testament. Ultima dată când am verificat, promisiunea supunerii, a sclaviei, a persecuției, a torturii și a morții nu ar fi putut motiva pe cineva să născocească o astfel de întâmplare.

Scriitorii Noului Testament nu aveau categoric niciun motiv ca să născocească o nouă religie. Trebuie să ne aducem aminte că toți (cu excepția probabilă a lui Luca) erau evrei care credeau cu tărie că dețin singura religie adevărată. Și religia lor cu o vechime de aproape 2.000 ani afirma că ei, evreii, sunt poporul ales al lui Dumnezeu. De ce ar fi riscat evreii convertiți la creștinism persecuție, moarte și poate condamnare eternă pentru a începe ceva ce 1) nu era adevărat și 2) îi înălța pe neevrei la relația de exclusivitate pe care pretindeau că o au ei cu Creatorul universului? Și dacă Învierea nu a avut loc cu adevărat, de ce ar fi încetat să celebreze Sabatul și ar fi renunțat aproape simultan la circumcizie, la Legea lui Moise, la centralitatea templului, la sistemul preotesc și la alte învățături vetero-testamentare? Scriitorii Noului Testament trebuie să fi avut niște dovezi foarte convingătoare ca să-și abandoneze credințele și practicile străvechi care i-au definit pe ei și pe înaintașii lor timp de aproape 2.000 de ani.

Oamenii convertiți nu sunt obiectivi – Aici, scepticul poate să protesteze: „Dar întrucât scriitorii Noului Testament erau convertiți, ei nu puteau fi obiectivi”. Absurd. Oamenii pot fi obiectivi chiar și atunci

când nu sunt neutri. Un medic poate pune un diagnostic obiectiv chiar dacă are sentimente puternice pentru pacientul său. Adică poate fi obiectiv chiar dacă nu este neutru. De fapt, pasiunea lui pentru pacient îl poate face și mai atent în diagnosticarea și pe urmă în tratarea adecvată a bolii.

Scriind această carte, deși nu suntem desigur neutri, noi prezentăm totuși fapte obiective. În mod similar, nici ateii nu sunt neutri, dar și ei pot prezenta fapte obiective, dacă decid s-o facă. Scriitorii Noului Testament au putut proceda și ei la fel.

Adevărul este că toate cărțile sunt scrise cu un anumit motiv, și cei mai mulți autori cred în ceea ce scriu! Dar aceasta nu înseamnă că cele scrise de ei sunt greșite sau că nu au nimic obiectiv în ele. Așa cum am menționat în prefață, supraviețuitorii Holocaustului care și-au scris experiențele nu au fost cu siguranță spectatori neutri. Ei credeau cu pasiune în necesitatea consemnării evenimentelor trăite pentru ca lumea să nu uite niciodată Holocaustul și, să sperăm, ca să nu-l mai repete niciodată. Deși pasiunea îi poate determina pe unii să exagereze, ea îi poate face pe alții să fie mai meticuloși și mai preciși, ca să nu-și piardă credibilitatea și ca să faciliteze acceptarea mesajului pe care vor să-l comunice.

Această distincție între neutralitatea și obiectivitatea scriitorilor Noului Testament este un aspect extrem de important. Prea adesea documentele care alcătuiesc Noul Testament sunt considerate din start părtinitoare și nedemne de încredere. Ironia este că cei ce susțin această concepție sunt adesea ei înșiși părtinitori. Sunt părtinitori deoarece nu au investigat mai întâi documentele Noului Testament sau contextul în care au fost scrise pentru a face o evaluare competentă a credibilității lor.

Așa cum vom vedea imediat, documentele Noului Testament nu sunt „propagandă bisericească” sau un monolit de scrieri menite să promoveze teologia fabricată a vreunei biserici. Dar ce sunt ele, atunci? Vom încerca să răspundem la această întrebare în continuarea acestui capitol și în următoarele trei.

Așadar, să pornim la drum. Știm că avem o copie exactă a ceea ce au relatat scriitorii Noului Testament. Dar sunt aceste documente demne de încredere? Prima noastră întrebare presupune testul istoric #1: Sunt documentele Noului Testament niște materiale timpurii?

SUNT DOCUMENTELE NOULUI TESTAMENT NIȘTE MATERIALE TIMPURI?

Da. Cât de timpurii?

Toate cărțile Noului Testament au fost scrise înainte de anul 100 d.Cr. (cam la 70 de ani după moartea lui Isus) – După cum se vede din tabelul 9.1, trei părinți ai Bisericii Primare – Clement, Ignațiu și Policarp – au citat în scrisori redactate de ei între 95 și 110 d.Cr., pasaje preluate din 25 dintre cele 27 cărți ale Noului Testament.¹⁹ Nu există referințe numai din cele două cărți scurte ale lui Iuda și din 2 Ioan, dar cu siguranță că ele fuseseră scrise deja. (Iuda își scrisese scurta lui epistolă până la această dată deoarece, fiind frate vitreg cu Isus, era mort aproape sigur în anul 100 d.Cr.; și știm că 2 Ioan era și ea scrisă, deoarece ea vine înainte de 3 Ioan, care se numără între cele 25 de cărți citate.)

DOCUMENTE ALE NOULUI TESTAMENT CITATE DE:

Clement, care a scris din Roma (cca 95 d.Cr.)	Ignațiu, care a scris din Smirna, Asia Mică (cca 107)	Policarp, care a scris din Smirna, Asia Mică (cca 110)
Matei	Matei	Matei
Marcu	Marcu	Marcu
Luca	Luca	Luca
Romani	Ioan	Ioan
1 Corinteni	Faptele Apostolilor	Faptele Apostolilor
Efeseni	Romani	Romani
1 Timotei	1 Corinteni	1 Corinteni
Tit	2 Corinteni	2 Corinteni
Evrei	Galateni	Galateni
Iacov	Efeseni	Efeseni
1 Petru	Filipeni	Filipeni
	Coloseni	Coloseni
	1 Tesaloniceni	2 Tesaloniceni
	1 Timotei	1 Timotei
	2 Timotei	2 Timotei
	Tit	Evrei
	Filimon	1 Petru
	Evrei	1 Ioan
	Iacov	
	1 Petru	
	2 Petru	
	1 Ioan	
	3 Ioan	
	Apocalipsa	

Tabelul 9.1

Întrucât Clement se afla la Roma, iar Ignatius și Policarp la sute de kilometri distanță, în Smirna, documentele originale ale Noului Testament trebuie să fi fost scrise cu mult înainte, altfel nu s-ar fi putut răspândi prin toată lumea antică până la acea dată. Prin urmare, se poate afirma cu certitudine că tot Noul Testament a fost scris până la anul 100 d.Cr., și cel puțin cărțile din coloana stângă cu câțiva ani înainte de 95.

Dar aceasta este data *cea mai târzie* la care ar fi putut fi scrise. Majoritatea au fost scrise probabil cu mult înainte. Cât de mult înainte? Majoritatea, dacă nu chiar toate, înainte de anul 70.

Majoritatea cărților, dacă nu chiar toate, au fost scrise înainte de anul 70 d.Cr. (la aproximativ 40 de ani după moartea lui Isus) – Să facem următorul exercițiu de imaginație. Ești un evreu devotat din primul secol. Centrul vieții tale naționale, economice și religioase este Ierusalimul, și mai ales templul. Așa au stat lucrurile în națiunea ta, în familia ta și aproape în fiecare familie evreiască timp de o mie de ani – de când a zidit Solomon primul templu. Cea mai mare parte a noului templu, construit de Irod, a fost terminată pe când erai tu copil, dar porțiuni din el mai sunt și acum în construcție. Toată viața ai participat la slujbe religioase și ai adus jertfe la templu pentru ispășirea păcatelor pe care le-ai comis împotriva lui Dumnezeu. De ce? Deoarece tu și concetățenii tăi considerați că acest templu este locuința pământească a Dumnezeului universului, Făcătorul cerului și al pământului, al Dumnezeirii însăși, al cărui Nume este atât de sfânt încât nu îndrăznești să-l pronunți.

Dar în tinerețe începi să urmezi un evreu cu numele Isus, care pretinde că este mult-așteptatul Mesia prezis în Scripturile tale. El face miracole, învață adevăruri profunde, îi mustră și îi pune în încurcătură pe preoții ce administrează templul. Ceea ce este și mai incredibil, Își prezice propria moarte și înviere. Mai prezice, de asemenea, că templul însuși va fi distrus înainte să treacă generația ta (Marcu 13:2, 30).

Dar această afirmație este de-a dreptul scandalosă! Isus este acuzat de blasfemie de către preoții templului și este răstignit în ajunul Paștelui, una dintre cele mai sfinte sărbători ale tale. Este îngropat într-un mormânt evreiesc, dar după trei zile tu și alți urmași ai Lui Îl vedeți viu pe Isus, așa cum a prezis. Îl atingi, mănânci cu El, iar El continuă să facă miracole, ultimul miracol fiind înălțarea Lui la cer. După patruzeci de ani, templul este distrus întocmai cum a prezis Isus, împreună cu toată cetatea și cu mii de concetățeni ai tăi.

Întrebare: Dacă tu și prietenii tăi ați scrie relatări despre Isus după ce

templul și cetatea au fost distruse, în anul 70 d.Cr., nu ați menționa în scrierile voastre această tragedie națională, umană, economică și religioasă fără precedent, mai ales că a fost prezisă de Isus cel înviat? Bineînțeles că da! Ei bine, aceasta este problema pentru cei ce afirmă că Noul Testament a fost scris după anul 70 – în documentele Noului Testament nu există absolut nicio mențiune a împlinirii acestei tragedii prevestite. Aceasta înseamnă că majoritatea, dacă nu chiar toate, documentele trebuie să fi fost scrise înainte de anul 70.

Unii ar putea obiecta: „Este un argument bazat pe tăcere, și nu dovedește nimic”. Dar nu este un argument bazat pe tăcere, deoarece documentele Noului Testament vorbesc despre Ierusalim și despre templu, sau despre activități asociate cu ambele, ca și când ar fi încă intacte la data scrierii.²⁰ Dar chiar dacă ar fi un argument bazat pe tăcere, nu înseamnă că este greșit. Gândește-te la paralele moderne. Dacă un fost marinar de la bordul *USS Arizona* ar fi scris o carte despre istoria acestei nave, iar cartea lui s-ar încheia fără să menționeze scufundarea navei și moartea celor 1.177 de marinari la Pearl Harbor, ai avea vreo îndoială că acesta trebuie să-și fi scris cartea înainte de 7 decembrie 1941? Sau, dacă un fost locatar al World Trade Center ar fi scris o carte despre istoria acestor clădiri, și cartea s-ar încheia cu turnurile încă în picioare – fără să existe absolut nicio mențiune la distrugerea turnurilor și la uciderea a aproape 3.000 de oameni de către teroriștii musulmani – ai avea vreo îndoială că această carte trebuie să fi fost scrisă înainte de 11 septembrie 2001? Bineînțeles că nu.

Ei bine, dezastrul din anul 70 d.Cr., în termeni de vieți omenești, distrugerii materiale și amploare națională, a fost de proporții mai mari decât Pearl Harbor și 11 septembrie. El a marcat sfârșitul unui război atât de teribil, încât Josephus – care s-a predat el însuși romanilor în anul 67 – l-a numit „cel mai mare” război al tuturor timpurilor.²¹ Evreii nu au pierdut doar o navă sau câteva clădiri proeminente – și-au pierdut întreaga țară, capitala și templul, care fusese centrul vieții lor religioase, politice și economice timp de o mie de ani. În plus, au murit zeci de mii dintre concetățenii lor și sute de sate au ars din temelie.

Așadar, dacă ne așteptăm ca tragedii precum Pearl Harbor și 11 septembrie să fie menționate în scrierile relevante ale zilelor noastre, ar fi de așteptat ca și evenimentele din anul 70 d.Cr. să fie amintite în Noul Testament (mai ales având în vedere și că evenimentele au fost prezise de Isus). Dar fiindcă Noul Testament nu menționează nicăieri aceste evenimente și ne lasă să înțelegem că Ierusalimul și templul sunt încă intacte, putem trage concluzia rezonabilă că cele mai multe, dacă nu toate, documentele Noului Testament trebuie să fi fost scrise înainte de anul 70.

Cu cât timp înainte?

Multe cărți ale Noului Testament au fost redactate înainte de anul 62 d.Cr. (aproximativ la 30 de ani după moartea lui Isus) – Pune-te în următoarea situație: Ești medic în primul secol și te-ai apucat de un proiect de cercetare pentru a scrie despre evenimentele Bisericii Primare. Această cercetare îți cere să intervievezi martori oculari ai Bisericii Primare și să călătorești alături de apostolul Pavel în vizitele sale la noile biserici din toată lumea veche. Consemnezi evenimente remarcabile din viața bisericii, cum ar fi începutul lucrării lui Ioan și a lui Petru, martirajele lui Ștefan și Iacov (fratele lui Ioan). Din viața lui Pavel consemnezi totul, de la predici, băți și procese, până la naufragii și înmormântări. Consemnezi de asemenea summit-ul teologic la care a participat împreună cu Petru și Iacov, fratele lui Isus și conducătorul bisericii din Ierusalim.

În prezentarea pe care o faci acestor evenimente, narațiunea ta este bogată în detalii, ceea ce îi va face pe toți cititorii informați să-și dea seama fie că ai acces la o mărturie directă, fie că ești tu însuși un martor ocular. De exemplu, însoțindu-l pe Pavel în călătoriile lui, treci de la pronumele „ei” la „noi” și redai corect numele politicianilor locali, argoul local, meteorologia locală, topografia locală, obiceiuri locale; ba precizezi până și adâncimea corectă a apei cam la un sfert de milă (aproape 400 m) de Malta, când corabia în care te găsești este pe punctul de a se scufunda într-o furtună! De fapt, în ultima jumătate a narațiunii tale specifici cel puțin 84 asemenea detalii.

Întrebare: Dacă găsești că este important să consemnezi toate aceste detalii minore, atunci, știind că subiectul tău principal – apostolul Pavel – a fost executat din porunca împăratului roman Nero, oare ai consemna și informația aceasta? Sau cunoscând că fratele lui Isus și totodată conducătorul bisericii din Ierusalim, a fost ucis din porunca Sanhedrinului, același corp evreiesc care L-a condamnat și pe Isus la moarte, oare ai menționa lucrul acesta? Desigur! Iar dacă nu ai spune nimic despre evenimente atât de însemnate, am presupune pe bună dreptate că ți-ai scris narațiunea *înaintea* morții celor doi.

Este exact situația pe care o găsim în Noul Testament. Medicul Luca redă în Faptele Apostolilor cu meticulozitate tot felul de detalii care fac cronica Bisericii Primare (o înșiruire a 84 detalii confirmate istoric vor fi menționate în capitoul următor). Luca înregistrează moartea a doi martiri creștini (Ștefan, și Iacov – fratele lui Ioan), dar relatarea lui se sfârșește cu doi dintre conducătorii principali (Pavel, și Iacov fratele lui Isus) încă în viață. Faptele se termină abrupt, cu Pavel sub arest la

domiciliu la Roma, fără să menționeze nimic despre moartea lui Iacov. Știm de la Clement din Roma, care scrie în ultima parte a secolului întâi, și de la alți părinți ai Bisericii Primare, că Pavel a fost executat cândva în timpul domniei lui Nero, care s-a sfârșit în 68 d.Cr.²² Și mai știm de la Josephus că Iacov a fost ucis în anul 62. Astfel, putem trage concluzia, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că Faptele Apostolilor a fost scrisă înaintea anului 62.

Și dacă încă nu ești convins, gândește-te la următoarea paralelă modernă: să presupunem că cineva a scris o carte ce consemnează evenimentele referitoare la personalitățile marcante ale Mișcării Drepturilor Civile din anii '60. Cartea începe cu asasinarea președintelui John F. Kennedy și include legislația Drepturilor Civile din 1964, marșurile și protestele lui Martin Luther King, jr, inclusiv arestarea și închiderea lui, precum și celebrul lui discurs „*I have a dream*” („*Am un vis*”) ținut la Mall-ul din Washington, D.C. Întrebare: Dacă cartea se termină cu Martin Luther King, jr – însuși liderul mișcării – încă în viață, când crezi că a fost scrisă cartea? Evident, înainte de asasinarea lui, în aprilie 1968. Aceeași situație o avem în narațiunea lui Luca. Cartea lui se termină cu conducătorii principali încă în viață, ceea ce înseamnă că n-a fost scrisă după anul 62. (Cercetătorul și istoricul clasic Colin Hemer enumeră încă treisprezece motive suplimentare care ne fac să deducem că Faptele Apostolilor a fost scrisă înainte de anul 62.²³)

Dacă Faptele Apostolilor a fost scrisă înainte de 62, atunci Evanghelia după Luca a fost scrisă anterior acestei date. Cum știm asta? Pentru că Luca îi amintește destinatarului său inițial, Teofil (care era probabil un important oficial roman), de scrisoarea lui anterioară. Primul verset al Faptelor spune: „Teofile, în cea dintâi carte a mea, am vorbit despre tot ce a început Isus să facă și să învețe ...” „Cea dintâi carte” trebuie să fie Evanghelia după Luca, deoarece Luca o adresase și pe aceasta tot lui Teofil (Luca 1:1-4).

Dar cu cât timp înainte a fost scrisă Evanghelia după Luca? Pare rezonabil să plasăm scrierea Evangheliei în 60 d.Cr. sau chiar înainte. De ce? Pentru că anul 62 este data *cea mai târzie* când ar fi putut să fie scrisă Faptele Apostolilor, și trebuie să fi trecut ceva timp între prima scriere a lui Luca adresată lui Teofil și cea de-a doua. Dacă Faptele Apostolilor nu a fost scrisă mai târziu de anul 62 (ci după toate probabilitățile, mai devreme), atunci este realist să plasăm redactarea Evangheliei după Luca în jurul anului 60 sau înainte.

Această dată are sens și dacă ne gândim că Pavel însuși a citat din Evanghelia după Luca. Scriind cândva între 62-65 d.Cr., Pavel redă textul din Luca 10:7, pe care îl numește „Scriptură” (1 Tim. 5:18). Prin

urmare, Evanghelia după Luca trebuie să se fi aflat în circulație de ceva vreme pentru ca atât Pavel cât și Timotei să îi cunoască conținutul și s-o considere Scriptură. (Apropo, aceasta nu era o afirmație minoră din partea lui Pavel, ci una de-a dreptul îndrăznească, întrucât presupunea că Evanghelia după Luca este la fel de inspirată ca Sfânta Scriptură ebraică – ca Vechiul Testament pe care îl prețuia atât de mult!)

Dacă Evanghelia după Luca a fost scrisă înainte de anul 60 d.Cr., atunci Evanghelia după Marcu trebuie să fi fost scrisă pe la mijlocul anilor '50, dacă nu mai devreme. De ce? Pentru că Luca spune că a luat cunoștință de faptele relatate în Evanghelia lui consultând martori oculari.

Mulți s-au apucat să alcătuiască o istorisire amănunțită despre lucrurile care s-au petrecut printre noi, după cum ni le-au încredințat cei ce le-au văzut cu ochii lor de la început, și au ajuns slujitori ai cuvântului, am găsit și eu cu cale, prea-alesule Teofile, după ce am făcut cercetări cu de-a măruntul asupra tuturor acestor lucruri de la obârșia lor, să ți le scriu în șir unele după altele, ca să poți cunoaște astfel temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit prin viu grai (Luca 1:1-4).

Cei mai mulți cercetători cred că una dintre aceste surse directe a fost Evanghelia după Marcu. Și dacă fragmentele găsite împreună cu Sulurile de la Marea Moartă pe care le-am menționat mai sus provin cu adevărat din perioada 50-70 d.Cr., atunci cu siguranță că Evanghelia după Marcu este încă și mai timpurie. Dar chiar dacă Marcu nu ar fi fost scrisă înainte de Luca, însuși faptul că știm dincolo de orice îndoială rezonabilă că Luca este datată înainte de anul 62 și probabil chiar înainte de anul 60 înseamnă că deținem mărturii directe meticolos documentate și consemnate în scris la 25 sau 30 de ani de la moartea, îngroparea și învierea lui Isus. E o dată mult prea timpurie ca să permită nașterea legendelor. Și mai înseamnă, de asemenea, că sursele directe sunt și mai timpurii. Dar cât de timpurii?

Unele cărți ale Noului Testament au fost scrise în anii '40 și '50 d.Cr., bazându-se pe surse din anii '30 (la doar câțiva ani după moartea lui Isus) – La fel de siguri cum suntem de data cărților lui Luca, nu există nicio îndoială din partea nimănui – nici măcar a celor mai liberali cercetători – că Pavel și-a scris prima epistolă către biserica din Corint (care se găsește în Grecia modernă) cândva între 55 și 56. În această epistolă, Pavel tratează câteva probleme morale din biserică, după care începe să discute despre controversele privind vorbirea în limbi, profeții și Cina Domnului. Desigur, aceasta dovedește că în biserica din Corint

exista o oarecare activitate miraculoasă și se celebra deja Cina Domnului la doar 25 de ani de la Înviere.

Dar cel mai semnificativ aspect al acestei epistole este că ea conține cea mai timpurie și mai autentică mărturie despre Înviere. În capitolul 15 din 1 Corinteni, Pavel consemnează mărturia pe care a primit-o de la alții și care i-a fost autenticată prin arătarea lui Cristos:

V-am învățat înainte de toate, așa cum am primit și eu: că Cristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi; că a fost îngropat și a înviat a treia zi, după Scripturi; și că S-a arătat lui Chifa, apoi celor doisprezece. După aceea S-a arătat la peste cinci sute de frați deodată, dintre care cei mai mulți sunt încă în viață, iar unii au adormit. În cele din urmă s-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor. După ei toți, ca unei stârpituri, mi s-a arătat și mie. (1 Cor. 15:3-8).

De unde a „primit” Pavel această învățătură? Probabil de la Petru și de la Iacov atunci când i-a vizitat la Ierusalim, la trei ani după convertirea lui (Gal. 1:18). De ce este important lucrul acesta? Pentru că, așa cum arată Gary Habermas, cei mai mulți cercetători (și cei liberali) cred că această mărturie face parte dintr-un crez timpuriu care datează chiar de la Înviere – între optsprezece luni și opt ani de la Înviere, dar unii cred că încă și mai devreme.²⁴ Este imposibil ca o astfel de mărturie să conțină elemente legendare, deoarece poate fi urmărită înapoi până la vremea și la locul evenimentului însuși.²⁵ Dacă a existat vreodată un loc unde să nu se poată produce o înviere legendară, acesta este Ierusalimul, deoarece evreii și romanii erau mult prea dornici să înăbușe creștinismul și puteau face foarte ușor lucrul acesta expunând trupul lui Isus prin toată cetatea.

În plus, observă că Pavel menționează paisprezece martori oculari ale căror nume erau cunoscute: cei doisprezece apostoli, Iacov și Pavel însuși („Chifa” este forma aramaică a numelui Petru), și apoi menționează o apariție în fața a peste 500 de persoane deodată. În această listă a martorilor apare un sceptic, Iacov, și un dușman declarat, Pavel însuși. Numind atât de mulți oameni care îi puteau proba spusele, Pavel își îndemna de fapt cititorii să verifice ei înșiși adevărul. Cercetătorul biblic William Lillie precizează:

Ceea ce conferă autoritate extraordinară acestei liste ca mărturie istorică este referința la cei mai mult de cinci sute de frați ce sunt încă în viață. Sfântul Pavel spune cu alte cuvinte: „Dacă nu mă credeți pe mine, puteți să-i întrebați pe ei”. O astfel de afirmație într-o epistolă recunoscută ca fiind autentică, scrisă la numai treizeci de ani de la eveniment, este cea mai convingătoare dovadă pe care putem spera să

o găsim pentru ceva ce s-a întâmplat cu aproape două mii de ani în urmă.²⁶

Dacă Învierea nu ar fi fost reală, de ce ar fi prezentat Pavel o astfel de listă de presupuși martori oculari? Dacă ar fi mințit într-un mod atât de flagrant, și-ar fi pierdut imediat toată credibilitatea în fața cititorilor săi corinteni.

În afară de 1 Corinteni, există și alte documente ale Noului Testament care au fost scrise în anii '50 sau mai devreme. Galateni (48 d.Cr.), 1 Tesaloniceni (50-54) și Romani (57-58) intră toate în această categorie. De fapt (și ne punem într-o poziție dificilă afirmând acest lucru!) toate lucrările lui Pavel trebuie să fi fost scrise înainte ca el să moară, ceea ce s-a întâmplat cândva pe la mijlocul anilor '60.

Nu doar cercetătorii conservatori acceptă aceste date atât de timpurii. Până și unii critici radicali, ca de exemplu ateul John A. T. Robinson, recunosc că documentele Noului Testament au fost scrise foarte devreme. Cunoscut pentru rolul său în lansarea mișcării „Moartea lui Dumnezeu”, Robinson a scris o carte revoluționară, intitulată *Redating the New Testament*, în care susține că majoritatea cărților Noului Testament, inclusiv cele patru Evanghelii, au fost scrise cândva între anii 40 și 65 d.Cr.

Marele arheolog cândva liberal William F. Albright, după ce a văzut cât de bine se potrivesc cele afirmate de Noul Testament cu datele arheologice și istorice, a scris: „Putem afirma deja cu multă certitudine că nu există niciun temei să datăm vreo carte a Noului Testament după anul 80 d.Cr.”²⁷ În altă parte Albright a declarat: „După părerea mea, toate cărțile Noului Testament au fost scrise de către evreibotezați între anii 40 și 80 ai secolului I (foarte probabil, cândva între 50 și 75 d.Cr.)”²⁸

Așadar, știm dincolo de orice îndoială rezonabilă că majoritatea, dacă nu cumva toate documentele Noului Testament sunt timpurii. Dar scepticii mai au câteva obiecții.

AVOCATUL SCEPTICULUI

Documentele nu sunt suficient de timpurii

Unii sceptici ar putea crede că un interval de 15-40 de ani între viața lui Cristos și scrierile despre El este prea mare pentru ca mărturia să fie credibilă. Dar greșesc.

Să ne gândim la evenimente care au avut loc acum 15-40 de ani. Când istoricii scriu despre acele evenimente, nu spunem: „O, dar este imposibil! Nimeni nu-și poate aminti evenimente întâmplate cu atâta timp în urmă!” Un atare scepticism este evident nejustificat. Istoricii de

astăzi scriu cu multă precizie despre evenimente din anii '70, '80, și '90 recurgând pentru aceasta la propriile lor amintiri, la memoriile altor martori oculari și la alte surse scrise pe vremea aceea.

Procesul este identic cu cel folosit de scriitorii Noului Testament pentru a-și scrie textele lor. Ca orice bun reporter, Luca a intervievat martori oculari.²⁹ Și așa cum vom vedea în capitolul următor, unii dintre scriitorii Noului Testament au fost ei înșiși martori oculari și își puteau aminti foarte ușor evenimente petrecute cu 15-40 de ani în urmă, așa cum poți și tu. De ce îți poți aminti cu claritate evenimente de acum 15-40 ani și (dacă ești suficient de bătrân) chiar mai de demult? Poate că pe unele ți le amintești fiindcă au avut un impact emoțional puternic asupra ta. (De fapt, aceia dintre noi care suntem trecuți de vârsta mijlocie ne aducem aminte mai bine de unele evenimente din urmă cu 30 de ani decât de ce s-a întâmplat acum 30 de minute!)

Unde erai și ce făceai când a fost asasinat președintele Kennedy? Când a explodat *Challenger*? Când al doilea avion a lovit turnul? De ce îți poți aminti atât de bine aceste evenimente? Pentru că ele au avut un impact emoțional profund asupra ta. Dat fiind că un eveniment precum Învierea a avut cu siguranță un impact emoțional puternic asupra scriitorilor Noului Testament și a celorlalți martori oculari pe care probabil că i-au consultat, este ușor de înțeles de ce amintirea istoriei lui Isus a rămas vie după atâția ani, cu precădere într-o cultură ce se baza pe mărturia orală (mai multe despre aceasta ceva mai jos).

De asemenea, dacă lucrările majore ale Noului Testament sunt relatări ale martorilor oculari scrise în decurs de două generații de la evenimente, atunci este improbabil ca ele să fie legendare. De ce? Pentru că cercetarea istorică a arătat că un mit nu poate detronea faptele istorice câtă vreme martorii oculari sunt încă în viață. Din acest motiv, istoricul roman A. N. Sherwin-White apreciază ca fiind „de necrezut” concepția mitologică despre Noul Testament.³⁰ William Lane Craig scrie: „Testele arată că nici chiar două generații nu sunt suficiente pentru a permite tendințelor legendare să înlăture miezul solid al faptului istoric”.³¹ Timp de două generații, mai există încă martori oculari care să corecteze erorile revizioniştilor istorici.

Observăm această tendință chiar acum în legătură cu Holocaustul. La începutul secolului al XXI-lea, începem să vedem tot mai mulți oameni care pretind că Holocaustul nu a existat niciodată. De ce încearcă revizioniştilor să-l nege tocmai acum? Pentru că cei mai mulți martori oculari au murit deja. Din fericire, avem mărturia scrisă a martorilor oculari, așa că revizioniştilor nu reușesc să-și prezinte minciunile drept adevăr. Același lucru este valabil și pentru Noul

Testament. Dacă Noul Testament a fost scris în primii 60 de ani de la evenimentele pe care le relatează, este extrem de improbabil ca acele evenimente să fie legendare. Și așa cum am văzut, toate documentele Noului Testament au fost scrise în curs de 60 de ani de la evenimente, și numeroase dintre ele mult mai devreme.

DE CE NU MAI DEVREME?

Acum, scepticul ar putea spune: „Bine, e în regulă. Noul Testament este timpuriu, dar nu este chiar atât de timpuriu cât m-aș fi așteptat eu. De ce nu și-au scris autorii lui mărturia mai devreme? Dacă aș fi văzut eu ceea ce au zis ei că au văzut, nu aș fi așteptat 15 sau 20 de ani ca să scriu”.

Există mai multe motive posibile pentru așteptarea lor.

În primul rând, scriitorii Noului Testament au trăit într-o cultură în care marea majoritate a oamenilor erau analfabeți, așa că la început nu a fost nici nevoie și nici util să consemneze evenimentele în scris. Oamenii din Palestina primului secol erau obligați să-și exerseze memoria ca să poată reține și transmite mai departe informația de care dispuneau. Craig scrie:

Într-o cultură orală ca cea a Palestinei în primul secol, capacitatea de a memora și reține tratate ample din tradiția orală era o deprindere foarte apreciată și foarte cultivată. Copiii erau învățați încă de la o vârstă fragedă, în familie, la școala elementară și la sinagogă, să memoreze cu credincioșie tradiția sacră. Așa că ucenicii trebuie să fi acordat o atenție similară învățăturilor lui Isus.³²

Într-o cultură orală de felul acesta, probabil că faptele cu privire la Isus au fost puse într-o formă ușor de memorat. Există dovezi credibile în acest sens. Gary Habermas a identificat patruzeci și una de secțiuni scurte în Noul Testament care par să fie crezuri – adică ziceri compacte ce puteau fi reținute cu ușurință și care au circulat probabil pe cale orală înainte să fi fost transpuse în scris (am menționat deja un astfel de crez – 1 Cor. 15:3-8).³³

În al doilea rând, se pare că unii dintre scriitorii Noului Testament au sperat că Isus Se va întoarce în timpul vieții lor, așa că nu au considerat necesar să se apuce imediat de scris. Dar odată cu înaintarea în vârstă, poate au ajuns să-și dea seama că este mai înțelept să-și pună observațiile pe papirus.

În al treilea rând, când creștinismul s-a răspândit în toată lumea veche, scrierea a devenit cel mai eficient mijloc de a păstra legătura cu biserica ce se extindea rapid. Cu alte cuvinte, timpul și distanța i-au forțat pe autorii Noului Testament să-l scrie.

Pe de altă parte, este posibil ca golul să fi fost umplut încă devreme de cel puțin una dintre Evangheliile. Dacă acele fragmente din Sulturile de la Marea Moartă provin cu adevărat din Marcu (și este foarte posibil să fie așa), atunci s-ar putea ca Evanghelia după Marcu să fi fost scrisă în anii 30. De ce? Pentru că fragmentele aparțin unor copii, nu originalului. Dacă avem copii datând din anii 50, atunci originalul trebuie să fi fost mai timpuriu.³⁴

Mai mult, numeroși cercetători cred că au existat unele surse scrise care predatează Evangheliile. De fapt, Luca afirmă în primele patru versete ale Evangheliei lui că a verificat și alte surse, deci unele dintre acestea este posibil să fi fost Evangheliile mai timpurii (de ex., Matei și Marcu).³⁵ Oare a fost una din sursele lui Evanghelia după Marcu? Nu știm sigur, dar cert este că Luca pare să vorbească despre *mai multe* surse scrise deoarece, spune: „mulți s-au apucat să alcătuiască o istorisire amănunțită despre lucrurile care s-au petrecut printre noi ...” (Luca 1:1). Probabil că Luca face referire la Evanghelia după Marcu și la alte mărturii scrise, inclusiv la înregistrările publice de la procesul lui Isus.

În sfârșit, nu contează cu adevărat dacă au existat sau nu surse scrise care predatează Noul Testament. Și nici dacă Evanghelia lui Marcu a fost scrisă în anii 30 d.Cr. De ce? Pentru că documentele pe care le cunoaștem sunt suficient de timpurii și conțin material timpuriu. Așa cum vom vedea în capitolul următor, multe, dacă nu toate documentele Noului Testament, au fost scrise de martori oculari sau de contemporanii acestora în decurs de 15 până la 40 de ani de la vremea lui Isus și conțin o mărturie orală sau scrisă care merge înapoi în timp până la Înviere. Cu alte cuvinte, *adevărata problemă nu este atât data scrierilor, ci data surselor folosite în scrieri.*

De ce nu există mai multe documente?

O altă întrebare pe care ar putea să o pună scepticii este: „Dacă Isus a înviat cu adevărat din morți, nu ar trebui să se fi scris mai multe despre El?” Iar răspunsul nostru este că de fapt avem *mai multe* mărturii decât ne-am aștepta, și cu siguranță mai mult decât suficiente pentru a stabili dincolo de orice îndoială rezonabilă ce s-a întâmplat. Așa cum am văzut, Isus este menționat de mult mai mulți autori decât însuși împăratul roman din acea vreme (43 de autori vorbesc despre Isus în raport cu 10 autori care vorbesc despre Tiberiu la 150 de ani de la vremea când au trăit). Nouă din acești autori au fost martori oculari sau contemporani ai evenimentelor, și ei au scris 27 de documente, dintre care majoritatea menționează sau sugerează Învierea. Este mai mult decât suficient pentru a stabili istoricitatea.

Iar aceluia care încă mai cred că ar fi trebuit să se scrie mai multe despre Isus, cercetătorul în Noul Testament Craig Blomberg le oferă patru motive pentru care o asemenea așteptare nu este rezonabilă: 1) începuturile modeste ale creștinismului; 2) amplasarea îndepărtată a Palestinei la granița răsăriteană a Imperiului Roman; 3) procentajul mic de lucrări ale vechilor istorici greco-romani care au supraviețuit (din cauza pierderii, a deteriorării, a distrugerii sau toate la un loc); și 4) slaba audiență pe care o aveau documentele istorice rămase despre personalități evreiești, în general.³⁶

Cu toate acestea, unii sceptici cred că ar trebui să existe mărturii din partea unora dintre cele 500 de persoane despre care se presupune că L-au văzut pe Cristosul înviat. Scepticul Farrell Till este unul din ei. În cursul unei dezbateri despre Înviere pe care (eu, Norm) am avut-o cu el, în 1994, Till a cerut: „Numește pe unul dintre acești 500 de oameni sau arată-ne ceva ce au scris ei, și vom accepta scrierea lor ca o dovadă sau o mărturie credibilă”.³⁷

Așa ceva este o așteptare nerezonabilă, și aceasta din mai multe motive. În primul rând, așa cum am precizat deja, cultura Palestinei era una orală. Cei mai mulți oameni erau analfabeți, de aceea primeau și transmiteau informația pe cale orală.

În al doilea rând, câți dintre acești martori oculari predominat analfabeți ar fi scris ceva, chiar dacă ar fi știut să scrie? Chiar și în zilele noastre, cu un grad de alfabetizare mult mai înalt, cu toate oportunitățile de scriere modernă și cu toate instrumentele de cercetare de care dispunem, câți oameni cunoști care să fi scris o carte sau măcar un articol despre un subiect oarecare? Cât de mulți oameni cunoști care să fi scris o carte sau un articol despre un eveniment istoric contemporan lor, chiar și despre un eveniment deosebit, așa cum a fost cel din 11 septembrie? Probabil nu mulți, și cu siguranță mai puțini de unu la 500. (A scris Farrell Till vreun articol despre un eveniment istoric major la care a fost martor?)

În al treilea rând, chiar dacă unii din acești 500 de oameni de rând ar fi scris într-adevăr ceea ce au văzut, de ce se așteaptă scepticii ca mărturia lor să fi supraviețuit timp de 2.000 de ani? Noul Testament supraviețuiește intact datorită miilor de manuscrise copiate de scribi pentru o biserică în continuă creștere de-a lungul secolelor. Lucrări ale unor istorici antici importanți precum Josephus, Tacit și Pliniu supraviețuiesc în doar câteva copii, și ele sunt datate la sute de ani după original. Atunci de ce presupun scepticii că niște țărani galileeni fără știință de carte ar fi putut scrie ceva care să supraviețuiască în timp?³⁸

În sfârșit, cunoaștem într-adevăr numele multora dintre cei 500, iar

mărturia lor este consemnată în Noul Testament. Între ei se numără Matei, Marcu, Luca, Ioan, Petru, Pavel și Iacov – plus alți nouă care sunt menționați în altă parte sub numele de apostoli (Matei 10 și Faptele Apostolilor 1).

Așadar, nu ar trebui să ne așteptăm la mai multe mărturii decât avem deja cu privire la Isus. Și ceea ce avem este mai mult decât suficient pentru a atesta istoricitatea.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

Mai avem multe de investigat despre istoricitatea Noului Testament. Dar deocamdată putem trage două concluzii majore:

1. Avem o copie fidelă a documentelor originale ce compun Noul Testament:
 - a. Deși documentele originale ale Noului Testament n-au supraviețuit ori nu au fost descoperite încă, avem copii numeroase și exacte ale documentelor originale ce formează Noul Testament – mai multe decât pentru următoarele zece opere literare din Antichitate la un loc. În plus, se poate face o reconstituire aproape perfectă a originalelor prin compararea miilor de copii manuscrise care au supraviețuit. Am descoperit fragmente în manuscrise datând din prima parte a secolului al II-lea, poate chiar de la jumătatea primului secol. *Nu* există alte lucrări antice care să se apropie măcar de Noul Testament în ce privește suportul manuscris.
 - b. Reconstituirea este confirmată în continuare prin intermediul miilor de citate ale părinților Bisericii Primare. De fapt, tot Noul Testament, cu excepția a unsprezece versete, poate fi reconstituit doar din citatele acestora.
2. Documentele Noului Testament sunt timpurii și conțin material încă și mai timpuriu:
 - a. Întrucât autori din preajma anului 100 d.Cr. fac referire la documentele Noului Testament, ele trebuie să fi fost redactate înainte de această dată.
 - b. Documentele Noului Testament vorbesc ca și când templul și cetatea ar fi încă în picioare în momentul scrierii lor – și nu există în el nicio menționare a declanșării războiului evreiesc sau a distrugerii templului și Ierusalimului – așa că majoritatea documentelor Noului Testament sunt probabil anterioare anului 70 d.Cr.

- c. Avem dovezi foarte solide că Faptele Apostolilor au fost scrise înainte de anul 62, ceea ce înseamnă că Evanghelia după Luca este și mai timpurie.
- d. Avem materiale sursă care merg înapoi în timp în deceniul 4. Aproape toți cercetătorii sunt de acord că mărturia morții, a îngropării și a învierii din 1 Corinteni 15 provine chiar din vremea acelor evenimente sau la câțiva ani după ele. În plus, există cel puțin încă 40 de crezuri în Noul Testament care par să aibă o origine foarte timpurie.

Așadar, documentele sunt timpurii, iar sursele încă și mai timpurii. Dar lucrul acesta nu este suficient pentru a dovedi istoricitatea dincolo de orice îndoială rezonabilă. Pentru aceasta va trebui să ne asigurăm că aceste documente conțin depozițiile unor *martori oculari*. Oare așa este? Vom încerca să răspundem la această întrebare în capitolul următor.

Avem o mărturie directă despre Isus?

*„În adevăr, v-am făcut cunoscut puterea și venirea
Domnului nostru Isus Cristos, nu întemeindu-ne pe
niște basme meșteșugit alcătuite, ci ca unii care am
văzut noi înșine cu ochii noștri mărirea Lui.”*

SIMON PETRU

Am văzut dovezi solide că documentele Noului Testament sunt timpurii, deci am trecut testul istoric #1. Dar ce putem spune despre testul istoric #2? Conțin documentele Noului Testament declarații ale martorilor oculari? Să ne uităm mai întâi la ce spun scriitorii Noului Testament în legătură cu calitatea lor de martori oculari.

Dacă acceptăm interpretarea simplă a textului, Noul Testament conține în mod sigur mărturii adirecte. Apostolii pretind să fi fost martori oculari la evenimentele pe care le prezintă. Iată câteva exemple:

Dumnezeu a înviat pe acest Isus, și noi toți suntem martori ai lui (Fapte 2:32).

Ați omorât pe Domnul vieții pe care Dumnezeu L-a înviat din morți; noi suntem martori ai Lui (Fapte 3:15).

Și după ce [conducătorii, bătrânii și învățătorii legii] i-au chemat, le-au poruncit să nu mai vorbească cu niciun chip, nici să mai învețe pe oameni în Numele lui Isus. Drept răspuns, Petru și Ioan le-au zis: „Judecați voi singuri dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de voi decât de Dumnezeu; căci noi nu putem să nu vorbim despre ce am văzut și am auzit” (Fapte 4:18-20).

Dumnezeul părinților noștri a înviat pe Isus pe care voi L-ați omorât, atârându-L pe lemn. Pe acest Isus, Dumnezeu L-a înălțat cu puterea Lui și L-a făcut Domn și Mântuitor, ca să dea lui Israel pocăința și iertarea

păcatelor. *Noi suntem martori* ai acestor lucruri, ca și Duhul Sfânt pe care L-a dat Dumnezeu celor ce ascultă de El (Fapte 5:30-32).

Noi suntem martori a tot ce a făcut El în țara Iudeilor și în Ierusalim. Ei L-au omorât, atârându-L pe lemn. Dar Dumnezeu L-a înviat a treia zi, și a îngăduit să Se arate (Fapte 10:39-40).

[...] Cristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi; că a fost îngropat și a înviat a treia zi, după Scripturi; și că S-a *arătat* lui Chifa, apoi celor doisprezece. După aceea S-a *arătat* la peste cinci sute de frați deodată, dintre care cei mai mulți sunt încă în viață, iar unii au adormit. În cele din urmă s-a *arătat* lui Iacov, apoi tuturor apostolilor. După ei toți, ca unei stârpituri, mi s-a *arătat* și mie (1 Cor. 15:3-8).

Sfătuiesc pe prezbiterii (sau: bătrâni) dintre voi, eu, care sunt un prezbiter (sau: bătrân) ca și ei, un *martor* al patimilor lui Cristos și părtaş al slavei care va fi descoperită (1 Pet. 5:1).

În adevăr, v-am făcut cunoscut puterea și venirea Domnului nostru Isus Cristos, nu întemeindu-ne pe niște basme meșteșugit alcătuite, ci *ca unii care am văzut noi înșine cu ochii noștri* mărirea Lui (2 Pet. 1:16).

Când au venit la Isus și au văzut că murise, nu l-au zdrobit fluierile picioarelor; ci unul din ostași l-a străpuns coasta cu o sulită; și îndată a ieșit din ea sânge și apă. Faptul acesta este adevărat de cel *ce l-a văzut*: mărturia lui este adevărată (Ioan 19:33-35).

Toma, zis Geamăn, unul din cei doisprezece, nu era cu ei când a venit Isus. Ceilalți ucenici i-au zis deci: „*Am văzut pe Domnul!*” Dar el le-a răspuns: „Dacă nu voi vedea în mâinile Lui semnul cuiei, și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuiei, și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede.” După opt zile, ucenicii lui Isus erau iarăși în casă; și era și Toma împreună cu ei. Pe când erau ușile încuiate, a venit Isus, a stat în mijloc, și le-a zis: „Pace vouă!” Apoi i-a zis lui Toma: „*Adu-ți degetul încoace, și uită-te la mâinile Mele; și adu-ți mâna, și pune-o în coasta Mea; și nu fi necredincios, ci credincios.*” Drept răspuns, Toma l-a zis: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!” „Tomo i-a zis Isus, *pentru că M-ai văzut*, ai crezut. Ferice de cei ce n-au văzut, și au crezut.” *Isus a mai făcut înaintea ucenicilor Săi multe alte semne care nu sunt scrise în cartea aceasta* (Ioan 20:24-30).

Ce era de la început, *ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și ce am pipăit cu mâinile noastre*, cu privire la Cuvântul vieții, pentru că viața a fost arătată, și noi *am văzut-o*, și mărturisim despre ea, și vă vestim viața veșnică, viață care era la Tatăl, și care *ne-a fost arătată* (1 Ioan 1:1-2).

Rămâi cu impresia că oamenii aceștia vor ca toată lumea să știe că ei au văzut într-adevăr ceva, nu-i așa? În plus, Luca și cel ce a scris Epistola către Evrei afirmă că și-au primit informațiile de la martori oculari:

Mulți s-au apucat să alcătuiască o istorisire amănunțită despre lucrurile care s-au petrecut printre noi, după cum ni le-au încredințat cei ce le-au văzut cu ochii lor de la început, și au ajuns slujitori ai cuvântului (Luca 1:1-2).

[Această mântuire], după ce a fost vestită întâi de Domnul, *ne-a fost adevărită de cei ce au auzit-o*, în timp ce Dumnezeu întărea mărturia lor cu semne, puteri și felurite minuni, și cu darurile Duhului Sfânt, împărțite după voia Sa (Evr. 2:3-4).

Pe scurt, Petru, Pavel și Ioan pretind cu toții că au fost martori oculari, iar Luca și scriitorul Epistolei către Evrei susțin că au fost informați de martori oculari. De asemenea, scriitorii Noului Testament îi mai menționează și pe alții care au văzut Învierea. Mai concret, Pavel enumeră 14 oameni ale căror nume erau cunoscute ca martori oculari ai Învierii (cei 12 apostoli, Iacov și el însuși) și pretinde că au existat încă 500 de persoane. Matei și Luca atestă arătările lui Isus în fața apostolilor. Toate cele patru Evanghelii menționează femeile ca martore, Marcu identificându-le ca fiind Maria Magdalena, Maria – mama lui Iacov, și Salome. Luca o adaugă pe Ioana. Aceasta înseamnă încă patru martori. Faptele Apostolilor 1 afirmă că și Ioșif, numit Barsaba, a fost martor ocular (Fapte 1:23).

Pe lângă afirmația directă a apostolilor că au fost martori oculari, în câteva ocazii ei le precizează ascultătorilor că toată lumea știe că ceea ce spun ei este adevărat. Acestea nu sunt simple comentarii improvizate, ci proclamații îndrăznețe în fața unor oameni puternici.

Dar poate cea mai îndrăzneță declarație de martor ocular îi aparține lui Pavel cu ocazia judecății lui în fața împăratului Agripa și a guvernatorului Festus. Pavel tocmai începuse să le spună lui Agripa și lui Festus de ce s-a convertit el la creștinism și cum a înviat Cristos din morți așa cum prezisese Vechiul Testament, când dintr-o dată Festus îl întrerupe și îl numește nebun! Schimbul dramatic de replici este consemnat de Luca în Faptele Apostolilor 26:24-28:

Pe când vorbea el astfel ca să se apere, Festus a zis cu glas tare: „Pavele, ești nebun! Învățătura ta cea multă te face să dai în nebunie.” „Nu sunt nebun, prea-alesule Festus, a răspuns Pavel, dimpotrivă, rostesc cuvinte adevărate și chibzuite. Împăratul știe aceste lucruri, și de aceea îi vorbesc cu îndrăzneală; căci sunt încredințat că nu-i este nimic necunoscut din ele, fiindcă nu s-au petrecut într-un colț! Crezi tu în Prooroci, împărate Agripa?... Știu că

crezi.” Și Agripa i-a zis lui Pavel: „Curând mai vrei tu să mă îndupleci să mă fac creștin!”

Observi cât de îndrăzneț, aproape obraznic, este Pavel? Nu numai că mărturisește cu îndrăzneală în fața împăratului și a guvernatorului, dar are și cutezanța de a-i zice împăratului că el știe deja că spune adevărul! De ce este Pavel atât de încrezător în ceea ce spune? Pentru că evenimentele creștinismului „nu s-au petrecut într-un colț”. Ele erau cunoscute de toată lumea și cu siguranță că nu „scăpaseră atenției [împăratului]”. Închipuie-ți un acuzat provocând în felul acesta un conducător sau judecător! Un asemenea martor trebuie să știe că evenimentele pe care le prezintă sunt bine cunoscute.

Această abordare provocatoare este adoptată de mai multe personaje ale Noului Testament, care nu se sfiesc să le ceară ascultătorilor să verifice adevărul mărturiei lor. De exemplu, ceilalți apostoli, conduși de Petru, sunt la fel de direcți și de încrezători când sunt interpelați de autoritățile evreiești furioase. Luca prezintă incidentul în Faptele Apostolilor 5:27-32:

După ce i-au adus, i-au pus înaintea Soborului. Și marele preot i-a întrebat astfel: „Nu v-am poruncit noi cu tot dinadinsul să nu învățați pe norod în Numele acesta? Și voi iată că ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră, și căutați să aruncați asupra noastră sângele celui om.” Petru și apostolii ceilalți, drept răspuns, i-au zis: „Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni! Dumnezeuul părinților noștri a înviat pe Isus pe care voi L-ați omorât, atârându-L pe lemn. Pe acest Isus, Dumnezeu L-a înălțat cu puterea Lui și L-a făcut Domn și Mântuitor, ca să dea lui Israel pocăința și iertarea păcatelor. Noi suntem martori ai acestor lucruri, ca și Duhul Sfânt pe care L-a dat Dumnezeu celor ce ascultă de El”.

Relatarea continuă spunând că autoritățile evreiești „erau furioase și voiau să-i dea la moarte [pe apostoli]”, dar un fariseu foarte respectat cu numele de Gamaliel i-a convins să nu facă lucrul acesta.

Riscul pe care și-l asumau Pavel, Petru și ceilalți apostoli de a pretinde că ei mărturiseau ceea ce au văzut ei înșiși dovedește desigur că ei spuneau adevărul. Dacă aceste relatări sunt adevărate, mărturia fermă și sfidările instigatoare ale apostolilor demonstrează că ei au fost martori oculari la evenimente și că credeau cu adevărat că Isus a înviat din morți.

Dar sunt aceste relatări adevărate? În definitiv, de ce ar trebui să avem încredere că Luca ne spune adevărul în legătură cu aceste evenimente? Una este să pretinzi că ești martor ocular, și cu totul altceva este să dovedești acest lucru. Ce dovezi avem că scriitorii Noului

Testament au fost într-adevăr martori oculari sau că au avut acces la depozițiile martorilor oculari? Mult mai multe decât îți poți închipui.

AU FOST EI CU ADEVĂRAT MARTORI OCULARI?

Declarația unui martor ocular: Luca

Închipuie-ți că în 1980 cineva a scris o carte în care descrie orașul tău natal așa cum era în acel an. Autorul descrie corect: politicienii din orașul tău, legile și codurile penale specifice, industria locală, caracteristici climatice locale, argoul local, drumurile și geografia orașului, topografia lui neobișnuită, bisericile locale, hotelurile din zonă, statui și sculpturi din oraș, adâncimea apei în portul orașului și numeroase alte detalii unice cu privire la orașul tău din anul acela. Întrebare: Dacă autorul ar pretinde că a vizitat orașul tău în anul acela – sau dacă ar spune că și-a primit informațiile de la oamenii care au fost acolo – ai crede că spune adevărul? Desigur, pentru că aduce detalii pe care numai un martor ocular le putea deține. Acesta este genul de mărturie pe care o avem într-o mare parte din Noul Testament.

Luca specifică cele mai multe detalii de martor ocular. (Deși este posibil ca Luca să nu fi fost martor ocular la Înviere, el a fost cu siguranță martor ocular la multe evenimente ale Noului Testament.) În a doua jumătate a Faptelor, de exemplu, Luca dovedește cunoștințe incredibile cu privire la locuri, nume, condiții de mediu, obiceiuri și condiții locale pe care le-ar putea avea doar un martor ocular al acelor vremuri și evenimente.

Cercetătorul și istoricul clasic Colin Hemer atrage atenția asupra preciziei lui Luca în cartea Faptele Apostolilor, verset cu verset. Intrând în detalii de amănunt, Hemer identifică în ultimele 16 capitole ale cărții 84 de elemente care au fost confirmate ulterior de cercetarea istorică și arheologică.¹ Când citești lista următoare, ține seama că Luca nu a avut acces la hărți moderne sau la planșe nautice. Totuși, Luca înregistrează cu acuratețe:

1. trecerea naturală prin porturi corect numite (Fapte 13:4-5)
2. numele corect al portului (Perga) împreună cu destinația directă a unei corăbii ce naviga din Cipru (13:13)
3. așezarea corectă a Licaoniei (14:6)
4. declinarea neobișnuită, dar corectă, a numelui Listra (14:6)
5. limba corectă vorbită în Listra – licaoneană (14:11)
6. numele a doi zei cunoscuți ca fiind asociați – Zeus și Hermes (în lat. Jupiter și Mercur) (14:12)

7. numele corect al portului, Atalia, pe care îl foloseau călătorii la întoarcere (14:25)
8. ordinea corectă de intrare întâi în Derbe și apoi în Listra dinspre Porțile Ciliciene (16:1; cf. 15:41)
9. forma corectă a denumirii cetății Troa (16:8)
10. amplasarea unui reper cunoscut al marinarilor, Samotracia (16:11)
11. identificarea corectă a localității Filipi ca o colonie romană (16:12)
12. amplasarea corectă a râului (Gangites [astăzi, Zygakte]) lângă Filipi (16:13)
13. identificarea corectă a Tiatirei ca centru al industriei vopsitului (16:14)
14. numele corecte ale magistraților coloniei (16:22)
15. locațiile corecte (Amfipoli și Apolonia) unde călătorii petreceau două nopți succesive în această călătorie (17:1)
16. existența unei sinagogi în Tesalonic (17:1)
17. termenul corect („politarhi”) folosit pentru magistrații de acolo (17:6)
18. implicația corectă că deplasarea pe mare este cel mai convenabil mod de a ajunge la Atena, vânturile de răsărit din timpul verii favorizând navigarea (17:14-15)
19. existența la Atena a numeroși idoli (17:16)
20. referința la o sinagogă în Atena (17:17)
21. descrierea vieții ateniene, cu accentul ei pe dezbateră filozofică în Agora (17:17)
22. folosirea corectă a termenului argotic atenian pentru Pavel (*spermologos*, 17:18) și pentru curte (*Areios pagos*, 17:19)
23. aprecierea corectă a caracterului atenian (17:21)
24. existența unui altar pentru un „dumnezeu necunoscut” (17:23)
25. reacția corectă a filozofilor greci, care negau învierea trupească (17:32)
26. Titlu corect de *Areopagitul* pentru desemnarea unui membru al curții (17:34)
27. o sinagogă corintiană (18:4)
28. denumirea corectă a lui Galion drept proconsul, rezident în Corint (18:12)
29. *bema* (scaunul de judecată), ce se înalță deasupra *forumului* din Corint (18:16 și urm.)
30. numele Tiran este atestat în inscripții efesene din primul secol (19:9)
31. sanctuare și chipuri binecunoscute ale zeiței Artemis (Diana) (19:24)

32. bogat-atestata „mare zeiță Artemis” (19:27)
33. teatrul din Efes era locul de întâlnire al cetății (19:29)
34. titlul corect de *grammateus* pentru magistratul suprem din Efes (19:35)
35. titlul de onoare corect *neokoros*, autorizat de romani (19:35)
36. numele corect pentru desemnarea zeiței (19:37)
37. termenul corect pentru cei ce se întruneau în instanță (19:38)
38. folosirea pluralului *anthupatoi* (dregători), poate o excepțională referire la faptul că funcția de proconsul din vremea aceea era exercitată în comun de doi bărbați (19:38)
39. expresia exactă „adunare legiuită” este atestată în altă parte (19:39)
40. folosirea denumirii etnice corecte, *beroiaios* (20:4)
41. utilizarea termenului etnic *Asianos* (20:4)
42. recunoașterea implicită a importanței strategice pe care o deținea cetatea Troiei (20:5 și urm.)
43. pericolul unei călătorii de-a lungul coastei în acest loc (20:13)
44. enumerarea corectă a unor toponime (20:14-15)
45. numele corect al cetății ca formă de neutru plural (*Patara*) (21:1)
46. ruta corectă de traversare a mării la sud de Cipru, favorizată de vânturi persistente dinspre nord-vest (21:3)
47. distanța corectă dintre aceste cetăți (21:8)
48. un act de pietate specific evreiesc (21:24)
49. legea evreiască pentru folosirea templului de către neevrei (21:28)
(Descoperirile arheologice și citatele din Josephus confirmă că neevreii puteau fi executați dacă pătrundeau în zona templului. O inscripție suna astfel: „Niciun neevreu să nu treacă dincolo de balustradă și de îngrădirea ce împrejmuieste sanctuarul. Cine e prins făcând acest lucru va fi personal răspunzător de moartea pe care și-o atrage asupra lui”.²⁾)
50. staționarea permanentă a unei cohorte (chiliarch) romane la Antonia pentru a suprima orice tulburare cu ocazia sărbătorilor (21:31)
51. treptele folosite de gărzi (21:31, 35)
52. modalitatea obișnuită de a obține cetățenia romană la acea vreme (22:28)
53. tribunul este impresionat mai degrabă de cetățenia romană decât de cea tarsiană (22:29)
54. Anania era marele preot în acea vreme (23:2)
55. Acum guvernatorul este Felix (23:34)
56. Opreire obișnuită pe drumul spre Cezareea (23:33)

57. sub a cărei jurisdicție este Cezareea acum (23:34)
58. procedura penală provincială a vremii (24:1-9)
59. numele Porcius Festus, care este în acord perfect cu cel menționat de Josephus (24:27)
60. dreptul de apel pentru cetățenii romani (25:11)
61. formula legală corectă (25:18)
62. forma caracteristică de adresare către împărat pe vremea aceea (25:26)
63. cele mai bune drumuri navigabile din acea vreme (27:5)
64. legătura obișnuită între Cilicia și Pamfilia (27:5)
65. portul principal unde se putea găsi o corabie care să navigheze spre Italia (27:5-6)
66. traversarea lentă spre Cnid, din cauza vântului specific de nord-vest (27:7)
67. ruta corectă de navigare, din cauza vânturilor (27:7)
68. amplasarea „Limanurilor bune” și învecinarea acestora cu cetatea Laseea (27:8)
69. „Limanurile bune” erau o radă ce oferea o protecție insuficientă (27:12)
70. o tendință atestată a unui vânt de sud din aceste zone climaterice de a atrage după sine un vânt violent dinspre nord-est (27:13)
71. tipul de corabie veche cu greement pătrat, care nu avea altă opțiune decât să fie dusă de un vânt puternic (27:15)
72. locul și numele corect al acestei insule (27:16)
73. manevrele corecte pentru asigurarea corăbiei în acea situație dificilă (27:17)
74. cea de-a paisprezecea noapte – un calcul remarcabil, bazat cu siguranță pe o combinație de estimări și probabilități, confirmat de aprecierile unor navigatori experimentați pe Marea Mediteraneană (27:27)
75. termenul corect la acea vreme pentru Marea Adriatică (27:27)
76. termenul corect (*Bolisantes*) pentru luarea de măsurători, și adâncimea corectă a apei în apropiere de Malta (27:28)
77. poziție ce se potrivește probabil cu linia de abordare a unei corăbii lăsate să navigheze în fața unui vânt din răsărit (27:39)
78. pedeapsa gravă pentru gărzile care permiteau unui condamnat să evadeze (27:42)
79. oameni și superstiții locale ale vremii (28:4-6)
80. titlul corect *protos tēs nēsou* (28:7)
81. Regio era refugiul unde se aștepta un vânt dinspre sud care să-i poarte pe călători prin strâmtoare (28:13)

82. „Forul lui Apiu” și „Cele trei cârciumi” sunt locuri de oprire de pe Via Apia corect menționate (28:15)
83. mijlocul adecvat de menținere în custodie cu ajutorul soldaților romani (28:16)
84. condițiile de înțemnițare, trăind pe propria cheltuială (28:30-31)

Există vreo îndoială că Luca a fost martor ocular la aceste evenimente sau cel puțin a avut acces la o mărturie directă foarte solidă? Ce putea să facă mai mult pentru a-și dovedi autenticitatea ca istoric?

Istoricul roman A. N. Sherwin-White afirmă: „Confirmarea istoricității pentru Faptele Apostolilor este copleșitoare... Orice încercare de a respinge istoricitatea ei fundamentală trebuie să pară acum absurdă. Istoricii romani o consideră deja demult indiscutabilă”.³ Cercetătorul și arheologul clasic William M. Ramsay și-a început cercetările asupra cărții Faptele Apostolilor cu mult scepticism, dar descoperirile l-au făcut să-și schimbe părerea. El a scris:

Am început cu o atitudine nefavorabilă cărții [Faptele Apostolilor]... Nu aveam de gând să investighez cu minuțiozitate acest subiect; dar în ultima vreme m-am trezit intrând în contact cu Faptele Apostolilor ca autoritate în ce privește topografia, artefactele și societatea din Asia Mică. Treptat mi-am dat seama că în multele ei detalii, narațiunea prezintă un adevăr uimitor.⁴

Într-adevăr, acuratețea lui Luca în Faptele Apostolilor este cu adevărat uimitoare.

Acum, iată ce-i încurcă pe sceptici. În aceeași carte în care consemnează 84 de asemenea detalii confirmate istoric, Luca relatează și 35 de miracole.⁵ Mai multe miracole ale lui Pavel sunt prezentate în a doua jumătate a cărții Faptele Apostolilor. De exemplu, Luca spune că Pavel: l-a orbit temporar pe un vrăjitor (13:11); l-a vindecat pe un om care era paralizat din naștere (14:8); a scos un duh rău dintr-o fetiță posedată (16:18); „a făcut multe minuni” care i-au convins pe mulți locuitori ai cetății Efes să renunțe la vrăjitorie și să se întoarcă la Isus (19:11-20); a înviat din morți un om care a murit după ce a căzut de la fereastră în timpul unui discurs lung al lui Pavel (20:9-10); l-a vindecat de dizenterie pe tatăl lui Publius și a vindecat mulți alți bolnavi de pe insula Malta (28:8-9). Toate aceste miracole sunt incluse în aceeași narațiune istorică ce a fost confirmată autentică în 84 de locuri. Iar relatările despre miracole nu prezintă niciun semn de înflorire sau de extravaganță – ele sunt povestite cu aceeași eficiență judicioasă ca și restul narațiunii istorice.

Acum, de ce ar fi Luca atât de exact în niște detalii banale cum ar fi direcția vânturilor, adâncimea apei și denumiri ciudate ale orașelor, dar nu și în legătură cu evenimente importante ca miracolele? În lumina faptului că Luca s-a dovedit corect în atâtea detalii banale, este o pură prejudecată antisupranaturalistă să afirmi că el nu spune adevărul când se referă la miracole. După cum am văzut, o atare prejudecată este nelegitimă. Lumea noastră este o lume teistă în care miracolele sunt posibile. Așadar, mult mai rezonabil este să crezi relatările miracolelor din Luca decât să le nesocotești. Cu alte cuvinte, competențele de istoric ale lui Luca au fost dovedite de atâtea ori încât e nevoie de mai multă credință să *nu* accepți relatările lui despre minuni decât să le accepți.

Este Evanghelia după Luca o „Evanghelie”?

Dar ce se poate spune despre Evanghelia după Luca? Mai întâi, trebuie să recunoaștem că între Faptele Apostolilor și Evanghelia după Luca există o relație strânsă. De unde știm asta? În primul rând, ambele documente conțin același vocabular și același stil literar grecesc. Dar, mai important, Luca adresează ambele documente „prea-alesului Teofil”, care era probabil un oficial roman, deoarece Pavel folosește același titlu de „prea-ales” pentru a se adresa guvernatorilor romani Felix și Festus.⁶

Indiferent care ar fi fost identitatea reală a lui Teofil, ideea este că Luca afirmă că Faptele Apostolilor sunt o continuare a Evangheliei lui. În introducerea Faptelor, el spune: „Teofile, în cea *dintâi* carte a mea, am vorbit despre tot ce a început Isus să facă și să învețe pe oameni, de la început până în ziua în care S-a înălțat la cer...” (Fapte 1:1) iar în restul cărții îi istorisește lui Teofil ce s-a întâmplat după înălțarea lui Cristos. Și așa cum am văzut, istorisirea lui conține elemente de o precizie uimitoare.

Ar trebui atunci să ne așteptăm la aceeași precizie și în cazul Evangheliei după Luca? De ce nu? De fapt, iată ce afirmă Luca: „Am găsit și eu cu cale, prea-alesule Teofile, după ce am făcut cercetări *cu de-amănuntul* asupra tuturor acestor lucruri de la obârșia lor, să ți le scriu în șir unele după altele” (Luca 1:3). Judecând după meticulozitatea de care a dat dovadă în Faptele Apostolilor, Luca este cu siguranță un istoric atent, căruia ar trebui să i se acorde încredere. Așa cum observă cercetătorul în Noul Testament Craig Blomberg: „Un istoric care este găsit credibil în ceea ce poate fi verificat ar trebui să se bucure de prezumția de nevinovăție și în cazurile în care nu dispunem de niciun fel de teste ale credibilității”.⁷ Întrucât Luca a fost verificat în 84 de aspecte și a obținut un scor perfect, avem toate motivele să credem că și Evanghelia lui este o „Evanghelie”.

Dar nu este nevoie să ne bazăm doar pe acreditările lui în Faptele

Apostolilor ca să îi confirmăm Evanghelia. Există în Evanghelia după Luca unele detalii care au fost verificate independent. De exemplu, doar în primele trei capitole ale Evangheliei lui, Luca numește unsprezece conducători atestați istoric (doisprezece dacă Îl includem și pe Isus). Între aceștia se numără Irod cel Mare (1:5), Cezar August (2:1) și Quirinius (2:2). Apoi își începe capitolul 3 cu următoarele cuvinte:

În anul al cincisprezecelea al domniei lui Tiberiu Cezar, pe când Pilat din Pont era dregător în Iudeea, Irod, cârmuitor al Galileii, Filip, fratele lui, cârmuitor al Ituriei și al Trahonitei, Lisania, cârmuitor al Abilenei, și în zilele marilor preoți Ana și Caiafa, Cuvântul lui Dumnezeu a vorbit lui Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Și Ioan a venit prin tot ținutul din împrejurimile Iordanului și propovăduia botezul pocăinței pentru iertarea păcatelor.

Sună aceasta ca o poveste inventată? Desigur că nu. Dacă totul ar fi fost o invenție, nu ar fi riscat să sprijine evenimentele pe care le descrie precizând cu multă acuratețe istorică numele unor conducători proeminenți și prezentând date cu privire la ei. Așa cum remarcă cercetătorul biblic F. F. Bruce: „Un scriitor care își încadrează astfel narațiunea în contextul mai larg al istoriei mondiale își creează singur probleme dacă nu este atent; le oferă cititorilor săi cu spirit critic o mulțime de ocazii ca să-i verifice acuratețea. Dar Luca își asumă acest risc, și trece testul cu brio”.⁸ Într-adevăr, toate cele unsprezece personalități istorice pe care le numește în primele trei capitole ale Evangheliei lui – inclusiv Ioan Botezătorul (fiul lui Zaharia) – au fost confirmate de autori necreștini și/sau de descoperirile arheologice. De exemplu, Ioan Botezătorul este menționat de Josephus (*Antichități* 18:5.2), iar o inscripție ce datează din 14-29 d.Cr. conține numele lui Lisania.

Un alt detaliu exact din punct de vedere istoric se găsește în Luca 22:44. Aici Luca spune că Isus era în agonie și transpirația I S-a transformat în picături de sânge în noaptea de dinaintea răstignirii. După câte se pare, Isus a trecut printr-o stare rară indusă de stres pe care astăzi o cunoaștem sub denumirea de hematohidroză. Aceasta se produce atunci când vasele subțiri de sânge se sparg din cauza unui stres extrem de puternic, făcând astfel ca sângele să se amestece cu transpirația. Întrucât Luca nu cunoștea probabil această condiție medicală acum 2.000 de ani, el n-ar fi putut s-o consemneze dacă nu ar fi avut acces la cineva care a văzut-o.

Detalii de felul acesta l-au făcut pe William Ramsay (menționat mai sus) să spună: „Istoria lui Luca este fără egal în privința credibilității ei”

și „Luca este un istoric de prim rang.... [El] ar trebui plasat alături de cei mai mari istorici”.⁹ Concluzia este că Luca poate fi crezut. Dat fiind că el a fost confirmat independent sub atât de multe aspecte verificabile, avem toate motivele să credem că spune adevărul și în alte părți.

Acum, iată aspectul esențial: *Dacă Luca spune adevărul, la fel fac și Marcu și Matei, deoarece Evangheliile lor relatează în esență aceeași istorie.* Lucrul acesta este devastator pentru sceptici, dar logica este inevitabilă. *Ai nevoie de multă credință ca să o ignori.*

Declarația unui martor ocular: Ioan

Luca s-a dovedit demn de încredere – și implicit Matei și Marcu – dar ce se poate spune despre Ioan? Criticii pretind că Evanghelia după Ioan este mult mai târzie și că expune o teologie inventată a dumnezeirii lui Cristos, așa că nu este credibilă din punctul de vedere al informațiilor istorice corecte. Dar dacă criticii greșesc și Ioan este corect, atunci avem încă un martor ocular independent care ne poate ajuta să tragem concluzia că narațiunea fundamentală a Noului Testament este adevărată. Așadar, cât de precis este Ioan? Ce spun dovezile?

După câte se pare, Ioan a fost un martor ocular, pentru că prezintă detalii intime din numeroase conversații particulare ale lui Isus (vezi Ioan 3, 4, 8-10 și 13-17). Dar există mult mai multe dovezi convingătoare care confirmă că Ioan a fost un martor ocular – dovezi relativ asemănătoare cu acelea pe care le-am văzut pentru Faptele Apostolilor.

Cam ceea ce a făcut Colin Hemer pentru Faptele Apostolilor, a făcut Craig Blomberg pentru Evanghelia lui Ioan, studiind-o cu foarte multă atenție. *The Historical Reliability of John's Gospel*¹⁰ a lui Blomberg analizează Evanghelia după Ioan verset cu verset și identifică numeroase detalii istorice.

Ioan descrie evenimente petrecute doar în interiorul Țării Sfinte, motiv pentru care Evanghelia lui nu conține la fel de multe elemente geografice, topografice și politice ca Faptele Apostolilor. Cu toate acestea, așa cum vom vedea imediat, ea conține un număr impresionant de detalii confirmate sau probabile din punct de vedere istoric. Istoricitatea multora din aceste detalii a fost confirmată de cercetările arheologice și/sau de scrierile necreștine, iar unele din ele sunt posibile din punct de vedere istoric, deoarece este improbabil ca un scriitor creștin să le fi inventat. Aceste detalii încep din al doilea capitol al Evangheliei după Ioan și sunt prezentate în următoarea listă:

1. Arheologia confirmă folosirea unor vase de piatră în timpurile Noului Testament (Ioan 2:6).

2. Ținând cont de tendința creștină timpurie spre ascetism, este improbabil ca miracolul înmulțirii vinului să fi fost inventat (2:8).
3. Arheologia confirmă locul corect al Fântânii lui Iacov (4:6).
4. Josephus (*Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor* 2.232) confirmă că între evrei și samariteni exista multă ostilitate în vremea lui Isus (4:9).
5. „Coborârea” descrie corect topografia vestului Galileii. (Există o diferență semnificativă de nivel între Cana și Capernaum.) (4:46, 49, 51).¹¹
6. „S-a suit” descrie corect urcarea spre Ierusalim (5:1).
7. Arheologia confirmă amplasarea corectă și descrierea celor cinci colonade [Cornilescu: pridvoare] de la scăldătoarea Betesda (5:2). (Excavațiile dintre 1914 și 1938 au scos la lumină această scăldătoare și au descoperit că ea este întocmai cum a descris-o Ioan. Întrucât ea n-a mai existat după ce romanii au distrus cetatea, în anul 70 d.Cr., este improbabil ca cineva de mai târziu s-o fi putut descrie așa de amănunțit. Mai mult, Ioan afirmă că această structură „este în Ierusalim”, ceea ce sugerează că a scris înainte de anul 70.)
8. Ideea că mărturia lui Isus nu ar fi valabilă fără mărturia Tatălui este improbabil să fie o invenție creștină (5:31); un redactor de mai târziu ar fi fost dornic să evidențieze divinitatea lui Isus și ar fi făcut probabil ca mărturia Lui să aibă putere de autentificare.
9. Mulțimile care vor să-L facă împărat pe Isus reflectă binecunoscuta fervoare naționalistă a Israelului din primul secol (6:15).
10. Furtuni spontane și puternice sunt frecvente pe Marea Galileii (6:18).
11. Porunca lui Cristos de a mânca trupul Lui și de a bea sângele Lui nu ar fi putut să fie născocită (6:53).
12. Respingerea lui Isus de mulți dintre ucenicii Lui este de asemenea improbabil să fie o invenție (6:66).
13. Cele două opinii predominante despre Isus, una că este un „om bun” și cealaltă că „îi înșală pe oameni” nu este ceea ce ar fi ales Ioan să născocească (7:12); un scriitor creștin de mai târziu ar fi introdus probabil opinia că Isus este Dumnezeu.
14. Acuzația că Isus este posedat de demoni este improbabil să fie o invenție (7:20).
15. Folosirea termenului de „samaritean” pentru a-L calomnia pe Isus reflectă ostilitatea dintre evrei și samariteni (8:48).
16. Dorința *credincioșilor* evrei de a-L omorî cu pietre pe Isus este improbabil să fie o invenție (8:31, 59).
17. Arheologia confirmă existența și amplasarea Scăldătoarei Siloamului (9:7).

18. Teama evreilor că ar putea fi excluși din sinagogă de către farisei este legitimă; de remarcat că omul vindecat își declară credința în Isus numai *după* ce este exclus din sinagogă de către farisei (9:13-39), atunci când nu mai are nimic de pierdut. Relatarea pare a fi deci autentică.
19. Faptul că omul vindecat Îl numește pe Isus „profet” și nu ceva mai înalt sugerează că incidentul nu este înflorit (9:17).
20. În timpul unei sărbători de iarnă, Isus a intrat în pridvorul lui Solomon, care era singura zonă din templu protejată de vântul rece de iarnă ce bătea dinspre răsărit (10:22-23); această zonă este menționată de câteva ori de către Josephus.
21. Distanța de la Betania la Ierusalim este exact de cincisprezece stadii (mai puțin de două mile) (11:18).
22. Având în vedere animozitatea de mai târziu dintre creștini și evrei, este improbabil ca scena în care evreii le consolează pe Marta și pe Maria să fie o invenție (11:19).
23. Fășiile în care a fost îngropat Lazăr erau obișnuite la înmormântările evreiești din primul secol (11:44); este improbabil că un autor de ficțiune ar fi inclus acest detaliu irelevant din punct de vedere teologic.
24. Descrierea exactă a componenței Sanhedrinului (11:47); în timpul lucrării lui Isus, acesta era alcătuit în primul rând din preoții cei mai de seamă (majoritatea saduchei) și din farisei.
25. Caiafa a fost într-adevăr mare preot în anul acela (11:49); aflăm de la Josephus că marele preot Caiafa a deținut această funcție între 18-37 d.Cr.
26. Micuțul și obscurul sat Efraim (11:54) din apropierea Ierusalimului este menționat de Josephus.
27. Curățirea ceremonială era obișnuită în pregătirea pentru Paște (11:55).
28. În cultura evreiască, ungerea picioarelor unui oaspete cu parfum sau cu ulei era un gest rezervat numai oaspeților de seamă (12:3); scena în care Maria Îi șterge picioarele lui Isus cu părul ei este improbabil să fie o invenție (gestul putea fi perceput cu ușurință ca un avans sexual).
29. Fluturarea crengilor de palmier era o practică evreiască obișnuită pentru celebrarea victoriilor militare și pentru întâmpinarea conducătorilor naționali (12:13).
30. Spălarea picioarelor în Palestina primului secol era necesară din cauza prafului și a încălțăminteii deschise; este improbabil ca prezentarea lui Isus ca îndeplinind această sarcină umilă să fie o

- invenție (era ceva ce nu se cerea nici măcar de la *sclavii* evrei) (13:4); insistența lui Petru de a i se face o baie completă se potrivește cu personalitatea lui impulsivă (cu siguranță că inventarea acestei cereri nu ar fi avut niciun rost).
31. Petru îl roagă pe Ioan să-L întrebe ceva pe Isus (13:24); nu ar fi avut rost să se introducă acest detaliu dacă narațiunea ar fi o ficțiune; Petru ar fi putut să-L întrebe el însuși pe Isus.
 32. „Tatăl este mai mare decât Mine” este improbabil să fie o invenție (14:28), mai ales dacă Ioan ar fi vrut să inventeze dumnezeirea lui Cristos (așa cum pretind criticii săi).
 33. Folosirea viței ca metaforă este rezonabilă în Ierusalim (15:1); în vecinătatea templului erau vii, și, potrivit lui Josephus, porțile templului erau gravate cu o viță din aur.
 34. Metafora nașterii unui copil (16:21) este autentic evreiască; ea a fost găsită în Sulițele de la Marea Moartă (1QH 11:9-10).
 35. Poziția iudaică standard pentru rugăciune era cu privirea ridicată „spre cer” (17:1).
 36. Ioan nu ar fi introdus recunoașterea lui Isus că Își primește cuvintele de la Tatăl (17:7-8), dacă ar fi inventat ideea că Cristos este Dumnezeu.
 37. Nu este prezentată nicio referință specifică la profeția privind prezisa trădare a lui Iuda; un autor de ficțiune sau un redactor creștin de mai târziu nu ar fi identificat probabil textul veterotestamentar la care Se referea Isus (17:12).
 38. Numele slujitorului marelui preot (Malhu), căruia i s-a tăiat urechea, este improbabil să fie o invenție (18:10).
 39. Identificarea corectă a socrului lui Caiafa, Ana, care a fost mare preot din anul 6 până în 15 d.Cr. (18:13) – înfățișarea înaintea lui Ana este plauzibilă datorită legăturii de familie și a faptului că foștii mari preoți mai păstrau multă influență.
 40. Pretenția lui Ioan că marele preot îl cunoaște (18:15) pare istorică; inventarea unei asemenea pretenții nu are niciun rost și l-ar fi expus pe Ioan discreditării autorităților iudaice.
 41. Întrebările lui Ana despre învățăturile și ucenicii lui Isus sunt rezonabile din punct de vedere istoric; Ana era îngrijorat din cauza unor posibile tulburări civile și subminări ale autorității religioase iudaice (18:19).
 42. Identificarea unei rude a lui Malhu (slujitorul marelui preot căruia i s-a tăiat urechea) este un detaliu pe care Ioan nu l-ar fi putut născoci (18:26); el nu are nicio semnificație teologică și putea doar să dăuneze credibilității lui Ioan, dacă ar fi încercat să prezinte o ficțiune drept adevăr.

43. Există motive istorice întemeiate să credem că Pilat a șovăit să aibă de-a face cu Isus (18:28 și urm.): Pilat trebuia să găsească un echilibru foarte subtil între a-i mulțumi pe evrei și a-i mulțumi pe romani; orice tulburare civilă putea să-i pună în pericol slujba (evreii cunoșteau îngrijorările lui în această privință atunci când l-au provocat, spunând batjocoritor: „Dacă dai drumul omului acestuia, nu ești prieten cu Cezarul. Oricine se face pe sine împărat, este împotriva Cezarului”, 19:12); filozoful evreu Filo menționează o altă împrejurare când evreii au reușit să-l forțeze pe Pilat să le îndeplinească cerințele (*Către Gaius* 38.301-302).
44. O suprafață similară celei „pardosite cu pietre” a fost găsită în apropiere de Fortăreața Antonia (19:13); pe ea se disting semne ce par să sugereze că soldații obișnuiau să se angajeze acolo în diverse jocuri (ca și atunci când au jucat zaruri pentru hainele Lui în 19:24).
45. Exclamația evreilor „Noi n-avem alt împărat decât pe Cezarul!” (19:15) nu putea fi inventată, ținând cont de ura iudeilor față de romani, mai ales dacă Ioan ar fi fost scrisă după anul 70 d.Cr. (Aceasta ar fi ca și când New York-ezii ar proclama astăzi „Noi nu avem alt împărat decât pe Osama Bin Laden!”)
46. Răstignirea lui Isus (19:17-30) este atestată și de surse necreștine, ca de exemplu de Josephus, Tacit, Lucian și de Talmudul ebraic.
47. Victimele răstignirii își purtau de obicei singuri crucile (19:17).
48. Josephus confirmă faptul că răstignirea era o tehnică de execuție folosită de romani (*Războiul iudaic* 1.97; 2.305; 7.203); de asemenea, în 1968 a fost descoperită la Ierusalim o gleză străpunsă de piron, aparținând unui om răstignit (mai multe despre aceasta în capitolul 12).
49. Locul de execuție era probabil undeva în afara Ierusalimului vechi, așa cum precizează Ioan (19:17); aceasta garanta că cetatea sacră a iudeilor nu era profanată de prezența unui trup mort (Deut. 21:23).
50. După ce sulița a străpuns coasta lui Isus, din ea a ieșit ceva ce părea să fie sânge și apă (19:34). Astăzi știm că o persoană răstignită putea colecta un lichid apos în sacul din jurul inimii, numit pericard.¹¹ Ioan nu avea de unde să știe despre această condiție medicală, și nu ar fi putut să consemneze fenomenul dacă nu ar fi fost martor ocular sau dacă nu ar fi avut acces la mărturia unor martori oculari.¹¹
51. Relatarea ce afirmă că Iosif din Arimateea (19:38), un membru al Sanhedrinului, îl îngroapă pe Isus este o invenție improbabilă (mai multe despre aceasta în capitolul următor).

52. Josephus (*Antichități* 17.199) confirmă că mirodeniile (19:39) erau folosite la înmormântările regale; acest detaliu arată că Nicodim nu se aștepta ca Isus să învieze din morți și demonstrează de asemenea că Ioan nu a introdus în text o credință creștină ulterioară.
53. Maria Magdalena (20:1), o femeie care fusese *posedată de demoni* (Luca 8:2), este improbabil să fi fost inventată ca primul martor al mormântului gol; de fapt, femeile în general nu ar fi fost menționate ca martore într-o istorie inventată (mai multe despre aceasta mai târziu).
54. Confundarea lui Isus cu grădinarul de către Maria (20:15) nu este un detaliu pe care să-L fi născocit un scriitor de mai târziu (mai ales un scriitor care caută să-L exalte pe Isus).
55. „Rabuni” (20:16), termenul aramaic pentru „învățător”, pare un detaliu autentic, pentru că este de asemenea improbabil ca să fi fost inventat de un scriitor care încerca să-L exalte pe Isus Cel înviat.
56. Afirmația lui Isus că Se întoarce la „Dumnezeul meu și Dumnezeul vostru” (20:17) nu se potrivește cu tendința unui scriitor de mai târziu de a acredita ideea că Isus este Dumnezeu.
57. O sută cincizeci și trei de pești (21:11) este un detaliu irelevant din punct de vedere teologic, dar perfect compatibil cu tendința pescarului de a consemna captura și apoi de a se lăuda cu ea.
58. Frica ucenicilor de a-L întreba pe Isus cine este (21:12) nu pare o născocire; ea demonstrează uimirea umană firească în fața lui Isus Cel înviat și poate faptul că ceva era diferit în trupul înviat.
59. Afirmația criptică a lui Isus despre soarta lui Petru nu este suficient de clară pentru a trage anumite concluzii teologice (21:18); atunci de ce ar fi născocit-o Ioan? Este improbabil să fie o invenție.

Dacă punem laolaltă cunoștințele lui Ioan despre conversațiile intime ale lui Isus și aceste aproape șaiszeci de detalii confirmate sau posibile din punct de vedere istoric, există vreo îndoială că Ioan a fost un martor ocular sau cel puțin a avut acces la mărturia unor martori oculari? Ni se pare că este nevoie de mai multă credință ca să *nu* crezi Evanghelia după Ioan decât ca s-o crezi.

ACURATEȚEA ISTORICĂ

Să recapitulăm ce am descoperit până acum. Uitându-ne la doar câteva documente ale Noului Testament (Ioan, Luca și jumătate din Faptele

Apostolilor), am descoperit mai mult de 140 detalii ce par să fie autentice, dintre care majoritatea au fost confirmate istoric, iar unele sunt posibile din punct de vedere istoric. Dacă am investiga și celelalte documente ale Noului Testament, am găsi probabil mult mai multe fapte istorice. Dar timpul și spațiul nu ne permit să ne apucăm de o astfel de cercetare. Totuși, ceea ce am descoperit doar în Ioan, Luca și Faptele Apostolilor este desigur suficient pentru a stabili istoricitatea principalelor evenimente ale Noului Testament (viața lui Isus și istoria timpurie a bisericii).

Dar există și mai multe dovezi ce confirmă istoricitatea. Scriitorii Noului Testament acordă relatărilor și mai multă acuratețe istorică făcând referire la personalități istorice reale și la faptele lor. În total, *în Noul Testament există cel puțin treizeci de personaje a căror istoricitate a fost confirmată de cercetările arheologice sau de sursele necreștine*¹⁴ (vezi tabelul 10.1 de pe pagina următoare).

De exemplu, Matei menționează personalități istorice confirmate din surse independente, între care Irod cel Mare (2:3) și cei trei fii ai lui: Irod Arhelau (2:2), Irod Filip (14:3) și Irod Antipa 14:1-11. Matei îl prezintă, de asemenea, pe Ioan Botezătorul (capitolul 14; introdus în capitolul 3), omul omorât de Irod Antipa, împreună cu cele două femei care au instigat la omor, Irodiada și fiica ei. Marcu povestește și el întâmplarea despre Irod Antipa și Ioan Botezătorul (6:14 și urm.). Iar Luca amplifică relatările biblice privind genealogia irodiană menționându-l pe nepotul lui Irod cel Mare, Agripa I, împăratul care l-a ucis pe Iacov, fratele lui Ioan (Fapte 12); și pe strănepotul lui, Agripa al II-lea, împăratul în fața căruia și-a depus Pavel mărturia (Fapte 25:13-26:32).

Pilat este o personalitate proeminentă în toate cele patru Evanghelii și este amintit de Pavel.¹⁵ Același Pilat apare de câteva ori în două din lucrările lui Josephus (*Antichități* și *Războiul iudaic*) și o inscripție veche îl identifică drept prefectul (guvernatorul) Iudeii. Această descoperire arheologică a fost făcută în orașul israelit de coastă, Cezareea, în 1961.

Pe lângă Pilat, Matei, Luca și Ioan mai specifică numele unui conducător care a jucat un rol important în moartea lui Isus – marele preot Caiafa, care l-a condamnat pe Isus la moarte.¹⁶ Caiafa este menționat și de Josephus, dar remarcabil este că oasele lui au fost excavate în cadrul unei descoperiri arheologice extraordinare, în 1990. Această descoperire a fost facilitată de vechea practică de înhumare a evreilor.

**PERSONALITĂȚI NEO-TESTAMENTARE MENȚIONATE DE SCRITORI NECREȘTINI
ȘI/SAU CONFIRMATE PRIN DESCOPERIRI ARHEOLOGICE**

Persoana	Referințe neo-testamentare	Surse* necreștine
Isus	mai multe referințe	Josephus, Tacit, Pliniu cel Tânăr, Flegon, Thallus, Suetoniu, Lucian, Celsus, Mara Bar-Serapion, Talmudul ebraic
Agrippa I	Fapte 12:1-24	Filo, Josephus
Agrippa II	Fapte 25:13-26:32	monede, Josephus
Anania	Fapte 23:2; 24:1	Josephus
Ana	Luca 3:2; Ioan 18:13, 24; Fapte 4:6	Josephus
Areta	2 Cor. 11:32	Josephus
Berenice (soția lui Agrippa II)	Fapte 25:13	Josephus
Cezar August	Luca 2:1	Josephus și alții
Caiafa	câteva referințe	osuar, Josephus
Claudiu	Fapte 11:28; 18:2	Josephus
Drusila (soția lui Felix)	Fapte 24:24	Josephus
Falsul profet egiptean	Fapte 21:38	Josephus
Erast	Fapte 19:22	inscripție
Felix	Fapte 23:24-25:14	Tacit, Josephus
Galion	Fapte 18:12-17	inscripție
Gamaliel	Fapte 5:34; 22:3	Josephus
Irod Antipa	Matei 14:1-12; Marcu 6:14-29; Luca 3:1; 23:7-12	Josephus
Irod Arhelau	Matei 2:22	Josephus
Irod cel Mare	Matei 2:1-19; Luca 1:5	Tacit, Josephus
Irod Filip I	Matei 14:3; Marcu 6:17	Josephus
Irod Filip II	Luca 3:1	Josephus
Irodiada	Matei 14:3; Marcu 6:17	Josephus
Fiica Irodiadei (Salome)	Matei 14:1-12; Marcu 6:14-29	Josephus
Iacov	câteva referințe	Josephus
Ioan Botezătorul	câteva referințe	Josephus
Iuda Galileanul	Fapte 5:37	Josephus
Lisania	Luca 3:1	inscripție, Josephus
Pilat	câteva referințe	inscripție, monede, Josephus, Filo, Tacit
Quirinius	Luca 2:2	Josephus
Porcius Festus	Fapte 24:27-26:32	Josephus
Sergius Paulus	Fapte 13:6-12	inscripție
Tiberiu Cezar	Luca 3:1	Tacit, Suetoniu, Paterculus, Dio Cassius, Josephus

* Notă: aceasta nu este o compilare exhaustivă a referințelor necreștine. Se poate să existe și alte menționări ale acestor personalități neo-testamentare în aceste surse necreștine și/sau în altele.

Tabelul 10.1

Începând de prin anul 20 î.Cr. și până în anul 70 d.Cr., evreii au avut obiceiul să exhumeze trupul unei persoane importante cam la un an după moartea ei și să așeze rămășițele într-un mic recipient din calcar numit osuar. Într-un mormânt din sudul Ierusalimului au fost descoperite mai multe asemenea osuare, între care unul purta inscripția aramaică „Yehosef bar Kayafa” (Iosif, fiul lui Caiafa). Înăuntru s-au găsit oasele unei familii întregi: patru tineri, o femeie adultă și un bărbat de șaizeci de ani. Bărbatul acesta este foarte probabil fostul mare preot Josif Caiafa – același bărbat pe care Josephus l-a identificat drept marele preot¹⁷ și despre care Noul Testament spune că L-a condamnat la moarte pe Isus.¹⁸ Așadar, acum avem nu doar scrieri necreștine care îl menționează pe marele preot care L-a judecat pe Isus – avem și oasele lui!¹⁹

Așa cum arată tabelul 10.1, există mai multe personalități neotestamentare confirmate în afara Noului Testament. Între acestea se numără Quirinius, Sergius Paulus, Galion, Felix, Festus, August Cezar, Tiberiu Cezar și Claudiu.²⁰ Ce altceva ar mai fi putut face scriitorii Noului Testament pentru a dovedi că au fost martori oculari la evenimentele pe care le-au relatat și că nu au inventat o poveste?

NOUL TESTAMENT: UN ROMAN ISTORIC SAU O ISTORIE DE ROMAN?

În ciuda acestor peste 140 de detalii ale unor martori oculari și a mai mult de 30 de referințe la oameni reali, un sceptic convins ar putea spune: „Dar aceasta nu înseamnă neapărat că Noul Testament este adevărat. Dar dacă este un roman istoric – ficțiune plasată într-un context istoric real – ceva similar romanelor lui Tom Clancy?

Există însă mai multe probleme cu această teorie. În primul rând, ea nu poate explica de ce scriitori necreștini independenți prezintă cu toții un fir narativ similar celui din Noul Testament. Dacă evenimentele Noului Testament sunt fictive, atunci de ce scriitorii necreștini consemnează și ei unele din ele ca și când ar fi avut loc cu adevărat?

În al doilea rând, teoria nu poate explica de ce au suferit scriitorii Noului Testament persecuție, tortură și moarte. De ce ar fi îndurat ei atâtea pentru o întâmplare fictivă? (Mai multe despre aceasta în capitolul următor.)

În al treilea rând, autorii de romane istorice nu folosesc numele unor oameni adevărați pentru personajele principale din istorisirile lor. Dacă ar face aceasta, acei oameni reali – mai ales dacă ar proveni dintr-un guvern puternic sau ar fi oficiali religioși – ar nega istorisirea, ar distruge

credibilitatea autorilor și poate chiar ar lua măsuri punitive împotriva lor. Așa cum am văzut, Noul Testament include cel puțin treizeci de personalități istorice reale care au fost confirmate de surse necreștine, și multe asemenea personalități sunt conducători proeminenți și puternici.

În sfârșit, întrucât Noul Testament conține mai multe relatări independente despre aceste evenimente articulate de nouă autori diferiți, teoria romanului istoric ar necesita o mare conspirație desfășurată pe parcursul a 20-50 de ani între toți acești nouă autori, răspândiți prin toată lumea veche. Nici lucrul acesta nu este plauzibil. De fapt, afirmația că evenimentele Noului Testament fac parte dintr-o mare conspirație există numai în romane. În lumea reală, asemenea afirmații se prăbușesc sub greutatea dovezilor.

NOUL TESTAMENT: O SURSĂ SAU MAI MULTE SURSE?

„Așteaptă!” ar putea protesta scepticul. „Chiar dacă dispui de declarațiile unor martori oculari, nu poți crede în Noul Testament, deoarece provine dintr-o singură sursă. Documentele sale nu sunt «relatări independente multiple», așa cum spui!” Aceasta este o eroare comună pe care o comit scepticii deoarece nu fac distincția între Biblie ca și „carte religioasă” și documentele istorice care alcătuiesc Biblia.

Atunci când discutăm despre istoricitatea Noului Testament, trebuie să ne amintim mereu că Noul Testament pe care îl vedem în Biblie este o *colecție* de scrieri în mare măsură independente, ce au ieșit de sub penele a nouă autori diferiți. El nu a fost scris sau editat de o persoană sau de biserică. Deși scriitorii Noului Testament descriu în general aceleași evenimente și poate chiar își iau materialul din aceleași surse anterioare, dovezile arată că documentele Noului Testament conțin mai multe declarații independente ale unor martori oculari.

De unde știm că avem mărturii independente ale unor martori oculari? Știm, deoarece 1) fiecare autor major include un material timpuriu și unic pe care numai martorii oculari l-ar fi putut cunoaște, și 2) relatările lor descriu aceleași evenimente de bază, însă dau detalii divergente. De ce sunt importante detaliile divergente? Pentru că dacă relatările ar proveni toate dintr-o singură sursă sau de la un singur editor, ar exista armonizare, nu divergență, a detaliilor. Atunci când relatările timpurii povestesc aceeași întâmplare fundamentală, dar includ detalii divergente, istoricii trag pe bună dreptate concluzia că dispun de relatări independente ale unor martori oculari privind niște evenimente istorice reale (testul istoric #3 de la pagina 231).

Întâmplarea relatată nu este în mod cert născocită, deoarece surse independente nu pot niciodată inventa aceeași ficțiune.

Cu ajutorul acestor criterii, știm că Evangheliile lui Ioan și Marcu sunt independente și mai știm că Evangheliile lui Luca și Matei diferă suficient de mult de Marcu și una de cealaltă pentru a fi și ele produsele unor atestări independente. Așadar, există cel puțin patru surse independente pentru narațiunea principală a Noului Testament, și, dacă îi adăugăm și pe Pavel (1 Cor. 15:8) și pe Petru (1 Pet. 1:21) în acest ansamblu, există cel puțin șase surse independente care confirmă Învierea.

Șase martori oculari judicioși și obiectivi, ce refuză să-și retracteze mărturia chiar și sub amenințarea cu moartea, ar declara vinovat pe oricine de orice într-o instanță judecătorească (chiar și fără dovezile coroborante care sprijină istoria Noului Testament). O asemenea declarație din partea unui martor direct asigură un verdict dincolo de orice îndoială rezonabilă. Dacă nu ai văzut tu însuși evenimentul, nu poți fi mai sigur de atât că evenimentele istorice respective au avut loc cu adevărat.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

1. Am văzut în capitolul 9 că:
 - a. Documentele Noului Testament sunt timpurii și conțin un material încă și mai timpuriu.
 - b. Cel puțin 10 scriitori antici necreștini pe parcursul a 150 de ani de la viața lui Isus prezintă informații despre El, și referințele lor prezintă un fir narativ consecvent cu acela al Noului Testament.
2. Din acest capitol înțelegem că:
 - a. Noul Testament conține cel puțin 4-6 mărturii scrise ale unor *martori oculari timpurii și independenți*. Ajungem la această concluzie pentru că:
 - i. Principalii scriitori ai Noului Testament consemnează în esență aceleași evenimente cu detalii divergente și cu unele materiale unice.
 - ii. Ei menționează cel puțin treizeci de personalități istorice reale care au fost confirmate de scriitori antici necreștini și de diferite descoperiri arheologice.
 - iii. Luca presară în a doua jumătate a cărții Faptele Apostolilor cel puțin 84 de detalii de martor ocular confirmate istoric și introduce alte câteva în Evanghelia lui.

- iv. Credibilitatea dovedită a lui Luca afirmă același lucru despre Matei și Marcu, deoarece și Evangheliile lor consemnează aceeași istorie de bază.
 - v. Ioan include în Evanghelia lui cel puțin 59 de detalii de martor ocular confirmate sau posibile din punct de vedere istoric.
 - vi. Pavel și Petru ne prezintă mărturia a cincea și a șasea despre Înviere.
- b. Întrucât aceste mărturii timpurii și independente ale martorilor oculari sunt consemnate în decurs de o generație de la întâmplările narate, evenimentele Noului Testament nu pot fi considerate legendare.

Așadar, nu există îndoieli că la baza Noului Testament stau niște evenimente istorice reale. *Concluzia este că un sceptic trebuie să aibă foarte multă credință ca să creadă că Noul Testament este ficțiune.*

Totuși, mai avem multe probleme de investigat înainte să tragem concluzia că Noul Testament este în mod cert credibil din punct de vedere istoric. De exemplu, de unde știm că mărturiile martorilor oculari nu sunt exagerate sau înflorite? La această întrebare ne vom referi în capitolul următor.

Principalele motive pentru care știm că scriitorii Noului Testament au spus adevărul

„De ce ar fi mințit apostolii?... Dacă au mințit, ce motiv au avut, ce au câștigat din asta? Au câștigat neînțelegere, respingere, persecuție, tortură și martiraj. Cu greu o listă de avantaje!”

PETER KREEFT

Am trecut în revistă mai multe dovezi extrem de convingătoare că principalele documente ale Noului Testament au fost scrise de martori oculari și de contemporani ai lor la 15-40 de ani de la moartea lui Isus. Dacă mai adăugăm la aceasta confirmarea din partea unor surse necreștine și a descoperirilor arheologice, vom ști dincolo de orice îndoială rezonabilă că Noul Testament se bazează pe fapte istorice. Dar cum putem să știm că autorii nu au exagerat sau înflorit ceea ce spun că au văzut? Există cel puțin zece motive care ne fac încrezători că scriitorii Noului Testament nu au făcut joc dublu cu faptele.

1. SRIITORII NOULUI TESTAMENT AU INCLUS DETALII STÂNJENITOARE DESPRE EI ÎNȘIȘI

Unul din modurile în care istoricii pot să își dea seama dacă un autor spune adevărul este să verifice ceea ce spune acesta cu ajutorul „principiului stânenelii” (testul istoric #7 de pe pagina 231). Acest principiu presupune că orice detalii stânenitoare pentru autor sunt probabil adevărate. De ce? Pentru că tendința celor mai mulți autori este să lase afară orice îi pune într-o lumină proastă.

Cum stă Noul Testament în raport cu principiul stânjenelii? Să ne exprimăm astfel: dacă tu și prietenii tăi ați născoci o întâmplare pe care ați dori s-o dați ca adevăr, v-ați prezenta ca fiind slabi la minte, neglijenți, muștrați, lași și șovăielnici? Bineînțeles că nu. Dar exact aceasta găsim în Noul Testament. Oamenii care au scris cea mai mare parte a Noului Testament sunt totodată și personaje ale istorisirii (sau prieteni ai acestor personaje), și se descriu adesea pe ei înșiși ca fiind săraci cu duhul:

- sunt slabi la minte – de multe ori nu reușesc să înțeleagă ce spune Isus (Marcu 9:32; Luca 18:34; Ioan 12:16).
- sunt neglijenți – adorm de două ori când Isus le cere să se roage (Marcu 14:32-41). Mai târziu, scriitorii Noului Testament cred că Isus este Dumnezeu-Om, dar recunosc că au adormit de două ori exact când El se afla în cea mai mare nevoie! Mai mult, ei nu fac niciun efort să-L așeze pe prietenul lor într-un mormânt adecvat, ei menționează că Isus a fost înmormântat de Iosif din Arimateea, un membru al Sanhedrinului iudaic – tocmai tribunalul care îl condamnase pe Isus la moarte.
- sunt muștrați – Petru este numit „Satan” de către Isus (Marcu 8:33), iar Pavel îl muștră pe Petru pentru că greșește într-o problemă teologică. Pavel scrie: „Dar când a venit Chifa (Petru) în Antiohia, i-am stat împotrivă în față, căci era de osândit” (Gal. 2:11). Acum, nu uita că Petru a fost unul din stâlpii Bisericii Primare, și iată că Pavel afirmă în Scriptură că Petru a greșit!
- sunt lași – toți ucenicii, cu excepția unuia, se ascund atunci când Isus merge la cruce. Ba Petru se leapădă de El de trei ori, după ce promite explicit: „Niciodată nu Te voi nega” (Matei 26:33-35). Între timp, pe când bărbații se ascund de frica iudeilor, femeile curajoase stau lângă Isus și sunt primele care descoperă mormântul gol.
- sunt neîncredători – în ciuda faptului că Isus le-a spus de mai multe ori că va învia din morți (Ioan 2:18-22; 3:14-18; Matei 12:39-41; 17:9, 22-23), ucenicii sunt neîncredători atunci când aud de învierea Lui. Unii continuă să fie neîncredători chiar și *după* ce îl văd înviat (Matei 28:17)!

Acum, gândește-te numai: Dacă ai fi un scriitor al Noului Testament, ai include aceste detalii stânjenitoare dacă ai inventa o poveste? Ai scrie că unul din conducătorii principali ai mișcării a fost numit „Satan” de către Isus, că s-a lepădat de Domnul de trei ori, că s-a ascuns în timpul

răstignirii și că ulterior a fost corectat într-o problemă de teologie? Te-ai descrie, pe tine și pe prietenii tăi, ca fiind neglijenți, lași, cu ifose, iar pe femei – a căror mărturie nici măcar nu era permisă în tribunal – ca fiind de fapt cele ce au dat dovadă de curaj și care au rămas lângă Isus tot timpul și au descoperit mai târziu mormântul gol? Ai recunoaște că unii dintre voi (cei unsprezece ucenici care au rămas) s-au îndoit de Fiul lui Dumnezeu *după* ce El vi S-a arătat tuturor înviat din morți? Bineînțeles că nu.

Ce crezi că ar fi făcut scriitorii Noului Testament dacă ar fi născocit o poveste? Știi foarte bine: ar fi lăsat deoparte nepriceperea lor, lașitatea, muștrarea, cele trei lepădări și problemele lor teologice, și s-ar fi descris ca niște credincioși curajoși care au rămas lângă Isus prin toate încercările și care au mărșăluit plini de încredere spre mormânt duminica dimineată, trecând prin mijlocul gărzilor romane de elită pentru a-L găsi pe Isus cel înviat așteptându-i ca să-i felicite pentru marea lor credință! Bărbații care ar fi scris astfel Noul Testament ar fi spus, de asemenea, că *ei* le-au spus femeilor că Isus a înviat și că femeile au fost cele care s-au ascuns de frica iudeilor. Și, desigur, dacă întâmplarea ar fi fost o invenție, niciun ucenic nu ar fi descris niciodată ca neîncrezător (mai ales după învierea lui Isus).

Pe scurt, *nu avem destulă credință ca să credem că scriitorii Noului Testament au inclus toate aceste detalii stânjenitoare într-o poveste născocită.* Cea mai bună explicație este că ei au spus adevărul – așa cum este el.

2. SRIITORII NOULUI TESTAMENT AU INCLUS DETALII STÂNJENITOARE DESPRE ISUS ȘI AFIRMAȚII DIFICILE ALE LUI

Scriitorii Noului Testament sunt sinceri și cu privire la Isus. Ei nu consemnează detalii auto-incriminatoare doar cu privire la ei înșiși, ci și în legătură cu Conducătorul lor, Isus, detalii care par să-L pună într-o lumină proastă. Așadar, Isus:

- este considerat „ieșit din minți” de mama și de frații Lui (de propria lui familie), care au venit să pună mâna pe El ca să-L ducă acasă (Marcu 3:21, 31)
- nu este crezut nici măcar de proprii Lui frați (Ioan 7:5)
- este considerat un înșelător (Ioan 7:12)
- este părăsit de mulți din discipolii Lui (Ioan 6:66)
- îi dezamăgește pe „iudeii care crezuseră în El” (Ioan 8:30-31) până acolo încât aceștia vor să-L împroaște cu pietre (v. 59)
- este numit „bețiv” (Matei 11:19)

- este numit „posedat de demoni” (Marcu 3:22; Ioan 7:20, 8:48)
- este numit „nebun” (Ioan 10:20)
- acceptă să I se șteargă picioarele cu părul unei prostituate (gest ce putea fi perceput ca un avans sexual – Luca 7:36-39)
- este răstignit de iudei și de romani, în ciuda faptului că „oricine este atârnat pe lemn este sub blestemul lui Dumnezeu” (Deut. 21:23; cf. Gal. 3:13)

Cu siguranță că aceasta nu este o listă de evenimente și calități pe care scriitorii Noului Testament le-ar fi ales dacă ar fi încercat să-L descrie pe Isus ca Dumnezeu-om perfect, și lipsit de orice păcat. De asemenea, aceste trăsături nu sunt conforme nici cu așteptarea iudaică ce prevedea că Mesia va veni ca să-i elibereze de sub opresiunea politică. De fapt, potrivit propriei lor Biblii de la vremea aceea (Vechiul Testament), Isus era blestemat de Dumnezeu din cauză că a fost atârnat pe lemn! Cea mai bună explicație pentru aceste detalii stânjenitoare este că ele au avut loc cu adevărat și că scriitorii Noului Testament spun adevărul.

Pe lângă aceste detaliile deloc măgulitoare, există mai multe afirmații dificile atribuite lui Isus, pe care scriitorii Noului Testament nu le-ar fi inclus în narațiunea lor dacă ar fi născocit povestea că Isus este Dumnezeu. De exemplu, potrivit Noului Testament, Isus

- declară: „Tatăl este mai mare decât Mine” (Ioan 14:28)
- pare să prezică incorect că va reveni pe pământ în decursul unei generații (Matei 24:34)
- pe urmă spune cu privire la a doua Lui venire că nimeni nu știe timpul revenirii Lui, „nici îngerii din ceruri, nici Fiul” (Matei 24:36)
- pare să-și nege dumnezeirea întrebându-l pe tânărul bogat: „De ce mă numești bun? ... Nimeni nu este bun decât Unul singur: Dumnezeu” (Luca 18:19)
- este văzut blestemând un smochin pentru că nu avea smochine când nici măcar nu era vremea smochinelor (Matei 21:18 și urm.)
- pare incapabil să facă miracole în orașul Lui natal, cu excepția vindecării câtorva bolnavi (Marcu 6:5)

Dacă scriitorii Noului Testament au vrut să dovedească tuturor că Isus este Dumnezeu, de ce nu au lăsat ei deoparte aceste afirmații dificile, care par să contrazică dumnezeirea Lui?

Mai mult, Isus emite o pretenție ce pare absolut morbidă: „Adevărat, adevărat, vă spun, că, dacă nu mâncați trupul Fiului omului și dacă nu

beți sângele Lui, n-aveți viața în voi înșivă” (Ioan 6:53). După această afirmație dificilă, Ioan spune: „Din clipa aceea, mulți din ucenicii Lui s-au întors înapoi, și nu mai umblau cu El” (Ioan 6:66). Din moment ce scriitorii Noului Testament nu ar fi inventat, desigur, această afirmație ciudată și reacția nefavorabilă pe care ea a stârnit-o, ea trebuie să fie autentică.

Deși există explicații rezonabile pentru aceste afirmații dificile,¹ este de neînțeles de ce le-ar fi lăsat scriitorii Noului Testament dacă ar fi încercat să dea o minciună ca adevăr. (De fapt, este lipsit de logică să fi născocit un asemenea personaj ca Isus, în primul rând. Un Mesia slab care moare – un miel de jertfă – este o antiteză absolută la un erou creat de oameni.) Din nou, cea mai bună explicație este că scriitorii Noului Testament nu fac joc dublu cu faptele, ci sunt extrem de riguroși în consemnarea exactă a ce a spus și făcut Isus.

3. SCRITORII NOULUI TESTAMENT AU INTRODUS ÎN TEXT CERINȚE DIFICILE DIN PARTEA LUI ISUS

Dacă scriitorii Noului Testament ar fi născocit într-adevăr o istorie, cu siguranță că ar fi născocit una care să le facă viața mai ușoară. Acest Isus pe care ei Îl prezentau avea niște standarde extrem de greu de atins. Predica de pe Munte, de pildă, nu pare să fie o invenție umană:

- „Eu vă spun că oricine se uită la o femeie, ca s-o poftască, a și preacurvit cu ea în inima lui” (Matei 5:28).
- „Eu vă spun că oricine își va lăsa nevasta, afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să preacurvească; și cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește” (Matei 5:32).
- „Eu vă spun: Să nu vă împotriviți celui ce vă face rău. Ci, oricui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. Oricui vrea să se judece cu tine, și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa. Dacă te silește cineva să mergi cu el o milă de loc, mergi cu el două. Celui ce-ți cere, dă-i; și nu întoarce spatele celui ce vrea să se împrumute de la tine” (Matei 5:39-42).
- „Eu vă spun: iubiți pe vrăjmașii voștri [...] rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri” (Matei 5:44-45a).
- „Voi fiți ... desăvârșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit” (Matei 5:48).
- „Nu vă strângeți comori pe pământ, unde le mănâncă moliile și rugina, și unde le sapă și le fură hoții; ci strângeți-vă comori în cer,

unde nu le mănâncă moliile și rugina și unde hoții nu le sapă, nici nu le fură. Pentru că unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră” (Matei 6:19-21).

- „Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu ce judecați judecați, veți fi judecați; și cu ce măsură măsurați, vi se va măsura” (Matei 7:1-2).

Toate aceste porunci sunt dificile sau imposibil de ținut de către ființele umane și par să intre în contradicție cu cele mai elementare interese naturale ale celor care le-au consemnat. Ele sunt în mod sigur contrare dorințelor multor oameni de azi, care vor o religie de o spiritualitate care nu impune niciun fel de cerințe morale. Gândește-te la natura extremă și la implicațiile indezirabile ale următoarelor porunci:

- Dacă gândul la un păcat este păcătos, atunci toți – inclusiv scriitorii Noului Testament – sunt vinovați.
- A stabili niște standarde atât de severe pentru divorț și recăsătorire nu pare să fie, din punct de vedere pământesc, în interesul acelor care au consemnat această zicere.
- A nu te împotrivi insultelor din partea unei persoane răuvoitoare înseamnă a te împotrivi instinctelor umane fundamentale; de asemenea, stabilește un standard de comportament incomod pentru apostoli, care treceau prin persecuții tocmai când a fost scrisă această zicere.
- A te ruga pentru dușmanii tăi depășește cu mult orice etică cunoscută vreodată și poruncește bunătate acolo unde reacția naturală este ura.
- A nu acumula bogății financiare contrazice dorințele noastre cele mai profunde de siguranță pe pământ.
- A fi perfect este o cerință de neatins pentru ființele umane supuse greșelilor.
- A nu judeca decât dacă propriile noastre vieți sunt în ordine se opune tendinței noastre naturale de a ne proiecta greșelile în alții.

Este evident că aceste porunci nu sunt ceea ce oamenii ar vrea să-și impună ei înșiși. Cine poate trăi la înălțimea unor asemenea standarde? Numai un om perfect. Poate că tocmai aicea-i miezul problemei.

4. SCRITORII NOULUI TESTAMENT AU DISTINS CU GRIJĂ CUVINTELE LUI ISUS DE PROPRIILE LOR CUVINTE

Chiar dacă în limba greacă a primului secol nu existau ghilimele, scriitorii Noului Testament au deosebit foarte clar cuvintele lui Isus. Cele

mai multe ediții moderne ale Bibliei ce redau în roșu cuvintele lui Isus folosesc o metodă identică, arătând cât de ușor au putut lăsa scriitorii Noului Testament să se vadă ce a zis Isus și ce nu a zis.

De ce menționăm aceasta ca dovadă a credibilității Noului Testament? Deoarece scriitorilor Noului Testament le-ar fi fost foarte ușor să-și rezolve disputele teologice din primul secol punând tot felul de cuvinte în gura lui Isus. În definitiv, dacă ai inventa „istoria creștinismului” și ai încerca s-o dai drept adevăr, de ce nu ai născoci mai multe citate din partea lui Isus pentru a-i convinge pe încăpățânați să vadă lucrurile așa cum le vezi tu? Gândește-te cât de convenabil ar fi fost pentru ei să rezolve toate dezbaterele pe teme controversate cum ar fi circumcizia, ascultarea de legea lui Moise, vorbirea în limbi, locul femeilor în biserică ș.a.m.d. ticluind pur și simplu citate din partea lui Isus!

Dar în ciuda unor frustrări interminabile cauzate de unii credincioși, scriitorii Noului Testament nu au făcut niciodată lucrul acesta. În locul unui asemenea abuz de influență, ei par să redea cu fidelitate ce a zis Isus și ce nu a zis. Pavel, omul care a scris aproape jumătate din cărțile Noului Testament (cel puțin 13 din 27) și s-a ocupat de majoritatea problemelor controversate din biserică, nu comite niciodată abuz de influență. El îl citează pe Isus doar de câteva ori. Și într-una din aceste ocazii, el face tot ce-i stă în putință ca să distingă explicit propriile lui cuvinte de cele ale lui Isus (1 Cor. 7:10-12).

De ce ar fi Pavel atât de atent dacă nu ar spune adevărul? Din nou, cea mai bună explicație pentru acuratețea scriitorilor Noului Testament este că ei spun realmente adevărul.

5. SRIITORII NOULUI TESTAMENT INCLUD EVENIMENTE LEGATE DE ÎNVIERE PE CARE NU LE-AR FI INVENTAT DE BUNĂVOIE

Pe lângă faptul că includ detalii stânenitoare despre ei înșiși și despre Isus, scriitorii Noului Testament consemnează și evenimente legate de înviere pe care nu le-ar fi introdus dacă ar fi inventat întâmplarea. Astfel de evenimente sunt:

Îngroparea lui Isus – Scriitorii Noului Testament relatează că Isus a fost îngropat de Iosif din Arimateea, un membru al Sanhedrinului, adică al consiliului de conducere evreiesc care l-a condamnat pe Isus la moarte pentru blasfemie. Ei nu ar fi putut născoci așa ceva. Ținând seama de amărăciunea pe care unii creștini o nutreau împotriva

autorităților evreiești, de ce ar fi pus ei un membru al Sanhedrinului într-o lumină atât de favorabilă? Și de ce L-ar fi plasat pe Isus în mormântul unei autorități iudaice? Căci dacă Iosif nu L-ar fi îngropat cu adevărat pe Isus, întâmplarea ar fi fost cu ușurință dovedită ca eronată de către dușmanii evrei ai creștinismului. Dar evreii nu au contestat întâmplarea, și nu a fost găsită niciodată vreo istorie alternativă a îngropării.

Primii martori – Toate cele patru Evanghelii afirmă că femeile au fost primele martore ale mormântului gol și primele care au aflat despre Înviere. Una din aceste femei a fost Maria Magdalena, despre care Luca recunoaște că fusese anterior posedată de demoni (Luca 8:2). Lucrul acesta nu ar fi fost niciodată introdus într-o întâmplare născocită. Nu numai că o persoană posedată cândva de demoni ar fi fost un martor îndoielnic, dar *femeile* în general nu erau considerate martori credibili în cultura primului secol. De fapt, mărturia unei femei nu avea nicio greutate într-un tribunal. Așadar, dacă ai fi inventat o poveste despre înviere în primul secol, ai fi evitat să pui în rolul de martor niște femei și ai fi făcut ca voi – bărbații viteji – să fiți primii care descoperă mormântul gol și pe Isus cel înviat. Dacă ai fi menționat mărturia unor femei – mai ales a unor femei posedate de demoni – aceasta ar fi stânjenit încercarea ta de a prezenta o minciună drept adevăr.²

Convertirea preoților – „De ce nu li S-a arătat Isus cel înviat fariseilor?” este o întrebare frecventă pusă de sceptici. Un posibil răspuns ar fi că lucrul acesta nu a fost necesar. Se trece adesea cu vederea faptul că mulți preoți din Ierusalim au devenit credincioși. Luca scrie: „numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim, și o mare mulțime de preoți veneau la credință” (Fapte 6:7). Preoții aceștia au inițiat ulterior o controversă în biserica din Ierusalim. În cadrul unei întâlniri conciliare între Petru, Pavel, Iacov și alți prezbiteri, „unii din partida Fariseilor, care crezuseră, s-au ridicat, și au zis că Neamurile trebuie să fie tăiate împrejur și să li se ceară să păzească Legea lui Moise” (Fapte 15:5).

Conciliul a soluționat problema, dar ideea pe care vrem noi s-o subliniem aici este că Luca nu ar fi inclus aceste detalii dacă ele ar fi fost fictive. De ce nu? Pentru că toți ar fi știut că Luca minte, dacă nu ar fi existat un număr semnificativ de convertiți din rândul fariseilor. Teofil și alți cititori din primul secol ar fi știut – sau ar fi putut descoperi cu ușurință – dacă astfel de convertiți au existat sau nu. Evident, fariseii ar fi știut și ei. De ce le-ar fi ușurat Luca sarcina de a-i da în vileag minciunile? În definitiv, dacă încerci să prezinți o minciună drept

adevăr, nu le dai dușmanilor tăi ocazia de a-ți deconspira cu ușurință povestea. Convertirea fariseilor și a lui Iosif din Arimatea erau două detalii inutile care – dacă nu erau adevărate – l-ar fi demascat complet pe Luca. Iar întâmplarea cu Iosif l-ar fi denunțat nu doar pe Luca, ci și pe scriitorii celorlalte Evanghelii, pentru că și ei menționează această întâmplare.

Explicația iudeilor – Explicația iudeilor pentru mormântul gol se regăsește în ultimul capitol din Matei:

Pe când se duceau ele [femeile], au intrat în cetate unii din străjeri și au dat de veste preoților celor mai de seamă despre toate cele întâmplate. Aceștia s-au adunat împreună cu bătrânii, au ținut sfat, au dat ostașilor mulți bani și le-au zis: „Spuneți așa: «Ucenicii Lui au venit noaptea, pe când dormeam noi, și L-au furat.» Și dacă va ajunge lucrul acesta la urechile dregătorului, îl vom potoli noi, și vă vom scăpa de grijă.” Ostașii au luat banii, și au făcut cum i-au învățat. Și s-a răspândit zvonul acesta printre Iudei până în ziua de astăzi (Matei 28:11-15).

De notat că Matei lasă să se înțeleagă foarte clar că cititorii lui cunoșteau deja explicația iudeilor cu privire la mormântul gol, deoarece „s-a răspândit zvonul acesta printre Iudei până în ziua de astăzi”. Ceea ce înseamnă că cititorii lui Matei (și cu siguranță iudeii înșiși) știau dacă el spune adevărul sau nu. Dacă Matei ar fi plăsmuit povestea mormântului gol, de ce i-ar fi ajutat pe cititorii lui să-i dea în vileag minciunile? Singura explicație plauzibilă este că mormântul trebuie să fi fost cu adevărat gol și că dușmanii evrei ai creștinismului trebuie să fi răspândit într-adevăr această explicație pentru mormântul gol. (De fapt, Iustin Martirul și Tertulian, care au scris în anul 150, respectiv în anul 200 d.Cr., pretind că autoritățile iudaice au menținut această teorie a furtului pe parcursul întregului secol al II-lea. Vom discuta problemele pe care teoria le ridică în capitolul următor.³

6. SRIITORII NOULUI TESTAMENT INCLUD ÎN SRIERILE LOR MAI MULT DE TREIZECI DE PERSONALITĂȚI CONFIRMATE ISTORIC

Acesta este un aspect important, ce trebuie repetat. Nu este posibil ca documentele Noului Testament să fi fost inventate deoarece conțin prea multe personaje atestate istoric (vezi tabelul 10.1, în capitolul 10). Scriitorii Noului Testament și-ar fi distrus credibilitatea în fața contemporanilor dacă ar fi implicat persoane reale într-o întâmplare fictivă, mai ales persoane de mare notorietate și puternice. Ei nu ar fi

putut scăpa nepedepsiți dacă ar fi scris minciuni evidente despre Pilat, Caiafa, Festus, Felix și despre Irod și rudele lui. Cineva i-ar fi demascată că i-au implicat în mod fals pe acești oameni în evenimente ce nu s-au petrecut niciodată. Scriitorii Noului Testament știau lucrul acesta, și nu ar fi inclus atât de multe figuri proeminente într-o poveste fictivă care era menită să înșele. Din nou, cea mai bună explicație este că scriitorii Noului Testament au consemnat cu acuratețe ceea ce au văzut.

7. SCRITORII NOULUI TESTAMENT INCLUD DETALII DIVERGENTE

Criticii se grăbesc să citeze relatările aparent contradictorii din Evangheliile ca o dovadă că nu se poate avea încredere că Evangheliile prezintă informații corecte. De exemplu, Matei spune că la mormântul lui Isus a fost un înger, în timp ce Ioan menționează doi. Oare nu este aceasta o contradicție care distruge credibilitatea relatărilor? Nu, lucrurile stau exact invers: detaliile divergente întăresc argumentul că relatările aparțin unor martori oculari. Cum așa?

Mai întâi, să precizăm că relatările despre îngeri nu sunt contradictorii. Matei nu spune că la mormânt a fost *un singur* înger. Criticul trebuie să adauge un cuvânt la relatarea lui Matei pentru a o face să contrazică spusele lui Ioan.⁴

Dar atunci de ce menționează Matei un singur înger, dacă la mormânt au fost doi? Din același motiv pentru care doi reporteri diferiți care acoperă același eveniment aleg să includă detalii diferite în relatările lor. Doi martori oculari independenți văd rareori aceleași detalii și nu vor descrie niciodată un eveniment în exact aceleași cuvinte. Ei vor reda același eveniment major (Isus a înviat din morți), dar se vor deosebi asupra detaliilor (câți îngeri au fost la mormânt). De fapt, când un judecător aude doi martori prezentând aceeași mărturie cuvânt cu cuvânt, la ce concluzie ajunge el, și pe drept cuvânt? Că există o înțelegere secretă între martori – că martorii s-au întâlnit înainte pentru a-și pune în acord declarațiile.

Așadar, este perfect rezonabil ca Matei și Ioan să difere – amândoi spun ce au văzut în calitate de martori oculari. Poate că Matei îl menționează doar pe îngerul care a vorbit (Matei 28:5), pe când Ioan precizează câți îngeri a văzut Maria (Ioan 20:12). Sau poate că un înger a fost mai proeminent decât celălalt. Nu știm cu siguranță. Știm doar că astfel de diferențe sunt comune printre martorii oculari.

În lumina numeroaselor detalii divergente existente în Noul Testament, este evident că scriitorii Noului Testament nu s-au întâlnit ca

să-și pună în acord mărturiile. Aceasta înseamnă desigur că nu au încercat să dea o minciună drept adevăr. Căci dacă ar fi plăsmuit istoria Noului Testament, s-ar fi adunat laolaltă ca să se asigure că scrierile lor se potrivesc în fiecare amănunt. O asemenea armonizare nu a avut loc, ceea ce confirmă că Noul Testament este o mărturie autentică și că fiecare autor și-a scris materialul independent.

Ironia este că nu Noul Testament se contrazice singur, ci criticii. Pe de o parte, criticii pretind că Evangheliile sinoptice (Matei, Marcu și Luca) sunt prea uniforme pentru a fi surse independente și pe de altă parte, pretind că sunt prea divergente ca să spună adevărul. Deci care este adevărul? Sunt prea uniforme sau prea divergente?

De fapt, noi credem că sunt o împletire perfectă între ambele. Adică sunt suficient de uniforme și suficient de divergente (dar nu prea mult) tocmai *pentru că* sunt relatări independente ale unor martori oculari despre aceleași evenimente. Ne putem aștepta să găsim aceleași fapte majore și aceleași diferențe minore de detaliu în trei reportaje jurnalistice independente ce relatează despre același eveniment.

Dacă nu ne crezi, atunci intră azi pe Internet și vezi trei reportaje independente ce tratează același eveniment. Alege un reportaj de la *Associated Press*, altul de la *Reuters* și poate altul de la *United Press International* sau al unui reporter independent. Toate reportajele vor avea în comun aceleași fapte majore, dar pot include și diferite detalii minore. În majoritatea cazurilor, relatările vor fi mai degrabă *complementare* decât *contradictorii*.

De exemplu, dacă trei surse de știri relatează despre o vizită prezidențială într-o țară străină, toate relatările vor identifica în mod corect țara, dar vor accentua probabil detalii minore distincte. Dacă o relatare afirmă că președintele l-a vizitat pe primul ministru al Marii Britanii și altă relatare precizează că președintele l-a vizitat pe primul ministru într-o încăpere cu coloane de marmură, cele două relatări sunt complementare sau contradictorii? Sunt complementare. Cea de-a doua nu o contrazice pe prima, ci doar adaugă ceva în plus la ea.

În același fel, toate Evangheliile concordă asupra aceluiași fapt major – că Isus a înviat din morți. Doar detaliile complementare sunt diferite. Și chiar dacă în Evangheliile ar fi găsite unele detalii minore evident contradictorii, aceasta nu înseamnă că Învierea este o ficțiune. Ar putea fi o problemă pentru doctrina că Biblia nu conține nici măcar cea mai mică greșală, dar nu ar însemna că evenimentul major nu s-a petrecut deloc.

Simon Greenleaf, profesor de drept de la Harvard care a scris un studiu de referință despre ce se constituie într-o dovadă juridică, a recunoscut că s-a convertit la creștinism în urma unei cercetări atente a

mărturiilor din Evanghelie. Dacă a cunoscut cineva caracteristicile unei mărturii oculare autentice, acela a fost Greenleaf. Și el a ajuns la concluzia că cele patru Evanghelii „ar fi primite ca dovezi în orice instanță de judecată, fără cea mai mică ezitare”.⁵

O declarație autentică a unui martor ocular conține acord cu privire la punctele majore și divergență în detaliile minore, și exact aceasta este natura documentelor Noului Testament.

8. SRIITORII NOULUI TESTAMENT ÎI ÎNDEAMNĂ PE CITITORII LOR SĂ CERCETEZE FAPTE VERIFICABILE, CHIAȚ ȘI FAPTELE PRIVITOARE LA MIRACOLE

Am văzut deja câteva pretenții de acuratețe de care scriitorii Noului Testament i-au făcut conștienți pe destinatarii documentelor lor. Între acestea se numără afirmația directă a lui Luca adresată lui Teofil (Luca 1:1-4); pretenția lui Petru că apostolii nu urmează niște basme inteligent meșteșugite ci au fost ei înșiși martori la marea lui Cristos (2 Pet. 1:16); declarația îndrăzneată a lui Pavel în fața lui Festus și a împăratului Agripa cu privire la Cristosul înviat (Fapte 26); și reluarea de către Pavel a unui crez timpuriu care identifica mai mult de 500 de martori care L-au văzut pe Cristosul înviat (1 Corinteni 15).

În plus, Pavel le mai spune ceva corintenilor, ceva ce nu ar fi spus dacă acesta nu ar fi fost adevărul. În a doua lui epistolă către corinteni, Pavel afirmă că a făcut miracole printre ei. Vorbind despre calificările lui de apostol – apostolul fiind cineva care vorbește în numele lui Dumnezeu – Pavel le aduce aminte corintenilor: „Semnele unui apostol le-ați avut printre voi în toată răbdarea, prin semne, puteri și minuni care au fost făcute între voi” (2 Cor. 12:12).

Acum, de ce ar fi scris Pavel așa ceva corintenilor, dacă nu ar fi făcut cu adevărat miracole printre ei? Dacă le-ar fi cerut să-și amintească niște miracole pe care nu le-a făcut niciodată printre ei și-ar fi distrus complet credibilitatea! Singura concluzie plauzibilă este că 1) Pavel era într-adevăr un apostol al lui Dumnezeu, 2) prin urmare, avea capacitatea de a-și confirma apostolia săvârșind miracole, și 3) și-a manifestat deschis această capacitate în fața corintenilor.

9. SRIITORII NOULUI TESTAMENT DESCRIU MIRACOLELE CA PE ORICE ALT EVENIMENT ISTORIC: ÎN RELATĂRI SIMPLE, NEÎNFLORITE

Detaliile înflorite și extravagante sunt semne clare că o anumită relatare istorică are elemente de legendă. Spre exemplu, există o relatare

legendară despre învierea lui Cristos care a fost scrisă la mai bine de 100 de ani după eveniment. Ea provine dintr-un fals apocrif cunoscut sub numele de *Evangelhia după Petru* și sună astfel:

Dimineața devreme, la răsăritul zilei de Sabat, a venit o mare mulțime din Ierusalim și din ținuturile învecinate ca să vadă mormântul sigilat. Dar în noaptea de dinaintea zilei Domnului, pe când soldații stăteau de pază doi câte doi la fiecare strajă, s-a auzit un zgomot puternic în cer și au văzut cum cerurile s-au deschis și din ele au coborât doi bărbați care străluceau foarte puternic, și aceștia s-au apropiat de mormânt. Piatra care fusese pusă la intrare s-a rostogolit deoparte singură și mormântul s-a deschis, și cei doi tineri au intrat înăuntru.

Când soldații au văzut lucrul acesta, i-au trezit pe sutaș și pe bătrâni (căci și ei erau acolo păzind mormântul). Pe când le istoriseau încă ce văzuseră, au zărit trei bărbați ieșind din mormânt, doi dintre ei sprijinindu-l pe al treilea, și o cruce îi urma. Capul celor doi pe care i-a văzut ajungea până la cer, dar capul celui care era dus de ei trecea dincolo de cer. Și au auzit din cer o voce care zicea: „Ai predicat celor ce dorm?” Și din cruce s-a auzit răspunsul: „Da!”⁶

Ia te uită! Așa aș fi scris eu dacă aș fi născocit sau înflorit evenimentul Învierii! Vedem mulțimi mari de oameni, pietre care se mișcă singure, capete de oameni care ajung până la cer și dincolo de el. Și mai vedem chiar și o cruce care umblă și vorbește. Ce fascinant! Cât de înflorit este totul!

Relatările din Noul Testament despre Înviere nu conțin nimic de felul acesta. Evangheliile prezintă niște descrieri realiste, aproape neutre ale Învierii.

Iată cum descrie *Marcu* ce au văzut femeile:

Și când și-au ridicat ochii, au văzut că piatra, care era foarte mare, fusese prăvălită. Au intrat în mormânt, au văzut pe un tinerel șezând la dreapta, îmbrăcat într-un veșmânt alb, și s-au înspăimântat.

El le-a zis: „Nu vă înspăimântați! Căutați pe Isus din Nazaret, care a fost răstignit: a înviat, nu este aici; iată locul unde îl puseseră. Dar duceți-vă de spuneți ucenicilor Lui, și lui Petru, că merge înaintea voastră în Galileea: acolo Îl veți vedea, cum v-a spus.”

Ele au ieșit afară din mormânt și au luat-o la fugă, pentru că erau cuprinse de cutremur și de spaimă. Și n-au spus nimănui nimic, căci se temeau (*Marcu* 16:4-8).

Descrierea lui *Luca* este aproape la fel de aridă:

Au găsit piatra răsturnată de pe mormânt, au intrat înăuntru, și n-au găsit trupul Domnului Isus. Fiindcă nu știau ce să creadă, iată că li s-au

arătat doi bărbați, îmbrăcați în haine strălucitoare. Îngrozite, femeile și-au plecat fețele la pământ. Dar ei le-au zis: „Pentru ce căutați între cei morți pe Cel ce este viu? Nu este aici, ci a înviat. Aduceți-vă aminte ce v-a spus pe când era încă în Galileea, când zicea că Fiul omului trebuie să fie dat în mâinile păcătoșilor, să fie răstignit și a treia zi să învieze.” Și ele și-au adus aminte de cuvintele lui Isus (Luca 24:2-8).

Evangelhia după *Ioan* menționează în treacăt că Maria Magdalena a descoperit mormântul gol, adaugă experiența lui Petru și a lui Ioan, și apoi revine la Maria în afara mormântului. Din nou, nimic nu pare înflorit sau extravagant în această relateare:

În ziua dintâi a săptămânii, Maria Magdalena s-a dus dis-de-dimineață la mormânt, pe când era încă întuneric; și a văzut că piatra fusese luată de pe mormânt. A alergat la Simon Petru și la celălalt ucenic, pe care-l iubea Isus, și le-a zis: „Au luat pe Domnul din mormânt, și nu știu unde L-au pus.” Petru și celălalt ucenic au ieșit, și au plecat spre mormânt. Au început să alerge amândoi împreună. Dar celălalt ucenic alerga mai repede decât Petru, și a ajuns cel dintâi la mormânt. S-a plecat și s-a uitat înăuntru, a văzut fâșiile de pânză jos, dar n-a intrat. Simon Petru, care venea după el, a ajuns și el, a intrat în mormânt, și a văzut fâșiile de pânză jos. Iar ștergarul, care fusese pus pe capul lui Isus, nu era cu fâșiile de pânză, ci făcut sul și pus într-un alt loc singur. Atunci celălalt ucenic, care ajunsese cel dintâi la mormânt, a intrat și el; și a văzut, și a crezut. Căci tot nu pricepeau că, după Scriptură, Isus trebuia să învieze din morți. Apoi ucenicii s-au întors acasă. Dar Maria ședea afară lângă mormânt și plângea. Pe când plângea s-a plecat să se uite în mormânt. Și a văzut doi îngeri în alb, șezând în locul unde fusese culcat trupul lui Isus: unul la cap și altul la picioare (Ioan 20:1-12).

În continuare Ioan prezintă cum i S-a arătat Isus Mariei.

Relatarea lui *Matei* despre experiența femeilor este ceva mai dramatică, dar nu conține nimic atât de bizar precum niște capete înalte sau o cruce care umblă și vorbește, ca în istorisirea legendară din *Evangelhia după Petru*:⁷

Și iată că s-a făcut un mare cutremur de pământ; căci un înger al Domnului s-a pogorât din cer, a venit și a prăvălit piatra de la ușa mormântului și a șezut pe ea. Înfațișarea lui era ca fulgerul, și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Străjerii au tremurat de frica lui și au rămas ca niște morți.

Dar îngerul a luat cuvântul și a zis femeilor: „Nu vă temeți; căci știu că voi căutați pe Isus, care a fost răstignit. Nu este aici; a înviat, după cum zisese. Veniți de vedeți locul unde zăcea Domnul; și duceți-vă repede de spuneți ucenicilor Lui că a înviat dintre cei morți. Iată că El

merge înaintea voastră în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată că v-am spus lucrul acesta (Matei 28:2-7).

Învierea este evenimentul central al creștinismului. Așa cum a scris Pavel, „Dacă n-a înviat Cristos, credința voastră este zădarnică, voi sunteți încă în păcatele voastre” (1 Cor. 15:17). Dacă Învierea ar fi o istorisire născocită menită să-i convingă pe sceptici, atunci scriitorii Noului Testament ar fi scris cu siguranță niște relatări mai lungi, adăugând mai multe detalii. Mai mult, probabil că ar fi spus că L-au văzut pe Isus înviind fizic din morți. Dar în loc de așa ceva, ei ajung la mormânt după ce El a înviat, și nu fac nicio încercare de a-și înzorzona descoperirea cu descrieri înflorite sau cu cruci vorbitoare gen desene animate. Matei, Marcu și Luca nici măcar nu menționează dramaticele implicații teologice ale Învierii, iar Ioan le acordă o singură frază (Ioan 20:31).

Ideea austerității teologice a Evangheliilor merită să fie discutată ceva mai pe larg. Ea arată că scriitorii Evangheliilor erau interesați să relateze istoria corect, nu să inventeze o teologie nouă. Cercetătorul neo-testamentar N. T. Wright a făcut observația pertinentă că „în cele patru texte canonice ale Învierii nu se spune că «vei ajunge în cer după ce mori», nu se vorbește despre «viața după moarte», «viața veșnică», nici măcar despre «învierea tuturor celor ce fac parte din poporul lui Dumnezeu». Dacă Matei, Marcu, Luca și Ioan ar fi dorit să relateze o istorie al cărei tâlc să fie «Isus a înviat, deci și voi veți învia», n-a realizat prea mare lucru în acest sens”.⁸

Iată o observație aproape șocantă, dacă stai să te gândești bine. Dacă participi astăzi la majoritatea serviciilor din bisericile evanghelice, vei descoperi în ele un accent constant pe „Vino la Isus ca să fii mântuit”. Desigur, învățătura aceasta este prezentă în tot Noul Testament, dar abia dacă este menționat în Evanghelii. De ce? Pentru că autorii Evangheliilor au scris istorie, nu teologie. Desigur, istoria Noului Testament are implicații dramatice asupra teologiei, dar aceste implicații sunt evidențiate în alte scrieri ale Noului Testament, și anume în Epistole (scrisori). Scriitorilor celor patru Evanghelii le-ar fi fost ușor să extragă implicațiile teologice ale fiecărui eveniment istoric, dar nu au făcut acest lucru. Ei au fost niște martori oculari care au scris istorie, nu autori de ficțiune sau teologi în căutare de prozești.

Sobrietatea lor se vede și în cazul celorlalte miracole pe care le consemnează. Celelalte treizeci și cinci de miracole atribuite lui Isus sunt prezentate în stil reportericesc, nu ca de către niște predicatori înflăcărați. Nu au venit cu descrieri bombastice sau cu comentarii gen foc și pucioasă – doar cu fapte concrete.

10. SRIITORII NOULUI TESTAMENT ȘI-AU ABANDONAT CREDINȚELE ȘI PRACTICILE SACRE STRĂVECHI ȘI AU ADOPTAT ALTELE NOI, ȘI NU ȘI-AU RENEGAT MĂRTURIA NICI MĂCAR CÂND AU FOST PERSECUTAȚI SAU AMENINȚAȚI CU MOARTEA

Autorii Noului Testament nu s-au mulțumit să spună că Isus a făcut minuni și că a înviat din morți – ei și-au sprijinit mărturia prin niște acțiuni dramatice. În primul rând, aproape peste noapte și-au părăsit multe din credințele și practicile sacre străvechi. Printre instituțiile cu o vechime de peste 1.500 de ani la care au renunțat au fost:

- Sistemul de jertfe animale – l-au înlocuit pentru totdeauna cu singura jertfă perfectă a lui Cristos.
- Supremația obligatorie a Legii lui Moise – afirmă că Legea este lipsită de putere datorită vieții fără de păcat a lui Cristos.
- Monoteismul strict – acum se închină și lui Isus, Dumnezeu-Om, în ciuda faptului că 1) credința lor cea mai scumpă era: „Ascultă, Israele! Domnul, Dumnezeuul nostru, este singurul Domn” (Deut. 6:4); și 2) închinarea înaintea vreunui om a fost considerată întotdeauna blasfemie și pasibilă de pedeapsa cu moartea.
- Sabatul – nu îl mai țin, chiar dacă au crezut întotdeauna că încălcarea Sabatului era pasibilă de pedeapsa cu moartea (Ex. 31:14).
- Credința într-un Mesia biruitor – Isus este opusul unui Mesia biruitor. El este un miel de jertfă (cel puțin în prima lui vizită pe pământ!).

Și nu doar scriitorii Noului Testament au făcut acest lucru – mii de alți evrei din Ierusalim, inclusiv preoți dintre farisei, s-au convertit la creștinism și au abandonat neprețuitele lor credințe și practici. J. P. Moreland ne ajută să înțelegem ce a însemnat pentru acești evrei evlavioși să renunțe aproape peste noapte la instituțiile lor tradiționale:

Și mai există un motiv pentru care aceste instituții erau atât de importante: credeau că le-au fost încredințate de Dumnezeu. Credeau că, părăsindu-le, și-ar expune sufletul riscului condamnării la iad după moarte.

Acum, din clasele de jos se ridică un rabin pe nume Isus. Acesta dă învățături timp de trei ani, strânge lângă El un grup de adepți din clasele de jos și de mijloc, intră în conflict cu autoritățile și ajunge să fie răstignit, alături de alți 30.000 de evrei care au fost răstigniți în acea perioadă.

Dar la cinci săptămâni după răstignirea Lui, peste 10.000 de evrei îl urmează și susțin că este inițiatorul unei noi religii. Și încă ceva: sunt

dispuși să renunțe sau să modifice toate cele cinci instituții sociale despre care fuseseră învățați încă din copilărie că sunt extrem de importante atât din punct de vedere sociologic, cât și teologic.... Se petrecea ceva *foarte* important!⁹

Cum îți explici aceste transformări monumentale, dacă scriitorii Noului Testament ar fi născocit pur și simplu o poveste? Cum le explici dacă Învierea nu existat cu adevărat?

În al doilea rând, nu numai că noii credincioși și-au părăsit credințele și practicile străvechi, dar ei au adoptat în locul lor niște credințe și practici radicale. Între acestea se numără:

- Duminica, o zi de lucru, ca nouă zi de închinare
- Botezul ca un semn că cineva face parte din noul legământ (așa cum circumcizia a fost un semn al vechiului legământ)
- Cina Domnului ca un act de aducere aminte a jertfei lui Cristos pentru păcatele lor¹⁰

Cina Domnului este cu precădere inexplicabilă dacă Învierea nu este adevărată. De ce ar fi inventat evreii o practică în care ar fi mâncat și ar fi băut simbolic trupul și sângele lui Isus?

Tabelul 11.1 rezumă schimbările dramatice aduse de Înviere:

Credința de dinaintea Învierii	Credința de după Înviere
Jertfa animală	Inutilă datorită jertfei lui Cristos
Legea obligatorie a lui Moise	Nu mai este obligatorie, deoarece a fost împlinită de viața lui Cristos
Monoteismul strict	Trinitate (trei persoane într-o singură esență divină)
Sabatul	Înlocuit de închinarea de duminica
Un Mesia biruitor	Un Mesia care Se jertfește (va birui când va veni a doua oară)
Circumcizia	Înlocuită de botez și Cina Domnului

Tabelul 11.1

În final, pe lângă faptul că și-au abandonat străvechile instituții sacre și au adoptat altele noi, scriitorii Noului Testament au suferit persecuția și moartea, deși s-ar fi putut salva retractând. Dacă ar fi inventat istoria Învierii, cu siguranță că ar fi spus lucrul acesta înainte de a fi pe punctul de a fi fost uciși prin răstignire (Petru), împrôșcare cu pietre (Iacov) sau decapitare (Pavel). Dar niciunul nu a retractat – unsprezece din cei doisprezece au fost martirizați pentru credința lor

(singurul supraviețuitor a fost Ioan, care a fost exilat pe insula grecească Patmos). De ce ar fi murit pentru o minciună despre care știau că este minciună?

Chuck Colson, fost colaborator al președintelui Nixon și fondator al organizației Prison Fellowship, a intrat la închisoare după scandalul Watergate. Comparându-și experiența cu cea a apostolilor, el scrie:

Watergate a fost o conspirație de mușamalizare, perpetuată de colaboratorii cei mai apropiați ai președintelui Statelor Unite – cei mai puternici oameni din America, ce îi erau foarte loiali președintelui lor. Dar unul dintre ei, John Dean, a adus probe în favoarea statului, adică a adus mărturie împotriva lui Nixon, pentru ca, așa cum s-a exprimat el însuși, „să-și salveze pielea” – și a făcut lucrul acesta abia la două săptămâni după ce l-a informat pe președinte ce se întâmplă – la două săptămâni! Mușamalizarea, minciuna au putut rezista doar două săptămâni, și apoi toți au sărit din barcă pentru a se salva. Ei bine, apropiații președintelui nu riscau altceva decât rușinea și poate închisoarea. Nu era amenințată viața nimănui. Dar care a fost situația ucenicilor? Doisprezece oameni lipsiți de putere, niște simpli țărani, aveau în fața lor nu doar rușinea sau dizgrația politică, ci bătaia, împrôscarea cu pietre, execuția. Însă toți ucenicii au insistat până la ultima respirație că L-au văzut cu ochii lor pe Isus înviat trupește din morți. Nu crezi că vreunul dintre acești apostoli ar fi cedat înainte de a fi fost decapitați sau uciși cu pietre? Că unul din ei ar fi putut încheia o înțelegere cu autoritățile? Dar niciunul nu a făcut-o.¹¹

Colson are dreptate. Cu siguranță că apostolii ar fi cedat ca să fie cruțați. Petru deja Îl renegase pe Cristos de trei ori înainte de Înviere pentru „ca să-și salveze pielea”! Nu încape discuție că L-ar fi negat și după Înviere, dacă istoria ar fi fost o înșelătorie.

Judecătorul Antonin Scalia de la Curtea Supremă de Justiție a arătat cât de absurzi sunt cei care se îndoiesc de istoricitatea Noului Testament. Într-o remarcă de un sarcasm mușcător împotriva intelectualilor moderni, Scalia a spus exact ce am afirmat și noi despre motivațiile scriitorilor Noului Testament, și anume că, întrucât nu au avut nimic de câștigat și totul de pierdut, trebuie să credem ce au declarat ei despre Înviere. Scalia a declarat: „Nu este irațional să accepți mărturia unor martori oculari care nu au nimic de câștigat... Înțelepții [lumii acesteia] nu cred în învierea morților. Deci tot ce s-a întâmplat din dimineața Paștelor până la Înălțare a fost plâsmuit de către niște entuziaști servili ca parte a planului lor de a se lăsa martirizați”.¹²

Scalia și Colson au perfectă dreptate. Nu există niciun motiv ca să ne îndoim și toate motivele să credem relatările Noului Testament. Deși mulți oameni mor pentru o minciună pe care o consideră adevărata,

niciun om sănătos la cap nu moare pentru ceva ce *știe* că este o minciună. Scriitorii Noului Testament și ceilalți apostoli știau sigur că Isus a înviat și au demonstrat această cunoaștere cu propriul lor sânge. Ce ar fi putut face mai mult pentru a dovedi că spun adevărul!

CE SE POATE SPUNE DESPRE MARTIRII MUSULMANI?

„Stai puțin!” ar putea să obiecteze scepticul. „Vedem oameni murind pentru credința lor în fiecare zi! Voi nu urmăriți știrile? Aproape în fiecare săptămână apare câte un sinucigaș cu bombă în Orientul Mijlociu! Ați uitat deja de ziua de 11 septembrie? Cei ce au deturnat avioanele au făcut aceasta pentru Alah! Ce dovedește martirajul lor? Că islamul este și el adevărat?”

În niciun caz. Există unele similarități, dar și o deosebire crucială între martirii Noului Testament și cei de azi. O similaritate împărtășită de toți martirii este sinceritatea. Indiferent dacă e vorba despre creștini, musulmani, piloți kamikaze sau adepți ai unor secte sinucigașe, toată lumea e de acord că martirii cred sincer în cauza lor. Dar diferența fundamentală este că martirii creștini din Noul Testament au avut ceva mai mult decât sinceritate – au avut dovezi că *Învierea este adevărată*. De ce? Deoarece *martirii din Noul Testament au fost martori oculari ai lui Cristos înviat*. Ei au știut că *Învierea este adevărată* și nu o minciună fiindcă au verificat aceasta cu propriile lor simțuri. L-au văzut, L-au atins și au mâncat cu Isus cel înviat în mai multe ocazii. Și L-au văzut făcând peste treizeci de miracole. În lumina unor dovezi empirice atât de puternice, mai aveau nevoie de foarte puțină credință ca să creadă în *Înviere*. După standardele observației comune, ei aveau *dovezi* ale *Învierii*. Așa că s-au supus de bună voie persecuției și morții pentru ceva ce au verificat ei înșiși.

În islam nu există nimic de genul acesta (și nici în alte religii care produc martiri). Deși martirii de azi ai islamului sunt evident sinceri în privința islamului, ei nu dispun de dovezi miraculoase din partea unor martori oculari care să ateste că islamul este adevărat. Ei nu asistă la nimic miraculos.

De fapt, *nici contemporanii lui Mahomed nu au asistat la niciun miracol*. Când lui Mahomed i s-a cerut să facă un miracol pentru a confirma că a fost trimis de Dumnezeu, el n-a acceptat niciodată provocarea (Sura 3:181-184; 4:153; 6:8-9; 17:88-96). S-a mulțumit să spună că este un simplu om (17:93) și a lăsat să se înțeleagă că de fapt Coranul este cel care îl autentifică drept profet (17:88). Dar în Coran nu există relatări clare ale unor miracole.¹³ Musulmanii i-au atribuit miracole lui

Mahomed abia după 100-200 de ani de la moartea lui, deoarece creștinii le cereau mereu dovezi că Mahomed a fost un profet. Dar aceste relatări despre miracole nu se bazează pe declarațiile unor martori oculari, ci prezintă toate indiciile că ar fi legendare. Unele dintre ele vorbesc despre pomi care se înclină și îl salută pe Mahomed în timp ce trece. Munții și lupii îl salută și ei. Iar alte miracole par a fi variante ale miracolelor săvârșite de Isus (de ex., transformarea apei în lapte, hrănirea a o mie de oameni prin înmulțirea unei cantități mici de mâncare). Aceste istorisiri miraculoase se găsesc în *Hadith*, o colecție târzie a zicerilor și faptelor lui Mahomed.

Autorul cel mai credibil din *Hadith*, Al Bukhari, precum și majoritatea experților *musulmani* recunosc că cele mai multe presupuse miracole ale lui Mahomed nu sunt autentice.¹⁴ Întrucât Mahomed însuși nu a pretins niciodată că ar fi făcut vreun miracol, și întrucât istorisirile despre miracole apar în surse mult după moartea contemporanilor lui Mahomed, nu avem motive să credem nici măcar un *singur* miracol atribuit lui Mahomed.

Dacă Mahomed nu a fost confirmat de miracole, de ce l-au urmat oamenii? Nu l-au urmat de la început. El și cei câțiva adepți ai lui au fost izgoniți din Mecca în 622 d.Cr., la doisprezece ani după ce se pare că și-a primit prima revelație. (Dat fiind că Mecca era o cetate politeistă unde erau adorați mai mulți zei, mesajul monoteist al lui Mahomed nu a fost bine primit de comercianții locali care își câștigau existența de pe urma comerțului asociat cu politeismul.) Abia după ce Mahomed a condus mai multe campanii militare încununate de succes între 622 și 630, a început să atragă o mulțime de adepți. Popularitatea lui a sporit foarte mult când a condus mai multe raiduri asupra caravelor dinspre Mecca și a împărțit prada cu discipolii lui. El și-a luat de asemenea multe soții, ceea ce a contribuit la consolidarea bazei lui de sprijin. Cu alte cuvinte, popularitatea lui Mahomed s-a născut din victoriile lui militare lucrative pe care le-a împărțit cu adepții lui, din inteligența lui politică și din carisma-i personală, și nu din vreo confirmare miraculoasă.

Aspectul militar al islamului scoate în evidență o altă diferență majoră între originea creștinismului și originea islamului. Creștinismul a început ca o credință pașnică și a fost considerat ilegal în primii 280 de ani de existență a sa (perioadă în care a cunoscut cea mai mare creștere). Dacă deveniai creștin în Imperiul Roman înainte de anul 311, puteai fi omorât pentru aceasta.

Prin contrast, după o scurtă încercare eșuată de a-și propaga pașnic credința, Mahomed a recurs la forța militară pentru a răspândi islamul. În jurul anului 630 el a cucerit Mecca prin forță și a pus stăpânire pe o

mare parte din peninsula Arabiei Saudite de azi. Deși Mahomed a murit în anul 632, adepții lui au continuat campaniile militare în numele islamului. În jurul anului 638 – la doar șase ani după moartea lui Mahomed – musulmanii cuceriseră prin forță Țara Sfântă. În primii 100 de ani ai islamului – pe lângă luarea Ierusalimului – musulmanii au mai încercat de două ori să ia în stăpânire Constantinopolul (Istambulul de astăzi, în Turcia), și s-au răspândit cu succes în Africa de Nord, și apoi prin Strâmtoarea Gibraltar, până în Europa. Dacă nu ar fi fost Charles Martel, conducătorul orașului Tours, din Franța, întreaga Europă ar vorbi probabil limba arabă astăzi. Martel (care înseamnă „ciocan”) i-a împins pe musulmani la sud de Tours în 732, la exact o sută de ani după moartea lui Mahomed. (Ulterior musulmanii s-au retras dincolo de Gibraltar, dar Africa de Nord rămâne predominant musulmană până în ziua de azi.)

Deci iată contrastul: La începuturile creștinismului, puteai fi ucis dacă deveneai creștin; la începuturile islamului puteai să fii ucis dacă *nu* deveneai musulman! Cu alte cuvinte, răspândirea acestor două mari credințe monoteiste a fost cât se poate de diferită: islamul s-a răspândit prin folosirea sabiei asupra altora; creștinismul s-a răspândit când alții au folosit sabia asupra lui.

„Dar cum rămâne cu Cruciadele?” va întreba scepticul. Uită-te într-un curs de istorie – Cruciadele au început abia în jurul anului 1100, la mai bine de 1.000 de ani după începuturile creștinismului. Și scopul inițial al Cruciadelor a fost să ia înapoi teritoriile pe care musulmanii le cuceriseră anterior prin forța armelor de la creștini. Așadar, islamul și nu creștinismul s-a răspândit inițial prin cruciadă militară.

Ei bine, este ușor de înțeles de ce o religie se răspândește când preia puterea pe cale militară. Dar de ce se răspândește o religie atunci când aderenții ei sunt persecutați, torturați și omorâți în primii 280 de ani de la nașterea ei? (Acestea *nu* sunt aspecte care să te atragă.) Poate că deține mărturii foarte credibile despre evenimente miraculoase care dovedesc că ea este adevărată. Cum altfel poți explica de ce niște lași speriați, risipiți și sceptici devin dintr-o dată forța misionară cea mai dedicată, cea mai hotărâtă, cea mai pregătită de sacrificiu și cea mai pașnică pe care a cunoscut-o lumea vreodată?

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

În ultimele două capitole am văzut că dispunem de o copie fidelă a declarațiilor directe și timpurii din partea unor martori oculari, declarații existente în documentele Noului Testament. Principala noastră întrebare

din acest capitol viza invențiile, înfloriturile și exagerările. Mai exact au inventat, au înflorit ori au exagerat scriitorii Noului Testament diferite elemente în istoria lor? Au făcut ei joc dublu cu faptele?

Nu. Așa cum am văzut, există cel puțin zece motive întemeiate să credem că ei au fost niște oameni sinceri care au consemnat cu meticulozitate și cu credincioșie ceea ce au văzut. Așadar, scriitorii Noului Testament:

1. includ numeroase detalii stânjenitoare despre ei înșiși
2. includ numeroase detalii stânjenitoare despre Isus și afirmații dificile ale Lui
3. includ cerințe dificile ale lui Isus
4. disting cu grijă cuvintele lui Isus de propriile lor cuvinte
5. includ evenimente legate de Înviere pe care nu le-ar fi putut inventa
6. includ în scrierile lor mai mult de treizeci de persoane publice confirmate istoric
7. includ detalii divergente
8. îi îndeamnă pe cititorii lor să verifice faptele, chiar și fapte privitoare la miracole
9. descriu miracolele ca și pe celelalte evenimente istorice: în relatări simple, neînflorite
10. și-au abandonat credințele și practicile sacre străvechi, au adoptat altele noi, și nu și-au renegat mărturia nici măcar când au fost persecutați sau amenințați cu moartea

Deci avem toate aceste motive pentru a susține ideea că scriitorii Noului Testament au fost fideli adevărului. Și de ce nu ar fi fost? Ce i-ar fi motivat să mintă, să-și înflorească ori să-și exagereze relatările? Ce ar fi avut de câștigat din asta? Nu s-au ales decât cu persecuție și cu moarte pentru mărturia pe care au depus-o. Cu alte cuvinte, scriitorii Noului Testament ar fi avut toate motivele să *nege* evenimentele Noului Testament, nu să le inventeze, să le înflorească sau să le exagereze. Încă o dată, ei nu aveau nevoie de o nouă religie! Când a venit Isus, majoritatea scriitorilor Noului Testament au fost evrei evlavioși care credeau că iudaismul este singura religie adevărată și că ei sunt poporul ales al lui Dumnezeu. Trebuie să se fi întâmplat ceva dramatic care să-i scoată din amorțeala lor dogmatică și să îmbrățișeze o nouă credință care nu le promitea altceva decât necazuri pe pământ. *În lumina tuturor acestor fapte, nu avem destulă credință ca să fim sceptici în legătură cu Noul Testament.*

Dar în ciuda tuturor dovezilor care le stau împotriva, scepticii încă mai au credință. Deși dovezile fac practic imposibilă concluzia că Isus a fost o legendă sau că scriitorii Noului Testament au fost niște mincinoși, unii sceptici se agață de singura posibilitate care le mai rămâne: că scriitorii Noului Testament s-au înșelat. Ei au crezut sincer că Isus a înviat din morți, dar s-au înșelat. Despre această posibilitate vom discuta în capitolul următor.

A înviat Isus cu adevărat dintre cei morți?

„Scepticii trebuie să ofere ceva mai mult decât teorii alternative pentru Înviere; trebuie să aducă dovezi din primul secol care să le probeze teoriile.”

GARY HABERMAS

ÎNVIEREA: CE SPUN CERCETĂTORII?

Gary Habermas a efectuat investigația cea mai amplă și mai la zi cu privire la ce cred cercetătorii despre Înviere. El a strâns mai mult de 1.400 de lucrări de referință pe tema Învierii scrise între anii 1975-2003. În *The Risen Jesus and Future Hope*,¹ Habermas spune că aproape toți cercetătorii, aparținând întregului spectru ideologic – de la ultraliberali și până la conservatorii bibliciști – sunt de acord că următoarele aspecte cu privire la Isus și la creștinism sunt fapte istorice reale:

1. Isus a murit răstignit de romani.
2. A fost îngropat, cel mai probabil într-un mormânt particular.
3. Curând după aceea ucenicii au fost descurajați, îndurerați și deprimați, pierzându-și orice speranță.
4. Mormântul lui Isus a fost găsit gol la puțin timp după înhumarea Lui.²
5. Ucenicii au avut experiențe pe care ei le-au crezut arătări reale ale lui Isus înviat.
6. Datorită acestor experiențe, viața ucenicilor s-a schimbat complet. Au fost chiar dispuși să moară pentru credința lor.
7. Proclamarea Învierii a fost făcută încă foarte devreme, chiar de la începutul istoriei bisericii.
8. Ucenicii au mărturisit și au predicat public în cetatea Ierusalimului, locul unde Isus fusese răstignit și îngropat cu puțin timp înainte.

9. Mesajul Evangheliei s-a concentrat asupra morții și învierii lui Isus.
10. Duminica a fost ziua preferată pentru adunare și închinare.
11. Iacov, fratele lui Isus și un sceptic înainte, s-a convertit când a crezut că L-a văzut pe Isus înviat.
12. Doar câțiva ani mai târziu, Saul din Tars (Pavel) a devenit și el un credincios creștin, în urma unei experiențe pe care a crezut-o a fi o arătare a lui Isus înviat.³

Acceptarea acestor fapte este rezonabilă în lumina lucrurilor pe care le-am analizat până acum. Dovezile arată că:

Istorisirea Noului Testament nu este o legendă – Documentele Noului Testament au fost scrise în decursul a două generații de la evenimente de către martori oculari sau de către contemporani ai lor, iar narațiunea Noului Testament este confirmată de scriitori necreștini. În plus, Noul Testament menționează cel puțin 30 de personalități istorice care au fost atestate de surse din afara Noului Testament. Prin urmare, Noul Testament nu poate fi o legendă.

Istorisirea Noului Testament nu este o minciună – Scriitorii Noului Testament au introdus detalii divergente și stânjenitoare, afirmații și cerințe dificile, și au făcut o distincție clară între cuvintele lui Isus și cuvintele lor. De asemenea, au făcut trimitere la fapte și la martori oculari pe care cititorii lor fie le cunoșteau deja, fie le puteau verifica. De fapt, ei i-au somat pe cititori și pe principalii lor dușmani din primul secol să le verifice spusele. Dacă toate acestea nu au fost suficiente pentru a le confirma credibilitatea, martirajul lor ar fi trebuit să îndepărteze orice îndoială. Acești martori oculari au îndurat persecuția și moartea pentru declarația lor bazată pe propria experiență că L-au văzut, L-au auzit și L-au atins pe Isus înviat, deși s-ar fi putut salva retractându-și declarațiile.

Istorisirea Noului Testament nu conține înflorituri – Scriitorii Noului Testament au fost de o acuratețe minuțioasă și au dat mai mult de 140 de detalii confirmate istoric. În aceste narațiuni atestate istoric ei au relatat despre mai multe miracole, fără înflorituri evidente sau neînsoțite de comentarii teologice semnificative.

Deci este adevărat Noul Testament? – Dacă majoritatea cercetătorilor sunt de acord cu cele douăsprezece fapte enunțate mai sus, deoarece dovezile arată că istoria Noului Testament nu este o

legendă, o minciună sau o înfloritură, atunci știm dincolo de orice îndoială rezonabilă că scriitorii Noului Testament au redat cu fidelitate ceea ce au văzut. Dar înseamnă aceasta că toate evenimentele conținute în Noul Testament sunt adevărate? Nu neapărat. Scepticului i-a mai rămas un eveniment de care să se agațe.

Ultimul argument pe care îl mai are scepticul este că scriitorii Noului Testament s-au înșelat. Altfel spus, poate că scriitorii Noului Testament au înțeles greșit ce au văzut.

Având în vedere caracteristicile Noului Testament pe care le-am discutat deja, nu pare deloc plauzibil că autorii Noului Testament s-ar fi înșelat asupra evenimentelor cotidiene, nemiraculoase. S-a dovedit că au avut dreptate în multe detalii istorice. De ce să ne îndoim de observațiile lor cu privire la evenimente de fiecare zi?

Dar să se fi înșelat ei oare în legătură cu evenimentele miraculoase, așa cum a fost Învierea? Poate că au crezut sincer că Isus a înviat din morți – și de aceea au fost dispuși să plătească cu propria lor viață – dar au greșit ori au fost înșelați. Poate că există explicații naturale pentru toate miracolele pe care au crezut că le văd.

Există critici care găsesc aici o porțiță de scăpare. Să luăm însă faptul istoric numărul 5 din cele doisprezece pe care le cred aproape toți cercetătorii: „Ucenicii au avut experiențe *pe care ei le-au crezut* arătări reale ale lui Isus înviat”. Cu alte cuvinte, ei *nu* spun neapărat că Isus a înviat într-adevăr din morți (deși unii cred lucrul acesta). Consensul minim al aproape tuturor cercetătorilor este că ucenicii au *crezut* că Isus a înviat din morți.

Pentru ca martorii oculari la evenimente și contemporanii lor să fi greșit, trebuie să existe o altă explicație pentru Înviere și pentru celelalte miracole consemnate în Noul Testament. Întrucât Învierea este evenimentul central în creștinism, să începem cu ea. Ce explicații dau scepticii pentru a nega Învierea?

SCEPTICI FAȚĂ DE TEORIILE SCEPTICILOR

Iată cele mai frecvente explicații ale Învierii aduse de sceptici:

Teoria halucinației – Au fost ucenicii induși în eroare de halucinații? Poate că ei au crezut sincer că L-au văzut pe Cristos înviat, dar în realitate ei au avut o halucinație. Această teorie are mai multe deficiențe fatale. Noi ne vom referi doar la două dintre ele.

Prima, halucinațiile nu sunt experiențe de grup, ci doar individuale. În această privință, ele se aseamănă mult cu visele. De aceea, dacă un

prieten îți spune într-o dimineață: „Ah! Ce vis minunat am avut *amândoi* noaptea trecută, nu-i așa?”, tu nu spui: „Da, a fost fantastic! Vrei să-l continuăm și la noapte?” Nicidecum, ci mai degrabă crezi că prietenul tău a luat-o razna sau glumește. Nu îl iei în serios, fiindcă visele nu sunt experiențe colective. Oamenii individuali au vise, nu grupurile. Halucinațiile sunt la fel. În condiții psihologice *rare*, o persoană poate să aibă o halucinație, dar prietenii ei nu. Și chiar dacă au, nu va fi aceeași halucinație.

Teoria halucinației nu rezistă pentru că Isus nu s-a arătat o singură dată unei singure persoane – S-a arătat de douăsprezece ori într-o varietate de contexte, unor oameni diferiți, pe parcursul a *patruzeci de zile*. A fost văzut de bărbați și de femei. A fost văzut umblând, vorbind și mâncând. A fost văzut în interior și în aer liber. A fost văzut de grupuri mai mari și de grupuri mai mici. În total, mai mult de 500 de oameni L-au văzut pe Isus înviat. Și ei nu au văzut o halucinație sau o fantomă, deoarece în șase din cele douăsprezece arătări Isus a fost atins fizic și/sau a consumat hrană reală (vezi tabelul 12.1 de la pagina următoare).

Existența mormântului gol este cea de-a doua deficiență fatală a teoriei halucinației. Chiar dacă peste 500 de martori oculari au avut experiența fără precedent de a avea aceeași halucinație în douăsprezece împrejurări diferite, de ce autoritățile iudaice sau romane nu au expus trupul lui Isus prin cetate? Aceasta ar fi pus capăt creștinismului o dată pentru totdeauna. Le-ar fi plăcut s-o poată face, dar se pare că le-a fost imposibil, deoarece mormântul era gol.

Martorii au greșit mormântul – Poate că ucenicii s-au dus la alt mormânt și apoi au presupus că Isus a înviat. Și această teorie are două fisuri majore.

În primul rând, dacă ucenicii s-ar fi dus într-adevăr la alt mormânt, autoritățile iudaice sau romane ar fi putut merge la adevăratul mormânt și să expună trupul în cetate. Dar mormântul le era cunoscut evreilor, deoarece era mormântul *lor* (aparținea lui Iosif din Arimateea, un membru al Sanhedrinului evreiesc). De asemenea, mormântul le era cunoscut și romanilor, deoarece plasaseră gărzi lângă el. Așa cum remarcă William Lane Craig, teoria mormântului greșit presupune că toți evreii (și romanii) au fost loviți de o „amnezie colectivă” cu privire la ce au făcut cu trupul lui Isus.⁴

ORDINEA CELOR DOUĂSPREZECE ARĂTĂRI ALE LUI CRISTOS					
	Persoane	Care L-au văzut	Care L-au auzit	Care L-au atins	Alte dovezi
1.	Maria Magdalena (Ioan 20:10-18)	X	X	X	Mormântul gol
2.	Maria Magdalena și cealaltă Marie (Matei 28:1-10)	X	X	X	Mormântul gol (mormântul gol și fâșiile de pânză, de asemenea în Luca 24:1-12)
3.	Petru (1 Cor. 15:5) și Ioan (Ioan 20:1-10)	X	X		Mormântul gol, fâșiile de pânză
4.	Doi ucenici (Luca 24:13-35)	X	X		Au mâncat cu El
5.	Zece apostoli (Luca 24:36-49; Ioan 20:19-23)	X	X	X**	Au văzut răni, au mâncat
6.	Unsprezece apostoli (Ioan 20:24-31)	X	X	X**	Au văzut răni
7.	Șapte apostoli (Ioan 21)	X	X		Au mâncat
8.	Toți apostolii (Matei 28:16-20; Marcu 16:14-18)	X	X		
9.	500 de frați (1 Cor. 15:6)	X	X*		
10.	Iacov (1 Cor. 15:7)	X	X*		
11.	Toți apostolii (Fapte 1:4-8)	X	X		Au mâncat cu El
12.	Pavel (Fapte 9:1-9; 1 Cor. 15:8)	X	X		

*Împlicat **S-a oferit să fie atins

Tabelul 12.1

În al doilea rând, chiar dacă ucenicii au mers la un alt mormânt decât cel al lui Isus, teoria nu explică cele douăsprezece apariții distincte ale lui Isus. Mai exact, trebuie explicate și aparițiile, nu doar mormântul gol.

Mai trebuie remarcat că mormântul gol nu i-a convins pe majoritatea ucenicilor (poate cu excepția lui Ioan) că Isus ar fi înviat din morți. *Arătările* lui Isus au fost cele care i-au transformat din niște lași speriați, risipiți și sceptici în cea mai importantă forță misionară pașnică din istorie. Lucrul acesta este valabil mai ales despre cel ce a fost dușmanul declarat al creștinismului, Saul (Pavel). Nu numai că mormântul gol nu l-a convins, dar a și început să-i persecute pe creștini la puțin timp după Înviere. A trebuit să i se arate Isus Însuși pentru a-l schimba pe Pavel. Se pare că și Iacov, scepticul frate al lui Isus, s-a convertit și el tot după o arătare a lui Isus. Așa cum am văzut, convertirea lui Iacov a fost atât de dramatică încât el a devenit conducătorul bisericii din Ierusalim și mai târziu a fost martirizat din porunca marelui preot.

Concluzia este aceasta: Chiar dacă mormântul gol ar putea fi explicat prin cauze naturale, aceasta nu ar fi îndeajuns pentru a nega Învierea. Orice teorie alternativă pentru Înviere va trebui să ofere o explicație plauzibilă și pentru arătările lui Isus. Teoria mormântului greșit nu reușește să explice nici una, nici alta.

Teoria leșinului sau a morții aparente – Este posibil oare ca Isus să nu fi murit cu adevărat pe cruce? Poate Isus a leșinat doar. Altfel spus, poate că mai era încă în viață atunci când a fost pus în mormânt și a reușit cumva să scape, convingându-i pe ucenici că a înviat din morți. Dar și teoria aceasta are niște slăbiciuni cruciale.

Mai întâi, și dușmanii și prietenii lui Isus au crezut că El este mort. Romanii, care erau niște călăi profesioniști, L-au biciuit și L-au bătut cu atâta brutalitate încât aproape că a leșinat. Apoi L-au bătut niște piroane grele din fier prin încheieturile mâinii și prin picioare și L-au înfipt o sulită în coastă. Nu L-au zdrobit picioarele pentru a-l grăbi moartea deoarece știau că deja este mort. (Victimele răstignirii mureau adesea prin asfixiere fiindcă nu-și puteau împinge trupul în sus ca să respire. De aceea, zdrobirea picioarelor le grăbea moartea.) Mai mult, Pilat a verificat ca să se asigure că Isus este mort, și tocmai moartea lui Isus i-a făcut pe ucenici să-și piardă orice speranță.

Tehnicile brutale de răstignire ale romanilor au fost confirmate de către descoperirile arheologice și de mai mulți scriitori necreștini (vezi capitolul 15 pentru o descriere a experienței de răstignire a lui Isus). În 1968, au fost descoperite într-o peșteră din Ierusalim rămășițele unei victime răstignite, datând din secolul I; osul calcaneu al acestui om era

străpuns de un piron de aprox. 18 cm, iar antebrățele prezentau și ele semne de străpungere.⁵ Tehnica de înfigere a unei sulite în inima victimei a fost și ea confirmată de către autorul roman Quintilian (35-95 d.Cr.).⁶ După ce Isus a fost supus unui astfel de tratament, nu este de mirare că martorii oculari L-au crezut mort.

Dar nu numai cei din secolul I au crezut că Isus a murit; sunt și medici moderni care cred același lucru. În numărul din 21 martie 1986 al *Journal of the American Medical Association*, trei medici, între care un patolg de la Clinica Mayo, au semnat un articol în care conchideau:

Greutatea dovezilor istorice și medicale arată clar că Isus era deja mort înainte de a fi fost străpuns în coastă, și aceasta sprijină concepția tradițională că sulița, înfipă între coastele din dreapta, a perforat probabil nu doar plămânul drept, ci și pericardul și inima, confirmându-I moartea. În consecință, interpretările care se bazează pe presupunerea că Isus nu ar fi murit pe cruce par să contrazică cunoștințele medicale moderne.⁷

Așa cum am arătat în capitolul precedent, sângele și apa scurse din rană par să fie un alt detaliu autentic de martor ocular consemnat de Ioan. Chiar și numai acest singur fapt ar trebui să înlătore orice îndoială cu privire la moartea lui Isus.

Cea de-a doua slăbiciune crucială a teoriei leșinului este că nu ține seamă că Isus a fost îmbălsămat în 34 kg de bandaje și mirodenii. Este foarte improbabil ca Iosif din Arimateea și Nicodim (Ioan 19:40) să-L fi îmbălsămat din greșeală pe Isus viu.

În al treilea rând, chiar dacă toți ar fi greșit crezându-L pe Isus mort când L-au pus în mormânt, cum ar fi putut un om grav rănit și sângerând puternic să mai fie în viață după treizeci și șase de ore? Ar fi murit din cauza hemoragiei în mormântul rece, umed, întunecos.

În al patrulea rând, chiar dacă Isus ar fi supraviețuit mormântului rece, umed și întunecos, cum s-ar fi putut desface din bandaje, cum ar fi putut muta piatra de două tone, cum ar fi putut să iasă din mormânt și să treacă pe lângă niște gărzi romane de elită (care ar fi fost uciși ei înșiși dacă ar fi permis breșe în securitate), și apoi să-i convingă pe niște lași speriați, împrăștiați și sceptici că a triumfat asupra morții? Chiar dacă ar fi putut să iasă din mormânt și să treacă de străjile romane, Isus ar fi fost doar carne vie bătută și sângerândă care ar fi stârnit mai degrabă milă decât venerația ucenicilor. I-ar fi spus: „Poate că ești viu, dar cu siguranță nu ai înviat. Hai să mergem la un doctor!”

În al cincilea rând, teoria leșinului nu poate explica arătarea lui Isus înaintea lui Pavel ca o lumină strălucitoare pe drumul Damascului. Ce a

determinat schimbarea în acest dușman declarat al creștinismului la scurt timp după răstignire? Fără îndoială nu o ființă umană obișnuită vindecată după experiența răstignirii.

Pavel își descrie convertirea de două ori în cartea Faptele Apostolilor, care este un document confirmat istoric. În capitolul 22, Pavel povestește unei mulțimi ostile de evrei cum i S-a arătat Cristos:

„Când eram pe drum și mă apropiam de Damasc, deodată, pe la amiază, a strălucit împrejurul meu o mare lumină din cer. Am căzut la pământ, și am auzit un glas, care-mi zicea: «Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești?» «Cine ești, Doamne?» am răspuns eu. Și El mi-a zis: «Eu sunt Isus din Nazaret, pe care-L prigonești.»” (v. 6-8).

După aceea Pavel a fost orb trei zile și atitudinea lui s-a schimbat cu 180 grade. El a devenit cel mai înflăcărat apărător al creștinismului după ce a fost cel mai pasionat dușman al lui.

Experiența convertirii lui Pavel nu poate fi explicată prin ideea că Isus ar fi fluturat o torță și ar fi vorbit cu o „voce de Dumnezeu” dintr-un tufiș. Aceasta a fost o manifestare dramatică în plină zi a puterii divine, care a transformat radical un om, și lumea pentru totdeauna.*

În al șaselea rând, mai mulți autori necreștini au afirmat că Isus a murit la răstignire. Între aceștia au fost Josephus, Tacit, Thallus și Talmudul evreiesc. De exemplu, Talmudul evreiesc spune că Yeshua (Isus) a fost atârnat pe un lemn în ajunul Paștelui.⁹ Iată o sursă care nu poate fi considerată binevoitoare creștinismului, așa că nu există niciun motiv să ne îndoim de autenticitatea ei.

Din toate aceste motive, și din altele, foarte puțini cercetători mai cred azi teoria leșinului. Există mult prea multe probe împotriva ei.

Ucenicii au furat trupul – Teoria că ucenicii au furat trupul nu poate să susțină ultima opțiune a scepticului – că scriitorii Noului Testament s-au înșelat cu toții. De ce? Fiindcă teoria îi transformă pe aceștia în înșelători, nu în înșelați! Și aceasta, firește, contrazice toate dovezile pe care le-am analizat până acum. Ea susține poziția nejustificată că scriitorii Noului Testament au fost niște mincinoși. Dintr-un motiv inexplicabil, ei au furat trupul pentru ca apoi să se lase bătuți, torturați și martirizați! Adepții acestei teorii nu pot explica de ce ar face cineva una ca asta. De ce s-ar fi lansat ucenicii într-o asemenea conspirație autodestructivă? Și de ce ar fi continuat să susțină cu toții că Isus a înviat din morți, dacă s-ar fi putut salva retractându-și mărturia?

Pe lângă puternicul conflict de interese pentru ucenici, susținătorii acestei teorii nu pot explica nici alte absurdități impuse de teoria lor.

De exemplu, cum au trecut ucenicii de gărzile romane de elită, care erau instruite să păzească mormântul cu prețul vieții lor? Dacă Isus nu a înviat niciodată din morți, atunci cine li S-a arătat lui Pavel, Iacov și celorlalți martori oculari? Au mințit scriitorii Noului Testament și în legătură cu convertirea lor? Oare Pavel a inventat pur și simplu dovezile din 1 Corinteni? Și ce putem spune despre scriitorii necreștini? A mințit Josephus menționând martirizarea lui Iacov de către Sanhedrin? A mințit și scriitorul roman Flegon (născut în cca 80 d.Cr.) când a scris în *Cronicele* lui: „Pe când trăia, Isus nu S-a putut salva singur, dar a înviat după moarte, și Și-a dezvăluit semnele pedepsei Lui, și a arătat cum mâinile Lui fuseseră străpunse de piroane”¹⁰ Ar fi fost nevoie de un „miracol” mult mai mare să se fi întâmplat toate acestea decât ca Isus să învie din morți. *Nu avem destulă credință ca să credem toate acestea!*

După cum am văzut, ideea că ucenicii au furat trupul este exact explicația pe care au oferit-o iudeii pentru a explica mormântul gol. Dincolo de faptul că ucenicii nu aveau nici motive, și nici capacitatea să fure trupul, explicația evreilor nu a fost o minciună bună din încă două motive: 1) de unde ar fi știut gărzile care dormeau că ucenicii au furat trupul? și 2) nicio gardă romană nu și-ar fi recunoscut vina capitală că a dormit în post. (Poate că de aceea, conform mărturiei lui Matei, autoritățile evreiești au trebuit să le ofere bani gărzilor și să le promită că îi va scăpa de necazuri din partea guvernatorului.)

În 1878 a fost făcută o descoperire arheologică fascinantă, care ar putea confirma afirmația Bibliei că evreii vehiculau teoria furtului. În Nazaret a fost găsită o placă de marmură cu dimensiunile de 38 pe 61 cm, ce purta inscripția:

Poruncă de la Cezar: este plăcerea mea ca mormintele și cavourile să rămână veșnic netulburate pentru cei ce le-au făcut în onoarea strămoșilor, copiilor sau membrilor din casa lor. Dar dacă cineva învinovățește pe altcineva că ar fi demolat vreun mormânt ori că l-ar fi scos pe cel îngropat, sau că l-ar fi mutat intenționat în altă parte pentru a face rău, ori că a rupt sigiliul de pe alte pietre, împotriva unui astfel de om poruncesc să se facă judecată ca pentru cinstirea zeilor, așa și pentru cultul morților. Căci toată lumea va fi obligată să-i onoreze pe cei îngropați. Este absolut interzis ca cineva să-i tulbure. În caz de încălcare, doresc ca vinovatul să fie condamnat la pedeapsa capitală sub acuzația de profanare de morminte.¹¹

Cercetătorii cred că acest edict a fost dat de împăratul Tiberiu, care a domnit între anii 14-37 d.Cr. (în cea mai mare parte a vieții lui Cristos)

sau de împăratul Claudiu, care a domnit între anii 41-54. Ceea ce frapază la acest edict este că înăsprește pedeapsa pentru jefuirea mormintelor de la o simplă amendă la pedeapsa cu moartea!

De ce s-ar fi deranjat împăratul roman să dea un edict atât de sever într-un teritoriu atât de îndepărtat din imperiul său? Deși nimeni nu cunoaște sigur motivul acestui edict, există două explicații probabile, și amândouă trimit spre Isus.

Dacă inscripția datează de pe vremea lui Tiberiu, atunci este posibil ca Tiberiu să fi aflat despre Isus printr-unul din rapoartele anuale pe care le primea de la Pilat. Iustin Martirul pretinde că așa s-a întâmplat.¹² În acel raport s-ar putea să fi fost inclusă explicația evreilor pentru mormântul gol (că ucenicii au furat trupul), ceea ce l-a făcut pe Tiberiu să prevină prin edictul său alte „învieri” viitoare.

Dacă inscripția este de la Claudiu, este posibil ca edictul să fi fost una din măsurile sale la răzmerițele de la Roma din anul 49 d.Cr. În Faptele Apostolilor 18:2, Luca menționează că Claudiu i-a expulzat pe evrei din Roma. Evenimentul este confirmat de istoricul roman Suetoniu, care ne spune: „Deoarece evreii din Roma au provocat în continuu tulburări la instigarea lui Crestus, el [Claudiu] i-a expulzat din cetate”.¹³ (Crestus este o variantă de fonetică pentru Cristos.)

Dar ce legătură a avut Cristos cu răzmerițele evreiești din Roma? Poate că la Roma s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat la Tesalonic cam în aceeași perioadă. În Faptele Apostolilor 17, Luca spune că Tesalonicul s-a „tulburat” când evreii au devenit „geloși” din cauza mesajului predicat de Pavel că Isus a înviat din morți. Așa că evreii s-au plâns oficialilor cetății: „Oamenii aceștia, [Pavel și Luca] care au răscolit lumea, au venit și aici... Ei toți lucrează împotriva poruncilor Cezarului, și spun că este un alt Împărat: Isus” (v. 6-7).

Dacă așa s-a întâmplat și la Roma, atunci probabil că lui Claudiu nu i-a făcut deloc plăcere să știe că exista un grup care îi sfida decretele și urma un alt împărat. Odată ce a aflat că această nouă sectă rebelă a fost inițiată de niște evrei, care credeau că Liderul lor a înviat, probabil că i-a exilat pe toți evreii din Roma și a declarat jefuirea mormintelor o ofensă capitală.

Oricare din aceste două posibilități explică data, locul și asprimea edictului. Dar chiar dacă edictul *nu* are legătură cu mormântul gol al lui Cristos, avem deja motive întemeiate să credem că evreii au avansat ipoteza furtului (vezi capitolul anterior). Ideea importantă aici este că ipoteza furtului a fost o recunoaștere tacită că mormântul era într-adevăr gol. *În definitiv, de ce ar fi născocit evreii o explicație pentru mormântul gol, dacă trupul lui Isus s-ar fi aflat în el?*

Un înlocuitor a luat locul lui Isus pe cruce – Această explicație este susținută de mulți musulmani astăzi – Nu Isus a fost cel răstignit, ci în locul lui a fost omorât altcineva, ca de exemplu Iuda.¹⁴ Coranul spune despre Isus:

Nici nu l-au omorât, și nici nu l-au răstignit, ci așa li s-a părut, și cei ce nu sunt de acord sunt plini de îndoieli și fără o cunoaștere (sigură), ci au doar conjuncturi pe care să le urmeze, căci cu siguranță că nu l-au omorât: nu, Alah la ridicat la Sine; și Alah este înălțat în putere, înțelept (Sura 4:157-158).

Așadar, potrivit Coranului, Isus doar părea să fi fost răstignit, și Alah l-a dus direct la sine în cer.

Dar teoria aceasta se confruntă cu o serie de probleme, dintre care cea mai neînsemnată este că nu există absolut nicio dovadă care s-o susțină. Această afirmație a Coranului vine la mai bine de 600 de ani după perioada în care a trăit Isus. De ce ar putea fi considerată ea o sursă mai autoritară pentru viața lui Isus decât spusele martorilor oculari? Căci ea contrazice toate declarațiile martorilor direcți, dar și mărturia unor surse necreștine.

În plus, această teorie ridică mai multe întrebări decât poate soluționa. Trebuie să credem că zeci de oameni care au văzut un aspect sau altul al morții lui Isus – ucenicii, gărzile romane, Pilat, evreii, familia și prietenii lui Isus – s-au înșelat *toți* cu privire la cine a fost omorât? Cum ar fi putut greși atâția oameni într-o simplă identificare? Este ca și cum ai spune că nu Abraham Lincoln a fost ucis lângă soția lui în acea seară de aprilie 1865 la Teatrul Ford. Oare Mary Lincoln s-a înșelat în legătură cu bărbatul care ședea lângă ea? S-a înșelat garda de corp asupra celui pe care-l păzea? S-au înșelat toți ceilalți în privința identității președintelui? Pare de necrezut.

Dar mai sunt multe alte întrebări pe care le stârnește această teorie. Dacă Isus n-a fost omorât, atunci de ce a fost găsit gol mormântul unui om care a *fost* într-adevăr ucis? Să credem atunci că *înlocuitorul* Lui a înviat din morți? Dacă da, cum a reușit? Ar mai trebui apoi să credem că toți istoricii necreștini s-au înșelat în legătură cu moartea lui Isus? Și ce facem cu faptul că evreii au recunoscut moartea lui Isus? Oare a greșit Talmudul când a afirmat că Isus a fost atârnat pe lemn în ajunul Paștelui? Pe scurt, trebuie să credem că toți martorii oculari din secolul I s-au înșelat în toate aspectele?

Mai degrabă s-ar cădea să punem la îndoială o teorie care vine la mai bine de 600 de ani după evenimente și ne cere să credem că toate

dovezile din primul secol greșesc. De fapt, teoria aceasta contrazice majoritatea celor douăsprezece fapte pe care aproape toți cercetătorii le cred (vezi începutul acestui capitol). Asemenea altor teorii alternative, și aceasta se bazează pe simple speculații fără nici cea mai mică dovadă care s-o sprijine. *Prin urmare, nu avem destulă credință ca s-o credem.*

Convingerile ucenicilor i-au dus la credința lor în înviere – John Dominic Crossan este unul dintre fondatorii grupării formate din cercetători și critici de extremă stângă care s-au autointitulat „Seminarul lui Isus”. Aceștia au decis că doar 18 la sută din zicerile atribuite lui Isus în Evangheliile sunt autentice (pentru mai multe despre Seminarul lui Isus, vezi Apendice 3). Ei nu oferă nicio dovadă reală pentru scepticismul lor, ci doar teorii speculative despre felul cum convingerile ucenicilor i-au determinat să creadă în Înviere și în aproape toate celelalte lucruri din Noul Testament.

Această teorie a fost menționată în cursul unei dezbateri dintre Crossan și William Lane Craig pe tema Învierii. Crossan a venit cu teza că ucenicii au inventat istoria Învierii din cauză că după moartea Lui „au cercetat Scripturile” și au descoperit că „persecuția, dacă nu și execuția, era aproape ca o fișă a postului pentru un ales al lui Dumnezeu”.¹⁵

Întreaga dezbatere, care a durat două ore, s-a concentrat în jurul răspunsului dat de Craig. El a zis: „Bine. Și aceasta s-a întâmplat după experiența arățărilor Învierii.... *Nu credința ucenicilor a dus la arățărilor [Învierii], ci arățărilor au dus la credința lor; apoi ei au cercetat scripturile*”.¹⁶

În realitate, ucenicii speriați, risipiți și sceptici nu erau în starea de spirit potrivită ca să inventeze o istorie a Învierii și apoi să meargă și să moară pentru ea. Starea lor de spirit îi îndemna să fugă și să se ascundă de frica iudeilor! Arățărilor de după Înviere au fost cele ce le-au inspirat credința plină de îndrăzneală și nu invers. Crossan înțelege lucrurile pe dos.

Pe lângă faptul că nu există dovezi pentru această teorie, Crossan nu poate explica arățărilor post-Înviere în fața a peste 500 de oameni. Așa cum nu poate explica nici mormântul gol sau încercarea evreilor de a-l justifica. Evreii știau că ucenicii pretind că Învierea este un eveniment istoric real, nu un simplu produs al credinței lor. Dacă, așa cum spune Crossan, Învierea nu a avut loc cu adevărat, atunci de ce insistă evreii și în secolul al II-lea că ucenicii au furat trupul? Crossan nu are niciun răspuns la această întrebare, fiindcă teoria lui este falsă. *Trebuie să ai multă credință – și să neglijezi o mulțime de dovezi – ca să o crezi.*

Scriitorii Noului Testament au copiat mituri păgâne ale învierii – Teoria aceasta afirmă că Noul Testament nu este un document istoric, deoarece autorii Noului Testament nu au făcut altceva decât să copieze

mituri păgâne ale învierii. Și scepticii se grăbesc să citeze presupuse învieri ale unor personaje mitice, cum ar fi Marduk, Adonis și Osiris. Să fie Noul Testament doar un astfel de mit? Ar putea fi adevărată această teorie? Puțin probabil, din mai multe motive.

În primul rând, așa cum am văzut, Noul Testament nu este deloc o carte mitologică. Spre deosebire de miturile păgâne, Noul Testament este plin de declarații ale unor martori oculari și de personaje istorice reale, și este totodată confirmat de mai multe surse extratestamentare. C. S. Lewis, care el însuși a scris istorisiri cu caracter mitologic, a precizat că narațiunile Noului Testament nu prezintă semnele mitologicului. „Sunt un critic și un istoric literar, asta este profesia mea”, a spus Lewis. „Și sunt pregătit să afirm pe această bază că dacă cineva crede că Evangheliile sunt legende sau romane, atunci persoana respectivă își arată pur și simplu incompetența de critic literar. Am citit o mulțime de romane și cunosc suficient de multe legende provenind de la popoarele primitive, și știu perfect că Evangheliile nu intră în această categorie.”¹⁷

În al doilea rând, teoria miturilor păgâne nu poate explica mormântul gol, martirajul martorilor oculari sau declarațiile unor scriitori necreștini. Și nu explică nici acele dovezi care îi îndeamnă pe aproape toți cercetătorii să accepte celelalte fapte istorice pe care le-am enunțat la începutul acestui capitol.

În al treilea rând, sursele necreștine anțice știau faptul că scriitorii Noului Testament nu prezintă fapte mitice. Craig Blomberg a observat: „Critici evrei și păgâni ai Învierii au înțeles că scriitorii Evangheliilor fac afirmații istorice, că nu expun un mit sau o legendă. Ei puneau în discuție doar plauzibilitatea acelor afirmații”.¹⁸

În al patrulea rând, niciun mit grecesc sau roman nu relatează întruparea literală a unui Dumnezeu monoteist sub înfățișare umană (cf. Ioan 1:1-3, 14), prin intermediul unei nașteri din fecioară (Matei 1:18-25), urmată de moartea și învierea lui fizică. Grecii erau politeiști, nu monoteiști ca și creștinii Noului Testament. Mai mult, grecii credeau în reîncarnarea într-un alt trup muritor; creștinii Noului Testament credeau în *învierea* în același trup fizic devenit nemuritor (cf. Luca 24:37; Ioan 9:2; Evr. 9:27).

În al cincilea rând, prima paralelă reală cu un dumnezeu care moare și învie apare abia după anul 150 d.Cr., la mai bine de 100 de ani *după* începuturile creștinismului.¹⁹ Așadar, dacă a existat vreo influență dintr-o direcție într-alta, ea a pornit dinspre evenimentul istoric al Noului Testament spre mitologie, nu invers.

Singura relatare cunoscută anterioară creștinismului despre un dumnezeu care supraviețuiește morții este aceea care îl are în centrul ei

pe zeul egiptean Osiris. În cadrul acestui mit, Osiris este tăiat în paisprezece bucăți, împrăștiat prin tot Egiptul, și apoi reasamblat și readus la viață de către zeița Isis. Însă Osiris nu revine chiar la viața fizică, ci devine un membru al umbroasei lumi subterane. Habermas și Licona au afirmat: „Este cu totul diferită de relatarea Învierii lui Isus, unde El a fost Prințul vieții care a înviat într-un mod glorios și a fost văzut de oameni pe pământ înainte de a Se fi înălțat la cer”.²⁰

În sfârșit, chiar dacă există mituri anterioare creștinismului despre zei care mor și învie, aceasta nu înseamnă că scriitorii Noului Testament au calchiat acele mituri. Ficțiunea din serialul TV *Star Trek* a precedat programul spațial al S.U.A., dar aceasta nu înseamnă că reportajele ce relatează misiunile navetelor spațiale sunt influențate de episoade din *Star Trek*! Trebuie verificate dovezile fiecărei relatări în parte pentru a se vedea dacă ea este istorică sau mitică. Nu există declarații ale martorilor oculari sau dovezi coroborante care să confirme istoricitatea învierii lui Osiris sau a vreunui alt zeu păgân. Nimeni nu crede că acestea au fost personaje istorice reale. Dar, am văzut, există mărturii directe solide și dovezi coroborante puternice care sprijină istoricitatea morții și învierii lui Isus Cristos.

AI DOVEZI PENTRU ACEASTA?

Creștinii sunt obișnuiți să contracareze teoriile alternative împotriva Învierii. De fapt, tocmai am făcut lucrul acesta noi înșine, arătând numeroasele deficiențe ale teoriilor alternative. Dar asta nu este totul. Deși scepticii le cer, pe bună dreptate, creștinilor să vină cu dovezi în favoarea Învierii (și, după cum am văzut, creștinii pot să se achite de această sarcină cu dovezi credibile), *creștinii vor trebui la rândul lor să le ceară scepticilor să-și dovedească ei înșiși teoriile alternative*. În lumina tuturor dovezilor pozitive ce susțin Învierea, scepticii trebuie să aducă și ei dovezi pozitive, din primul secol pentru concepțiile propuse de ei.

Una este să elaborezi o teorie alternativă pentru Înviere, și alta este să găsești dovezi din primul secol care s-o confirme. O teorie nu este o dovadă. Oamenii rezonabili cer dovezi, nu doar teorii. Oricine poate confecționa o teorie pentru a explica un eveniment istoric. De exemplu, dacă cineva ar pretinde că toate documentarele video din lagărele de concentrare ale Holocaustului au fost contrafăcute și fabricate de către evrei ca să atragă simpatie și sprijin pentru formarea statului Israel, ai crede o asemenea teorie? Desigur că nu, fiindcă ea este în flagrantă contradicție cu toate dovezile cunoscute. Pentru a fi luați în serios, cei ce expun o asemenea teorie trebuie să aducă mărturii credibile și

independente din partea unor martori oculari și alte dovezi coroborante, care să contrazică numeroasele declarații care afirmă că Holocaustul a fost real și că a fost dus la îndeplinire de către naziști. Dar astfel de dovezi contrare nu există.

Așa stau lucrurile și cu Învierea. Deși scepticii au formulat numeroase teorii alternative pentru a nega Învierea, nu există dovezi datând din primul secol care să le susțină.²¹ Singura teorie alternativă menționată într-o sursă din primul secol (că ucenicii au furat trupul) provine de la Matei, și ea este dovedită clar a fi o minciună. Nimeni din antichitate – nici măcar dușmanii creștinismului – nu au găsit o altă explicație *plauzibilă* pentru Înviere. Multe teorii formulate în ultimii 200 de ani își au originea în antisupranaturalism. Deoarece cercetătorii moderni exclud miracolele în avans din motive filozofice, ei produc teorii ad hoc pentru a respinge Învierea. Dar am văzut că explicațiile lor ad hoc conțin numeroase absurdități sau improbabilități.

Cei ce prezintă teorii alternative pentru Înviere ar trebui să fie întrebați: „Ce dovezi ai pentru teoria ta? Ai putea cita, te rog, trei sau patru surse din secolul I care să-ți sprijine teoria?” Când scepticilor onești li se pune această întrebare, ei răspund de obicei prin tăcere sau admit că nu au asemenea dovezi deoarece ele nu există.²²

Dar scepticii nu trebuie să explice numai Învierea. Ci și celelalte treizeci de miracole pe care martorii oculari le-au asociat cu Isus. Ar trebui să credem că toți cei patru evangheliști s-au înșelat cu privire la toate acele miracole, la fel ca și în cazul Învierii?

Această teorie a amăgirii în masă va trebui dovedită. Există probe în surse ale secolului I care să ofere o altă explicație pentru lucrările lui Isus? Singura sursă descoperită (care datează probabil din secolul al II-lea) este cea din Talmudul evreiesc, care admite că Isus a făcut lucruri neobișnuite și spune că „a practicat vrăjitoria”. Dar această explicație este la fel de inconsistentă ca justificarea evreilor pentru Înviere (că ucenicii au furat trupul). Poate că vrăjitoria ar putea explica *unele* din „miracolele” lui Isus, dar ce putem spune despre toate cele treizeci și cinci? Vrăjitorii și magicienii nu pot înfăptui lucrurile despre care se spune că le-a făcut Isus – să învieze morții, să dea vedere orbilor, să meargă pe apă ș.a.m.d.

Deci dacă nu există dovezi ale amăgirii din antichitate, vom crede că miracolele din Noul Testament sunt adevărate? De ce nu? Trăim într-un univers teist în care miracolele sunt posibile. Și chiar dacă este adevărat că nu avem atestări independente pentru toate miracolele din Noul Testament (pentru că unele dintre ele sunt menționate de un singur scriitor), fără îndoială că avem atestări multiple pentru multe dintre ele (inclusiv pentru Înviere). Numărul de miracole menționate de surse

independente este prea mare ca să poată fi explicate ca o mare amăgire. O persoană se poate înșela o dată, dar nu și mai mulți observatori în repetate rânduri.

Cercetătorul german Wolfgang Trilling scrie: „Suntem convinși și susținem că este cert din punct de vedere istoric faptul că Isus a făcut miracole... Relatările despre miracole ocupă prea mult spațiu în Evanghelii, așa încât este imposibil ca toate să fi fost inventate ulterior și transferate lui Isus”.²³ William Lane Craig conchide: „Faptul că Isus ca persoană istorică a făcut miracole nu mai este acum subiect de dispută”.²⁴ Adică miracolele nu mai sunt contestate pe baze istorice, ci numai din temeuri filozofice (mai multe despre aceasta ceva mai încolo).

Concluzia este că există prea multe miracole și prea multe mărturii despre ele ca să credem că toți martorii oculari s-au înșelat de fiecare dată. În legătură cu Învierea, toate teoriile alternative au fisuri fatale, și avem dovezi solide din partea martorilor oculari și de natură circumstanțială că Isus a înviat într-adevăr din morți. Cu alte cuvinte, avem dovezi pozitive *în favoarea* Învierii. Explicația care necesită *cea mai redusă* măsură de credință este că Isus a săvârșit miracole și că a înviat din morți așa cum a prezis El Însuși. *Așadar, nu avem destulă credință ca să credem că toți scriitorii Noului Testament s-au înșelat.*

DE CE NU CRED TOȚI CERCETĂTORII?

Dacă avem o copie fidelă a unei mărturii timpurii (capitolul 9); dacă această mărturie nu este doar timpurie ci vine și din partea unor martori oculari (capitolul 10); dacă acei martori oculari au consemnat cu acuratețe ceea ce au văzut (capitolul 11); și dacă ei nu s-au înșelat asupra a ceea ce au relatat (capitolul de față), atunci de ce nu acceptă toți cercetătorii că Noul Testament este adevărat? Din același motiv pentru care darwiniștii refuză să accepte dovezile care le neagă concepția: au o prejudecată filozofică împotriva miracolelor.

Această prejudecată a fost admisă în cadrul dezbaterii dintre Craig și Crossan. Craig crede, la fel ca și noi, că dovezile pentru istoricitatea învierii sunt solide. Pe de altă parte, Crossan nu crede că Isus a înviat în sens literal din morți. Iată grăitorul schimb de cuvinte între cei doi:

Craig: V-ar putea convinge ceva, dr. Crossan, că Învierea din morți a lui Isus este un fapt istoric?

Crossan: Trebuie să mă asigur că înțeleg despre ce vorbim aici. Să presupunem că ne găsim lângă mormântul gol în

dimineața de Paști. Dacă cineva ar avea o cameră video, am înregistra ceva ieșind din mormânt? La asta se referă întrebarea dumneavoastră?

Craig: Cred că ceea ce întreb eu și ceea ce urmărește dl. Buckley [moderatorul] este următorul lucru: ce dovezi ar fi necesare ca să vă convingă? Sau aveți idei preconcepute despre imposibilitatea miraculosului ș.a.m.d. atât de puternice, încât vă deformează judecata istorică în așa măsură că un asemenea eveniment nu ar putea fi acceptat niciodată în instanță?

Crossan: Nu... Un doctor de la Lourdes ar putea să admită: „Nu găsesc nicio explicație medicală pentru ceea ce s-a întâmplat”. Este un enunț corect. Atunci cineva are dreptul să spună: „Am credința că Dumnezeu a intervenit aici”. *Dar presupuziția mea teologică este că Dumnezeu nu acționează în felul acesta....* Ce dovezi mi-ar trebui care să probeze ceea ce întrebați dumneavoastră? Nu știu, poate dacă Dumnezeu schimbă universul. Îmi imaginez că aș putea descoperi mâine dimineață că toți pomii din fața casei mele s-au mutat cinci pași mai încolo. Așa ceva ar necesita o explicație. Nu cunosc explicația, dar nu m-aș grăbi să presupun că a fost un miracol.²⁵

Admiterea explicită a prejudecății sale împotriva miracolelor este o recunoaștere sinceră din partea lui Crossan. Desigur, Crossan nu vorbește în numele tuturor cercetătorilor sceptici. Dar este cert că majoritatea neagă o lectură directă a Noului Testament deoarece împărtășesc această prejudecată filozofică împotriva miracolelor. Aceasta nu înseamnă că dovezile istorice în favoarea Noului Testament sunt inconsistente (de fapt sunt foarte puternice), înseamnă însă că ei au exclus miracolele în avans. Ajung la concluzia greșită din cauză că prejudecata lor îi împiedică să ajungă la concluzia corectă.

CONTEXT! CONTEXT! CONTEXT!

Să analizăm puțin comentariul ultim al lui Crossan despre deplasarea peste noapte a pomilor din curtea lui cu cinci pași mai încolo. A spus că nu ar presupune imediat că este vorba de un miracol. Ei bine, nici noi, fiindcă cele mai multe evenimente chiar *au* o explicație naturală (care, în paranteză fie spus, face ca miracolele să iasă și mai mult în evidență

atunci când se întâmplă). Prin urmare este absolut rezonabil să căutăm mai întâi o explicație naturală.

Dar înseamnă aceasta că n-ar trebui să conchidem *niciodată* că un eveniment (ca deplasarea pomilor) este un miracol? Crossan așa face din cauza presupuziției lui teologice că Dumnezeu nu „acționează în felul acesta”. Dar întrucât această presupuziție este nejustificată – fiindcă Dumnezeu există – care ar fi concluzia corectă? Depinde de contextul evenimentului. Să ne aducem aminte de afirmația noastră din capitolul 5 că dovezile trebuie interpretate în lumina contextului în care se găsesc.²⁶

Să presupunem așadar că deplasarea pomilor s-a petrecut în următorul context: Cu două sute de ani înainte, cineva care a pretins că este profetul lui Dumnezeu a scris o prezicere că toți pomii dintr-o anumită zonă a Ierusalimului se vor deplasa cu cinci pași mai încolo într-o noapte dintr-un anumit an. Două sute de ani mai târziu apare un om care le spune locuitorilor orașului că respectivii pomi se vor deplasa peste puțin timp. Acest om pretinde că este Dumnezeu, dă învățături profunde și face multe lucrări neobișnuite ce par a fi miracole.

Apoi, într-o dimineață numeroși martori oculari afirmă că, într-adevăr, pomii din curtea lui Crossan – inclusiv câțiva stejari viguroși cu rădăcini adânci – s-au deplasat cu cinci pași în timpul nopții, exact așa cum prezisese Dumnezeul-Om. Martorii oculari mai susțin că acesta este doar unul dintre cele peste treizeci de miracole făcute de Dumnezeul-Om. Pe urmă ei îndură persecuții și martiraj fiindcă proclamă aceste miracole și fiindcă refuză să-și retracteze mărturia. Oponenții Dumnezeului-Om nu neagă dovada pomilor sau alte miracole, ci se mulțumesc să aducă explicații naturale ce prezintă numeroase fisuri fatale. Mulți ani mai târziu, după ce toți martorii oculari au murit, scepticii vin și cu alte explicații naturale care se dovedesc și ele complet nesatisfăcătoare. De fapt, în următorii 1.900 de ani scepticii se străduiesc să explice evenimentul pe cale naturală, dar niciunul nu reușește.

Întrebare: Dat fiind contextul, nu ar fi rezonabil să presupunem că deplasarea pomilor a avut o origine mai degrabă supranaturală decât naturală? Desigur. Contextul face toată diferența.

La fel stau lucrurile cu Învierea. Pe lângă faptul că nu dispunem de o explicație naturală pentru mormântul gol, mai avem și declarații ale martorilor oculari și dovezi circumstanțiale ce *sprijină* miracolul Învierii. Iată contextul în care trebuie să evaluăm dovezile:

I. Natura teistă a acestui univers face miracolele *posibile* – Trăim într-un univers teist în care miracolele sunt posibile. (De fapt, cel mai mare miracol dintre toate – crearea universului din nimic – s-a produs

deja.) Așa că Dumnezeu poate folosi profeți ca să-Și comunice mesajele și miracole care să le confirme. Adică miracolul poate fi folosit pentru a confirma un cuvânt din partea lui Dumnezeu, transmis printr-un om al lui Dumnezeu către poporul lui Dumnezeu.

II. Documentele antice spun că trebuie să ne așteptăm la miracole – Avem documentele Vechiului Testament, scrise cu sute de ani în urmă, care prezic că va veni Mesia – un om care de fapt va fi Dumnezeu – că El va fi ucis la un moment dat ca jertfă pentru omenirea păcătoasă și că va învia din morți (mai multe despre aceasta, în capitolul următor).

III. Documente scrise de martori oculari atestați istoric spun că miracolele sunt reale – Există 27 de documente scrise de nouă martori oculari sau de contemporani ai lor care prezintă numeroase evenimente miraculoase. Multe dintre aceste documente conțin declarații confirmate istoric ale unor martori oculari, care merg înapoi în timp până la momentul respectivelor evenimente, și dovezile atestă că narațiunea nu este inventată, înflorită sau produsul unei amăgiri. Știm acest lucru deoarece documentele Noului Testament trec toate cele șapte teste ale istoricității identificate în capitolul 9. Documentele Noului Testament:

1. sunt timpurii (majoritatea au fost scrise la 15-40 de ani după evenimente, încadrându-se în primele două generații de la respectivele evenimente)
2. conțin declarații ale martorilor oculari
3. conțin declarații independente ale martorilor oculari provenind din surse multiple
4. sunt scrise de oameni credibili, care au trăit și au propovăduit după cele mai înalte standarde etice, și care au murit pentru mărturia lor
5. prezintă evenimente, locuri și persoane confirmate de descoperirile arheologice și de alți scriitori
6. prezintă evenimente pe care dușmani le recunosc tacit (atestarea dușmanilor)
7. prezintă evenimente și detalii ce sunt stânjenitoare pentru autori și chiar pentru Isus

Aceste documente atestate istoric și consemnate de martori oculari relatează următoarea istorie:

1. La momentul și la locul potrivit, așa cum a prezis Vechiul Testament, Isus intră în Ierusalim și pretinde că este Mesia. El

- învață adevăruri profunde și, în conformitate cu mai mulți martori oculari independenți, face treizeci și cinci de miracole (unele vizează grupuri întregi de oameni) și învie din morți.
2. Martorii oculari care înainte au fost lași și neîncrezători încep dintr-o dată să proclame cu îndrăzneală învierea lui Isus în ciuda amenințării cu persecuția și cu moartea. (Oamenii înșelați pot să moară pentru o minciună dacă o cred adevărată, dar nu vor muri niciodată pentru o minciună despre care știu că e minciună. Scriitorii Noului Testament au fost în postura de a cunoaște adevărul despre Înviere.)
 3. Chiar în cetatea unde Isus a murit și a fost îngropat se naște o nouă mișcare (biserica) și ea se răspândește rapid prin mijloace pașnice, pe baza credinței că Isus a înviat din morți. (Acest fapt este greu de explicat dacă Învierea nu este adevărată. Cum ar fi putut creștinismul să se nască într-o cetate ostilă ca Ierusalimul, dacă trupul lui Isus ar fi fost în continuare în mormânt? Autoritățile religioase și guvernamentale ostile ar fi demascat înșelăciunea creștinismului prezentând trupul mort.)
 4. Mii de evrei din Ierusalim, inclusiv preoții farisei, își abandonează cinci din cele mai îndrăgite credințe și practici ale lor și adoptă altele noi și ciudate după ce se convertesc la creștinism.
 5. Saul, cel mai înflăcărat dușman al noii biserici, se convertește brusc și devine cel mai prolific susținător al ei. El străbate toată lumea antică pentru a proclama Învierea, îndurând persecuție și martiraj. (Dacă Învierea nu a existat, atunci ce l-a făcut pe cel mai mare dușman al creștinismului să devină dintr-o dată cel mai mare conducător al lui? De ce a suferit el de bună voie persecuția și moartea?)
 6. Iacov, fratele sceptic al lui Isus, se convinge subit că fratele lui este Fiul lui Dumnezeu și apoi devine conducătorul bisericii din Ierusalim. Mai târziu el este martirizat din porunca marelui preot. (Cu toții știm că membrii familiei pot fi cel mai greu de convinși de vederile noastre religioase. La început Iacov a fost fratele neîncrezător al lui Isus [Ioan 7:5]. Dacă Învierea nu a fost reală, atunci de ce Iacov – care a fost numit „cel drept” de istoricii din secolul al II-lea Clement și Hegesippus²⁷, amândoi din secolul al II-lea – s-a convins pe neașteptate că fratele lui este cu adevărat Mesia? Dacă nu l-ar fi văzut pe Cristos înviat, de ce a devenit conducătorul bisericii din Ierusalim și a îndurat moarte de martir?)
 7. Dușmanii evrei ai creștinismului nu neagă dovezile, ci aduc explicații naturaliste eronate pentru a le justifica.

IV. Alte confirmări – Referirile altor istorici și scriitori antici confirmă firul narativ al documentelor Noului Testament, iar mai multe descoperiri arheologice atestă detaliile pe care aceste documente le prezintă.

Dacă pui dovezile în contextul lor corect, poți să vezi de ce *nu avem destulă credință ca să fim sceptici cu privire la ele*. Este cu mult mai rezonabil să fii sceptic cu privire la scepticism!

Scepticii care se uită la punctele II-IV de mai sus (cu subpunctele lor) ar putea totuși ajunge la concluzia că Isus nu a înviat din morți. Dar în acest caz, va trebui să aducă dovezi în sprijinul unei teorii alternative care să explice *toate* aceste puncte. Dar am văzut că ei au capotat în această privință, și încă lamentabil. Învierea explică cel mai bine *toate* dovezile.

Întrucât există un Dumnezeu care poate să acționeze, există și acțiuni ale lui Dumnezeu. Când intenția lui Dumnezeu este anunțată în avans și dispui de mărturii oculare și coroborante solide care să ateste că evenimentele s-au întâmplat cu adevărat, *atunci ai nevoie de mult mai multă credință ca să negi evenimentele decât să crezi în ele*.

AFIRMAȚII EXTRAORDINARE ȘI DOVEZI CARE SE ANULEAZĂ SINGURE

Mai există două obiecții pe care scepticii le ridică adesea împotriva Învierii și miracolelor. Prima este solicitarea unor dovezi extraordinare.

Dovezi extraordinare – Unii sceptici sunt dispuși să admită că Învierea este posibilă, dar spun că sunt necesare dovezi extraordinare pentru a o crede. Adică, dacă Noul Testament face afirmații extraordinare – ca în cazul miracolelor – trebuie să avem dovezi extraordinare ca să putem crede acele afirmații. Obiecția pare rezonabilă până în momentul în care întrebi: „Ce înseamnă «extraordinar»?”

Dacă înseamnă *în afara naturalului*, atunci scepticul cere ca Învierea să fie confirmată printr-un alt miracol. Cum s-ar putea una ca asta? Pentru a crede în primul miracol (Învierea), scepticul va avea nevoie de un al doilea miracol care să-l sprijine. Apoi va cere un al treilea care să-l susțină pe al doilea, și așa la infinit. Prin aceste criterii scepticul nu va crede niciodată în Înviere, chiar dacă ea a avut loc cu adevărat. Ceva nu este în regulă cu un standard pentru dovezi care te împiedică să crezi un lucru care s-a întâmplat cu adevărat.

Dacă „extraordinar” înseamnă *repetabil*, ca într-un laborator, atunci

niciun eveniment istoric nu va fi crezut, deoarece evenimentele istorice nu pot fi repetate. Credibilitatea evenimentelor istorice poate fi confirmată numai analizând credibilitatea martorilor oculari și natura dovezilor forensice, în lumina principiilor uniformității și cauzalității (am vorbit despre aceste principii în capitolul 5). În plus, atei care pretind repetabilitatea miracolelor biblice sunt inconsecvenți, deoarece ei nu cer și repetabilitatea „miracolelor” istorice în care ei cred – Big Bang-ul, generarea spontană a primei forme de viață și macroevoluția formelor ulterioare de viață.

Dacă „extraordinar” înseamnă *mai mult decât obișnuit*, atunci este exact ceea ce avem în sprijinul Învierii. Avem pentru Înviere *mai multe și mai timpurii* documente ale unor martori oculari decât pentru orice alt eveniment din lumea antică. De asemenea, aceste documente includ *mai multe* detalii și personalități istorice confirmate de *mai multe* surse externe și independente decât orice alt document din lumea antică. Și așa cum am văzut deja, avem și *mai multe* dovezi circumstanțiale obișnuite care pot să ateste Învierea.

În sfârșit, presupuziția scepticului poate fi respinsă. Nu avem nevoie de dovezi „extraordinare” ca să credem ceva. Atei afirmă lucrul acesta în propria concepție despre lume. Ei cred în Big Bang nu din cauză că au dovezi „extraordinare” pentru el, ci fiindcă există dovezi solide că universul a explodat în ființă din nimic. O dovadă solidă este tot ce-ți trebuie ca să crezi un anumit lucru. Însă atei nici măcar nu au dovezi temeinice pentru unele din credințele lor pe care le prețuiesc atât. De exemplu, ei afirmă generarea spontană și macroevoluția doar pe baza credinței. Spunem doar pe baza credinței, căci am văzut în capitolele 5 și 6 că există puține dovezi sau chiar deloc care să confirme generarea spontană și macroevoluția, dar există dovezi întemeiate *împotriva* acestor două posibilități.

În plus, scepticii nu pretind dovezi „extraordinare” și pentru alte evenimente istorice „extraordinare”. De exemplu, puține evenimente din istoria antică sunt mai „extraordinare” ca realizările lui Alexandru cel Mare (356-323 î.Cr.). Deși a trăit doar 33 de ani, Alexandru a ajuns la niște succese fără egal. A cucerit o bună parte din lumea civilizată a acelei vremi, din Grecia până în India, la est, și până în Egipt, la sud. Dar de unde știm toate acestea despre Alexandru? Nu avem niciun fel de surse care să dateze din timpul vieții lui sau imediat după moartea sa. Există doar câteva fragmente provenite din două lucrări scrise la aproximativ 100 de ani după moartea lui. Adevărul este că *noi ne bazăm în aproape tot ce știm despre viața „extraordinară” a lui Alexandru cel Mare pe istorici care au scris la 300-500 de ani după moartea lui!* În lumina dovezilor

robuste pe care le avem pentru viața lui Cristos, cine se îndoiește de istoricitatea lui Cristos ar trebui să se îndoiască și de istoricitatea lui Alexandru cel Mare. De fapt, spre a fi consecvent, un astfel de sceptic ar trebui să se îndoiască de *întreaga* istorie antică.²⁸

De ce pretind scepticii dovezi „extraordinare” pentru viața lui Cristos, dar nu și pentru viața lui Alexandru cel Mare? Deoarece ei se împiedică iarăși de miracole. În ciuda faptului că miracolele sunt posibile deoarece Dumnezeu există – și în ciuda faptului că miracolele au fost prezise și apoi confirmate de martori – scepticii nu pot admite că miracolele au existat cu adevărat. Așa că fixează standardul de credibilitate prea sus. E ca și cum scepticii ar spune: „Nu cred în miracole fiindcă nu am văzut niciunul. Dacă Isus înviat mi s-ar arăta și mie, aș crede în El”. Asta ar fi într-adevăr o dovadă extraordinară.

Ar fi extraordinară, însă ar fi ea și absolut necesară? Ar trebui Isus să apară înaintea fiecărei persoane din lumea aceasta pentru a da credibilitate afirmațiilor Sale? De ce ar face-o? Nu este nevoie să fim martori direcți la toate evenimentele pentru a crede că ele s-au întâmplat cu adevărat. De fapt, așa ceva ar fi imposibil din punct de vedere fizic. De obicei, noi credem mărturiile altor persoane, dacă acestea sunt credibile, și mai ales dacă mărturiile lor sunt întărite de alte date. Exact același lucru este valabil și pentru mărturia scriitorilor Noului Testament.

În plus, așa cum am arătat în capitolul 8, dacă Dumnezeu S-ar fi revelat prea mult prin miracole frecvente, atunci poate că în unele cazuri ne-ar fi violat liberul nostru arbitru. Dacă scopul acestei vieți este să ne permită să luăm prin proprie voință decizii care ne vor pregăti pentru eternitate, atunci Dumnezeu ne va da dovezi convingătoare dar nu constrângătoare ale existenței și scopurilor Lui. Așadar, cine vrea să-L urmeze pe Dumnezeu poate s-o facă cu încredere, iar cine nu vrea poate suprima sau ignora dovezile și să trăiască de parcă El n-ar exista.

Miracole care se auto-anulează – Marele sceptic David Hume a spus că miracolele nu pot confirma nicio religie, deoarece miracolele se bazează pe mărturii insuficiente și fiindcă toate religiile conțin miracole. Cu alte cuvinte, dovezile reprezentate de miracole se anulează singure. De fapt, obiecția lui Hume nu este conformă cu realitatea.

În primul rând, Hume se lansează într-o generalizare grăbită atunci când spune că miracolele sunt la fel în toate religiile. Începând din capitolul 9 am văzut că miracolele asociate creștinismului nu se bazează pe mărturii insuficiente ci, dimpotrivă, se bazează pe mărturii timpurii, directe, confirmate de mai multe surse – fapt fără egal în alte religii ale

lumii. Altfel spus, nicio altă religie din lume nu are miracole atestate ca acelea din Noul Testament.

În al doilea rând, obiecția lui Hume este anterioară descoperirilor științifice moderne care confirmă că universul nostru este un univers teist (vezi capitolele 3-6). Dat fiind că acesta este un univers teist, iudaismul și islamul sunt alături de creștinism singurele religii majore din lume care ar putea fi adevărate. Miracolele care confirmă iudaismul Vechiului Testament confirmă și creștinismul. Așa că islamul rămâne singura alternativă posibilă care ar putea „anula” miracolele creștinismului. Dar am văzut în capitolul 10 că islamul nu are miracole verificabile care să-l confirme. Toate presupusele miracole ale lui Mahomed provin de la o dată mult ulterioară morții lui și nu se bazează pe declarațiile unor martori oculari.

În final, unicitatea, cantitatea și calitatea miracolelor Noului Testament nu pot fi explicate decât printr-o cauză supranaturală. Isus a făcut mai mult de treizeci de miracole care au fost instantanee, întotdeauna reușite și unice. Unele dintre ele au fost chiar prezise dinainte. Așa-numiții magicieni care se bucură de un succes parțial săvârșesc doar vindecări psihosomatice, scamatorii, semne satanice sau se bazează pe evenimente explicabile pe cale naturală. De fapt, niciun vindecător contemporan nu pretinde că este în stare să vindece toate bolile (inclusiv pe cele „incurabile”) instantaneu, cu o rată de succes de 100 %. Dar Isus și apostolii Săi au făcut-o. Aceasta demonstrează că miracolele din Noul Testament au fost unice și aveau drept scop să-L autentifice pe Dumnezeu, spre deosebire de toate pretențiile supranaturale emise de celelalte religii. Pe scurt, nimic nu „anulează” miracolele Noului Testament.

CONCLUZIE: O VIAȚĂ SOLITARĂ

La începutul capitolului 9, am spus că va trebui să răspundem la două întrebări pentru a vedea dacă Noul Testament este o carte istorică:

1. Avem copii fidele ale documentelor originale, care au fost scrise în secolul I?
2. Spun acele documente adevărul?

În ultimele patru capitole am văzut că există dovezi întemeiate pentru a răspunde afirmativ la amândouă întrebările. Cu alte cuvinte, putem fi siguri dincolo de orice îndoială rezonabilă că Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric.

Deocamdată *nu* spunem că Noul Testament este fără nicio greșeală. Vom investiga întrebarea aceasta ceva mai târziu. Acum putem conchide doar că evenimentele majore prezentate de Noul Testament s-au întâmplat realmente acum aproape 2.000 de ani în urmă. Isus a trăit, i-a învățat pe oameni, a făcut miracole, a murit răstignit și apoi a înviat cu adevărat din morți.

Dacă încă nu ești convins, îți mai supunem atenției o dovadă coroborantă: impactul incredibil al vieții lui Cristos așa cum apare el prezentat într-un scurt fragment de predică intitulată adesea „O viață solitară”:

S-a născut într-un sat obscur, ca fiu de țăran. A crescut într-un alt sat, unde a lucrat într-un atelier de tâmplărie până la vârsta de 30 de ani. Apoi, timp de trei ani, a fost predicator itinerant.

N-a scris niciodată o carte. Nu a avut niciodată vreo funcție. Nu a avut niciodată o familie sau o locuință a Lui. Nu a frecventat niciodată colegiul. Nu a trăit niciodată într-un oraș mare. Nu a călătorit niciodată mai mult de 300 km de la locul în care S-a născut. N-a făcut niciunul din lucrurile care însoțesc de obicei măreția. Nu a avut nicio altă acreditare decât pe El Însuși.

A avut doar 33 de ani când opinia publică s-a întors împotriva Lui. Prietenii au fugit. Unul dintre ei L-a renegat. A fost dat în mâinile dușmanilor Lui și a trecut printr-un simulacru de proces. A fost ținut pe o cruce între doi tâlhari. În timp ce murea, călăii Lui au tras la sorți pentru hainele Lui, singura proprietate pe care a avut-o pe pământ. După ce a murit, a fost așezat într-un mormânt împrumutat, din mila unui prieten.

[Douăzeci de] secole au venit și trecut, și astăzi El este figura centrală a rasei umane. Nu greșesc deloc când afirm că toate armatele care au mărsăluit vreodată, toate flotele care au străbătut vreodată mările, toate parlamentele care s-au întrunit vreodată, toți împărații care au domnit vreodată – toate acestea la un loc – nu au afectat viața oamenilor pe acest pământ mai mult ca această viață solitară.²⁹

Dacă Învierea nu a existat, cum ar fi putut ea să fie cea mai influentă viață a tuturor timpurilor? Nu avem destulă credință ca să credem că această viață solitară dintr-un sat îndepărtat al lumii antice ar fi putut să exercite cea mai puternică influență a tuturor timpurilor ... *dacă Învierea nu ar fi adevărată.*

Capitolele 13-14 vor acoperi

1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul adevărului este fals.
3. Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de
 - a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic/principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)
4. Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.
5. Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (sunt acte ale lui Dumnezeu care confirmă un cuvânt din partea lui Dumnezeu).
6. Noul Testament este credibil din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:
 - a. mărturiile primare
 - b. depozițiile martorilor oculari
 - c. mărturii neinventate (autentice)
 - d. martori oculari care nu s-au înșelat
- 7. Noul Testament spune că Isus a afirmat că este Dumnezeu.
8. Afirmatia lui Isus de a fi Dumnezeu a fost confirmată miraculos de:
 - a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la Sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea Învierii Lui din morți și apoi Învierea Sa efectivă.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.
10. Tot ce învață Isus (care e Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce o contrazice este fals).

Cine este Isus: Dumnezeu sau doar un mare învățător moral?

„Nimeni nu este atât de surd ca cei ce nu vor să audă.”

BARRY LEVENTHAL

Am dovedit că documentele Noului Testament sunt credibile din punct de vedere istoric. Adică putem avea o certitudine rezonabilă că Isus a spus și a făcut ceea ce se menționează în aceste documente, inclusiv că a înviat din morți. Așadar cine este acest Isus? Ce a zis El despre Sine Însuși? Este El cu adevărat Dumnezeu, așa cum pretind creștinii?

Înainte să analizăm pretențiile lui Cristos, să trecem puțin în revistă prezicerile mesianice la care am făcut aluzie în capitolele precedente. Aceasta ne va ajuta să descoperim adevărata identitate a lui Isus și ne va oferi dovezi suplimentare în legătură cu autenticitatea Noului Testament. Vom începe în campusul UCLA la jumătatea anilor '60.

MESIA ȘI BIBLIA „CU ȘIRETLIC”

La începutul anului 1966, Barry Leventhal era un tânăr evreu în culmea fericirii. În calitate de căpitan ofensiv al echipei de fotbal a UCLA, Barry tocmai își condusesese echipa – despre care se spunea că se va clasa ultima în acel an – la primul ei titlu de campioană, câștigând Cupa Rose.

„Viața mea era extraordinară! Își amintește el. Eram un erou. Oamenii mă iubeau. Confrații mei evrei m-au ales cel mai bun sportiv al anului la nivel național. Iar eu gustam din plin toată gloria.”¹

Curând după câștigarea Cupei Rose, cel mai bun prieten al lui Barry, Kent, i-a mărturisit că L-a primit pe Isus Cristos în inima lui.

„Nu pricepeam deloc ce voia să spună Kent, a zis Barry. Eu credeam că el fusese întotdeauna creștin. În definitiv, s-a născut într-o familie de creștini, întocmai cum eu m-am născut într-o familie de evrei. Nu așa își dobândește cineva religia? O moștenește de la părinții săi.”

Dar Barry a fost intrigat și de schimbarea din viața lui Kent, mai ales

când Kent i-a zis: „Barry, vreau să știi că Îi mulțumesc lui Dumnezeu în fiecare zi pentru evrei”.

„Dar de ce faci una ca asta?” a întrebat Barry.

Răspunsul lui Kent l-a uimit complet. Îi mulțumesc lui Dumnezeu în fiecare zi pentru evrei din două motive, a început Kent. „În primul rând, fiindcă Dumnezeu i-a folosit ca să-mi dea mie Biblia. Și în al doilea rând, și cel mai important, Dumnezeu i-a folosit pe evrei ca să-L aducă pe Mesia în lume, pe Acela care a murit pentru păcatele întregii lumi și mai ales pentru toate păcatele mele.”

„Îmi aduc aminte până în ziua de azi de impactul acelor cuvinte simple, dar adevărate”, relatează Barry. „Așadar, creștinii *autentici* nu îi urăsc pe evrei. De fapt, ei ne iubesc și sunt recunoscători și onorați că Dumnezeu i-a inclus prin credință în familia Lui veșnică.”

Câteva săptămâni mai târziu, Kent l-a prezentat pe Barry lui Hal, liderul mișcării Campus Crusade for Christ în campusul UCLA. Într-o zi, Barry și Hal ședea într-un hol plin cu studenți când lucrurile au început să se tensioneze între ei. În timp ce Hal îi arăta lui Barry cum a împlinit Isus prezicerile din Vechiul Testament cu privire la Mesia, Barry a izbucnit cu glas tare: „Cum poți să faci așa ceva?!”

„Ce anume?” a întrebat Hal.

„Să folosești o Biblie cu șiretlic!” l-a acuzat Barry. „Folosești o Biblie cu șiretlic ca să-i înșeli pe evrei!”

„Ce vrei să spui prin «Biblie cu șiretlic»? a întrebat Hal.

Barry a răspuns: „Voi, creștinii, ați luat așa-numitele preziceri mesianice din Noul vostru Testament și apoi le-ați rescris în Vechiul Testament pe care-l folosiți voi ca să-i înșelați pe evrei. Dar îți garantez, aceste profeții mesianice nu se găsesc în Biblia noastră evreiască!”

„Nu, Barry. Nu este deloc adevărat ce spui”, a afirmat Hal.

„Nu, e o Biblie cu șiretlic!” a strigat Barry sărind în picioare.

„Nu, nu este!” a repetat Hal, uimit de acuzația lui. „Nu am auzit niciodată pe nimeni zicând una ca asta. Te rog să te așezi.”

Oamenii au început să se holbeze la ei.

„Nu, Hal. Relația noastră s-a terminat!”

„Barry, Barry, așteaptă o clipă. Ai cumva și tu un Tanach [o Biblie evreiască]?”

„Da, am primit unul de Bar Mitzvah* Și ce dacă?”

„Ce ar fi să-ți notezi aceste versete și să le cauți în Tanachul tău?”

„Asta ar fi doar o pierdere de timp! a izbucnit Barry. Aceste versete nu există în Tanach!”

* Ceremonie în cadrul căreia se sărbătorește ajungerea la vârsta responsabilității religioase a unui băiat evreu la vârsta de treisprezece ani – n. trad.

„Te rog, a insistat Hal, notează-le și verifică-le singur”.

Schimbul de replici a continuat între cei doi până când Barry – vrând să scape de Hal – a acceptat să le verifice. „Bine, a zis el trecându-și referințele pe o bucată de hârtie, le voi verifica. Dar să nu mă suni tu, te voi suna eu!”

Barry a plecat, fără să spere că-l va mai revedea pe Hal. Câteva zile n-a verificat versetele, dar pe urmă a început să se simtă ros de vinovăție. „I-am promis lui Hal că le voi verifica”, și-a amintit Barry, „așa că ar trebui să fac măcar atât și apoi să uit pentru totdeauna de toată povestea asta cu creștinismul!”

În seara aceea Barry și-a șters de praf vechiul lui Tanach – pe care nu-l mai deschisese de când avea treisprezece ani – și a rămas șocat de ce a găsit acolo. Fiecare precizare la care se referise Hal era într-adevăr în Tanach!

Prima reacție a lui Barry a fost: „Am încurcat-o! Isus chiar este Mesia!”

Dar în acel stadiu, acceptarea lui Barry era doar una intelectuală. A început imediat să se îngrijoreze de implicațiile ce ar fi urmat dacă și-ar fi făcut publică descoperirea. „Dacă Îl accept pe Isus ca Mesia, ce vor zice părinții mei? Ce vor face prietenii mei evrei? Și ce va spune rabinul meu?”

Mai avea nevoie de mai mult studiu înainte ca să fie pregătit să-și mărturisească public preocupările, mai ales asupra pasajului la care Hal s-a referit de câteva ori: Isaia 53. Înainte să vedem la ce concluzie a ajuns Barry în cercetările sale, să trecem în revistă Isaia 53 și celelalte profeții mesianice pe care le-a studiat el.

ROBUL CARE SUFERĂ

În martie 1947, un tânăr cioban arab (pe nume Muhammad adh-Dhib) își păstora oile undeva la 12 km sud de Ierihon și la aproximativ 1,5 km vest de Marea Moartă. Aruncând cu o piatră după o capră răzlețită, a auzit un zgomot ca și cum s-ar fi spart niște vase de lut. Așa s-a ajuns la una din cele mai mari descoperiri arheologice ale tuturor timpurilor – Sulurile de la Marea Moartă.

Excavațiile ce au urmat în peșterile din zonă până în anul 1956 au scos la iveală, în vase de lut, numeroase suluri și mii de fragmente ale unor manuscrise care au fost puse acolo cu aproximativ 2.000 de ani în urmă de către o sectă religioasă iudaică cunoscută sub numele de esenieni. Gruparea esenienilor a existat între anii 167 î.Cr. și 68 d.Cr. Membrii acestei secte au ieșit de sub autoritatea templului și și-au întemeiat o comunitate monastică în deșertul iudaic, aproape de Qumran.

Unul din sulurile descoperite la Qumran este cunoscut acum drept Marele Sul al lui Isaia. Datând din anul 100 î.Cr., acest sul cu o lungime de 7,32 m conține cartea completă a lui Isaia (toate cele șazeci și șase de capitole) și este cel mai vechi sul biblic care există.² Actualmente este adăpostit într-o pivniță din Ierusalim, dar o copie a lui este expusă la muzeul Shrine of the Book din Ierusalim.

Descoperirea este importantă nu doar fiindcă sulul este anterior lui Cristos și este bine conservat, ci și deoarece conține poate cea mai clară și mai completă profecie despre venirea lui Mesia. Isaia Îl numește pe Mesia „Robul Domnului”, și începe să vorbească despre acest Rob în capitolul 42, în ceea ce se cunoaște a fi primul „Cântec al Robului”. Dar El este numit cel mai adesea „Robul care suferă”, datorită descrierii deosebit de vii a morții lui jertfitoare din Isaia 53.

În timp ce citești pasajul de mai jos (52:13-53:12), întreabă-te: „La cine se referă textul acesta?”

(52:13) Iată, Robul Meu va propăși; Se va sui, Se va ridica, Se va înălța foarte sus.

(14) După cum pentru mulți a fost o pricină de groază – atât de schimonosită Îi era fața, și atât de mult Se deosebea înfățișarea Lui de a fiilor oamenilor –

(15) tot așa, pentru multe popoare va fi o pricină de bucurie; înaintea Lui împărații vor închide gura, căci vor vedea ce nu li se mai istorisise, și vor auzi ce nu mai auziseră.

(53:1) Cine a crezut în ceea ce ni se vestise? Cine a cunoscut brațul Domnului?

(2) El a crescut înaintea Lui ca o odraslă slabă, ca un Lăstar care iese dintr-un pământ uscat. N-avea nici frumusețe, nici strălucire ca să ne atragă privirile, și înfățișarea Lui n-avea nimic care să ne placă.

(3) Disprețuit și părăsit de oameni, om al durerii și obișnuit cu suferința, era așa de disprețuit că îți întorceai fața de la El, și noi nu L-am băgat în seamă.

(4) Totuși, El suferințele noastre le-a purtat, și durerile noastre le-a luat asupra Lui, și noi am crezut că este pedepsit, lovit de Dumnezeu, și smerit.

(5) Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedepsa, care ne dă pacea, a căzut peste El, și prin rănilor Lui suntem tămăduiți.

(6) Noi rătăceam cu toții ca niște oi, fiecare își vedea de drumul lui; dar Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră, a tuturor.

- (7) Când a fost chinuit și asuprit, n-a deschis gura deloc, ca un miel pe care-l duci la măcelărie și ca o oaie mută înaintea celor ce o tund: n-a deschis gura.
- (8) El a fost luat prin apăsare și judecată; dar cine din cei de pe vremea Lui a crezut că El fusese șters de pe pământul celor vii și lovit de moarte pentru păcatele poporului meu?
- (9) Groapa Lui a fost pusă între cei răi, și mormântul Lui la un loc cu cel bogat, cu toate că nu săvârșise nicio nelegiuire și nu se găsisese niciun vicleșug în gura Lui.
- (10) Domnul a găsit cu cale să-L zdrobească prin suferință... Dar, după ce Își va da viața ca jertfă pentru păcat, va vedea o sămânță de urmași, va trăi multe zile, și lucrarea Domnului va propăși în mâinile Lui.
- (11) Va vedea rodul muncii sufletului Lui și Se va înviora. Prin cunoștința Lui, Robul Meu cel neprihănit va pune pe mulți oameni într-o stare după voia lui Dumnezeu și va lua asupra Lui povara nelegiuirilor lor.
- (12) De aceea Îi voi da partea Lui la un loc cu cei mari și va împărți prada cu cei puternici, pentru că S-a dat pe Sine Însuși la moarte și a fost pus în numărul celor fărădelege, pentru că a purtat păcatele multora și S-a rugat pentru cei vinovați.

La cine crezi că se referă? Barry a înțeles bine. Citind în propriul lui Tanach, el a fost uimit de paralelele cu Isus, dar și puțin derutat. A vrut să-i dea rabinului său șansa de a-i explica înțelesul textului.

„Îmi amintesc încă foarte clar prima dată când m-am confruntat serios cu Isaia 53, sau mai bine zis, când Isaia 53 m-a confruntat pe mine serios, explică Barry. Fiindu-mi destul de neclară identitatea Robului din Isaia 53, am mers la rabinul meu local și i-am zis: «Rabi, am întâlnit la școală niște persoane care pretind că așa-numitul Rob din Isaia 53 este nimeni altul decât Isus din Nazaret. Dar aș vrea să îmi spunei dumneavoastră cine este acest Rob din Isaia 53?»”

Barry a rămas uluit de răspunsul rabinului. Acesta i-a zis: „Barry, trebuie să recunosc că atunci când citesc Isaia 53 mi se pare într-adevăr că este vorba despre Isus, dar întrucât noi evreii nu credem în Isus, nu poate fi vorba despre Isus”.

La acea vreme Barry nu cunoștea multe despre logica formală, dar știa suficiente pentru a-și spune: „Nu-mi sună tocmai cușer! Raționamentul rabinului pare nu numai circular, ci de-a dreptul evaziv și chiar temător”. Astăzi Barry comentează: „Nimeni nu este atât de surd ca cei ce nu vor să audă”.

Dar pentru cei ce vor să audă, Larry Helyer rezumă foarte bine caracteristicile și realizările Robului din Isaia. Începând cu primul Cântec al Robului din capitolul 42, Helyer face următoarele observații cu privire la Rob:

1. El este ales de Domnul, uns de către Duhul și I se promite succesul eforturilor Lui (42:1, 4).
2. Principala preocupare a slujirii Lui este dreptatea (42:1, 4).
3. Slujirea Lui are consecințe mondiale (42:1, 6).
4. A fost predestinat pentru lucrarea Lui de către Dumnezeu (49:1).
5. Este un învățător talentat (49:2).
6. Se confruntă cu descurajarea în slujirea Lui (49:4).
7. Lucrarea Lui cuprinde și Neamurile (49:6).
8. Robul întâmpină opoziție și împotrivire puternică față de învățătura Lui, chiar violență fizică (50:4-6).
9. Este hotărât să ducă la bun sfârșit chemarea pe care I-a încredințat-o Dumnezeu (50:7).
10. Robul are origini umile și puține perspective exterioare pentru succes (53:1-2).
11. Se confruntă cu durerea și suferința (53:3).
12. Robul își asumă suferința ispășitoare și înlocuitoare pentru aceia care fac parte din poporul Său (53:4-6, 12).
13. Este condamnat la moarte și apoi omorât (53:7-9).
14. În mod incredibil, învie după aceea și este înălțat mai presus de toți conducătorii (53:10-12; 52:13-15).³

La observațiile lui Helyer, mai adăugăm că robul este de asemenea fără de păcat (53:9).

Chiar și o lectură superficială a textului lasă puține îndoieli că Robul care suferă este Isus. De fapt, și interpretarea *evreiască* tradițională a textelor despre Rob era că ele preziceau venirea lui Mesia.⁴ Aceasta până când evreii au început să aibă mai multe contacte cu apologeții creștini, acum aproximativ o mie de ani, moment în care au început să-l reinterpreteze pe Robul care suferă, în sensul că ar simboliza națiunea lui Israel. Primul evreu care a pretins că Robul care suferă este Israel și nu Mesia a fost Shlomo Yitzchaki, cunoscut mai bine sub numele de Rashi (cca 1040-1105). Astăzi, concepția lui Rashi domină teologia iudaică și rabinică.

Din nefericire pentru Rashi și pentru mulți teologi evrei din prezent, afirmația că Israel este Robul care suferă conține cel puțin trei neajunsuri fatale. În primul rând, spre deosebire de Israel, Robul este fără păcat (53:9). A spune că Israel este fără de păcat ar însemna a contrazice și a nega practic tot Vechiul Testament. Tema recurentă a Vechiului Testament este că Israel a păcătuit călcând poruncile lui

Dumnezeu și închinându-se altor dumnezei în locul singurului Dumnezeu adevărat. Dacă Israel este fără păcat, atunci de ce le-a dat Dumnezeu evreilor un sistem de jertfe? De ce au ei o Zi a Ispășirii? De ce au avut permanent nevoie de profeți care să-i avertizeze să nu mai păcătuiască și să se întoarcă la Dumnezeu?

În al doilea rând, spre deosebire de Israel, Robul care suferă este un miel care se supune fără niciun fel de împotrivire (53:7). Istoria ne arată că Israel nu este în niciun caz un miel – el nu se pleacă în fața nimănui.

În al treilea rând, spre deosebire de Israel, Robul care suferă moare ca ispășire pentru păcatele altora (53:4-6, 8, 10-12). Dar Israel nu a murit și nici nu plătește pentru păcatele altora. Nimeni nu este răscumpărat pe baza a ceea ce face națiunea Israel. Națiunile, și indivizii care le alcătuiesc, își primesc pedeapsa propriilor păcate.

Această interpretare de dată recentă a textului din Isaia 53 pare să fie motivată de dorința de a evita concluzia că Isus este într-adevăr Mesia prezis cu sute de ani înainte. Dar nu există căi legitime de a evita ceva ce este evident. Adu-ți aminte, Marele Sul al lui Isaia a fost scris cu aproximativ 100 de ani înainte de Cristos și știm că materialul pe care îl conține este încă și mai vechi. Septuaginta, care este traducerea în limba greacă a Vechiului Testament ebraic (inclusiv a întregii cărți Isaia), datează din jurul anului 250 î.Cr. Așa că originalul evreiesc trebuie să fie și mai vechi. În plus, împreună cu Sulturile de la Marea Moartă au fost găsite manuscrise sau fragmente ale unor manuscrise aparținând tuturor cărților Vechiului Testament, cu excepția Esterei. Așadar nu există nicio îndoială că Vechiul Testament, inclusiv textul despre Robul care suferă, este anterior lui Cristos cu câteva sute de ani.

PUNCT OCHIT, PUNCT LOVIT

Chiar dacă Isaia 53 ar fi singurul text profetic din Vechiul Testament, ar fi suficient pentru a dovedi originea divină cel puțin a cărții lui Isaia. Dar există în Vechiul Testament și alte texte ce prezic venirea lui Isus Cristos sau care au fost împlinite în ultimă instanță de El. Iată care sunt acestea (tabelul 13.1):

Textul mesianic	Prezicerea mesianică
Geneza 3:15 [Dumnezeu vorbind cu Satan] „Vrăjmășie voi pune între tine și femeie, între sămânța ta și sămânța ei. Aceasta îți va zdrobi capul și tu îi vei zdrobi călcâiul.”	Sămânța unei femei: Odrasla Evei (literal, „sămânța” Evei) îl va zdrobi în cele din urmă pe Satan. Dar aceasta, spre deosebire de alte ființe umane, va ieși din sămânța unei femei, nu din sămânța unui bărbat (cf. Matei 1:23).

Textul mesianic	Prezicerea mesianică
Geneza 12:3, 7 [Dumnezeu vorbind cu Avraam] Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta și voi blestema pe cei ce te vor blestema; și toate familiile pământului vor fi binecuvântate în tine... Domnul S-a arătat lui Avram și i-a zis: „Toată țara aceasta o voi da seminței tale”.	Sămânța lui Avraam: Odrasla lui Avraam despre care se vorbește aici apare literal sub forma de „sămânță” (nu „semințe”). Ea se referă la o singură persoană – la un Mesia – care va binecuvânta în final toate popoarele pământului și va stăpâni țara (cf. Gal. 3:16).
Geneza 49:10: Toiagul de domnie nu se va depărta din Iuda, nici toiagul de cărmuire dintre picioarele lui, până va veni Șilo, și de El vor asculta popoarele.	Tribul lui Iuda: Scepstrul (toiagul ceremonial al împăratului) nu se va depărta de tribul lui Iuda până la venirea lui Mesia, ultimul împărat. Cu alte cuvinte, Mesia va ieși din tribul lui Iuda (unul din cele douăsprezece triburi ale lui Israel).
Ieremia 23:5-6: „Iată vin zile, zice Domnul, când voi ridica lui David o Odraslă neprihănită. El va împărăți, va lucra cu înțelepciune și va face dreptate și judecată în țară. În vremea Lui, Iuda va fi mântuit, și Israel va avea liniște în locuința lui; și iată Numele pe care i-L vor da: «Domnul, Neprihănirea noastră!»” (Vezi, de asemenea, Ier. 33:15-16; Is. 11:1)	Fiul lui David: Mesia va fi un fiu al lui David, și El va fi numit Dumnezeu.
Isaia 9:6-7: Căci un Copil ni s-a născut, un Fiu ni s-a dat, și domnia va fi pe umărul Lui; Îl vor numi: Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Părintele veșnicilor, Domn al păcii. El va face ca domnia Lui să crească, și o pace fără sfârșit va da scaunului de domnie al lui David și împărăției lui, o va întări și o va sprijini prin judecată și neprihănire, de acum și-n veci de veci.	El va fi Dumnezeu: Mesia Se va naște ca un copil, dar El va fi de asemenea Dumnezeu. Va domni de pe tronul lui David.
Mica 5:2: Și tu, Betleeme Efrata, măcar că ești prea mic între cetățile de căpetenie ale lui Iuda, totuși din tine Îmi va ieși Cel ce va stăpâni peste Israel, și a cărui obârșie se suie până în vremuri străvechi, până în zilele veșniciei.	Născut în Betleem: Mesia, care este etern, Se va naște în Betleem.
Maleahi 3:1: Iată, voi trimite pe solul Meu; el va pregăti calea înaintea Mea. Și deodată va intra în Templul Său Domnul pe care-L căutați: Solul legământului, pe care-L doriți; iată că vine, zice Domnul oștirilor.	El va intra în templu: Mesia, care va fi precedat de un mesager, va intra pe neașteptate în templu.
Daniel 9:25-26: Să știi, deci, și să înțelegi, că de la darea poruncii pentru zidirea din nou a Ierusalimului, până la Unsul (Mesia), la Cărmuitorul, vor trece șapte săptămâni; apoi timp de șazeci și două de săptămâni, piețele și gropile vor fi zidite din nou, și anume în vremuri de strămtorare. După aceste șazeci și două de săptămâni, unsul va fi stârpit, și nu va avea nimic. Poporul unui domn care va veni, va nimici cetatea și Sfântul Locaș.	Va muri în anul 33 d.Cr.: Mesia va muri (va fi „stârpit”) la 483 (69 x 7) ani după decretul de rezidire a Ierusalimului (ce corespunde anului 33 d.Cr.). Cetatea și templul vor fi apoi distruse. (Lucrul acesta s-a întâmplat în anul 70.)

Tabelul 13.1

Întrebare: Cine, în toată istoria lumii, este

1. din sămânța unei femei;
2. din sămânța lui Avraam;
3. din tribul lui Iuda;
4. descendent al lui David;
5. atât Dumnezeu cât și om;
6. S-a născut în Betleem;
7. precedat de un mesager și este Cel care a vizitat templul din Ierusalim înainte ca acesta să fi fost distrus în anul 70 d.Cr.;
8. Cel care a murit în anul 33 d.Cr.; și
9. Cel care a înviat din morți (Is. 53:11)?

Isus Cristos din Nazaret este singurul candidat posibil. Numai El nimeriște ținta în plin. Desigur, argumentul devine și mai solid dacă luăm în considerare celelalte criterii din Isaia 53. Isus le împlinește și pe acestea.

Profețiile mesianice s-au împlinit

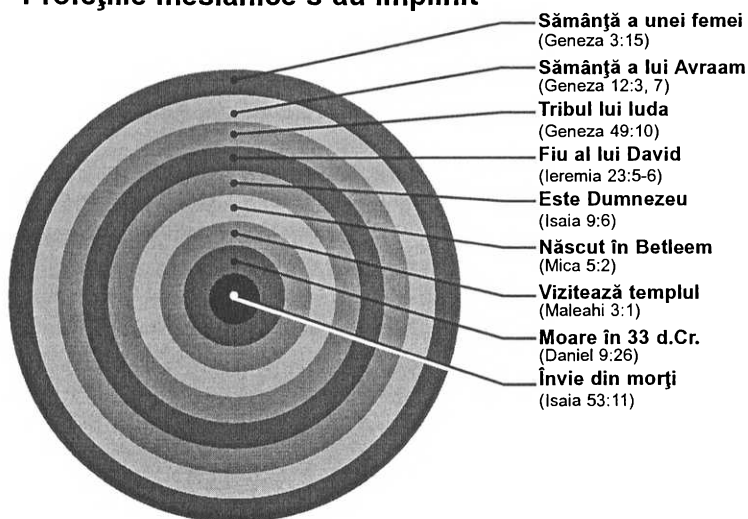

Fig. 13.1

Argumentul profetic în privința lui Cristos este întărit și mai mult dacă ținem seama că Vechiul Testament a prezis că Dumnezeu Însuși avea să fie străpuns, ceea ce s-a și întâmplat când a fost răstignit Isus.

Profetul vetero-testamentar Zaharia (cartea lui a fost scrisă și ea cu mult înainte de Cristos) precizează că *Dumnezeu spune*: „Voi turna peste casa lui David și peste locuitorii Ierusalimului, un duh de îndurare și de rugăciune, și își vor întoarce privirile spre Mine pe care L-au străpuns. Îl vor plânge cum plânge cineva pe singurul lui fiu, și-L vor plânge amarnic, cum plânge cineva pe un întâi-născut” (Zah. 12:10). Mai târziu, Zaharia prezice că „picioarele [Domnului] vor sta în ziua aceea pe muntele Măslinilor, care este în fața Ierusalimului, spre răsărit” (Zah. 14:4). Aceste preziceri se referă la cea de-a doua venire la Cristos, dar aluzia la „străpungerea” (adică, răstignirea) lui Dumnezeu de către „casa lui David și locuitorii Ierusalimului” se referă evident la prima Lui venire. De fapt, apostolul Ioan chiar citează profeția din Zaharia 12:10 în contextul răstignirii (Ioan 19:37).

Acum poți să înțelegi de ce și-a dat seama Barry că „a încurcat-o”. Aceste profeții mesianice nu pot fi simple coincidențe. Ele depășesc orice precizare ce ar fi putut trece prin mintea unui mediu.⁶ Aici exista ceva de-a dreptul supranatural, dar mulți dintre prietenii lui evrei nu vedeau lucrul acesta. Barry a priceput că așteptând un mesia politic, evreii au ignorat faptul că Mesia avea să vină întâi ca un miel spre a fi junghiat pentru păcatele lumii (Is. 53:7, 11-12; Ioan 1:29).

Uimit la culme, Barry a luat din nou legătura cu Hal și au analizat împreună profețiile mesianice, mai ales Isaia 53. Apoi Hal i-a oferit lui Barry o broșură.

„Aceasta este o relatare a vieții lui Isus scrisă de un tânăr care L-a cunoscut și L-a urmat, i-a zis Hal. Citește-o și spune-mi ce părere ai.”

De cum a deschis-o, n-a mai putut s-o lase din mână. Istorisirea avea multe elemente evreiești, începând cu preoții și până la Sărbătoarea Paștelui. Iar acest Isus era o personalitate uimitoare – un făcător de miracole care înțelegea profund lucrurile și vorbea cu autoritate, dar și cu bunătate.

Barry nu știa atunci că citește Evanghelia după Ioan. El a fost izbit mai ales de faptul că Isus oferă darul gratuit al mântuirii eterne oricui este gata să-L primească pe El. Barry își amintește: „A trebuit întotdeauna să obțin singur tot ce-mi doream de la viață. Dar iată că Isus Se oferea pe Sine și cele mai bune daruri ale Lui în timp și în eternitate ca un dar gratuit al iubirii Sale. Cine nu ar accepta o asemenea ofertă?”

Era deja aprilie, la mai bine de trei luni după glorioasa victorie în Cupa Rose. „Mi-am dat seama dintr-o dată că nu aveam nimic care să reziste la testul timpului, ca să nu mai vorbim de testul eternității”, continuă Barry. Lucrul acesta mi-a fost dovedit foarte elocvent chiar de câștigarea Cupei Rose. La doar câteva luni după cel mai important

eveniment din viața mea de până atunci, și poate din *întreaga* mea viață, toată gloria și tot ceea ce ținea de ea se estompa încet într-o amintire din ce în ce mai îndepărtată.”

„Oare asta să fie tot ce înseamnă viața?” se întreba Barry. Și apoi și-a adus aminte că Isus Mesia oferă viața *eternă*! Barry știa la nivelul *intelectului* că Isus este Mesia, de când a descoperit acele mesaje profetice în propriul său Tanach. Dar credința că Isus este Mesia nu era îndeajuns (în definitiv, chiar și demonii știu că Isus este Mesia – Iacov 2:19) – Barry trebuia să creadă *în* Isus Mesia. Pentru a accepta darul gratuit al mântuirii eterne și a scăpa de pedeapsa pe care o merita, Barry trebuia să facă și un act de voință, pe lângă decizia minții. În definitiv, ar fi o lipsă de dragoste din partea lui Dumnezeu să-l oblige pe Barry să intre în cer împotriva voinței lui.

În după-amiaza zilei de 24 aprilie 1966, Barry era pregătit să acționeze pe baza adevărului pe care i-l revelaseră dovezile. A îngenuncheat lângă pat și s-a rugat: „Doamne Isuse, cred că Tu ești Mesia promis pentru poporul evreu și pentru întreaga lume, deci și pentru mine, că ai murit pentru păcatele mele, că ai înviat din morți și trăiești veșnic. De aceea, Te primesc acum în viața mea ca Domnul și Mântuitorul meu personal. Ți mulțumesc că ai murit în locul meu”. Barry precizează: „Nu au fost tunete sau fulgere – numai prezența Lui personală și pacea pe care le-a promis și care nu m-au părăsit până în ziua de azi”.

De când a făcut acea remarcabilă descoperire, Barry le mărturisește mereu evreilor adevărul că Mesia a venit deja. Dovezile ce confirmă acest adevăr se află chiar în Scripturile lor! Seminarul Evanghelic de Sud, în apropiere de Charlotte, Carolina de Nord, unde Barry este acum decan și profesor, își propune să cerceteze tocmai aceste dovezi.

IMAGINEA DE PE CAPACUL CUTIEI PENTRU PROFEȚII

Am văzut câteva texte din Vechiul Testament care sunt preziceri clare despre Mesia și că ele au fost împlinite numai de către Isus Cristos. Însă scepticii se grăbesc să spună că alte profeții care sunt citate ca fiind mesianice sunt scoase din context sau că nu vorbesc cu adevărat despre ceva din viitor. De exemplu, Psalmul 22 spune: „Mi-au străpuns mâinile și picioarele”. Mulți creștini cred că acest verset se referă la răstignirea lui Cristos, care nici măcar nu era o metodă de pedepsire folosită în vremea lui David (autorul psalmului). Dar scepticii pretind că David vorbește despre sine, nu despre Cristos, așa că orice aplicație mesianică este nelegitimă. Există aici trei posibilități.

Prima, unii cercetători creștini sunt de acord cu scepticii în legătură cu versete ca acesta. Ei spun că Psalmul 22 nu a fost scris ca să fie o predicție. (Desigur, dar chiar dacă au dreptate, am văzut deja că există o mulțime de alte versete care *sunt* predictive.)

A doua posibilitate, există și cercetători creștini care arată că unele profeții biblice pot fi aplicate la două persoane diferite în două momente diferite. Și David, și Isus au avut dușmani și dificultăți în viața lor, așa cum le exprimă Psalmul 22. Atunci de ce nu poate fi psalmul adevărat pentru David și pentru Isus?

Cea de-a treia opțiune – care nouă ni se pare cea mai plauzibilă – este că Psalmul 22 face preziceri numai cu privire la Isus. În definitiv, psalmul conține mai multe referiri directe la experiența răstignirii lui Cristos. El începe cu strigătul de pe cruce – „Dumnezeule! Dumnezeule! Pentru ce m-ai părăsit?” (Ps. 22:1, vezi Matei 27:46) – după care descrie și alte evenimente asociate cu răstignirea, inclusiv: disprețul, batjocura și insultele acuzatorilor (v. 6-7); setea (v. 15); mâinile și picioarele străpunse (v. 16); oasele picioarelor rămase intacte (v. 17); împărțirea hainelor (v. 18); faptul că dușmanii Lui au tras la sorț pentru haine (v. 18); izbăvirea Lui finală de către Domnul (v. 19), și chiar lauda Lui publică la adresa lui Dumnezeu în fața fraților Săi evrei după izbăvire (v. 22). Toate acestea nu pot fi simple coincidențe și ne fac să credem că Cristos este Cel despre care vorbește tot psalmul. Cu alte cuvinte, deși David a scris psalmul, Cristos este Cel care vorbește. Situația nu este fără precedent. În Psalmul 110, Dumnezeu Tatăl poartă o conversație cu Dumnezeu Fiul.

Scepticul ar putea să spună: „Dar voi interpretați Psalmul 22 așa fiindcă știți ce I s-a întâmplat lui Cristos. Poate că pentru cineva care a trăit în vremurile Vechiului Testament nu a fost la fel de clar că Psalmul 22 se referă la Cristos”.

Iar noi îi răspundem: Chiar dacă este așa, ce contează? Poate fi adevărat că unele profeții mesianice din Vechiul Testament au devenit clare numai în lumina vieții lui Cristos. Dar aceasta nu face ca respectivele profeții să fie mai puțin uimitoare. Să privim lucrurile în felul următor: Dacă nu poți înțelege sensul pieselor unui joc de puzzle fără capacul cutiei, înseamnă aceasta că nimeni nu a creat acel puzzle? Nu. Înseamnă că puzzle-ul nu are la baza lui un plan? Nu. De fapt, după ce te uiți la capacul cutiei înțelegi imediat nu doar cum se potrivesc piesele împreună, ci și câtă gândire a fost necesară înainte pentru a proiecta piesele în felul acela. La fel, viața lui Isus servește ca imagine de pe capacul cutiei pentru multele piese ale puzzle-ului profetic din Vechiul Testament. De fapt, un cercetător biblic a identificat în Vechiul

Testament 71 de profeții mesianice împlinite de Cristos, dintre care unele sunt lămurite numai în lumina vieții lui Cristos.⁷

Unii au rezumat această idee în felul următor: În Vechiul Testament Cristos este ascuns; în Noul Testament El este revelat. Deși multe profeții au fost evidente cu mult timp înainte, unele dintre ele pot fi înțelese numai în lumina vieții lui Cristos. Iar acelea care au devenit clare *după* venirea lui Cristos nu sunt cu nimic mai puțin un produs al planului supranatural decât cele ce au fost clare *încă dinainte de* Cristos.

ESTE ISUS DUMNEZEU?

După cum am văzut, Vechiul Testament prezice venirea unui Mesia, care Se va naște ca un om dar care este în același timp Dumnezeu (Is. 9:6). Isus este singura Persoană cunoscută care întrunește calificările prezise pentru Mesia. Dar a pretins El că este Dumnezeu?

Fără îndoială, scriitorii Noului Testament au pretins în mai multe ocazii că Isus este Dumnezeu. De exemplu, în primul capitol al Evangheliei lui, Ioan afirmă că „Cuvântul era Dumnezeu” și că „Cuvântul S-a făcut trup” (Ioan 1:1, 14). Pavel spune că Cristos este „Dumnezeu mai presus de toate lucrurile” (Rom. 9:5), și „în Cristos locuiește trupește toată plinătatea Dumnezeirii” (Col. 2:9). La rândul lui, Petru declară că credincioșii primesc neprihănirea de la „Dumnezeul și Mântuitorul nostru Isus Cristos” (2 Pet. 1:1). Matei Îi atribuie dumnezeirea la Isus când citează din Isaia 7:14: „Iată, fecioara va fi însărcinată, va naște un Fiu, și-I vor pune numele Emanuel” care, tâlmăcit, înseamnă: „Dumnezeu este cu noi” (Matei 1:23). Scriitorul Epistolei către Evrei spune: „[Fiul] este oglindirea slavei Lui și întipărirea Ființei Lui, și care ține toate lucrurile cu Cuvântul puterii Lui” (Evr. 1:3). De asemenea el citează Psalmul 45:6, pretinzând că Dumnezeu spune despre Fiul: „Scaunul Tău de domnie, Dumnezeule, este în veci de veci” (Evr. 1:8). Acestea sunt pretenții clare emise de apostoli cu privire la dumnezeirea lui Cristos. Până și demonii au recunoscut că Isus este Dumnezeu (Matei 8:29; Luca 4:34, 41)! Dar a pretins și Isus Însuși că este Dumnezeu?

Pretenții directe la dumnezeire

Poate nicio altă afirmație nu este mai directă ca răspunsul lui Isus la întrebarea fără înconjur a lui Caiafa:

„Ești Tu, Cristosul, Fiul Celui binecuvântat?” „Da, sunt” i-a răspuns Isus. „Și veți vedea pe Fiul omului șezând la dreapta puterii și venind pe norii cerului.” Atunci marele preot și-a rupt hainele și a zis: „Ce nevoie mai

avem de martori? Ați auzit hula. Ce vi se pare?” Toți L-au osândit să fie pedepsit cu moartea (Marcu 14:61-64).

De remarcat că Isus a dat un răspuns direct la întrebarea directă a lui Caiafa: „Sunt”. Vorbind despre Sine ca „Fiul omului”, Isus a adăugat că Se va întoarce pe norii cerului. Caiafa și toți cei de față au înțeles implicația. Aceasta era o aluzie la viziunea profetului vetero-testamentar Daniel despre vremurile sfârșitului: Mesia – Fiul omului – va veni pe pământ ca să judece lumea cu o autoritate primită de la Dumnezeu Tatăl („Cel îmbătrânit de zile”), și toate popoarele lumii I Se vor închina (Dan. 7:13). Desigur, nimeni altcineva nu este vrednic de închinare în afară de Dumnezeu Însuși. Dar iată că Cristos pretindea că El este Cel ce va judeca lumea și va primi închinarea poporului Său. El pretindea că este Dumnezeu, și toți au înțeles lucrul acesta.

Dacă Matei, Marcu și Luca consemnează răspunsul „Eu sunt” dat de Isus lui Caiafa, Ioan relatează o altă împrejurare în care Isus Își asumă divinitatea, răspunzând prin „Eu sunt”. Aceasta s-a întâmplat într-o discuție tensionată cu câțiva iudei. După un schimb de replici pe tema adevăratei identități a lui Isus, conversația culminează cu declarația lui Isus:

„Tatăl vostru Avraam a săltat de bucurie că are să vadă ziua Mea: a văzut-o și s-a bucurat.” „N-ai nici cincizeci ce ani” I-au zis Iudeii „și ai văzut pe Avraam!” Isus le-a zis: „Adevărat, adevărat, vă spun că, mai înainte ca să se nască Avraam, sunt Eu.” La auzul acestor vorbe, au luat pietre ca să arunce în El. Dar Isus S-a ascuns, și a ieșit din Templu, trecând prin mijlocul lor. Și așa a plecat din Templu (Ioan 8:56-59).

Scepticii ar putea spune: „«Mai înainte ca să se nască Avraam, sunt Eu», nici măcar nu este o exprimare corectă! Folosirea timpurilor este greșită”. Exact. Isus nu-și bate capul cu gramatica deoarece citează numele cu care Dumnezeu i S-a identificat lui Moise la rugul aprins.

Îți aduci aminte de filmul *The Ten Commandments* (Cele Zece Porunci)? Ce a făcut Moise (interpretat de Charlton Heston) atunci când a întâlnit rugul aprins? L-a întrebat pe Dumnezeu: „Să presupunem că merg la israeliți și le spun: «Dumnezeul părinților voștri m-a trimis la voi» și ei mă întreabă: «Care este numele Lui?» Ce le voi spune atunci?”

Atunci Dumnezeu i-a zis lui Moise: „EU SUNT CEL CE SUNT. Aceasta trebuie să le spui israeliților: «EU SUNT m-a trimis la voi»” (Ex. 3:13-14).

EU SUNT este Cel ce există prin Sine Însuși. El nu are trecut sau viitor, pentru că este etern. El nu este în timp. Isus a pretins că El este Cel etern, care există prin Sine Însuși, de aceea au luat evreii pietre ca să arunce în El.

Pentru cine continuă să spună: „Nu, Isus n-a pretins niciodată că este Dumnezeu”, avem o întrebare: Dacă Isus nu a pretins niciodată că este Dumnezeu, atunci de ce a fost omorât? Răstignirea lui Isus, care este probabil cel mai bine atestat eveniment din întreaga istorie antică, este greu de explicat dacă Isus nu a pretins a fi Dumnezeu.

Evreii care nu credeau în El au înțeles clar că El pretindea că este Dumnezeu. Au fost mai multe ocazii când au vrut să-L lapideze pentru blasfemie. De ce pentru oamenii din primul secol a fost evident că Isus a pretins că este Dumnezeu, dar nu și pentru unii sceptici de azi?

Pretenții indirecte la dumnezeire

Pe lângă afirmațiile Lui directe de a fi Dumnezeu, Isus a mai făcut și unele afirmații care lăsaus clar să se înțeleagă că El este Dumnezeu:

- Isus S-a rugat: „Și acum, Tată, proslăvește-Mă la Tine Însuți cu slava pe care o aveam la Tine, înainte de a fi lumea” (Ioan 17:5). Dar Vechiul Testament spune că există un singur Dumnezeu (Deut. 6:4; Is. 45:5 și urm.) și Dumnezeu afirmă: „Slava Mea n-o voi da altuia” (Is. 42:8).
- El a declarat: „Eu sunt Cel dintâi și Cel de pe urmă” (Apoc. 1:17) – întocmai cuvintele folosite de Dumnezeu cu privire la Sine Însuși în Isaia 44:6.
- El a zis: „Eu sunt Păstorul cel Bun” (Ioan 10:11); dar Vechiul Testament spune: „Domnul este Păstorul meu”. Mai mult, Dumnezeu spune: „Cum își cercetează un păstor turma când este în mijlocul oilor sale împrăstiate, așa Îmi voi cerceta Eu oile” (Ezec. 34:12).
- Isus a pretins că este judecătorul tuturor oamenilor (Matei 25:31 și urm.; Ioan 5:27); dar Ioel Îl citează pe Dumnezeu spunând: „Căci acolo voi ședea să judec toate neamurile de pîmprejur” (Ioel 3:12).
- Isus a zis: „Eu sunt Lumina lumii; cine Mă urmează pe Mine, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții” (Ioan 8:12). Dar psalmistul declară: „Domnul este lumina mea” (Ps. 27:1).
- Isus a declarat: „În adevăr, după cum Tatăl înviază morții, și le dă viață, tot așa și Fiul dă viață cui vrea” (Ioan 5:21). Dar Vechiul Testament afirmă clar că numai Dumnezeu dă viața (Deut. 32:39; 1 Sam. 2:6) și înviază morții (Is. 16:19; Dan. 12:2; Iov 19:25), și El este singurul judecător (Deut. 32:35; Ioel 3:12).
- Isus a insistat: „Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine” (Ioan 14:6).

Dumnezeu în VT	Pretenția	Isus în NT
Ps. 23:1	Păstor	Ioan 10:11
Is. 44:6	Primul și Ultimul	Apoc. 1:17
Ioel 3:12	Judecător	Matei 25:31 și urm.
Is. 62:5	Mire	Matei 25:1
Ps. 27:1	Lumină	Ioan 8:12
Is. 43:11	Mântuitor	Ioan 4:42
Is. 42:8	Slava lui Dumnezeu	Ioan 17:5
1 Sam. 2:6	Dăător al vieții	Ioan 5:21

Tabelul 13.2

De asemenea Isus Și-a declarat dumnezeirea implicit, prin pilde. În câteva din pildele Lui, Isus Se înfățișează în rolul lui Dumnezeu. De exemplu:

- Răspunzând la critica fariseilor că îi primește pe păcătoși și mănâncă cu ei (Luca 15:2), Isus spune trei pilde – despre oaia pierdută, despre banul pierdut și despre fiul risipitor (Luca 15:4-32). Implicația este că Isus face exact ceea ce Vechiul Testament spune că face Dumnezeu: este un păstor care merge și caută ce e pierdut și un tată iubitor care îi primește acasă pe păcătoșii care se pocăiesc (Ezec. 34:11; Ps. 103:8-13). (În paranteză fie spus, fariseii sunt reprezentați de fiul mai mare, cel care este nemulțumit în pilda fiului risipitor. Fariseii, asemenea fiului mai mare, cred în mod greșit că ei *merită* darurile tatălui pentru faptele bune pe care le fac. Prin urmare, pilda aceasta nu afirmă doar divinitatea lui Cristos, ci și că mântuirea este un dar gratuit ce nu poate fi câștigat prin fapte, un dar ce poate fi doar acceptat.)
- În Matei 19:28-30, Isus declară că El – „Fiul omului” – va domni pe tronul glorios al lui Israel la înnoirea tuturor lucrurilor și că urmașii Lui vor domni împreună cu El. Imediat după aceea spune pilda lucrătorilor din vie (Matei 20:1-16). Aici Împărăția lui Dumnezeu este reprezentată printr-o vie ce se află în proprietatea unui stăpân. Stăpânul îi plătește egal pe toți lucrătorii, indiferent cât timp au lucrat, arătând în felul acesta că harul lui Dumnezeu nu se bazează pe vreun merit, ca de exemplu durata slujirii („cei dintâi vor fi cei din urmă și cei din urmă vor fi cei dintâi”). Isus este reprezentat de proprietarul viei care împarte harul gratuit. Aceasta Îl pune pe picior de egalitate cu Dumnezeu

deoarece, în Vechiul Testament Dumnezeu este Proprietarul viei (Is. 5:1-7). (Așa cum am văzut, și faptul că Își arogă expresia „Fiul omului” este o pretenție la divinitate.)

- Isus Se referă de mai multe ori la Sine ca „mire” (Marcu 2:19; Matei 9:15; 25:1; Luca 5:34), inclusiv în pilda celor zece fecioare (Matei 25:1-13). Întrucât Vechiul Testament Îl identifică pe Dumnezeu ca fiind mire (Is. 62:5; Osea 2:16), Isus Se face astfel egal cu Dumnezeu.

Mai există și alte situații în care Isus pretinde prin intermediul pildelelor că este Dumnezeu. Deși nu avem spațiu să ne referim la toate aici, Philip Payne conchide: „Din cele cincizeci și două pilde consemnate ale lui Isus, douăzeci Îl descriu printr-o imagistică pe care Vechiul Testament I-o atribuie în mod caracteristic lui Dumnezeu”.⁸

Acțiuni divine

Pe lângă faptul că Și-a declarat verbal divinitatea (și pe lângă miracolele pe care le-a făcut), Isus a și *acționat* ca și când ar fi Dumnezeu:

- El a zis paralizicului: „Fiule, păcatele îți sunt iertate” (Marcu 2:5-11). Cărturarii I-au răspuns corect: „Cine poate să ierte păcatele decât numai Dumnezeu?”
- Isus a declarat: „Toată puterea Mi-a fost dată în cer și pe pământ”, după care a dat imediat o poruncă nouă: „Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile ...” (Matei 28:18-19).
- Dumnezeu a fost Cel care i-a dat lui Moise Cele Zece Porunci, dar Isus a zis: „Vă dau o poruncă nouă: Să vă iubiți unii pe alții” (Ioan 13:34).
- El le-a cerut oamenilor să se roage în numele Lui: „și ori ce veți cere în Numele Meu, voi face... Dacă veți cere ceva în Numele Meu, voi face” (Ioan 14:13-14); „Dacă rămâneți în Mine, și dacă rămân în voi cuvintele Mele, cereți orice veți vrea, și vi se va da” (Ioan 15:7).
- În ciuda faptului că atât Vechiul cât și Noul Testament interzic închinarea în fața altcuiva decât Dumnezeu (Ex. 20:1-4; Deut. 5:6-9; Fapte 14:15; Apoc. 22:8-9), Isus a acceptat închinarea în cel puțin nouă ocazii. Este vorba de închinarea din partea:

1. unui lepros vindecat (Matei 8:2)
2. unui conducător pe al cărui fiu îl vindecase (Matei 9:18)
3. ucenicilor, după o furtună (Matei 14:33)
4. unei femei cananite (Matei 15:25)

5. mamei lui Iacov și Ioan (Matei 20:20)
6. unui demonizat din Gadara (Marcu 5:6)
7. unui orb vindecat (Ioan 9:38)
8. tuturor ucenicilor (Matei 28:17)
9. lui Toma, care I-a zis: „Domnul meu și Dumnezeuul meu” (Ioan 20:28)

Toți acești oameni s-au închinat lui Isus fără un cuvânt de mustrare din partea Lui. Nu numai că Isus a acceptat închinarea lor, dar i-a și lăudat pe cei ce I-au recunoscut dumnezeirea (Ioan 20:29; Matei 16:17). Lucrul acesta putea fi făcut doar de cineva care Se considera cu adevărat Dumnezeu.

Acum, să punem toate lucrurile acestea într-o perspectivă corectă. Nimeni nu a făcut-o însă mai bine ca C. S. Lewis, care a scris:

În mijlocul acestor evrei apare dintr-o dată un om care vorbește de parcă El ar fi Dumnezeu. El are pretenția că poate ierta păcatele. El spune că a existat dintotdeauna. El spune că va veni să judece lumea la sfârșitul vremii. Trebuie să clarificăm câteva lucruri. Între panteiști, cum sunt indienii, oricine poate spune că face parte din Dumnezeu sau că este una cu Dumnezeu: nu ar fi nimic neobișnuit în afirmația aceasta. Dar omul acesta, întrucât era evreu, nu putea să vorbească despre un asemenea Dumnezeu [panteist]. Dumnezeu, în limbajul evreilor, însemna o Ființă în afara lumii pe care El a creat-o și care este infinit de deosebit de orice altceva. Când ai înțeles lucrul acesta, îți dai seama că ceea ce a spus omul acesta a fost pur și simplu cel mai șocant lucru care a fost rostit vreodată de buzele omenești.⁹

Închipuie-ți că vecinul tău ar emite o asemenea pretenție: „Eu sunt cel dintâi și cel de pe urmă – Cel ce există prin Sine Însuși. Vrei să ți se ierte păcatele? Eu pot face asta. Vrei să știi cum să trăiești? Eu sunt lumina lumii – cine mă urmează pe mine nu va umbla niciodată în întuneric, ci va avea lumina vieții. Vrei să știi în cine poți avea încredere? Mie mi-a fost dată toată autoritatea în cer și pe pământ. Ai vreo îngrijorare sau vreo cerere? Roagă-te în numele meu. Dacă rămâi în mine și dacă rămân în tine cuvintele mele, cere orice vrei și ți se va da. Vrei intrare la Dumnezeu Tatăl? Nimeni nu vine la Tatăl decât prin mine. Tatăl și cu mine suntem una”.

Ce ai crede despre vecinul tău dacă ar spune la modul serios aceste lucruri? Cu siguranță că nu ai spune: „Ia te uită! Cred că este un mare învățător moral!” Nu, ci ai crede că tipul s-a scrântit, pentru că se pretinde nici mai mult nici mai puțin decât Dumnezeu. Din nou, nimeni nu a formulat mai bine această idee decât C. S. Lewis, care a scris:

Încerc aici să împiedic pe oricine să spună lucrul acela cu totul absurd pe care oamenii îl spun deseori despre El: „Sunt gata să accept că Isus a fost un mare învățător moral, dar nu accept afirmația Lui că este Dumnezeu”. Acesta este un lucru pe care nu ar trebui să-l spunem. Un om care nu a fost decât om și care a spus lucrurile pe care le-a spus Isus nu ar fi un mare învățător moral. Ar fi sau un nebun – la același nivel cu un om care spune despre sine că este un ou fiert – sau ar fi însuși Diavolul iadului. Trebuie să alegi. Fie că acest om a fost, și este, Fiul lui Dumnezeu, fie că a fost un nebun sau ceva și mai rău. Îl poți închide ca nebun, Îl poți scuipa și Îl poți omorî ca demon; sau poți să cazi la picioarele Lui și să-L numești Domn și Dumnezeu. Dar să nu spunem cu un aer de superioritate absurditatea aceasta că El a fost un mare învățător uman. El nu ne-a lăsat deschisă această posibilitate. Și nici nu a intenționat să ne-o lase.¹⁰

Lewis are perfectă dreptate. Dat fiind că Isus a pretins fără înconjur că este Dumnezeu, El n-a putut fi doar un mare învățător moral. Marii învățători morali nu îi înșală pe oameni pretinzând în mod fals că sunt Dumnezeu. Dar întrucât Isus a pretins că este Dumnezeu, poate fi adevărată una din trei posibilități: a fost un mincinos, un nebun sau Domnul.

Posibilitatea de a fi fost un *mincinos* nu corespunde faptelor. Isus a trăit și a învățat după cel mai înalt standard etic. Este improbabil că Și-ar fi sacrificat viața dacă nu ar fi fost convins că spune adevărul.

Dacă Isus ar fi crezut că este Dumnezeu, dar în realitate nu ar fi fost, atunci probabil că a fost *nebun*. Dar nici această posibilitate nu se potrivește cu faptele. Isus a făcut unele din cele mai profunde afirmații consemnate vreodată. Și toți – până și dușmanii Lui – au afirmat că a fost un om integru care i-a învățat pe oameni adevărul (Marcu 12:14).

Ne rămâne ultima posibilitate: Isus este *Domn*. Peter Kreeft formulează argumentul acesta în niște termeni foarte simpli:

Există doar două interpretări posibile: Isus este Dumnezeu sau Isus nu este Dumnezeu. Argumentul în forma lui cea mai simplă se prezintă astfel: Isus a fost fie (1) Dumnezeu, dacă ce a afirmat despre Sine a fost adevărat sau (2) un om rău, dacă ceea ce a spus nu a fost adevărat, căci oamenii buni nu pretind că sunt Dumnezeu. Dar El nu a fost un om rău. (Dacă în toată istoria omenirii a existat cineva care n-a fost un om rău, acela a fost Isus.) Prin urmare, El a fost (și este) Dumnezeu.¹¹

Argumentul pare logic. Dar este cea de-a treia posibilitate, că Isus e Domnul, într-adevăr concluzia corectă? În definitiv, una este să pretinzi că ești Dumnezeu – oricine poate face aceasta – și alta este s-o dovedești.

Cine a fost Isus:

Figură legendară, mincinos, nebun sau Domn?

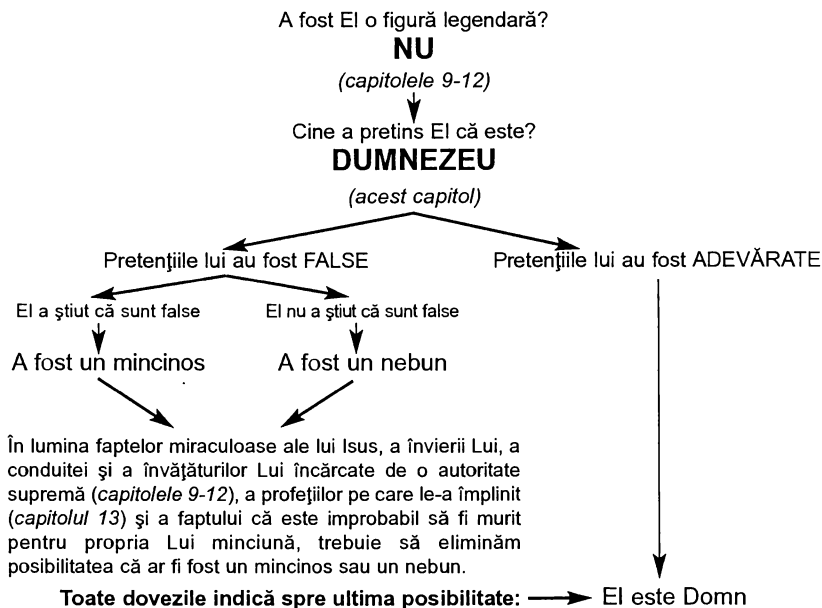

Fig. 13.2

Dovezi că Isus este Dumnezeu

Așa cum am văzut, Isus a pretins explicit că este Dumnezeu și adesea a acționat ca atare. Și nu numai că a pretins lucrul acesta, ci l-a și dovedit, prin trei dovezi fără precedent:

1. A împlinit numeroase profeții mesianice scrise cu sute de ani înainte.
2. A trăit o viață fără păcat și a săvârșit fapte miraculoase.
3. A prezis că va învia și apoi chiar a înviat din morți.

Am prezentat deja probe că a împlinit profețiile mesianice, că a făcut miracole și a înviat din morți. Dar ce putem spune în legătură cu pretenția că Isus ar fi trăit o viață fără de păcat? Isus Însuși a zis: „Cine din voi Mă poate dovedi că am păcat?” (Ioan 8:46). În plus, ucenicii Lui, care au petrecut *trei ani* împreună cu El zi și noapte, au afirmat și ei că Isus era fără păcat:

- Petru L-a caracterizat pe Isus ca pe un miel „fără cusur și fără prihană” (1 Pet. 1:19) care „n-a făcut păcat, și în gura [cărui] nu s-a găsit vicleșug” (1 Pet. 2:22).
- Ioan a zis despre Cristos: „în El nu este păcat” (1 Ioan 3:5).
- Pavel a scris că Isus „n-a cunoscut niciun păcat” (2 Cor. 5:21).
- Scriitorul Epistolei către Evrei a formulat și el aceeași idee când a pretins că Isus a fost „fără păcat” (Evr. 4:15).

Acum, încercă să petreci trei zile cu o persoană – ceea ce e cu mult mai puțin de trei ani – și cu siguranță că vei descoperi la ea anumite greșeli. Scriitorii Noului Testament au spus că Isus n-a avut nicio greșală.

Dar nu doar prietenii Lui au fost cei care au apreciat caracterul Lui suprem. Nici măcar dușmanii lui Cristos n-au putut găsi greșeli la El. Fariseii, care erau mereu în căutarea a ceva compromițător despre Isus, nu au putut găsi nimic (Marcu 14:55). Au recunoscut chiar că Isus învăța „calea lui Dumnezeu în adevăr” (Marcu 12:14). Iar după toate eforturile fariseilor de a-L învinovăți pe Isus de ceva, Pilat L-a găsit nevinovat de orice greșală (Luca 23:22).

Dar dovada dumnezeirii lui Cristos nu ține de nevinovăția Lui. Profețiile împlinite, miracolele pe care le-a făcut și învierea Lui sunt mai mult decât suficiente pentru a dovedi că Isus a fost Dumnezeu. Dar mai există câteva obiecții pe care trebuie să le abordăm înainte să tragem concluzia dincolo de orice îndoială rezonabilă că Isus a fost (și este) singurul Dumnezeu adevărat.

OBIECȚII FAȚĂ DE DUMNEZEIREA LUI CRISTOS

De ce nu a fost Isus mai deschis? – În ciuda afirmațiilor foarte clare ale lui Isus că este Dumnezeu, scepticii arată că El ar fi putut spune asta deslușit și de mai multe ori, dacă ar fi fost într-adevăr Dumnezeu. Lucrul acesta este desigur adevărat. Ar fi putut emite mult mai multe pretenții directe la dumnezeire dacă ar fi considerat necesar. Dar sunt posibile mai multe motive pentru care să n-o fi făcut.

În primul rând, Isus n-a vrut ca evreii să se amestece, deoarece ei aveau concepția greșită că Mesia va veni și îi va elibera de asuprirea romană. Aceasta a devenit de fapt o problemă, în ciuda precauției lui Isus: la un moment dat, după ce a făcut câteva miracole, Isus a trebuit să fugă de evreii care voiau să-L facă împărat (Ioan 6:15)!

În al doilea rând, Isus nu ar fi putut fi exemplul nostru uman suprem, dacă ar fi abuzat de autoritatea Lui de fiecare dată când S-a confruntat cu probleme pământești. Comportamentul Lui ne oferă un

exemplu perfect de smerenie și supunere și ne arată cum ar trebui să-L glorificăm pe Tatăl, nu pe noi înșine.

În al treilea rând, Isus a trebuit să fie foarte atent când și unde Își dezvăluie dumnezeirea, ca să-Și poată duce la îndeplinire misiunea de ispășire sacrificială. Dacă ar fi fost prea deschis în ce privește afirmarea dumnezeirii Sale și a puterilor Lui miraculoase poate că ei nu L-ar mai fi omorât. Dar dacă ar fi fost prea rezervat, ar fi existat prea puține dovezi că este într-adevăr Dumnezeu, și poate că nu ar fi atras suficient de mulți adepți pentru a-Și răspândi mesajul.

În sfârșit, trebuie să înțelegem contextul religios în care a trăit și a învățat Isus. El a introdus ideea că împlinește personal toată legea Vechiului Testament (Matei 5:17) – legea care era respectată și urmată de secole și stătea la baza tuturor practicilor politice și religioase ale evreilor. Așa cum afirmă N. T. Wright: „[Aceasta] ar fi ca și când ai anunța într-o țară musulmană că cineva împlinește voia lui Alah în timp ce îl denigrează vădit pe Mahomed și arde un exemplar al Coranului!”¹² Nu este de mirare că Isus a folosit pilde pentru a-Și transmite învățătura și a făcut mai mult referiri indirecte decât directe la dumnezeirea Lui. El a prezentat suficiente probe pentru a-i convinge pe cei cu mintea deschisă, dar nu îndeajuns pentru a copleși liberul arbitru al celor ce voiau să se agațe de propriile lor tradiții.

Așadar, există motive întemeiate pentru care Isus nu Și-a proclamat mai deschis și mai frecvent dumnezeirea, dar nu trebuie să pierdem din vedere că a făcut-o de suficiente ori. Isus¹ a afirmat explicit că este Dumnezeu în fața evreilor (Ioan 8:58) și în timp ce Se afla sub jurământ în fața marelui preot, când a înțeles că misiunea Lui de ispășire sacrificială urma să fie dusă la îndeplinire (Matei 26:64; Marcu 14:62; Luca 22:70).

Negări indirecte ale dumnezeirii – Criticii menționează adesea trei împrejurări concrete în Noul Testament unde divinitatea lui Cristos ar putea fi pusă sub semnul întrebării. Prima împrejurare este consemnată în Marcu 10:18, unde tânărul bogat Îl numește „bun” pe Isus. Aici Isus pare să-Și nege dumnezeirea răspunzând: „Nimeni nu este bun decât Unul singur: Dumnezeu”.

Dar criticii greșesc. Isus nu Își neagă dumnezeirea, ci o *afirmă* îndemnându-l pe tânăr să se gândească la implicațiile afirmațiilor lui. De fapt, Isus îl întreabă: „Înțelegi tu ce spui când Mă numești bun? Vrei să spui că sunt Dumnezeu?” Lucrul acesta este clar din context, deoarece doar câteva versete mai încolo Isus Se referă la Sine ca fiind „Fiul omului” care „stă pe tronul Său glorios” și care îi va împuternici pe ucenici să domnească împreună cu El (Matei 19:28).

Obiecția a doua și a treia se referă la subordonarea Fiului față de Tatăl și la limitarea Lui în cunoaștere. În Ioan 14:28, Isus Se subordonează în mod limpede lui Dumnezeu admitând: „Tatăl este mai mare decât Mine”, iar în Matei 24:36, Isus pretinde că nu cunoaște data revenirii Lui, atunci când declară: „Despre ziua aceea și despre ceasul acela nu știe nimeni: nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl”. Cum poate fi Isus Dumnezeu, dacă este subordonat Tatălui și este limitat în cunoaștere?

Răspunsul la amândouă aceste obiecții se găsește în înțelegerea corectă a Trinității. În primul rând, să spunem clar ce *nu* este Trinitatea: Trinitatea nu înseamnă trei dumnezei, trei aspecte ale unui singur Dumnezeu sau trei esențe divine. *Trinitatea este formată din trei persoane într-o singură esență divină*. Cu alte cuvinte, există trei persoane – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – care împărtășesc o singură natură divină. Trinitatea este asemenea unui triunghi: un triunghi are trei colțuri dar este totuși un singur triunghi (fig. 13.3a și 13.3b).

Isus împărtășește unica natură divină, dar El are și o natură umană distinctă. Isus este un „cine” cu două „ce-uri” (un „ce” divin și un „ce” uman); Dumnezeu este trei „cine” (un „cine” al Tatălui, un „cine” al Fiului și un „cine” al Duhului Sfânt) într-un singur „ce”, adică trei persoane într-o singură natură divină. Atanasie, unul din părinții Bisericii Primare, a afirmat că Întruparea nu a însemnat anularea divinității, ci adăugirea umanității. Într-adevăr, când Isus a fost conceput, El nu a încetat să fie Dumnezeu, ci Și-a adăugat natura umană.

Trinitatea: Trei persoane într-o singură natură

Isus: O persoană cu două naturi

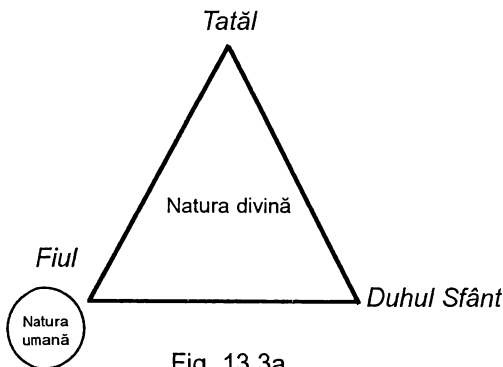

Fig. 13.3a

Trinitatea: Trei persoane într-o singură natură

Isus: O persoană cu două naturi

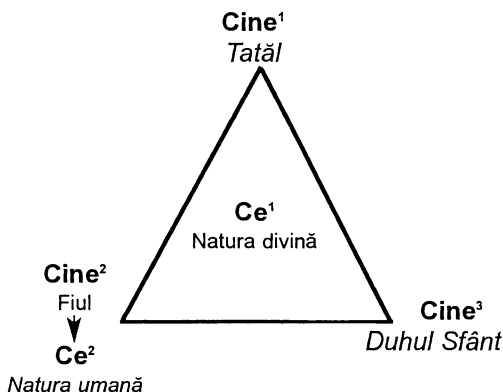

Fig. 13.3b

Cum ne ajută aceasta să rezolvăm obiecțiile doi și trei? Ei bine, întrucât Isus are două naturi, ori de câte ori pui o întrebare cu privire la El, tu trebuie să pui de fapt două întrebări. De exemplu, a cunoscut Isus când va reveni a doua oară? Ca Dumnezeu, da; ca om, nu. A cunoscut Isus toate lucrurile? Ca Dumnezeu, da; ca om, nu. (De fapt, Luca 2:52 admite că Isus creștea în înțelepciune.) A flămânzit Isus? Ca Dumnezeu, nu; ca om, da. A obosit Isus? Ca Dumnezeu, nu; ca om, da.

De asemenea, Trinitatea ne ajută să înțelegem în ce sens a spus Isus că: „Tatăl este mai mare decât Mine”. Tatăl și Fiul sunt egali *în esență*, dar diferiți *în funcție*. Este o condiție similară relațiilor dintre oameni. De exemplu, un tată pământesc este egal ca om cu fiul său, dar tatăl deține o funcție mai înaltă. Tot așa, Isus și Tatăl au funcții diferite, dar amândoi sunt egali ca Dumnezeu (Ioan 1:1; 8:58; 10:30). Când Isus Și-a adăugat umanitatea, El S-a subordonat de bună voie Tatălui și a acceptat limitările inerente umanității (este exact ceea ce explică Pavel în scrisoarea lui către Filipeni [2:5-11]). Dar Isus nu Și-a pierdut niciodată natura divină sau, altfel spus, nu a încetat să fie Dumnezeu. Tabelul 13.3 rezumă diferențele dintre Isus și Tatăl:

ISUS ȘI TATĂL CA DUMNEZEU

Isus este egal cu Tatăl	Isus este subordonat Tatălui
în natura Lui divină	în natura Lui umană
în esența Lui divină	în funcția Lui umană
în atributele Lui divine	în oficiul Său uman
în caracterul Lui divin	în poziția Lui umană

Tabelul 13.3

Obiecții față de Trinitate – În ciuda a tot ce ar putea spune unii sceptici, Trinitatea nu este nici illogică, nici împotriva rațiunii. Dacă am afirma că există un singur Dumnezeu și trei Dumnezei, aceasta ar fi illogic. Dar a spune că există un singur Dumnezeu care cuprinde trei persoane nu este deloc illogic. Poate să fie *dincolo* de rațiune, dar nu *împotriva* rațiunii.

Dar aceasta nu înseamnă că Trinitatea poate fi înțeleasă pe deplin. În definitiv, nicio ființă umană finită nu poate cuprinde pe deplin un Dumnezeu infinit. Dar noi putem *înțelege* Trinitatea, întocmai cum înțelegem dar nu *cuprindem* pe deplin oceanul. Când stăm pe plajă, putem înțelege că în fața noastră există un ocean, chiar dacă nu-i putem cuprinde pe deplin vastitatea.

Unii musulmani acuză că Trinitatea este prea complexă. Dar cine a spus că adevărul trebuie să fie întotdeauna simplu? Așa cum se exprimă cu multă înțelepciune C. S. Lewis: „Dacă creștinismul ar fi ceva ce noi să fi născocit, desigur că îl puteam face mai ușor. Dar nu este. Nu putem concura, în simplitate, cu oamenii care inventează religii. Cum am putea? Noi avem de-a face cu un fapt. Desigur, oricine poate fi simplu dacă nu are fapte cu privire la care să-și facă probleme”.¹³

Unii critici și lideri de secte religioase au sugerat că Trinitatea este o invenție târzie a bisericii. Dar lucrul acesta nu este deloc adevărat. Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt¹⁴ sunt menționați toți trei ca Dumnezeu în Scripturi. În plus, chiar dacă Trinitatea nu a fost acceptată de toți părinții Bisericii Primare, aceasta nu înseamnă că ea este falsă. Adevărul nu se stabilește prin votul majorității. Doctrina Trinității este corectă atât din punct de vedere scriptural, cât și din punct de vedere filozofic.

De fapt, în loc să creeze probleme teologice, Trinitatea le rezolvă. De exemplu, Trinitatea ne ajută să înțelegem cum există dragostea din eternitate. Noul Testament spune că Dumnezeu este dragoste (1 Ioan 4:16). Dar cum ar putea să existe dragoste într-o ființă monoteistă rigidă?

Nu ar exista nimeni care să fie iubit! Dar tri-unitatea din Dumnezeu rezolvă problema. În definitiv, pentru a avea dragoste trebuie să existe cineva care iubește (Tatăl), cineva care este iubit (Fiul) și un spirit al iubirii (Duhul Sfânt). Datorită acestei naturi triunice, Dumnezeu a existat etern într-o relație perfectă de iubire. El este ființa perfectă căreia nu-I lipsește nimic, nici măcar dragostea. Și fiindcă nu-I lipsește nimic, Dumnezeu nu a avut *nevoie* să creeze ființe umane (nu a fost singur, așa cum afirmă unii predicatori). El a *ales* pur și simplu să ne creeze și ne iubește grație naturii Lui iubitoare. De fapt, tocmai din dragoste L-a trimis pe Fiul Său – cea de a doua persoană a Trinității – ca să suporte pedeapsa păcatelor noastre. Dreptatea Lui infinită ne condamnă, dar dragostea Lui infinită îi mântuiește pe cei ce vor să fie mântuiți.

REZUMAT ȘI CONCLUZIE

Isus Cristos din Nazaret a afirmat și a dovedit că este Dumnezeul-Mesia profețit de Vechiul Testament. Afirmațiile Lui au luat mai multe forme: de la afirmațiile directe de tip „Eu sunt” până la sugestii transparente ale dumnezeirii. Și acțiunile Lui – între care iertarea păcatelor, asumarea autorității lui Dumnezeu pentru a porunci și acceptarea închinării datorate doar lui Dumnezeu – revelează că Isus a crezut cu adevărat că este Dumnezeu. Apoi, a dovedit că este Dumnezeu:

1. împlinind numeroase profeții mesianice concrete scrise cu sute de ani înainte (Isus este singura persoană din istorie care împlinește toate aceste profeții);
2. trăind o viață fără de păcat și săvârșind fapte miraculoase;
3. prezicându-și propria înviere din morți și înviind conform prezicerii.

Noi credem că aceste fapte au fost dovedite dincolo de orice îndoială rezonabilă. Prin urmare, conchidem că Isus este Dumnezeu.

Deoarece am stabilit deja că Dumnezeu este o ființă perfectă din punct de vedere moral (prin argumentul moral din capitolul 7), tot ce afirmă Isus (care este Dumnezeu) este adevărat. Ce a afirmat Isus? Mai concret spus, ce a învățat El despre Biblie? Vom discuta despre aceasta în capitolul următor.

Ce a învățat Isus despre Biblie?

„Profesorul meu de științe din liceu mi-a spus odată că mare parte din Geneza este neadevărată. Dar întrucât profesorul meu n-a dovedit că este Dumnezeu înviind din morți, Îl voi crede mai degrabă pe Isus.”

ANDY STANLEY

VAI DE VOI, IPOCRITILOR!

Congresul Statelor Unite era întrunit într-o sesiune excepțională. Erau prezenți toți cei 435 de reprezentanți și cei 100 de senatori, iar camerele televiziunii C-SPAN-TV captau tot ce se întâmpla. Membrii Congresului s-au adunat ca să asculte discursul unui urmaș al lui George Washington. Dar ceea ce ei credeau că va fi un discurs politicos alcătuit din reflecții istorice și patriotice s-a transformat curând într-o aspră critică televizată. Gesticulând energic cu degetul și privindu-și sever audiența, nepotul din a șaptea generație a lui Washington a declarat:

Vai de voi, ipocriți egoiști! Sunteți plini de lăcomie și îngăduință față de voi înșivă. În tot ce faceți vă preocupați aparentele: țineți discursuri pompoase și încercați să câștigați admirația ascultătorilor în fața camerelor TV. Pretindeți locul de onoare la banchete și locurile cele mai importante oriunde mergeți. Vă place să fiți salutați în districtele voastre și ca toți să vă numească „domnule senator” sau „domnule congresman”. Pe dinafară păreți dreți în fața oamenilor, dar pe dinăuntru sunteți plini de ipocrizie și răutate! Spuneți că vreți să faceți curățenie în Washington, dar de îndată ce ajungeți aici deveniți de două ori mai răi decât cei pe care i-ați înlocuit!

Vai de voi, legiuitorilor, ipocriților! Voi înșivă nu puneți în practică ceea ce predicați. Puneți poveri grele asupra cetățenilor, dar în ce vă privește găsiți porțițe de scăpare din fața propriilor voastre legi!

Vai de voi, federali nebuni! Jurați să susțineți și să apărați Constituția, dar apoi desființați Constituția permițând judecătorilor să-și facă fiecare propriile lui legi.

Vai de voi, ipocriți orbi! Spuneți că dacă ați fi trăit în zilele Părinților Fondatori, nu v-ați fi făcut niciodată părtași cu ei la sclavie. Spuneți că nu ați fi fost niciodată de acord că sclavii sunt proprietatea stăpânilor, ci ați fi insistat că ei sunt ființe umane cu drepturi inalienabile. Dar singuri mărturisiți împotriva voastră, căci pretindeți că pruncii nenăscuți sunt proprietatea mamelor și nu au absolut niciun drept! Asupra voastră se va abate tot sângele celor drepti, care a fost vărsat în această țară. Vipere! Pui de năpârci! Ați pustiit această mare cameră! Cum veți scăpa de pedeapsa iadului!

Desigur, niciodată nu s-a rostit un asemenea discurs (dacă s-ar fi ținut, cu siguranță că ai fi auzit de el!) Cine ar fi atât de necioplit și de necuviincios ca să se adreseze astfel conducătorilor națiunii? Fără îndoială că nu cineva care pretinde că este creștin! Ești sigur?

Chiar dacă nu suntem siguri că Isus ar face astfel de comentarii la adresa liderilor politici de astăzi, El a făcut comentarii similare în fața liderilor religioși din timpul Lui. Cum!? Dulcele și blândul Isus? Categorie. Dacă vei citi capitolul 23 din Matei, vei observa că mare parte din discursul nostru fictiv de mai sus este adaptat după discursul lui Isus în fața mulțimilor și fariseilor. Contrar celui Isus fără coloană vertebrală inventat astăzi de cei care vor să fie ei înșiși fără coloană vertebrală, adevăratul Isus a învățat cu autoritate și nu a tolerat greșeala. Când oamenii religioși greșeau, El emitea judecăți drepte și îi ajuta pe toți să le înțeleagă. Și cine putea să corecteze mai bine greșeala decât Dumnezeu Însuși? Dat fiind că Isus este Dumnezeu, tot ce învață El este adevărat.

Evangelhiile, care sunt documente credibile din punct de vedere istoric, consemnează învățăturile lui Isus pe o mare diversitate de subiecte. Dar nicio altă învățătură a lui Isus nu a fost mai plină de consecințe ca învățătura Lui despre Biblie. Dacă Isus a afirmat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu, atunci ea este cu adevărat sursa noastră principală de unde putem afla adevărul divin. Așadar, ce a învățat Isus despre Biblie?

CE A ÎNVĂȚAT ISUS DESPRE BIBLIE?

Vechiul Testament

Isus a arătat că din șapte puncte de vedere Vechiul Testament era Cuvântul lui. El a afirmat că acesta:

1. **Are autoritate divină** – Când a fost ispitit de Satan, Isus l-a contracarat citând din Vechiul Testament. El a zis: „Este scris: «Omul nu trăiește numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu» ... Isus i-a răspuns: «De asemenea este scris: Să nu ispitești pe Domnul, Dumnezeul tău» ... Pe urmă Isus i-a zis: «Pleacă, Satano! Căci este scris: Domnului, Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești»” (Matei 4:4, 7, 10). De ce ar fi citat Isus din Vechiul Testament cu atâta încredere dacă Vechiul Testament nu ar fi avut autoritate? Isus trebuie să fi crezut că Vechiul Testament este o sursă a adevărului, ca să-l alunge pe cel mai puternic dușman al Lui cu ajutorul acestuia.

De fapt, în nouăzeci și două de împrejurări diferite, Isus și apostolii Lui și-au susținut poziția afirmând „Este scris” (sau o expresie echivalentă) și citând din Vechiul Testament. De ce? Deoarece Isus și apostolii Lui au considerat că Scripturile Vechiului Testament sunt Cuvântul scris al lui Dumnezeu, și deci autoritatea ultimă pentru viață.

2. **Este nepieritor** – În Predica de pe Munte, un text iubit de conservatori și liberali deopotrivă, Isus a afirmat că nu va pieri niciodată nici măcar cel mai mic semn din Scripturi – cum ar fi punctul pe „i” sau o sau liniuța de la „t”. „Să nu credeți că am venit să stric Legea sau Proorocii, a declarat el. Am venit nu să stric, ci să împlinesc. Căci adevărat vă spun, câtă vreme nu va trece cerul și pământul, nu va trece o iotă sau o frântură de slovă din Lege, înainte ca să se fi împlinit toate lucrurile” (Matei 5:17, 18). Isus nu ar fi putut exprima mai convingător caracterul nepieritor al Scripturilor.

3. **Este infailibil** – În Ioan 10, Isus era pe punctul de a fi lapidat pentru blasfemie. Ca să iasă din încurcătură, Isus a citat Vechiul Testament și a declarat: „Scriptura nu poate fi desființată” (Ioan 10:35). Cu alte cuvinte, când viața li era în joc, Isus a apelat la o autoritate infailibilă ce nu poate fi desființată – Scriptura. În plus, mai târziu a afirmat adevărul Scripturilor, rugându-Se pentru ucenici: „Sfințește-i prin adevărul Tău: Cuvântul Tău este adevărul” (Ioan 17:17).

4. **Este inerant** – Când Saducheii au încercat să-L prindă pe Isus în capcană printr-o întrebare, Isus le-a zis: „Vă răătăciți! [Greșiți!] Pentru că nu cunoașteți nici Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu” (Matei 22:29). Implicația este, desigur, că Scripturile sunt inerante. Nu ar fi avut sens ca Isus să spună: „Greșiți pentru că nu cunoașteți Scripturile, care și ele greșesc!”

5. Este credibil din punct de vedere istoric – După ce a declarat că Vechiul Testament are autoritate divină, este nepieritor, infailibil și inerant, Isus a menționat două din cele mai disputate evenimente din punct de vedere istoric ale Vechiului Testament: istoria lui Noe (Matei 24:37-38) și a lui Iona (Matei 12:40). Isus S-a referit la acele întâmplări ca și cum ar fi adevărate din punct de vedere istoric. Și de ce nu ar fi adevărate? Miracolele asociate cu Noe și Iona sunt o joacă de copil pentru Dumnezeuul atotputernic care a creat universul. Chiar și noi, cu inteligența noastră limitată, construim nave uriașe și îi păstrăm pe oameni în viață luni de zile sub apă. De ce nu putea și Dumnezeu să facă același lucru?

Isus a mai afirmat și alte aspecte ale Vechiului Testament pe care criticii le neagă. De exemplu, a spus că Daniel a fost un profet (Matei 24:15), deși mulți critici susțin că Daniel a fost doar istoric. (Aceștia pretind că Daniel și-a scris textele la o dată evident târzie, căci nu ar fi putut face toate prezicerile ce i se atribuie. Prejudicata lor anti-supranaturală iese astfel din nou în evidență.) În plus, Isus a citat mai multe pasaje concrete din cartea lui Isaia (de ex., Matei 7:6-7; 13:14-15; Luca 4:17-19), nelăsând niciodată să se înțeleagă că au existat doi sau chiar trei Isaia, așa cum pretind mulți critici.

6. Este corect din punct de vedere științific – Declarațiile lui Isus contrare criticilor de azi nu se opresc însă aici, Când a fost întrebat dacă divorțul este acceptabil, Isus a menționat un fapt științific din Geneza. El a spus: „Oare n-ați citit că Ziditorul, de la început i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască, și a zis: «De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa, și se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup?» Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă” (Matei 19:4-6). Cu alte cuvinte, natura căsătoriei este strâns legată de faptul științific că Adam și Eva au fost creați cu un anumit scop.

Mai mult, Isus n-a acceptat ideea falsă că Biblia îți spune „cum să mergi în cer” dar nu și „cum merg cerurile”. El i-a zis lui Nicodim: „Dacă v-am vorbit despre lucruri pământești și nu credeți, cum veți crede când vă voi vorbi despre lucrurile cerești?” (Ioan 3:12). Cu alte cuvinte, Isus a spus că dacă Biblia nu spune adevărul despre lumea fizică pe care o putem vedea, atunci cum putem să avem încredere în ea când vorbește despre lumea spirituală pe care nu o putem vedea. Creștinismul se bazează pe evenimente istorice – cum ar fi Creația și Învierea – ce pot fi verificate prin cercetare științifică și istorică. Chiar dacă adepții altor religii ar putea accepta o separare completă între știință și credință,

creștinii nu pot accepta așa ceva. Adevărul despre univers nu poate fi unul contradictoriu. Și deoarece orice adevăr este adevărul lui Dumnezeu, credințele religioase trebuie să fie în acord cu faptele științifice. Dacă nu, atunci fie că există o greșeală în înțelegerea noastră științifică, fie că credințele noastre religioase sunt greșite. După cum am văzut deja, multe din afirmațiile creștinismului sunt confirmate de cercetările științifice. Cristos a știut că așa va fi.

7. Are ultimul și supremul cuvânt – Dat fiind că Isus a afirmat că Vechiul Testament are autoritate divină, este nepieritor, infailibil, inerant, credibil din punct de vedere istoric și corect din punct de vedere științific, ne-am aștepta ca El să declare că acesta este mai presus de orice învățătură omenească. Exact asta a și spus. El i-a corectat pe farisei și pe învățătorii legii, spunându-le că trebuie să asculte ce spun Scripturile Vechiului Testament și nu tradițiile de proveniență omenească. El a zis: „De ce călcați porunca lui Dumnezeu în folosul tradiției voastre? ... Ați desființat ... cuvântul lui Dumnezeu în folosul tradiției voastre” (Matei 15:3, 6). Apoi i-a criticat că nu trăiesc la înălțimea cerințelor Scripturii, citând din Vechiul Testament: „Fățarnicilor, bine a prorocit Isaia despre voi, când a zis: «Norodul acesta se apropie de Mine cu gura și mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Degeaba Mă cinstesc ei, învățând ca învățături niște porunci omenești»” (Matei 15:7-9). De ce i-ar fi corectat Isus pe liderii religioși ai Israelului apelând la Vechiul Testament, dacă Vechiul Testament nu ar avea o preponderență absolută asupra ideilor umane?

În lumina învățaturii lui Isus, nu există nicio îndoială că El a considerat că întreg Vechiul Testament este Cuvântul inerant al lui Dumnezeu pe care ni l-a dat în formă scrisă. El a afirmat că a venit să îplinească tot Vechiul Testament ebraic (Matei 5:17), pe care El îl numește „Legea și Prorocii” (Matei 5:17; Luca 24:26-27). Mai concret, Isus le-a spus iudeilor: „Cercetați Scripturile, pentru că socotiți că în ele aveți viața veșnică, dar tocmai ele mărturisesc despre Mine. Și nu vreți să veniți la Mine, ca să aveți viața!” (Ioan 5:39-40).

Așadar, Isus a venit să îplinească Scripturile care mărturisesc despre El. Dar din ce era alcătuit Vechiul Testament? La ce cărți S-a referit când a vorbit despre „Scripturi”? În muststrarea adresată fariseilor în Matei 23 prin declarația „Ca să vină asupra voastră tot sângele nevinovat, care a fost vărsat pe pământ, de la sângele neprihănitului Abel până la sângele lui Zaharia, fiul lui Barachia pe care l-ați omorât între Templu și altar” (v. 35), El a inclus toate cărțile din Vechiul

Testament ebraic, de la prima la ultima, deoarece Abel a fost ucis în prima carte a Vechiului Testament evreiesc (Geneza), iar Zaharia a fost omorât în ultima (Cronici).

Evenimentul din Vechiul Testament	Afirmațiile din Noul Testament
1. Crearea universului (Gen. 1)	Ioan 1:3; Col. 1:16
2. Crearea lui Adam și Evei (Gen. 1-2)	1 Tim. 2:13, 14
3. Căsătoria dintre Adam și Eva (Gen. 1-2)	Matei 19:4-5
4. Ispitirea femeii (Gen. 3)	1 Tim. 2:14
5. Neascultarea și păcatul lui Adam (Gen. 3)	Rom. 5:12; 1 Cor. 15:22
6. Jertfele lui Abel și Cain (Gen. 4)	Evr. 11:4
7. Uciderea lui Abel de către Cain (Gen. 4)	1 Ioan 3:12
8. Nașterea lui Set (Gen. 4)	Luca 3:38
9. Mutarea lui Enoh (Gen. 5)	Evr. 11:5
10. Căsătoria înainte de Potop (Gen. 6)	Luca 17:27
11. Potopul și distrugerea omului (Gen. 7)	Matei 24:39
12. Ocrotirea lui Noe și a familiei lui (Gen. 8-9)	2 Pet. 2:5
13. Genealogia lui Sem (Gen. 10)	Luca 3:35, 36
14. Nașterea lui Avraam (Gen. 11)	Luca 3:34
15. Chemarea lui Avraam (Gen. 12-13)	Evr. 11:8
16. Zeciuieli date lui Melhisedec (Gen. 14)	Evr. 7:1-3
17. Justificarea lui Avraam (Gen. 15)	Rom. 4:3
18. Ismael (Gen. 16)	Gal. 4:21-24
19. Promisiunea lui Isaac (Gen. 17)	Evr. 11:18
20. Lot și Sodoma (Gen. 18-19)	Luca 17:29
21. Nașterea lui Isaac (Gen. 21)	Fapte 7:8
22. Jertfirea lui Isaac (Gen. 21)	Evr. 11:17
23. Rugul aprins (Ex. 3:6)	Luca 20:37
24. Exodul prin Marea Roșie (Ex. 14:22)	1 Cor. 10:1, 2
25. Resursele de apă și mană (Ex. 16:4; 17:6)	1 Cor. 10:3-5
26. Înălțarea șarpelui în pustie (Num. 21:9)	Ioan 3:14
27. Căderea Ierihonului (Ios. 6:22-25)	Evr. 11:30
28. Miracolele lui Ilie (1 Regi 17:1; 18:1)	Iacov 5:17
29. Iona și peștele cel mare (Iona 2)	Matei 12:40
30. Cei trei tineri evrei în cuptor (Dan. 3)	Evr. 11:34
31. Daniel în groapa cu lei (Dan. 6)	Evr. 11:33
32. Uciderea lui Zaharia (2 Cron. 24:20-22)	Matei 23:35

Tabelul 14.1

De fapt, Isus și scriitorii Noului Testament au atribuit autoritate tuturor secțiunilor Vechiului Testament, făcând referire la evenimente

cuprinse în 18 din cele 22 cărți ale textului vetero-testamentar ebraic.¹ Istoricitatea multora dintre evenimentele enumerate în tabelul 14.1² a fost contestată de către critici, dar Isus și apostolii discută despre ele ca fiind adevărate din punct de vedere istoric. Pe lângă Noe și Iona, Isus mai afirmă istoricitatea Creației (Marcu 13:19), a lui Adam și a Evei (Matei 19:4-5), a Sodomei și Gomorei (Luca 10:12) a lui Moise și a rugului aprins (Luca 20:37). Aceasta dovedește că Isus a legat realitatea istorică a Vechiului Testament de adevărul propriului Său mesaj spiritual.

Dar a putut Isus să greșească? – Așadar, Isus a declarat că tot Vechiul Testament este Cuvântul inerant al lui Dumnezeu, și El împreună cu apostolii Lui au apreciat ca adevărate evenimentele din Vechiul Testament pe care mulți critici le neagă. Dar nu cumva a greșit Isus? Poate că nu a vrut să spună cu adevărat că acele evenimente conținute în Vechiul Testament s-au întâmplat cu adevărat, ci doar că așa credeau evreii. Cu alte cuvinte, poate că S-a adaptat doar la credințele evreilor, spunând în realitate: „Așa cum credeți în Iona, ar trebui să credeți și în Învierea Mea”.

Dar această teorie a adaptării, sau acomodării, nu este viabilă. După cum am văzut, Isus nu tolera greșeala. El nu S-a adaptat la credințele evreilor, așa cum sugerează unii sceptici. Dimpotrivă, i-a mustrat și i-a corectat în repetate rânduri, mergând de la critica usturătoare în public (ca în Matei 23) până la corecții aplicate interpretărilor false date de ei Vechiului Testament (Matei 5:21-43) și la răsturnarea meselor în templu (Matei 21; Marcu 11; Ioan 2). Isus nu S-a dat înapoi de la nimic, și cu siguranță că nu S-a dat înapoi nici când a fost vorba de adevărul Vechiului Testament.

Scepticul ar putea să se întrebe: „Dar nu ar fi putut Isus să greșească din cauza limitărilor Lui umane? În definitiv, dacă nu știa când Se va întoarce a doua oară, poate că nu știa nici că Vechiul Testament are greșeli”. Nu, nici teoria limitării nu este corectă. Limitările în înțelegere sunt cu totul altceva decât înțelegerile greșite. Au existat lucruri pe care Isus nu le-a știut în calitatea Lui de om. Dar aceasta nu înseamnă că a greșit cu privire la lucrurile pe care le-a știut. Ceea ce Isus a știut *a fost* adevărat deoarece El a învățat doar ceea ce Tatăl I-a spus să învețe (Ioan 8:28; 17:8, 14). Prin urmare, a-L acuza pe Isus de eroare înseamnă a-L acuza de eroare pe Dumnezeu Tatăl. Dar Dumnezeu nu poate greși deoarece El este standardul neschimbător și sursa adevărului.³ În plus, Isus a afirmat adevărul propriei învățături atunci când a declarat: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24:35) și „Toată puterea Mi-a fost dată în cer și pe pământ” (Matei 28:18).

Așadar, la ce concluzie ne duc cele de mai sus? Ajunge să punem o singură întrebare: Cine a știut mai multe despre Vechiul Testament: Cristos sau criticii? Dacă Isus este Dumnezeu, atunci tot ce ne învață El este adevărat. Iar dacă El ne învață că Vechiul Testament are autoritate divină, este nepieritor, infailibil, inerant, credibil din punct de vedere istoric, corect din punct de vedere științific și are ultimul cuvânt în toate lucrurile, atunci toate acestea sunt adevărate. Acreditările Lui le depășesc pe cele ale oricărui critic failibil (mai ales ale acelor critici care nu se bazează pe probe, ci pe prejudecăți antisupranaturaliste ilegite).

Alte dovezi care sprijină Vechiul Testament – Pe lângă afirmațiile lui Isus, există multe alte aspecte ce sprijină acuratețea documentelor Vechiului Testament. De exemplu, Vechiul Testament împărtășește numeroase caracteristici care fac plauzibil și Noul Testament: o puternică bază manuscritică, confirmări din partea arheologiei și un fir narativ pe care autorii lui nu l-ar fi inventat.

Să ne oprim o clipă asupra ultimei caracteristici. Dacă evreii ar fi inventat ei înșiși o istorie, probabil că s-ar fi descris ca un popor nobil și drept. Dar scriitorii Vechiului Testament nu-i înfățișează în felul acesta, ci mai degrabă ca pe niște robi păcătoși și nestatornici, care sunt salvați mereu și mereu prin acțiuni miraculoase ale lui Dumnezeu, dar care Îl abandonează ori de câte ori li se ivește ocazia. Istoria pe care o narează este plină de neascultare încăpățânată, neîncredere și egoism. Toți liderii lor sunt păcătoși de dimensiuni olimpiene, inclusiv Moise (un ucigaș), Saul (un egomaniac paranoic), David (un adulterin, un mincinos și un ucigaș) și Solomon (un poligam în serie). Aceștia sunt oamenii care trebuiau să guverneze națiunea prin care Dumnezeu a ales să-L aducă pe Mântuitorul în lumea noastră. Dar scriitorii Vechiului Testament admit că printre strămoșii lui Mesia s-au numărat păcătoși precum David și Solomon, ba chiar și o prostituată numită Rahav. Este evident că un atare un fir narativ nu a fost inventat!

Dar în timp ce Vechiul Testament relatează o gafă stânjenitoare după alta, majoritatea istoricilor antici evită să menționeze detalii istorice deloc măgulitoare. De exemplu, în documentele egiptenilor nu există nimic despre Exod, fapt care i-a făcut pe unii critici să sugereze că evenimentul nu s-a petrecut niciodată. Dar la ce s-ar fi așteptat criticii? Peter Fineman își imaginează cum ar fi putut suna un comunicat de presă din partea faraonului:

Un purtător de cuvânt al lui Rameses cel Mare, Faraon al Faraonilor, conducătorul suprem al Egiptului, fiul lui Ra, înaintea căruia tremură toți cuprinși de teamă și orbiți de strălucirea lui, a anunțat azi că bărbatul

Moise a înfrânt ariergarda regală în văzul întregii lumi, dovedind astfel că Dumnezeu este Yahwe și că cei două mii de ani de cultură egipteană sunt o minciună. Film la 11:00.⁴

Desigur, niciun secretar de presă al Faraonului nu ar fi recunoscut un asemenea eveniment! Tăcerea egiptenilor cu privire la Exod este ușor de înțeles. Prin contrast, când egiptenii repurtau o victorie militară, ei o făceau imediat publică și o exagerau foarte mult. Acest fapt este evident în cea mai veche referire extrabiblică la evrei ce a ajuns până la noi. Ea provine de pe un monument de granit găsit în templul funerar al Faraonului Merneptah din Teba. Monumentul laudă victoria militară a Faraonului în ținuturile muntoase ale Canaanului, pretinzând că „Israel este pustiit, sămânța lui nu mai există”.⁵ Istoricii au datat bătălia în anul 1207 î.Cr., ceea ce confirmă că Israel era în teritoriile sale la vremea respectivă.

Dar există și alte descoperiri arheologice care confirmă Vechiul Testament. Și ne aducem aminte din capitolul 3 că există și dovezi astronomice (Big Bang-ul) ce atestă cartea Geneza. (Pentru mai multe dovezi în sprijinul Vechiului Testament, vezi *The Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*).⁶ Dar până la urmă, cel mai puternic argument în favoarea Vechiului Testament vine de la Isus Însuși. Ca Dumnezeu, El deține asul. Dacă documentele Noului Testament sunt credibile, atunci Vechiul Testament este fără eroare fiindcă așa a afirmat Isus.

Prietenul nostru Andy Stanley a exprimat foarte frumos ideea aceasta: „Profesorul meu de științe din liceu mi-a spus odată că o mare parte din Geneza este neadevărată. Dar întrucât el nu a dovedit că este Dumnezeu înviind din morți, Îl voi crede mai degrabă pe Isus”.⁷ Înțeleaptă decizie.

Cum stau lucrurile în Noul Testament?

Isus a afirmat că Vechiul Testament este inerant, dar ce a avut El de spus despre Noul Testament? În definitiv, acesta a fost scris abia după încheierea vieții pământești a lui Cristos.

Dacă Isus a confirmat Vechiul Testament, pe Noul Testament El l-a promis. Despre Noul Testament a spus că va fi dat prin apostolii Lui, deoarece Duhul Sfânt le va aminti ce a spus Isus și îi va călăuzi în „tot adevărul”. Lucrul acesta este menționat în două texte din Evanghelia după Ioan. Mai concret, Isus a declarat:

„V-am spus aceste lucruri cât mai sunt cu voi. Dar Mângâietorul, adică Duhul Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl, în Numele Meu, vă va învăța toate lucrurile, și vă va aduce aminte de tot ce v-am spus Eu” (Ioan 14:25-26).

Și

„Mai am să vă spun multe lucruri, dar acum nu le puteți purta. Când va veni Mângâietorul, Duhul adevărului, *are să vă călăuzească în tot adevărul*; căci El nu va vorbi de la El, ci va vorbi tot ce va fi auzit, și vă va descoperi lucrurile viitoare” (Ioan 16:12-13).

Altfel spus, Isus le promite apostolilor că Duhul Sfânt îi va călăuzi să scrie ceea ce azi cunoaștem ca fiind Noul Testament. Pavel va relua mai târziu această învățătură a lui Isus, afirmând că biserica este zidită „pe temelia apostolilor și prorocilor, piatra din capul unghiului fiind Isus Cristos” (Efes. 2:20). Biserica Primară a recunoscut și ea aceasta, deoarece stăruia în „învățătura apostolilor” (Fapte 2:42).

Dar oare apostolii și-au primit într-adevăr mesajul de la Duhul Sfânt, așa cum a promis Isus? Ce puțin ei așa pretind. Ioan scrie că apostolii sunt „din Dumnezeu” (1 Ioan 4:6) și începe cartea Apocalipsei prin cuvintele: „Descoperirea lui Isus Cristos *pe care i-a dat-o Dumnezeu*” (Apoc. 1:1). Pavel pretinde că spusele lui sunt „învățate de la Duhul Sfânt” (1 Cor. 2:10, 13; 7:40) și că scrierile lui sunt „o poruncă a Domnului” (1 Cor. 14:37). La începutul epistolei lui către Galateni, Pavel declară: „Fraților, vă mărturisesc că Evanghelia propovăduită de mine, nu este de obârșie omenească; pentru că n-am primit-o, nici n-am învățat-o de la vreun om, ci *prin descoperirea lui Isus Cristos*” (Gal. 1:11-12). De fapt, în prima epistolă către Tesaloniceni, Pavel afirmă că el le transmite Cuvântul lui Dumnezeu: „De aceea mulțumim fără încetare lui Dumnezeu că, *atunci când ați primit Cuvântul lui Dumnezeu auzit de la noi, l-ați primit nu ca pe cuvântul oamenilor, ci, așa cum și este în adevăr, ca pe Cuvântul lui Dumnezeu*, care lucrează și în voi care credeți” (1 Tes. 2:13). Și nu numai că afirmă natura inspirată a scrierilor lui, dar și citează Evangheliile după Luca și Matei numindu-le „Scriptură”, punându-le în felul acesta pe același plan cu Deuteronomul (1 Tim. 5:18; Luca 10:7; Matei 10:10).

Când vorbește despre scrisorile lui Pavel (treisprezece în total), Petru le consideră inspirate și spune că ele conțin „unele lucruri greu de înțeles pe care cei neștiutori și nestatornici le răstălmăcesc ca și pe celelalte Scripturi, spre pierzarea lor” (2 Pet. 3:15-16; vezi 2 Tim. 3:15-16). De asemenea, el afirmă sursa divină a cuvintelor lui și ale celorlalți apostoli, când declară: „[Noi] v-am făcut cunoscut puterea și venirea Domnului nostru Isus Cristos, nu întemeindu-ne pe niște basme meșteșugit alcătuite, ci ca unii care am văzut noi înșine cu ochii noștri mărirea Lui ... *avem cuvântul prorociei făcut și mai tare*; la care bine faceți că luați aminte.... Să știți că nicio prorocie din Scriptură nu se tâlcuiește singură. Căci nicio proorocie n-a fost adusă prin voia

omului; ci oamenii au vorbit de la Dumnezeu, mânați de Duhul Sfânt” (2 Pet. 1:16-21).

Dar apostolii nu s-au mulțumit doar să declare că își primesc mesaje de la Dumnezeu. Oricine poate face lucrul acesta. Ei au și dovedit natura inspirată a cuvintelor pe care le spuneau săvârșind semne miraculoase. De fapt, una din cele două calificări ale unui apostol era capacitatea de a face semne; cealaltă era calitatea lor de martori oculari ai Învierii (Fapte 1:22; 1 Cor. 9:1). Pavel și-a afirmat apostolatul atunci când le-a declarat corintenilor: „Semnele unui apostol le-ați avut printre voi în toată răbdarea, prin semne, puteri și minuni care au fost făcute între voi” (2 Cor. 12:12). Acesta trebuie să fi fost adevărul, altfel și-ar fi pierdut complet credibilitatea în fața cititorilor săi.

Pe lângă această mărturisire din partea lui Pavel, Luca mai consemnează treizeci și cinci de miracole numai în cartea Faptele Apostolilor – în acea carte bine atestată despre care am vorbit deja și care istorisește propagarea bisericii de la Înviere până în jurul anului 60 d.Cr. Majoritatea acestor miracole sunt făcute de apostoli (câteva au fost făcute de îngeri sau de Dumnezeu).^{*} Mai mult, vorbind despre mântuirea anunțată de Domnul, scriitorul Epistolei către Evrei spune: „După ce a fost vestită întâi de Domnul, ne-a fost adevărită de cei ce au auzit-o, în timp ce Dumnezeu întărea mărturia lor cu semne, puteri și felurite minuni, și cu darurile Duhului Sfânt ...” (Evr. 2:3-4).

Să ne amintim din capitolul 8 că așa Își autentifică Dumnezeu profeții – prin miracole. Miracolul confirmă mesajul. Semnul confirmă predica. Acțiunile lui Dumnezeu confirmă Cuvântul lui Dumnezeu în fața oamenilor lui Dumnezeu (Exodul 4; 1 Regi 18; Ioan 3:2; Fapte 2:22). Este modalitatea lui Dumnezeu de a ne spune că un mesaj vine într-adevăr de la El. Așadar făcând miracole, apostolii Noului Testament au confirmat că mesajul lor venea de la Dumnezeu.

Totuși, scepticul ar putea spune: „Oh, narațiunile despre miracole sunt doar invenții ale lor”. Nu este așa. Am văzut deja în capitolele 10, 11 și 12 că apostolii au fost niște istorici incredibili și nu au avut niciun motiv să inventeze narațiunile despre miracole. De fapt, ei au avut toate motivele să *nu* inventeze astfel de istorisiri, deoarece au fost torturați, bătuți și omorâți tocmai fiindcă relatau asemenea întâmplări.

Mai trebuie adăugat aici că puterea de a face miracole nu era în ultimă instanță sub controlul lor, ci era apanajul lui Dumnezeu. De unde știm lucrul acesta? Două aspecte ne fac să ajungem la această concluzie. În primul rând, se pare că apostolii și-au pierdut capacitatea de a face miracole pe la mijlocul anilor 60. Scriitorul Epistolei către Evrei, care scrie spre sfârșitul anilor 60, vorbește deja la timpul trecut despre darul

special al semnelor pentru acreditarea unui apostol (Evr. 2:3-4). În ultima parte a lucrării lui, se pare că Pavel nu a putut să-i vindece pe câțiva dintre cei mai fideli colaboratori ai lui (Filip. 2:26; 2 Tim. 4:20). Dacă ar mai fi avut puterea să facă miracole, de ce ar fi cerut rugăciuni și le-ar mai fi recomandat să urmeze un tratament (1 Tim. 5:23)?

În al doilea rând, chiar și *atunci când Pavel făcea încă miracole*, el nu a fost în stare să-și vindece propria infirmitate (Gal. 4:13). De fapt, în Scriptură nu există nicio situație în care cineva să fi făcut un miracol în folosul său sau de dragul spectacolului. Aceasta dovedește că puterea de a face miracole era limitată de voia lui Dumnezeu (vezi Evr. 2:4). Minunile au fost făcute cu un scop precis, care era de obicei confirmarea unui nou mesager sau a unei noi revelații.

Probabil de aceea în scrisorile lui Pavel de după 62 d.Cr. nu se mai vorbește despre niciun miracol din partea vreunui apostol – aceasta fiind data cea mai târzie la care ar fi putut fi scrisă cartea Faptele Apostolilor.⁹ La vremea aceea, Pavel și ceilalți apostoli se vor fi dovedit deja mesageri autentici ai lui Dumnezeu și nu vor mai fi fost necesare o confirmări suplimentare.

Duhul Domnului este peste Isus – Există încă un argument că Noul Testament avea să fie dat de Isus și de Duhul Sfânt. Vechiul Testament a prezis că Mesia va veni și va aduce vești bune, iar Isus a declarat că El este Cel ce împlinește această prezicere. În Luca 4 se afirmă că Isus a intrat în sinagoga din orașul său natal, Nazaret, și a lansat această pretenție uimitoare. Iată cuvintele lui Luca:

[Isus] a venit în Nazaret, unde fusese crescut; și, după obiceiul Său, în ziua Sabatului, a intrat în sinagogă. S-a sculat să citească, și I s-a dat cartea prorocului Isaia. Când a deschis-o, a dat peste locul unde era scris:

„Duhul Domnului este peste Mine, pentru că M-a uns să vestesc săracilor Evanghelia; M-a trimis să tămăduiesc pe cei cu inima zdrobită, să propovăduiesc robilor de război slobozirea și orbilor căpătarea vederii; să dau drumul celor apăsăți și să vestesc anul de îndurare al Domnului.”

În urmă, a închis cartea, a dat-o înapoi îngrijitorului, și a șezut jos. Toți cei ce se aflau în sinagogă, aveau privirile pironite spre El. Atunci a început să le spună: „Astăzi s-au împlinit cuvintele acestea din Scriptură pe care le-ați auzit” (Luca 4:16-21).

Ce anume s-a împlinit în ziua aceea? Prima venire a lui Mesia. Citând din Isaia 61:1-2, Isus S-a oprit la jumătatea versetului pentru a preciza că

El este Mesia care a venit să vestească „săracilor Evanghelia”, să propovăduiască „robilor de război slobozirea”, să ofere „orbilor căpătarea vederii” ș.a.m.d. El S-a oprit la jumătatea versetului 2, deoarece în cea de-a doua parte a versetului se vorbește despre „o zi de răzbunare a Dumnezeuului nostru”, care se va împlini la a doua Lui venire. Evreii din orașul Său natal, care știau că Isus era fiul lui Iosif, mai știau de asemenea că El pretindea că este Mesia. De fapt, după ce Isus a mai emis o pretenție mesianică, cei din sinagogă s-au mâniat și L-au scos afară din cetate ca să-L arunce în prăpastie. Dar Isus a scăpat trecând prin mijlocul mulțimii (4:22-30).

Isaia 61 prezice că Mesia va face vindecări miraculoase și va predica „Evanghelia... pentru a da drumul celor apăsați” prin „Duhul Domnului”. Cu alte cuvinte, Mesia va face exact ce a făcut Isus – va aduce o revelație nouă și o va susține prin miracole. Desigur, dacă Mesia prezintă o revelație nouă, cuiva îi va reveni sarcina s-o consemneze în scris. De aceea le-a promis Isus apostolilor Lui că Duhul Sfânt le va aduce aminte de toate cuvintele Lui și îi va călăuzi în „tot adevărul” (Ioan 14:26; 16:13).

Descoperirea canonului – Ce înseamnă toate acestea pentru Noul Testament? Înseamnă că, potrivit lui Isus, singurele cărți care ar trebui să fie în Noul Testament sunt cele care au fost scrise și/sau confirmate de apostolii Lui. Care sunt, mai concret, aceste cărți?

În primul rând, trebuie să lămurim o neînțelegere frecventă legată de ceea ce numim azi „canon”. Mai exact, este greșit să se afirme că „biserica” sau părinții Bisericii Primare au *decis* componența Noului Testament. Ei nu au *decis* componența Noului Testament, ci doar au *descoperit* din ce cărți a *intenționat* Dumnezeu să fie alcătuit Noul Testament. Bruce Metzger de la Universitatea Princeton a formulat foarte bine ideea aceasta. El a spus: „Canonul este mai degrabă o listă de cărți normative decât o listă normativă de cărți. Aceste documente nu și-au derivat autoritatea din faptul că au fost selectate; fiecare dintre ele deținea această autoritate înainte ca cineva să fi adunat pe toate la un loc.”¹⁰ Altfel spus, singurele cărți care ar trebui să facă parte din Noul Testament sunt cele pe care Dumnezeu le-a inspirat. Întrucât Isus a afirmat că apostolii Lui vor elabora acele cărți, singurele întrebări care ne mai rămân sunt de natură istorică: 1) Cine au fost apostolii? și 2) Ce au scris ei?

Părinții Bisericii Primare ne pot ajuta să răspundem la aceste întrebări, deoarece ei au fost mult mai aproape de evenimente decât suntem noi. Realitatea este că nu le-a fost greu să *descopere* natura divină a principalelor cărți ce alcătuiesc Noul Testament. Deși la început au

existat controverse asupra unor cărți mai mici (ca de exemplu Filimon, 3 Ioan și Iacov), părinții Bisericii Primare au recunoscut imediat că Evangheliile și Epistolele majore sunt inspirate divin. De ce? Fiindcă au știut că aceste cărți au fost scrise de apostoli (sau de persoane confirmate de apostoli) și că acești apostoli au fost atestați prin miracole. Cum au știut aceasta? Din faptul că există un lanț neîntrerupt al mărturiei pornind de la apostoli și până la părinții Bisericii Primare privind paternitatea și autenticitatea cărților ce alcătuiesc Noul Testament.

Ioan, care fără îndoială că i-a cunoscut pe toți apostolii, a avut un ucenic cu numele de Policarp (69-155 d.Cr.), iar Policarp a avut un ucenic cu numele de Irineu (130-202). Policarp și Irineu citează amândoi împreună 23 din cele 27 de cărți ale Noului Testament ca pe niște surse autoritare – și în unele cazuri afirmă clar că acestea sunt autentice.¹¹ Irineu atestă explicit paternitatea tuturor celor patru Evangheliile.¹² În plus, de la istoricul Eusebiu știm că Papias (60-120) a susținut paternitatea Evangheliilor după Matei și Marcu. Și nimeni nu se îndoiește de paternitatea principalelor lucrări ale lui Pavel.

Deși lucrările majore ale Noului Testament au fost acceptate imediat ca autentice de părinții Bisericii Primare, cea mai mare parte a Noului Testament a fost validată înainte de anul 200 d.Cr. și întregul Nou Testament a fost recunoscut oficial și final ca autentic de către Conciliul de la Hippo, din anul 393. Vezi tabelul 14.2.¹³

„De ce a durat atâta recunoașterea acestor cărți?” ar putea întreba scepticul. Poate fiindcă creștinismul a fost în general ilegal în Imperiul Roman până în anul 313. Părinții Bisericii Primare nu au putut merge la Hotelul Hilton din localitate ca să convoace o conferință biblică pentru a examina dovezile și a ajunge împreună la o concluzie. Nu, de multe ori ei se temeau pentru viețile lor chiar și în propriile case! Important este că odată ce toate dovezile au fost puse pe tapet, toate cele 27 de cărți ale Noului Testament, și numai acestea, au fost recunoscute ca autentice.

Cele 27 de cărți alcătuiesc singura consemnare autentică a învățăturii apostolice pe care o avem. Așa cum am văzut, toate au fost scrise în secolul I de martori oculari sau de persoane care i-au intervievat pe martorii oculari. În aceste condiții, ele satisfac criteriile lui Isus – sunt fie scrise de apostoli, fie confirmate de apostoli.¹⁴ Dat fiind că nu există și alte lucrări apostolice autentice – și că este improbabil ca Dumnezeu să permită unei lucrări autentice să rămână nedescoperită atâta vreme – putem fi siguri că dispunem de canonul complet al Noului Testament.

CUM POATE FI BIBLIA INERANTĂ?

Dacă Isus a confirmat că Vechiul Testament este Cuvântul inerant al lui

Canonul Noului Testament în primele patru secole

	Matei	Marcu	Luca	Ioan	Epistolele Apostolicilor	Romani	1 Corinteni	2 Corinteni	Galateni	Efesenii	Filipeni	Coloseni	1 Tesaloniceni	2 Tesaloniceni	1 Timotei	2 Timotei	Tit	Flimon	Evrei	Iacov	1 Petru	2 Petru	1 Ioan	2 Ioan	3 Ioan	Iuda	Apocalipsa
PERSOANE INDIVIDUALE																											
Pseudo-Barnaba (cca 70-130)	x	x	x							x						x	x		x		x	x					
Clement de Roma (cca 95-97)	x			x		x	o			x					x		x		x	x		x					
Ignatiu (cca 110)										x	x	x	x	x				x									
Policarp (cca 110-150)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x						x		x	x			
Hermas (cca 115-140)	x	x			x		x	x			x		x		x	x			x	x	x		x				x
Didahia (cca 120-150)	x		x			x	x						x		x												x
Papias (cca 130-140)				x																							o
Irineu (cca 130-202)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	x	x	x		x		o		o	x		x	o
Diognetus (cca 150)								x	x			x					x										
Iustin Martirul (cca 150-155)	x	x	x	o	x	x	x	x	x	x		x	x	x							x						x
Clement de Alexandria (cca 150-215)	x	x	x	x	x	o	o	o	o	x	o	o	x	x	o		o		o		o		o			o	o
Tertulian (cca 150-220)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x				x
Origen (cca 185-254)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		?		o	?		?	?		o
Chiril al Ierusalimului (cca 315-386)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Eusebiu (cca 325-340)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	?	o	?	o	?	?	?	o
Ieronim (cca 340-420)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Augustin (cca 400)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
CANOANE																											
Marcion (cca 140)			o			o	o	o	o	o	o	o	o	o				o									
Muratorian (cca 170)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o					o	o	o	o	o
Apostolic (cca 300)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Cheltenham (cca 360)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			o	?	o	?	?		o
Atanasie (367)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
TRADUCERI																											
Tatian Diatessaron (cca 170)	o	o	o	o																							
Latina veche (cca 200)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o					o	o	o	o	o
Siriaca veche (cca 400)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o			
CONCILII																											
Niceea (cca 325-340)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Hippo (393)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Cartagina (397)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Cartagina (419)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
x = menționare sau aluzie o = acceptată ca autentică ? = disputată																											

Tabelul 14.2

Dumnezeu, atunci și Noul Testament promis de El trebuie să facă parte din Cuvântul inerant al lui Dumnezeu. Așa este. Dar cum se poate una ca asta? Nu există oare zeci, dacă nu chiar sute, de erori în Biblie?

Nu. Biblia nu conține erori, ci doar *presupuse* erori sau dificultăți. De fapt, eu (Norm) împreună cu un profesor de la Seminarul Evanghelic de Sud, Thomas Howe, am scris o carte intitulată *When Critics Ask*, care pune în discuție mai mult de 800 de dificultăți pe care criticii le-au identificat în Biblie (informații suplimentare despre ineranță se pot găsi și în *Systematic Theology*, volumul întâi).¹⁵ Deși, evident, nu putem să introducem prea mult material din aceste lucrări aici, câteva idei merită totuși menționate.

Mai întâi, să prezentăm sub formă de argument logic de ce Biblia nu poate conține greșeli:

1. Dumnezeu nu poate greși.
2. Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
3. De aceea, Biblia nu poate greși.

Întrucât acesta este un silogism valid, dacă premisele sunt adevărate, atunci și concluzia este adevărată. Biblia declară limpede că este Cuvântul lui Dumnezeu, și am văzut că există dovezi solide ce confirmă că așa este. De asemenea, Biblia ne informează în repetate rânduri că Dumnezeu nu poate greși, fapt pe care îl știm și pe baza revelației generale. Deci concluzia este inevitabilă: Biblia nu poate greși. Dacă Biblia ar greși în ceva din ce afirmă, atunci și Dumnezeu ar greși. Dar Dumnezeu nu poate greși.

Prin urmare, ce facem când credem că am găsit o eroare în Biblie? Augustin a avut un răspuns la această întrebare: „Dacă ne derutează vreo aparentă contradicție din Scriptură, remarcă el cu înțelepciune, nu ne este permis să spunem: «Autorul acestei cărți a greșit»; mai degrabă fie manuscrisul este deficitar, fie traducerea este eronată, fie tu nu ai înțeles bine”.¹⁶ Așadar, este mai probabil să facem *noi* o eroare decât Biblia. În *When Critics Ask*, identificăm șaptesprezece erori pe care le fac de obicei criticii. Iată aici pe scurt patru dintre ele:

- **Presupunerea că relațiile divergente sunt contradictorii** – După cum am văzut, nu este o contradicție dacă un evanghelist spune că a văzut un înger la mormânt și altul spune că a văzut doi. Matei nu afirmă că a fost *numai* unul. Și dacă au fost doi, atunci cu siguranță că a fost cel puțin unul! Prin urmare, divergența nu înseamnă întotdeauna contradicție, ci ea sugerează adesea mai degrabă o autentică mărturie directă.

- **Neînțelegerea contextului în care apare pasajul** – Poate că uneori credem că am descoperit o contradicție în Biblie, dar de fapt am scos doar pasajul din context. Un exemplu evident în acest sens ar fi Psalmul 14:1b, care spune: „Nu este Dumnezeu”. Dar contextul iese la iveală când citim versetul complet: „Nebunul zice în inima lui: «Nu este Dumnezeu»”.
- **Presupunerea că Biblia aprobă tot ce consemnează** – De asemenea, criticii ar putea considera poligamia lui Solomon (1 Regi 11:3) ca un exemplu de contradicție. Oare nu poruncește Biblia monogamia, și nu poligamia? Bineînțeles că da. Însă Dumnezeu nu aprobă tot ce este consemnat în Biblie. Ea redă și minciunile lui Satan, deși Dumnezeu nu le aprobă. Standardele lui Dumnezeu se regăsesc în ceea ce *revelează* Biblia, nu în ce *consemnează* ea. (Așa cum am văzut, în loc ca acesta să fie un argument că Biblia conține greșeli, în realitate dovedește tocmai istoricitatea Bibliei. Faptul că Biblia înregistrează toate păcatele și defectele oamenilor sugerează că ea este adevărată – nimeni nu ar născoci o asemenea istorisire autodenunțătoare.)
- **Ignorarea că Biblia este o carte umană, cu caracteristici umane** – Se știe că criticii contestă în mod eronat integritatea Bibliei așteptând din partea ei un nivel de expresie superior celui comun în celelalte documente umane. Dar o asemenea așteptare este ilegală, deoarece cea mai mare parte a Bibliei nu a fost dictată verbal, ci a fost compusă de autori umani (excepție fac cele Zece Porunci, care au fost „scrise cu degetul lui Dumnezeu” [Ex. 31:18]). Scriitorii au fost niște agenți umani care și-au folosit propriul stil literar și propriile particularități. Ei au scris texte istorice (de ex., Faptele Apostolilor), poezie (de ex., Cântarea cântărilor), rugăciuni (de ex., mulți Psalmi), profeție (de ex., Isaia), scrisori personale (1 Timotei), tratate teologice (de ex., Romani) și alte tipuri de compoziții literare. Ei vorbesc din *punct de vedere uman* atunci când se referă la răsăritul și la apusul soarelui (Iosua 1:15). De asemenea, scot la iveală *tipare de gândire umană*, inclusiv erori de memorie (1 Cor. 1:14-16) și *emoții umane* (Gal. 4:14). Pe scurt, întrucât Dumnezeu a folosit stilurile a aproximativ 40 de autori în decurs de aproape 1.500 de ani pentru a-și transmite mesajul, este greșit să ne așteptăm ca nivelul de expresie al acestor documente să fie superior aceluia din alte scrieri umane. Totuși, ca și în cazul umanității lui Cristos, umanitatea distinctă a Bibliei este și ea fără eroare.

OBIECȚII FAȚĂ DE INERANȚĂ

Aici, criticii ar putea să spună: „Oamenii greșesc; prin urmare, și Biblia trebuie să greșească”. Dar, din nou, criticii sunt cei ce greșesc. Adevărat, oamenii greșesc, dar oamenii nu greșesc *întotdeauna*. Oameni failibili scriu tot timpul cărți care nu conțin erori. Așadar, oamenii failibili care sunt călăuziți de Duhul Sfânt pot să scrie fără îndoială o carte fără niciun fel de eroare.

„Dar dacă folosiți Biblia ca să dovediti Biblia nu argumentați voi în cerc?”, ar putea să întrebe criticul. Nu, nu argumentăm în cerc, deoarece noi nu pornim de la presupuziția că Biblia este o carte inspirată. Noi am pornit de la mai multe documente distincte care s-au dovedit dincolo de orice îndoială rezonabilă că sunt credibile din punct de vedere istoric. Întrucât aceste documente revelează că Isus este Dumnezeu, știm că învățătura Lui despre Vechiul Testament trebuie să fie adevărată. Cu mai multe ocazii, Isus a afirmat nu doar că Vechiul Testament este Cuvântul lui Dumnezeu, ci și că acesta este inerant. El a promis de asemenea că restul adevărului lui Dumnezeu („tot adevărul”) le va fi dat apostolilor de la Duhul Sfânt. Apoi apostolii au scris Noul Testament și și-au dovedit autoritatea prin miracole. Ca atare, pe baza autorității lui Isus, care este Dumnezeu, și Noul Testament este inerant. Aceasta nu este argumentare în cerc, ci argumentare inductivă, ce constă în adunarea de probe și în urmarea acestora până la consecințele lor logice.

O altă acuzație pe care ar putea-o formula criticii este aceasta: „Dar poziția ta privind ineranța nu este falsificabilă. Tu nu accepți vreo eroare în Biblie deoarece ai decis dinainte că nu pot fi erori în ea!” În realitate, poziția noastră *este* falsificabilă, dar poziția criticilor nu este. Să ne explicăm.

În primul rând, deoarece autoritatea lui Isus este bine stabilită de dovezi, este rezonabil să acordăm Bibliei prezumția de nevinovăție atunci când găsim în ea o dificultate sau un lucru pe care nu îl înțelegem. Cu alte cuvinte, când dăm de ceva inexplicabil, pornim de la presupunerea că noi, nu Dumnezeuul infinit, facem o greșală. Este mult mai probabil ca Geisler și Turek să fie ignoranți decât ca Biblia să fie eronată.

Însă aceasta nu înseamnă că noi nu admitem că este posibil ca Biblia să conțină erori. În definitiv, există întotdeauna posibilitatea ca deducțiile noastre asupra ineranței să fie eronate – căci *noi* cu siguranță că nu suntem ineranți. De fapt, concluzia noastră despre ineranță ar fi falsificată dacă cineva ar putea urmări o greșală reală până la sursa original.¹⁷ Dar până în ziua de azi, după aproape 2.000 de ani de căutări,

nimeni nu a descoperit vreo problemă ireconciliabilă. (Ceea ce este cu adevărat uimitor, dacă ne gândim că Biblia este de fapt o colecție de documente scrise de aproximativ 40 de autori într-o perioadă de 1.500 de ani. Unde ai mai putea găsi un asemenea acord asupra unei diversități atât de mari de subiecte din partea a 40 de autori care trăiesc toți azi, ca să nu mai zicem nimic de un interval de 1.500 de ani?)

În al doilea rând, chiar dacă ineranța ar fi falsificată într-o zi, faptul acesta nu ar falsifica și adevărurile centrale ale creștinismului. După cum am văzut, există dovezi istorice că Isus i-a învățat pe oameni adevăruri profunde, că a făcut miracole și că a murit și a înviat din morți pentru omenirea păcătoasă. Chiar dacă s-ar descoperi că Scripturile conțin unul sau două detalii false, adevărul istoric al creștinismului nu ar fi diminuat. Și ne grăbim să adăugăm că nu credem ca ineranța să fie falsificată vreodată, dar dacă așa ceva se va întâmpla, creștinismul va rămâne și atunci adevărat dincolo de orice îndoială rezonabilă.

Există vreo descoperire care ne-ar putea face să nu credem în ce spune creștinismul? Da. Dacă cineva ar găsi trupul lui Isus, creștinismul s-ar dovedi fals, și noi am renunța la el. De fapt, suntem de acord cu Pavel care a afirmat că credința noastră creștină este zadarnică dacă Isus nu a înviat cu adevărat din morți (1 Cor. 15:14-18).

Lucrul acesta este cu adevărat unic în creștinism. Spre deosebire de alte concepții religioase despre lume, creștinismul se bazează pe evenimente istorice și ca atare poate fi dovedit sau falsificat prin investigația istorică. Problema cu care se confruntă scepticii și criticii este că toate dovezile istorice indică spre Înviere. Locuitorii Ierusalimului din vremea aceea – și unora le-ar fi plăcut să găsească trupul lui Isus și să îl expună în cetate – n-au putut găsi trupul Lui și chiar au recunoscut că mormântul Lui era gol. Și nici de atunci încolo nu s-a găsit nimic. Dacă după 2.000 de ani de căutări, nimeni nu a putut găsi rămășițele lui Isus sau erori reale în Biblie, nu este oare cât se poate de posibil ca ele să nici nu existe? Când poate fi o problemă considerată închisă definitiv? Dacă nici după 2.000 de ani, atunci când?

În al treilea rând, după mulți ani de studiu continuu și atent al Bibliei, putem să tragem concluzia că cei ce au „descoperit o greșeală” în Biblie nu știu prea multe despre Biblie – de fapt știu prea puține. Aceasta nu înseamnă că noi știm cum să soluționăm toate dificultățile din Scripturi, ci doar că trebuie să ne continuăm cercetările. În acest sens, nu ne deosebim cu nimic de oamenii de știință care nu pot soluționa toate dificultățile sau misterele lumii naturale. Ei nu neagă integritatea lumii naturale doar pentru că nu pot explica ceva. La fel ca omul de știință care studiază lumea naturală, și teologul este mereu în căutarea unor noi

răspunsuri. Și continuându-ne astfel investigațiile, lista de dificultăți devine tot mai scurtă.¹⁸ (Între timp, pentru aceia dintre voi care nu puteți trece peste dificultățile din Biblie, Mark Twain a formulat un argument interesant spunând că pe îl deranjează nu acele pasaje din Biblie pe care nu le înțelege – ci mai degrabă acelea pe care le înțelege!)

În sfârșit, criticii sunt de fapt cei care susțin o poziție nefalsificabilă. Ce i-ar putea convinge că perspectiva lor este greșită? Adică ce i-ar putea convinge că Isus a înviat cu adevărat din morți sau că ineranța Bibliei este reală? Poate că ar trebui să ia în considerare dovezile pe care le-am prezentat în această carte. Dar din nefericire mulți critici nu vor face lucrul acesta. Ei nu vor permite faptelor să le influențeze dorința de a păstra controlul asupra propriilor vieți. La urma urmei, dacă un critic ar recunoaște că Biblia este adevărată, el va trebui să recunoască de asemenea că nu el este factorul ultim de decizie. Atunci ar exista în univers o Autoritate mai mare decât el însuși, și s-ar putea ca această Autoritate să nu aprobe viața pe care criticul vrea s-o trăiască.

CONCLUZIE ȘI REZUMAT

Isus a afirmat că Vechiul Testament ebraic este Cuvântul inerant al lui Dumnezeu și a promis că restul Cuvântului lui Dumnezeu va fi dat prin apostolii Lui. Apostolii, care au fost autentificați prin miracole, au scris sau confirmat 27 de cărți. Toate cărțile majore au fost recunoscute imediat ca parte a Cuvântului lui Dumnezeu de către cei ce au avut legături cu apostolii. Și toate cele 27 de cărți au fost validate ulterior ca autentice de Conciliile Bisericii Primare. Cu alte cuvinte, Biblia pe care o avem astăzi este Cuvântul adevărat și inerant al lui Dumnezeu.

Întrucât Biblia este standardul nostru recunoscut pentru adevăr, tot ce contrazice o învățătură din Biblie este fals. Aceasta *nu* înseamnă că în alte religii nu există niciun adevăr, ci doar că orice învățătură ce contrazice o învățătură a Bibliei este falsă.

Acum, să recapitulăm concluziile pe care le-am tras începând cu capitolul 1:

1. Adevărul despre realitate este cognoscibil.
2. Opusul a ce este adevărat este fals.
3. Este adevărat că Dumnezeu teist există. Lucrul acesta este dovedit de
 - a. începutul universului (argumentul cosmologic)
 - b. planul universului (argumentul teleologic / principiul antropic)
 - c. planul vieții (argumentul teleologic)
 - d. legea morală (argumentul moral)

4. Dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile.
5. Miracolele pot fi folosite pentru a confirma un mesaj din partea lui Dumnezeu (și anume, ca fapte ale lui Dumnezeu pentru a confirma un cuvânt din partea lui Dumnezeu).
6. Noul Testament este demn de încredere din punct de vedere istoric. Lucrul acesta este dovedit de:
 - a. mărturia timpurie
 - b. mărturia martorilor oculari
 - c. mărturia neinventată (autentică)
 - d. martori oculari care nu au fost înșelați
7. Noul Testament afirmă că Isus a pretins că este Dumnezeu.
8. Pretenția lui Isus de a fi Dumnezeu a fost miraculos confirmată de:
 - a. împlinirea de către El a numeroase profeții cu privire la sine;
 - b. viața Lui fără păcat și faptele Lui miraculoase;
 - c. prezicerea și realizarea învierii Lui.
9. Prin urmare, Isus este Dumnezeu.
10. Tot ce învață Isus (care este Dumnezeu) este adevărat.
11. Isus a învățat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu.
12. Prin urmare, este adevărat că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu (și tot ce este opus ei este fals).

Acum să revenim la capitolul 8 pentru a vedea care sunt implicațiile acestor concluzii. Dovezile pe care le-am adunat până la capitolul 8 (punctele 1-3 de mai sus) ne-au ajutat să ajungem la concluzia că toate concepțiile și religiile nonteiste sunt false și ne-au determinat să ne aplecăm asupra principalelor trei religii teiste ale lumii: iudaismul, creștinismul și islamul. Care dintre ele este cea adevărată? Dovezile prezentate în capitolele 9 –14 (punctele 4-12 de mai sus) ne conduc la următorul verdict:

- Revelația iudaismului este adevărată, dar este incompletă. Îi lipsește Noul Testament.
- Revelația islamului conține unele adevăruri, dar greșește în unele învățături fundamentale, inclusiv în faptul că neagă dumnezeirea și învierea lui Cristos (Sura 5:75; 4:157-159).
- Numai revelația creștinismului este Cuvântul complet și inerant al lui Dumnezeu.

Ne-am putea oare înșela în această privință? Posibil. *Dar în lumina dovezilor de care dispunem, criticii, scepticii și adepții altor credințe religioase au nevoie de mult mai multă credință decât noi.*

Concluzie: Judecătorul, Robul Împărat și imaginea de pe capacul cutiei

„Există în ultimă instanță doar două feluri de oameni: cei care-I spun lui Dumnezeu: «Facă-se voia Ta» și cei cărora Dumnezeu le va spune la sfârșit: «Facă-se voia ta».”

C. S. LEWIS

JUDECĂTORUL

Un tânăr este adus în fața judecătorului pentru că a condus în stare de ebrietate. Când numele lui este anunțat de aprod, cei prezenți în sala de judecată rămân cu răsuflarea întretăiată – inculpatul este fiul judecătorului! Judecătorul speră ca fiul lui să fie nevinovat, dar probele sunt incriminatorii. El este vinovat.

Ce poate face judecătorul? El este prins în dilema dintre dreptate și dragoste. Fiul este dovedit vinovat și își merită pedeapsa. Dar judecătorul nu vrea să-și pedepsească fiul, fiindcă îl iubește foarte mult.

Așa că anunță în silă sentința: „Fiule, va trebui fie să plătești o amendă de 5.000 \$, fie să mergi la închisoare”.

Fiul își ridică privirile spre judecător și spune: „Dar, tată, promit să fiu bun de acum înainte! Mă voi oferi voluntar la cantina săracilor. Îi voi vizita pe bătrâni. Voi deschide chiar și un cămin pentru copiii abuzați. Și nu voi mai face niciodată ceva rău! Te rog dă-mi drumul!”

Judecătorul îl întreabă: „Ești cumva încă beat? Nu poți face nimic din toate astea. Dar chiar dacă ai putea, faptele tale viitoare nu pot anula realitatea că te-ai făcut vinovat de a fi condus sub influența alcoolului”. Într-adevăr, judecătorul înțelege că *faptele bune nu pot anula faptele rele!* Dreptatea perfectă cere ca fiul să fie pedepsit pentru ceea ce a făcut.

Așa că judecătorul repetă: „Îmi pare rău, fiule. Oricât de mult aș vrea să-ți dau drumul, sunt constrâns de lege. Pedepsa pentru această infracțiune este fie amenda de 5.000 \$, fie închisoarea”.

Fiul stăruie pe lângă tatăl său: „Dar, tată, tu știi că nu am 5.000 \$. Trebuie să existe o altă cale de a scăpa de închisoare!”

Judecătorul se ridică în picioare și își dezbracă roba. Coboară de pe podium și rămâne la nivelul fiului său. Stând astfel în picioare față în față cu fiul său, el introduce mâna în buzunar, scoate 5.000 \$ și îi întinde. Fiul este uluit, dar înțelege că există un singur lucru pe care-l poate face ca să fie liber – să ia banii. Nu poate face nimic altceva. Faptele bune sau promisiunea unor fapte bune nu-l pot elibera. Numai acceptarea darului gratuit al tatălui său îl poate salva de la pedeapsă.

Dumnezeu Se găsește într-o situație similară cu cea a judecătorului – El este prins în dilema dintre dreptatea și dragostea Lui. Fiindcă toți am păcătuit la un moment în viață, dreptatea infinită a lui Dumnezeu Îi cere să pedepsească păcatul, dar datorită dragostei Lui infinite vrea să găsească o modalitate de a ne scăpa de pedeapsă.

Care este *singura modalitate* prin care Dumnezeu poate rămâne drept și în același timp să nu ne pedepsească pentru păcatele noastre? Pentru aceasta trebuie să pedepsească un înlocuitor fără păcat care se oferă voluntar să suporte pedeapsa în locul nostru (fără păcat, deoarece înlocuitorul trebuie să plătească pentru păcatele noastre, nu ale lui; și voluntar deoarece ar fi nedrept să pedepsești un înlocuitor împotriva voinței lui). Dar unde poate găsi Dumnezeu un înlocuitor fără de păcat? Nu în omenirea păcătoasă, ci numai în Sine Însuși. De fapt, Dumnezeu *Însuși* este Înlocuitorul. Întocmai cum judecătorul a coborât de pe podium pentru a-și salva copilul, tot așa și Dumnezeu a coborât din cer ca să te salveze pe tine și pe mine de la pedeapsă. Toți merităm pedeapsa. Și eu, și tu.

„Dar eu sunt un om bun!” spui tu. Poate că ești „bun” în comparație cu Hitler sau chiar cu vecinul tău. Dar standardul lui Dumnezeu nu este Hitler, și nici vecinul tău. Standardul lui Dumnezeu este perfecțiunea morală, pentru că însăși natura Lui neschimbătoare este perfecțiune morală.

De fapt, mitul cel mai mare pe care îl cred oamenii azi în materie de religie este că dacă ești „bun” vei ajunge în cer. Potrivit acestei concepții, nu contează ce crezi atâta vreme cât ești un om „bun” și faptele tale bune cântăresc mai greu decât cele rele. Dar credința aceasta este falsă, deoarece un Dumnezeu absolut drept trebuie să pedepsească faptele rele, indiferent câte fapte bune ar face cineva. Odată ce am păcătuit împotriva unei Ființe eterne – și toți am păcătuit

– noi ne merităm pedeapsa eternă, și nicio faptă bună nu poate schimba acest lucru.

Isus a venit ca să ne ofere o cale de scăpare de la această pedeapsă și să ne dea viața eternă. Paradisul pierdut în Geneza devine paradisul recâștigat în Apocalipsa. Deci când Isus a spus: „Eu sunt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine” (Ioan 14:6), El nu a emis o pretenție arbitrară, ci a făcut o afirmație ce reflectă realitatea universului. Isus este singura cale, deoarece există un singur mod în care Dumnezeu să poată reconcilia dreptatea Lui infinită cu dragostea Lui infinită (Rom. 3:26). Dacă ar fi existat și alte mijloace, atunci Dumnezeu ar fi lăsat ca Cristos să moară în zadar (Gal. 2:21).

Așa cum a procedat tatăl cu fiul lui bețiv, Dumnezeu Își satisface dreptatea pedepsindu-Se pe Sine Însuși pentru păcatele noastre și pune plata la dispoziția fiecăruia dintre noi. Tot ce trebuie să facem noi pentru a fi eliberați este să acceptăm darul Lui. Există totuși o singură problemă: *La fel cum tatăl nu-și poate forța fiul să accepte darul, nici Dumnezeu nu te poate forța pe tine să îi accepți darul.* Dumnezeu te iubește atât de mult încât îți respectă până și decizia de a-L respinge.

ROBUL ÎMPĂRAT

Îl poți respinge pe Cristos deoarece El îți respectă cu adevărat libertatea de decizie.¹ Philip Yancey adaptează o parabolă a filozofului creștin Sören Kierkegaard pentru a ne ajuta să înțelegem cum încearcă Dumnezeu să ne salveze respectându-ne în același timp libertatea. Parabola vorbește despre un împărat care iubește o fecioară umilă:

Împăratul acesta nu semăna cu niciun alt împărat. Toți conducătorii celorlalte neamuri tremurau în fața puterii sale. Niciunul nu cuteza să sufle o vorbă împotriva lui, căci era știut că avea putere de a-și zdrobi dușmanii. Cu toate acestea, preaputernicul împărat se topea de dragoste pentru o umilă fecioară.

Cum ar fi putut el să-i mărturisească dragostea pe care i-o purta? În mod ciudat, se simțea legat de mâini și de picioare tocmai datorită măreției sale. Dacă ar fi fost să o aducă în palatul lui, fără doar și poate că ea nu s-ar fi opus – nimeni nu cuteza să i se opună. Dar oare l-ar iubi?

Desigur, i-ar spune că-l iubește, dar ar fi sinceră? Sau ar trăi lângă el cu teamă, suferind în adâncul inimii sale de dorul vieții pe care o ducea mai înainte? Ar fi fericită alături de el? Cum ar putea el să știe lucrul acesta?

Dacă s-ar duce la coliba din pădure, unde locuia ea, în caleașca sa împărătească, însoțit de un alai de ostași înarmați, fluturându-și steagurile strălucitoare, ei bine, și asta ar fi lăsat-o fără grai. El nu-și

dorea o slujnică servilă. Își dorea o iubită, o parteneră pe măsura lui. Își dorea ca ea să uite că el este împărat, iar ea o fată simplă, din popor, și ca dragostea pe care și-o purtau unul altuia să umple prăpastia dintre ei. „Căci numai dragostea șterge diferențele de rang“, a fost concluzia lui Kierkegaard.²

Exact aceasta este și problema lui Dumnezeu când ne caută pe tine și pe mine – dacă El ne copleșește cu puterea Lui s-ar putea să nu fim liberi ca să-L iubim (iubirea și puterea sunt adesea invers proporționale). Și chiar dacă ne păstrăm libertatea, am putea să nu-L iubim pe El, ci doar ceea ce El ne oferă. Ce poate face Dumnezeu în aceste condiții? Iată ce a făcut împăratul:

Împăratul, încredințat că nu are cum să o înalțe pe fecioară la rangul său fără să-i suprime libertatea, a hotărât să se *umilească* el însuși. S-a îmbrăcat ca un cerșetor și, sub această înfățișare necunoscută, s-a apropiat de coliba ei, acoperit cu o mantie ponosită ce-i atârna pe trup. Era mai mult decât o simplă deghizare; împăratul își însușise o nouă identitate. Renunțase la tron ca să câștige inima fetei.³

Exact așa a procedat și Dumnezeu pentru a ne câștiga pe tine și pe mine! A coborât la nivelul nostru uman – de fapt la unul din cele mai joase niveluri sociale posibile – la cel de rob. Iată cum descrie Pavel jertfa lui Cristos în scrisoarea lui către Filipeni (2:5-8):

Să aveți în voi gândul acesta, care era și în Cristos Isus:

El, cu toate că avea chipul lui Dumnezeu, totuși n-a crezut ca un lucru de apucat să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a dezbrăcat pe Sine Însuși și a luat un chip de rob, făcându-Se asemenea oamenilor. La înfățișare a fost găsit ca un om, S-a smerit și S-a făcut ascultător până la moarte, și încă moarte de cruce.

Închipuie-ți numai: Creatorul universului Se umilește venind ca un slujitor, suferind și murind ucis chiar de făpturile pe care El le-a creat. De ce a făcut lucrul acesta? Pentru că dragostea Lui infinită L-a constrâns să acorde mântuire ființelor făcute după chipul Lui. Și asumarea condiției de rob a fost singura cale prin care ne-a putut dărui această mântuire fără a ne anula posibilitatea de a o accepta.

Una este să recunoști că Cristos a luat „chip de rob“ pentru a ne salva de păcatele noastre – și cu totul altceva să pătrunzi dimensiunile suferinței Lui. Cei mai mulți dintre noi o considerăm un lucru de la sine înțeles. Dar C. Truman Davis, M.D., a făcut o descriere foarte emoționantă a suferințelor și răstignirii lui Cristos, pe care noi am adaptat-o în relatarea de mai jos.⁴

SUFERINȚA ROBULUI ÎMPĂRAT

Biciul pe care soldații romani l-au folosit asupra lui Isus era prevăzut cu sfere mici din fier și cu așchii din os de oaie. Isus este dezbrăcat de hainele Lui și mâinile Îi sunt legate de un stâlp. Apoi este bătut pe spate, pe fese și pe picioare, fie de un singur soldat, fie de doi – cu rândul. Aceștia își batjocoresc victima. Lovind spatele lui Isus cu toată forța de care sunt capabili, bilele de fier îi cauzează contuzii adânci, iar oasele de oaie îi sfârtecă pielea și carnea. Pe măsură ce biciuirea continuă, lacerările ajung până la mușchii scheletici și produc fâșii de carne sângerândă și tremurândă. Durerea și hemoragia creează condițiile pentru instalarea șocului circulator.

Când centurionul șef constată că Isus este aproape pe moarte, bătaia încetează. Isus, pe jumătate leșinat, este atunci dezlegat și lăsat să Se prăbușească pe pavajul de piatră, scăldat în propriul Lui sânge. Soldații romani găsesc că e o glumă foarte bună că acest evreu provincial Se pretinde rege. Așa că Îi aruncă peste umeri o robă și Îi pun în mână un băț, pe post de sceptru. Dar mai au nevoie de o coroană ca să facă travestiul perfect. Găsesc o ramură flexibilă acoperită cu spini lungi, o împletesc sub formă de coroană și i-o înfig în scalp. Urmează iarăși o sângerare abundentă (scalpul fiind una din cele mai vascularizate părți ale corpului). După ce Îl batjocoresc și Îl lovesc peste față, soldații Îi iau bățul din mână și Îl izbesc cu el peste cap, înfigând astfel spinii și mai adânc în scalp.

În sfârșit, când sportul lor sadic îi obosește, smulg roba de pe spatele Lui, dar aceasta s-a lipit deja de răni din cauza cheagurilor de sânge și de ser, așa că scoaterea ei – întocmai ca scoaterea neglijentă a unui bandaj chirurgical – îi produce răni insuportabile, aproape ca și cum ar fi biciuit din nou. Rănilor încep să sângereze iar. Și, din respect pentru tradiția evreiască, romanii Îi înapoiază hainele. După aceea Îi leagă pe umeri bârna transversală a crucii și procesiunea formată din condamnatul Isus, doi tâlhari și plutonul de execuție traversează Via Dolorosa. În ciuda eforturilor Lui de a merge drept, greutatea bârnei și șocul indus de hemoragia internă sunt prea mult pentru el. Se împleticește și cade, iar lemnul aspru al bârnei Îi pătrunde pielea lacerată și mușchii umerilor. Încearcă să Se ridice, dar mușchii Îi sunt forțați dincolo de puterea lor de suportabilitate. Centurionul, dornic să își termine treaba cât mai repede, alege un nord-african robust, pe Simon din Cirena, și îl obligă să-I ducă crucea. Isus îl urmează sângerând și tremurând învăluit în sudoarea rece și lipicioasă a șocului.

Călătoria de aproape șase sute de metri de la fortăreața Antonia până

la Golgota se sfârșește. Isus este iarăși dezbrăcat de hainele Lui, cu excepția învelitoarei pentru coapse, care le este îngăduită evreilor. Începe răstignirea. I se dă vin amestecat cu mirt, mixtură ce slujește de anestezic ușor, dar El refuză să-l bea. Simon primește porunca să lase bârna jos, după care Isus este aruncat repede la pământ pe spate, cu umerii lipiți de lemn. Legionarul îi pipăie încheietura mâinii pentru a-l găsi locul potrivit, după care trece un piron pătrat din fier prin încheietură și apoi adânc în lemn; trece grăbit pe partea cealaltă și repetă acțiunea, atent să nu fixeze brațul prea strâns, ci să-l permită o oarecare flexibilitate și libertate de mișcare. După aceea bârna este ridicată și cineva fixează inscripția: „Isus din Nazaret, regele iudeilor” la locul ei.

Acum victima Isus este răstignită. Și când Se lasă ușor în jos, atârând mai greu în cuiele de la încheieturile mâinii, o durere insuportabilă, ca de foc, îi săgetează prin degete, apoi prin brațe și îi explodează în creier – cuiele antebrățelor îi presează nervii medieni. Și când se împinge în sus ca să evite această tortură, întreaga Lui greutate este preluată de cuiele trecute prin picioare, însă urmează iarăși o agonie înfiorătoare cauzată de pironul ce-l străpunge nervii dintre oasele metatarsiene ale picioarelor. Dar acum apare un alt fenomen. Pe măsură ce brațele îi obosesc, mușchii îi sunt cuprinși de crampe puternice, înnodându-i într-o durere sfâșietoare, neîncetată, convulsivă. Atârând de brațe, mușchii pectorali sunt paralizați și cei intercostali nu mai pot funcționa. Ca atare, aerul îi pătrunde în plămâni, dar nu mai poate fi expirat. În cele din urmă bioxidul de carbon I se adună în plămâni și îi pătrunde în sânge, intensitatea crampelor cedează parțial. Spasmodic, reușește să Se împingă în sus pentru a expira și a inspira apoi aerul dătător de viață. Fără îndoială că în această fază a crucificării a rostit cele șapte propoziții scurte consemnate de evangheliști.

Urmează ore în șir de dureri nesfârșite, de crampe și convulsii puternice, de asfixie parțială, de dureri sfâșietoare cauzate de sfâșierea cărnii de la spatele lacerat, în urma mișcărilor în sus și în jos pe lemnul aspru. După care începe o altă agonie. O durere adâncă, zdrobitoare în piept, când pericardul I se umple încet cu ser și începe să preseze inima. Acum aproape că s-a sfârșit totul – pierderea de lichide din organism ajunge la nivelul critic; inima presată se chinuiește din greu să pompeze în organism un sânge greu, gros și vâcos. Plămânii torturați fac eforturi frenetice ca să înghită mici cantități de aer, iar țesuturile puternic dezhidratate își trimit fluxul de stimuli spre creier. În sfârșit poate permite sângelui Său să moară. Cu un ultim strop de putere, Își mai sprijină picioarele sfâșiate în cuie, Își întinde picioarele, inspiră adânc și

rostește cel de-al șaptelea și ultimul strigăt: „Tată, în mâinile Tale Îmi încredințez duhul.”

Isus a trecut prin toate acestea pentru ca tu și eu să putem fi împăcați cu El, pentru ca tu și eu să putem fi salvați de păcatele noastre, spunând: *Tată, în mâinile Tale Îmi încredințez viața.*

IMAGINEA DE PE CAPACUL CUTIEI

Am început această carte cu căutarea imaginii de pe „capacul cutiei” ce conține acel puzzle pe care noi îl numim viață. Am afirmat atunci că dacă am găsi imaginea de pe capacul cutiei, am putea să răspundem la cele cinci întrebări fundamentale ce confruntă orice ființă umană. Întrucât acum știm dincolo de orice îndoială rezonabilă că imaginea de pe capacul cutiei se găsește în Biblie, răspunsurile la aceste cinci întrebări sunt:

1. **Originea: De unde am venit?** – Suntem niște ființe create, minunat alcătuite după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Gen. 1:27; Ps. 139:14).
2. **Identitatea: Cine suntem?** – Întrucât suntem făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, noi avem o valoare supremă. Suntem iubiți de Dumnezeu și înzestrați cu unele drepturi și responsabilități primite de la El (Ioan 3:16-18; 1:12; Gal. 4:5).
3. **Semnificația: De ce suntem aici?** – Adam și Eva au fost creați ca ființe nevinovate, dar alegerea lor de a nu asculta de Dumnezeu a condamnat întreaga rasă umană la pedeapsă, în conformitate cu dreptatea infinită a lui Dumnezeu (Gen. 3:6-19). De atunci încoace, fiecare dintre noi a confirmat alegerea lui Adam și a Evei prin propria noastră neascultare (Rom. 3:10-12; 5:12). Și rămânem în această stare căzută ca să putem face alegeri libere cu implicații eterne. Viața trecătoare de pe pământ este locul unde va trebui să facem alegeri ce ne vor afecta eternitatea. Alegerile care Îi vor aduce slavă lui Dumnezeu (Is. 43:7; Ioan 15:8), iar nouă ne vor asigura răsplătiri eterne sunt:
 - a. *să acceptăm* răscumpărarea pe care Isus a plătit-o pentru a ne elibera de pedeapsa eternă și pentru a ne primi în prezența Lui eternă (Marcu 10:45; 1 Tim. 2:6; Evr. 9:15; Luca 16:9; Ioan 14:2)
 - b. *să slujim* ca ambasadori ai lui Cristos, ca să-i ajutăm și pe alții să ia aceeași decizie (2 Cor. 5:17-21; Matei 28:19); și
 - c. *să învățăm* din propriile noastre suferințe, ca să-i putem mângâia și pe alții care suferă (2 Cor. 1:3-4), și să înțelegem că

suferințele noastre ne vor face să ne bucurăm și mai mult în eternitate (2 Cor. 4:15-5:1; 2 Pet. 1:5-11)

4. **Moralitatea: Cum ar trebui să trăim?** – Deoarece Dumnezeu ne-a iubit mai întâi, va trebui ca și noi să-L iubim pe El și pe alții (Rom. 5:8; 1 Ioan 4:19-21). De fapt, „datoria oricărui om este să se „teamă de Dumnezeu și să păzească poruncile Lui” (Ecl. 12:13-14). Printre poruncile pe care ni le-a dat se numără acelea de a face ucenici din toate națiunile (Matei 28:19) și a ne bucura de lucrurile bune pe care ni le dă El (1 Tim. 6:17).
5. **Destinul: Unde mergem?** – Dreptatea infinită a lui Dumnezeu Îi cere să pedepsească păcatele noastre, dar datorită iubirii Lui infinite a luat pedeapsa asupra Lui Însuși (Is. 53:4, 10, 12; Rom. 3:26; 2 Cor. 5:21; 1 Pet. 2:24). Acesta este singurul mod în care El poate rămâne drept și să-i justifice totodată pe păcătoși (Ioan 14:6; Rom. 3:26). Darul mântuirii de pedeapsa eternă este gratuit pentru întreaga lume (Ioan 3:16; Efes. 2:8-9; Apoc. 22:17), ceea ce înseamnă că nu poate fi câștigat prin fapte bune sau prin orice alt fel de merit. Și Dumnezeu vrea ca toți să fim salvați de la pedeapsa eternă pe care o merităm (1 Tim. 2:4; 2 Pet. 3:9). Dar fiindcă El nu ne poate obliga să-L iubim (dragoste cu forța este o contradicție în termeni), fiecare dintre noi va trebui să alegem cui vrem să-i slujim (Iosua 24:15; Ioan 3:18).

DESTINUL TĂU

Cui îi vom sluji? Dumnezeu lasă această alegere la dispoziția noastră. Dragostea nu cunoaște nicio altă cale. Ca să ne respecte liberul arbitru, Dumnezeu a făcut ca dovezile creștinismului să fie convingătoare, dar nu constrângătoare. Dacă vrei să suprimi ori să ignori dovezile ce te înconjoară de pretutindeni (Rom. 1:18-20) – inclusiv cele prezentate în această carte – ești liber s-o faci. Dar acesta va fi un act al voinței tale, nu al rațiunii. *Poți să-L respingi pe Cristos, dar nu poți să spui cu toată onestitatea că nu există suficiente dovezi ca să crezi în El.*

C. S. Lewis a afirmat foarte bine ideea aceasta când a scris: „Există în ultimă instanță doar două feluri de oameni: cei care-I spun lui Dumnezeu: «Facă-se voia Ta» și cei cărora Dumnezeu le va spune la sfârșit: «Facă-se voia *ta*». Toți cei ce vor fi în iad, vor fi acolo fiindcă așa au ales ei. Fără alegere liberă nu ar exista iad. Niciun suflet care dorește în mod serios și constant bucuria nu o va rata. Cine caută găsește. Cui bate i se va deschide”.⁵

Isus ține ușa deschisă pentru toată lumea. Cum poți intra prin ea?

Pavel a scris: „Dacă mărturisești, deci, cu gura ta pe Isus ca Domn și dacă crezi în inima ta că Dumnezeu L-a înviat din morți, vei fi mântuit. Căci prin credința din inimă se capătă neprihănirea, și prin mărturisirea cu gura se ajunge la mântuire” (Rom. 10:9-10).

Poate că spui: „Cred că Isus a înviat din morți”. Foarte bine. Dar credința că Isus a înviat din morți nu este suficientă. Mai trebuie să-ți pui încrederea în El. La fel ai putea crede că o anumită persoană ar fi un partener de viață foarte bun pentru tine, dar asta nu ajunge pentru ca persoana respectivă să devină soțul sau soția ta. Va trebui să depășești nivelul intelectual și să treci la exercitarea voinței – va trebui să-ți pui încrederea în acea persoană spunând „Da”. Același lucru este valabil și în relația ta cu Dumnezeu. Încrederea în El nu este doar o decizie a minții, ci și una a inimii. Cineva a zis odată: „Distanța dintre cer și iad este de aproximativ 40 cm – adică distanța de la cap la inimă”.

Ce se întâmplă dacă alegi să *nu* intri prin ușa pe care Isus o ține deschisă? În acel caz, Isus a spus că vei rămâne în starea ta de condamnare: „Dumnezeu, în adevăr, n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să fie mântuită prin El. Oricine crede în El, nu este judecat; dar cine nu crede, a și fost judecat, pentru că n-a crezut în Numele singurului Fiul al lui Dumnezeu” (Ioan 3:17-18). Cu alte cuvinte, vei rămâne condamnat și separat de Dumnezeu pentru totdeauna. Dumnezeu îți va respecta alegerea, spunându-ți: „Facă-se voia ta”.

Iar dacă îți spui: „Dumnezeu nu trimite pe nimeni în iad!”, ai dreptate. Respingându-L pe Cristos, tu singur te trimiți în iad.

Și dacă gândești că „Dumnezeu îi va anihila pur și simplu pe cei ce nu cred”, să știi că El nu va face așa ceva. Iadul este real. De fapt, Isus a vorbit mai mult despre iad decât despre cer. Dumnezeu nu-i va anihila pe necredincioși, pentru că El nu va distruge nicio faptură făcută după chipul Său. Acesta ar fi un atac asupra Lui Însuși. (Ce ai crede despre un tată pământesc care și-ar ucide fiul doar pentru că acesta alege să nu asculte de tatăl lui?) Dumnezeu este prea iubitor ca să-i distrugă pe cei ce nu vor să stea în prezența Lui. Singura opțiune ce-I rămâne este să-i izoleze pe cei ce Îl resping. Aceasta este exact ceea ce face iadul – izolează răul, care este contagios.

Poate că îți spui: „Dumnezeu îi va mântui pe toți!” Cum? Împotriva voinței lor? Unii oameni preferă să se distrugă singuri decât să se schimbe. Ei sunt gata să-și continue răzvrătirea în loc să se lase reformati. Prin urmare, Dumnezeu le spune: „Fă cum crezi. Poți să-ți continui răzvrătirea, dar vei fi izolat ca să nu poți polua și restul creației mele”. În plus, ar fi lipsit de dragoste din partea lui Dumnezeu să trimită niște oameni care nu pot suporta să petreacă nici măcar o oră de laudă

duminica într-un loc unde El va fi veșnic lăudat. Asta ar fi „iad” pentru ei!

Dacă zici: „Nu cred că există o singură cale spre Dumnezeu”, de ce nu? Ai nevoie de mai multe drumuri ca să intri într-o clădire? Spui același lucru și despre musulmani, care afirmă de asemenea că islamul este singura cale? Sau despre hinduși, care cred că reîncarnarea este singura cale spre mântuire. Noi am dovedit că din punct de vedere filozofic și biblic Isus este singura opțiune pentru a împăca dreptatea infinită cu iubirea infinită. Dacă El nu este cu adevărat singura cale, atunci Dumnezeu L-a trimis pe Isus să sufere o moarte brutală fără niciun rost.

Iar tu întrebi: „Dar cum rămâne cu cei ce n-au auzit niciodată despre Isus?” În ce fel ți-ar afecta aceasta *ție* decizia? Tu *ai auzit*!

„Nu pot să cred într-un Dumnezeu în stare să tortureze oameni în iad doar pentru că nu au auzit niciodată de Isus.” Cine a spus că Dumnezeu face una ca asta? În primul rând, Dumnezeu nu torturează pe nimeni. Tortura iadului nu este provocată din exterior, ci e un loc de *chin* autoindus (Luca 16:23, 28). Cei aflați în iad evident că nu-l doresc, dar îl *voiesc*. Iadul este un loc teribil, dar porțile lui sunt închise pe *dinăuntru*. În al doilea rând, oamenii pot să aleagă iadul indiferent dacă au auzit sau nu de Isus. Toți au conștiința lui Dumnezeu din cauza cerurilor înstelate de deasupra și a legii morale din lăuntru lor (Rom. 1:18-20; 2:14-15). Cine respinge revelația naturală Îl respinge și pe Isus. Dar cine-L caută sincer pe Dumnezeu va fi răsplătit (Evr. 11:6). Dumnezeu vrea ca toți oamenii să fie mântuiți (mai mult chiar decât vrei tu – 2 Pet. 3:9), așa că va avea grijă ca aceia care-L caută să primească informația de care au nevoie. Și fiindcă Dumnezeu este drept (Gen. 18:25; Ps. 9:8; Rom. 3:26), niciunul din cei care s-ar cuveni să meargă în cer nu va ajunge în iad, și invers. „Între timp, așa cum spunea C. S. Lewis, dacă ești îngrijorat în privința oamenilor din afară, cel mai nerezonabil lucru pe care-l poți face este să rămâi tu însuți afară. Creștinii sunt Trupul lui Cristos, organismul prin care lucrează El. Fiecare adăugire la acest Trup Îi permite să lucreze mai mult. Dacă vrei să-i ajuți pe cei din afară, trebuie să adaugi celula ta la Trupul lui Cristos, singurul care îi poate ajuta. Tăierea degetelor unui om ar fi un mod ciudat de a-l determina să lucreze mai mult”.⁶

Ai putea crede: „Voi, creștinii, vreți doar să-i speriați pe oameni cu iadul!” Nu, noi vrem doar ca oamenii să cunoască adevărul. Dacă aceasta îi sperie, foarte bine. Nici nouă nu ne place ce spune Biblia despre iad. Am dori să nu fie adevărat. Dar Isus, care este Dumnezeu, a vorbit despre iad, și pe bună dreptate. El este necesar. Fără iad,

nedreptățile din lumea aceasta nu ar fi îndreptate, alegerile libere ale oamenilor nu ar fi respectate și binele mai înalt al răscumpărării nu se va realiza niciodată. Dacă nu există un cer pe care să-l cauți și un iad de care să fugi, atunci nimic din universul acesta nu are valoare ultimă: alegerile tale, plăcerile tale, suferințele tale, viața ta și viața celor dragi ai tăi nu ar însemna nimic în ultimă instanță. Ne-am zbate prin viața aceasta fără un rost ultim, iar Cristos ar fi murit în zadar. Fără cer și iad, acest univers incredibil de frumos ar fi o scară spre nicăieri.

„Și ce dacă? întreabă ateul. Poate acest univers *este* o scară spre nicăieri. Simplul fapt că tu vrei ca viața să aibă sens nu înseamnă și că ea are sens.” Adevărat. Numai că aceasta nu este doar o *dorință* a noastră – dispunem chiar de *probe* că viața are sens.⁷

Încheiem cu cea mai minunată veste pe care ar putea-o auzi cineva vreodată. Alegerile tale contează. Viața ta are semnificație ultimă. Și mulțumită lui Cristos, nimeni nu trebuie să ajungă în iad. Orice ființă umană poate accepta darul gratuit al mântuirii Lui eterne. El nu necesită absolut niciun efort. Necesită oare credință? Da, dar toate alegerile – chiar și alegerea de a-L respinge pe Cristos – necesită credință. Întrucât dovezile indică dincolo de orice îndoială rezonabilă că Biblia este adevărată, acceptarea lui Cristos este alegerea care necesită cea mai *mică* doză de credință. Dar alegerea depinde de tine. Ai destulă credință ca să crezi orice altceva?

Poate că îți spui: „Mai am încă îndoieli și întrebări”. Și ce dacă? Și noi avem. Orice om are îndoieli și întrebări. Și de ce nu am avea? Suntem niște făpturi finite, așa că nu ar trebui să ne așteptăm să înțelegem totul despre un Dumnezeu infinit și despre felul cum lucrează El. Nici măcar Pavel nu a înțeles totul (Rom. 11:33-36) și mulți scriitori din Vechiul Testament și-au mărturisit îndoielile și chiar I-au pus întrebări lui Dumnezeu.⁸ Dar fiindcă suntem făpturi finite care trebuie să ne bazăm deciziile pe probabilitate, trebuie să ajungem până la urmă la înțelegerea că dovezile înclină balanța într-o parte sau alta. Niciodată nu vom avea *toate* răspunsurile. Dar așa cum am văzut în această carte, există răspunsuri mai mult decât suficiente pentru a-I acorda lui Dumnezeu prezumția de nevinovăție.

O ultimă întrebare: Te-ai gândit vreodată să pui la îndoială propriile tale îndoieli? Întreabă-te: „Este oare rezonabil să mă îndoiesc de adevărul creștinismului, în lumina tuturor dovezilor?” Probabil că nu. De fapt, *în lumina dovezilor, ar trebui să ai mult mai multe îndoieli cu privire la ateism și la religiile necreștine*. Acelea nu sunt rezonabile. Creștinismul este. Prin urmare, începe să te îndoiești de îndoielile tale și acceptă-L pe Cristos. *E necesară prea multă credință ca să crezi în orice altceva!*

APENDICELE 1:

Dacă există Dumnezeu, de ce există atâta rău în lume?

Ateul: Dacă există cu adevărat un Dumnezeu teist absolut bun și atotputernic, atunci de ce permite El răul?

Creștinul: De unde știi ce este răul dacă nu știi mai întâi ce este binele? Și de unde știi ce este binele, dacă nu există un standard obiectiv al binelui situat dincolo de tine însuși?

Ateul: Nu încerca să eviți întrebarea.

Creștinul: Nu încerc să evit întrebarea. Îți arăt doar că critica ta presupune existența lui Dumnezeu. De fapt, existența răului nu infirmă existența lui Dumnezeu. Ea poate dovedi existența unui diavol, dar nu și inexistența lui Dumnezeu.

Ateul: Interesantă mutare, dar nu mă convinge.

Creștinul: Chiar dacă nu te convinge, critica ta Îl presupune totuși pe Dumnezeu.

Ateul: De dragul argumentului, să presupunem că sunt de acord cu tine că există Dumnezeu. Îmi răspunzi acum la întrebare?

Creștinul: Desigur. E minunat să văd că faci progrese.

Ateul: Nu uita, este doar de dragul argumentului. Prin urmare, de ce așa-zisul tău Dumnezeu „atotputernic” nu pune capăt răului?

Creștinul: Ai vrea într-adevăr s-o faci?

Ateul: Bineînțeles!

Creștinul: Putem presupune că va începe cu tine?

Ateul: Fii serios.

Creștinul: Chiar vorbesc serios. Cerem mereu ca Dumnezeu să pună capăt răului, dar uităm că dacă ar face-o, ar trebui să ne pună capăt și nouă. Toți facem ce este rău.

Ateul: Ei, lasă! Nu mă refer la păcatele minore pe care le facem noi amândoi – ci la răul în adevăratul sens al cuvântului, ca acela făcut de Hitler!

Creștinul: Eu în schimb nu mă refer la gradarea răului, ci la sursa răului. Sursa răului este capacitatea noastră de a alege liber. Dacă Dumnezeu ar trebui să elimine răul, atunci va trebui să anuleze voința noastră liberă. Și dacă ne-ar anula liberul arbitru, nu am mai avea nici capacitatea să iubim sau să facem binele. Lumea noastră nu ar mai fi una morală.

Ateul: Dar nu toate relele își au originea în alegerea liberă. De ce mor unii bebeluși? De ce se produc dezastre naturale?

Creștinul: Biblia spune că originea răului este căderea omului. Nimeni nu este cu adevărat inocent, fiindcă toți am păcătuit în Adam (Rom. 5:12) și, ca atare merităm moartea (Rom. 6:23). Dezastrele naturale și morțile premature sunt o consecință directă a blestemului asupra creației, blestem atras prin căderea omenirii (Geneza 3; Romani 8). Această lume căzută nu va fi înnoită decât la revenirea lui Cristos (Apocalipsa 21-22). Prin urmare, nimeni nu are garanția unei vieți lipsite de necazuri sau că va împlini vârsta de șaptezeci de ani.

Ateul: O, răspunsul acesta nu mă mulțumește deloc – scoți Biblia de la naftalină și spui că Dumnezeu va îndrepta lucrurile la sfârșit! Nu mă interesează viitorul. Eu vreau ca durerea și suferința să se sfârșească acum! De ce nu-i pune Dumnezeu capăt?

Creștinul: El îi va pune capăt, dar nu când vrei tu. Simplul fapt că Dumnezeu n-a pus capăt *încă* răului nu înseamnă că nu-i va pune capăt niciodată.

Ateul: Dar de ce nu revine Cristos chiar acum ca să sfârșească odată toată această durere? Toată durerea acumulată în lume este imensă!

Creștinul: Mai întâi, niciun om nu are parte de „toată durerea umană acumulată în lume”. Dacă în Manhattan sunt 26 grade, în Brooklyn sunt 29 grade, iar în Queens sunt 26 grade – înseamnă aceasta că newyorkezii suportă o căldură de 84 de grade?

Ateul: Nu.

Creștinul: Corect. Fiecare persoană suportă propria ei durere.

Ateul: Dar aceasta nu mă lămurește încă de ce Dumnezeu nu pune capăt durerii acum. Ce mai așteaptă?

Creștinul: Dacă Dumnezeu ar vrea să pună capăt răului acum, ar

putea s-o facă. Dar te-ai gândit că Dumnezeu ar putea urmări anumite obiective tocmai îngrădind răul?

Ateul: Ca de exemplu?

Creștinul: În primul rând, poate că El vrea să acorde și mai multor oameni șansa de a alege cerul înainte ca să tragă cortina peste această lume. Pavel pare să sugereze că Isus va reveni când se va ajunge la „numărul deplin” de credincioși (Rom. 11:25).

Ateul: Ei bine, în timp ce Dumnezeu așteaptă „numărul deplin” al celor mântuiți, mulți oameni suferă!

Creștinul: Așa este, suferă. Ceea ce înseamnă că creștinii au multe de făcut. Căci avem privilegiul să-i ajutăm pe cei care suferă. Am fost făcuți ambasadori ai lui Cristos aici pe pământ.

Ateul: E drăguț ce spui, dar dacă eu aș suferi, aș prefera mai degrabă ajutorul lui *Dumnezeu* decât ajutorul tău!

Creștinul: Dacă Dumnezeu ar împiedica durerea de fiecare dată când dăm de necaz, noi am deveni cele mai nepăsătoare, egocentrice făpturi din univers. Și nu am învăța niciodată nimic din suferință.

Ateul: Să învățăm din suferință! Ce tot spui?

Creștinul: O, tocmai ai atins un alt motiv pentru care Dumnezeu nu pune capăt răului chiar acum. Poți să-mi menționezi o lecție de durată pe care ai învățat-o din plăcere?

Ateul: Stai să mă gândesc.

Creștinul: Pot să-ți dau și o oră de gândire, dar mă îndoiesc că mi-ai putea da prea multe exemple. Dacă te gândești bine, vei descoperi că aproape toate lecțiile importante pe care le-ai învățat în viață au venit ca urmare a unor greutăți cu care te-ai confruntat. De cele mai multe ori, nenorocirea învață iar norocul amăgește. Mai mult de atât, pe lângă faptul că suferința te face mai înțelept, ea este practic singura cale prin care îți poți cultiva virtuțile.

Ateul: Ce vrei să spui?

Creștinul: Nu îți poți dezvolta curajul dacă nu treci printr-un pericol. Nu-ți poți cultiva perseverența dacă nu întâmpini obstacole pe cale. Nu vei învăța să fii slujitor dacă nu există cineva căruia să-i slujești. Nu ai manifesta niciodată compasiune dacă nu ar fi nimeni în suferință sau în nevoie. Așa cum spune și proverbul: „Fără luptă, nu-i cunună”.

Ateul: Dar nu aş avea nevoie de toate aceste virtuți dacă Dumnezeu ar izola răul chiar acum!

Creștinul: Dar având în vedere că Dumnezeu are motive să nu izoleze răul chiar acum, tu ai nevoie să cultivi virtuți pentru viața aceasta și pentru viața de dincolo. Pământul este un cămin incomod, dar este o foarte bună sală de gimnastică pentru viața de apoi.

Ateul: Voi creștinii mizați întotdeauna pe viața de apoi. Vă concentrați atât de mult asupra cerului încât nu mai sunteți de niciun folos pentru pământ!

Creștinul: Chiar dacă ne concentrăm asupra cerului, știm că ceea ce facem pe pământ va conta în eternitate. Virtuțile pe care un credincios le dezvoltă prin suferință îi vor mări capacitatea de a se bucura de cer. Pavel spune că „întristările noastre ușoare de o clipă lucrează pentru noi tot mai mult o greutate veșnică de slavă” (2 Cor. 4:17; vezi Rom. 8:18).

Ateul: Cum mă pot ajuta greutățile să mă simt mai bine într-un loc unde oricum nu va fi nicio durere?

Creștinul: Îți place fotbalul, nu-i așa?

Ateul: M-am uitat la câteva meciuri.

Creștinul: Cum se simt jucătorii din echipa câștigătoare imediat după meci?

Ateul: Formidabil, desigur!

Creștinul: Ce părere ai, căpitanul echipei câștigătoare – care a câștigat și trofeul pentru cel mai bun jucător – se bucură de victorie mai mult decât mijlocașul care nu a marcat deloc tot anul?

Ateul: Presupun că da.

Creștinul: Bineînțeles că se bucură mai mult. Deși mijlocașul este fericit că face parte din echipa câștigătoare, victoria este mult mai dulce pentru căpitanul care a câștigat trofeul de cel mai bun jucător, deoarece el a contribuit substanțial la victorie și a perseverat tot anul pentru a ajunge la ea. Perseverând prin toate greutățile și durerile jocului, el și-a mărit capacitatea de a se bucura de victorie. Și victoria este și mai dulce fiindcă a câștigat și trofeul de cel mai bun jucător.

Ateul: Dar ce legătură are fotbalul cu cerul?

Creștinul: În cer va fi ca în vestiarul echipei câștigătoare (dar fără miros!). Cu toții vom fi fericiți să fim acolo, dar unii se

vor bucura mai mult de el și vor primi mai multe răsplătiri decât alții. În definitiv, dreptatea lui Dumnezeu cere ca în cer să existe o gradare a răsplătirii, așa cum și în iad va exista o gradare a pedepsei.

Ateul: Adică vrei să spui că viața este ca o Super Cupă?

Creștinul: Într-un anumit sens, da. Ca și Super Cupa, viața are reguli, un arbitru și răsplătiri. Dar în viață nu există spectatori – toți participă la joc – și știm deja cine va câștiga. Cristos va câștiga, și oricine, indiferent de capacitatea sa, poate fi câștigător dacă I se alătură în echipă. Deși toți din echipă se vor bucura de parada victoriei, unii o vor aprecia mai mult tocmai din cauza greutăților prin care au trecut în timpul meciului și pentru răsplătirile pe care le primesc fiindcă au jucat bine. Cu alte cuvinte, sentimentul victoriei este mai puternic pentru cei a căror luptă a fost mai intensă.

Ateul: Deci tu afirmi că răul are un scop cu implicații în eternitate.

Creștinul: Da.

Ateul: De ce insiști să pui totul în lumina eternității?

Creștinul: Pentru că toți vom fi morți o vreme mai îndelungată decât vom fi vii! În plus, Biblia ne învață să ne uităm la ce este etern, iar viața are sens numai în lumina eternității. Dacă nu există eternitate, atunci nimic nu are un scop ultim, nici plăcerile nici durerile.

Ateul: Să presupunem că nu există eternitate. Să presupunem că trăim și murim, atâta tot.

Creștinul: Este posibil, dar eu *nu am destulă credință ca să cred așa ceva.*

Ateul: De ce nu?

Creștinul: Nu ai citit cartea pe care o ai în mână?

Ateul: Nu, am sărit direct la acest apendice.

Creștinul: Așa ești tu, nu-i așa? Nu vrei să joci meciul; vrei doar să vezi scorul final.

Ateul: Presupun că sufăr de boala americană a gratificării imediate.

Creștinul: Poate că de aceea ți-e greu să înțelegi valoarea suferinței și proverbul „Fără luptă, nu-i cunună”.

Ateul: Ai dreptate, mi s-a părut chinuitor să citesc această carte. Este prea lungă.

Creștinul: Ar fi putut să fie mai scurtă, dacă nu ar fi trebuit să

abordăm toate argumentele absurde pe care voi atei le puneți în discuție. În plus, ai destul timp să citești. Duminicile dimineața sunt libere pentru voi.

Ateul: Există lucruri mai puțin dureroase care pot fi făcute duminica dimineața.

Creștinul: Uite, știu că lecturarea acestei cărți poate fi chinuitoare, dar este dureros să-i respingi concluzia. Trebuie să parcurgi cartea de la început până la sfârșit dacă vrei să înțelegi argumentația în sprijinul creștinismului. Ne-am expus pledoaria într-o ordine logică. Fiecare capitol clădește pe capitolul anterior.

Ateul: Bine, voi citi cartea. Dar între timp să ne întoarcem la întrebarea noastră despre rău. Dacă există eternitate, atunci este posibil ca unele rele din lumea aceasta să aibă un scop etern. Dar fără îndoială că există în lumea aceasta și fapte rele care nu au absolut niciun scop.

Creștinul: De unde știi lucrul acesta?

Ateul: Dar este evident! Ce scop pozitiv ar putea exista în, să zicem, atacurile teroriste din 11 septembrie?

Creștinul: Deși aș fi dorit ca acele atacuri să nu se fi întâmplat niciodată, știm că în vremea acelor evenimente au ieșit la iveală și unele lucruri bune. De exemplu, au creat un sentiment de solidaritate la nivel de țară țară; i-am ajutat pe cei aflați în nevoie și am decis să luptăm împotriva terorismului. De asemenea am fost obligați să medităm la întrebările ultime ce țin de viață, iar unii au venit la Cristos tocmai ca o consecință a acelui eveniment. C. S. Lewis a spus că durerea este „megafonul [lui Dumnezeu] pentru a trezi o lume surdă”.¹ Evenimentele de la 11 septembrie ne-au trezit, fără discuție!

Ateul: Da, recunosc că poți găsi o latură încurajatoare în aproape orice, dar „acea latură încurajatoare” nu cântărește mai greu ca durerea și suferința.

Creștinul: De unde știi aceasta? Dacă nu cumva ești atotștiutor și ai o perspectivă eternă, de unde știi că evenimentele de la 11 septembrie nu vor conlucra spre ceva bun în final? Poate că din tragedia aceasta vor ieși la iveală în multe vieți individuale lucruri bune despre care nu vei afla niciodată. De fapt, rezultatele bune ar putea să se manifeste abia peste mai multe generații, fără ca cei ce

se vor bucura de ele să își dea măcar seama de lucrul acesta.

Ateul: Nu mai spune! Aceasta este eschivare de la problemă!

Creștinul: Nu, e doar o admitere a limitelor noastre și a cunoașterii nelimitate și a scopurilor nevăzute ale lui Dumnezeu (Rom. 11:33-36). Noi nu putem vedea viitorul nici măcar pe pământ, cu atât mai puțin cum va arăta eternitatea în cer. Deci cum putem spune că rezultatul etern ultim al evenimentelor de la 11 septembrie nu va lucra spre bine? Cunoaștem deja câteva lucruri bune care au rezultat din ele. Deci, dacă noi nu putem concepe un motiv sau scop bun ultim al acestora, nu înseamnă că Dumnezeu înfinit nu are un motiv și un scop unic pentru ele.

Ateul: Dacă Dumnezeu mi-ar spune care sunt motivele Lui, poate că te-aș crede.

Creștinul: Iov a încercat deja această tactică. După ce I-a pus lui Dumnezeu mai multe întrebări în legătură cu motivul suferinței sale, Dumnezeu l-a pus în încurcătură pe Iov cu întrebări despre minunile creației (Iov 38-41). Cu alte cuvinte, Dumnezeu părea să-i spună: „Iov, tu nu poți să înțelegi nici măcar cum guvernez Eu lumea fizică pe care o poți vedea, cum crezi că vei înțelege lumea morală, mult mai complexă pe care n-o poți vedea – o lume în care consecințele miliardelor de alegeri libere ale oamenilor interacționează zilnic între ele?” De fapt, ne-ar fi imposibil să cuprindem cu mintea o asemenea complexitate. Apropo, ai văzut filmul *It's a Wonderful Life*?

Ateul: Te referi la filmul acela cu Jimmy Stewart ce este dat la fiecare Crăci... vreau să spun, solstițiu de iarnă?

Creștinul: Da, la acela. Jimmy Stewart interpretează rolul lui George Bailey, un personaj care a ajuns deznădăjduit din cauză că afacerile lui au mers rău, și viața lui pare să se dezintegreze. El este împiedicat în ultimul moment să se sinucidă de către un înger care îi arată cum ar fi arătat viața altora dacă George nu s-ar fi născut niciodată. Se dovedește că mulți din orașul său natal ar fi dus-o foarte greu fără el. Dar George n-a știut niciodată lucrul acesta. El nu și-a dat niciodată seama ce impact extraordinar a avut viața lui asupra altora. De aici și titlul: *It's a Wonderful Life*.

Ateul: Eh! Povești!

Creștinul: Nu mai spune. Ai înțeles ideea, nu-i așa?

Ateul: Da, am înțeles ideea: nu știm ce impact poate avea pe termen lung o persoană sau un eveniment, mai ales dacă atât de multe alegeri interacționează între ele.

Creștinul: Da, chiar și alegeri ce urmăresc răul pot duce la consecințe bune (Gen. 50:20). Poate că mulți oameni de acum sau din generațiile viitoare se vor întoarce la Cristos din cauza efectelor directe sau indirecte ale unor evenimente rele.

Ateul: Dar acesta pare a fi un argument bazat pe ignoranță.

Creștinul: Deloc. Nu e ca și cum nu am avea *nicio* informație despre motivul pentru care se întâmplă lucrurile rele. Știm că trăim într-o lume căzută, și știm că din lucruri rele pot rezulta lucruri bune. Prin urmare, știm că este posibil ca Dumnezeu să aibă un motiv bun pentru lucrurile rele chiar dacă noi nu cunoaștem acel motiv. Și știm că El poate să scoată binele din rău. De aceea, nu este un argument bazat pe ignoranță, ci o concluzie rezonabilă din ceea ce știm deja. Și chiar dacă nu cunoaștem motivul fiecărui lucru rău care se întâmplă, cunoaștem motivul necunoașterii noastre: limitările noastre umane.

Ateul: Ce părere ai despre răspunsul lui Rabi Kushner la această întrebare? Știi, el a scris cartea aceea *When Bad Things Happen to Good People* (Când oamenilor buni li se întâmplă lucruri rele).

Creștinul: Cred că răspunsul lui este greșit.

Ateul: Greșit? De ce?

Creștinul: Deoarece el spune că Dumnezeu nu este destul de puternic ca să învingă răul de pe pământ. Ca atare, trebuie să-L iertăm pe Dumnezeu că permite răul.

Ateul: Dar ce este greșit aici?

Creștinul: Există dovezi solide că Dumnezeu este infinit de puternic. Biblia afirmă despre El de cincizeci și șase de ori că este „atotputernic”, sau Îl prezintă prin alte mijloace ca fiind omnipotent. Știm de asemenea pe baza dovezilor științifice că El a creat universul din nimic (vezi capitolul 3 al acestei cărți). Prin urmare, dumnezeul finit al lui Rabi Kushner nu este susținut de fapte.

- Ateul: Dacă Dumnezeu este infinit de puternic, precum spui, atunci de ce permite El ca unor oameni buni să li se întâmple lucruri rele?
- Creștinul: Am arătat deja că durerea și suferința pot avea consecințe bune. Dar mai trebuie să spun că întrebarea pornește de la o presuposiție ce nu este adevărată.
- Ateul: Care este aceasta?
- Creștinul: Nu există oameni *buni*!
- Ateul: O, nu mai spune!
- Creștinul: Nu, vorbesc serios. Unii oameni sunt mai buni decât alții, dar niciunul nu este cu adevărat bun. Cu toții avem o înclinație naturală spre egoism. Toți păcătuim zilnic.
- Ateul: Eu unul fac mai multe lucruri bune decât rele.
- Creștinul: După standardul cui?
- Ateul: După standardul societății. Sunt un cetățean pașnic. Nu sunt un ucigaș sau un hoț.
- Creștinul: Aceasta este problema. Noi ne considerăm buni numai prin comparație cu oamenii răi. Ne evaluăm în raport cu alții, și nu după un standard al binelui absolut. Apropo, ai furat vreodată ceva?
- Ateul: Ei bine, da.
- Creștinul: Ai mințit vreodată cu privire la ceva?
- Ateul: Nu.
- Creștinul: Minți acum.
- Ateul: Nu te pot păcăli deloc.
- Creștinul: Deci ești un hoț și un mincinos!
- Ateul: Dar asta nu înseamnă că sunt total rău.
- Creștinul: Nu, înseamnă că nu ești total bun. Gândește-te numai: este mult mai ușor să fii rău decât bun; este mult mai natural să fii egoist decât generos. Cu toții împărtășim această natură umană depravată. Augustin a spus: „Toți ne-am născut cu înclinația de a păcătui și cu necesitatea de a muri”.² Înclinația aceasta este înăscută. De aceea copilașii apucă din instinct lucrurile și strigă: „Este al meu!” Și tot acest fapt l-a făcut și pe James Madison să afirme: „Dacă oamenii ar fi îngeri, nu ar fi necesare guvernele”.³
- Ateul: Prin urmare, Kushner face presuposiții incorecte despre natura omului și natura lui Dumnezeu.
- Creștinul: Exact. Întrebarea nu este „De ce li se întâmplă lucruri

rele unor oameni buni?”, ci „De ce li se întâmplă lucruri bune unor oameni răi?”

Ateul: Dacă Dumnezeu este atotputernic precum spui, nu înțeleg totuși de ce nu a împiedicat evenimentele de la 11 septembrie. Tu, dacă ai fi știut ce urma să se întâmple și ai fi avut puterea să oprești catastrofa, n-ai fi făcut-o?

Creștinul: Ba da.

Ateul: Deci, ești mai bun decât Dumnezeu!

Creștinul: Nu, oprind evenimentele de la 11 septembrie, aș fi împiedicat răul. Dar Dumnezeu, care are o perspectivă nelimitată, eternă, permite alegeri rele știind că le va putea răscumpăra în final. Noi nu putem răscumpăra alegerile rele, așa că încercăm să le oprim.

Ateul: Da, dar conform propriei tale doctrine creștine, în final Dumnezeu nu va răscumpăra toate alegerile rele. Unii oameni vor merge în iad!

Creștinul: Da, dar asta fiindcă Dumnezeu poate da un bine etern numai acelor care vor să-l accepte. Unii oameni ignoră faptele sau pur și simplu aleg să joace meciul într-un mod care le va aduce înfrângerea. Întrucât Dumnezeu nu-i poate forța să *aleagă liber* să joace meciul așa cum se cuvine, de binele ultim vor avea parte doar cei care îl aleg. Iată de ce spune Pavel: „Știm că toate lucrurile lucrează împreună spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, și anume spre binele celor ce sunt chemați după planul Său” (Rom. 8:28). De remarcat că el nu spune: „toate lucrurile sunt bune”. El spune că toate lucrurile lucrează împreună *spre binele celor ce-L iubesc*.

Ateul: Cum au lucrat „toate lucrurile spre binele” celor ce au murit la 11 septembrie?

Creștinul: Cei ce L-au iubit pe Dumnezeu și au acceptat darul gratuit al mântuirii sunt cu Dumnezeu în eternitate. Iar celor ce nu L-au iubit li se respectă alegerea liberă de a fi separați de El pentru totdeauna.

Ateul: Și noi ceilalți?

Creștinul: Aceia dintre noi care am rămas aici mai avem încă timp să luăm decizia corectă. Iar nouă care eram deja creștini la data catastrofei probabil că evenimentele din 11 septembrie ne-au întărit caracterul.

Ateul: Dar dacă Dumnezeu este atotbun și atotștiutor, de ce a creat El făpturi despre care a știut că vor merge în iad?

Creștinul: Bună întrebare. Dumnezeu a avut la dispoziție doar cinci opțiuni. El putea: 1) să nu creeze deloc; 2) să creeze o lume lipsită de libertate, populată cu roboți; 3) să creeze o lume liberă, în care să nu avem posibilitatea de a păcătui; 4) să creeze o lume liberă în care să avem posibilitatea de a păcătui, dar toți să accepte mântuirea lui Dumnezeu; sau 5) să creeze lumea pe care o avem acum – o lume în care să avem posibilitatea de a păcătui, dar unii vor fi salvați și restul vor fi pierduți.

Ateul: Da, și se pare că Dumnezeu a ales cea mai rea din cele cinci opțiuni! Prin urmare, Dumnezeu nu este atotbun!

Creștinul: Nu te grăbi cu concluziile. Prima opțiune nici măcar nu poate fi comparată cu celelalte patru, deoarece între ceva și nimic nu există nicio legătură. A compara o lume reală cu o nonlume nu se aseamănă nici măcar cu a compara merele cu portocalele, întrucât ambele sunt fructe. Este ca și când ai compara merele cu nemerele, insistând că nemerele au un gust mai bun. În logică, aceasta se numește o eroare de categorie. Este ca și când ai întreba: „Ce culoare are matematica?” Matematica nu este o culoare; prin urmare, întrebarea este lipsită de sens.

Ateul: Dacă compararea existenței cu non existența este o eroare de categorie, atunci și Isus a făcut o eroare de categorie atunci când a afirmat că ar fi fost mai bine ca Iuda să nu se fi născut niciodată (Matei 26:24).

Creștinul: Nu, Isus nu S-a referit la supremația neființei asupra ființei, ci a vrut doar să scoată în evidență gravitatea păcatului lui Iuda.

Ateul: Bine. Atunci de ce nu a ales Dumnezeu a doua opțiune – spre exemplu o lume de roboți?

Creștinul: Ar fi putut s-o facă, dar nu ar fi fost o lume morală. Ar fi fost o lume lipsită de rău, dar lipsită și de bine moral.

Ateul: Prin urmare, de ce nu a ales una din opțiunile 3 și 4 enunțate de tine? Oricare dintre ele ar fi permis dragostea și ar fi fost cu siguranță mai bună decât aceasta.

Creștinul: Da, dar nu tot ce se poate concepe este și realizabil într-o lume cu ființe libere. De exemplu, ar fi de conceput că eu aș putea jefui o bancă în loc să stau de vorbă cu tine.

Dar lucrul acesta nu este și realizabil, deoarece eu am ales să stau de vorbă cu tine. Tot așa, Dumnezeu nu poate forța niște fapte libere să *nu* păcătuiască. Libertate forțată este o contradicție în termeni.

Ateul: Dar lumea aceasta ar putea fi mai bună dacă ar fi mai puține omorurile și violurile. Așa că Dumnezeu a falimentat, deoarece nu a creat cea mai bună lume posibilă.

Creștinul: Stai puțin. Chiar dacă admit că aceasta nu este cea mai bună lume posibilă, este totuși modalitatea cea *mai bună de a ajunge la* cea mai bună lume posibilă.

Ateul: Ce jargon teist mai e și acesta?

Creștinul: Poate că Dumnezeu a permis răul pentru a-l învinge. Am arătat deja că fără permiterea răului virtuțile superioare nu ar putea fi atinse. Oamenii răscumpărați au un caracter mai puternic decât aceia care nu au fost niciodată puși la încercare. Fortificarea sufletului necesită durere. Iov este în capitolul 42 un om mai profund și mai plin de bucurie decât în capitolul 1. Așadar, răul din lumea aceasta va duce la un scop bun în final. El creează o lume eternă care este cea mai bună lume posibilă.

Ateul: Dar de ce a creat Dumnezeu oameni despre care a știut că vor alege iadul?

Creștinul: Ai copii?

Ateul: Da. De fapt, eu însumi sunt un fost copil!

Creștinul: De ce i-ai făcut, dacă știai că într-o bună zi s-ar putea să nu te asculte?

Ateul: Soția mea îmi pune mereu această întrebare!

Creștinul: Eu știu de ce i-am conceput pe ai mei. Pentru că dragostea își asumă riscuri. Am fost gata să-mi asum riscul pierderii ca să cunosc bucuria dragostei. Același lucru este valabil și în cazul Super Cupei. Cele două echipe angrenate în meci știu că una va pierde, dar ambele sunt dispuse să joace în ciuda acestui risc.

Ateul: Trebuie să recunosc că răspunsurile tale intelectuale au sens, dar răul încă mă mai deranjează.⁴

Creștinul: Mă deranjează și pe mine, și așa și trebuie. Toți știm că lumea aceasta nu este dreaptă, și toți tânjim după cer. Poate tânjirea noastră după cer este o altă dovadă că el există (alte dovezi sunt argumentele pe care le-am dezvoltat în această carte).

Ateul: Poate, dar nu cred că răspunsurile tale intelectuale vor ajuta pe cineva să facă față unor situații rele.

Creștinul: Poate că ai dreptate. Dar nu trebuie să te împotrivești răului numai prin răspunsuri corecte. Ai acces la Mângâietorul divin – la Duhul Sfânt – ca să te ajute să treci prin această viață plină de durere și suferință, ce are drept scop fortificarea sufletului.

Ateul: Aș prefera mai degrabă să nu sufăr decât să am un mângâietor.

Creștinul: Poate că de aceea Dumnezeu nu ne lasă pe noi să decidem dacă vrem să trecem prin durere sau suferință. Cine dintre noi ar face o asemenea alegere?

Ateul: Nimeni.

Creștinul: Ei bine, nu este chiar așa. A existat un Om care a ales suferința: Isus Cristos S-a oferit voluntar să sufere pentru ca tu și cu mine să putem fi împăcați cu Dumnezeu. Acesta este singurul exemplu real de persoană cu adevărat bună care a suferit un rău. Așa că putem să ne tot plângem lui Dumnezeu că trecem prin durere și suferință, dar trebuie să recunoaștem că El nu S-a scutit nici măcar pe Sine Însuși de aceste experiențe. Uneori Dumnezeu ne ferește *de* rău, dar alteori El ne mângâie chiar în timp ce trecem *prin* rău. În ambele situații, indiferent dacă cunoaștem motivele Lui sau nu, credincioșii pot avea încredere în Dumnezeu că El va face ca toate lucrurile să lucreze împreună spre bine, potrivit cu planul Său etern.

APENDICELE 2

Nu este doar interpretarea ta?

Ateul: Bine, am mers și am citit toată această carte, așa cum m-ai rugat, dar nu cred că ai reușit să dovedești că creștinismul este adevărat.

Creștinul: De ce nu?

Ateul: Pentru că aceasta este doar interpretarea *ta*.

Creștinul: Bineînțeles că e interpretarea *mea*, dar nu înseamnă că interpretarea mea este greșită.

Ateul: Eu zic că *este* greșită!

Creștinul: Și aceasta este doar interpretarea *ta*?

Ateul: Ce faci, inversezi rolurile?

Creștinul: Da. Toate concluziile presupun o interpretare, chiar și concluzia *ta*. Și pentru a ști că interpretarea mea (creștinismul) este obiectiv greșită, ar trebui să știi ce este obiectiv corect. Deci, care este interpretarea corectă?

Ateul: Nu există interpretări obiective.

Creștinul: Iartă-mă că insist, dar este *aceasta* o interpretare obiectivă?

Ateul: Încetează odată!

Creștinul: Să încetez cu ce, cu urmărirea firului logic? Nu fac altceva decât să folosesc tactica struțului despre care am vorbit capitolul 1. Când afirmi ceva auto-contradictoriu, mă simt constrâns să scot contradicția în evidență. Prin urmare, cum ajungi la interpretarea obiectivă că nu există interpretări obiective?

Ateul: Ei bine, s-ar putea să existe interpretări obiective.

Creștinul: Da, există. Dacă tu poți să interpretezi dovezile și să tragi concluzia că creștinismul este fals, și eu pot face același lucru și să trag concluzia că el este adevărat. Dar întrucât două enunțuri opuse nu pot fi adevărate în același timp, unul dintre noi are dreptate, iar celălalt trebuie să greșească. Întrebarea este cine are dreptate?

Ateul: Eu am dreptate.

Creștinul: De ce?

Ateul: Pur și simplu cred că eu am dreptate.

Creștinul: Dar asta este o simplă afirmație. Va trebui să aduci dovezi nu să te mulțumești cu simple afirmații. În cartea aceasta, noi nu am enunțat doar că creștinismul este adevărat – am adus dovezi la fiecare pas, de când am început să ne întrebăm despre natura adevărului. Ce dovezi ai tu că ateismul este adevărat?

Ateul: Problema răului și rezultatele științei.

Creștinul: Acestea nu sunt dovezi pozitive în favoarea ateismului, ci doar *presupune* obstacole în calea credinței în creștinism. După cum am văzut, existența răului nu infirmă credința în Dumnezeu (appendicele 1), iar dovezile științifice chiar sprijină concepția creștină despre lume și viață (capitolele 3-6).

Ateul: Dar dacă creștinismul este adevărat, el exclude prea mulți oameni. În definitiv, milioane de oameni nu sunt creștini.

Creștinul: Existența acestora nu decide dacă creștinismul este adevărat sau nu. În definitiv, adevărul nu este stabilit în funcție de câți oameni cred în el. Adevărul este *descoperit* prin analizarea dovezilor. Oare interpretarea ta (că creștinismul este fals) este prin necesitate greșită fiindcă exclude milioane de creștini?

Ateul: Nu.

Creștinul: Atunci nici interpretarea mea nu este prin necesitate greșită. În plus, așa cum am văzut când am vorbit despre rău, nu creștinismul îi exclude pe oameni – oamenii singuri se exclud de la creștinism. Toți știm că Dumnezeu există. Dar pentru că toți avem liber arbitru, unii oameni aleg să suprimă această cunoaștere ca să-și poată urma propriile dorințe. Pavel vorbește despre aspectul acesta în Romani capitolul 1.

Ateul: Poate, dar eu găsesc concluzia ta extrem de critică. Și știi, nu este bine să judeci!

Creștinul: Iartă-mă iarăși, dar dacă nu este bine să judecăm, tu de ce mă judeci că sunt critic?

Ateul: Care e problema, Domnule Pios – preferi să te dedai la jocuri logice decât să crezi ce a spus Isus?

Creștinul: Nu este un simplu joc ci o observație asupra felului în care decurg lucrurile. Este o contradicție în termeni

să-mi spui: „Nu este bine să judeci” când chiar enunțul acesta este o judecată. În plus, tu însuți faci o judecată atunci când spui că creștinismul *nu* este adevărat!

Ateul: Bine, dar cum rămâne cu cea de-a doua observație a mea. Nu crezi ce a spus Isus?

Creștinul: De ce citezi Biblia? Acum crezi că este adevărată?

Ateul: Eu nu, dar tu crezi. Atunci de ce nu crezi ce a spus Isus?

Creștinul: Ba eu cred. Problema este că *tu nu înțelegi ce a vrut El să spună*. Isus *nu* ne-a cerut să nu judecăm. El ne-a poruncit doar să nu judecăm cu ipocrizie. El a zis: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu ce judecați judecați, veți fi judecați; și cu ce măsură măsurați, vi se va măsura” (Matei 7:1-2). Apoi a confirmat: „Scoate [întâi] bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea deslușit să scoți paiul din ochiul fratelui tău”. Cu alte cuvinte, când judeci, nu judeca cu ipocrizie. Mai mult, Biblia *ne poruncește să facem judecăți* când ne îndeamnă să cercetăm „toate lucrurile” (1 Tes. 5:21) și să nu dăm „crezare oricărui duh” (1 Ioan 4:1), ci să credem în Isus Cristos pentru viața eternă (Ioan 3:16).

Ateul: Ai terminat?

Creștinul: Nu. Mai am ceva de adăugat: este de-a dreptul imposibil să trăiești multă vreme dacă nu judeci pentru a distinge binele de rău. În fiecare zi iei sute de decizii care îți pot face rău sau îți pot fi de folos. Când iei aceste decizii, tu faci de fapt judecăți!

Ateul: Foarte bine, văd că toți facem judecăți. Și tu faci judecăți când interpretezi Biblia așa cum o interpretezi. Cine ar putea să spună că interpretarea ta este cea corectă?

Creștinul: Pentru a descoperi sensul obiectiv al unui pasaj trebuie să te uiți la contextul în care el apare.

Ateul: Dacă interpretările obiective sunt posibile, atunci de ce există atâta diversitate de interpretări în cazul Bibliei?

Creștinul: De ce sunt atâția oameni care fac greșeli de matematică? Nu există oare un răspuns obiectiv la problemele de aritmetică?

Ateul: Limbajul diferă. Eu cred că o frază sau un verset din Biblie poate avea mai multe interpretări adevărate. De aceea și aveți atâtea confesiuni creștine.

Creștinul: Prin urmare, vrei să spui că ar putea fi interpretate într-un *singur* mod.

- Ateul: Nu! ... Nu ai auzit ce am spus? Am spus exact invers. Că există *mai multe* interpretări valide.
- Creștinul: Dacă există mai multe interpretări valide, de ce m-ai corectat, crezând că am interpretat greșit cuvintele?
- Ateul: Pentru că știu ce am vrut să spun, și tu ar fi trebuit să înțelegi foarte clar.
- Creștinul: Ai dreptate. Prin urmare, permite-mi să te întreb: De ce atunci când faci o afirmație, te aștepti ca ceilalți să înțeleagă ce ai vrut *tu* să spui, dar când Dumnezeu face o afirmație în Biblie, îți permiți să-i atribui orice semnificație dorești tu?
- Ateul: Bine, fie. Poate că există interpretări obiective. Dar dacă este așa ceva, de ce există atât de multe confesiuni?
- Creștinul: Exact din același motiv pentru care există și o mulțime de necreștini. Nu fiindcă adevărul nu poate fi *perceput*, ci fiindcă nu este *primit*. Altfel spus, noi credem tradițiile și dorințele noastre mai mult decât Cuvântul lui Dumnezeu. Dar Isus S-a pronunțat energic împotriva acestui lucru (Matei 15; 23).
- Ateul: Foarte bine. Vreau să-ți vorbesc deschis.
- Creștinul: Era și timpul!
- Ateul: Ce mă deranjează pe mine la creștinism este că duce la intoleranță. Voi, creștinii, credeți că numai voi aveți adevărul!
- Creștinul: Nu ai remarcat că *fiecare* credință religioasă consideră că ea deține adevărul? Cei ce spun că creștinismul este fals cred că adevărul este în posesia lor. Chiar și cei ce spun că toate religiile sunt la fel de adevărate cred că ei sunt cei ce cunosc adevărul!
- Ateul: Bine, bine, ai dreptate. Eu cred că adevărul este de partea ateismului. Dar nu sunt intolerant ca cei mai mulți creștini!
- Creștinul: Chiar dacă creștinii sunt intoleranți, aceasta nu va însemna că creștinismul este fals.
- Ateul: Îmi dau seama de aceasta, dar mai există aici o problemă practică.
- Creștinul: Care ar fi aceea?
- Ateul: Dacă cine crede că deține adevărul vrea să-l impună și altora.
- Creștinul: Vrei să spui prin orice mijloace politice?
- Ateul: Da.

Creștinul: În acest caz, am noutăți pentru tine: toți politicienii – inclusiv cei necreștini – încearcă să impună ceea ce ei consideră adevărul. Prin urmare, ce vrei să spui, mai concret?

Ateul: Creștinii vor să ia drepturile oamenilor!

Creștinul: Realitatea este că creștinismul este una din puținele concepții despre lume care pot justifica drepturile absolute ale omului, deoarece afirmă că aceste drepturi ne sunt date de către Dumnezeu. Așa cum au recunoscut Fondatorii națiunii noastre, rolul guvernelor este să asigure drepturile pe care oamenii le posedă deja. Așa stă scris în Declarația noastră de Independență.

Ateul: Dar cum rămâne cu toleranța?

Creștinul: Creștinismul este una din puținele concepții despre lume care nu doar oferă ci și apără toleranța religioasă. Dumnezeu nu forțează pe nimeni să creadă (de fapt, scopul acestei vieți este să ofere ocazia unor *alegeri libere*), de aceea majoritatea creștinilor recunosc că guvernele nu ar trebui să oblige pe nimeni să creadă.

Ateul: Totuși este clar că în timpul Cruciadelor, creștinii au gândit diferit!

Creștinul: Chir dacă Cruciații aceia s-au numit creștini, este sigur că ei nu au urmat învățăturile lui Cristos. Isus n-a tolerat niciodată un asemenea comportament.

Ateul: Eu cred că cel mai tolerant dintre toate este guvernul secular. La urma urmei, în țările seculare ale Europei există libertate religioasă.

Creștinul: Există într-adevăr asemenea țări, dar majoritatea trăiesc încă pe baza a ceea ce a mai rămas din concepția creștină moștenită de la generațiile anterioare. Câtă libertate religioasă există într-o țară ce se declară atee precum China, sau câtă libertate religioasă a existat în fosta Uniune Sovietică? Nu prea multă. Iar dacă mergi în cele mai multe țări musulmane astăzi, vei găsi acolo foarte puțină libertate religioasă. Mi s-a confirmat recent că în Arabia Saudită bisericile sunt interzise, iar majoritatea celorlalte state musulmane îi tratează pe creștini ca pe niște cetățeni de mână a doua.

Ateul: Toate acestea s-ar putea să fie adevărate când este vorba de toleranța religioasă, dar cei mai mulți creștini nu se arată deloc toleranți în problemele morale.

Creștinul: Consideri că toleranța este o cerință morală absolută?

Ateul: Încerci să legi iar obligațiile morale de Dumnezeu, nu-i așa?

Creștinul: Nu se poate altfel. Așa cum am văzut în capitolul 7, Dacă Dumnezeu nu există nu pot exista nici obligații sau drepturi morale. Atunci de ce ar fi cineva tolerant, dacă nu are obligația morală de a fi tolerant?

Ateul: Pentru că așa se cuvine.

Creștinul: Iarăși o simplă afirmație. Ca ateu, nu ai cum să justifici de ce ar trebui să fie cineva tolerant.

Ateul: Poate că nu. Dar tu ai în calitate de creștin. Prin urmare, de ce să nu crezi că ar trebui să fim toleranți?

Creștinul: De fapt, obligația morală supremă este dragostea – nu toleranța. Toleranța spune: „Ține-ți nasul și suportă-i pe alții”. Dragostea spune: „Întinde-ți mâna și ajută-i pe alții”.

Ateul: Dar de ce nu poți fi și tolerant și iubitor?

Creștinul: Poți, dar uneori dragostea îți cere să fii intolerant. De exemplu, ar fi oare o dovadă de dragoste să tolerezi omorul, violul, furtul sau rasismul?

Ateul: Presupun că nu.

Creștinul: Bine, dar ne îndepărtăm puțin de la subiect. Esența creștinismului este mântuirea spirituală, nu socială. Chiar dacă creștinii au desigur și obligații sociale, Cristos a venit să ne elibereze de păcatele noastre, nu de „romani”.

Ateul: Nu ți-ai putea da seama de lucrul acesta urmărind comportamentul unor creștini de azi.

Creștinul: Vrei să spui că nu-ți plac concepțiile lor biblice asupra unor chestiuni morale cum sunt avortul și homosexualitatea?

Ateul: Da.

Creștinul: Ei bine?

Ateul: Cum adică? Aceste subiecte sunt importante pentru mine!

Creștinul: Sunt ele atât de importante încât ești dispus să renunți la adevăr pentru a le păstra?

Ateul: Ce vrei să spui?

Creștinul: Important este adevărul, nu ce consideri tu atrăgător din punct de vedere politic sau personal. Crezi că s-ar cuveni să credem adevărul?

Ateul: Desigur. Fiecare persoană rezonabilă ar răspunde da la această întrebare!

Creștinul: Așadar, dacă creștinismul este adevărat, s-ar cuveni să-l crezi, indiferent de impactul pe care l-ar putea avea asupra politicii tale, conceptelor tale morale sau oricărui alt aspect al vieții tale.

Ateul: Lucrul acesta mi se pare greu de făcut.

Creștinul: Poate. Dar pe termen lung este mult mai greu să crezi o eroare. Cristos a zis: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine însuși, să-și ia crucea, și să Mă urmeze. Căci oricine va vrea să-și scape viața, o va pierde; dar oricine își va pierde viața din pricina Mea și din pricina Evangheliei, o va mântui. Și ce folosește unui om să câștige toată lumea, dacă își pierde sufletul? Sau ce va da un om în schimb pentru sufletul său?” Vrei cu adevărat să-ți sacrifici sufletul etern de dragul unor crezuri politice temporare sau al unor preferințe personale?

Ateul: Dacă creștinismul este adevărat, va trebui să fac această alegere.

Creștinul: Da. Și Dumnezeu dorește ca tu să-L alegi pe El. Dar El te iubeste atât de mult încât îți va respecta orice decizie. Dar ține minte că orice alegere vei face ea va avea consecințe și aici, și în eternitate. Iar aceasta nu este doar o interpretare a mea.

APENDICELE 3

De ce Seminarul pentru Isus nu vorbește pentru Isus

Mulți creștini au fost derutați de o grupare cunoscută sub numele de Seminarul pentru Isus, care a lansat niște afirmații ciudate despre Noul Testament, punând la îndoială 82 la sută din ceea ce Evangheliile Îi atribuie lui Isus. Un membru al grupării, John Dominic Crossan, a mers până acolo cu negarea Învierii, încât a pretins că Isus a fost înhumat într-un mormânt puțin adânc, că trupul Lui a fost dezgropat de câini și mâncat! Dar așa-numitul Seminar pentru Isus nu vorbește de fapt pentru Isus. Există cel puțin șapte motive care ne aduc la această concluzie.

Componentă inadecvată a grupării – Seminarul pentru Isus, înființat în 1985, este alcătuit din peste șaptezeci de „cercetători” care sunt în mare măsură radicaliști. Unii dintre ei sunt ateii, iar alții nici măcar nu sunt cercetători (unul este producător de filme). Fondatorul ateu al Seminarului, Robert Funk, a recunoscut radicalismul activității lor atunci când a afirmat: „Noi cercetăm ceva ce pentru milioane de oameni este încărcat cu sacralitate maximă, de aceea ne vom situa permanent la limita blasfemiei.” Iată o mărturisire onestă și exactă.

Motivații greșite – Seminarul recunoaște că obiectivul său este să creeze un Isus¹ nou și fictiv prin deconstruirea vechii imagini din Evanghelii și reconstituirea unui Isus mai potrivit pentru omul modern. De aceea, nimeni nu ar trebui să-L caute pe adevăratul Isus în demersurile membrilor acestei grupări, căci Isus creionat de ei este după chipul și asemănarea lor.

Mai mult decât atât, activitatea lor este compromisă de urmărirea cu orice preț a publicității. În acest sens, declarațiile lor sunt revelatoare: „Vom căuta să ne desfășurăm activitatea sub ochii opiniei publice. Nu numai că vom onora dreptul la liberă informație, dar chiar vom insista

ca rezultatele eforturilor noastre să fie dezvăluite public.”² Spus fără menajamente, Seminarul pentru Isus a căutat încă de la început publicitatea. O conferință de presă televizată, numeroase articole, interviuri în presă, tot felul de casete și chiar un posibil film sunt tot atâtea dovezi în plus că scopul lor este să-și facă reclamă.

Abordare greșită – Abordarea lor este de asemenea viciată, întrucât încearcă să stabilească adevărul prin votul majorității. Această metodă nu este mai bună astăzi ca atunci când majoritatea oamenilor credeau că pământul este pătrat. Când cei 70 de „cercetători”, cu precădere radicaliști, votează ce a spus Isus și ce nu, este ca și cum ai pune 100 de congresmeni liberali să voteze creșterea impozitelor.

Bază scripturală improprie – Votul seminarului pentru Isus se bazează în parte pe o ipotetică „Evanghelie Q” (de la cuvântul german *Quelle*, care înseamnă sursă) și pe o *Evanghelie a lui Toma* datând din secolul al II-lea, de proveniență gnostică. Pe lângă acestea, Seminarul mai apelează și la un inexistent *Marcu Secret*. Rezultatul este că apocrifa *Evanghelie a lui Toma* este considerată mai autentică decât Marcu sau Ioan, Evanghelii scrise anterior acestei date.

Presupoziții greșite – Concluziile lor se bazează pe mai multe presupozii radicale, dintre care una este respingerea nejustificată a miracolelor. Dar dacă Dumnezeu există, atunci miracolele sunt posibile. În consecință, orice respingere în avans a miracolelor înseamnă și o respingere a existenței lui Dumnezeu. În lumina ateismului lor implicit, nu ar trebui să ne surprindă deloc că Îl resping pe Isus așa cum este El prezentat în Evanghelii.

Apoi, Seminarul pentru Isus își sprijină concluziile pe presupozitia nefondată că creștinismul a fost influențat de religiile misterelor. Dar am văzut în capitolul 12 că așa ceva nu se poate. Scriitorii evrei monoteiști ai Scripturii nu ar fi folosit niciodată surse păgâne politeiste și nu au avut cum să se bazeze pe surse ulterioare vremii lor.

Datări greșite – Ei susțin fără nicio justificare date târzii pentru redactarea celor patru Evanghelii (probabil între anii 70 și 100 d.Cr. În felul acesta ei cred că își pot asigura suficient spațiu de manevră pentru a conchide că Noul Testament este alcătuit din mituri despre Isus. Dar poziția lor nu este susținută de fapte, așa cum am văzut în capitolele 9 și 10. Noul Testament este timpuriu și conține un material încă și mai timpuriu.

Ajunge la concluzii greșite – După ce a distrus baza reprezentată de textul evanghelic pentru conturarea persoanei reale care a fost Isus, Seminarul nu mai poate ajunge la un acord real în legătură cu adevărata Lui identitate – a fost un cinic, un înțelept, un reformator evreu, un feminist, un profet-învățător, un profet social sau un profet escatologic. Așa că nu este deloc de mirare că un demers aparținând unei grupări cu o componență inadecvată, care folosește o abordare greșită, pornește de la o bază scripturală improprie și de la presupuziții greșite și recurge la datări greșite, ajunge în cele din urmă la concluzii greșite.

NOTE

INTRODUCERE

CAPACUL DE PE CUTIA CU PUZZLE-UL VIEȚII

1. Carl Sagan, *Cosmos*, New York, Random House, 1980, pag. 4.
2. Caseta audio „Exposing Naturalistic Presuppositions of Evolution”, de la conferința de apologetică organizată de Seminarul Evanghelic de Sud în 1998. Caseta AC9814, postată online la adresa www.impactapologetics.com.
3. Citat în Platon, *Apologia*, secțiunea 38.
4. Toate italicele din citatele biblice au fost adăugate de către autori.
5. Din Friedrich Nietzsche, *Anticristul*, secțiunea 47, citat în Walter Kaufmann, *The Portable Nietzsche*, New York, Viking, 1968, pag. 627.
6. Citat în Os Guinness, *Time for Truth*, Grand Rapids, Mich., Baker, 2000, pag. 114.
7. C. S. Lewis, *Scrisorile lui Zgîndărilă*, Editura Logos, Cluj, 1993, pag. 42.

CAPITOLUL 1

PUTEM NOI SUPORTA ADEVĂRUL?

1. C. S. Lewis, *Desființarea omului*, București, Humanitas, 2004.
2. Frank Morison, *Who Moved the Stone?*, Grand Rapids, Mich., Zondervan, 1977.
3. Frank Turek și Norman Geisler, *Legislating Morality*, Eugene, Ore., Wipf & Stock, 2003. Publicată anterior la Bethany, 1998.

CAPITOLUL 2

DE CE SĂ CREADĂ CINEVA CEVA?

1. Vezi James Sire, „Why Should Anyone Believe Anything At All?” în D. A. Carson, ed., *Telling the Truth*, Grand Rapids, Mich., Zondervan, 2000, 93-101. Vezi, de asemenea, James Sire, *Why Should Anyone Believe Anything At All*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1994.
2. Există, desigur, logica inductivă, logica deductivă și logica simbolică, dar toate acestea se bazează pe aceleași legi fundamentale ale gândirii.
3. David Hume, *An Inquiry Concerning Human Understanding*, xii, pag. 3.
4. C. S. Lewis, „Learning in War-Time”, în C. S. Lewis, *The Weight of Glory and Other Addresses*, Grand Rapids, Mich., Eerdmans, 1965, pag. 50.
5. Desigur, potrivit lui Kant putem cunoaște diverse lucruri despre lumea fenomenală a simțurilor, ca de pildă propozițiile științifice. De asemenea, Kant a susținut că deși nu putem cunoaște totul despre lumea reală (spre exemplu, pe Dumnezeu), putem totuși postula că există un Dumnezeu și să trăim *ca și cum* El ar exista, chiar dacă nu putem ști cum este El de fapt. Kant a numit aceasta rațiune „practică”.
6. În realitate, cele mai multe decizii ale vieții – începând cu ce vom mânca și până la ce prieteni ne alegem – le luăm cu ajutorul observației și inducției. De exemplu,

nu deținem informații complete despre lichidul din doza de Supă Campbell – credem că este comestibil și că nu ne va otrăvi – dar nu suntem siguri sută la sută. Ne bazăm pe experiența noastră anterioară care ne spune că putem avea încredere în Supă Campbell, și de aceea conchidem că în interiorul dozei este într-adevăr Supă Campbell și nu otravă. Tot așa, nu avem informații exhaustive despre caracterul oamenilor pe care îi întâlnim, dar după ce petrecem puțin timp cu ei putem conchide că sunt oameni de încredere. Suntem sută la sută siguri de asta? Nu, deoarece generalizăm pornind de la experiența noastră limitată. Putem ajunge la o concluzie foarte probabilă, dar nu certă. Același lucru este valabil pentru multe decizii pe care le luăm în viață.

7. Frank Turek și Norman Geisler, *Legislating Morality*, Eugene, Ore., Wipf & Stock, 2003. Publicată anterior la Bethany, 1998.
8. Pe lângă Coran (citește Surele 8 și 9), vezi Norman Geisler și Abdul Saleeb, *Answering Islam*, Ediția a II-a., Grand Rapids, Mich., Baker, 2002. Apendicele 5 prezintă douăzeci de citate din Coran care fie poruncesc, fie scuză violența împotriva „infidelilor”.
9. Cine nu este de acord că logica este necesară pentru descoperirea adevărului se contrazice singur și dovedește temeinicia poziției noastre. De ce? Fiindcă folosește logica pentru a nega logica. E ca și cum ai folosi limbajul pentru a comunica ideea că limbajul nu poate fi folosit în comunicare!

CAPITOLUL 3

LA ÎNCEPUT A EXISTAT UN MARE VAL

1. Citat în Hugh Ross, *The Creator and the Cosmos*, Colorado Springs, NavPress, 1995, pag. 57.
2. Toate galaxiile se îndepărtează de noi, dar aceasta nu înseamnă că noi suntem în centrul universului. Pentru a vizualiza ideea aceasta, imaginează-ți un balon cu buline negre. Când umfli balonul, bulinele se îndepărtează unele de altele, indiferent dacă se află aproape de centru sau nu. Bulinele situate în puncte opuse (care se află la distanța cea mai mare unele de altele) se vor distanța mai repede decât bulinele învecinate. De fapt, Hubble a descoperit o relație liniară între distanță și viteză, care arată că o galaxie situată la o distanță dublă față de noi se îndepărtează de două ori mai repede decât noi. Teoria aceasta este cunoscută sub numele de Legea lui Hubble.
3. Citat în Fred Heeren, *Show Me God*, Wheeling, Ill., Daystar, 2000, pag. 135.
4. Francis Bacon, *The New Organon*, 1620; retipărită, Indianapolis, Bobbs Merrill, 1960, pag. 121.
5. David Hume, în J. Y. T. Greig, ed., *The Letters of David Hume*, 2 vol., New York, Garland, 1983, 1:187.
6. Probabil că ai auzit prima lege a termodinamicii formulată în felul acesta: „Energia nici nu se crează, nici nu se pierde”. Aceasta este o afirmație filozofică, nu o observație empirică. Cum am putea să știm că energia nu a fost creată? Nu au existat observatori care să verifice lucrul acesta. O definiție mai corectă a primei legi, care să țină seama de observație, ar fi: „Cantitatea totală de energie din univers (adică energia utilă și neutilă) rămâne constantă”. Deci când energia *utilă* se consumă ea se transformă în energie *neutilă*, dar suma celor două rămâne aceeași. Se modifică doar raportul dintre energia utilă și energia neutilă.
7. Robert Jastrow, *God and the Astronomers*, New York, Norton, 1978, pag. 48.

8. Citat în Paul Davies, *The Cosmic Blueprint*, New York, Simon & Shuster, 1988, pag. 20, sublinierea noastră.
9. Cuvintele „precedă” și „înainte” presupun de obicei existența timpului. Dar exprimarea nu este tocmai corectă, deoarece „înainte” de Big Bang n-a existat timp. Căci nu este posibil să fi existat timp înainte de începerea timpului. Atunci ce a existat înaintea timpului? Răspunsul este foarte simplu: Eternitatea! Mai exact, Cauza Eternă care a adus în existență timpul, spațiul și materia.
10. Întreaga dezbatere este disponibilă în format video pe internet la adresa www.rzim.com.
11. Isaac Asimov, *Beginning and End*, New York, Doubleday, 1977, pag. 148.
12. Anthony Kenny, *The Five Ways: St. Thomas Aquinas' Proofs of God's Existence*, New York, Schocken, 1969, pag. 66.
13. Jastrow, *God and the Astronomers*, pag. 15-16.
14. Vezi Fred Heeren, *Show Me God*, pag. 163-168; și Ross, *Creator and the Cosmos*, pag. 19.
15. Heeren, *Show Me God*, pag. 168.
16. Vezi Michael D. Lemonick, „Echoes of the Big Bang”, *Time*, 4 mai 1992, pag. 62.
17. Jastrow, *God and the Astronomers*, pag. 11.
18. Ibid., pag. 14.
19. „A Scientist Caught Between Two Faiths: Interview with Robert Jastrow” *Christianity Today*, 6 august 1982, sublinierea noastră.
20. Arthur Eddington, *The Expanding Universe*, New York, Macmillan, 1933, pag. 178.
21. Citat în Heeren, *Show Me God*, pag. 156.
22. Citat în ibid., pag. 157.
23. Citat în ibid.
24. Citat în ibid., pag. 139.
25. Pentru o explicație detaliată și o respingere a pozițiilor ateiste privind începutul universului, vezi articolul lui William Lane Craig intitulat: „The Ultimate Question of Origins: God and the Beginning of the Universe” postat pe internet la adresa <http://www.leaderu.com/offices/billcraig/docs/ultimatequestion.html>; vezi, de asemenea, Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999, pag. 102-106.
26. Vezi Jastrow, *God and the Astronomers*, pag. 125.
27. Vezi „«Baby Pic» Shows Cosmos 13 Billion Years Ago”, CNN.com, 11 februarie 2003, postat pe internet la adresa <http://www.cnn.com/2003/TECH/space/02/11/cosmic.portrait/>.
28. Vezi Kathy Sawyer, „Cosmic Driving Force? Scientists' Work on «Dark Energy» Mystery Could Yield a New View of the Universe”, *Washington Post*, 19 februarie 2000, A1.
29. Stephen W. Hawking, *A Brief History of Time*, New York, Bantam, 1988, pag. 136-139; vezi, de asemenea, Norman Geisler și Peter Bocchino, *Unshakable Foundations*, Minneapolis, Bethany, 2001, pag. 107-110.
30. Citat în Norman Geisler și Paul Hoffman, ed., *Why I Am a Christian: Leading Thinkers Explain Why They Believe*, Grand Rapids, Mich., Baker, 2001, pag. 66.
31. Jastrow, *God and the Astronomers*, pag. 16 (sublinierea noastră.).
32. Ibid., pag. 28.
33. Ibid., pag. 113-114.
34. V. J. Stenger, „The Face of Chaos”, *Free Inquiry* 13 (iarna 1992-1993), pag. 13.
35. Vezi Cliff Walker, „An Interview with Particle Physicist Victor J. Stenger” postat pe internet la adresa <http://www.positiveatheism.com/crt/stenger1.htm>. Data interviului: 6 noiembrie 1999.

36. Vezi „«Baby Pic» Shows Cosmos 13 Billion Years Ago”.
37. George Will, „The Gospel from Science”, *Newsweek*, 8 noiembrie 1998.
38. Albert Einstein, în *Science, Philosophy, and Religion: A Symposium*, New York, The Conference on Science, Philosophy and Religion in Their Relation to the Democratic Way of Life, (1941). Postat pe internet la adresa <http://www.sacredtexts.com/aor/einstein/einsci.htm>. Accesat la data de 15 octombrie 2003.
39. Jastrow, *God and the Astronomers*, pag. 116.

CAPITOLUL 4 PLANUL DIVIN

1. Isaac Newton, „General Scholium”, în *Mathematical Principles of Natural Philosophy* (1687) în *Great Books of the Western World*, Robert M. Hutchins, ed., Chicago, Encyclopedia Britannica, n.d., pag. 369.
2. Ca majoritatea constantelor, și aceasta este dependentă de celelalte. De exemplu, atracția gravitațională este de asemenea în funcție de dimensiunile lunii, care este mai mare în raport cu planeta ei decât în cazul majorității celorlalte luni.
3. Corespondență personală cu Jeffrey A. Zweerink, fizician cercetător, UCLA, 23 octombrie 2003.
4. Pentru textul întregal și pentru mai multe informații despre accident, vezi raportul Bordului de Revizie pentru Apollo 13, postat pe website-ul NASA, <http://spacelink.msfc.nasa.gov/NASA.Projects/Human.Exploration.and.Development.of.Space/Human.Space.Flight/Apollo.Missions/Apollo.Lunar/Apollo.13.Review.Board.Report/Apollo.13.Review.Board.Report.txt>; vezi, de asemenea, <http://solarviews.com/eng/apo13.htm#bang>. Pentru o transcriere a misiunii cu comentarii explicative, vezi: <http://209.145.176.7/~090/awh/as13.html>.
5. Pentru alte constante, vezi Hugh Ross, „Why I Believe in Divine Creation”, în Norman Geisler și Paul Hoffman, ed., *Why I Am a Christian: Leading Thinkers Explain Why They Believe*, Grand Rapids, Mich., Baker, 2001, capitolul 8. Asemenea constante continuă să fie descoperite tot timpul, așa încât Ross intenționează să actualizeze lista trimestrial. Vezi website-ul lui, la www.reasons.org. Pentru mai multe detalii pe tema de ce este rară viața animală în univers, vezi Peter Ward și Donald Brownlee, *Rare Earth: Why Complex Life Is Uncommon in the Universe*, New York, Copernicus, 2000.
6. Hugh Ross, „Why I Believe in Divine Creation”, pag. 138-141.
7. Citat în Walter Bradley, „The «Just-so» Universe: The Fine-Tuning of Constants and Conditions in the Cosmos”, în William Dembski și James Kushiner, ed., *Signs of Intelligence* (Grand Rapids, Mich., Baker, 2001, pag. 168.
8. Citat în Geisler și Hoffman, ed., *Why I Am a Christian*, pag. 142.
9. Fred Hoyle, „The Universe: Past and Present Reflections”, *Engineering and Science*, noiembrie 1981, pag. 12.
10. Pentru remarcile complete ale președintelui, vezi <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030201-2.html>.
11. Porunca a doua interzice „chipurile cioplite” poate tocmai din acest motiv. Imaginile limitează măreția lui Dumnezeu. Idolii sunt idoli, indiferent dacă sunt metalici sau mentali.
12. Vezi <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030201-2.html>.
13. C. S. Lewis, *Scrisorile lui Zgîndărilă*, Editura Logos, Cluj, 1993, pag. 41.

- 14 Citat în Fred Heeren, *Show Me God*, vol. 1, Wheeling, Ill., Daystar, 2000, pag. 239.
- 15 Dennis Overbye, „Zillions of Universes? Or Did Ours Get Lucky?” *The New York Times*, 28 octombrie 2003, F1.

CAPITOLUL 5

APARIȚIA VIEȚII: LEGE NATURALĂ SAU MIRACOL DIVIN?

- 1 Informaticianul Hubert Yockey, de la Universitatea Berkeley din California, precizează că această comparație între alfabetul englezesc și alfabetul genetic nu este o analogie, ci se bazează pe identitatea matematică. El scrie: „Este important să înțelegem că nu ne gândim la o analogie. Ipoteza secvențială se aplică la fel de direct la proteină și la textul genetic ca și la limbajul scris și, prin urmare, abordarea este matematic identică”. Vezi Hubert P. Yockey, „Self Organization, Origin-of-life Scenarios and Information Theory”, *Journal of Theoretical Biology* 91, 1981, pag. 16.
- 2 Richard Dawkins, *The Blind Watchmaker*, New York, Norton, 1987, pag. 17-18, pag. 116.
- 3 Pentru o discuție a evoluționiștilor despre numeroasele dificultăți cu care se confruntă sugestia că viața a apărut prin intermediul unor legi naturale, vezi Peter Ward și Donald Brownlee, *Rare Earth*, New York, Copernicus, 2000, capitolul 4.
- 4 Pentru mai multe detalii despre problemele în cazul experimentului Urey-Miller și pentru alte nouă „dovezi” discreditate ale evoluției, vezi Jonathan Wells, *Icons of Evolution: Science or Myth? Why Much of What We Teach About Evolution Is Wrong*, Washington, D.C., Regnery, 2000.
- 5 Dawkins, *Blind Watchmaker*, pag. 1.
- 6 Citat în Phillip E. Johnson, *The Wedge of Truth*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 2000, pag. 153.
- 7 Ibid.
- 8 Klaus Dose, „The Origin of Life: More Questions than Answers”, *Interdisciplinary Science Review* 13 (1998): pag. 348; citat în Lee Strobel, *Pledoarie pentru credința creștină*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2005, pag. 114.
- 9 Citat în Strobel, *Pledoarie pentru credința creștină*, pag. 114.
- 10 Chandra Wickramasinghe, intervievat de Robert Roy Britt, 27 octombrie 2000. Interviuul este postat online la adresa http://www.space.com/searchforlife/chandra_sidebar_001027.html (sublinierea noastră).
- 11 Michael Denton, *Evolution: A Theory in Crisis*, Bethesda, Md., Adler & Adler, 1985, pag. 264.
- 12 Hubert Yockey, *Information Theory and Molecular Biology*, Cambridge, New York, Cambridge University Press, 1992, pag. 284, sublinierea noastră.
- 13 Phillip E. Johnson, „The Unraveling of Scientific Materialism”, *First Things*, noiembrie 1997, pag. 22-25.
- 14 E-mail trimis la data de 10 iulie 2001. Întreaga corespondență din acea săptămână poate fi citită la http://www.arn.org/docs/pjweekly/pj_weekly_010813.htm.
- 15 Richard Lewontin, „Billions and Billions of Demons”, *The New York Review of Books*, 9 ianuarie 1997, pag. 31.
16. Vezi Strobel, *Pledoarie pentru credința creștină*, pag. 107.
17. Întreaga dezbatere este înregistrată pe casete video și poate fi vizionată online la adresa <http://www.leaderu.com/offices/billcraig/docs/craig-atkins.html>.
18. J. Budziszewski, *Written on the Heart: The Case for Natural Law*, Downers Grove, Ill., InverVarsity Press, 1997, pag. 54.

19. Vezi Norman L. Geisler și Peter Bocchino, *Unshakable Foundations*, Minneapolis, Bethany, 2001. Anecdota dintr-o conversație personală cu Peter Bocchino, 3 aprilie 2003.
20. Mortimer Adler, *Haves Without Have-Nots*, New York, Macmillan, 1991.
21. William Dembski, *The Design Revolution: Answering the Toughest Questions About Intelligent Design*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, carte în curs de apariție.
22. Albert Einstein, într-o scrisoare adresată lui Max Born, 4 decembrie 1926, citat în Elizabeth Knowles, ed., *The Oxford Dictionary of Quotations*, Oxford, Oxford University Press, 1999, pag. 290.
23. Citat în William Dembski și James Kushiner, ed., *Signs of Intelligence*, Grand Rapids, Mich., Baker, 2001, pag. 102.

CAPITOLUL 6

NOI FORME DE VIAȚĂ: DE LA PROTOPLASMĂ LA OM PRIN REGNUL ANIMAL

1. Carl Sagan, *Cosmos*, New York, Random House, 1980, pag. 278.
2. Phillip E. Johnson, *Darwin on Trial*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1993, pag. 27.
3. Jonathan Wells, *Icons of Evolution: Science or Myth? Why Much of What We Teach About Evolution Is Wrong*, Washington, D.C., Regnery, 2000, pag. 178.
4. Vezi Norman L. Geisler și Peter Bocchino, *Unshakable Foundations*, Minneapolis, Bethany, 2001, pag. 149-150; vezi, de asemenea, Jonathan Wells, *Icons of Evolution*, capitolul 9, pag. 211; și Lane P. Lester și Raymond G. Bohlin, *The Natural Limits of Biological Change*, Grand Rapids, Mich., Zondervan, 1984, pag. 88-89.
5. Pentru mai multe detalii despre cintezele lui Darwin, vezi Wells, *Icons of Evolution*, pag. 159-175.
6. Charles Darwin, *On the Origin of Species*, New York, Penguin, 1958, pag. 171.
7. Michael Behe, *Darwin's Black Box: The Biochemical Challenge to Evolution*, New York, Touchstone, 1996, pag. 39.
8. Ariel Roth, *Origins*, Hagerstown, Md., Herald, 1998, pag. 66.
9. Michael Behe, „Intelligent Design Theory as a Tool for Analyzing Biochemical Systems”, în William Dembski, ed., *Mere Creation: Science, Faith, and Intelligent Design*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1998, pag. 183, sublinierea noastră.
10. Miller este de acord cu Behe că selecția naturală nu poate favoriza evoluția unui sistem nefuncțional. Dar el contracarează argumentul sugerând că o cursă de șoareci în tranziție – deși nu poate să prindă șoareci – poate funcționa ca un ac de cravată sau lanț pentru chei (vezi <http://www.millerandlevine.com/km/evol/DI/Mousetrap.html>). Dar nu aceasta este ideea. Vietățile complexe nu pot substitui aleatorii o funcție cu o alta și să supraviețuiască totuși. O ființă vie moare dacă unul din sistemele ei vitale nu își îndeplinește funcția primară, chiar dacă îndeplinește orice altă funcție în timpul tranziției darwiniste. Cu alte cuvinte, importantă este pierderea funcției vitale, nu faptul că sistemul ar putea face altceva în stadiul intermediar!
11. Vezi câteva din răspunsurile lui Behe la criticile care i s-au adus la <http://www.trueorigin.org/behe08.asp>.
12. Michael Behe, „A Mousetrap Defended”, 2000, <http://www.trueorigin.org/behe05.asp>.
13. Behe, *Darwin's Black Box*, pag. 232-233.
14. E-mail trimis lui Phillip Johnson la data de 10 iulie 2001. Întreaga corespondență din acea săptămână poate fi citită la http://www.arn.org/docs/pjweekly/pj_weekly_010813.htm.

15. Vezi „Riken Finds Bigger Gap in Chimp, Human Genes”, *Japan Times*, 12 iulie 2003. Postat online la adresa <http://www.japantimes.co.jp/cgi-bin/getarticle.pl5?nn20030712b6.htm>. Accesat la 17 octombrie 2003.
16. Consorțiul pentru secvențializarea genomului de șoarece, „Initial Sequencing and Comparative Analysis of the Mouse Genome”, *Nature* 420, 5 decembrie 2002, pag. 520-562.
17. Michael Denton, *Evolution: A Theory in Crisis*, Bethesda, Md., Adler & Adler, 1985, pag. 285.
18. Darwin, *On the Origin of Species*, pag. 280.
19. Stephen J. Gould, „Evolution’s Erratic Pace”, *Natural History* 86, 1977, pag. 13-14. Mai recent, Robert B. Carroll, curator la paleontologia vertebratelor din cadrul Muzeului Redpath de la Universitatea McGill, a confirmat evaluarea lui Gould când a scris: „Lipsește multe forme intermediare presupuse de Darwin” („Towards a New Evolutionary Synthesis”, *Trends in Ecology and Evolution* 15, [2000], pag. 27-32.
20. Wells, *Icons of Evolution*, pag. 37
21. Ibid., pag. 42.
22. Denton, *Evolution: A Theory in Crisis*, pag. 286.
23. Wells, *Icons of Evolution*, 219.
24. Vezi Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999, 489; vezi, de asemenea, Wells, *Icons of Evolution*, pag. 209-228.
25. Citat în Wells, *Icons of Evolution*, pag. 221.
26. Michael Behe, *Darwin’s Black Box*, pag. 22.
27. După cum am văzut, același lucru se poate spune și despre similaritatea ADN-ului – poate fi la fel de bine produsul unui proiectant comun ca și al unui strămoș comun.
28. Pentru o pledoarie exhaustivă în favoarea Planului Inteligent, vezi William Dembski, *The Design Revolution: Answering the Toughest Questions About Intelligent Design*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 2004.
29. William Dembski, *Intelligent Design: The Bridge Between Science and Theology*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1999, pag. 244.
30. Walter Bradley, intervievat de Lee Strobel, *Pledoarie pentru credința creștină*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2005, pag. 114-115.
31. Behe, *Darwin’s Black Box*, pag. 193.
32. Inițial într-o recenzie de carte din *New York Times*, 1989. Postat online la adresa <http://members.tripod.com/doggo/doggdawkins.html>. Accesat la 15 mai 2003.
33. Richard Lewontin, „Billions and Billions of Demons”, *The New York Review of Books*, 9 ianuarie 1997, pag. 150.
34. Robert Jastrow, *God and the Astronomers*, New York, Norton, 1978, pag. 114.
35. Fiodor Dostoievski, *The Brothers Karamazov*, New York, Norton, 1976, pag. 72.
36. Citat în D. James Kennedy, *Skeptics Answered*, Sisters, Ore., Multnomah, 1997, pag. 154.
37. Strobel, *Pledoarie pentru credința creștină*, pag. 97.
38. Caseta audio „Reaching Evolutionists”, în cadrul conferinței de apologetică din 2001 organizată de Southern Evangelical Seminary. Caseta AC0108. Postată online la adresa www.impactapologetics.com.
39. Wells, *Icons of Evolution*, 230.
40. Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999; Norman Geisler, *Systematic Theology*, vol. 2, Minneapolis, Bethany, 2003.

41. Unii creștini se tem că admiterea unor perioade lungi de timp mărește plauzibilitatea macroevoluției. Dar așa cum am văzut în capitolul 5, lucrurile nu stau așa.

CAPITOLUL 7

MAICA TEREZA CONTRA HITLER

1. J. Budziszewski, *Written on the Heart: The Case for Natural Law*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1997, pag. 208-209.
2. C. S. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, Societatea Misionară Română, 1994, pag. 5.
3. Vezi J. Budziszewski, *What We Can't Not Know*, Dallas, Spence, 2003, pag. 39.
4. Vezi ibid.
5. Joseph Fletcher, *Situation Ethics: The New Morality*, Philadelphia, Westminster, 1966, pag. 43-44.
6. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, pag. 45.
7. Ibid., 9-10.
8. Pentru o transcriere a dezbaterii, vezi http://www.renewamerica.us/archives/speeches/00_09_27debate.htm. Accesat la 20 mai 2003.
9. Contrar opiniei populare, ateii, ca toți cei implicați în politică, încearcă să legifereze moralitatea. Cartea noastră *Legislating Morality* discută pe larg acest subiect (Frank Turek și Norman Geisler, *Legislating Morality* [Eugene, Ore., Wipf & Stock, 2003]). Publicată anterior la Bethany, 1998.
10. Vezi Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, pag. 26.
11. Mulțumim prietenului nostru Francis Beckwith pentru acest exemplu. Vezi cartea lui, *Relativism: Feet Firmly Planted in Mid-Air*, scrisă în colaborare cu Greg Koukl, Grand Rapids, Mich., Baker, 1998, pentru o critică remarcabilă a relativismului.
12. Budziszewski, *What We Can't Not Know*, pag. 114.
13. Pentru o discuție completă privind modul de a soluționa absoluturile morale aflate în conflict, vezi lucrarea lui Norman Geisler, *Christian Ethics: Options and Issues*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1989, mai ales capitolul 7.
14. Feminista Naomi Wolf este un exemplu remarcabil. Ea recunoaște că toată lumea știe că un copil nenăscut este o ființă umană și că avortul este un păcat real care necesită ispășire. Dar în loc să se pună capăt avortului, Wolf sugerează ca femeile care avortează să pună câte o lumânare în clădirile unde au comis avortul pentru a-și arăta astfel durerea! Pare a fi un ritual de ispășire similar – iertați comparația – aceluia al canibalilor.
15. Frank Turek și Norman Geisler, *Legislating Morality*, Eugene, Ore., Wipf & Stock, 2003. Publicată anterior la Bethany, 1998.
16. Edward O. Wilson, „The Biological Basis of Morality”, *The Atlantic Monthly*, aprilie 1998. Postat online la adresa <http://www.theatlantic.com/issues/98apr/biomoral.htm>. Accesat la 13 mai 2003.
17. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, pag. 7.
18. Jeffrey Schloss, Ph.D. (în ecologie și biologie evoluționistă), argumentează că chiar dacă anumite comportamente altruiste și spiritul de sacrificiu pot fi explicate în termeni darwiniști, există totuși altele care nu pot fi explicate astfel; Schloss se concentrează mai ales asupra celor care au ajutat și au ascuns potențialele victime ale Holocaustului. Vezi Jeffrey Schloss, „Evolutionary Account of Altruism and the Problem of Goodness by Design”, în William Dembski, ed., *Mere Creation*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1998, pag. 236-261.

19. Adolf Hitler, *Mein Kampf*, Ediția a IV-a, Londra, Hurst & Blackett, 1939, pag. 239-240, 242.
20. Iată aici întregul citat: „Rasele omului. – În prezent există pe pământ cinci rase sau varietăți de oameni, fiecare deosebindu-se foarte mult de celelalte în instincte, obiceiuri sociale și, într-o oarecare măsură, sub aspect structural. Există tipul etiopian sau negru, care își are originea în Africa; rasa malaieză sau cafenie, din insulele Pacificului; amerindiană; rasa mongolă sau galbenă, aici încadrându-se băștinașii din China, Japonia și eschimoșii; și, în sfârșit, tipul cel mai înalt dintre toate, caucazienii, reprezentați de locuitorii albi civilizați ai Europei și Americii”, George William Hunter, *Essentials of Biology: Presented in Problems*, New York, Cincinnati, Chicago, American Book, 1911, pag. 320, sublinierea noastră.
21. Peter Singer, *Practical Ethics*, Ediția I, Cambridge, Cambridge University Press, 1979, pag. 122-123; citat în Scott Klusendorf, „Death with a Happy Face: Peter Singer’s Bold Defense of Infanticide”, *Christian Research Journal* 23, nr. 1, 2001, pag. 25. Vezi, de asemenea, Helga Kuhse și Peter Singer, *Should the Baby Live?*, Brookfield, Vt., Ashgate, 1994, pag. 194-197.
22. James Rachels, *Created from Animals: The Moral Implications of Darwinism*, New York, Oxford University Press, 1990, pag. 186.
23. Randy Thornhill și Craig Palmer, *A Natural History of Rape: Biological Bases of Sexual Coercion*, Cambridge, Mass., MIT Press, 2001.
24. Citat în Nancy Pearcey, „Darwin’s Dirty Secret”, revista *World*, 25 martie 2000.
25. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, pag. 21.

CAPITOLUL 8

MIRACOLELE: SEMNE ALE LUI DUMNEZEU SAU CREDULITATE

1. Această Ființă este o persoană, nu un lucru. Știm că are personalitate pentru că a făcut ceva ce numai persoanele pot face – a făcut o alegere, și anume a ales să creeze.
2. Vezi Francis Beckwith, Norman Geisler, Ron Rhodes, Phil Roberts, Jerald Tanner și Sandra Tanner, *The Counterfeit Gospel of Mormonism*, Eugene, Ore., Harvest, 1998, capitolul 2.
3. C. S. Lewis, *Scrisorile lui Zgîndărilă*, Editura Logos, Cluj, 1993, pag. 42.
4. Antony Flew, „Miracles”, în *The Encyclopedia of Philosophy*, Paul Edwards, ed., vol. 5, New York, Macmillan and the Free Press, 1967, pag. 346.
5. Caseta audio „Worldviews In Conflict”, de la conferința de apologetică organizată de Southern Evangelical Seminary în 2002. Caseta AC0213, postată online la www.impactapologetics.com.
6. Auzim adesea creștini încercând să explice experiența miraculoasă a lui Iona prin apelul la așa-zise întâmplări cu pescari care au supraviețuit o vreme înăuntrul unor balene. Chiar dacă acele cazuri sunt adevărate, ele sunt complet irelevante. Experiența lui Iona este intenționat miraculoasă – ea vrea să demonstreze ceva ce numai Dumnezeu poate face. Fără îndoială că un om ar putea supraviețui în interiorul unui pește mare timp de trei zile și apoi să fie regurgitat pe uscat doar prin intervenția directă a lui Dumnezeu. Dacă evenimentul pare de necrezut, pentru că nu este o normă în lumea noastră, așa și trebuie să fie! Un miracol nu ar fi miracol dacă ar putea fi explicat prin mijloace naturale. Concluzia este că lui Dumnezeu care a orchestrat cel mai mare miracol dintre toate – crearea universului, inclusiv a celui pește mare și a ființelor umane – nu I-ar fi deloc greu să dirijeze miracolul lui Iona.

7. C. S. Lewis, *Miracles*, New York, Macmillan, 1947, pag. 106.
8. Spre deosebire de legile morale, legile naturale nu se bazează pe natura lui Dumnezeu și de aceea sunt schimbătoare. Dacă Dumnezeu nu poate viola legile morale – deoarece El este standardul neschimbător al moralității – El poate modifica ori suspenda cum dorește legile naturale. De fapt, Dumnezeu ar fi putut să creeze o realitate fizică – care să conțină legi naturale, un mediu ambiant și ființe vii – cu caracteristici complet diferite decât cele pe care le avem noi acum.
9. Postată online la adresa <http://hcs.harvard.edu/~gsascf/shield.html>. Accesat în 1 iunie 2003.
10. Majoritatea oamenilor cred în mod eronat că cu cât au jucat mai mult la loterie în trecut, cu atât au șanse mai mari să câștige data viitoare. Dar nu contează de câte ori a jucat cineva în trecut, fiecare extragere este unică și neinfluențată de extragerile anterioare. Șansa este de fiecare dată de unu la 76 de milioane (sau oricare alta ar fi probabilitatea). Hume ar sugera chiar că experiența pierderii din trecut ar trebui să te facă să te îndoiești și în eventualitatea în care câștigi. Dar dacă într-o zi câștigi, câștigi cu adevărat, în ciuda faptului ai pierdut de mii de ori înainte. Tot așa, un miracol se poate produce indiferent de câte ori el nu s-a produs în trecut.
11. Lewis, *Despre minuni. Cele Patru iubiri. Problema durerii*, Editura Humanitas, București, 1997, pag. 114.
12. Revizuită sub noul titlu *Miracles and the Modern Mind*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1992.
13. Pentru o discuție detaliată, vezi Norman Geisler, *Signs and Wonders*, Wheaton, Ill., Tyndale, 1988, cap. 8. Vezi, de asemenea, Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999.
14. Biblia: Ex. 4:1-5; Num. 16:5 și urm.; 1 Regi 18:21-22; Matei 12:38-39; Luca 7:20-22; Ioan 3:1-2; Fapte 2:22; Evr. 2:3-4; 2 Cor. 12:12. Coranul: Sura 3:184, 17:102; cf. Sura 23:45.
15. Pentru o discuție detaliată, vezi Geisler, *Signs and Wonders*, capitolele 7 și 8, în special lista de la paginile 107-108 (carte epuizată din stoc).
16. Pentru mai multe pe această temă, vezi articolul de unde este luat acest tabel: „Miracles, False”, în Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 471-475.
17. În câteva din aceste ocazii s-au produs miracole multiple. De exemplu, se afirmă în repetate rânduri că Isus a vindecat pe „mulți”, de obicei locuitori ai cetății adunați în jurul Lui (vezi Marcu 1:34; 3:10; 6:56; Luca 5:15; 6:18; 9:11). Apostolii au făcut și ei miracole multiple (Fapte 5:16; 8:7; 19:11-12).
18. Din punct de vedere teologic, cele trei mari perioade când s-au produs miracole au ceva în comun. Moise a avut nevoie de miracole pentru a elibera Israelul din robie și pentru a susține un număr așa de mare de oameni prin pustie (Ex. 4:8). Ilie și Elisei au făcut miracole pentru a elibera Israelul de idolatrie (vezi 1 Regi 18), iar Isus și apostolii au recurs la miracole pentru a confirma intrarea în vigoare a noului legământ și oferta eliberării de păcate pe care acesta o aducea (Evr. 2:3-4).

CAPITOLUL 9

AVEM NOI MĂRTURII TIMPURI CU PRIVIRE LA ISUS?

1. Există o versiune a acestui citat din Josephus care afirmă că Isus a fost Mesia, dar majoritatea cercetătorilor cred că creștinii au modificat citatul în felul acesta. Potrivit lui Origen, care a fost un părinte al bisericii născut la sfârșitul secolul al II-lea,

Josephus nu a fost creștin, deci este improbabil ca el să fi afirmat că Isus este Mesia. Versiunea pe care am citat-o noi este preluată dintr-un text arab, considerat necorupt.

2. De ce nu s-a referit Josephus mai mult la Isus? Pe scurt, putem spune că în calitatea lui de istoric al împăratului a trebuit să-și aleagă cu multă atenție temele și cuvintele. În special Domițian era foarte suspicios față de orice ar fi putut sugera o răzvrătire. Noua sectă numită creștinism putea fi considerată răzvrătită, deoarece creștinii aveau o credință nouă și ciudată, și refuzau să se închine Cezarului și zeilor romani. Ca urmare, Josephus nu a vrut să-l alarmeze ori să-l supere pe șeful lui scriind prea multe comentarii favorabile la adresa creștinismului. Dar aceste două referințe atestă existența lui Isus și a lui Iacov și confirmă relațiile Noului Testament.
3. Josephus, *Antichități*, 20:9.1.
4. Vezi Fapte 21:17-18; cf. 15:13.
5. Cele zece surse necreștine sunt: Josephus; Tacit, istoric roman; Pliniu cel Tânăr, politician roman; Flegon, libert care a scris istorie; Thallus, istoric din secolul I; Suetoniu, istoric roman; Lucian, satiric grec; Celsus, filozof roman; Mara Bar-Serapion, cetățean roman fără funcție publică care a scris fiului său; și Talmudul ebraic. Pentru o listă completă a menționărilor lui Cristos în aceste surse, vezi Norman L. Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999, pag. 381-385; vezi, de asemenea, Gary Habermas, *The Historical Jesus*, Joplin, Mo., College Press, 1996, capitolul 9.
6. Gary Habermas și Michael Licona, *The Case for the Resurrection of Jesus*, Grand Rapids, Mich., Kregel, carte în curs de apariție.
7. Deoarece și Luca îl amintește pe Tiberiu, numărul total de autori care îl menționează pe Tiberiu este de zece. Vezi Habermas și Licona, *Case for the Resurrection of Jesus*. La lista alcătuită de Habermas și de Licona noi am adăugat Talmudul evreiesc, căci este foarte probabil ca acesta să fi fost redactat la începutul secolului al II-lea, la aproximativ 150 de ani de la moartea lui Isus. De aceea, cifrele la care am ajuns noi sunt de 43 și 10, în loc de 42 și 9 care au fost specificate de Habermas și Licona.
8. Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 531-537.
9. Ibid., pag. 531-537, 547.
10. Câțiva critici au venit cu posibile alternative din afara Noului Testament. Dar pentru a-și dovedi pozițiile, au trebuit să modifice numărul de litere dispuse într-un singur rând al unui text grecesc antic de la 20 și ceva la 60 și ceva, în unele cazuri. Însă un număr atât de mare de litere pe un singur rând ar fi foarte neobișnuit. Vezi Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 547.
11. Citat în David Estrada și William White, jr., *The First New Testament*, Nashville, Nelson, 1978, pag. 137.
12. De remarcat că aceasta nu este distanța dintre evenimente și scrierile originale, care este de fapt mult mai scurtă. Vom discuta despre aceasta ceva mai târziu în capitolul de față.
13. Vezi Williston Walker, Richard Norris, David Lotz și Robert Handy, *A History of the Christian Church*, Ediția a IV-a, New York, Scribner, 1985, pag. 123-124.
14. Pentru distribuirea acestor citate, vezi Norman Geisler și William Nix, *General Introduction to the Bible*, Chicago, Moody, 1986, pag. 431.
15. Pentru mai multe detalii și pentru surse suplimentare, vezi Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 532.

16. Philip Schaff, *A Companion to the Greek Testament and the English Version*, Ediția a III-a, New York, Harper, 1883, pag. 177.
17. Pentru mai multe detalii și pentru surse suplimentare, vezi Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 532.
18. Fredric Kenyon, *Our Bible and the Ancient Manuscripts*, Ediția a IV-a rev., A. W. Adams, New York, Harper, 1958, pag. 23.
19. Paul Barnett, *Is the New Testament Reliable?*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1986, pag. 38-40.
20. Vezi Ioan 5:2; 2 Tes. 2:4; Evr. 5:1-3; 7:23, 27; 8:3-5; 9:25; 10:1, 3-4, 11; 13:10-11; Apoc. 11:1-2.
21. Vezi Barnett, *Is the New Testament Reliable?* pag. 65.
22. Vezi Paul Barnett, *Jesus and the Rise of Early Christianity*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1999, pag. 343.
23. Colin J. Hemer, *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History*, Winona Lake, Ind., Eisenbrauns, 1990, pag. 376-382. Pentru un rezumat al motivelor lui Hemer, vezi Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 528.
24. Majoritatea cercetătorilor, dacă nu chiar toți, datează acest material înainte de anul 40 d.Cr. Vezi Gary Habermas, *The Historical Jesus*, Joplin, Mo., College Press, 1996, pag. 152-157; vezi, de asemenea, Habermas și Licona, *Case for the Resurrection of Jesus*, carte în curs de apariție, capitolul 7.
25. În plus, scriind „v-am învățat”, Pavel le amintește că el le-a dat deja această mărturie cândva înainte. Așa că, scriindu-le – să zicem – prin anul 56, apostolul trebuie să li se fi adresat verbal cu ocazia unei vizite anterioare la Corint, probabil în 51 d.Cr. Aceasta înseamnă, de asemenea, că Pavel trebuie să fi primit el însuși mărturia înainte de 51 d.Cr., deci informația trebuie să fi existat deja anterior acestei date.
26. William Lillie, „The Empty Tomb and the Resurrection”, în D. E. Nineham, et al., *Historicity and Chronology in the New Testament*, Londra, SPCK, 1965, pag. 125.
27. William F. Albright, *Recent Discoveries in Bible Lands*, New York, Fund & Wagnalls, 1956, pag. 136.
28. William F. Albright, „William Albright: Toward a More Conservative View”, *Christianity Today*, 18 ianuarie 1963, pag. 3.
29. Dacă Luca a intervievat într-adevăr martori oculari, așa cum pretinde, atunci Evanghelia lui conține mărturii timpurii ce ar trebui să fie considerate la fel de credibile ca și cum Luca ar fi fost personal de față la ele. Declarațiile martorilor oculari reprezintă material furnizat de surse primare, chiar dacă respectivele declarații sunt consemnate de altcineva la o dată ulterioară.
30. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament*, Oxford, Clarendon, 1963, pag. 189.
31. William Lane Craig, *The Son Rises*, Eugene, Ore., Wipf & Stock, 2001, pag. 101.
32. William Lane Craig, „The Evidence for Jesus”. Postat online la adresa <http://www.leaderu.com/offices/billcraig/docs/rediscover2.html>. Accesat la 10 august 2003.
33. Gary Habermas, *The Historical Jesus*, Joplin, Mo., College Press, 1996, capitolul 7.
34. Unii cercetători cred că mai există o dovadă circumstanțială care să arate că Evanghelia după Marcu a fost scrisă în anii 30. Marcu îl menționează pe marele preot de cinci ori fără să-i specifice numele. Celelalte trei Evanghelii îl identifică drept Caiafa. De ce nu îi precizează numele și Marcu? Poate deoarece Caiafa mai era încă mare preot când Marcu și-a scris Evanghelia, așa că nu a fost necesar să-i

specifice numele. Dacă așa stau lucrurile, atunci Marcu a fost scrisă înainte de 37 d. Cr., căci atunci a luat sfârșit mandatul de mare preot al lui Caiafa. (Josephus, *Antichități*, 18:4.3).

35. Unii cercetători cred că scriitorii Noului Testament s-au folosit de niște materiale scrise încă și mai vechi, anterioare Evangheliilor. Luca 1:1 pare să confirme această ipoteză. Dar mulți erudiți liberali sugerează că Evangheliile nu sunt relatări ale unor martori oculari, ci provin dintr-o sursă nedescoperită încă, ce poartă numele de „Q”. În capitolul următor vom dovedi că scriitorii Noului Testament au fost cu adevărat martori oculari la evenimentele pe care le prezintă. Pentru o critică remarcabilă a criticismului biblic și a existenței sursei „Q” din care s-ar fi inspirat scriitorii Noului Testament, vezi lucrarea unui fost susținător al sursei „Q”, Eta Linnemann, *Biblical Criticism on Trial*, Grand Rapids, Mich., Kregel, 2001; vezi, de asemenea, Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 618-621.
36. Craig Blomberg, *The Historical Reliability of the Gospels*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1987, pag. 197.
37. Pentru o înregistrare a dezbaterii pe casetă audio, vezi www.impactapologetics.com.
38. Deși nu dispunem de documente care să provină din partea celor 500 de persoane, faptul că printre ele sunt menționați nominal paisprezece martori oculari face greu de crezut că ar fi pură invenție declarația lui Pavel conform căreia aceștia L-ar fi văzut pe Cristos înviat. Mai multe pe această temă, în capitolul 10.

CAPITOLUL 10

AVEM O MĂRTURIE DIRECTĂ DESPRE ISUS?

1. Vezi Colin J. Hemer, *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History*, Winona Lake, Ind., Eisenbrauns, 1990.
2. Amenințarea cu moartea îi viza chiar și pe romani. Vezi Paul Maier, *In the Fullness of Time*, Grand Rapids, Mich., Kregel, 1991, pag. 305.
3. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament*, Oxford, Clarendon, 1963, pag. 189.
4. William Ramsay, *St. Paul the Traveller and the Roman Citizen*, New York, Putnam, 1896, pag. 8.
5. Vezi lista completă a miracolelor în Norman L. Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999, pag. 485.
6. Probabil că unul din motivele pentru care Luca a scris Faptele apostolilor a fost acela de a le dovedi oficialilor Imperiului Roman nevinovăția lui Pavel. Fără îndoială că le-a pus la dispoziție suficiente date istorice pentru a le arăta că Pavel spune adevărul. Desigur, nu ar fi fost deloc înțelpt pentru Luca să-i mintă pe oficialii romani.
7. Craig L. Blomberg, *The Historical Reliability of John's Gospel*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 2001, pag. 63.
8. F. F. Bruce, *The New Testament Documents: Are They Reliable?*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1981, pag. 82.
9. Citat în *ibid.*, pag. 90-91.
10. Vezi Blomberg, *Historical Reliability of John's Gospel*, pag. 69-281. Pentru alte discuții valoroase despre istoricitatea lui Ioan, vezi Paul Barnett, *Is the New Testament Reliable?*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1986, pag. 56-80; și Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, pag. 388-395.

11. Barnett, *Is the New Testament Reliable?*, pag. 62.
12. Vezi William D. Edwards, Wesley J. Gabel, Floyd E. Hosmer, „On the Physical Death of Jesus Christ”, *Journal of the American Medical Association* 255, nr. 11, 21 martie 1986, pag. 1455-1463.
13. Scepticii s-ar putea să spună: „Ei bine, probabil că a văzut o altă persoană răstignită a cărei inimă a fost străpunsă cu o suliță.” Ar putea fi o explicație, dacă ar fi singurul detaliu concret pe care îl dă Ioan. Dar am văzut că el menționează și alte detalii și că acestea sugerează cu tărie că Ioan a fost prezent la răstignirea lui Isus.
14. Ar putea fi și altele pe care noi nu le-am menționat, fiindcă nu am efectuat un studiu exhaustiv al tuturor numelor care apar în Noul Testament.
15. Pilat apare frecvent în Noul Testament: ca guvernator roman al Iudeii (Matei 27:2; Luca 3:1); ordonă masacrul unor galileieni (Luca 13:1); Îl judecă pe Isus și poruncește răstignirea Lui (Matei 27; Marcu 15; Luca 23; Ioan 18:28-40; 19; Fapte 3:13; 4:27; 13:28; 1 Tim. 6:13); îi dă voie lui Iosif din Arimatea să ia trupul lui Isus (Matei 27:57-58; Marcu 15:43-45; Luca 23:52; Ioan 19:38).
16. Marcu se referă la marele preot, dar nu îl numește (14:53). Din nou, aceasta îi determină pe unii cercetători să creadă că relatarea lui Marcu a fost scrisă înainte de anul 37 d.Cr., fiindcă atunci s-a încheiat pontificatul lui Caiafa. Teoria spune că Marcu ar fi scris unor contemporani care știau cine este marele preot.
17. Josephus, *Antichități*, 18:2.2.
18. Vezi Matei 26:3, 57; Luca 3:2; Ioan 11:49; 18:13-14, 24, 28; Fapte 4:6.
19. Vezi „The Short List: The New Testament Figures Known to History”, *Biblical Archaeological Review* 26, nr. 6, noiembrie/decembrie 2002, pag. 34-37.
20. Vezi „The Short List: The New Testament Figures Known to History”, *Biblical Archaeological Review* 26, nr. 6, noiembrie/decembrie 2002, pag. 34-37.

CAPITOLUL 11

PRINCIPALELE MOTIVE PENTRU CARE ȘTIM CĂ SCRITORII NOULUI TESTAMENT AU SPUS ADEVĂRUL

1. Pentru o explicație a acestor versete și a altora 800 pe care criticii le contestă, vezi Norman Geisler și Thomas Howe, *When Critics Ask*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1992.
2. Este interesant de remarcat că crezul din 1 Corinteni 15 nu include și femeile printre martorii oculari. Aceasta poate din cauză că apostolii și-au dat seama că menționarea femeilor nu ar adăuga credibilitate celor paisprezece martori oculari bărbați, ale căror nume le specifică.
3. Vezi Gary Habermas, *The Historical Jesus*, Joplin, Mo., College Press, 1996, pag. 205.
4. Vezi Geisler și Howe, *When Critics Ask*, pag. 21.
5. Simon Greenleaf, *The Testimony of the Evangelists*, 1874; retipărită, Grand Rapids, Mich., Baker, 1984, pag. 9-10.
6. *The Gospel of Peter*. Vezi Ron Cameron, *The Other Gospels*, Philadelphia, Westminster, 1982, pag. 80-81.
7. Chiar dacă cineva ar putea susține că îngerul din Matei este o exagerare, aceasta nu ar infirma istoricitatea Învierii. De fapt, chiar și Evanghelia după Petru, care este vădit înflorită, se bazează pe faptul istoric al Învierii.
8. N. T. Wright, *The Resurrection of the Son of God*, Minneapolis, Fortress, 2003, pag. 603.

9. J. P. Moreland, intervievat de Lee Strobel, *Pledoarie pentru Cristos*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2004, pag. 252.
10. Prima Epistolă a lui Pavel către Corinteni, care a fost scrisă la mijlocul anilor 50 d.Cr., abordează problema Cinei Domnului ca și cum aceasta s-ar fi practicat deja de ceva vreme. Dealtfel, Pavel le amintește corintenilor că le-a transmis la o dată anterioară ceea ce el însuși primise încă și mai devreme de la Domnul (1 Cor. 11:23). Prima vizită a lui Pavel la Corint a avut loc în jurul anului 51 d.Cr., și probabil că atunci le-a dat practica Cinei. Desigur, aceasta presupune că el a primit-o încă și mai înainte.
11. Charles Colson, „An Unholy Hoax?” *Breakpoint commentary*, 29 martie 2002 (Nr. 020329). Postat online la adresa [http://www.epm.org/Unholy Hoax.htm](http://www.epm.org/Unholy%20Hoax.htm).
12. Dintr-un discurs ținut la Școala de Drept a Colegiului Mississippi, postat la adresa <http://tmatt.gospelcom.net/column/1996/04/24/>.
13. Pentru o discuție pe marginea câtorva pasaje coranice despre care unii musulmani cred că se referă la miracole, vezi Norman Geisler și Abdul Saleeb, *Answering Islam*, Ediția a II-a, Grand Rapids, Mich., Baker, 2002, pag. 163-168.
14. Vezi *ibid.*, pag. 163-174.

CAPITOLUL 12

A ÎNVIAT ÎSUS CU ADEVĂRAT DINTRE CEI MORȚI?

1. Gary R. Habermas, *The Risen Jesus and Future Hope*, Lanham, Md., Rowman & Littlefield, 2003.
2. Deși nu toți cercetătorii cred că mormântul a fost gol, *majoritatea* (în jur de 75 la sută) cred că acesta a fost adevărul. Celelalte unsprezece fapte enumerate de noi se bucură de un sprijin aproape unanim.
3. Habermas, *Risen Jesus and Future Hope*, pag. 9-10.
4. William Lane Craig, în Paul Copan și Ronald Tacelli, ed., *Jesus' Resurrection: Fact or Figment? A Debate Between William Lane Craig and Gerd Lüdemann*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 2000, pag. 56.
5. În 1968, a fost excavat în Ierusalim un cimitir antic care adăpostea rămășițe provenind de la aproximativ treizeci și cinci de persoane. S-a stabilit că majoritatea acestora suferiseră o moarte violentă în timpul răscăleii evreiești din anul 70 d.Cr. Unul dintre cadavre aparținea unui anume Yohanan Ben Ha'galgol, care murise la aproximativ douăzeci și patru – douăzeci și opt de ani, avea cerul gurii despicat și un piron de 18 cm încă îi mai străpungea ambele picioare. Picioarele i-au fost răsucite așa încât pironul pătrat să poată fi bătut în călcâi, chiar în tendonul lui Ahile. Aceasta îi va fi înđoit picioarele spre exterior, așa încât răstignitul nu s-ar fi putut sprijini în ele pe cruce. Pironul a fost trecut printr-o șipcă din lemn de salcâm, apoi prin călcâie, și apoi în bârna din lemn de măslin. Existau semne ce sugerează că șipci similare au fost folosite și pentru oasele antebrățelor. Acestea ar fi făcut ca brațele superioare să cedeze încet în urma mișcărilor repetate ale victimei în sus și în jos în efortul de a respira (respirația este îngreuiată la ridicarea brațelor). Răstigniții trebuiau să se înalțe puțin pentru a-și elibera mușchii pieptului, și când deveneau prea slăbiți ca să se mai poată înălța, mureau prin sufocare. Vezi Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999, pag. 48.
6. Quintilian, *Declarationes maiores* 6:9; citat în Gary Habermas și Michael Licona, *The Case for the Resurrection of Jesus*, Grand Rapids, Mich., Kregel, carte în curs de apariție.

7. William D. Edwards, Wesley J. Gabel și Floyd E. Hosmer, „On the Physical Death of Jesus Christ”, *Journal of the American Medical Association* 255, nr. 11, 21 martie 1986, pag. 1463.
8. Unii sceptici pretind că aceasta a fost doar o apariție subiectivă în mintea lui Pavel, deoarece însoțitorii lui nu au văzut pe nimeni (Fapte 9) ori nu au înțeles ce a spus vocea (Fapte 9 și 22). Dar concluzia aceasta este incorectă, din cauză că însoțitorii lui Pavel au experimentat unele fenomene obiective: 1) au văzut o lumină reală, dar nu au văzut nicio persoană; și 2) au auzit o voce, dar nu au înțeles ce spune.
9. Vezi Gary Habermas, *The Historical Jesus*, Joplin, Mo., College Press, 1996, pag. 202-205.
10. Menționat de Origen (185?-254? d.Cr.). Vezi Habermas, *Historical Jesus*, pag. 218. Scrierile lui Flegon n-au supraviețuit, dar Origen și Iuliu Africanul fac referire la ele. Scepticii ar putea obiecta la felul cum creștini ca Origen folosesc citatele pe care le dau, însă obiecția lor nu este îndreptățită. Deși nu putem verifica dacă Origen l-a citat corect pe Flegon putem presupune că da, căci destinatarii lui Origen aveau probabil acces la originalul lui Flegon. Nu ar fi avut rost ca Origen să inventeze ori să modifice afirmațiile lui Flegon, dacă falsul s-ar fi putut dovedi cu ușurință.
11. Vezi Paul Maier, *In the Fullness of Time*, Grand Rapids, Mich., Kregel, 1991, pag. 202; vezi, de asemenea, Habermas, *Historical Jesus*, pag. 176.
12. Maier, *ibid*.
13. Suetoniu, *Claudius*, 25; citat în Habermas, *Historical Jesus*, pag. 191.
14. Musulmanii apelează adesea pentru argumente la *Evangelia lui Barnaba*, dar s-a dovedit că aceasta este un fals. Vezi Norman Geisler și Abdul Saleeb, *Answering Islam*, a 2-a ed., Grand Rapids, Mich., Baker, 2002, appendicele 3.
15. Paul Copan, ed., *Will the Real Jesus Please Stand Up? A Debate Between William Lane Craig and John Dominic Crossan*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1998, pag. 65.
16. *Ibid*.
17. C. S. Lewis, *Christian Reflections*, Walter Hooper, ed., Grand Rapids, Mich., Eerdmans, 1967, pag. 209.
18. Craig L. Blomberg, *The Historical Reliability of John's Gospel*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 2001, pag. 259.
19. Vezi Edwin Yamauchi, „Easter – Myth, Hallucination or History?”, *Christianity Today*, 15 martie 1974 și 29 martie 1974.
20. Gary Habermas și Michael Licona, *The Case for the Resurrection of Jesus*, Grand Rapids, Mich., Kregel, care va apărea curând.
21. Pentru o tratare comprehensivă a acestor teorii alternative despre Înviere, precum și a altora, vezi *ibid*.
22. Adresăm mulțumiri lui Gary Habermas pentru această idee (conversație personală, 29 iulie 2003).
23. Citat în Paul Copan și Ronald Tacelli, editori, *Jesus' Resurrection, Fact or Figment? A Debate Between William Lane Craig and Gerd Lüdemann*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 2000, pag. 181.
24. În *ibid*.
25. Copan, ed., *Will the Real Jesus Please Stand Up?*, pag. 61-62, sublinierea noastră.
26. Să ne amintim de exemplul nostru din capitolul 5 în cadrul discuției despre necesitatea ca dovezile să fie puse în context: bărbatul care spintecă burta unei femei poate fi un criminal sau un erou, în funcție de contextul în care se derulează evenimentul. Dacă incidentul survine pe o alee și dacă bărbatul intenționează să

facă rău femeii, atunci el este un criminal; dar dacă totul se petrece în sala de nașteri a unui spital, bărbatul este un erou.

27. Vezi Paul Maier, *Eusebius: The Church History*, Grand Rapids, Mich., Kregel, 1999, pag. 57, 81.
28. Un argument similar apare în satira lui Richard Whately despre Napoleon, *Historical Doubts Relative to Napoleon Bonaparte*. Vezi H. Morely, ed., *Famous Pamphlets*, New York, Routledge, 1890.
29. Adaptare după „Arise, Sir Knight”, predică a lui James Allan Francis, în *The Real Jesus and Other Sermons*, Philadelphia, Judson, 1926, pag. 123-124.

CAPITOLUL 13

CINE ESTE ISUS: DUMNEZEU SAU DOAR UN MARE ÎNVĂȚĂTOR MORAL?

1. Mărturia lui Barry este preluată dintr-un capitol din Norman Geisler și Paul Hoffman (editori), *Why I Am a Christian: Leading Thinkers Explain Why They Believe*, Grand Rapids, Mich., Baker, 2001, pag. 205-221; și din conversațiile noastre personale cu el.
2. Dacă este comparat cu manuscrisul cărții lui Isaia care se situează pe locul al doilea în ordinea vechimii – cu textul masoretic ce datează din 1000 d. Cr. – între cele două texte materialul este identic în proporție de 95%, abaterile de 5% sunt în cea mai mare parte alunecări ale instrumentului de scris sau variante fonetice (niciuna dintre ele nu afectează vreo doctrină). Acesta este un exemplu al atenției meticuloase cu care scribii evrei au copiat Scripturile de-a lungul secolelor. Pentru mai multe detalii despre manuscrisele Vechiului Testament, vezi Norman Geisler și William Nix, *General Introduction to the Bible*, Chicago, Moody, 1986, pag. 357-382.
3. Larry R. Helyer, *Yesterday, Today and Forever: The Continuing Relevance of the Old Testament*, Salem, Wis., Sheffield, 1996, pag. 318.
4. Mulți rabini de-a lungul secolelor, chiar și înainte de venirea lui Cristos, au interpretat Isaia 53 ca fiind o referire la Mesia cel așteptat. Vezi S. R. Driver și A. D. Neubauer, *The Fifty-third Chapter of Isaiah According to Jewish Interpreters*, Oxford și Londra, Parker, 1877. De exemplu, lucrarea aceasta citează opinii rabinice conform cărora următoarele versete se referă la Mesia: „odrasla slabă” din versetul 2 (pagina 22); „om al durerii” din versetul 3 (pagina 11); „El ne-a purtat infirmitățile” din versetul 4 (pagina 23); „El a fost străpuns pentru păcatele noastre” din versetul 5 (pagina 24).
5. Pentru o explicație detaliată a acestei profeții, vezi Harold Hoehner, *Chronological Aspects of the Life of Christ*, Grand Rapids, Mich., Zondervan, 1978, pag. 115-138.
6. Așa-zisele predicții ale unor mediumi nu se pot compara cu predicțiile biblice. De exemplu, *People Almanac* (1976) a efectuat un studiu asupra predicțiilor făcute de 25 dintre cei mai importanți mediumi ai momentului. S-a constatat că 66 din 72 de predicții (adică un procent de 92%) au fost foarte departe de realitate, iar acelea care au fost cât de cât corecte erau fie vagi, fie puteau fi explicate prin jocul întâmplării sau prin cunoștințe generale despre mersul lumii. Astfel, o predicție spunea că Statele Unite și Rusia vor rămâne cele mai mari puteri pe scena internațională și că nu se vor declanșa războaie mondiale. Incredibil, nu-i așa? Prin contrast, unele din predicțiile Bibliei au fost făcute cu sute de ani înainte, așa încât evenimentele viitoare nu ar fi avut cum să fie cunoscute dinainte fără ajutor divin și, în plus, toate predicțiile scripturale s-au dovedit corecte sută la sută. Vezi Norman L. Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich.,

- Baker, 1999, pag. 475-478. Vezi paginile 544-546 pentru așa-zisele preziceri ale lui Nostradamus.
7. J. Barton Payne, *Encyclopedia of Biblical Prophecy*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1973, pag. 665-670. Payne a identificat de asemenea 95 de profeții mesianice ce se referă la cea de-a doua venire a lui Cristos (42 în Vechiul Testament și 53 în Noul Testament).
 8. Philip B. Payne, „Jesus' Implicit Claim to Deity in His Parables”, *Trinity Journal*, 2 NS, 1981, pag. 17.
 9. C. S. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, SMR, [Wheaton, Illinois], 1994, pag. 37.
 10. Ibid., pag. 38.
 11. Peter Kreeft, „Why I Believe Jesus Is the Son of God”, în Geisler și Hoffman, editori, *Why I Am a Christian*, pag. 228-229.
 12. Citat în Jeffrey L. Sheler, *Is the Bible True?*, San Francisco, HarperSanFrancisco, 1999, pag. 208.
 13. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, 1994, pag. 115.
 14. Vezi Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*. Următoarele date sunt preluate de la pagina 730: Duhul Sfânt este numit „Dumnezeu” (Fapte 5:3-4). El posedă atributele dumnezeirii, cum ar fi omniprezența (vezi Ps. 139:7-12) și omnisciența (1 Cor. 2:10-11). El este asociat cu Dumnezeu Tatăl în creație (Gen. 1:2). De asemenea, este implicat împreună cu ceilalți membri ai Dumnezeirii în lucrarea de răscumpărare (Ioan 3:5-6; Rom. 8:9-17, 23-27; Tit 3:5-7) și laolaltă cu celelalte Persoane ale Trinității împărtășește „numele” de Dumnezeu (Matei 28:18-20). În sfârșit, Duhul Sfânt apare alături de Tatăl și de Fiul în benedicțiile Noului Testament (de ex., 2 Cor. 13:14). Nu numai că Duhul Sfânt posedă dumnezeirea, dar El are și o personalitate net diferențiată – fapt clar revelat de referirile scripturale la Duhul cu ajutorul pronumelui personal „El” (Ioan 14:26; 16:13). În al doilea rând, El face lucruri pe care numai o persoană le poate face, mai concret dă învățătură (Ioan 14:26; 1 Ioan 2:27), convinge de păcat (Ioan 16:7-8) și este întristat de păcat (Efes. 4:30). În sfârșit, Duhul Sfânt are un intelect (1 Cor. 2:10-11), o voință (1 Cor. 12:11) și sentimente (Efes. 4:30).

CAPITOLUL 14

CE A ÎNVĂȚAT ÎSUS DESPRE BIBLIE?

1. Vechiul Testament evreiesc conține același material ca și Vechiul Testament protestant, dar împărțirea cărților este diferită. Vechiul Testament protestant împarte fiecare din cărțile Samuel, Împărați, Cronici și Ezra-Neemia în câte două cărți distincte și cei doisprezece profeți minori apar în douăsprezece cărți separate. Astfel, în timp ce în Vechiul Testament evreiesc sunt 22 de cărți, același material este divizat în 39 de cărți în Vechiul Testament protestant. Vechiul Testament catolic conține 11 cărți în plus (șapte figurează separat și patru sunt inserate ca părți componente în alte cărți), acestea purtând numele de Apocriefe. Cărțile Apocriefe au fost adăugate de Biserica Romano-Catolică cu ocazia Conciliului de la Trent, în 1546, în principal ca răspuns la reforma inițiată de Luther.
2. Cu excepția titlului, tabelul este preluat din Norman Geisler și William Nix, *General Introduction to the Bible*, Chicago, Moody, 1986, pag. 85.
3. Biblia afirmă ceea ce știm prin revelația generală – că trebuie să existe un standard neschimbător al adevărului. Biblia pretinde că Dumnezeu este adevărul (Ps. 31:5;

- 33:4; Ioan 14:6; 1 Ioan 4:6); că Dumnezeu nu poate să mintă (Evr. 6:18; Tit 1:2); și că Dumnezeu nu Se poate schimba (Num. 23:19; 1 Sam. 15:29; Ps. 102:26-27; Mal. 3:6; Evr. 13:8; Iacov 1:17). Pentru mai multe despre atributele lui Dumnezeu, vezi Norman Geisler, *Systematic Theology*, vol. 2, Minneapolis, Bethany, 2003, partea 1.
4. Citat în Jeffrey L. Sheler, *Is the Bible True?*, San Francisco, HarperSanFrancisco, 1999, pag. 78.
5. Ibid., pag. 80.
6. Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999.
7. Pentru casete cu predici de Andy Stanley, vezi www.northpoint.org.
8. Pentru o enumerare a miracolelor biblice, vezi „Miracles in the Bible”, în Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*.
9. Acesta nu este un argument bazat pe tăcere, deoarece Biblia nu tace în legătură cu natura, scopul și funcția miracolelor speciale săvârșite de apostoli (vezi, de exemplu, 2 Cor. 12:12; Evr. 2:3-4). Ideea că funcția lor a fost să confirme revelația apostolică este consecventă cu încetarea lor, căci după ce revelația a fost confirmată ele nu au mai fost necesare.
10. Bruce Metzger interviewat de Lee Strobel, *Pledoarie pentru Cristos*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2004, pag. 70.
11. Numai Filimon, 2 Petru, Iacov și 3 Ioan nu sunt citate. Dar Clement de Roma (care scrie între 95-97 d.Cr.) și/sau Ignațiu (110 d.Cr.) confirmă Filimon, 2 Petru și Iacov încă înaintea lui Policarp și Irineu. Așadar, singura carte care nu este confirmată ca autentică de către vreun autor din primele două secole este minuscula scrisoare pe care o cunoaștem sub numele de 3 Ioan. Vezi Geisler și Nix, *General Introduction to the Bible*, pag. 294.
12. Irineu, *Adversus Haereses*, 3.3.4.
13. Din Geisler și Nix, *General Introduction to the Bible*, 294.
14. Luca, deși nu a fost la propriu un apostol, s-a numărat probabil printre cei 500 de martori ai morții și învierii lui Cristos. Dar chiar dacă nu a fost un martor direct al acestor evenimente, scrierile lui sunt confirmate de către tovarășul său de călătorie, apostolul Pavel (1 Tim. 5:18; vezi Luca 10:7). De aceea, lucrarea lui Luca este considerată învățătură apostolică.
15. Vezi Norman Geisler și Thomas Howe, *When Critics Ask*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1992; și Norman Geisler, *Systematic Theology*, vol. 1, Minneapolis, Bethany, 2002, capitolul 27.
16. Augustin, *Reply to Faustus the Manichean*, în P. Schaff, ed., *A Select Library of the Nicene and Ante-Nicene Fathers of the Christian Church*, 14 vol., (prima serie, 1886-1894; retipărită, Grand Rapids, Mich., Eerdmans, 1952, 11.5.
17. În manuscrise au fost descoperite erori de copiere, dar ele sunt ușor identificabile și se poate vedea că nu au existat și în original prin compararea manuscriselor existente (capitolul 9). Deși nu s-a găsit nici un text original al Bibliei, au supraviețuit mai multe manuscrise timpurii. Deci este posibil ca într-o zi să fie descoperit și un text biblic original
18. De exemplu, la un moment dat criticii au crezut că Biblia greșește în legătură cu un popor numit hitiți. În afara Bibliei nu apărea nicio dovadă a existenței lor. Aceasta până când a fost descoperită o întreagă bibliotecă hitită în Turcia de azi. La fel, criticii au crezut că pe vremea lui Moise nu apăruse încă scrisul, așa că ar fi fost imposibil ca el să fi scris ceva din Vechiul Testament. Dar ulterior au fost descoperite tăblițele de la Ebla, în Siria, care îl predatează pe Moise cu 1000 de ani. Cu cât cercetările arheologice continuă, cu atât apar mai multe confirmări ale Bibliei.

CAPITOLUL 15

CONCLUZIE: JUDECĂTORUL, ROBUL ÎMPĂRAT ȘI CAPACUL CUTIEI

1. Pentru o discuție despre cum este cu putință ca Dumnezeu să fie suveran și ca oamenii să-și păstreze în același timp libertatea, vezi Norman Geisler, *Chosen but Free*, Ediția a II-a, Minneapolis, Bethany, 2001.
2. Philip Yancey, *Dezamăgit de Dumnezeu*, Editura Kerygma, Oradea, 2007, pag. 101-102.
3. Ibid.
4. C. Truman Davis, M.D., „A Physician Analyzes the Crucifixion: A Medical Explanation of What Jesus Endured on the Day He Died”. Postat online la adresa http://www.thecross-photo.com/Dr_C_Truman_Davis_Analyzes_the_Crucifixion.htm. Accesat în 9 octombrie 2003. Publicat inițial în *Arizona Medicine*, martie 1965, Asociația Medicală Arizona. Pentru informații suplimentare despre moartea lui Cristos vezi, William D. Edwards, Wesley J. Gabel și Floyd E. Hosmer, „On the Physical Death of Jesus Christ”, *Journal of the American Medical Association* 255, nr. 11, 21 martie 1986, pag. 1463.
5. C. S. Lewis, *The Great Divorce*, New York, Macmillan, 1946, pag. 72.
6. C. S. Lewis, *Creștinismul redus la esențe*, Societatea Misionară Română, 1994, pag. 46-47.
7. Pentru mai multe despre iad și obiecții împotriva existenței iadului, vezi Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999, pag. 308-313.
8. Pentru mai multe exemple în cărțile Bibliei de îndoieli și întrebări cu privire la Dumnezeu, vezi Iov, mulți dintre Psalmi, Ecclesiastul și Plângerile lui Ieremia.

APENDICELE 1

DACĂ EXISTĂ DUMNEZEU, DE CE EXISTĂ ATÂTA RĂU ÎN LUME?

1. C. S. Lewis, *The Problem of Pain*, New York, Macmillan, 1959, pag. 81.
2. Augustin, *Cetatea lui Dumnezeu*,. 14.1.
3. James Madison, în *The Federalist*, Benjamin F. Wright, ed., Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1961, pag. 356.
4. Pentru o tratare mai amplă a problemei răului, vezi Norman Geisler, *Baker Encyclopedia of Christian Apologetics*, Grand Rapids, Mich., Baker, 1999. Vezi, de asemenea, Peter Kreeft, *Making Sense Out of Suffering*, Ann Arbor, Mich., Servant, 1986.

APENDICELE 3

DE CE SEMINARUL ISUS NU VORBEȘTE PENTRU ISUS

1. Vezi Forum, vol. 1, martie 1985.
2. Ibid., pag. 7, 10.

Norman Geisler a scris singur sau în colaborare aproximativ șaiszeici de cărți, între care menționăm *The Baker Encyclopedia of Christian Apologetics* și lucrarea în patru volume *Systematic Theology*. A predat cursuri la nivel universitar și postuniversitar timp de aproape patruzeci de ani și a conferențiat în toate cele cincizeci de state ce compun SUA, precum și în alte douăzeci și cinci de țări. Geisler deține un doctorat în Filozofie (Ph.D.) de la Universitatea Loyola și slujește acum ca rector la Seminarul Evanghelic de Sud, în apropiere de Charlotte, Carolina de Nord. Pentru mai multe informații despre dr. Geisler și despre Seminarul Evanghelic de Sud, vizitați www.SES.edu sau sunați la 1-800-77-TRUTH

Frank Turek deține două diplome de masterat și acum își desfășoară studiile doctorale în domeniul apologeticii la Seminarul Evanghelic de Sud, unde și activează ca prorector. Este un vorbitor apreciat, apărând în numeroase emisiuni TV sau radio, inclusiv la *The O'Reilly Factor*, *Hannity and Colmes* și *Politically Incorrect*. Prima lui carte, *Legislating Morality: Is It wise? Is It Possible?* (scrisă tot în colaborare cu dr. Geisler) a câștigat Medalia de Aur a Asociației Editorilor Creștini Evanghelici pentru cea mai bună carte la categoria ei. Pentru mai multe informații despre Frank Turek sau pentru a vă programa o conferință cu participarea dumnealui, vizitați www.ambassadoragency.com sau sunați la 1-877-425-4700.

